Mater Dei

1218

1218
XIX-2

3.107

BIBLIOTECA PUBLICA DEL ESTADO DE LA PROVINCIA DE LEON

CURSUS
TRIENNALIS.

TOMUS TERTIUS.

CLAUSUS

TRIENNALIS.

TOMUS TERTIUS

J. M. J.

CURSUS TRIENNALIS

THEOLOGO-SCHOLASTICUS,

COMPENDIUM COMPENDII, MEDULÆQUE MEDULA

CURSUS CARMELITANI SALMANTINI,

CUIUS VESTIGIA PREMENS

AD MENTEM D. THOMÆ ASCENDERE CONATUR

EBIBENDAM, IN GRATIAM

JUVENTUTIS THERESIANÆ

CONCINNATUS,

UT PER BREVICULUM TRIENNII TRACTUM CONducat eam in omnium tractatuum Thomisticæ Theologiæ comprehensionem,

PER

FRATREM JOSEPHUM A MATRE DEI,

olim à lectionibus Philosophiæ, & Theologiæ, hodiè à Definitionibus Generalibus sui Ordinis honore consignitum.

TOMUS TERTIUS

SEQUENTES CONTINENS TRACTATUS:

XIII. De Gratia Dei.
XIV. De Virtutibus Theologalibus.
XV. De Merito.
XVI. De Ultimo Fine, & Beatitudine.
XVII. De Actibus humanis.
XVIII. De Bonitate, & Malitia.
XIX. De Virtutibus.
XX. De Peccatis.

ANNO 1772.

PAMPELONÆ: Ex Typographia PASCHALIS IBAñEZ.

J. M. J.

FR. Joannes à Sancto Joſeph Generalis Ordinis Fratrum Diſcalceatorum B. M. V. de Monte Carmeli Primitivæ Obſervantiæ. De Conſenſu Diffinitorii Generalis, ut Liber, cujus titulus eſt : *Curſus Triennalis Theologo-Scolaſticus*, *Tomus tertius*, à R. P. Fr. Joſepho à Matre Dei, Diffinitore Generali præfati Ordinis accuratè compoſitus, & à gravioribus, doctiſque viris noſtri Ordinis (quibus ipſum videndum, & examinandum commiſimus) recognitus, & approbatus, typis mandetur, & in lucem prodeat, obtenta priùs adhoc Ordinarii, aliorumque ad quos de Jure pertinet, facultate, thenore præſentium, licentiam concedimus. In quorum fidem, præſentes manu noſtra, ac Secretarii nomine ſubſcriptas fieri juſsimus. In hoc noſtro Conventu Matritenſi die 13 Martii, anni milleſimi ſeptingenteſimi ſeptuageſimi ſecundi.

Fr. Joannes à Sancto Joſeph,
Generalis.

Fr. Bonaventura à Sancta Maria,
Secretarius.

BIBLIOTECA PÚBLICA · REGISTRO DE LA PROPIEDAD INTELECTUAL · PALENCIA ·

NOS EL DOCTOR DON JUAN MIGUEL DE ECHENIQUE, Canonigo de la Santa Igleſia Cathedral de eſta Ciudad de Pamplona, Proviſor, y Vicario General de eſte Obiſpado, por el Iuſtriſsimo Señor Don Juan Lorenzo de Irigoyen y Dutari, Obiſpo de èl, del Conſejo de S. Mag. &c.

POR la preſente, y por lo que à Nos toca, concedemos licencia, y facultad al R. P. Fr. Joſeph de la Madre de Dios, Definidor General del Orden de Carmelitas Deſcalzos, para que ſin incurrir en pena, ni cenſura alguna, pueda hacer imprimir un Libro, que ha compueſto, intitulado: *Compendium compendii, meduláque Medula Curſus Theologici-Scholaſtici, Salmanticenſis, tomus tertius*: atento, que haviendo ſido viſto, y reconocido con nueſtro mandato, nos ha conſtado no hallarſe en èl coſa alguna contraria à nueſtra Santa Fè, y buenas coſtumbres. Dada en Pamplona à veinte y ocho de Abril de mil ſetecientos ſetenta y dos.

Doctor Echenique.

Por mandado del Señor Proviſor
Don Juan Joſeph de Navaz, Vic. Sec.

LICEN-

LICENCIA DEL REAL CONSEJO.

NIcolàs Fermin de Arraſtia, Secretario del Real, y Supremo Conſejo de eſte Reyno de Navarra, &c. Certifico, que por los Señores de èl, eſtà concedida facultad al R. Padre Fray Joſeph de la Madre de Dios, Ex-Difinidor General de la Religion de CarmelitasDeſcalzos, para que por tiempo de diez años, pueda hacer imprimir, y vender el tercer Tomo, intitulado: *Curſus Triennalis, &c.* à precio de á ſeis maravedis por pliego, y con prohibicion de que otro alguno lo pueda hacer ſin ſu conſentimiento; y para que conſte dì el preſente en la Ciudad de Pamplona à veinte y quatro de Octubre de mil ſetecientos ſetenta y dos.

Nicolàs Fermin de Arraſtia,
Secretario.

ERRATA SIC CORRIGE,

PAg. 1. c. 1. lin. 7. *eſſet*, *leg. eſt.* Pag. 7. c. 1. l. 11. *faciatis*, *leg. facitis.* Pag. 22. c. 2. l. 32. affecta, *leg.* affectam. Pag. 39. col. 2. lin. 4. a nullo, *leg.* a nullo alio. Pag. 53. c. 2. l. 27. ſecundùm, *leg.* ſecundùm ſe. Pag. 56. c. 2. l. 13. accidens, *leg.* accedens. Pag. 57. c. 1. l. 24. in 1. *leg.* in 1. 2. Pag. 62. c. 2. l. 29. *induere*, leg. *induite.* Pag. 64. c. 1. l. 5. *Nemo ſcit*, leg. *Neſcit homo.* Pag. 67. c. 1. l. 33. *peccata*, leg. *peccatum.* Ibid. l. 34. *malorum*, leg. *multorum.* Pag. 69. c. 1. l. 8. ſignum, *leg.* eſt ſignum. Pag. 71. c. 2. l. 2. à Thoma, *leg.* à S. Thoma. ibidem lin. 18. iniamus, *leg.* hinniamus, Pag. 72. c. 2. l. 35. inter alia, *leg.* inter alias. Pag. 91. c. 1. l. 30. *naturæ*, leg. *natura.* Pag. 125. c. 1. l. 38. *ſpiritum*, leg. *operationem.* ibid. col. 2. l. 11. præcepiti, *leg.* præcepit. Pag. 126. c. 1. l. 21. *ego non aſcendam*, leg. *ego autem non aſcendo.* Pag. 133. c. 1. l. 4. ſatisfiti, *leg.* ſatisfit. Pag. 140. c. 1. l. 1. haut, *leg.* aut. Pag. 141. l. 39, *Domine meus*, leg. *Dominus meus.* Pag. 142. c. 1. l. 21. tot miſterium, *leg.* tot miſteriorum. ibid. lin. 32. deſſeet, *leg.* deeſſet. Pag. 198. c. 2. l. 27. ſi vi, *leg.* ſivis. ibid. lin. 28. Deis, *leg.* Dei. Pag. 221. c. 2. l. 16. juſtia, *leg.* juſtitia. Pag. 255. c. 2. l. 14. accedit De pactum, *leg.* accedit Dei pactum. Pag. 301. c. 1. l. 33. Deum, *leg.* Deus. Pag. 304. c. 2. l. 18. deſnudatur, *leg.* denudatur. Pag. 429. col. 1. lin. 30. poſſet, *leg.* poſſent. Pag. 456. col. 1. l. 25. quid *leg.* quod. Pag. 461. c. 2. l. 11. pauus, *leg.* parvus. Pag. 479. c. 1. l. 18. immitatur, *leg.* imitamur.

Obedeciendo guſtoſo al Real Conſejo, he viſto el tomo, que me ha remitido, y corregidas eſtas erratas correſponde con ſu original. Pamplona, y Octubre veinte y quatro de mil ſetecientos, y ſetenta y dos.

Fr. Thomàs de la Santiſsima Trinidad,
Carmelita Deſcalzo.

INDEX

INDEX

OMNIUM TRACTATUUM, DISPUTATIONUM, ET Dubiorum, quæ continentur in hoc Triennalis Curſus TOMO TERTIO.

TRACTATUS XIII.
DE GRATIA DEI. Pag. 1.

DISPUTATIO I.
De neceſsitate Gratiæ. ibidem.

Dub. 1. Utrum homo indigeat aliqua gratia ad veritates omnes naturales cognoſcendas. pag. 2.
Dub. 2. An homo in ſtatu naturæ lapſæ poſsit abſque gratia aliquod opus efficere virtuoſum? pag. 4.
Dub. 3. An homo lapſus, vel in natura pura poſsit ſine ſpeciali gratia ſe convertere in Deum finem naturalem dilectione efficaci, & ſuper omnia? pag. 8.
Dub. 4. Utrum homo lapſus indigeat ſpeciali gratia ad ſervanda omnia præcepta naturalia? pag. 16.
Dub. 5. Utrum ad numquam peccandum venialiter requiratur ſpeciale gratiæ privilegium? pag. 21.
Quæres I: In quo conſiſtat gratia ſpecialis, ne homo juſtus numquam labatur in veniale? pag. 22.
Quæres II: Quibus conceſſum fuerit privilegium hocce? pag. 23.
Dub. 6. An homo lapſus indigeat ſpeciali gratia ad victoriam gravis tentationis? pag. 23.
Quæres ¿Num homo purus, ſive in puris naturalibus poſſet abſque gratia ſpeciali reſiſtere tentationi gravi? pag. 26.
Dub. 7. An homo propriis viribus poſsit ſe ad juſtificationem diſponere proximè, vel remotè. pag. 27.
Dub. 8. Utrum juſtus ultra gratiam indigeat ſpeciali auxilio, & privilegio ad perſeverandum uſque in finem? pag. 35.
Quæres: ¿Utrum donum perſeverantiæ coincidat cum dono confirmationis in gratia? pag. 38.

DISPUTATIO II.
De gratia habituali. pag. 38.

Dub. 1. An gratia habitualis ſit aliquid intrinſecum, & creatum in anima receptum? pag. 38.
Quæres ¿Utrum gratia ſit permanens, & ad quam pertineat ſpeciem? pag. 42.
Dub. 2. Qualiter gratia ſit participatio divinæ naturæ? pag. 42.
Dub. 3. An gratia habitualis ex ſuapte natura ſanctificet? Et an ea ſola hunc præſtet effectum? pag. 45.
Dub. 4. An gratia habitualis diſtinguatur realiter à charitate? pag. 49.
Dub. 5. An virtutes ſupernaturales phyſicè dimanent à gratia? pag. 51.

Dub.

Dub. 6. An gratia habitualis ſit entitativè ſupernaturalis? pag. 54.
Dub. 7. An gratia habitualis ſit abſolutè perfectior forma ſubſtantiali? pag. 56.
Dub. 8. An poſsibilis ſit habitualis gratia perfectior ſpecificè exiſtente? pag. 58.
Dub. 9. Utrum divinitùs poſsit aliqua creatura producere phyſicè principaliter gratiam habitualem? pag. 60.
Dub. 10. An gratia fiat per Creationem? pag. 61.
Dub. 11. Utrum homo ſine peculiari revelatione poſsit certò ſcire ſe eſſe in gratia? pag. 63.

DISPUTATIO III.
De Juſtificatione Impii. pag. 66.

Dub. 1. An Juſtificatio impii ſit vera ablatio peccatorum? Sitque per veram, & intrinſecam formam? pag. 66.
Dub. 2. An præter gratiam habitualem opus ſit favore extrinſeco ad peccatorum remiſsionem? pag. 69.
Dub. 3. An peccatum lethale poſsit tolli divinitùs per ſolam condonationem extrinſecam? pag. 71.
Dub. 4. Utrum aliqua hominis operatio ſit, vel poſsit eſſe forma adæquata, vel inadæquata impii juſtificativa? pag. 76.
Quæres: Per quid deſtruatur illa ratio offenſæ paſsivæ, quæ in Deo moraliter recipitur? pag. 76.
Dub. 5. An gratia habitualis coexiſtere divinitùs poſsit cum peccato lethali actuali, vel habituali? pag. 83.
Dub. 6. Qualiter Juſtus diſponatur per ſuos actus ad gratiam? Qualiter etiam diſpoſitiones eam præcedant, & ab ipſa procedant? pag. 88.
Dub. 7. Utrum peccatum mortale in ſtatu naturæ puræ poſſet remitti abſque infuſione gratiæ? pag. 93.

DISPUTATIO IV.
De gratia actuali, ſive auxiliante. pag. 95.

Dub. 1. Quid, & quotuplex ſit gratia actualis? Et an verè detur gratia ſufficiens ſeparata ab efficaci? pag. 96.
Dub. 2. In quo conſiſtat gratia efficax, ſeu auxilium efficax? pag. 101.
Dub. 3. An, ſi Deus ageret neceſſariò, voluntas noſtra libera poſſet eſſe in operando? pag. 103.

TRACTATUS XIV.
DE VIRTUTIBUS THEOLOGALIBUS. pag. 107.

DISPUTATIO I. de Fide. ibidem.
Dub. 1. Quid ſit fides, & quodnam ejus objectum *quod* primarium? ibidem.
Dub. 2. Quodnam ſit objectum *quo*, ſive motivum formale fidei Theologicæ? pag. 110.
Quæres: Quodnam ſit reſolutivum fidei, vel terminus in quem reſolvitur fides? pag. 121.
Dub. 3. Utrum Deus poſsit de potentia abſoluta loqui falſum? Patrare miracula in confirmationem falſæ doctrinæ? Et infundere errorem? pag. 124.

Dub.

Dub. 4. An aſſenſus fidei poſsit eſſe falſus? Vel an fides poſsit elicere aſſenſum falſum? pag. 131.
Dub. 5. Utrum aſſenſus fidei compatibilis ſit cum evidentia in atteſtante? Seu (quod idem eſt) cum evidentia divinæ revelationis? pag. 133.
Dub. 6. Utrum ſcientia, & fides de eodem objecto poſsint eſſe ſimul in eodem ſubjecto? pag. 139.
Dub. 7. Utrum Summus Pontifex ſit infallibilis in definiendis rebus fidei, & morum? pag. 147.
Dub. 8. An ſit immediatè de fide Clementem XIV. nunc temporis feliciter regnantem eſſe verum Papam? pag. 150.
Dub. 9. An actus fidei infuſæ ſit entitativè ſupernaturalis quoad ſubſtantiam? pag. 153
Dub. 10. Utrum ad actum fidei præire debeat in omnibus judicium evidens credibilitatis? pag. 157.
Dub. 11. An actus fidei ſit liber, requirens piam motionem voluntatis, & qualis iſta ſit? pag. 161.
Quæres ¿A quo principio oriatur in intellectu hoc judicium practicum & in voluntate ille affectus pius? pag. 168.
Dub. 12. An actus fidei infuſæ poſsit eſſe moraliter malus? pag. 169.
Dub. 13. In quibus detur fides infuſa? pag. 173.

DISPUTATIO II.
De Spe. pag. 177.

Dub. 1. Quodnam ſit objectum primarium *quod* ſpei Theologicæ. pag. 177.
Quæres: Quomodo intret ly *arduum* in diffinitione ſpei, & in quo arduitas conſiſtat? pag. 181.
Dub. 2. Quodnam ſit objectum formale, vel ratio *ſub qua* objecti ſpei Theologicæ? pag. 183.
Dub. 3. Utrum aliquis poſsit per veram Theologicam ſpem ſperare beatitudinem alterius? pag. 186.
Dub. 4. An ſpes ſit virtus Theologica? A fide, & charitate diſtincta? Et an ſit perfectior fide? pag. 189.
Dub. 5. Utrum ſpes maneat, vel manere poſsit in beatis? pag. 193.
Dub. 6. An facta alicui revelatione ſuæ damnationis poſsit ſperare beatitudinem ſpe Theologica? pag. 195.

DISPUTATIO III.
De Charitate. pag. 197.

Dub. 1. Quodnam ſit objectum *quod* & *quo* primarium charitatis? ibid.
Dub. 2. An charitas ſit verè propriè, ſeu ſtrictè amicitia hominis ad Deum, & ad proximum? pag. 198.
Quæres I. ¿Utrum hominis ad Deum dabilis ſit amicitia naturalis ſtrictè talis? pag. 201.
Quæres 2. ¿Utrum poſsibilis ſit virtus moralis ſupernaturalis, quæ ſit ſtricta, & ſupernaturalis amicitia ad proximum, & non ad Deum? pag. 203.
Dub. 3. Utrum charitas poſsit minui? pag. 204.
Dub. 4. Utrum charitas ſit virtus ſpecialis, & ſimplex, & abſolutè perfectior fide? pag. 208.

TRAC-

TRACTATUS XV.
DE MERITO JUSTI.

DISPUTATIO UNICA. pag. 214.

Dub. 1. Utrum homo verè & propriè posſit aliquid à Deo mereri? ibid.

Dub. 2. Quæ requirantur conditiones ad merendum? pag. 219.

Quæres 1. ¿An ad meritum ſufficiat libertas quoad exercitium? ibid.

Quæres 2. ¿An ſit meritorius actus cadens ſub præcepto? Et itidem ex metu, vel ſemiplena elicitus deliberatione? pag. 220.

Dub. 3. Utrum ad merendum ſtatus viæ requiratur? Et quid de S. P. N. Elia ſit ſentiendum? pag. 223.

Dub. 4. Poſsitne aliquis ſine gratia mereri gloriam? pag. 230.

Dub. 5. Utrum ad merendum de condigno requiratur aliquis influxus gratiæ media charitate? pag. 233.

Dub. 6. Utrum juſtus de potentia Dei abſoluta mereri ſibi poſſit de condigno, vel de congruo primam gratiam juſtificantem? pag. 243.

Dub. 7. Utrum juſtus poſsit mereri de condigno primam gratiam alteri? pag. 246.

Dub. 8. Utrum homo, dum in ſtatu vivit gratiæ, mereri poſsit ſibi reparationem ſui futuri lapſus, ſi quandò in ſtatum culpæ aliàs lapſurus eſſet? pag. 249.

Dub. 9. Utrum juſtus per ſuos actus mereatur de condigno augmentum gratiæ, & gloriæ? pag. 251.

Dub. 10. Utrum juſtus poſsit ſibi mereri donum perſeverantiæ. pag. 258.

Queres: An bona temporalia cadant ſub merito theologico. pag. 261.

Dub. 11. An, & quomodo merita per peccata mortificata reviviſcant? Et quando augmentum gratiæ actibus remiſsis correſpondens, phyſicè conferatur? pag. 262.

TRACTATUS XVI.
DE ULTIMO FINE ET DE BEATITUDINE.

DISPUTATIO I.
De fine in communi. pag. 269.

Dub. 1. An media gaudeant bonitate intrinſeca? Et an ſimul cum fine ſpecificent voluntatem? ibid.

Dub. 2. Utrum medium ſit objectum ſpecificativum electionis? p. 273.

Dub. 3. An omnes, & ſolæ actiones humanæ ſint propriè propter finem? pag. 274.

Dub. 4. Utrum intermedia verè & propriè exerceant rationem finis? pag. 276.

Dub. 5. Utrum idem homo poſſit ſimul habere duos ultimos fines adæquatos, & totales? pag. 280.

Dub. 6. Quiſnam ſit ultimus finis tam formaliter, quàm habitualiter peccatoris? pag. 283.

Dub. 7. Quiſnam ſit finis ultimus juſti-

ti

ti quoad actum venialiter peccaminosum? pag. 286.

DISPUTATIO II.

De beatitudine pag. 289.

Dub. 1. In quo actu consistat beatitudo hominis perfecta, seu patriæ? ibid.

Dub. 2. Utrum beatitudo sit ab intrinseco inamissibilis? pag. 297.

Dub. 3. Utrum amor (& consequenter delectatio) necessariò sequantur ad visionem Dei claram? pag. 299.

Dub. 4. An beatus ex vi visionis reddatur ab intrinseco impeccabilis? pag. 301.

Dub. 5. Quot, quæ dotes conferantur animæ beatæ? sintne habitus, & qualiter distincti? pag. 303.

Queres: an Christo, & Angelis conveniat habere dotes? pag. 305.

Dub. 6. Quot sint dotes corporis glorioſi? Et sintne qualitates intrinsecæ? pag. 306.

Quæres 1. An quatuor dotes corporis glorioſi dimanent à gloria animæ, anvè à Deo immediatè causentur? ibid.

Quæres 2. An subtilitas tribuat corpori glorioso vim alia corpora penetrandi, quantumvis solida? pag. 307.

Quæres 3. Utrum oculus non glorioſus videre possit naturaliter claritatem corporis glorioſi? ibid.

Quæres 4. Utrum sensus externi exerceant suas operationes in gloria? pag. 308.

Quæres ultimò: ad quam, vel quantam distantiam percipiant sensus externi in gloria sua objecta? pag. 310.

Dub. 7. In quo consistant beatitudo naturalis, & supernaturalis hujus vitæ? ibid.

TRACTATUS XVII.

DE VOLUNTARIO, ET INVOLUNTARIO.

DISPUTATIO I.

De voluntario in communi. pag. 316.

Dub. 1. Quid sit: quot modis sumatur: & in quibus voluntarium reperiatur? ibid.

Dubitabis: An voluntarium brutale univocè conveniat cum humano? pag. 318.

Dub. 2. An sub voluntario perfecto contineatur voluntarium necessarium? Et an divisio voluntarii in liberum, & necessarium sit essentialis? pag. 320.

Dub. 3. Utrum dari possit omissio pura, & voluntaria absque omni actu, qui causa sit illius? pag. 322.

Dub. 4. Utrum omissio, ut sit voluntaria requirat debitum non omittendi? pag. 238.

DISPUTATIO II.

De voluntario libero. pag. 329.

Dub. 1. Utrum arbitrium hominis lapsi liberum sit libertate indifferentiæ? Ibid.

Dub. 2. Quæ indifferentia, vel quæ libertas sit constitutiva liberi arbitrii? pag. 332.

Dub. 3. An libertas in actibus elicitis

citis ſit aliqua ratio ipſis intrinſeca: & quæ iſta ſit? pag. 334.
Dub. 4. Utrum voluntas viatoris neceſsitetur per ſe ad ſpeciem, vel exercitium alicuius actus? pag. 336.

DISPUTATIO III.
De involuntario. pag. 339.

Dub. 1. An voluntas poſsit pati violentiam à Deo? Ibid.
Dub. 2. An, & quomodò metus cauſet involuntarium? p. 343.
Dub. 3. Utrum concupiſcentia cauſet involuntarium? pag. 345.
Dub. 4. Utrum ignorantia cauſet involuntarium? pag. 346.

TRACTATUS XVIII.
DE BONITATE, ET MALITIA.

DISPUTATIO I.
De conſtitutivo moralitatis. pag. 349.

Dub. 1. Quid requiratur ad moralitatem actus humani? Et in quo moralitas conſiſtat? ibid.
Quæres: an objectum ſit ſpecificativum moralitatis? pag. 353.
Dub. 2. An detur, & in quo conſiſtat moralitas objectiva? p. 354.
Quæres. An expreſsio moralitatis in objectis reperta diſtinguatur entitativè, anve modaliter ab illis? pag. 355.
Dub. 3. Quænam ſit regula moralitatis? pag. 358.
Dub. 4. Utrum idem actus poſsit ſimul, vel ſucceſsivè eſſe bonus, & malus moraliter? pag. 361.

DISPUTATIO II.
De moralitate ex circunſtantiis. pag. 365.

Dub. 1. Utrum omnis actus humanus habeat aliquam moralitatem ex circunſtantiis? pag. 366.
Dub. 2. An ſuperveniente bonitate finis, ſubſiſtat in actu bonitas objecti? pag. 367.
Dub. 3. An actus externus addat actui interno aliquid bonitatis, vel malitiæ? pag. 369.

DISPUTATIO III.
De indifferentia actus humani. pag. 374.

Dub. 1. An aliquis actus humanus ſit indifferens ſecundùm ſpeciem? pag. 375.
Dub. 2. An dentur actus morales indifferentes in individuo? pag. 377.
Quæres: Utrum indifferentia ſecundùm ſpeciem conſtituat tertiam ſpeciem moralitatis diſtinctam à bonitate, & malitia? pag. 380.

TRACTATUS XIX.
DE VIRTUTIBUS.

DISPUTATIO I.
De natura virtutum. pag. 381.

Dub. 1. An virtus humana ſit eſſentialiter habitus? ibid.
Quæres 1. Quæ ſit cauſa efficiens virtutes, ſeu habitus virtuoſos? pag. 383.
Quæres 2. Utrum virtus humana efficiat aliquid in actibus, & quid ſit? pag. 384.

Dub.

Dub. 2. Utrum ſit de ratione virtutis conſiſtere in medio. pag. 387.
Dub. 3. An quis poſsit uti malè virtute? pag. 389.

DISPUTATIO II.
De ſubiecto virtutis. pag. 390.

Dub. 1. An intellectus humanus ſit ſubjectum virtutum? ibid.
Dub. 2. Utrum voluntas in ordine ad proprium bonum indigeat virtute, cujus ipſa ſit ſubjectum? pag. 392.
Quæres 1. Utrum appetitus corporeus ſit ſubiectum virtutis moralis? pag. 394.
Quæres 2. Utrum eadem virtus moralis poſsit ſubiectari in diverſis potentiis? pag. 395.
Dub. 3. An dentur virtutes morales ſupernaturales, quæ in appetitu ſubiectentur corporeo? pag. 396.
Quæres 1. Utrum virtutes morales in eſſe perfecto habeant connexionem neceſſariam inter ſe, & cum prudentia? pag. 400.
Quæres 2. Utrum dona Spiritus S. ſint habitus à virtutibus etiam infuſis diſtincti? pag. 401.

TRACTATUS XX.
DE PECCATIS.

DISPUTATIO I.
De peccatis in communi. pag. 404.

Dub. 1. An vitium propriè contrarietur virtuti, tam acquiſitæ, quàm infuſæ? pag. 405.
Quæres: Utrum peccata venialia repetita deſtruant virtutem acquiſitam ſibi oppoſitam. pag. 407.
Dub. 2. An omnia vitia ſint contra naturam hominis, ùt rationalis eſt? pag. 408.
Quæres: Utrum vitia, & peccata ſint contra naturam ſenſitivam, in qua recipiuntur? pag. 411.
Dub. 3. An actus boni, aut mali excedant ſimpliciter habitum? pag. 412.
Dub. 4. Undè peccatorum ſumatur ſpecifica diſtinctio? pag. 415.
Dub. 5. An omnia peccata ſint æqualia? Et ſuppoſita inæqualitate, undè hæc ſumatur? pag. 419.

DISPUTATIO II.
De peccatis commiſsionis & omiſsionis. pag. 425.

Dub. 1. An omiſsio, quæ tantùm eſt voluntaria in cauſa, ſit in ſe formaliter peccatum? ibid.
Dub. 2. An in peccato commiſsionis detur carentia rectitudinis debitæ, ſeu malitia privativa? pag. 431.
Dub. 3. Utrum in peccato commiſsionis detur malitia poſitiva? pag. 433.
Dub. 4. In quo conſiſtat eſſentia peccati originalis? pag. 439.
Corollaria quædam. pag. 451.
Quæres: Quas deformitates habuit peccatum primum Adæ? p. 452.

DISPUTATIO III.
De peccato veniali. pag. 453.

Dub. 1. In quo conſiſtat macula peccati venialis? ibid.
Dub. 2. Qua ſit opus forma ad remiſ-

missionem venialium? pag. 455.
Dub. 3. Quæ sit primaria, & formalis differentia peccati venialis mortali? pag. 458.
Quæres: Qualis sit differentia radicalis inter peccatum leve, & lethale? pag. 459.
Quæres 2. An malitia venialis, & lethalis essentialiter specificè distinguantur? Et an divisio peccati in lethale, & leve sit generis in species? pag. 460.
Dub. 4. An peccatum, quod homo primò perveniens ad usum rationis committit, possit esse veniale? vel: An peccatum veniale possit esse cum solo originali? vel: An puer primò perveniens ad usum rationis teneatur sub mortali in Deum se convertere? pag. 461.
Dub. 5. Utrum homo in statu justitiæ originalis potuerit peccare venialiter? pag. 467.
Quæres: Utrum Angelus possit solùm venialiter peccare? si ponatur extra beatitudinis statum? pag. 469.

DISPUTATIO IV.
De pœnis peccatorum. pag. 470.

Dub. 1. Utrum peccatum actuale secundùm malitiam possit habere rationem pœnæ? ibid.
Dub. 2. An peccatum mortale condignè mereatur pœnam infinitam, & æternam? pag. 473.
Dub. 3. Utrum peccato veniali pœna æterna correspondeat per se, vel per accidens? pag. 476.
Dub. 4. An cuilibet peccato mortali debeatur pœna sensus, & damni? Et an pœna damni sit in omnibus æqualis? pag. 479.
Quæres 1. Anne animæ in Purgatorio patientes, pœnam etiam subeant damni? pag. 482.
Quæres 2. Quid sentiendum sit quantum ad pœnam, vel pœnas SS. Patrum in sinu Abrahæ commorantium? ibid.
Dub. 5. ¿ Quo pacto Dæmones torqueantur ab igne corporeo? ibid.
Quæres: An hæc alligatio Dæmonum importet aliquam formam in ipsis causatam? pag. 484.
Dub. 6. An pueri cum solo originali decedentes puniantur pœna sensus? An ex pœna damni aliquem dolorem sentiant? Et an fruantur beatitudine naturali? pag. 486.

TRAC-

J. M. J.

TRACTATUS XIII.

DE GRATIA DEI.

ACTURI de gratia, gratiam tuam, quæsumus Domine, mentibus noſtris infunde, ut qui, Angelo nuntiante D. Thoma, Chriſti Filii tui Incarnationem aliquatenùs cognovimus, ejus etiam Divinitatem tantulùm tetigimus, nec non Genitricis ſuæ Mariæ dignitatem non nihil pertentavimus, & demùm illius clientium Angelorum naturam tantiſper ſalutavimus, per paſsionem ejus, & Crucem ad recognitionem gratiæ ipſius aliqualem feliciter perducamur. Per eundem Chriſtum Dominum noſtrum. Amen.

DISPUTATIO I.

DE NECESSITATE GRATIÆ.

1 GRatia indè dicta eſt, quòd gratis datur juxta illud Apoſt. ad Rom. 11. *Si autem gratia, jam non ex operibus: alioquin gratia jam non eſſet gratia*, & illud Aug. in Pſalm. 144. *Ubi audis gratiam, gratis intellige: ſi ergo gratis, nihil tu attuliſti, nihil meruiſti: nam ſi meritis aliquid redditum eſt, merces eſt, non gratia.* ¶ Prætermiſsis variis gratiæ acceptionibus, de illa in præſenti loquimur, quæ ad aliquem finem conſequendum, opuſvè efficiendum requiritur: eritque gratia naturalis, quandò finis, vel effectus ad quos datur licèt naturales ſint, per vires tamen communes aſſequibiles non ſunt, v. g. ſcire omnes veritates naturales collectivè ſumptas; erit verò ſupernaturalis, ſi ad ſupernaturales detur fines, vel effectus

fectus, ùt ad conversionem in Deum finem supernaturalem. Undè de gratia agemus in hac disputatione sub hac indiferentia, hoc est naturali, vel supernaturali. In sequentibus verò duabus disputationibus de gratiis agemus habituali, & actuali determinatè supernaturalibus.

DUBIUM I.

UTRUM HOMO INDIGEAT GRATIA aliqua ad veritates omnes naturales cognoscendas?

2 DE homine possumus loqui in multiplici statu constituto, ex quibus duo sunt, in quibus constitui potuit, & tres in quibus defactò constitutus fuit. Duo primi sunt status *naturæ puræ*, & status *naturæ integræ*, ex quibus primus est ille, in quo homo posset à Deo condi secundùm sua naturalia, hoc est, materiam, formam, & suas proprietates, sine aliquo tamen dono naturali, vel supernaturali illum elevante, vel saltim corroborante, sed sine ulla etiam macula illum deformante, quo in statu solùm haberet pro fine Deum út Auctorem naturalem. Et licèt teneat Contenson tom. 5. dissert. 1. c. 1. hominem proùt sic nullam experturum rebellionem carnis, hoc tamen non admittimus propter ea, quæ D. Thom. docet 1. 2. q. 109. art. 4. & quia, si hoc ita esset, non distingueretur hic ab statu justitiæ originalis, in quo pars inferior omninò subjiciebatur superiori, cujus contrarium tenet ipse D. Thom. Opusc. 2. c. 186. ¶ Status naturæ integræ addit supra statum *naturæ puræ* aliqua dona, vel virtutes naturales gratis à Deo datas, atque naturam puram firmantes, & corroborantes, ut pars superior facilè possit sibi subjicere inferiorem.

3 Reliqui tres status, in quibus defactò homo constitutus est, sunt *justitiæ originalis*, *naturæ lapsæ*, *& naturæ reparatæ*. Primus dicit hominem ornatum gratia originali, quæ ejusdem est speciei cum nostra habituali, aliquem verò addente modum, ratione cujus pars inferior sensitiva mentis superiori obedit, & succumbit: & in hoc fuit Parens noster conditus Adam. ¶ Secundus status est *naturæ lapsæ*, in quo homo mansit destitutus gratia habituali omnibusque ejus donis, & virtutibus, & quasi in puris naturalibus: cum duplici tamen differentia, quòd homo in puris dicitur nudus, in lapsu verò dicitur nudatus. Item homo lapsus superinduit quamdam positivam inclinationem erga malum; in puris autem, licèt labi posset, non tamen in lapsum habere propensionem. ¶ Tertius status est *naturæ reparatæ* per Christum mediis ejus meritis, quæ ea fuerunt, út licèt hominem lapsum præsupponerent, eum tamen sic reintegrarunt, ut in feliciori collocarent statu, quàm quem cum gratia haberet originali: quia copiosior fuit Redemptio Christi per gratiam, quàm infelix casus hominis per culpam.

4 Circa præsentem difficultatem tres sententiæ congrediuntur discutiendam: Prima quarum negat, omnes virtutes naturales posse per hominem purum, vel lapsum acqui-

ri,

ri, nisi adjutum gratia aliqua (Per veritates naturales intellige eas, quæ in principiis continentur naturalibus, & per se notis) ita Vazquez. Secunda, & extrema affirmat, omnes veritates tam singulatim, quàm cumulatim acceptas posse per hominem in se relictum, & sine ulla adjuvante gratia cognosci. Ita Durand. Cajet. & Valen. Tertia verò & media est nostra cum D. Thom. 1. 2. q. 109. art. 1. & gravissimis ex omni Schola Theologis asserentibus, hominem sine speciali gratia posse aliquas singulatim veritates cognoscere, minimè verò omnes cumulatim; Sit ergo

PRIMA CONCLUSIO.

5 HOmo lapsus, vel etiam in statu naturæ puræ, potest omnes veritates naturales speculativas divisivè sumptas cognoscere sine gratia speciali. Sic expressè D. Thom. nuper laud. ibi: *Intellectus humanus habet aliquam formam, scilicèt ipsum intelligibile lumen, quod est de se sufficiens ad quædam intelligibilia cognoscenda: ad ea scilicèt, in quorum notitiam per sensibilia possumus devenire.* Et ratio est: tum, quia veritates, de quibus loquimur, non supergrediuntur sphæram, & proportionem potentiæ illas agnituræ. Tum, quia hæc sine ullius gratiæ auxilio potest deducere veritates Deum notum facientes: ergo potiori titulo illis inferiores. Ant. prob. ex ad Rom. 1. ibi: *invisibilia Dei per ea quæ facta sunt conspiciuntur.* Et ex Sap. 13. ibi: *A magnitudine speciei, & creaturæ cognoscibiliter poterit Creator horum videri: ergo &c.*

6 Obs. 1. Sicut voluntas nostra vulnerata est per peccatum, sic & intellectus; sed quia voluntas vulnerata est, nequit omne opus bonum efficere, maximè si difficile est, út est dilectio Dei naturalis, & victoria gravis tentationis: ergo nec intellectus omne verum naturale attingere. Resp. neg. paritatem: nam voluntas læsa est erga ultimum finem, qui est primum principium in practicis, quatenús amisit ejus amorem efficacem requisitum omninò ad aliqua difficilia moralia, & naturalia devincenda; intellectus verò non fuit vulneratus quantùm ad prima principia naturalia saltim speculativa, & consequenter nec quantùm ad veritates speculativas, de quibus loquimur, ex illis deductas:

7 Obs. 2. Angelos, plura possibilia, secreta cordium nequit homo sine speciali gratuito dono cognoscere: ergo non omnes cognoscere potest veritates naturales divisivè. Concesso ant. dist. cons. non omnes, de quibus loquimur, nego; alias, conc. conseq. Nostra assertio solùm loquitur de veritatibus ex principijs per se notis deducibilibus, ministerioque acquisibilibus sensuum, quales non sunt in argumento objectæ. Et idem dicito de veritatibus Theologicis, quæ licèt naturales sint: quia tamen pendent à principiis Fidei quæ non sunt per se nota, nec sensibilia, nequit eas intellectus sine aliquo attingere adjutorio.

SECUNDA CONCLUSIO.

8 HOmo lapsus, vel in puris constitutus, nequit omnes

nes veritates cognoſcere naturales collectivè ſumptas. Prob. ratione D. Thomæ auctoritate fulcita 4. contra Gent. c. 52. ibi : *Homo difficulter pervenit ad veri cognitionem , & de facili labitur in errorem : & appetitus beſtiales ſuperare non poteſt , ſed multotiès obnubilatur ab eis.* Ex quibus verbis ſic fundatur ratio : Licèt in homine non detur impotentia phyſica , datur verò moralis , ut omnes attingat ſine errore veritates ; ſed hæc ſufficit ut dicatur impotens : ergo talis eſt. Major prob. nam veritates ſunt innumeræ , difficultas in cognoſcendo ingens , obcæcatio ex paſsionibus magna , ùt paſsim experimur: quis ergo neget impoſsibilitatem moralem , ùt ſemper , & in omnibus homo ſine errore procedat ? Aliud eſſet , ſi de homine loqueremur in ſtatu gratiæ originalis , ùt de Adamo aſſerit D. Thom. 1. p. q. 94. art. 3. & de Salomone multi docent, quibus gratia ſpecialis fuit collata, quam in præſenti excludimus concluſione : & ideò tenendum eſt contrarium.

9 Obſ. 1. Omnes veritates naturales , etiam collectivè ſumptæ, non tranſgrediuntur metam objecti proportionati intellectui puri hominis ; ſunt enim, ſicut iſte, naturales: ergo poteſt eas ſimúl poſsidere. Diſt. ant. non tranſgrediuntur phyſicè, conc ; moraliter , nego ant. & conſeq. Solutio hæc patet ex immediatè dictis.

10 Obſ. 2. Homo habet naturalem appetitum ad totam omnium veritatum collectionem poſsidendam: ergo poteſt impleri : appetitus enim naturalis non terminatur ad impoſsibilia. Reſp. 1. conceſſo ant. diſt. conſ. poteſt impleri in homine ſibi relicto , nego ; per gratiam adjuto, conc. conſeq. Ne appetitus naturalis ſit fruſtraneus , ſatis eſt, ſi per aliquod adjutotium naturale poſsit impleri, quod in præſenti verificatur ; econtrà eſſet , ſi ſupernaturali auxilio opus eſſet. Reſp. 2. diſt. ant. habet appetitum ad poſsidendum in facto eſſe , nego ; in fieri , conc. ant. & nego conſeq. Exemplum habes in materia prima , cujus appetitus non eſt ad in *ſatiato eſſe* , ſed ad in *ſatiari* : quia ſolúm hoc eſt poſsibile, non primum. Homo etiam ſemper appetit vivere , & tamen numquàm verificabitur in illo vita æterna ſine ſpeciali gratia Dei : quia non appetit vitam æternam corporalem, ſed tendere circa illam : ſic ergo in præſenti.

DUBIUM II.

AN HOMO IN STATU NATURÆ lapſæ poſsit abſque gratia aliquod opus elicere virtuoſum ?

11 SUpponimus de fide certum , poſſe hominem lapſum elicere aliquod bonum opus ſine gratia ſanctificante , imò ſine fide , aliàs infideles , qui carent iſta, & peccatores , qui non habent illam, nihil boni operarentur, quod quidem damnaverunt Pius V. & Greg. XIII. & Trid. ſeſſ. 6. c. 7. & noviſsimè Alexander VIII. Undè iſtæ inter propoſitiones Michaelis Baii damnatas numerantur : *Omne , quod*

agit

agit peccator, peccatum est. Et sequens, (cui etiam opitulatur Jansenius) *Omnia opera infidelium sunt peccata.* Controversia solùm est circa aliquam gratiam adjuvantem naturalem, qua opus esse tenent Arimin. Vazq. & Contenson, cum hoc tamen discrimine, quòd Arimin. & Contenson eam dicunt dare homini lapso nedùm agere, verùm & posse: quia sine illa, inquiunt, non habet potentiam; Vazquez verò concedit hanc, requirit verò ultra illam, quamdam cogitationem congruam, & honestam à Deo immissam peccatori, quæ indifferentiam tollat, ut benè possit operari, & hanc vocat gratiam necessariam. Quid nos? Indicet sequens nostra, & communis inter Theologos, maximè Thomistas cum D. Thom.

CONCLUSIO.

12 HOmo lapsus non indiget aliqua gratia naturali dante posse, nec congrua cogitatione à Deo immissa illud applicante ad agere. Conclusio duas continet partes, & quoad utramque prob. 1. ex ad Rom. 2. ibi: *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt.* 2. ex D. Aug. lib. de spiritu, & littera cap. 28. ibi: *Ad salutem æternam nihil prosunt impio aliqua bona opera, sine quibus difficilimè vita cujuslibet pessimi hominis invenitur.* Si ergo vel pessimus homo aliqua bona facit opera juxta D. Aug. quantò magis malus utcumquè poterit homo? 3. ex D. Chrisost. homil. 67. ad popul. Antioch. ibi: *Per hæc rursùs ostendit, Deum sic hominem finxisse, ut possit per se eligere virtutem, & vitium declinare.* Nihil clariùs. Idem expressè tenet D. Thom. 1. 2. q. 109. art. 2. ibi: *Quia tamen natura humana non est totaliter corrupta... potest quidem in statu naturæ corruptæ per virtutem suæ naturæ aliquod bonum particulare agere.... non tamen omne bonum sibi connaturale, ita quòd in nullo deficiat: sicut homo infirmus potest per se ipsum aliquem motum habere, non tamen potest perfectè moveri motu hominis sani.*

13 Prob. 4. ratione: Homo ante lapsum per solas vires proprii arbitrii poterat aliqua exercere bona opera: ergo & post illum. Ant. supponunt omnes (erant enim proportionata virtuti humanæ) & consequentia prob. Tum, quia omnia naturalia manserunt in homine post peccatum, ùt tenent communiter Theologi. Et ideò Trident. sess. 6. can. 5. sic definit: *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium post Adæ peccatum amissum, & extinctum esse &c. anathema sit.* Tum, quia experientia constat eleemosynam, quæ bonum opus est morale, dari à peccatore: & pietatem erga Parentes à filio observari aliundè lascivienti: ergo tenet conseq.

14 Prob. 5. Conclusio maximè quoad secundam partem circa cogitationem congruam, quam requirit Vazquez: Si enim Deus dedit homini vires proximas ad aliquid operandum bonum (ùt consentit hic Auctor) debuit dare id quod, ut illas exerceat, opus est habere (omnis enim potentia, & virtus expedita

circa aliquem effectum debet in aliquo saltim impleri individuo, aliàs frustranea esset, & in casum à Deo tribueretur) si ergo debuit dari, jam non est gratia sed debitum, quod coincidit cum concursu generali omni creaturæ, & in omni statu operanti debito: ergo vanè dicitur à P. Vazq. gratia specialis talis congrua cogitatio. Si autem illam vocet concursum necessarium, hunc minimè negamus, sed negamus esse distinctum à generali, quem justis, & peccatoribus indiscriminatim, ut operentur, Deus præstat.

ARGUMENTA OPPOSITA.

15 ARgumenta ex Scriptura, & SS. PP. asserentibus sine gratia nihil hominem operari posse, sunt innumera, sed & solutu facilia, vel per hoc, quòd solùm intendunt gratiam esse necessariam ad opera, proùt conducunt ad vitam assequendam æternam, vel de gratia largè sumpta, hoc est pro concursu generali Dei, qui gratia potest dici, quatenùs voluntariè, & gratiosè genuit nos, & liberè nobiscum concurrit ad omne opus efficiendum.

16 Obs. 1. Licèt omnia naturalia hominem lapsum comitentur, adhuc eget gratia, ut bonum operetur: ergo ruit conclusionis fundamentum. Ant. prob. nam dæmones, & animæ damnatæ omnia possident naturalia in hodierno statu, quæ in suo primitivo possederunt; & tamen non possunt aliquod bonum opus efficere morale: ergo signum est, quòd præter naturalia, opus sit & gratia. Dist. ant. adhuc eget gratia, si naturalia sint impedita, conc; si expedita, nego ant. & conseq. Dæmones, & animæ damnatæ non ideò bona exercere nequeunt opera, quia deficiat illis aliquid essentiale operativum, sed quia hoc habent impeditum: Dæmones, quidem ex vi primæ pravæ electionis irrevocabilis ex natura sua: & tam ipsi, quàm animæ ratione status, in quo habent intellectum, & voluntatem omninò depravatos, atque positivè indignos, qui vel physica præmotione fruantur, ut rectè operentur.

17 Obs. 2. Ad omne opus bònum requiritur aliqua prævia, & congrua cogitatio in bonum ducens, tollensque voluntatis indiferentiam circa malum; sed hæc est specialis gratia per Christum. Hæc minor prob. nulli enim debetur: ergo est gratia per illum. Ad hoc respondetur argum. concessa maj. dist. min. Est gratia specialis, nego; generalis, conc. min. & concesso itidem ant. probationis, nego conseq. sub eadem distinct. Homo, sicut habet potentiam ad bonum opus faciendum, ita etiam habet media, quibus illud exequatur: quorum unum est, quòd ejus intellectus præveniat voluntatem medio dictamine congruo, & practico: & licèt ad hoc requiratur præmotio virtutis divinæ, hæc non dicitur gratiosa simpliciter, seu specialis, de qua loquimur, sed generalis modus concurrendi cum omni creatura, quod ùt summum est gratia secundùm quid, sicut est productio creaturæ: quia liberè, & ex

me-

mera gratiosa voluntate Deus illam condidit.

18 Obs. 3. Nullus actus est bonus moraliter, nisi actu ordinetur in Deum ultimum finem (bonitas enim operis dependet à fine maximè ultimo, & ideò adest præceptum ordinandi in Deum omnes actus nostros in illis verbis Apost. 1. ad Corinth. 10. *Sive manducatis, sive bibitis, sive aliud quid faciatis, omnia in Dei gloriam facite.* Undè dixit Aug. *Omnia bona referenda esse in summum bonum*) atqui homo lapsus hoc facere impotens est: ergo indiget gratia speciali.

Resp. dist. maj: nisi actu ordinetur in finem supernaturalem, nego: naturalem, subd. implicitè, vel explicitè, conc; explicitè præcisè, nego maj: & distincta similiter min. nego conseq. Explicatur: non opus est, ut omne opus bonum respiciat Deum finem supernaturalem, sic enim egeret homo gratia supernaturali, quam nec contrarii requirunt necessariam: sufficit ergo, quòd sit bonum ex objecto bono, quo respecto, opus licèt non explicitè, implicitè aliquomodò ordinatur in Deum finem ultimum naturalem, quatenùs scilicèt consonum est rationi, quæ est lex proxima derivata à divina, & aliàs in pravum non declinat finem. Nec præceptum urget Apostoli: hoc enim non semper obligat, sed tempore determinato. Undè si quis jam illud adimpleviſſet, & statim post adimpletionem laberetur in læthale peccatum, posset in hoc statu aliquod bonum opus efficere morale sine ulla gratia ante conversionem.

COROLLARIUM.

19 EX dictis sequitur, quòd nec ad vincendam tentationem levem indiget homo lapsus gatia speciali. Tum, quia objectum hujus victoriæ non supergreditur vires naturales hominis. Tum, quia plus requiritur ad bonum faciendum, quod petit actum perfectum virtutis, quàm ad malum fugiendum, quod est actus imperfectus, & per modum fugæ: ergo si ad opus positivè bonum morale non indiget homo lapsus gratia speciali: nec ad opus malum vitandum indigebit illa:

20 Obs. 1. D. Chrysost. Homil. 14. in 1. ad Corinth. ubi interrogans *ad quas tentationes sit necessaria gratia?* Respondet: *ad omnes.* 2. D. Greg. lib. 9. Moral. c. 7. ibi: *Homo sibi dimissus, cujuslibet tentationis aura raptatur*: ergo &c. Resp. utrumque loqui S. Doctorem de necessitate ad victoriam perfectam proùt opportet ad salutem, vel de necessitate gratiæ non simplicitèr, sed secundum quid tali, quæ coincidit cum convenientia ad melius esse victoriæ, vel vincendum pluriès, quàm sine illa vinceretur.

DUBIUM III.

AN HOMO LAPSUS, VEL IN NATURA pura, possit sine speciali gratia se convertere ad Deum finem naturalem dilectione efficaci, & super omnia?

21 ANte decisionem præintellige sequentia: Primùm quòd Deus amari potest super omnia tam ùt Auctor naturalis, quàm út supernaturalis. Constat ex Bulla Pij V. in qua proscribitur hæc Michaelis Baii propositio (& est 32.) *Distinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicèt, quo Deus amatur ùt Auctor naturæ: & gratuiti, quo amatur ùt beatificator, vana est, commentitia, & ad illudendum sacris litteris excogitata.* Ejusdem sunt sensus propositiones 35. & 37. quibus etiam refragatur auctoritas D. Thom. 1. ad Corinth. 13. lect. 4. ubi ait: *Amor est quædam vis unitiva .... nos autem habemus duplicem conjunctionem cum Deo: una est quantùm ad bona naturalia, quæ hìc participamus ab ipso, aliam quantùm ad beatitudinem &c ::: Et secundùm primam communicationem ad Deum est amicitia naturalis ::: secundùm verò communicationem secundam est amor charitatis.* ¶ Quod etiam ratio suadet: quia amor sequitur cognitionem boni: ergo sicut cognitio Dei per fidem supernaturalis parit amorem supernaturalem, ita cognitio naturalis per discursum pariet & amorem naturalem.

22 Secundum est, quòd amor Dei naturalis dividitur in amorem amicitiæ, hoc est propter ejus bonitatem naturalem, & concupiscentiæ: quatenús ejus bonitas nobis bona est. Sic communiter Theologi contra Vazquez in hac solùm linea admittentem amorem concupiscentiæ. Ratio verò nostra est: quia nullo ex capite repugnat Deum sic amari: Undè & de Angelis sic Deum amare, ex tract. 12. de Angel. disp. 3. dub. 1. supponimus. Hic autem amor amicitiæ potest esse perfectus, & efficax, id est, amans Deum super omnia, & promovens efficaciter ad placendum illi: & ne ab illo abscedatur, media adhibens; Potest esse etiam imperfectus, & inefficax, consistens in mera, & inefficaci complacentia bonitatis illius. Rursùs amor amicitiæ alius est perfectus, id est longo durans tempore, vel per totam vitam, & de hoc dubium non est præsens: petit enim speciale examen infrà discutiendum, dum de gratia ad perseverandum peraganus. Est ergo difficultas de amore amicitiæ imperfecto, parumque durante.

23 Tertium est, quòd potentia ad diligendum Deum alia est consequens (alio nomine moralis) consistens in habendo non solùm vires physicè sufficientes, sed & expeditas, seu non impeditas ab aliquo impedimento intrinseco ad amandum Deum. Alia antecedens (alio nomine physica) quia licèt physicas vires habeat, illas tamen ab aliquo obice accidentali impeditas habet. Difficultas ergo de homine sub utroque statu puri, & lapsi ventilabitur, & de utraque potentia antecedenti, & consequenti discutietur.

Cir-

24 Circa illam tres præcipuæ referuntur sententiæ, prima est Scoti in 1. dist. 17. q. 1. Cajet. tom. 1. Opusc. tract. 4. & aliorum tenentium hominem in utroque statu nulla indigere gratia speciali adhuc naturali, & consequenter habere utramque dictam potentiam expeditam ad amandum Deum super omnia. Secunda (quam tenent Illust. Godoy, Gonet, & alii) extremè opponitur primæ, quatenùs utramque denegat potentiam. Tertia, quam tenent N. Salm. in præs. disp. 2. dub. 3. & 4. cum distinctione procedit, asseritque hominem in utroque statu habere quidem potentiam physicam, seu antecedentem; attamen potentiam consequentem, seu moralem in statu habere naturæ puræ; non verò naturæ lapsæ, defendit. Sit ergo

PRIMA CONCLUSIO.

25 HOmo in statu naturæ puræ potest potentia consequenti diligere Deum super omnia. Hæc doctrina videtur conformior D. Thom. 1. 2. q. 109. art. 3. ubi idem per hæc inquirit verba: *Utrum homo possit diligere Deum super omnia ex solis naturalibus?* Et in argum. *sed contra* sic arguit: *Primus homo in solis naturalibus constitutus fuit (ut à quibusdam ponitur) in quo statu manifestum est, quòd aliqualiter Deum dilexit; sed non dilexit Deum æqualiter sibi, vel minùs se: quia secundùm hoc peccaret: ergo dilexit Deum supra se: ergo homo ex solis naturalibus Deum potest diligere plusquàm se, & super omnia.* Quid expresius? Et nihilominùs tamen

26 Adversarii intelligunt D. Th. loqui de homine in statu naturæ integræ: quia in corpore articuli sic ait: *Dicendum, quod ::: homo in statu naturæ integræ poterat operari virtute suæ naturæ bonum, quod est sibi connaturale::: diligere autem Deum super omnia est quiddam connaturale homini, & etiam cuilibet creaturæ non solùm rationali, sed irrationali, & etiam inanimatæ secundùm modum amoris, qui unicuique creaturæ competere potest. Cujus ratio est: quia unicuique naturale est quòd appetat, & amet aliquid secundùm quod aptum natum est esse.* Si autem D. Thom. (inquiunt) loquitur de homine in statu naturæ integræ, non respondet quæstioni nostræ de in statu quærenti naturæ puræ: ergo non nobis favet.

27 Sed contra, nam in primis D. Thom. in titulo articuli quærit de homine *ex solis naturalibus*; sed in natura integra non sunt sola naturalia, sed dono, vel aliqua gratuita virtute roborata, ùt diximus suprà n. 2. ergo vel non respondet D. Thom. quæsito, quod vel cogitatu indignum est: vel de statu purè naturali loqui intelligendus est. Tum, quia in argumento sed contra expresè loquitur de homine *in solis naturalibus*: ergo & in corpore, ne tam paucis interpositis verbis, inconsequentis, vel immemoris notæ incusetur tantus Doctor. Tum etiam, quia ratio & paritas, quam adducit in corpore articuli, suadent ipsum loqui de pura natura. Ratio quidem, quia recurrit ad bonum connaturale, ad quod amandum

sola

sola sufficit natura. Paritas: comparat enim hominem cum creaturis irrationalibus, & inanimatis, quæ quidem absque ulla virtute, vel dono gratuito appetunt suum bonum naturale: ergo etiam homo.

28 Quarè verò invocat ibi D. Th. *hominem in statu naturæ integræ*? Resp. non loqui de natura integra sub communi acceptione à nobis n. 2. explicata, sed contrapositivè ad naturam corruptam, de qua contrarium resolvit ibi. Appositum exemplum nobis offert integritas Virginis (vulgò entereza virginal) quæ non talis dicitur: quia superaddatur ipsi aliqua virtus, vel donum gratuitum, sed contrapositivè ad corruptionem, vel ipsius violationem. Undè sicut esse Virginem integram nihil est aliud, quàm suum incorruptum corpus naturale, sic in præsenti natura integra aliud non est, quàm sola naturalia, non labefacta, vel corrupta.

29 Prob. 2. ratione: Quælibet res cum solo concursu generali prorrumpere potest in actum sibi proportionatum, & connaturalem, nisi obstet aliquod impedimentum, ùt concedunt omnes; sed actus diligendi Deum út finem naturalem super omnia, est ex una parte proportionatus; quia sphæram non superat naturalem; est etiam connaturalis: nam connaturàle est omnem creaturam plus in bonum commune, & universale, quale Deus est, propendere, quàm in particulare, quale ipsa est: & ex alia nihil objicitur impediens ad sic amandum. Minor hæc prob. nam in primis peccatum non obstat: quia supponimus deesse, aliundè nec appetitus sensitivus: quia hic nec est in perpetua lucta cum rationali, nec semper vincit hunc, aliàs homo semper operaretur à sensu devictus, semperque peccaret: ergo deest impedimentum.

30 Prob. 3. Homo purus tenetur Deum diligere ex præcepto gravi semel atque ipsum ùt Auctorem agnoscat naturalem, juxta communem Thomistarum sententiam, adeo ut hoc sit primum præceptum legis naturæ, & initium cæterorum omnium: ergo habet potentiam consequentem ad implendum illud; aliàs præciperetur ipsi quod ipsi est impossibile: quodque impossibile est creditu de suavi, & prudentissima Dei providentia.

31 Prob. 4. Homo in pura conditus natura appetit naturaliter suam beatitudinem juxta D. Aug. lib. 3. de Civit. Dei. cap. 8. ibi: *Ad appetendum beatitudinem natura compellit, cui summè bonus & immortalis Creator hoc indidit.* Et D. Thom. 1. p. q. 62. art. 1. ibi: *Unumquodque naturaliter desiderat suam perfectionem*: ergo debet illam consequi, aliàs esset necessariò misser, vel felix minús, quàm cæteræ inferiores creaturæ. Nunc sic; sed beatitudo naturalis hominis consistit in cognitione, & dilectione Dei naturali (vel assignetur alia) ergo naturaliter eam possidere potest: ergo opus non est gratia speciali.

ARGU-

ARGUMENTA CONTRA PRIMAM CONclusionem.

32 DIlectio Dei naturalis super omnia, & efficax munus est nimis arduum, & per puram creaturam non implebile, nisi gratia adjutam speciali: ergo hac opus est ad tale opus. Ant. prob. talis dilectio referre debet omnia in suum principium naturale cum proposito efficaci ab illo numquàm discedendi, subdendique partem inferiorem superiori; sed hoc est impossibile, vel nimis arduum naturæ sine gratia. Hæc min. prob. gratia habitualis sanctificans in genere causæ efficientis majorem non habet effectum in linea referendi, proponendi, & subdendi: ergo ad illum non pervenit natura sine gratia aliqua.

33 Ad argum. resp. dist. ant. dilectio naturalis super omnia est opus arduum: si diù, vel perpetuò sit durans, ùt contingit in justis, conc; si pro brevi tempore, (in quo loquimur sensu) nego ant. & conseq. fatemur magnum esse opus referre in Deum omnia, omniaque vitare mala proponere, & partem sensitivam subdere, sed non adeo ingens, ut superet hominis potentiam physicam, imò nec moralem pro aliquo instanti, in quo maximè relucet cognitio Creatoris, & pars inferior aliquantulùm in se objiciendo dormitat: Et in hoc stat differentia à gratia supernaturali, quòd hæc nedùm pro brevi, sed & pro omni tempore hos causat effectus saltim intentivè, & pro diuturno executivè. Nec, quia pro brevi duret tempore efficacia dilectionis puri hominis, non esse putes serium, & solidum propositum ex ea proveniens: nam & illa D. Petri asseveratio (Joan. 26.) *Etiam si opportuerit me mori tecum, non te negabo*, brevi quidem constitit: & tamen fuisse veram, & efficacem, quis in dubium vertat? Quod idem in Sacramenti Pœnitentiæ rita receptione continget fortè passim. O! utinam numquàm!

34 Obs. 2. Ideò actus charitatis respicit Deum ùt ultimum finem, & propter se: quia procedit à gratia, quæ participatio formalis est naturæ divinæ: ergo si dilectio de qua loquimur, procedit à natura, non erit propter Deum dilectum, sed propter naturam diligentem: & consequenter non erit amor amicitiæ de quo loquimur. Probat nimis argumentum, scilicèt, quòd nec natura integra poterit diligere Deum propter se: quia non operatur ex gratia, quæ est participatio divinæ naturæ. Resp. ergo neg. causalem si de gratia intelligatur, út unica, & adæquata causa sic Deum respiciendi: nam etiam dilectio amicabilis, & naturalis, de qua loquimur, sistit in Deo suo modo amicabiliter. Imò dilectio supernaturalis Dei, non obstante quòd est à gratia, sæpè non sistit in Deo tamquàm in fine, *cui* (ùt quandò operatur secundariò, diligendo amore concupiscentiæ, hoc est, amore Dei, quia bonus est amanti) cum tamen, si operatione terminetur primaria ad ipsum, ipsum ùt finem *cui* respiciat: ergo non præcisè quia

gra-

gratia supernaturalis influit in dilectionem, erit hæc propter Deum sistendo in Deo, tamquàm in fine *cui*, & cujus gratia.

35 Obs. 3. Si homo in natura pura posset diligere Deum super omnia, etiam posset dolere propter Deum summè dilectum, si peccaret: quia par est difficultas ad dolorem, atque ad amorem; hoc autem refragatur Conciliis, & SS. PP. docentibus remissionem peccati non nisi per gratiam sanctificantem fieri posse: ergo ruit conclusio. Hoc argumentum se ipsum deserit, imò & se ipsum destruit: quia homo si peccaret, jam non esset purus, sed lapsus, quo pacto non inficias ibimus egere gratia, ut doleat, sed & ut amet. In forma resp. ex his, quæ latiùs infrà versabimus tr. 13. disp. 4. dub. 7. quòd si talis homo in materia gravi peccaret contra finem ultimum naturalem, peccatum esset supernaturale terminativè, hoc est contra finem supernaturalem: quia respiceret út finem suum bonum commutabile, & quidem non sine cognitione, saltim confusa, aversionis ab aliquo bono supremo, plusquàm naturali, ùt contingit in infideli negativo, qui sine alia clariori cognitione offendit Deum graviter gravitate supernaturali, & ideò nil mirum, si gratia tunc opus esset supenaturali ad dolendum, & illud remittendum: at non eadem ratio currit ad amandum, út ex se patet.

SECUNDA CONCLUSIO.

36 HOmo lapsus potest potentia antecedenti, seu in sensu diviso peccati diligere Deum amore naturali super omnia, non verò potentia conseq. Conclusio hæc quoad primam partem eisdem ac præcedens convincitur rationibus: nam in sensu diviso à peccato, remanent solummodò hominis naturalia. Et nihilominùs hoc brevi reponitur momento: nam homo lapsus tenetur ad amorem Dei super omnia saltim naturalem, aliàs ex suo lapsu commodum reportaret, scilicèt à tali obligatione redimi: ergo habet ùt minus potentiam antecedentem, quæ minor est: secùs enim præciperetur illi aliquod omninò impossibile, quod absit: ergo

37 Quoad secundam partem prob. 1. ex D. Thom. n. 25. laud ubi postquàm homini in statu naturæ nudæ concedit posse Deum diligere naturaliter super omnia, addit hæc: *Sed in statu naturæ corruptæ homo ab hoc deficit* (amore) *secundùm appetitum voluntatis rationalis, quæ propter corruptionem naturæ sequitur bonum privatum, nisi sanetur per gratiam Dei.*

38 Prob. 2. rat. Dilectio Dei naturalis super omnia est incompatibilis cum peccato læthali; sed aliàs nequit illud expellere: ergo nequit elici in sensu composito lapsus. Minor est certa: nam læthale peccatum non nisi per gratiam potest expelli supernaturalem. Major verò prob. tum, quia omne peccatum læthale nedum avertit à Deo ùt ultimo fine

ne supernaturali, sed & naturali; sed dilectio Dei naturalis est conversio in illum ùt finem naturalem : ergo ne homo aversus dicatur, simul & conversus in eumdem finem, dicendum erit, quòd talis dilectio incompatibilis est cum prædicto statu. Tum, quia si re ipsa compaterentur, haberet simul homo duos fines ultimos: per peccatum enim respiceret ùt finem ultimum, bonum apparens, & creatum, & per prædictam dilectionem bonum reale, & increatum, quod non est admittendum, út tract. 16. propugnabimus.

ARGUMENTA CONTRA SECUNDAM secundæ conclusionis partem

39 OBS. 1. Dæmones diligunt Deum naturali dilectione, ùt inquit D. Thom. 1. p. q. 60. art. 5. ad 5. imò & necessariò quoad exercitium, ùt nos diximus tr. 12. dub. 1. Et idem asserit D. Thom. in 2. dist. 33. q. 2. art. 2. ad 5. de animabus puerorum, qui in Limbo degunt in peccatum lapsi originale: ergo componitur lapsus hominis cum effectiva dilectione Dei super omnia.

40 Resp. quòd nec amor dæmonum, nec puerorum in Limbo est amor perfectus, & efficax super omnia, de quo loquimur, sed ad summùm inefficax, & ùt sui conservatoris, id quod diximus tr. cit. n. 9. cum hac verò differentia, quòd cùm lapsus dæmonis fuerit personalis, & primus consensus inclinet eos inflexibiliter in peccatum primum, semper peccant. Lapsus verò puerorum cùm non fuerit personalis, & aliàs isti careant parte sensitiva eos in malum actualiter inclinante, numquàm peccant : non quidem ratione efficatiæ sui amoris, sed ex defectu inclinationis actualis in malum (quidquid sit quòd habitualem aliquam conservent in peccatum ex macula contractam originali) Undè nec in Limbo onerantur præcepto positivo diligendi Deum super omnia efficaciter : quia sunt in suo termino; præcepta verò in sui cujusquam tendunt terminum. Et licèt dæmones sint etiam in suo, nihilominús peccant: quia fractio prima præcepti semper irrevocabiliter, & personaliter perseverat, illamque semper inflexibiles volunt.

41 Obs. 2. Contra eamdem partem (sed & contra rationem probativam primæ conclusionis num. expositam 30.) In hac diximus, quòd ex quo homo purus habet præceptum diligendi Deum super omnia, infertur ipsum posse potentia consequenti illum sic diligere; sed etiam homo lapsus hoc habet præceptum (aliàs non peccaret ommittendo, quod nullus dicet) & tamen illi non concedimus ad talem amorem potentiam consequentem : ergo vel primæ conclusionis ruit fundamentum, vel ista secunda nullum habet.

Resp. dist. causalem majoris : ex quo homo purus habet præceptum consequens, infertur &c. conc ; ex quo habet præceptum antecedens, nego causalem, & dist. min. etiam homo lapsus habet præceptum antecedens, conc. min; consequens, nego illam, & conseq. Explicatur : In omni

ni materia affirmativè præceptiva datur præceptum antecedens, hoc est præcisivè tale ab omni impedimento: quod præceptum est tum affirmativum, id est faciendi rem præceptam; tum ex consequenti negativum, jubens ne impedimentum apponatur rei exequendæ. Datur etiam præceptum consequens, hoc est exclusivè ab omni impedimento, & est illud primum antecedens: quod; quia nullum adest impedimentum ex parte potentiæ operatricis tempore operationis, transit de esse antecedens ad esse consequens; & hujusmodi est præceptum impositum homini puro interdiù non fit homo lapsus: & ideò si deficit obligationi diligendi Deum, peccat contra utrumque præceptum antecedens, & consequens; contra antecedens, scilicet, jubens rem facere ante omne impedimentum, & præcisivè ab eo; & contra consequens; quia defactò nullum est impedimentum, & tamen non illud adimplet.

42 Dum ergo dicimus, quòd ex impositione præcepti infertur *posse* illud hominem implere, intelligendum est de præcepto consequenti non supponenti, imò excludente omne impedimentum, ita ut hoc præceptum consequens vel nulli imponatur, vel alicui si imponatur, signum est posse illud implere, quod præcipitur. In casu verò hominis lapsi non infertur ex præcepto, quod habet, posse, sed potuisse: Undè nec habet præceptum consequens, seu actuale quod est, sed antecedens quod fuit, & ex tunc prohibens talem omissionem. Quod autem non habeat præceptum consequens, seu in sensu composito lapsus impedientis patet exemplo tradentis se ultrò, & culpabiliter somno, cui, si in sensu composito dormitionis juberetur, *audi Missam*, imprudens hoc esset præceptum, quippè de re impossibili. Similiter, si illi, qui in mare culpabiliter injecit Breviarium, juberetur in sensu composito ejectionis, seu consequenter ad illam: *recita officium divinum*, jussio hæc esset inutilis, & imprudens: & tamen uterque peccaret, non quidem contra præceptum consequens, & in sensu composito impedimenti, sed contra antecedens præceptum illud non apponendi, quod non transit in consequens: quia impedita est potentia, ut illud impleat, obligat verò ex tunc pro nunc.

43 Undè in his, & aliis id genus casibus, quos statim subjiciemus (ne acta iterùm in suis respectivè locis agamus) non licet inferri ex hoc antecedenti: *præcipitur res*, consequens hoc: *ergo potest fieri*: quia non præcipitur præcepto consequenti, & excludente impedimentum, sed præcepto antecedenti, & præcisivè ab eo: Tales sunt sequentes. Primus: *Homini lapso præcipitur servare omnia præcepta collectivè sumpta: ergo signum est posse sine speciali gratia illa servare.* Secundus est: *Homini lapso præcipitur vincere gravem tentationem: ergo potest vincere illam viribus propriis.* Tertius est: *Homini justo præcipitur perseverare usque in finem: ergo potest id viribus gratiæ ordinariis.* Quæ omnia facilè interceptantur argumenta, si distinctionem illis objicias inter præcep-

cepta antecedens, & consequens jam explicatam.

Nec, quia deest consequens præceptum, inferas rem non esse sufficienter præceptam, nec voluntariè omissam. Est quidem præcepta sufficienter: quia præceptum antecedens semper extat; quantum est ex parte præcipientis rem ex tunc pro nunc faciendam, solùmque desinit esse consequens ex parte illud implere impedientis. Est etiam sufficienter voluntaria: quia voluntariè fuit causa posita, ex qua hæc necessitas est orta: quæ necessitas non est nominanda absolutè talis, sed ex suppositione libera, pugnans quidem cum potentia, & præcepto consequentibus, non verò cum antecedentibus: & ideò non posse operari benè non excusatur à culpa, ùt inquit D. Thom. 3. contra Gent. c. 160. ibi: *Quamvis autem illi, qui in peccato sunt, vitare non possint per propriam potestatem, quin impedimentum gratiæ præstent, vel ponant ::: nihilominùs tamen hoc eis imputatur ad culpam: quia hic defectus ex culpa præcedenti eis relinquitur.* Quibus consonant verbis alia D. Bonav. ex D. Aug. relata in 2. dist. 28. q. 2. ibi: *Quod, quia homo noluit vitare peccatum, dum potuit, inflictum est ei, quod non possit cùm velit.* Et ideò dæmones, & animæ damnatæ adhuc in Inferno peccant, licèt non possint non peccare: quia voluntariè in hanc infelicem necessitatem, & impotentiam inciderunt.

44 Sed instabis: Hæc si ita sint, sequitur quòd homo sine gratia aliqua cùm primùm attingit usum rationis, peccabit quidem non eliciendo actum dilectionis Dei super omnia, ùt minus naturalem: quia licèt illum elicere non possit, hoc ex lapsu venit originali ab Adamo voluntariè, & culpabiliter commisso, quod improbant N. Salm. hìc disp. 2. n. 302. ergo doctrina tradita non tenet generatim. Resp. negando sequelam: nam & ipsi Salm. ibi laud. discrimen assignant inter labentem personaliter, & originaliter labentem, quatenús huic *si non adesset specialis gratia*, non peccaret, etsi in primo instanti non converteretur: quia, cùm talis omissio non fuerit secuta ad volitionem personalem, nec potuit procedere à cognitione prævia, quæ talem præveniret omissionem adhuc in confusso, cujus contrarium fit in homine lapso personaliter, quem & ipse lapsus practicè docet periculum relapsus ratione infirmitatis, & debilitatis ex ipso contractæ.

Consultò diximus suprà: *si non adesset specialis gratia*: Quia tamen juxta nostram Thomisticam sententiam omnis homo, qui, attingens usum rationis primum, si in Deum non convertitur, grave committit peccatum: credendum, & fatendum erit ex suavi Dei providentia, nulli hominum Deum pro tunc denegare aliquam suæ divinitatis lucem, saltim út Auctor est naturalis, insimulque auxilia sufficientia, quibus erumpere valeat saltim in dilectionem Dei naturalem super omnia, quibus, si fideliter respondeat, dabit illi ulteriora, nedum naturalia, verùm & supernaturalia, ne sine viribus sufficientibus ad operandum, im-

imputetur ei in culpam non fuisse benè operatum. Vide tract. 4. de Volunt. disp. 2. à n. 15. & N. Salm. hìc disp. 2. n. 156.

45 Dices: Ex hoc sequi, quòd, si omnibus aliqua lux affulget, & assistunt aliqua auxilia, nullus detur infidelis negativus, contra D. Thom. 2. 2. q. 10. art. 1. Resp. neg. sequelam: nam ad infidelem negativum sufficit, quòd non habeatur notitia expressa mysteriorum. Lux autem, & auxilia, quæ Deus multis communicat, non est expressa, & peremptoria, sed solùm implicita, & practicè dictans quid faciendum, vel omittendum, sine integra tamen cognitione illiusmet quod dictat exequendum. Et ideò diximus tract. de Volunt. Dei disp. 3. n. 15. quòd talia auxilia sæpè non accedunt, nisi ad initiativam, & imperfectam conversionem eliciendam: cui, si assentiat eliciendæ, disponitur homo, ut & alia & alia Deus conferat expressiora fulcimenta, quibus ad ultimam, & perfectam perveniat conversionem.

DUBIUM IV.

AN HOMO LAPSUS INDIGEAT SPECIALI gratia ad servanda omnia præcepta naturalia?

46 COnsultò inquiritur de *præceptis naturalibus*: nam supernaturalia non posse sine supernaturali gratia impleri, plura decernunt Concilia, inter quæ Trid. id nos docet sess. 6. de justific. c. 1. & Canon. 1. 2. & 3. ubi sic ait: *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus S. inspiratione, atque ejusdem adjutorio, hominem credere, diligere, aut pœnitere posse, prout opportet ad salutem, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.* ¶ Consultò itidem quæritur de *omnibus* præceptis: namque aliquod posse ab homine lapso observari sine speciali adjuvamine, ùt certum ex dubio supponimus secundo; excludimus verò præceptum dilectionis, de quo jam diximus in tertio.

47 Controversia hæc præscindit à difficultate orta ex gravi, & vehementi tentatione: & similiter à difficultate ex diuturnitate temporis, vel perseverantia finali in observatione omnium præceptorum proveniente: hæ enim speciales exigunt controversias infrà discutiendas. Est ergo difficultas eo in sensu, ut in praxi numquàm accidere possit, & ideò pura speculatio, plusque ut mentes acuat, quàm eas ut erudiat, illam ducimus proficuam: ¿quandò namque verificabitur, quòd in unico instanti, vel brevi tempore omnia præcepta cum omnibus circunstantiis sese præsentent observanda? Cum *omnibus* (dicimus) *circunstantiis*: nam licèt præcepta sint finita, certum tamen est illas intra idem præceptum aggravare, vel minuere difficultatem adimplendi: cùmque aliàs sint quasi infinitæ ratione temporis, loci, personarum, complexionum, tentationum &c. numquàm equidem sic offerentur, ut omnes collectivè sumptæ in instanti, vel brevi coexistant tempori. Sed, & audemus dicere, nec in toto, licèt octoge-

nario, ætatis decursu hoc fieri nequire; & nihilominùs in examen vocamus hanc difficultatem, ut vestigia sequamur majorum nostrorum illam excitantium in præsenti.

48 Circa illam duplex refertur ex diametrò opposita sententia, altera affirmans posse hominem lapsum omnia præcepta collectivè sumpta observare sine gratia speciali. Hæc sententia tribuitur Scoto, Gabr. Durand. & Abulen. Matth. 19. q. q. 177. & 178. Secunda negans, quæ communis est inter Theologos cum D. Thom. 1. 2. q. 109. art. 4. & N. Salm. in præs. disp. 2. dub. 5. Sed priusquàm hanc assertionem statuamus, opere pretium duximus, ut illam præcedat alia facilior, & hæc sit

ASSERTIO I.

49 HOmo lapsus potest sine speciali gratia omnia servare præcepta naturalia divisivè, vel singulatim sumpta. Sic D. Th. 1. 2. q. 109. art. 8. ibi: *Antequam hominis ratio, in qua est peccatum mortale, reparetur per gratiam justificantem, potest singula peccata mortalia vitare, & secundùm aliquod tempus.* Et ad 1. addit: *Homo potest vitare singulos actus peccati, non autem omnes.* Ubi nota dignum est discrimen inter *singulos*, & *omnes*, ut innuatur distinctio inter omnia præcepta divisivè, & collectivè sumpta: & de his negare, quod de illis nos cum ipso asserimus.

50 Prob. 1. Homo lapsus potest potentia consequenti quidquid non excedit ejus virtutem naturalem, & aliàs nec opponitur cum statu peccati; atqui talis est observatio omnium præceptorum singulatim. Hæc minor quoad primam implicitam partem patet: quia si dilectio Dei super omnia naturalis non superat, ùt constat ex dub. antec. virtutem naturalis hominis lapsi, quantò minùs observantia omnium aliorum inferiorum? Quoad secundam verò partem probatur: quia si observantia aliorum præceptorum naturalium esset incompatibilis cum statu lapsus, nihil prorsùs bonum posset homo lapsus operari, quod falsum esse suprà n. 12. convicimus ex Scrip. SS. PP. atque ratione: ergo potest homo lapsus ea omnia singulatim observare.

51 Prob. 2. Homo lapsus jubetur omnia præcepta naturalia singulatim, hoc est, proùt successivè occurrunt, observare: ergo potest. Ant. supponitur, & conseq. patet: aliàs præciperentur ipsi impossibilia contra illud Trid. sess. 6. cap. 11. ibi: *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat, ut possis.* Et contra illud Hier. in exposit. Symb. ad Damas. *Execramur autem eorum blasfemiam, impossibile aliquid à Deo præceptum esse.*

OBJECTIONES CONTRA HANC assertionem.

52 OBs. 1. Homo lapsus juxta dicta dub. antec. n. 41. non potest effectivè, & consequenter diligere Deum naturaliter

liter super omnia; & tamen habet præceptum ea ut servet, peccatque non servans, licèt non possit servare: quia voluntariè lapsus fuit, ex quo provenit præsens impotentia: ergo non arguitur benè in ratione nostra modò expositа, quòd homo possit observare potentia conseq. singula præcepta, quia præcipitur ei observare ea: nam & in præsenti casu voluntariè lapsus fuit. Ad hoc fit satis argumentum solutione suprà data à n. 41. ibi eam vide.

53 Obs. 2. Plura sunt præcepta naturalia, quæ impleri nequeunt sine gratia speciali: ergo ruit conclusio. Ant. prob. 1. in actu pœnitentiæ naturalis, qui detestatur malum propter Deum summè dilectum naturaliter, & ideò est incompatibilis cum lapsu. 2. in amore proximi, quem jure naturæ jubemur amare sicut nos ipsos, quique non compatitur cum lapsu: affert enim observationem totius Legis juxta illud Apost. ad Rom. 13. *Qui diligit proximum, totam legem implevit.* 3. in amore inimicorum, qui difficilior est quàm amicorum. 4. in præcepto castitatis, de quo dicitur Sap. 8. *Scivi, quoniam aliter non possum esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientia, scire cujus esset hoc donum.* 5. in præcépto moriendi pro defensione castitatis, quæ omnia præcepta sunt naturalia, & tamen sine gratia speciali impossibilia, quæ serventur, videntur: ergo ruit conclusio.

54 Ad tria prima respondetur argumenta actus pœnitentiæ, dilectionis proximi, & inimici fundari in dilectione Dei naturali super omnia, & ideò nihil probant contra conclusionem, quæ illos excludit à serie illorum de quibus loquitur, cùm jam prius dictum sit de illis dubio antecedenti. Ad duo ultima de castitate, & fortitudine respondetur, quòd si Hæretici, vel Judæi fide destituti, & per vires naturales vitam tradiderunt pro defensione suæ sectæ, vel fortè castitatis: quare non omnis homo lapsus, de quo loquimur? Secundò resp. quòd sæpè in his actibus verè heroicis instat gravis tentatio (& idem dic cum proportione de dilectione inimicorum) ex amore naturali vitæ, & timore mortis: quo de casu nec loquimur in præsenti; quinimò de eo infrà contrarium resolvemus.

ASSERTIO II.

55 HOmo lapsus non potest absque speciali gratia servare omnia præcepta naturalia collectivè accepta. Sic D. Thom. laud. suprà n. 48. ubi concedit posse ad singula, hoc est divisivè, negat verò ad omnia, hoc est collectivè. Et missa probatione ex sacræ paginæ, & SS. PP. testimoniis, à quibus facilè se expediunt adversarii, dicentes, ea intelligenda fore de omnibus præceptis inclusivè supernaturalibus.

56 Prob. 2. ratione: Omnia servare collectivè præcepta, est implere totam legem naturalem, quod coincidit cum dilectione Dei super omnia efficaciter inclinante ad vi-

tam-

tandum omne peccatum ; sed ad hanc dilectionem non posse accedere hominem lapsum jam probavimus dub. antec. ergo nec ad servanda omnia præcepta collectivè sump. ¶ Prob. 3. Aliquid potest homo sanus in linea physica, ad quod non accedit homo infirmus efficiendum : ergo aliquid amplius potest homo integer, & sanus in linea morali, ad quod non accedit faciendum homo lapsus ; sed maximum ad quod accedit homo integer, & sanus exequendum in linea morali, est observare omnia præcepta naturalia : ergo hoc denegandum est homini lapso. Ant. habet exemplum in homine sano, cui aliqui motus concedendi sunt, quos, qui eliciat infirmus incapax omninò est. Cætera constant à paritate : vel disparitas, quæsumus, reddatur nobis.

57 Dicent forsàn hanc esse in eo, quòd licèt eadem exequi possint opera homo sanus atque infirmus, hic tamen difficulter, ille faciliter illa exequetur. Sed contra : nam experientia nobis constat, quòd in linea physica plures motus sunt, quos nec facilè, nec difficilè potest homo infirmus habere, quos tamen habet sanus : ergo idem dicendum erit de homine infirmo moraliter, comparativè ad hominem integrum moraliter, & sanum. Nunc sic ; sed maximum opus, ad quod accedit efficiendum homo moraliter operans dum sanus, est observantia omnium præceptorum collectivè sumptorum : ergo ad hanc nequit homo pertingere dum lapsus.

ARGUMENTA CONTRA SECUNDAM conclus.

58 Obs. 1. Homo in natura integra potest omnia collectivè sumpta præcepta servare : ergo & in natura lapsa. Ant. supponitur, & conseq. prob. quia liberum arbitrium idem est in utroque, & ejusdem virtutis : in cujus signum est, quòd homo lapsus liberè consentit fractioni præceptorum, haud secùs quàm homo integer : ergo tenet conseq. Resp. concesso ant. neg. hanc, & assignando disparitatem stantem in hoc, quòd eftò uterque homo lapsus & integer habeant liberum arbitrium ad assentiendum ; attamen integer habet simul absolutam potestatem, ùt, si velit, inclinationem partis sensitivæ in malum coerceat, & sedet ; at si hæc desit potestas, út verè deest homini lapso, poterit quidem hic cuilibet motui inordinato singulatim resistere ; quia verò conservat propensionem erga malum non contentam ; nec repressam per aliquam virtutem illum roborantem, petit, ut saltim in aliquo, vel aliquibus inordinatis motibus deficiat ei concursus Dei, ut illum moderetur, ùt sic ostendatur prædicta prava inclinatio, undè oritur aliquorum saltim fractio præceptorum.

59 Obs. 2. Homo lapsus jubetur omnia præcepta collectivè sumpta servare : ergo potest : aliàs quod non potest, juberetur exequi. Resp. 1. resolutione data suprà à n. 41. Resp. 2. neg. ant. non enim Deus sic jubet omnia præcepta collectivè im-

plere, sed seorsim proùt occurrunt. Undè dixit D. Thom. 3. contra Gent. c. 160. *Licèt ille, qui est in peccato, non habeat hoc in propria potestate, quòd omninò vitet peccatum, habet tamen potestatem nunc vitare hoc, vel illud peccatum. Undè quodcumque committit, voluntariè committit: & ita non immeritò ei imputatur in culpam.* ¶ Dices: ergo homò lapsus necessariò in aliquo labetur: ergo non peccabit. Dist. conf. necessariò necessitate absoluta, nego: necessitate orta ex libero lapsu præcedente, subdist. necessariò in aliquo determinatè præcepto, nego: in aliquo vagè sumpto, transeat conf. Solutio patet ex terminis, & ex his quæ suprà diximus à n. 41.

60 Obs. 3. Si quia homo lapsus est defectibilis, petit ut Deus deneget concursum, ne cadat, adjuvantem, sequitur quòd nec homo integer (qui etiam est defectibilis) possit servare omnia præcepta collectivè sumpta, quod tamen falsum est: ergo & primum. Resp. antecedens involvere non causam pro causa, & ideò negatur suppositum: supponit enim defectibilitatem esse in solidúm radicem impotentiæ, quod verum non est, sed ipsam defectibilitatem concretivè ad inclinationem pravam, non contentam, nec sedatam, cujus contrarium fit in statu naturæ integræ.

61 Obs. 4. Servare præcepta divisivè sumpta, & servare illa collectivè accepta idem sunt ex parte actus: ergo si potest primum, & secundum potest homo lapsus. Ant. prob. nam supponamus præcepta esse decem, & quòd singulatim (hoc est unum post aliud usque ad ultimum inclusivè) ab aliquo homine integro serventur: quid plus sic faciet, quàm si collectivè illa ille servet? Certè non est assignabile: ergo sunt idem. Hoc argumentum, licèt aliàs implexum, laborat vitio arguendi à sensu divisò ad sensum compositum: undè sicut non valent hæ propositiones: *Possum sine hoc ali cibo, & sine hoc, & sine hoc*: ergo sine ullo. *Possum hanc, & hanc, & hanc scire veritatem*: ergo omnes collectivè sumptas. *Potest Deus hoc, & illud possibile producere*: ergo potest omnia simul, *& collectivè, nullo remanente*, sic nec valet. *Potest homo lapsus servare hoc, & illud divisivè præcepta: ergo omnia potest collectivè sumpta*: ergo non sunt idem collectivè servare, & servare divisivè.

62 Nec exemplum placet à decem præceptis figuratis desumptum: quia hæc sunt infinitè syncathegorematicè multiplicabilia. Licèt enim demus ipsa quoad substantiam esse decem; possunt verò superindui aliis, & aliis usque in infinitum circunstantiis, & fortè gravantibus difficultatem adimplendi: undè actu numquàm erit casus, in quo omnia singulatim impleantur: quia numquàm actu occurrent observanda. Et ideò debet negari casus in argumento fictus in praxim reducibilis: sicut si fingeremus, quòd aliquis præter Deum omnes veritates actuales, & possibiles collectivè agnosceret, vel quòd Deus actu produceret producibilia omnia. Si autem per hypotesim ponatur, dicendum erit, ex illo intentum probari, & non probari: quia ex impossibili sequitur

quod-

quodlibet: atque per hunc modum solves innumera id genus argumenta.

63 Obs. 5. Juxta primam conclusionem habet homo lapsus potentiam ad implenda præcepta omnia divisivè: ergo erit reducibilis ad actum, aliàs vana erit, & inutilis; sed reducta ad actum dicit impletionem omnium præceptorum collectivè talium: ergo potest &c. Concessis antec. & conseq. negatur minor subducta: quia potentiæ ad implenda omnia divisivè præcepta non est actus respondens effectiva, & simultanea omnium adimpletio, sed successiva, & divisa penes hoc, & illud, & illud; ita ut omnia, si singulatim assignentur, & determinentur, sunt actus potentiæ dictæ; si verò singulatim nòn sumantur, sed cumulatim attendantur, aliquod, vel aliqua erunt vagè sumpta præcepta, ad quæ non respiciat illa potentia, ut per eorum actuetur observantiam.

INFERES

64 Ex dictis, id ipsum, quod de homine lapso dictum est in ordine ad præcepta naturalia, de homine justificato in ordine ad supernaturalia esse dicendum: & quòd hic licèt habeat potentiam ad omnia præcepta supernaturalia implenda divisivè accepta, non verò copulativè sumpta, nisi gratia, & auxiliis reficiatur specialibus. Nam licèt gratia habitualis habeat virtutem ad quodlibet seorsim sumptum præceptum observandum: at verò ad illa collectivè omnia implenda opus est continuata illustratione ex parte intellectus, & frequentissimis piis affectionibus ex parte voluntatis, quibuscum pars inferior obediat superiori, & hæc præceptis Dei.

DUBIUM V.

UTRUM AD NUMQUAM PECCANDUM venialiter requiratur speciale gratiæ privilegium?

CONCLUSIO.

65 HOmo justus (& à fortiori lapsus, purus, vel integer) non potest per totam vitam cuncta vitare venialia sine gratiæ superaddito speciali privilegio. Est de fide, definitumque à Trident. sess. 6. Can. 23. dicente: *Si quis dixerit, hominem semel justificatum posse in tota vita peccata omnia, etiam venialia vitare, nisi ex speciali Dei privilegio, quemadmodum de B. Virgine tenet Ecclesia, anathema sit.*

66 Ratione etiam prob. nam si posset justus omnia sic vitare venialia, aliqui defactò ea vitarent: sed hoc falsum est. Hæc minor, antequàm major probetur, probatur ex illo Prov. 24. *Septies enim cadet justus.* Et ex illo Matth. 6. *Dimitte nobis debita nostra*, quæ dicere verba etiam sanctis Viris pro se, suisque peccatis accomodat Concil. Milevit. c. 7. & contrarium anathematizat asserentes. Nunc sequela ostenditur majoris: Tum, quia Dei, qui dat posse ad aliquem actum, est etiam providere, ut in aliquo saltim actuetur individuo tale posse. Tum,

quia omnis virtus ex una parte completa, & ex alia non impedita petit Dei concursum ad suum actum in aliquibus vagè saltim individuis: ergo si possibile esset, hominem justum sine speciali privilegio omnia declinare venialia, defactò aliquis vitaret, quod de nullo vitasse constat, salva B. V. Maria, sed vel hæc ex gratia speciali supra habitualem ipsi data.

67 Prob. 2. ratione D. Thom. 1. 2. q. 109. art. 8. & q. 24. de Verit. art. 12. Ut homo justus possit per totam vitam nullum committere veniale, requiritur ligatio partis inferioris, & extinctio fomitis; sed hoc non præstat gratia communis habitualis, ùt experientia nobis constat: ergo opus est alia specialiori. Major prob. Tum quia vivente fomite peccati, insultant passim frequentissimi, & molestissimi inordinati motus, quibus obviam ire sine speciali gratia impossibile esse testatur experientia. Tum, quia ideò homo in statu innocentiæ, & B. V. Maria quandiú vixit, potuerunt facilè ullum non committere veniale: quia fomes erat ligatus, & extinctus: ergo si in homine justo, aliàs lapso originaliter, hæc deest ligatio, vel extinctio, & potentia deerit, ut omne veniale vitet committendum. Sed

68 Obs. contra hoc: Homo justus potest vitare omnia mortalia, non extincto fomite, ut patet in gratia confirmatis: ergo etiam omnia venialia. Resp. 1. abs re procedere hoc argumentum: quia confirmati in gratia nedum gratiam possident communem, verùm & gratia singulariss ima fulciuntur: quæ, si detur ad vitanda venialia, vitari & hæc posse libenter admittimus. Resp. 2. negando paritatem: nam motus, & passiones excitantes ad venialia sunt ex una parte frequentissimi, & ex alia non opus est ad ea committenda advertentia plena, sufficit autem qualisqualis, vel semiplena animadversio: qua de causa requiritur continuata cura atque vigilia, ne inter tot, tamque exiles vel incurias, vel desidias, vel minutissimas animi insultationes aliquandò hic labatur in paucis, vel in multis. Ideò, ne cadat, aliquam exigimus gratiam specialem, quæ vitandis non requiritur mortalibus: hæc enim nec committuntur sine integra animadversione, nec, ut committantur tam assiduæ instant tentationes: Et in, super nonnihil pro his vitandis adjuvant metus gehennæ, & amissionis gloriæ, quæ ex venialium non resultant commissione.

INQUIRES I.

69 In quo consistat hæc gratia specialis confortans animam, ne ullum umquàm veniale committat? Omissis aliis aliorum placitis, dicimus nihil esse aliud, quàm ipsam gratiam sanctificantem aliquo speciali affecta modo, ratione cujus dimanant ab ea quædam perfectiones speciales à communibus distinctæ, quæ juxta majorem, vel minorem excellentiam aliquos potentes reddunt, ut omnia vitent collectivè mortalia, út in gratia confirmatos: alios, út & venialia non committant, sicut Adam

Pa-

Patrem nostrum in statu innocentiæ, & Beatam V. M. quandiù vixit: alios non solùm potentes faciunt omnia vitare venialia, atque mortalia, verùm & in illa incidere impotentes, út beatos.

INQUIRES II.

70 Quibus concessum fuerit privilegium in veniale ullum numquàm incidendi? Resp. quòd (præter Adamum Patrem nostrum, cui datum est, ut facilè, si vellet, posset vitare venialia) *Posse* concretivè ad actum numquàm incidendi, soli B. V. Mariæ datum est, in quo nec primam visa est habere humanam creaturam, nec habere secundam. Hanc assertionem de fide plures esse censent quantúm ad Virginem Mariam, constatque ex Trid. suprà n. 65. laud. Quantum verò ad aliorum exclusionem ab hac gratia haud minús certa est, constatque ex illo Psalm. 115. *Omnis homo mendax*: Et ex 1. Joann. 1. *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus.* Et de D. Petro dixit D. Paulus ad Galat. 2. quòd reprehensibilis erat: si ergo Apostoli hac gratia non fuere potiti, quos ea præter illos, vel super illos ornatos fuisse asserere posimus, cùm de illis dicat D. Thom. ad Ephes. lec. 3. *Ex quo apparet temeritas illorum (ut non dicam error) qui aliquos Sanctos præsumunt comparare Apostolis in gratia, & gloria?*

DUBIUM VI.

AN HOMO LAPSUS INDIGEAT SPECIALI gratia ad victoriam gravis tentationis?

71 GRavis tentatio dicitur, quæ vehementer allicit ad aliquid faciendum malum, vel bonum omittendum, sive medio aliquo bono proposito apparenti, sive medio aliquo malo imminenti. Et quia tentatio, quæ respectu unius est levis, solet respectu alterius subjecti gravis esse: ideò titulus dubij non de tentatione utcumquè gravi intelligendus est, sed relativè ad subjectum quod stimulat. Circa præsentem difficultatem negat prima sententia, quæ à pluribus tribuitur Scoto cum aliis, & in quam magis inclinat Molina in sua Concor. disp. 19. mem. 3. referens (sed non fideliter) pro ea D. Thom. omnesque discipulos ejus. Affirmat verò secunda, quam tenent N. Salm. hìc disp. 2. dub. 8. n. 274. pro eaque laudantes Sotum, Lisbonensem, Godoy, Gonet, quibus addi possunt Cajet. Conten. & alij: cum quibus sit nostra, & communis Theologorum

CONCLUSIO.

72 HOmo lapsus nequit gravem vincere tentationem sine specialis gratiæ fulcimento. Prob. 1. ex illo ad Rom. 7. *Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?*

Respondet ipse : *gratia Dei per Jesum-Christum* : ergo sine hac vinci nequit. 2. ex illo Sap. 8. *Et ut scivi , quoniam aliter non possum esse continens, nisi Deus det* : quæ verba de gravi intelligit tentatione Belarm. 3. ex D. Thom. qui super illa verba Apost. 2. ad Corinth. 1. *Supra modum gravati sumus supra virtutem* , sic ait : *Pati supra virtutem* (quod sanè gravis est tentatio) *potest intelligi dupliciter : vel supra virtutem naturalem , & de hoc loquitur hìc , supra quam Deus aliquandò permittit Sanctos tentari , &c.* ergo si supra virtutem tentantur naturalem , virtute superiori , & speciali opus est, ut vincant. Utique : & ideò addit idem Apost. *ut non simus fidentes in nobis , sed in Deo* , id est in gratia ipsius.

73 Prob. 2. ratione : Homini lapso non debetur concursus Dei ad vincendam gravem tentationem: ergo si gratia specialis illi deficit, ille deficiet. Ant. prob. nam concursus Dei generalis haud secùs regulariter dispensatur , nisi penes dispositionem subjecti naturalem. Dispositio autem subjecti in casu quæstionis est & connaturalis propensio in malum , cui, si accedit gravis tentatio , plus in malum est prona quàm in bonum, & ideò resistit , & quasi abjicit à se talem , nollens, Dei concursum, qui si , non obstante resistentia , datur, addere debet super communem modum assistendi aliquod adjutorium, ut sic nedum concurrat , verùm & pravam vincat inclinationem : quia, si ad faciendum aliquid utcumque, requiritur concursus ordinarius : ad faciendum illud cum resistentia ex parte facturi , aliquid plus est supererogandum , & hoc vocamus gratiam specialem : ergo ea opus est.

74 Prob. 3. Victoria gravis tentationis ita est ardua , ut & gratia supernaturalis in homine justo eam difficulter partam referat : ergo homo lapsus nullo modo. Ant. probet experientia , & nos conseq. Tum quia si sanus, qualem vocat D. Thom. 1. 2. q. 109. art. 4. hominem in gratia , difficulter vincit : infirmus, qualis est lapsus , nullimodè vincet , ùt apparet in infirmo , qui nec facilè, nec difficilè potest aliquos motus exercere , quippè sibi factu impossibiles. Id quod verificatur etiam in linea morali : plerùmque enim fit, ut tentatio sit à Dæmone horrores , & timores maximos incutiente , in Angelum lucis nonnulliès se transfigurante : sæpè etiam , ut mors immineat , si virgo jacturam sui corporis pati non consentiat : & quandoquè, ut amissio honoris , uxoris , filiorum, & bonorum omnium resultet , si homo tentationi non aquiescat disponente; quæ omnia strenuum animum, & validissimas exigunt vires , ut vinci queant : Et cùm aliàs homo lapsus invalidus , & infirmus reperiatur, nedum difficile , verùm & impossibile est ipsi eas superare , & tentationi non succumbere.

PROPONUNTUR ARGUMENTA.

75 Obs. 1. D. Thomam, qui contrarium nostræ sententiæ vel asserere, vel insinuare alicubi videtur : ergo hæc non tenet. Resp. D. Thom. si quandò nostræ sen-

sententiæ reluctari videatur, vel retractasse suam, re meliùs pensata, vel loquutum fuisse de gratia habituali, hanc, scilicèt, non esse necessariam ad victoriam gravis tentationis, sed aliam sufficere inferiorem, etsi naturalem.

76 Obs. 2. Illud Apost. ad Corinth. 10. *Fidelis Deus, qui non patitur tentari supra id, quod potestis*; ex concluſ. verò sequitur contrarium, ùt patens est: ergo non tenet. Resp. ex D. Thom. n. 72. laud. explicando auctoritatem: suprà id quod potestis per virtutem gratiæ, conc; per virtutem naturalem, nego maj. & min. sub eadem dist. cum conseq. Verè Deus, inquit D. Thom. *Supra virtutem naturalem :::: aliquandò permittit Sanctos tentari*, quod est confirmatio nostræ concluſionis; non verò suprà vires gratiæ, quod & nos concedimus.

77 Obs. 3. Homo lapsus peccat, si gravi succumbat tentationi: ergo signum est adesse præceptum; sed aliàs est certum, quòd deest potentia ut impleatur: ergo est fieri impossibile: ergo impossibile præcipitur, contra id quod suprà docet nos Concil. Trident. n. 50. laudatum. Resp. Concesso ant. dist. consequens: signum est adesse præceptum antecedens, conc; præceptum consequens, nego conseq. & dist. submorem: adest potentia antecedens, conc; consequens, nego submin. & dist. cons. est fieri impossibile absolutè, nego; ex suppositione lapsus liberi commissi, conc. conseq. primam, & nego secundam. Solutio hæc patet ex his, quæ suprà à n. 41. præmissimus pro hoc, & alijs id genus argumentis.

78 Obs. 4. Gravis tentatio non privat indiferentia judicii tentatum, aliàs excusaret à peccato, út inquit D. Thom. 1.2.q.77.art. 7.ergo potest hic, si nolit consentire, tentationem subigere. Dist. ant. non privat indiferentia speculativa, conc; practica, nego ant. & conseq. In sensu composito tentationis gravis, quamvis peccator possit cognoscere malum, & bonum, atque inter utrumque discernere; at verò sic allectus videtur, & arreptus erga bonum apparens commutabile, ut non possit efformare hoc judicium practicum: *Fuge illud malum, & sequere hoc bonum contrarium*: & cùm voluntas semper sequatur judicium practicum, ehinc oritur in tentationem lapsus.

79 Obs. 5. Et ponamus casum, in quo quis labitur in peccatum furti: hic, si aliàs est assuefactus resistere, & vincere graves contra castitatis tentationes, quamvis lapsus sit de præsenti, quis dubitet, quin & sic lapsus possit illas & nunc vincere, propter habitum intensum castitatis priùs acquisitum? Ergo concluſio saltim in hoc casu non tenet. Resp. concluſionem verè in hoc non tenere casu; quia nec loquitur de eo: siquidem tentatio illa, quæ respectu non assuefacti gravis esset, respectu hujus, de quo loquimur, levis dici potest.

80 Obs. 6. Actus, quo quis refragatur tentationi quantumvis vehementi, naturalis est, sicut etiam est naturalis vehementia tentationis: ergo sufficiet virtus naturalis voluntatis:

tatis: ¿vel assignetur quæ virtus, vel gratia superaddenda est virtuti naturali voluntatis? Non quidem gratia habitualis, vel auxilium supernaturale: nam objectum vincendum naturale est; nec concursus Dei efficax: quia hic non dat posse, sed supponit, & illud applicat; sed nec aliud apparet naturale: ergo nullum opus est.

81 Resp. concesso antec. dist. conseq. sufficit virtus naturalis integra, & sana, conc; infirma, & lapsa, nego conseq. Fatemur tentationem esse naturalem, & proportionatam cum virtute naturali voluntatis secundùm se, non verò cum ipsa lapsa, & per lapsum fracta, & debilitata: sicut plures sunt motus naturales proportionati cum virtute hominis sani, qui tamen elici nullimodè possunt ab ipso viribus facto per infirmitatem.

Quæ autem requiratur virtus, ut resistere, & vincere possit homo lapsus, haud difficile est assignare, dicendo hanc esse aliquod auxilium naturale illuminans intellectum ea claritate, & efficacia, ut formare possit dictamen practicum voluntati suggerens bonum expedire amare hìc & nunc, quantumvis urgeat tentatio, ut malum amplectatur operandum. Quod dictamen practicum in sensu compositio lapsus, & gravis tentationis, intellectus ex se non habet virtutem ut eliciat: quia præter debilitatem sui status, vehementia tentationis obnubilat, & quasi inebriat illum, ne possit rectè se movere circa bonum difficile consequendum.

82 Dices, ex his sequi, quòd etiam homo justus indigeat gratia speciali, ut graves devincat tentationes: extat quippè in ipso contra ipsum rebellio appetitus debilitantis vires, ne resistat. Concedit hanc absolutè conseq. Illust. Godoy in præs. disp. 43. n. 50. Nos verò cum N. Salm. hìc disp. 3. n. 222. distinguimus inter tentationem gravem utcumque: & ad hanc vincendam sufficiunt, dicimus, vires naturales per gratiam confortatæ habitualem; & tentationem vehementissimam, & illius classis, quam n. 74. exposuimus: & hanc ad superandam, ultra gratiam habitualem ordinariam, aliam, vel aliquem modum illam corroborantem opus esse cum laudato Illust. convenimus: quia sicut tentatio exorbitat à communi, imò & à gravi urgendi modo, ita & gratia oportet, ut ultra virtutem sibi naturalem, aliam excellentiorem superinduat.

QUÆRES

83 Num homo purus, sive in puris relictus naturalibus, posset absque gratia speciali resistere tentationi gravi? Mag. Ferre in præs. q. 5. n. 347. negat contra N. Salm. hìc disp. 2. à n. 262. quorum sententiam & reveremur, & sequimur. Tum, quia *fidelis* (est inquit Apost. 1. ad Corinth. 10.) *Deus: quia non patietur vos tentari supra id, quod potestis.* Tum, quia homo purus assentiens gravi tentationi peccaret: ergo posset resistere: quia impotenti non imputatur in culpam aliquid non facere.

Dices:

84 Dices: posset esse tentatio gravis adeò, ut ex victoria resultaret mors vincentis, ad quam non sufficere videntur vires naturales: ergo ruit assertio. Resp. ad hujusmodi victoriam non plus virtutis opus esse, quàm ad eliciendum actum dilectionis Dei naturalem super omnia, cum proposito efficaci in nullo deficiendi: quem tamen actum concessimus dub. 3. posse fieri ab homine sibi relicto, & sine aliquo juvamine ipsum auxiliante: ergo & hæc virtus sufficiet ad subeundam priùs mortem corporis à Tyrano illatam, quàm animæ vitam à Deo vindice sublatam.

DUBIUM VII.

AN HOMO PROPRIIS VIRIBUS POSSIT se ad justificationem disponere proximè, vel remotè?

85 UT certum tene de fide, nullum adultum posse de lege ordinaria justificari sine prævia aliqua dispositione. Sic Trident. sess. 6. can. 4. & 9. deduciturque ex Prov. 16. ibi: *Hominis est præparare animam*: Et Zachar. 1. *Convertimini ad me ::: & convertar ad vos.* Consonat etiam rationi: nam si homo propriis se avertit actibus à Deo, æquum est, ut & propriis ad ipsum se convertat, ut malum opus à se factum, per bonum suum opus quantum in se est, reddat infectum. Unde & in naturalibus non recipitur forma physica nisi in materia jam dispositа: ergo nec gratia in indisposito subjecto. Difficultas est, an hæc dispositio possit dari in homine per virtutem propriam solitariè sumptam: anve per ipsam à superiori, vel supernaturali suffragio roboratam?

86 Pelagius gratia Dei præparcus Encomiastes dixerat, hominem propriis suis actibus ita ad illam se posse disponere, ut naturali sequela, & per modum infallibilis meriti, ad ipsum ipsam sequi. Semipelagiani, sive Massilienses pluris (sed non quantum par est) ducentes dignitatem gratiæ, aliquod exigebant donum supernaturale disponens proximè ad gratiam recipiendam, sed ad tale donum recipiendum ex suaptè industria hominem præparari asseberabant. Scotus, Duran. & Nominales dixerunt Attritionem, vel Contritionem naturalem esse sufficientem dispositionem ad gratiam: & per illam hanc mereri hominem de condigno. Immitantur eos Cano, Soto, & Cajet. tom. 2. Opusc. tr. 4. Differunt tamen, quatenús asserunt dolorem hunc naturalem nec de congruo mereri gratiam habitualem, & insuper requiri supra illum extrinsecam Dei acceptationem. Recentiores Societatis docuerunt, dari quidem dispositionem naturalem, ad quam indispensabiliter gratia Dei sequitur, non tamen ex vi talis dispositionis, sed ex mera Dei liberalitate, sic illius receptionem quasi ex lege universali, & infallibili ordinantis. Nos verò cum communi Theologorum, & N. Salm. hìc disp. 3. dub. 5. 6. 7. 8. & 9. statuimus sequentes conclusiones.

PRI-

PRIMA CONCLUSIO.

87 NEquit homo per vires proprias proximè disponi ad gratiam recipiendam habitualem. Hæc conclusio est de fide, constatque primò ex illo Joan. 6. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.* Secundò ex Trid. sess. 6. can. 3. ibi: *Si quis dixerit, sine prævenienti Spiritus S. inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, diligere, aut panitere posse, sicut opportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.* Eodem in sensu loquuntur Concilia Arausic. 2. can. 4. & Milevit. canon. itidem 4.

88 Tertiò ex SS. PP. ex quibus prætermittimus referre Augustinum, & Hieronymum, quorum primus duos, & secundus tres libros conscripsere errorem oppositum Pelagii strenuè, & efficaciter debelantes: & insimul Prosperi, Fulgentii, & aliorum testimonia, qui fideliss imè doctrinam Magni Parentis, & Magistri sui Augustini sunt secuti: contenti nos pro nunc testimonio D. Ambrosii, qui lib. 10. Epistolarum, Epist. 84. post medium sic ait: *Ut ergo misericordiam Dei quæramus, Dei misericordia est, qui ait: miserebor, cui misertus ero: & misericordiam præstabo, cui misericordiam præstitero.* In quibus verbis non solùm excludit dispositionem nostram, ut Deum inveniamus, & gratiam ejus recipiamus, sed & ipsum quærere, ait, nostrum opus non esse, sed misericordiæ Dei: inquit enim: *Ut ergo misericordiam quæramus, Dei misericordia est.* Ambrosium consequuntur DD. Bern. Ans. Beda, Isid. Damas. & alii.

89 Ratione prob. jam conclusio: quia dispositio saltim ultima, & proxima ad gratiam debet esse sicut hæc supernaturalis; atqui dispositio ab hominis virtute propria elicita naturalis est: ergo non est ad gratiam dispositio. Major prob. quia ultima dispositio ad aliquam formam debet in eodem ordine ac ipsa forma collocari: ergo si forma gratiæ est supernaturalis, & ultima ad eam dispositio talis erit. Et quidem, si dispositio coaptat subjectum ad formam supernaturalem, non erit ad hoc munus medium proportionatum forma, vel dispositio naturalis.

90 Dices: dispositiones ad animam recipiendam spiritualem sunt corporeæ: ergo non opus est prædicta proportione. Resp. 1. quòd licèt sint corporeæ, sunt tamen intra eumdem ordinem naturalem cum anima. Naturale autem ad naturale disponere nec dissonat, nec repugnat; excessus enim inter naturalia parvi penditur comparativè ad excessum supernaturalis supra naturale: est enim supernaturale supra omnem naturam creatam, & creabilem, sapitque aliquid divinum per participationem formalem, vel virtualem, non sic naturale ùt patens est. Resp. 2. quòd etiam anima est corporea aliquomodò, scilicèt *ut quo*: ergo habet suam qualemcumque proportionem cum dispositionibus corporeis. Alia possunt objici, quorum videsis solutionem tr. 2. disp. 2. & maximè dub. 1. disp. 3.

SE-

SECUNDA, ET PRINCIPALIS conclusio.

91 NEC remotè potest homo se disponere viribus naturæ ad receptionem gratiæ. Est dicere, quòd nec ad auxilium aliquod supernaturale connexum cum gratia potest homo se disponere. Est contra Massilienses, seu Semi-Pelagianos, diffinita verò in pluribus Concil. ex quibus Arausic. can. 3. dicit: *Si quis per invocationem humanam gratiam Dei dicit posse conferri, non autem ipsam gratiam facere, ut invocetur à nobis, contradicit Isaiæ Prophetæ dicenti: Inventus sum à non quærentibus me.* Et can. 25. diffinit contra eos nullam gratiam conferri nobis *credentibus, volentibus, desiderantibus, & pulsantibus &c.* Sed ipsam gratiam facere, *ut credamus, velimus, desideremus &c.* Consonat Trid. sess. 6. cap. 5. ubi sic ait: *Declarat præterea ipsius justificationis exordium in adultis à Dei per Christum Jesum, præveniente gratia, sumendum esse, hoc est, ab ejus vocatione, qua, nullis eorum existentibus meritis, vocantur.* Idem habet c. 6. seq.

92 Prob. 2. ex illo Joan. 15. *Sine me nihil potestis facere.* Super quæ verba D. Aug. lib. 2. contra duas Epist. Pelagianorum, sic ait: *Non ait: sine me nihil potestis perficere, sed facere: nam si perficere dixisset, possent illi dicere: non ad incipiendum bonum, quod à nobis est, sed ad perficiendum, esse Dei adjutorium necessarium. Dominus enim cum ait: sine me nihil potestis facere, hoc uno verbo initium, finemque comprehendit.* Et super illa verba Apost. 2. ad Corinth. 3. *Non sumus sufficientes cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est,* sic ait loco proximè relato: *Nam cùm minus sit cogitare, quàm cupere ::: quomodò ad id quod minus est, id est, ad cogitandum aliquid boni non sumus idonei ::: & ad id quod amplius, id est, ad cupiendum aliquid boni sine divino adjutorio idonei sumus libero arbitrio?* Idem ajunt in prædictum locum D. Ansel. & D. Bern. tract. de grat. & lib. arb. versus finem, ubi sic concludit: *à Deo sine dubio nostræ fit salutis exordium.*

93 Prob. 3. ex D. Thom. 1. 2. q. 109. art. 6. quærenti: utrum homo possit se per se ipsum ad gratiam præparare? Respondet negativè ex illo Joan. 6. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum.* Super quæ verba ait ipse: *Si autem homo se ipsum præparare posset, non opporteret, quòd ab alio traheretur: ergo homo non potest se ad gratiam præparare absque auxilio gratiæ.* Ut autem S. Dr. videatur loqui de præparatione remota, hæc addit in fine corporis art. *Unde patet, quòd homo non potest se præparare ad lumen gratiæ suscipiendum, nisi per auxilium gratuitum Dei interiùs moventis.* Per *auxilium*, inquit, *gratuitum*; si autem homo dispositionem præmitteret, ex natura rei connexam cum auxilio supernaturali proximè disponente ad gratiam, ùt volunt Massilienses, tale auxilium non esset gratuitum: quia quod exigitur ex natura rei naturalis, non dicitur gratiosum, sed naturale. Cum ergo D. Thomas vo-

cet

cet illud gratuitum, excludit dispositionem hominis cum ipso naturaliter connexam, quæque ad ipsum proximè præparet, & ad gratiam remotè.

94 Prob. 4. ratione; Si aliquomodò homo remotè posset se disponere ad gratiam posidendam, esset quatenùs aliquod opus præmitteret ex natura rei connexum cum aliquo auxilio supernaturali, quo habito, & proxima haberetur dispositio ad ipsam gratiam; sed hoc præter rationem est. Hæc minor prob. Tum, quia tale auxilium gratia, & gratis datum est: si autem ad dispositionem hominis sequeretur naturaliter, à gratia non, sed à natura talis dispositionis proveniret. Tum, quia jam in manu, & arbitrio esset hominis se discernere ab aliis, qui sic non disponentur, contra illud Apost. 1. ad Corinth. 4. *Quis enim te discernit? &c.* Tum denique: quia non est asignabile quodnam opus naturale sic disponat ad illud auxilium supernaturale: Dicere enim hoc de quolibet, est dicere, quòd quilibet per quodlibet opus bonum morale justificaretur, quod absit. Dicere de aliquibus specialibus, cum & hæc lineam non transcendant naturalem, est incidere in eumdem scopulum nuper objectum: ergo nullimodè potest se disponere homo proximè ad auxilium, nec remotè ad gratiam.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

95 OBs. 1. D. Thomam, tum quodlib. 1. art. 8. ad 2. ubi ait: *Dicendum, quòd naturali dilectione, qua Deus super omnia naturaliter diligitur, potest aliquis magis, & minus uti: & quando in summo fuerit, tunc est summa præparatio ad gratiam habendam.* Tum in 2. dist. 28. q. 1. art. 4. ubi ait: *Ad gratiam gratum facientem habendam ex solo libero arbitrio, potest se homo præparare.* Et addit: *præparatio, quæ est ad gratiam, non est per actus, qui sunt ipsi gratiæ æquandi æqualitate proportionis, sicut meritum æquatur præmio. Et ideò non oportet quòd actus, quibus homo ad gratiam habitualem se præparat, sint naturam humanam excedentes.* Et ad 3. loquens de Pauli conversione ait: *Cum se ad gratiam præparavit, gratiam consequutus est. Non tamen oportet, quòd antequàm gratiam gratum facientem acceperit, sibi aliquod lumen gratiæ gratis datæ infusum fuerit.*

96 Hæc D. Thomæ testimonia à prima facie circunspecta timorem incutiunt, ne S. Dr. in partem inclinaverit contrariam, vel etiam aliquandò secutus fuerit illam; sed absit à tanto Doctore, tum inconsequentia sui secum in momentosa adeo materia, quamque studio peculiari sumpsit in pro, & in contra peragendam, ùt constat ex prælatonum. 93. & constabit ultrà à num. 99. usque ad 102. inclusivè infrà referendis, in quibus palam, nedum nostram statuit, verúm & à contraria vindicat, sententiam. Tum adhæsio, imò nec minima inclinatio sententiæ Massilienſium, quorum errores præterire D. Thomam nequiverunt, cúm vel ignaros eorum offenderit notitia. Resp. ergo ad pri-

primum, S. Doctorem loqui de dilectione naturali, proùt imperata ab aliquo auxilio supernaturali, vel conjuncta cum illo actu dilectionis supernaturalis, qui proximè disponit ad gratiam habitualem. Quod inde etiam patet: nam ipse S. Dr. 1. 2. q. 109. art. 3. postquàm probat, hominem in puris naturalibus posse diligere dilectione naturali Deum super omnia; hoc negat posse hominem lapsum, dicens: *Sed in statu naturæ corruptæ homo ab hoc deficit*; atqui in systhemate infelici statuto per Adamum, omnis homo est lapsus: ergo non potuit loqui D. Thom. in hoc loco de homine sine concretione ad dilectionem supernaturalem: quia sine ista manet homo in statu lapsus, in quo juxta ipsum D. Thom. non potest elicere talem dilectionem naturalem: si autem illam elicere non potest, quomodò per illam possit se disponere?

97 Ad alia ex libro desumpta sententiarum resp. intentum D. Th. solùm esse excludere ad gratiam sanctificantem recipiendam aliud donum per modum habitus permanenter disponens, de quo vide infrà n. 111. non verò aliud auxilium præparans transeunter. Quod & patet ex art. 3. nuper laudato, ubi ait: *Ad hoc autem quòd præparet se homo ad susceptionem hujus doni* (scilicèt gratia) *non oportet præsupponere aliud donum habituale in anima.*

98 Obs. 2. D. Chrys. Homil. 17. in Joan. & 12. ad Hebr. ubi ait, Deum non prævenire nostras voluntates, ne istarum liberum lædatur arbitrium, sed expectare quòd nos incipiamus, ut posteà conferat nobis sua dona: ergo saltim remotè homo se disponit, si à se incipit. PP. Molina, & Vazq. asserere sunt ausi, Chrysostomum adhæsisse Semi-Pelagianis, sed & Casianum ab illo hanc desumpsisse sententiam. Ast hæc censura graviter apud cæteros offendit Doctores. Tum, quia ipse Chrys. super illa verba Apost. 2. Corinth. 3. *Non quòd sufficientes sumus cogitare aliquid ex nobis*, sic ait: *Non ita dixi, fiduciam habemus, tamquàm aliud nostrum sit, aliud Dei, sed totum illud Deo adscribo*; ergo nihil juxta ipsum erit ab homine, nisi ùt summum auxilio Dei cooperari. Tum, quia nec in Concilio Palest. quod contra Pelag. & Semi-Pelagianos in hac materia definivit, ulla fit mentio contra Chrysostomum: cum, si faveret Hæreticis, ipsum absque dubio in hac parte damnaret: imò nec ipsi Hæretici in sui patrocinium illum unquàm invocarunt, cum, si ipsis consentiret, maximam eorum sensui auctoritatem adhiberet. Unde dicendum est ad illius, & aliorum Patrum testimonia id ipsum sonantia, sensum esse illorum, quòd Deus expectat inceptionem creaturæ non solius, sed aliquo superno auxilio consotiatæ, & elevatæ.

99 Obs. 3. ex D. Thom. 1. 2. q. 109. art. 6. illud Zachar. 1. *Convertimini ad me, & ego convertar ad vos*: ergo conversio incipit à creatura, & perficitur à Deo. Respondet ipse D. Thom. ibi ad 1. quòd conversio est quidem à libero nostro arbitrio, *sed liberum arbitrium ad Deum con-*

converti non potest, nisi Deo ipsum ad se convertente secundùm illud Jerem. 33. *Converte me, & convertar. Et Trenorum ultimo: Converte nos Domine ad te, & convertemur.*

100 Obs. 4. Ex D. Thom. ibidem illam communem, & Theologicam parœmiam: *Facientibus quod est in se Deus non denegat gratiam*: & non solùm facientibus, sed & solummodò petentibus: inquit enim Mattheus 7. *Petite, & dabitur vobis*; sed facere id, quod in se est creaturam, in sua est potestate, & ad petendum ipsa natura misera compellit: ergo ab hac, non à gratia actuali incipit dispositio ad gratiam habitualem. Respondet ibidem ipse D. Thom. *quòd nihil homo potest facere, nisi à Deo moveatur, secundùm illud Joan.* 15. *Sine me nihil potestis facere: Et ideò, cum dicitur, homo facere quod in se est, dicitur hoc esse in potestate hominis secundùm quod est motus à Deo.* Idemque dicitur quantum ad petere.

101 Obs. 5. Et iterum ex D. Thom. ibidem: *Si homo indiget gratia ad hoc ut præparet se ad gratiam, pari ratione indigebit gratia ad hoc, quòd præparet se ad illam gratiam, & sic procederetur usque in infinitum, quod est inconveniens: ergo videtur standum in primo, ut scilicèt, homo sine gratia possit se ad gratiam præparare.* Respondet ipse, *quòd* (hæc) *objectio procedit de gratia habituali, ad quam requiritur aliqua præparatio: quia omnis forma requirit subjectibile dispositum; sed hoc quod homo moveatur à Deo, non præexigit aliquam aliam motionem, cùm Deus sit primum movens: unde non oportet abire in infinitum.*

102 Obs. adhuc 6. ex ipso illud prov. 16. *Hominis est animam præparare*: ergo non præcisè auxilii Dei. Respondet ipse, *quòd hominis est præparare animum: quia hoc facit per liberum arbitrium; sed tamen hoc non facit sine auxilio Dei moventis, & ad se trahentis.*

103 Obs. 7. *Ubi negatio est causa negationis, ibi affirmatio est causa affirmationis*; sed negatio bonorum operum indisponit ad gratiam recipiendam habitualem: ergo executio illorum disponit ad illam. Resp. regulam hanc non semper regere, sed aliquandò fallere, ùt videri potest in hac: *affirmatio hominis est affirmatio animalis: ergo negatio hominis est & animalis*, mala consequentia. Fallit etiam in præsenti: quia indispositio est de genere mali, malum autem ex quocumque defectu; dispositio verò de genere boni, hoc autem ex integra causa; sed nec causa integra, nec inadæquata dispositiva gratiæ potest esse actus naturalis: ergo fallit in præsenti.

104 Obs. 8. Dispositio ultima debet esse voluntaria (aliàs merè passivè se haberet homo, quod est contra Trid. sess. 6. can. 4. id asserere execrans) sed quod est voluntarium homini, ab ejus oritur potestate, & voluntate: ergo ab ista est dispositio. Fatemur esse voluntariam dispositionem, sed & roboratam, & motam ab auxilio juxta illud Apost. 1. ad Corinth. 15. *Non ego, sed gratia Dei mecum.*

105 Obs. 9. Sequitur ex concl. 1. quòd si Deus non movetur ex dispositione hominis, æquè, vel plus

sæpè

sæpè, otiosis, quàm virtutis studiosis suffragabitur ad justificationem, quod indignum ejus videtur bonitate. 2. Frustranea esse opera bona moralia: imò & exortationes ad ea, si hæc nec remotè conducunt ad justificationem. 3. Peccatores injustè corripi, dum sese non disponunt, cum se disponere non sit in eorum potestate, sed ab auxilio supero deveniat; hæc àutem dici nequeunt: ergo nec conclusio statui, ex qua sequuntur.

Resp. ad primum, quòd cùm Deus non teneatur ex justitia ad largiendam gratiam, nec opera studiosorum plus disponant ad illam, quàm otiosorum, potest sine justitiæ læsione his favere: quia vult; & illos, quia non vult, deserere. Pro quo vide D. Thom. 1. p. q. 23. art. 3. ad 3. ¶ Ad 2. resp. non esse frustranea nec bona opera naturalia, nec bonas ad ea exortationes: licèt enim operari benè purè nostrum non disponat positivè, disponit saltim negativè, quatenùs longè exterminat malúm operari, quod verè nos indisponit. ¶ Ad 3. resp. justissimè corripi peccatores: quia non cooperantur auxiliis gratuitis sufficientibus, quæ omnibus Deus nedúm offert, sed & confert juxta dicta tr. 4. disp. 3. dub. 2.

106 Obs. 10. Unio hypostatica, divinaque Personalitas communicata fuit Humanitati Christi, nulla ex parte hujus præeunte dispositione: ergo potiori id ratione poterit de gratia dici, quæ minor est unione hypostatica. Resp. neg. conseq. & paritatem: quia ad unionem hypos-

taticam nulla est excogitabilis dispositio, quæ subjectum proportionet, ob summam ejus excellentiam: unde communicatio est in totum opus Dei, suppositа non repugnantia ex parte subjecti; non sic gratia, quæ tam elebata non est, ut non sint actus, qui ejus non attingant metam, saltim imperfectè.

CONCLUSIO TERTIA.

107 HOmo per opera moraliter bona non meretur gratiam merito de congruo propriè sumpto (consistente in aliquali proportione intrinseca cum præmio, ad quod inducit aliquod jus, & debitum decentiæ) meretur verò merito improprio, fundato in extrinseca, & gratuita liberalitate divina, sed non ea, ut adsit pactum, nec inducat necessitatem hanc exercendi, sed manente Dei manu cum omnimoda libertate utendi ea. Continet conclusio duas partes, & quoad primam prob. quia si talia opera haberent intrinsecè rationem meriti de congruo, aliquod fundarent jus, decentiæ saltim, ad gratiam, quam merentur; hoc autem dici nequit, alias gratia non esset totaliter, & undequaque gratia, seu gratis data: ergo non sunt meritoria dicto modo.

108 Secunda pars continet duas, quarum prima constat ex D. Thom. pluribus in locis, præsertim in 2. dist. 27. q. 1. art. 2. & 6. & ad Hebr. 6. lect. 3. Et 1. 2. q. 114. art. 3. & 6. ubi docet, quòd actus proùt procedit ex libero arbitrio, habet congruitatem quandam funda-

tam in aliquali lata proportione, quatenùs, scilicèt, quia homo operatur quantum potest (licèt ejus opus nullius sit valoris respectu rei supernaturalis) Deus etiam correspondet secundùm generositatẽ suæ dignationis: quæ proportio talis dici debet *operantium*, non *operum*. Undè licèt D. Thom. hoc vocet expressè *meritum de congruo* art. 6. at verò art. 3. solùm illud vocat *quandam congruitatem*. Sentit ergo D. Thom. quòd homo per opera naturalia meretur de congruo improprio gratiam, quod erat prima secundæ partis Conclusionis.

109 Probatur jam secunda secundæ: tale scilicèt meritum non inducere necessitatem, nec supponere pactum in Deo de largienda gratia: nam ipse D. Thom. 1. 2. q. 112. art. 3. inquirit: *an necessariò detur gratia præparanti se ad eam, vel facienti quod est in se?* Et resolvit, quòd, si quæstio sit de præparatione secundùm quod hæc ex libero procedit arbitrio, non confertur gratia infallibiliter, & necessariò; si verò de ea fit proút à Deo movente, confertur quidem ex ordinatione extrinseca Dei necessariò, non necessitate coactionis, sed infallibilitatis: ergo tenet assertio ex mente D. Thom. Ex qua sequitur, nullum esse ex parte Dei pactum de largienda gratia facienti homini quod est in se: esset enim disparatum, & impertinens ob improportionem operis cum præmio, haud secús quàm, si Deus pacisceretur gratiam se, vel gloriam largiturum aspicienti Cœlum. ¶ Nec obstat illud sæpenumerò inculcatum axioma Theologicum: *Facienti quod est in se Deus non denegat gratiam*: debet enim intelligi de faciente quod est in se viribus gratiæ, vel auxilij, non viribus naturæ in se relictæ. Et per hunc modum fit satis omnibus, vel omnibus ferè in contrarium argumentis, à quibus proinde nos abstinemus proponendis.

COROLLARIUM.

110 EX hucusque dictis infer, quòd nec Attritio purè naturalis potest esse dispositio adhuc remota ad gratiam habitualem, & contrarium assertum damnavit Innocent. XI. prop. 57. per hæc verba: *Probabile est sufficere* (ad Sacramentum Pœnitentiæ) *Attritionem naturalem, modo honestam*: si ergo adhuc conjuncta Sacramento non disponit ad gratiam, multò minus ab illo separata. Si verò de Attritione loquamur naturali, aliàs supernaturalizata intrinsecè: illa scilicèt, quæ ab existenti in gratia elicitur, quæque habens objectum naturale, ordinatur ab agente in aliquid supernaturale (quo pacto omnes actus honesti hominis justi evadunt supernaturales quoad modum intrinsecum derivatum ex imperio universali charitatis) asserimus cum N. Salm. tr. 24. de Pœnit. disp. 7. n. 21. talem Attritionem esse sufficientem dispositionem ad gratiam medio Sacramento. Et ratio est: quia proút sic procedit ex motione Spiritus-S. eam, etsi naturalem, ordinantis in finem supernaturalem charitatis. Undè dixit D. Thom. q. 28. de Verit. art. 8. *Omnis dolor de peccato in habente gratiam est contritio* In praxi verò nedúm consulimus hac non

uti

uti sententia, verùm & usum illius reprobamus propter sententiam probabilem, & fortè probabiliorem contrariam, & prohibitionem ejusdem Inocent. XI. propositione prima damnantis usum probabilitatis in materiis Sacramentorum. Sed

111 Obs. contra primam conclusionis partem D. Thomam in 2. dist. 5. q. 2. art. 1. ibi: *Dicendum, quòd ad eliciendum actum conversionis sufficit liberum arbitrium, quod se ad habendam gratiam per hunc actum præparat, & disponit*: ergo ùt minus dolor naturalis remotè quòd disponat ad gratiam, sentit D. Thomas. Resp. S. Doctorem in ly *liberum arbitrium* nolle auxilium aliquod supernaturale transiens excipere, sed gratiam quandam habitualem excludere, quam aliqui tunc temporis ponebant præter sanctificantem (aliàs sibi contradiceret, quem sæpè vidimus, præsertim suprà à n. 99. & maximè 102. docentem dispositionem nostram, & vires nostras non nisi à Deo motas erga conversionem nostram exerceri) Quę nova gratia habitualis à Deo (ajebant) promanata descendebat absque hominis concursu, nomineque *gratia gratis data*, ut principium esset conversionis quoad substantiam, & concurrente solùm gratia sanctificante ad ipsam conversionem in quantùm meritoriam. Hanc doctrinam aliqui diffundebant, quam D. Thomas pro viribus refutavit: eamque, ut excluderet, in præsenti auctoritate ponit *liberum arbitrium* solitariè prolatum; in aliis verò locis sese explicat, docens ipsum non se præparare, nisi à Deo moveatur.

DUBIUM VIII.

UTRUM JUSTUS ULTRA GRATIAM, indigeat speciali auxilio, & privilegio ad perseverandum usque ad finem?

CONCLUSIO PRIMA.

112 AFfirmativè respondemus. Pro quo nota: perseverantiam, de qua loquimur, non ad longum tempus esse contractam in præsenti dubio, sed sive sit longum, vel sit breve, sive ante, sive post usum rationis, dummodò gratia data cum morte conjungatur, hoc in præsenti perseverantiam nuncupamus. Nostra hæc resolutio est communis inter Theologos contra aliquos solùm exigentes perseverandi donum, quandò processus vitæ diuturnus est, ùt Vegam in Trident. lib. 12. c. 22. circa finem, & Jansenium solúm illud admittentem in statu vitæ lapsæ, non verò in statu innocentiæ: Ipsum sequitur Molina in Concord. q. 14. art. 13. disp. 4. & huic multum favet Suar. lib. 10. de Grat. c. 9.

113 Prob. 1. ex Trid. sess. 6. Can. 22. ubi ait: *Siquis dixerit justificatum sine speciali Dei auxilio perseverare posse, anathema sit.* Ex quibus patet verbis perseverantiam speciale, supra commune justificationis, donum esse: ait enim hæc de homine jam justificato per commune donum gratiæ: ergo aliud supra ipsam novum, & speciale donum exigit. Quod donum etiam ad parvulos ratione non utentes extendit in ipsis reperiun-

dum D. Aug. lib. 1. de Dono persev. c. 17. ibi: *Sed mirabilior, & fidelibus evidentior largitas bonitatis Dei est, quod etiam parvulis ::: datur hæc gratia.*

114 Prob. 2. ratione: Id habet rationem gratiæ specialis in homine justo, quod supra naturam est, & exigentiam illius in ordine ad bonum; sed constanter agere, & permanenter ire ad mortem usque, supra naturam est, & exigentiam hominis, licèt justi. Minor hæc prob. nam homo justus variabilis est, atque de bono in malum naturaliter vertibilis: ergo constanter sic agere, ut in mortem usque in malum non vertatur, est supra ejus naturalem exigentiam, conditionemque.

115 Prob. 3. Nam prædestinatio est providentia specialis, & supra communem singularis gratia: ergo & effectus ejus infallibilis erit specialiter gratiosus; atqui ejus infallibilis effectus est in finem usque perseverare: valent enim hæ convertibiliter propositiones: *Est quis prædestinatus: ergo finaliter perseveraturus. Finaliter perseveraturus: ergo prædestinatus.* Similiter hæ: *Non est prædestinatus: ergo nec perseveraturus. Non perseveraturus: ergo nec prædestinatus*: ergo perseveratio est effectus infallibilis prædestinationis: ergo & gratia specialis sicut ipsa.

SECUNDA CONCLUSIO.

116 ADhuc in statu innocentiæ perseveratio finalis esset specialis supra communem gratia. Prob. 1. ex Concil. Arausic. 2. Can. 19. ubi ait: *Natura humana etiam si in illa integritate, in qua condita est, permaneret, nullo modo se ipsam, Creatore suo non adjuvante, servaret.* Id ipsum constat ex D. Aug. lib. de Correc. & grat. c. 11. ubi ait, quòd Adam recepit auxilium, quo perseverare posset, non quo actu perseveraret: ut innuat aliam esse gratiam communem dantem posse ad perseverandum, quæ data fuit Adamo, aliam esse gratiam specialem dantem actualem, effectivamque perseverantiam, quæ illi fuit negata.

117 Prob. 2. ratione: Eadem est ratio pro perseverantia finali hominis in statu innocentiæ, ac Angeli in statu viæ; sed hujus perseverantia fuit gratia specialis. Hæc minor prob. Tum, ex D. Aug. in Psalm. 32. conc. 2. ubi loquens de Angelis bonis, & de eorum finali permanentia, sub Cœlorum figura sic ait: *Nec ipsi firmitatem propriam præsiterunt. Verbo Domini Cœli firmati sunt, & spiritu oris ejus omnis virtus eorum.* Tum, ex D. Greg. lib. 25. Moral. c. 28. ubi hæc de Angelis scribit: *Aliis cadentibus, alios fuisse à Deo solidatos: utique similiter casuros, nisi solidati fuissent:* ergo, &c.

ARGUMENTA contra utramque conclusionem.

118 OBs. 1. Contingit passim, quòd homo statim ac justificatur, moritur, & quòd inter justificationem, & mortem, vel nulla, vel levis interponatur tentatio, ad cujus sufficit victoriam gratia communis jam recepta: ergo non opus erit tunc gratia singulari; sed in tali casu conjungitur gratia

cum

cum morte, in quo stat perseverantia finalis: ergo hæc non petit gratiam singularem. Resp. dist. ultimam antecedentis partem: ad cujus victoriam utcumque sumptam sufficit gratia communis, conc; ùt conjunctam cum morte, nego ant. & conseq. Fatemur equidem, quòd conservatio gratiæ per breve tempus, & similiter observantia præceptorum cum victoria levis tentationis possunt verificari secundùm se, attentis meritis, & natura rerum, per communem gratiam; at si talem perseverantiam cum relatione conspiciamus ad causam, à qua venit, scilicèt singularem, & gratiosissimam providentiam prædestinativam: sic etiam ipsa est effectus singulariter gratiosus, valdèque diversus ab illo, qui, licèt per septuaginta, vel octoginta duret annos, tandem amittitur, & subjectum damnatur.

119 Obs. 2. Justo út tali præcipitur perseverare in finem usque suæ vitæ: ergo potest út talis, & sine dono speciali sic perseverare, aliàs præciperetur, quod absit, id, quod facere non possit. Dist. ant. præcipitur præcepto antecedenti, conc; consequenti, nego ant. & conseq. Solutio hæc patet ex alia in id genus eunte, quam suprà dedimus à n. 41. Vide ibi.

120 Obs. 3. Justus per gratiam habet jus ad gloriam: ergo etiam ad perseverandum, sine quo gloria non est consequenda. Dist. ant. habet jus mobiliter, conc; immobiliter, nego ant. & conseq. Solutio patet ex terminis.

121 Obs. 4. Juxta D. Thom. 1. 2. q. 58. art. 3. ad 2. in quolibet justo datur habitus perseverantiæ, cujus actus est perseverare: ergo ad illum non opus est distincta gratia. Resp. D. Thom. ibi non loqui de perseverantia finali, sed de aliquali, ùt legenti constabit textum.

122 Obs. 5. (contra secundam concl.) Juxta D. Aug. lib. de correc. & grat. c. 11. in med. *Primo homini datum est, non ut perseveraret, sed ut perseverare posset per liberum arbitrium*: hoc ergo sine gratia sufficit. Nec valet intelligere liberum arbitrium à Deo motum, & adjutum: quia in prædictis verbis juxta D. Thom. 2. 2. q. 137. art. 4. ad 2. ponit D. Aug. discrimen inter hominem innocentem, & lapsum, & illius tribuit arbitrio, quod istius negat. Si autem adjutorium Dei adsit, utrumque erit æquale: ergo in casum recursus ad juvamen. Resp. tamen, discrimen ab Aug. intentum non esse quantùm ad substantiam perseverantiæ, quæ utrique est impossibilis saltim potentia consequenti, sed quantùm ad difficultatem, quæ major est in lapso quàm quæ fuit in innocente. Sed replicabis, &

123 Obs. 6. In statu innocentiæ fuit *posse* tam physicum, quàm morale ad perseverandum, & aliàs non impeditum; sed cuilibet potentiæ physicè, & moraliter tali debetur concursus Dei, saltim in aliquo vagè sumpto subjecto: ergo non opus fuit in Adamo alia gratia præter liberum arbitrium: quia gratia nulli debetur; debetur verò talis

concursus. Major constat ex DD. Aug. & Thoma, qui ùt vidimus, potuisse perseverare non negant Adamo, licèt perseverare negent; sed aliàs à nulla labe pro tunc adhuc contracta impediebatur deducere ad actum suum posse: ergo tenet major.

124 Resp. dist. maj. fuit posse tam physicum quàm morale ad perseverandum utcumque, conc: conjunctivè ad mortem, dist. fuit posse, vel potentia antecedens, conc; consequens, nego maj. nam ad hanc potentiam opus erat gratia efficaci descendente à providentia prædestinativa, quæ pro tunc defuit. Minorem etiam dist. cuilibet potentiæ correspondet &c. secundùm ordinariam, & communem providentiam erga causas, conc; secundùm specialem, & gratiosam, qualis est prædestinatio, nego min. & conseq. Est dicere, quòd cùm prædestinatio sit gratia super gratiam, & omnium maxima gratia, talis debet esse suus effectus, scilicèt perseverantia finalis, & consequenter excludere omne concurrendi debitum ex parte Dei.

QUÆRES

125 UTrum donum perseverantiæ coincidat cum dono confirmationis in gratia? Resp. negativè, & colligitur ex D. Thom. 1. p. q. 100. art. 2. ad 1. ubi docet, quòd si Adamus non peccasset, quidam ex ejus filiis habuissent donum perseverantiæ, quin essent in gratia confirmati: ergo non sunt idem. Ratio est: tum, quia donum perseverantiæ habent omnes prædestinati: qui tamen non omnes in gratia sunt confirmati. Tum, quia donum perseverantiæ compatibile est cum permultis peccatis, præter impediens illud mori in gratia; at confirmationis donum addit gratiæ communi aliquid intrinsecum, reddens potentiam impotentem delinquere, lethaliter saltim, quandiù subjectum vivit: ergo plus est illo: ergo non idem cum illo.

DISPUTATIO II.

DE GRATIA HABITUALI.

DE gratia egimus hucusque præcisivè ab speciebus ejus, quæ actualis sunt, & habitualis: cùmque illam hæc excedat dignitate, hujus præ illius studio nunc incumbimus habendo. Sit ergo

DUBIUM I.

AN GRATIA HABITUALIS SIT ALIquid intrinsecum, & creatum in anima receptum?

CONCLUSIO I.

1 GRatia habitualis est aliquid creatum, hominique justo quid intrinsecum. Est de fide contra Calvinum asserentem hominem dici justum per extrinsecam imputationem justitiæ Dei, & contra Mag. Sent. (qui in hoc erravit) in 1. dist. 17. per totam, præcipuè cap. penult. ubi gratiam asse-

rit

rit nihil esse creatum, sed ipsum Spiritum Sanctum substantialiter nobis unitum, út testatur D. Th. 2. 2. q. 23. art. 2. Constat expresè veritas conclusionis ex Trid. sess. 6. c. 7. can. 11. ibi: *Si quis dixerit homines justificari, vel sola imputatione justitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia, & charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum S. diffunditur, atque illis inhæret, aut gratiam, qua justificamur, esse solùm favorem extrinsecum Dei, anathema sit.* Quo nihil clarius, & expresius: ergo conclusio vera est, & de fide.

2 Ratione nunc probatur: Hominem esse in gratia est idem ac esse acceptum Deo, & dilectum ab ipso; sed hoc est quid intrinsecum, & creatum in anima. Hæc minor prob. notando ex tr. 4. disp. 1. dub. 3. n. 15. amorem alium esse affectivum, effectivum alium: & amorem Dei distingui ab amore creaturæ per hoc quòd hæc non efficit, sed supponit bonitatem, quam amat; cæterum *amor Dei* (inquit D. Thom. 1. p. q. 20. art. 2.) *est infundens, & creans bonitatem in rebus*: ergo bonitas, quam Deus amat in justo, est huic infusa, seu intrinseca, & simul est creata: ergo non quid increatum, & extrinsecum.

ARGUMENTA CONTRA PRIMAM conclusionem.

3 OBJ. 1. Odium Dei nihil est intrinsecum creaturæ, nec aliquid infundit in peccante: ergo nec amor ejus in justo ipsum amante. Est disparitas in eo quòd odium supponit peccatum, cujus causa nequit esse Deus: bonitas verò supernaturalis, quam in justo Deus amat, à nullo potest esse quàm à Deo, simul & intransitivè illam amante, & efficiente.

4 Obj. 2. Contingit sæpè reprobum aliquem majorem habere gratiam, quàm prædestinatum, & tamen hunc plusquàm illum amari à Deo: ergo signum est amorem Dei nihil intrinsecum in homine causare, cum, si hoc esset, major, quo justus amaretur amor, majorem in eo crearet gratiam: ergo ratio nostra fallit. Resp. gratiam prædestinati minorem in gradu, majorem esse gratia reprobi in respectu ad gloriam, ad quam respicit effectivè consequendam, & ideò major est amor Dei erga eum: & major itidem effectus intrinsecus causatus, scilicèt gratia non solitariè sumpta, sed cum tali respectu considerata.

5 Obj. 3. Ex amore Dei non sequitur gratiam conferri, siquidem ex illo sæpè descendunt auxilia transeuntia: ergo ratio nostra fallit. Resp. quòd pro qualitate amoris divini semper aliquid producitur intrinsecum in amata creatura, sive sint auxilia, sive sit gratia: hæc quidem, si subjectum ametur, ut justificetur; illa verò, si ut adjuvetur: undè objectio confirmat conclusionem.

6 Obj. 4. Objectum actus debet huic præsupponi: ergo non debet per illum produci: ergo nec bonitas gratiæ per amorem Dei. Ant. prob. ex illo Isai. 43. *Ex quo hono-*

rabilis factus es, & glorioſus in oculis meis, ego dilexi te: ergo priùs fuit, Populum Dei fieri per ſe ipſum bonum, ſeu honorabilem, quàm Deum illum diligere. Reſp. diſt. ant. objectum actus ſpeculativi debet huic præſupponi, conc; objectum actus effectivi, qualis eſt divinus, nego ant. & conſeq. Ad Iſaiæ auctoritatem reſpondet D. Thom. ibi illum exponens, ly *ex quo* non ſignificare cauſam motivam, aliàs Deus à creatura moveretur, quod abſit, ſed concomitantiam, quatenùs amando Populi ſui bonitatem honorabilem, illam & cauſabat, quam intranſitivè amabat.

CONCLUSIO II.

7 GRatia habitualis recipitur immediatè in anima. Ita D. Thom. 1. 2. q. 110. art. 4. cum omnibus ſuis Diſcipulis contra Scotum in 2. diſt. 26. non diſtinguentem gratiam à charitate: & ſicut hanc in voluntate ſupponit recipiendam, ſic & illam. Et contra D. Bonav. ibidem q. 5. qui cùm illas diſtinguat, vel ſic diſtinctas, in voluntate utramque vult eſſe ponendam.

8 Probr. 1. ex D. Thom. laud. in corp. ubi ait: *Undè relinquitur, quòd gratia ſicut eſt priùs virtute, ita habeat ſubjectum prius potentiis animæ, ita ſcilicèt, quòd ſit in eſſentia animæ*: ergo &c. ¶ Prob. 2. ratione: Illud eſt ſubjectum gratiæ, cui hæc ſuum primarium, & formalem communicat effectum, ſcilicèt eſſe Deum participativè, ejuſque filium adoptivum; atqui hujuſmodi effectus proprijſsimè ſunt animæ, & improprijſsimè potentiæ: ergo non hæc, ſed illa eſt ſubjectum gratiæ receptivum. Quod à paragio conſtat filiationis naturalis, quæ non voluntati, vel intellectui accomodatur, ſed ſubſtantiæ, à qua dimanant intellectus, & voluntas. ¶ Confirmatur: nam gratia dat eſſe ſupernaturale, ſicut charitas dat operari ſupernaturaliter; ſed eſſe eſt proprium animæ, ſicut operari eſt proprium voluntatis: ergo non in hac, ſed in anima debet recipi hoc eſſe ſupernaturale, quod gratia dat ſupernaturalis.

ARGUMENTA CONTRA SECUNDAM concluſionem.

9 OBſ. 1. D. Auguſtinum in Hiponoſticon (apud cit. D. Thom.) dicentem, *quòd gratia comparatur ad voluntatem, ſive liberum arbitrium, ſicut ſeſſor ad equum; ſed voluntas, ſeu liberum arbitrium eſt quædam potentia: ergo in hac, non in anima, ſedet habitualiter gratia.* Reſpondet D. Thom. *quòd ſicut ab eſſentia animæ efluunt ejus potentiæ, quæ ſunt operum principia, ita etiam ab ipſa gratia efluunt virtutes in potentias animæ, per quas potentiæ moventur ad actus. Et ſecundùm hoc gratia comparatur ad voluntatem, ùt movens ad motum*: quia ſcilicèt illam movet ſicut ſeſſor equum, non tamen immediatè, ſed mediis ſtimulis virtutum, quæ ab ipſa derivantur, & in voluntate recipiuntur.

10 Obſ. 2. Gratia eſt habitus, de cujus ratione eſt eſſe operativum; ſed

sed operari est proprium potentiarum : ergo in his debet gratia recipi. Resp. quòd sicut in ordine naturali datur essentia, quæ primariò terminatur ad esse naturale, & dantur potentiæ, quæ primariò terminantur ad operari, sic in ordine supernaturali, & datur habitus, qui primariò tendit ad dandum esse supernaturale, cujusmodi est gratia, & dantur habitus, qui per se primò respiciunt operari, & hujusmodi sunt virtutes. Undè falsum est, quòd de ratione omnis habitus sit esse operativum, saltim primariò & per se. Sed replicabis, &

11 Obs. 3. Sequitur ex his, quòd gratia non tam sit accidens, quàm substantia : quia non tam operari, quàm esse respicit, ab hocque specificari videtur sicut substantia ; ast hoc nullus dixit : ergo nec id, ex quo sequitur, est dicendum. Resp. gratiam non esse substantiam, imitatur tamen eam ; & tamen accidens absolutè esse dicimus ; quia licèt respiciat esse, at non esse sibi, sed animæ, cui accidentaliter inhæret, & inservit, ut hæc collocetur in ordine supernaturali, & collocata, possit operari supernaturaliter.

12 Obs. 4. Virtutes dimanant à gratia ; sed illæ recipiuntur in potentia : ergo & hæc : ergo non in anima. Concessis præmissis, nego conseq. nam quandò idem est suppositum, vel subjectum *quod* receptivum, stat optimè quòd subjectum *quo* inadæquatum receptivum alicujus formæ sit distinctum à receptivo *quo* passionum ejus, út pluribus potest ostendi paradigmatibus. En duo : ab anima dimanant intellectus, & risibilitas, quorum ille in anima, & hæc in corpore recipitur. A gratia dimanant charitas, & plures virtutes intellectuales, ex quibus illa in voluntate, & istæ in intellectu recipiuntur : ergo similiter, &c.

13 Obs. 5. Si gratia reciperetur in anima, priùs dimanaret ab illa fides, quæ pertinet ad intellectum, quàm charitas, quæ pertinet ad voluntatem : sicut priùs est in dimanando intellectus quàm voluntas ; sed hoc falsum est (nam fides informatur per charitatem :) ergo & nostra conclusio. Concessa maj. nego min. cujus probatio imbibita solùm probat quòd fides ùt informata per charitatem sit hac posterior, non verò absolutè : quia charitas id amat, quod fides proponit : ergo eam præsupponit.

14 Obs. 6. Gratia, & gloria in eodem recipiuntur subjecto (est enim gloria gratia consumata) sed gloria recipitur in potentia : consistit enim in operatione, ergo & gratia. Nego maj. & ad imbibitam probationem dicitur, quòd gloria est gratia consumata non formaliter, sed tropicè, hoc est, sumpto effectu pro causa : nam gloria est effectus gratiæ consumatæ.

15 Obs. 7. Opposita versantur circa idem subjectum ; sed gratia, & peccatum sunt opposita, & peccatum recipitur in voluntate : ergo & gratia. Dist. maj. Opposita directè talia, conc : indirectè, sub. sæpè, transeat ; semper, nego maj. & dist. min. gratia, & peccatum habituale (hoc est, macula derelicta in anima ex peccato actuali) sunt opposita, conc : gratia,

tia, & peccatum actuale, subdist. sunt oppositа indirectè, conc; directè, nego min. & conseq. Solutiò patebit ex his, quæ fusiùs disp. seq. de justificat. impii peragemus.

QUÆRES.

16 Utrum gratia sit qualitas permanens, & ad quam pertineat speciem? Ad primum respondetur affirmativè ex Trid. sess. 6. c. 7. dicente: *Est autem gratia ::: divina qualitas in anima inhærens*: si autem *inhærens*, erit quidem accidens, & hinc probatur rat. Est enim accidens; sed non est quantitas, relatio, actio, passio, situs, quandò, ubi, nec habitus, ùt consideranti patebit: ergo qualitas. Quod autem sit permanens, ipsum nomen declarat *habitualis*. Unde & Concilium Vien. ùt probabiliorem sensum Sanctorum PP. asserit ipsam esse habitum, de cujus ratione est permanere, ad distinctionem actus citò transeuntis. Si autem habitus est, en tibi speciem qualitatis ad quam pertinet. De habitu dicitur in prædicamento qualitatis, quòd est dispositio subjecti difficilè mobilis à subjecto; sed gratia, ait D. Thom. q. 27. de Verit. art. 1. ad 9. *quòd non facilè amittitur ::: propter inclinationem in contrarium*: ergo verè est habitus.

DUBIUM II.

QUALITER GRATIA SIT PARTICIPATIO Naturæ Divinæ?

17 NOn quærit titulus *an*, sed *qualiter* sit, ut innuat certam apud omnes Theologos sententiam, scilicèt gratiam nedùm esse participationem naturæ divinæ sicut omnes creaturas, sed specialem sicut nullam ex illo 2. D. Petri 1. *Ut per hæc efficiamini divinæ naturæ consortes*. De modo ergo quærit. Pro quo nota, quòd participatio est duplex, physica, scilicèt, & moralis: Hæc contingit, quandò res participata est in participante medio aliquo signo, quod non ex natura sua, sed ex voluntate extrinseca humana, vel divina repræsentat, vel vices gerit rei participatæ. Hujusmodique est valor impositus signo Regis monetæ impresso, quem valorem non habet moneta, nec signum Regis impressum physicè, & ex natura suapte, sed ex voluntate extrinseca Regis imponentis; & in hunc modum voluere plures gratiam esse participationem naturæ divinæ. Participatio physica fit, quandò, secluso omni actu voluntatis, participans habet id, quod est in participato: & hæc est iterum duplex; alia physica virtualis, & alia physica formalis. Prima est, quandò participans non sumit à participato id quod est, sed aliquam ejus virtutem: sicut semen, quod quidem non participat à generante esse hominem, sed virtutem producendi hominem. Fit etiam, quandò participans non sumit à participato aliquod ipsius prædicatum formale, sed aliquod virtuale prædicatum, & hoc sunt modo omnes creaturæ participationes Dei virtuales: quia earum prædicata tantùm sunt virtualiter in Deo.

18 Participatio formalis est, quan-

quandò participans, id ipsum, quod est participatum, recipit ab hoc, & hoc ipsum de participante prædicatur formaliter, quod fit dupliciter, scilicèt, formaliter univocè, ùt aqua dicitur formaliter univocè calida ab igne formaliter calido ipsam calefaciente: & analogicè quandò ratio participata invenitur formaliter in participante, & participato, non tamen eadem simpliciter, sed secundùm quid, hoc est, analogicè, & proportionaliter: & talis est juxta Thomistas, & communiter Theologos, participatio naturæ divinæ per gratiam contra plures, quorum alii solùm admittunt participationem physicam virtualem, & alii tamtummodò moralem. Sed adhuc inter nostrates est disidium, Gonet, & alijs asserentibus gratiam participare formaliter naturam divinam secundùm omnem suam formalitatem, inclusivè infinitatem, & rationem entis à se, & actus puri; Ferre, & aliis plurimis id negantibus. Omittimus alios aliorum sentiendi modos, quippè minus proprios, quique potiùs confusionem Scholaribus pariunt quàm profectum: ideòque sex, vel etiam septem conclusiones in N. Vener. Mag. Paulo à Conceptione super hac re statutas, ad duas unicè principaliores colligemus, quarum sit

PRIMA CONCLUSIO.

19 GRatia habitualis est participatio physica, & formalis naturæ divinæ. Prob. hæc Conclusio 1. per exclusionem aliorum in opinando sensuum: non enim est præcisè moralis: quia verè, & physicè gratia est forma: ergo habere debet aliquos effectùs physicos; sed hi alii non sunt (vel assignentur) quàm nos facere divinos, justos, & filios Dei, qui omnes inveniuntur in natura divina physicè & à se: ergo ùt minus participativè, sivè ab alio inveniri debent physicè in gratia: ergo non præcisè moraliter. Nunc sic; sed nec physicè virtualiter: ergo physicè formaliter. Minor prob. subsumpta: quia in primis prædicata modò exposita non sunt in Deo virtualiter tantúm, sed formaliter, út supponitur; sed aliundè non dicuntur virtualiter de homine justo. Hæc minor prob. à semine paritate sumpta: quod, quia est participatio virtualis hominis, non prædicatur de ipso quod *est homo* in recto, sed in obliquo, hoc est, *virtus hominis*; sed de homine in gratia prædicantur in recto esse divinum, justum, Deique filium: ergo signum est gratiam, à qua has sumit homo denominationes, participationem esse non virtualem, sed formalem: cumque aliàs sit physica, ùt probatum est, & non purè moralis, sequitur stare nostram, proút jacet, conclusionem.

20 Prob. 2. Unum ex prædicatis physicis, & formalibus naturæ divinæ est esse radicem physicam videndi, & amandi se Deum; sed gratia habitualis est etiam radix physica amandi Deum, & videndi eum proùt est in se: siquidem physicè radicat lumen gloriæ, & charitatem, quæ ad ipsam sequuntur, simulatque mo-

modum superinduit consumationis in gloria, in quo statu non difert essentialiter à se proùt in præsenti: ergo prædicatur formaliter de ipsa (saltim participativè) quod de divina prædicari nemo dubitat: ergo participat hanc illa formaliter. Difficultas est, an participet eam adæquatè, hoc est, secundùm omnem in ea, quæ reperitur, rationem, seu secundùm plenitudinem essendi, ùt vult, asseritque Mag. Gonet. in præs. disp. 2. art. 4. §. *Dico* 3. Contra quem sit

SECUNDA CONCLUSIO.

21 GRatia habitualis non est participatio naturæ divinæ secundùm quod hæc est infinita, ens à se, nec actus purus.

22 Prob. hac brevi, & efficaci ratione: nam indè colligimus gratiam esse participationem formalem naturæ divinæ, secundùm conceptus sanctitatis, filiationis, & radicis videndi, & amandi Deum: ex quo de ipsa prædicatur constituere hominem sanctum, filium, capacemque Deum videndi, & diligendi; atqui de illa nemo sine mentis magna formidine asseret constituere hominem infinitum, ens à se, nec actum purum: ergo non est quantùm ad hæc participatio formalis naturæ divinæ: ergo nec adæquata, seu secundùm entis plenitudinem.

ARGUMENTA CONTRA PRIMAM, ET præcipuam conclusionem.

23 OBs. 1. Natura divina constituitur per intelligere, vel conceptum actualis intellectionis; sed gratia nostra non est participatio formalis intellectionis divinæ: hæc enim est propria visionis beatæ: ergo nec est participatio naturæ divinæ. Concessis maj. & min. dist. cons. nec est participatio naturæ divinæ adæquatè sumptæ, conc; inadæquatè, nego conseq. Diximus in secunda conclusione, quòd gratia non participat naturam divinam sub ratione actus puri: cùmque ipsa sit actus purus, quatenus sine ulla potentialitate identificat sibi intelligere, ideò sub ratione intellectionis, & naturæ simul sumptarum nequit à gratia participari, aliàs hæc esset, quod absit, participativè actus purus; possunt verò hæ duæ formalitates divisim sumptæ participari distributivè à gratia, & à visione creatis: quia sic non explicatur in sola una conjunctio primæ formalitatis cum ultima actualitate, in qua resplendet ratio actus puri.

24 Obs. 2. Participatio formalis, proùt distincta à virtuali repræsentat formaliter suum participatum; sed gratia non sic exprimit naturam divinam, aliàs nec repugnaret species creata ipsam repræsentans, quod negavimus tr. 2. de Vis. disp. 2. dub. 1. ergo non tenet concl. Dist. maj. participatio formalis repræsentat formaliter univocè, vel analogicè, conc; univocè præcisè, nego maj. & dist. min. non sic univocè, conc; non sic analogicè, nego min. & conseq. Ratio quare speciem creatam negamus expressivam Dei, non est quia utcumque repræsentaret naturam divinam, sed

quia

quia illam repræsentaret cum omnimoda identitate in esse intentionali, vel convenientia univoca in esse rei, quod à creatura alienum est.

25 Obs. 3. Si gratia participaret naturam divinam, etiam participaret ejus attributa cum illa identificata, ùt putà omnipotentiam, infinitatem, immobilitatem, &c. at hoc repugnat: habet enim gratia prædicata contradictoriè illis oppositа: ergo & primum ex quo sequitur. Resp. gratiam non participare naturam divinam secundùm plenitudinem essendi, sed secundùm ea, quæ sunt de linea primaria, quæque ejus limitationi non obsistunt: Cùmque attributa non sint de primaria linea, sed ad eam quasi proprietates subsequantur, ideò gratia ea non participat, nisi mediis virtutibus ad eam subsecutis, v. g. media scientia supernaturali scientiam divinam, & media charitate divinam voluntatem. Sunt verò aliqua divina, quæ nec sic participantur: quia destruunt rationem creaturæ, & talia sunt in secunda conclusione jam exposita, & attributa in hoc argumento nobis oppositа.

26 Obs. 4. De semine suprà diximus esse solùm participationem virtualem ipsum emittentis; sed gratiæ tribuitur esse semen in 1. Joan. 3. ibi: *Qui natus est ex Deo, peccatum non facit: quia semen ejus manet in eo*: ergo gratia solùm erit participatio virtualis. Concessa maj. respondetur dist. min. gratiæ tribuitur esse semen constitutivum, conc; effectivum, nego min. & in hoc sensu auctoritatem, & conseq. Semen rigorosè sumptum efficit filium à se distinctum; at semen improprium, quale est gratia, non efficit, sed constituit filium Dei subjectum, cui communicatur.

DUBIUM III.

AN GRATIA HABITUALIS EX SUAPTE natura sanctificet? Et an ea sola hunc præstet effectum?

27 NOmine *Sanctificationis* intelligimus omnes gratiæ proprios effectus, ut amicos, & filios Dei constituere, & hæredes facere beatitudinis æternæ. Et quærimus an ex se, & intrinsecè: an ve ex divina, & extrinseca ordinatione eos omnes præstet? Et an alia, præter ipsam, forma præstare possit illos? Circa primam partem opinatur Scotus negativè in 1. dist. 17. q. 2. Et in 4. dist. 16. q. 2. §. Respondeo cum pluribus contra D. Thom. ejusque Discipulos, & communiter Recentiores. Circa 2. opinatur Saabedra de Virg. Deipara. Vest. 2. disp. 2. sect. 5. Maternitatem Virginis esse formam ejus sanctificantem. Sententia pia! sed & singularis via! ni dicamus invia. Arriaga, Suar. (& consequenter Scotus) recurrunt ad formam, vel favorem extrinsecum, medio quo potest, inquiunt, homo prædictos habere effectus, & non solùm media gratia habituali; contra quos omnes extat communis inter Theologos sententia, cum quibus sit

PRIMA CONCLUSIO NOSTRA.

28 GRatia habitualis ex natura sua reddit hominem

nem justum, amicum Dei, filium ejus adoptivum, atque hæredem vitæ æternæ. Prob. 1. ex Trid. sess. 6. c. 7. ubi ait: *Unica causa formalis justificationis est justitia Dei non qua ipse justus est, sed qua nos justos facit.* Si autem gratia non ex natura sua, sed ex favore Dei extrinseco ipsam vallante, sive valorante, justificaret, non esset causa unica: accederet enim ipsi ille favor, sine quo nihil gratia ad hunc finem valeret. Quin dicere sufficiat, favorem non esse causam, neque concausam, sed meram conditionem, ut causa gratiam causet: quia forma de se insufficiens ad præstandum aliquem formalem effectum, non redditur intrinsecè potens, quin recipiat aliquid ipsam intrinsecè immutans, quod de favore extrinseco dici nequit.

29 Prob. 2. ex D. Thom. q. 27. de Verit. art. 1. ad 1. ubi comparat justificationem nostram cum dealbatione parietis. Et de pictore qui causa efficiens est, ait, quòd *facit parietem album effectivè, mediante albedine; albedo autem, nulla forma mediante: quia facit album formaliter.* Nunc sic; sed in justificatione Deus (inquit ibi Sanctus) est causa efficiens, & gratia causa formalis; ergo licèt Deus media gratia effectivè justificet, seu efficienter; gratia verò *nulla forma* (vel favore) *mediante* hominem justificabit formaliter.

30 Prob. 3. ratione: Gratia est adæquatè, & ex se justitia: ergo quod subjectum informet, ipsum justum faciet. Ant. prob. gratia radicat operationum omnium rectitudinem; sed forma radicans rectitudinem in operando nequit non esse adæquatè & ex se justitia (est enim quælibet rectitudo justitia methaphoricè, inquit Philosophus 5. Ethic. Et propterea Tridentinum cit. gratiam vocat justitiam) ergo est.

31 Deducito ex his 1. quòd, & ipsa gratia hominem sanctificet: nam sanctus, & justus in idem recidunt, sicut idem sunt injustus, & peccator. ¶. 2. quòd hominem amicum Dei reddat: nam gratia ex natura sua, vel est ipsa charitas (út vult Scotus) vel eam radicat; atqui charitas independenter à favore extrinseco reddit hominem amicum Dei: ergo etiam gratia suo modo, hoc est, ùt radicans charitatem. ¶ 3. quòd & Filium Dei adoptivum gratia reddat hominem: est enim Filius ille, cui natura ipsa Patris (ipsa inquam univocè vel analogicè) communicatur; sed gratia nostra est natura divina participata, eademque cum natura Patris nostri Dei: ergo si hæc saltim analogicè homini communicatur, faciet illum filium (non quidem naturalem, sed adoptivum: Tum, quia est gratuita communicatio: Tum, quia est assumptio personæ extraneæ in filiationem, sub quibus describitur terminis à Jurisperitis adoptio) Et ideò Trid. sess. 6. c. 4. vocat nostram justificationem transitum *ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adæ, in statum gratiæ, & adoptionem Filiorum Dei.* ¶ Undè sequitur 4. quòd & hæredem vitæ æternæ hominem constituat gratia: nam *si Filii, & hæredes*, ait Paul. ad Rom. 8. ergo si ex natura sua Filios facit, & hæredes,

ex

ex natura sua faciet gratia.

SECUNDA CONCLUSIO.

32 REpugnat, quòd prædicti effectus *justi*, *sancti*, *amici*, *Filii*, & *hæredis* adveniant homini per formam extrinsecam, vel ab alia forma intrinseca, quàm à gratia habituali. Utraque pars constat ex D. Thom. in 1. dist. 17. ibi: *Non potest intelligi, quòd paries sit albus sine albedine: : ita intelligi non potest, quòd anima sit bona in esse gratuito sine charitate, & gratia informante ipsam. Informante*, inquit, ut excludat formam extrinsecam, quæ minimè informat id, quod extrinsecè respicit, quæ erat prima pars assertionis. Secunda pars ex ipsis verbis expresse deducitur: comparatur enim gratia albedini; sed nulla alia forma intrinseca potest intelligi juxta D. Thom. quæ parietem reddat formaliter album, quàm albedo: ergo & nulla, quæ reddat hominem formaliter justum, sanctum &c. præter gratiam.

33 Prob. 2. ratione: homo justus, sanctus, amicus Dei &c. nequit non terminare specialem Dei amorem, & supernaturalem, ùt ex se patet; sed nequit terminare amorem Dei specialem, & supernaturalem sine aliqua bonitate intrinseca, & supernaturali, quam Deus amet in illo. Hæc minor prob. nam amor Dei non est purè affectivus, sed effectivus, & intransitivè causans id ipsum, quod amat: ergo amans specialiter, & supernaturaliter hominem, debet causare bonitatem specialem, & supernaturalem in homine; sed hæc bonitas intrinseca, & supernaturalis, quam in amato homine causat Deus, alia non est quàm gratia habitualis (vel assignetur altera distincta) ergo hæc, & non alia prædictos potest præstare effectus.

34 Prob. 3. quia, si aliqua forma distincta à gratia præstaret dictos effectus, maximè habitus, vel actus charitatis, visio beata, vel Maternitas Dei; sed nulla ex his. Prob. hæc: Tum, quia habitus, vel actus charitatis, & visio sunt participationes attributales, vel subsecutæ ad expressam rationem naturæ, & consequenter non participant naturam sub conceptu naturæ, sub quo est ratio sanctificandi: ergo nec ipsæ participationes, de quibus loquimur, erunt ratio formalis sanctificandi hominem. Tum, quia sanctificatio est quædam, ùt diximus, regeneratio spiritualis: regeneratio autem debet esse origo à natura út tali, non autem ab eo, quod subsequitur ad ipsam (& ideò processionem Spiritus S. generationem esse negamus) ergo si prædictæ formæ non exprimunt rationem naturæ divinæ saltim participativè, non poterunt præstare homini esse Filium Dei. ¶ Nec item Maternitas V. Mariæ potest esse forma sanctificans: est enim fundamentaliter corporea, & formaliter relatio, quæque non radicat physicè virtutes supernaturales. Et quidem, si eas radicaret, plus eam, quàm eas laudaret Salvator noster; at non sic, sed plus laudavit virtutes B. Mariæ, quàm esse

Ma-

Matrem ejus, dum dixit Luc. 11. *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud*: ergo signum est Maternitatem non sanctificasse Mariam.

ARGUMENTA CONTRA UTRAMQUE conclusionem.

35 OBS. 1. illud 1. ad Corinth. 1. *Factus est nobis* (Christus) *justitia, sanctificatio, & redemptio*; sed justitia Christi est nobis extrinseca: ergo vel justificatio nostra est per formam extrinsecam, quod est contra secundam conclusionem, vel gratia nostra simul cum justitia extrinseca Christi justificat nos, quod est contra primam: ergo non ex suapte natura independenter à favore extrinseco. Resp. quòd Christus est justificatio, & redemptio nostra efficienter, non formaliter: & sicut, quòd pictor efficienter dealbet, non tollit quominus albedo ex natura rei, & formaliter album faciat parietem, sic non obest quòd Christus efficienter nos justificet, ut gratia id faciat formaliter ex natura sua: per quod fit satis utrique consequentis parti.

36 Obs. 2. Idem est esse justum, ac esse dilectum Deo; sed esse dilectum non est à forma intrinseca, sed ab amore Dei extrinseco: ergo aliquo extrinseco opus est, ut justificet gratia. Dist. maj. Idem est &c. Si ly *dilectum* sumatur activè, & subjectivè, hoc est, ex parte subjecti diligentis Dei, nego; si objectivè, seu passivè, hoc est, ex parte objecti dilecti creaturæ, conc. maj. & dist. min. esse dilectum activè sumptum, conc; passivè sumptum, nego min. & conseq. Est dicere, quòd esse dilectum passivè sumptum innuit effectum amoris Dei: hic autem effectus est gratia, quæ diligendo producitur, & ideò sic idem est esse dilectum ac justum; esse verò dilectum activè innuit dilectionem Dei, quæ gratia non est, sed gratiæ causa.

37 Obs. 3. Sola charitas sat est, ut subjectum amicum reddat, & Filium Dei constituat: ergo gratia sola id non facit. Ant. prob. ex 1. Joan. 3. *Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut Filii Dei nominemur, & simus*, & ex D. Aug. ibi tract. 5. *Dilectio sola discernit Filios Dei, & Filios Diaboli*: ergo tenet ant. Resp. dist. ant. Charitas sat est, ut reddat amicum, & Filium expressivè & activè, conc; formaliter & radicaliter, nego ant. & conseq. Est dicere, quòd gratia formaliter constituit hominem amicum Dei: radicat verò charitatem, quæ operando exprimit activè amicitiam priùs communicatam formaliter per gratiam.

38 Obs. 4. Unus homo alium adoptat, quin aliquid intrinsecum in adoptato ponat, per solum favorem, vel gratiam extrinsecam: ergo idem dicendum erit de Deo. Est disparitas, quòd homo, dum adoptat, solùm amat amore affectivo, non effectivo, seu efficiente bonitatem, quam amat, sed quia potiùs hanc supponit fundatam in similitudine naturæ jam productæ; Deus verò antequam producat gratiam

tiam, & cum ea similitudinem suæ naturæ, non supponit bonitatem, quam amet, & ideò illam amando producit, & producendo illam, intransitivè amat.

39 Obs. 5. Plures sunt formæ, quæ præter gratiam prædictos causent effectus: ergo non est ipsa ipsorum unica causa. Ant. patet, tum, in Maternitate Dei, quæ longè amicabilius Deo reddit subjectum, longiùsque illud à peccando removet, quàm communis gratia nobis communicata: tum, in Visione Dei propter easdem rationes: tum, in actu charitatis, de quo dicit Apost. ad Rom. 13. quòd *plenitudo legis est dilectio*: & Joan. 14. *Si quis diligit me, & Pater meus diliget eum*: & Prov. 8. *Ego diligentes me diligo*. Quibus adde, quòd actualis dilectio opponitur peccato actuali; sed hoc facit hominem inimicum Dei, injustum, & filium Diaboli (*filii Diaboli*, Act. 10.) imò diabolum in recto (*unus ex vobis diabolus est*, Joan. 6.) ergo amor Dei faciet hominem amicum Dei, justum, Filium Dei, imò Deum in recto: *Ego dixi: Dii estis, & Filii Excelsi*, Psalm. 81.

40 Resp. ad argum. de omnibus in eo contentis verificari aliquomodò charitatem causam esse effectuum prædictorum, sed non ratione sui, sed ratione gratiæ; vel antecedenter ad eam concurrendo per modum dispositionis, ùt de actu charitatis eam præcedente; vel concomitanter, ùt de Maternitate Mariæ illam comitantis; vel consequenter, ùt de Visione Dei illam præsupponente; at verò à nullo ex his verificatur tales effectus causari tamquàm à causa formali intrinseca constituente statum habitualem gratiæ, & incompossibilem cum peccato: nam actus charitatis est transiens, Maternitas Dei compatibilis est cum peccato (licèt numquàm defactò admisserit vel leve) visio beata non est causa, sed effectus gratiæ effectus illos causantis. Et licèt peccatum actuale (satisfit additioni) constituat hominem peccatorem, & inimicum Dei, filiumque Diaboli, non tamen habitualiter & permanenter, sed transeunter: habitualiter enim homo est inimicus Dei, & injustus ratione maculæ habitualis ex peccato actuali derelictæ, quæ macula habitualis opponitur directè gratiæ habituali, sicut peccatum actuale actui dilectionis actuali.

DUBIUM IV.

AN GRATIA HABITUALIS DISTINguatur realiter à charitate?

CONCLUSIO NOSTRA.

41 EST affirmativa, & prob. 1. ex Trid. sess. 6. Can. 11. ibi: *Si quis dixerit, justificari hominem sola remissione peccatorum, aut sola imputatione justitiæ Christi, exclusa gratia, & charitate, anathema sit*: si autem gratia idem esset atque charitas, in cassum poneret utramque. Et cap. 7. hæc ait: *Cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo ::: fidem, spem, & charitatem*: quasi dicat, præter gratiam quę remissio est peccatorum, hæ simul in-

infunduntur virtutes fides, ſpes, & charitas: ubi, ùt vides, eodem prorſus modo loquitur de charitate, ac de fide, & ſpe; ſed iſtæ realiter diſtinguuntur à gratia, út in peccatore eſt videre: ergo & illa. ¶ Audiamus D. Thom. 1. 2. q. 110. art. 3. in *ſed contra*: *Gratia non eſt fides, & ſpes: quia hæ poſſunt eſſe ſine gratia gratum faciente; neque etiam charitas: quia gratia prævenit charitatem, ùt Auguſtinus dicit &c.* ergo juxta Trident. & D. Thom. tenet concluſio noſtra.

42 Ratione prob. 2. In rebus naturalibus virtutes immediatè operativæ ſupponunt naturam realiter diſtinctam à qua fluunt: ergo idem dicendum erit in ordine ſupernaturali; atqui in hoc gratia licèt ſit accidens, habet verò & imitatur modum naturæ: ergo charitas, quæ virtus eſt, debet gratiam ſupponere, à qua jam conſtituta fluat, ùt diſtincta realiter. Undè ſicut in ordine naturali anima v. g. quæ ordinatur ad *eſſe*, diſtinguitur à voluntate, quæ ordinatur ad *operari*: quia habent diverſa ſpecificativa; ſic in ſupernaturáli philoſophandum eſt de gratia, quæ ad dandum deſtinatur eſſe ſupernaturale, & charitate, quæ ad operationem inſtituta eſt ſupernaturalem.

43 Prob. 3. Nam ea, quæ recipiuntur in ſubjectis realiter diſtinctis, realiter & ipſa diſtinguuntur; ſed gratia, & charitas recipiuntur in ſubjectis realiter diſtinctis: illa, ſcilicèt, in anima, dando huic eſſe ſupernaturale, & hæc in voluntate, dando huic poſſe operari ſupernaturaliter: ergo diſtinguuntur realiter inter ſe.

44 Hæ rationes non convincunt Scotum, & ejus Diſcipulos aſſerentes, quòd nec in ordine naturali debent realiter diſtingui natura, & hujus potentiæ operativæ; ideò contra ipſos ſpeciatim prob. 4. concluſio: nam ipſi diſtinguunt gratiam à virtutibus intellectualibus, ſcilicèt fide & lumine gloriæ: ergo potiori ratione diſtinguenda erit à charitate. Conſeq. hæc probatur: anima diſtincta ab intellectu, potiori diſtinguetur ratione à voluntate: quia intellectus plus accedit ad animam, eique proximior eſt, atque intimior quàm voluntas: ergo ſimiliter, ſi virtutes dictæ intellectivæ, quæ plus accedunt ad gratiam quàm charitas (hæc enim ſine illis præeuntibus nullimodè operatur: *nihil enim volitum, nec amatum, quin præcognitum*) diſtinguuntur à gratia, potiori titulo diſtinguetur & charitas, quæ plus recedit ab illa.

AUDIANTUR SCOTISTÆ.

45 ARgumenta mittimus ab auctoritate Scripturæ, & SS. Patrum deſumpta: nam *charitas* (quod nomen eſt græcum) æquivocè ſignificat apud ipſos tum gratiam, tum virtutem, tum actum, tum dona ſuperna; & ideò, vel nil certum inuunt, vel facilè ruunt.

46 Obſ. 1. Eadem entitas creata poteſt æquè & per ſe ordinari ad *eſſe*, & *operari*: ergo non repugnat, quòd gratia & charitas ſint idem, ex quo una *eſſe*, altera reſpiciat *operari*.

ri. Ant. prob. Calor ordinatur tum ad *esse*, hoc est ad esse calidum subjectum, tum ad *operari*, hoc est, ut subjectum sit calefactivum: ergo tenet ant. Resp. neg. ant. cujus non premit probatio: calor enim solùm respicit primò & per se operari, *esse* verò propter *operari*. Si autem gratia, & charitas identificarentur, eadem entitas utrumque ex æquò respiceret, scilicèt *esse*, quia gratia esset, & *operari*, quia esset charitas, quod repugnat: quia diversi specie termini diversa specie specificant terminata. Nec hinc inferas (cuidam sit satis scrupulo) quòd gratia sit substantia; accidens quidem est: quia, licèt imitetur illam in respiciendo esse, imitatur & hoc in eo, quòd non respicit *esse* sibi, & sistendo ibi, sed respicit *esse* pro suo subjecto in ordine supernaturali collocando.

47 Obs. 2. Quæ realiter distinguuntur, realiter & separantur; sed gratia & charitas nequeunt separari: ergo nec realiter distingui. Major patet: quia ex duobus realiter distinctis potest saltim Deus unum sine alio conservare: ergo & separare. Minor prob. si gratia à charitate separetur, erit homo gratus Deo sine charitate contra Apost. 1. ad Corinth. 13. dicentem: *Si charitatem non habuero, nihil mihi prodest.* Si verò charitas sine gratia detur, erit homo Deo gratus: quia diligetur ab illo (*Ego diligentes me diligo*, sap. 8.) sed hæc sustineri nequeunt: ergo nec conclusio.

Resp. omittendo majorem, & negando min. quia gratia potest dari sine charitate, quo in casu homo esset Deo acceptus, & dignus vita æterna: quia hæ denominationes non dependent essentialiter ab actu, sed ab habitu, ùt liquet in parvulis. Dictum autem Apostoli intelligendum est juxta communem, non juxta omnem providentiam. Et licèt permittamus, quòd charitas interdiú existit, nequeat à gratia separari: quia dependet essentialiter ab ea, sicut voluntas ab anima; sufficit verò quòd possit non existere, existente gratia, ut dicamus unam ab altera distingui: quia de eodem nequit verificari simul existere, & non existere. Per quod ad secundam patet auctoritatem.

DUBIUM V.

AN VIRTUTES SUPERNATURALES PHYsicè dimanent à gratia?

48 SUpponimus ex dicendis tr. 14. de virtut. disp. 2. dub. 5. dari virtutes supernaturales, nedum Theologicas, verúm & Morales, quæ per se infunduntur in justificatione; de quibus quærimus, an physicè, & activè dimanent à gratia? Suarez, & alii plures negant; affirmant communiter Thomistæ: cum quibus sit

NOSTRA CONCLUSIO

49 OMnes virtutes per se infusæ, quæ in eodem, ac gratia, producuntur instanti, dimanant ab ea physicè. Prob. 1. ex D. Thom. 1. 2. q. 110. art. 4. ad 1. sed expresiús ex 3. p. q.

62. art. 2. in corp. ibi : *Sicut ab essentia animæ fluunt ejus potentiæ , ita à gratia fluunt quædam perfectiones ad potentias animæ , quæ dicuntur virtutes, & dona*; atqui potentiæ physicè dimanant ab anima : ergo & virtutes à gratia.

50 Prob. 2. ratione : gratia influit in omnes actus virtutum : ergo istæ ab ea physicè dimanant. Ant. est D. Thom. 1. 2. cit. ibi : *Gratia est principium meritorii operis , mediantibus virtutibus : sicut essentia animæ est principium operum vitæ , mediantibus potentiis.* Conseq. prob. gratia non habet alium modum influendi in actus suarum virtutum , quàm influendo per activam dimanationem in illas : sicut anima haud secús influit in operationes intellectus , & voluntatis , quàm influendo emanativè in has potentias (si autem aliter influeret , esset , quod absit , potentia immediatè operativa) ergo gratia vel nullo influit modo in actus virtutum ejus , vel est per istarum emanationem activam physicam ab ea.

51 Prob. 3. Justificatio est quædam hominis generatio spiritualis: ergo idem proportione servata observandum est in ea , ac in generatione naturali , ne Deus dicatur minorem operam majori operi adhibere ; atqui in generatione naturali dicimus proprietates dimanare à subsantia : quia unica actio , quæ immediatè , & primariò producit subsantiam , mediante hac , & secundariò producit proprietates , ergo de justificatione , quæ est generatio spiritualis , idem erit dicendum quantùm ad productionem gratiæ , & emanationem virtutum , quæ sunt ejus proprietates. Quod autem unica , & non plures intersint operationes pro gratia producenda cum virtutibus , non obscurè innuit Trid. sess. 6. c. 7. ubi ait, loquendo de justificatione : *quæ non est sola peccatorum remissio , sed & sanctificatio , & renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ , & donorum.*

SENTENTIA OPPOSITA

52 OBs. 1. Gratia est accidens, sed contra rationem accidentis est quòd radicet alia accidentia: hoc enim proprium est subsantiæ : ergo gratia non radicat virtutes, nec istæ ab ea dimanant. Resp. Concessa maj. negando min. nam intellectus est accidens , & tamen radicat voluntatem,quæ ab eo dimanat. Secundæ etiam qualitates , quæ accidentia sunt , dimanant à primis juxta communem Philosophorum sententiam , atque in illis raddicantur.

53 Obs. 2. Emanatio proprietatum ab essentia non est libera, sed necessaria , & naturalis ; sed virtutes non dimanant necessariò à gratia, ùt videtur in fide, & lumine gloriæ, quorum prima à gratia Christi, & secundum à gratia in via non dimanant: ergo ruit assertum. Dist. maj. Est necessaria , si non interponatur aliquod incompatibile cum proprietate dimanante , conc ; si interponatur, nego maj. & dist. min. Virtutes non dimanant à gratia , quandò supponunt

nunt eam jam productam, conc; quandò comproducuntur cum ea in eodem instanti, nego min. & consèq. Fides cum visione clara Christi, & lumen gloriæ cum obscuritate gratiæ in via non compatiuntur, imò maximè opponuntur: ideò impeditur dimanatio harum proprietatum; at verò, ùt certum est tenendum, quòd, si quandò virtutes producuntur in eodem instanti, ac ipsa gratia, semper per emanationem fluunt ab ipsa: eumque in justificatione regulari hoc fiat, ut virtutes morales in eodem infundantur instanti, ac ipsa gratia, ùt vidimus ex Conc. Trident. hinc infertur ab ipsa dimanare.

54 Obs. 3. Intensio virtutum non dimanat à gratia: ergo nec ipsæ virtutes. Consèq. patet: quia sicut se habet simpliciter ad simpliciter, ita magis ad magis: ergo, si magis esse intensam non est à gratia, nec esse virtutem. Ant. patet in virtute fidei, quæ in peccatore intendi valet sine gratia, & fortè intensior fieri, quàm in alio justo: ergo tenet ant. Pro hoc, & aliis argumentis nota, virtutes fidei, & spei non esse in toto rigore gratiæ proprietates: *producuntur* enim, & *conservantur* sine illa. Primum patet in adulto baptizato & jam fideli, aliàs sine gratia, quia indispositè lavacrum sanctum recepit: & in Hæretico, qui medio actu fidei per auxilium elicito fidem restaurat, & gratiam adhuc non possidet, quia de peccato non dolet. Secundum in quolibet amittente gratiam, & conservante fidem, & spem. Ehinc ergo oritur, quòd hæ virtutes sicut necessariò non dependent à gratia in produci, & conservari, ita nec in intendi; quæ ratio non regit pro omnibus aliis virtutibus, quæ naturaliter, nec producuntur, nec conservantur sine gratia.

55 Obs. 4. Propterea virtutes à gratia dimanarent: quia aliàs non influeret in actus illarum; sed quamvis non dimanent, semper illarum influit in actus. Prob. minor, & ponamus casum valdè possibilem, & numero expositum antecedenti, quòd homo ante justificationem recipiat fidem: tunc hæc non dimanat à gratia; & tamen, si homo justificetur, & credat in Deum, influet in hunc actum gratia, à qua fides non dimanavit: ergo ratio nostra prima ruit. Respondetur probationem sustinendo citatam: & ad oppositam in casu exposito dist. min. & tamen influeret gratia in hunc actum secundùm se sumptum, nego min; út informatum charitate, & meritorium, conc. min. & nego consèq. Dicimus ergo, quòd in dicto casu gratia non influeret in actum fidei secundum: quia in primis non esset immediatè operativa; sed aliàs nec mediante fide concurreret: in hanc enim nullum habuit influxum: ergo nullo concurreret modo. Concurreret verò in talem actum ùt meritorium: hæc enim ratio habetur ex charitate, quam certum est à gratia semper dimanare.

DUBIUM VI.

AN GRATIA HABITUALIS SIT ENTITATIVÈ ſupernaturalis?

56 SUpernaturale entitativè illud vocamus, quod præter reſpectum tranſcendentalem, quem creatura quæque ad Deum dicit út ad ſui cauſam primam efficientem, alium ſpecialem addit ad ipſum ſecundùm aliquem conceptum, vel prædicatum, quod formaliter imitatur, & participat ea proprietate, qua par eſt creaturæ, & excellentia tali, ut omnem ſupergrediatur naturam creatam, & creabilem. ¶ Ex triplici capite poteſt aliquid eſſe ſupernaturale, ſcilicèt, cauſæ efficientis, quandò ſcilicèt res effecta naturalis eſt, modus tamen eam efficiendi ſupernaturalis, cauſamque ſupernaturalem exigens, & hujuſmodi eſt reſurrectio. Ex capite etiam cauſæ finalis, út actus naturales hominis juſti: qui, quia per charitatem in finem ordinantur ſupernaturalem, ſuperinduunt modum quemdam ſupernaturalem intrinſecum, ratione cujus dicuntur modaliter ſupernaturales. Ex capite demúm cauſæ formalis ſpecificativæ, quandò ea res eſt, ut reſpiciat objectum ſupernaturale, à quo ſpecificatur, & hoc ſolum vocamus ſupernaturale entitativè, ſive ſubſtantialiter: cujuſmodi, inquirimus in præſenti, an ſit gratia habitualis? Et reſpondet hæc

NOSTRA CONCLUSIO

57 AFfirmativè. Ita communiter Theologi. Et eſt ratio: quia id dicitur ſupernaturale entitativè, quod dicit habitudinem immediatam, & ſpecialem ad Deum proùt eſt in ſe, & proùt tranſcendit omnem ordinem naturalem; ſed talis eſt gratia habitualis. Hæc minor prob. Gratia ex dictis eſt participatio naturæ divinæ, quam eo imitatur modo, ut omnem omnium creaturarum naturalium ſupergrediatur modum, in tantum ut & Deus dicatur, & filius Dei, qui gratiam habitualem poſsidet (*ego dixi: Dij eſtis, & filii excelſi.* Pſalm. 81.) ſed natura divina ſic participata nequit non eſſe objectum ſupernaturale: ergo talis erit ordo ad illam: ergo talis etiam gratia, quæ talem dicit ordinem, à talique ſpecificatur objecto.

58 Confirmatur ex D. Thom. 1. 2. q. 62. art. 1. Viſio beata eſt ſupernaturalis: excedit enim omnem naturam creatam & creabilem: ergo etiam gratia habitualis. Ant. pat. ex dictis tr. 2. de Viſ. Dei, & prob. conſeq. nam, ſi viſio eſt ſupernaturalis, debet aſsignari principium ſupernaturale eliciens illam; atqui aliud non eſt (vel aſsignetur) quàm habitualis gratia: ergo erit hæc etiam ſupernaturalis: nam effectus ſupernaturalis à cauſa nequit eſſe naturali.

ARGUMENTA.

59 OBS. 1. Aliquæ sunt virtutes morales per se infusæ cum gratia, quæ tamen non respiciunt Deum, nec aliquod ejus prædicatum, quod participent, & à quo specificentur, v. g. humilitas, & obedientia: ergo non erunt supernaturales: ergo nec gratia, à qua fluunt ùt ejus proprietates: nam essentia, & proprietas in eodem debent ordine collocari naturali, vel supernaturali. Ant. prob. nam in Deo non sunt virtutes humilitas, & obedientia, quippèquæ characteristicæ sunt creaturæ, sicut Creatoris dominium, jurisdictio, atque potestas: ergo tenet ant.

Resp. hoc argumentum solùm probare dari participationem virtualem Dei, sicut datur & formalis: quarum discrimen stat in hoc, quòd formalis respicit aliquod prædicatum, quod formaliter est in Deo: & hujusmodi participatio invenitur tantùm in gratia, unione hypostatica, lumine, & Charitate, & in eorum actibus: quia his quatuor correspondent in Deo prædicata, quæ sunt formaliter in ipso, scilicèt natura divina, quæ respondet gratiæ, unio identitatis naturæ divinæ cum Personis unioni hypostaticæ, intellectus & voluntas Divini lumini, & charitati creatis. Virtualis verò participatio detur, quandò licèt in Deo non detur formaliter prædicatum participatum, v. g. Fides, spes, humilitas, obedientia, datur verò virtualiter in ipsius natura, quæ participata per gratiam radicat, & producit has virtutes, à quibus ideò respicitur, & sic respecta eas specificat, ex quo oritur, quòd sint supernaturales, sicut gratia, à qua dimanant: quin valeat dicere (occurritur replicæ) quòd participare virtualiter convenit omni creaturæ, & tamen non omnis est supernaturalis. Respondetur enim, quòd participatio omnis creaturæ est transcendens per omnes ex conceptu communi creaturæ; participatio verò de qua loquimur, est specificè talis, & ideò specificativa, & distinctiva ab omnibus, quæ ordinem non transcendunt naturalem: ordinatur enim ad operandum supernaturaliter in hac vita, & videndum Deum in altera.

60 Obs. 2. Natura divina proùt participatur à gratia, nihil aliud innuit quàm Deum, non verò ùt Trinum; sed Deus út Deus non dicit prędicatum supernaturale: namque lumine solùm naturali à Philosophis cognoscitur: ergo ex quo gratia sic illum respiciat, & participet, non arguitur esse supernaturalem. Resp. aliud esse Deum noscere ùt unum, út Auctorem naturalem, ùt actum purum, &c. aliud est noscere posse sub his conceptibus communicari creaturæ, ab ipsaque quidditativè, & intuitivè videri posse. Primum quidem est naturale, secundum verò supernaturale: & sub hoc conceptu participatur divina natura à gratia, & gratia specificatur à natura divina participata.

DUBIUM VII.

UTRUM GRATIA HABITUALIS SIT absolutè perfectior forma substantiali?

61 ANte resolutionem præmittimus, ùt certum, cum omnibus Theologis, gratiam perfectiorem esse omnibus habitibus supernaturalibus, haud secùs quàm substantiam omnibus suis proprietatibus: & accidentibus connaturalibus. Esse itidem supponimus perfectiorem omnibus tam divisivè, quàm collectivè sumptis actibus supernaturalibus, ita frequentiùs Theologi: tum, paragio sumpto à substantia, quæ omnes suarum potentiarum excedit actus absolutè. Tum, quia gratia ordinatur ad *esse* supernaturale, sicut substantia ad *esse* naturale: hoc autem *esse* non ordinatur ad *operari*, sed quin potiùs operari ordinatur ad *esse*: ergo plus est *esse*, ad quod ordinatur *operari*, quàm *operari*, quod ordinatur ad *esse*: nam *propter quod unumquodque est tale*, *& illud magis*; sed *esse* communicatur à gratia: ergo gratia superabit in perfectione *operari*, seu operationes. Eadem tenendum est certitudine: gratiam excedi in perfectione ab unione hypostatica propter ea, quæ diximus tr. 5. de Incarnat. disp. 3. dub. 2. *quares* 2. ¶ Circa præsentem difficultatem duæ militant sententiæ: altera negans, quam tenent Scotus, ejusque Discipuli, Suarez cum suis, Cajet. & Ferre ex nostris; & alia affirmans, quam nostri tuentur Salm. in præsenti cum Gonet. & aliis, cum quibus sit

NOSTRA CONCLUSIO

62 GRatia habitualis est simpliciter perfectior omni substantia creata, & creabili, ac per consequens forma substantiali. Prob. 1. ex D. Thom. 1. 2. q. 112. art. 2. ubi probat nullam creaturam posse producere gratiam: quia hæc excedit omnem naturam creatam, quam tamen nulla excedit forma substantialis: ergo exceditur hæc à gratia. 2. Ex ipso 1. 2. q. 113. art. 9. ubi docet creationem esse maximum inter opera opus Dei ex parte modi faciendi; at ex parte rei factæ maximum operum Dei esse opus justificationem; atqui res facta in justificatione gratia est: ergo hæc est maximum Dei inter opera ejus opus. Idem tradit in 4. dist. 17. q. 1. art. 5. quæstiunc. 1. ad 1. ¶ Prob. 3. ex D. Aug. lib. 2. de Bonif. c. 6. ibi: *Gratia Dei non solùm omnia sidera, & omnes Cœlos, verùm & omnes Angelos supergreditur.* Et serm. 15. de Verbis Apost. inquit. *Melius est justum esse, quàm hominem esse*: Quo quid pro nostra conclusione expresius?

63 Prob. 4. rat. Id est perfectius, quod magis ad perfectionem Dei accedit per ejus formalem imitationem, atqui gratia est magis accidens Deo, quàm omnis forma substantialis, ipsumque sic imitatur, ut ejus participet naturam, quantum fas est creaturæ: ergo ipsa est perfectior. ¶ Prob. 3. Operari sequitur ad esse, & secundùm essendi perfectionem, perfectio est etiam operandi: ergo ex majori perfectione in operan-

randò, major à posteriori infertur perfectio & in essendo ; sed operationes gratiæ sunt multò perfectiores, quàm operationes formæ substantialis. Hæc minor prob. Operationes gratiæ sunt supernaturales, & adeò sublimes, ut ad culmen pertingant supremum objectum , scilicèt Deum, cognoscendi, & amandi ùt est in se ; sed istæ operationes nulli dubium est , quin omnes omnium formarum excedant substantialium : ergo & esse, ad quod sequuntur, excedet esse omnium illarum. ¶ Ex quo sexta ratio formatur probativa: nam quod respicit specificativum perfectius, perfectius est, atqui gratia respicit naturam divinam út sui specificativum , & forma substantialis esse naturale, quod inferius est : ergo & ipsa inferior erit quàm gratia in perfectione.

ARGUMENTA.

64 OBS. 1. D. Thom. in 1. disp. 17. q. 1. art. 2. ad 3. ibi : *Simpliciter anima est melior charitate, & quodlibet subjectum accidenti : sed secundùm aliquid est econversò ::: quia anima habet nobilius esse quàm accidens, ideò simpliciter nobilior est* : atque idem docet q. 27. de Verit. art. 1. ad 6. Ecce D. Thomam ex diametro objectum nostræ conclusioni. Nos asserimus gratiam esse simpliciter perfectiorem forma substantiali, v. g. anima ; formam verò substantialem non negamus secundùm quid gratiam superare : est enim ens per se & propter se , quod non habet gratia, quæ est affectio substantiæ & propter illam. D. Thomas verò in totum transvertit nostram assertionem , dicens « animam simpliciter excedere gratiam , & hanc illam solùm secundùm quid : ergo nostræ refragatur conclusioni.

65 Si dicas (& sic de factò respodebis) quòd D. Thom. sententiam revocarit in locis pro conclusione laudatis ex 1. 2. desumptis, contra est : quia in ipsa 1. 2. q. 110. art. 2. ad 2. hæc ait : *ipsa participatio bonitatis , quæ est gratia , imperfectiori modo habet esse in anima, quàm anima in se subsistat. Est tamen nobilior quàm natura animæ , in quantùm est expressio divinæ bonitatis , non verò quantùm ad modum essendi* : in quibus verbis verba superiora ex 1. sentent. videtur confirmare : ergo ruit responsio data . Sed hæc, si attentè conspiciantur , nostram potiùs sulciunt, quàm offendunt responsionem : in illis enim quandò comparatio fit in natura , *nobilior est* , inquit D. Thom. gratia *quàm natura animæ* ; quandò verò fit in modo habendi naturam , præfert animam gratiæ , dicens quòd gratia non illam excedit *quantùm ad modum essendi*. Ex quo sequitur, quòd anima excedit quidem gratiam modaliter , seu secundùm quid, quod minimè inficiamur : sed gratia excedit animam in natura, hoc est substantialiter , seu simpliciter , quod intendimus.

66 Obs. 2. Anima secundùm conceptum genericum excedit gratiam, continetur enim illa sub genere substantiæ: hæc autem sub linea accidentis : ergo excedet etiam secundùm specificum : ergo absolutè & sim-

simpliciter. Si verum est antecedens, verum erit consequens : quia ideò conceptus genericus gratiæ est imperfectior , quia est accidens ; sed etiam est accidens specificus : ergo secundùm omnem excedetur conceptum, quod est simpliciter excedi. Resp. omissis aliis occurrendi modis , negando ant. ex dictis in tr. 2. de Vis. disp. 3. dub. n. 32. prope finem : juxta quæ duplex prædicamentum accidentale admittendum est , aliud naturale , quod nemo ullus ignorat , aliud supernaturale, quod vel Aristoteles penitús nescivit : Et licèt verum sit , quòd genus substantiæ excedat genus accidentis naturalis ; falsum verò quòd superet genus accidentis supernaturalis : est enim super omnem substantiam creatam , & consequenter supra genus substantiale.

67 Ex quo adest, quòd minimum in linea supernaturali , vel etsi modulus in illa collocetur, excedet qualemcumque substantiam naturalem, ùt ait N. Paul. in fine num. 78.

DUBIUM VIII.

AN POSSIBILIS SIT HABITUALIS GRATIA perfectior specificè existente?

68 DEfactò supponimus non dari. Illa enim gratia radicans solummodò fidem , & spem, quam admittunt Illust. Godoy , & Palanco , quamque impugnavimus tr. 2. disp. 3. à n. 38. abs dub. est imperfectior , quippè quæ cum lætali compatibilis peccato : titulus autem præsens quærit gratiam perfectiorem. ¶ Supponimus , gratias habituales dari specificè distinctas in esse morali , ùt gratia Christi , quæ principium est morale meriti infiniti , & gratia nostra , quæ tantummodò finiti. Quærimus ergo de gratia in esse physico.

69 Itidem supponimus dari gratias specie accidentali distinctas, vel quia ab eis nascuntur proprietates, & effectus specificè distincti , ùt à gratia nostra virtus pœnitentiæ , secùs verò à gratia Christi: à nostra virtutes moderativæ sensuum,secús verò à gratia Angelorum. Item à gratia viæ fides , & spes , non verò lumen ; à gratia verò patriæ lumen, non verò fides , & spes ; vel quia ratione subjecti, in quo recipiuntur, diversas radicant proprietates , haud secús quàm *aqua*, inquit Chrysost. à N. Paulo laudatus , *cùm unius sit speciei , vario modo operatur , dealbans in lilio , rubricans in rosa.* Calor etiam idem in specie in fœmina radicat lac , & non in homine. Hæc inquam supponimus , & an gratia specie quasi substantiali distincta , simulque perfectior quàm præsens , saltim divinitùs dari possit, quærimus ? Affirmant plures juniores , negant omnes Thomistæ : cum quibus, & N. Salmant. Sit

NOSTRA CONCLUSIO.

70 NON potest dari , etiam divinitùs , gratia specificè perfectior inpræsentiarum existente. Prob. 1. Gratia est participatio divinæ naturæ , & in hoc stat tota ejus perfectio, & excellentia;

sed

ſed alia nequit dari perfectior participatio, ſicut nec eſt dabile perfectius participatum: ergo nec perfectior gratia participans. ¶ Prob. 2. tale eſt ſpecificatum, quale eſt ſpecificativum; ſed ſpecificativum gratiæ præſentis eſt natura divina, quæ in Deo eſt primus, & principalior conceptus, & in creatis non invenit ſimilem: ergo gratia præſens, quæ illum reſpicit, nedum excludit aliam perfectiorem, verùm nec ſimilem invenit in perfectione: ergo excedit omnem gratiam creatam, & creabilem. ¶ Prob. 3. Si eſſet poſsibilis gratia perfectior, radicaret etiam potentias, & operationes perfectiores; ¿ aſt quænam hæ operationes, quæ excedant in perfectione viſionem intuitivam, & fruitionem Dei, quas gratia præſens radicat? Nullæ herclè: ergo & nulla perfectior gratia præſente. ¶ Idem poteſt argui ab effectibus, qui perfectiſsimi ſunt inter perfectos: vel aſsignentur, qui ſunt hi, qui excedant ſanctum eſſe, Filium, & amicum Dei, atque hujus Regni hæredem? Nulli ſanè: ergo & nulla perfectior cauſa defactò illos cauſante.

ARGUMENTA.

71 OBſ. 1. Si gratia præſens aliam altiorem non admitteret, divina exhauriretur omnipotentia in producendo; ſed hoc eſt contra D. Thom. 2. contra Gent. cap. 26. & aliis pluribus in locis, quæ ſequuntur N. Complut. in Phyſ. diſp. 18. q. 3. ubi aſſerunt, quòd data quacumque creatura, ſemper alia, & alia in infinitum uſque ſe excedentes poſſunt à Deo produci ſpecificè diſtinctæ: ergo non eſt admittendum. Reſp. D. Thomam, & N. Complutenſes intelligendos eſſe de ſubſtantiis completis, vel etiam de accidentibus naturalibus, non verò de his, quæ in ordine collocantur ſupernaturali: cùm enim hæc ſuum eſſe habeant reſpectivè, & participativè à divinis prædicatis, ſi aliquod participans eſt adeò ſublime, ut altiſsimum inter prædicata divina prædicatum participet, quale divina eſt natura: ſicut hac nullum eſt altius, & perfectius, ſic nulla res creata altior poteſt eſſe, atque perfectior, quàm quæ ipſam participat formaliter, & hujuſmodi eſt gratia, de qua loquimur; quæ tamen admittit alium, & alium in infinitum gradum perfectiorem intra eamdem ſpeciem, & in hoc reſplendet divina omnipotentia circa ipſam: haud ſecùs (& eſt exemplum D. Thom. 1. p. q. 25. art. 6. ad 4.) quàm Deus nequit producere intra lineam & ſpeciem videndi, & cognoſcendi perfectiorem actum viſione beatifica, quamvis hanc intra ſuam ſpeciem poſsit augere in infinitum. Et idem tenet de Maternitate Chriſti, quæ, quia reſpicit terminum, quo melior nequit eſſe, nec ipſa, alia Maternitas poteſt perfectior aſsignari, quamvis intra ipſam poſsit ultra plus, & plus in infinitum ornari, & perpoliri; hoc autem non variat ſpeciem, ſed modum habendi illam.

72 Obſ. 2. Intellectus divinus

eſt

est diversis specificè modis participabilis, v. g. à lumine, à fide, à Prophetia: ex quo oritur, quòd & hæc inter se specificè distinguantur: ¿Quare ergo non erit natura divina sic diversimodè participabilis, cujus in casu, & gratiæ participantes erunt specificè diversæ, & consequenter una altera specificè perfectior? Resp. dist. ant. Intellectus divinus est multipliciter participabilis formaliter, nego; virtualiter, conc. ant. Ad quæsitum subsumptum dicimus, quòd nec gratia est participabilis formaliter nisi unico modo; si autem gratis admittamus, quòd virtualiter potest ultrà participari ab alia gratia, tunc hæc gratia longè ab esse perfectiorem, longè imperfectior erit quàm gratia præsens, de qua loquimur: quia solùm esset participatio virtualis, & ideò nihil probat argumentum: quia dubium nostrum quærit (at non invenit) gratiam non solùm distinctam, sed & perfectiorem hac nostra præsente, quæ naturam divinam participet formaliter.

DUBIUM IX.

UTRUM DIVINITUS POSSIT ALIQUA creatura producere physicè principaliter gratiam habitualem?

73 MEditatò inquirit titulus de productione physica principali, siquidem moralis causa meritoria defactò fuit Christus Dominus, & instrumentalis physica ipse, & ejus instituta Sacramenta. Consultò etiam, an *possit*, inquirit, supponens talem causam non dari defactò, cum Concil. Trident. sess. 6. c. 7. omnes, quæ defactò dantur, recenseat, & hanc reticeat, de qua inquirimus, cui sequens respondet

CONCLUSIO NOSTRA.

74 IMplicat quòd gratia habitualis ab aliquo agente creato producatur principaliter. Ita D. Thom. quem sequuntur omnes Thomistæ, & communiter Scolastici. Prob. 1. ex ipso 1. 2. q. 112. art. 1. qui primò hanc firmat veritatem ex Psalm. 83. ibi: *Gratiam, & gloriam dabit Dominus*, quasi ipse sit unicus illarum dator. Deindè in corp. reddit rationem dicens: *Donum autem gratiæ excedit omnem facultatem naturæ creatæ:: & ideò impossibile est, quòd aliqua creatura gratiam causet.*

75 Prob. 2. ratione: nulla res potest principaliter efficere aliquem effectum, nisi vel sit æqualis cum ipso perfectionis, vel illum superet in illa; sed nulla datur creatura juxta dicta dub. 7. quæ nedum superet, verùm quæ non superetur à gratia in perfectione: ergo nulla datur, quæ gratiam producere queat. Major est innegabilis, aliàs causa daret effectui, quod non habet in se; minor constat ex n. 62. & conseq. fideliter infertur: ergo tenet argumentum. ¶ Ex quo infer, quòd nec potest ulla creatura aliquem producere habitum, vel virtutem supernaturalem: quia illius est producere proprietates, cujus est naturam

cau-

causare, ad quam sequuntur: ergo si solus Deus potest hanc, & illas solus Deus poterit producere. Quod extende ad quodlibet etiam minutum auxilium supernaturale, sive sit sufficiens, sive efficax: quia solius est Dei corda hominum mediis illis in se convertere.

ARGUMENTA OPPOSITA.

76 OBS. 1. Illud Joan. 1. *Gratia, & veritas per Jesum Christum facta est*; sed in Christo nedúm intelligitur natura divina assumens, verùm & humana assumpta: ergo nedúm illa, verùm & hæc causa est gratiæ. Respondet D. Th. cit. cujus est objectio, quòd Christus causa quidem est gratiæ, at non causa principalis, sed instrumentalis, agens in virtute principalis. Perbellè; sed instabis, et

77 Obs. 2. Ideò non esset Christus causa efficiens principalis nostræ gratiæ: quia illam non adæquat physicè secundùm humanitatem; at hoc est falsum. Hæc minor suadetur: Christus habet nedùm gratiam ejusdem speciei, sed & longè quàm nostram intensiorem: ergo habet in se per quod adæquet, & possit producere gratiam nostram. Ad hoc respondetur argum. quòd gratia Christi non est productiva in esse physico alterius gratiæ, & consequenter nec ipse Christus media illa. Et ratio est: quia gratia non utcumquè est participatio naturæ divinæ, sed participatio illius immediata: si autem causaretur physicè ab alia gratia, participaret immediatè ab hac naturam suam, & hac mediante, à natura divina: undè destrueretur essentia sua consistens in esse participationem immediatam naturæ divinæ. Ehinc sequitur, quòd licèt gratia Christi nostram excedat in esse gratiæ, hanc tamen non producat: quia non adæquat in esse productivæ gratiam nostram in esse producibilis: est enim hæc solúm producibilis per Deum.

78 Obs. 3. Visio beata est supernaturalis, participatioque formalis visionis divinæ; & tamen à creatura adjuta, & per gratiam elebata potest elici: ergo pariter gratia habitualis poterit produci à creatura adjuta & elebata æquali, vel majori gratia. Resp. neg. paritatem: quia visio beata in primis non est participatio formalis immediata visionis divinæ, mediat enim gratia, à qua immediatè producitur, & participat suam naturam, & essentiam in genere causæ efficientis, quod non contingit in gratia habituali. Deindè visio beata est supernaturalis ad instar actionis vitalis creatæ, de cujus est ratione procedere à principio intrinseco creato & vitali: omnia quæ longè distant à gratiæ conditione, & ideò paritas non tenet.

DUBIUM X.

AN GRATIA FIAT PER CREATIONEM?

RESOLUTIO NOSTRA

79 GRatia de factò non fit per creationem, sed per eductionem. (*Factò*, inquam; nam

nam posse ipsam à Deo de plenitudine suæ potestatis creari, & conservari sine subjecto, non dubitamus) Ita communiter Theologi contra Scotum in 2. dist. 37. quæst. unic. §. *Eadem argumenta*, Sotum, Arau. Pradum, & alios. ¶ Prob. 1. ex D. Thom. 1. 2. q. 113. art. 9. in corp. ubi ait, quòd maximum opus ex modo illud faciendi est illud, quod fit per creationem; maximum verò ex parte rei factæ est justificatio; sed res facta in justificatione gratia est: ergo non fit per creationem, aliàs nedùm esset perfectior ex parte rei factæ, & ex parte modi agendi. Id ipsum docet quæst. unic. de virtut. art. 10. ad 13. ibi: *Alio modo aliquid est in potentia in anima, quod non est natum educi in actum, nisi per virtutem divinam: & hoc modo sunt in potentia virtutes infusæ*: ergo idem dicendum est de gratia: quia essentia, & ejus proprietates per eamdem fiunt actionem per se loquendo.

80 Prob. 2. ratione fundamentali: Id educitur, quod à subjecto dependet in esse, conservari, fitque per actionem subjectum transmutantem, vel saltim transmutativam ipsius juxta dicta in Phys. nostra complut. disp. 4. dub. 4. sed gratia sic fit, ut naturaliter loquendo nec fiat, nec fit, nec operetur sine subjecto, cùm fit accidens, & aliàs transmutet ipsum de injusto in justum, vel de non sancto in sanctum: ergo educitur. ¶ Prob. 3. Nam juxta D. Thom. 1. p. q. 45. art. 5. nulla creatura potest esse instrumentum creationis; sed humanitas Christi, & Sacramenta sunt gratiæ physica instrumenta, ùt tradit ipse Ang. Dr. 1. 2. q. 112. art. 1. ad 1. & 2. & 3. p. q. 62. art. 1. ergo signum est non creari, sed educi.

81 Prob. 4. Gratia dum desinit esse, corrumpitur, non anihilatur: ergo dum incipit esse, educitur, non creatur. Consequentia hæc tenet: quia generatio, & corruptio (inquit Philosophia) mutuò se respondent, sicut creatio, & anihilatio mutuò se respiciunt. Ant. prob. tum, quia juxta D. Thom. 1. p. q. 104. art. 4. juxta præsentem providentiam nihil anihilatur, gratia autem passim esse desinit: ergo signum est corrumpi. Tum: nam gratia destruitur per actionem peccatricis creaturæ ipsam à subjecto separantis; sed quod sic deficit, corrumpitur, ùt liquet in aliis accidentibus: ergo ita est.

ARGUMENTA OPPOSITA.

82 OBS. 1. illud Psal. 50. *Cor mundum crea in me Deus.* Et ad Galat. 6. justus dicitur *nova creatura.* Et ad Ephes. 2. *Creati in Christo.* Et 4. *Induere novum hominem, qui secundùm Deum creatus est*: ergo creatur gratia. Argumentum retunditur in arguentem: nam etiam Joan. 3. dicitur: *Nisi quis renatus fuerit*, & 1. ad Corinth. 4. *Per Evangelium ego vos genui*, & Jacob. 1. *voluntarè genuit nos verbo veritatis.* Quem loquendi modum imitatur Trident. sess. 6. c. 3. & 4. atqui generatio eductio est, non creatio: ergo ex vi verborum Scripturæ æquè feritur, ac

se-

ferit argumentans. Pro nobis verò ſtat D. Thom. 1. 2. q. 110. art. 2. ad 3. exponens objecta nobis verba ex Scriptura de creatione non excludente ſubjectum, ex quo gratia fiat, ſed merita, ex quibus eam mereamur.

83 Obſ. 2. Gratia non continetur in potentia animæ, eſt enim hæc naturalis, illa ſupernaturalis: ergo nequit ex illa hæc educi. Probat nimis argum. ſcilicèt, quòd unio hypoſtatica non educatur ex humanitate, nec actus ſupernaturales educantur ex potentia ſubjecti illos eliciente, quod tamen falſum eſt. Reſp. ergo diſt. ant. non continetur in potentia naturali, conc; in potentia obedientiali, nego ant. & conſeq. Solutio quippè patens expoſitione non indiget.

84 Obſ. 3. Perfectior eſt gratia quàm anima: ergo perfectior erit productio gratiæ quàm animæ: ſed hujus productio eſt creatio, quæ perfectior eſt eductione: ergo potiori titulo erit etiam productio gratiæ creatio. Conceſsis antec. & conſeq. diſt. ſubmin. Creatio eſt perfectior eductione, cæteris paribus, conc; cæteris imparibus, nego ſubmin. fatemur creationem eſſe actionem perfectiorem, quàm eductionem, quandò tam eductum, quàm creatum ſunt ejuſdem ordinis, & in eo ſunt æqualia; ſi verò in eo ſint inæqualia, quia eductum eſt ordinis ſupernaturalis, & creatum ordinis naturalis, tunc eductio erit perfectior creatione, ſaltim quoad eſſe ſpecificum: quia à nobiliori ſpecificatur termino; imperfectior verò quantùm ad modum eſſendi ipſius, & producendi illum, hoc eſt cum dependentia à ſubjecto, in quo exceditur à creatione, & à termino creato, non verò ſimpliciter, ſed ſecundùm quid.

DUBIUM XI.

AN HOMO SINE PECULIARI REVELATIONE poſsit certò ſcire eſſe ſe in gratia?

85 LUtherus perfidus, & Calvinus fidelis ejus ſequax eò certitudinis, vel, út inquit Trident. ſeſſ. 6. c. 9. eò jactantiæ acceſſerunt, ùt nedùm hominem ſcire poſſe, verùm & debere certò, fideque aſſentiri divina eſſe ſe in gratia: in tantumque hoc opus eſſe, aſſeverabant, ut quicumque de hac re dubitaret, juſtificari non poſſet. Imò pertinaciter aſſerebant, *hac ſola fide* (verba ſunt Concilij) *abſolutionem & juſtificationem perfici.* Quem damnavit errorem, tum in hoc cap. tum Can. 12. 13. & 14. ejuſdem ſeſsionis. Dubium verò noſtrum non ſub his terminis excitatur, teneamur ne credere, ſed an defactò ſciamus, vel poſsimus aliqua ſcire certitudine, eſſe nos in gratia? Cui ſatisfacit hæc noſtra, & unica

CONCLUSIO.

86 NEmo ullus viator ſcit eſſe ſe in gratia ita certò, ut non poſsit formidare. Poteſt tamen id certò ſcire vel ex divina revelatione, vel ex alijs circunſtantiis, quæ inducant certitudinem moralem, excludentem formi-

di-

dinem actualem, non verò potentiam ad formidandum. Conclusio plures continet partes probandas singulatim. Prob. ergo 1. ex illo Eccles. 9. *Nemo scit utrum sit dignus odio, vel amore*, sed habens gratiam est dignus amore: ergo nescit esse in illa. Prob. 2. ex Trid. sess. 6. c. 9. ibi: *Quilibet, dum seipsum, suamque propriam infirmitatem, & indispositionem respicit, de sua gratia formidare, & timere potest: cùm nullus scire valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consequutum.* Ex quo sequitur manifestè, quòd, si aliquis hoc scit ex fide, erit utique fides, cui falsum potest subesse: ergo formidare poterit: ergo non certò sciet.

87 Prob. rat. Nullum est principium naturale, undè homo id certò scire valeat; aliàs nec fides sufficit humana: ergo nemo ullus id scire valet. Major videtur certa (minorque probabitur) tum, quia nulla res naturalis connectitur essentialiter cum gratia, nec per modum causæ, nec per modum effectus, undè à priori, vel à posteriori inferatur existentia gratiæ, út per se notum est. Tum, quia nulla res naturalis est medium ad cognoscendam possibilitatem gratiæ: ergo multò minus ad cognoscendam existentiam illius in aliquo determinato subjecto. Minor primi syllogismi jam probatur; tum, quia fides humana est naturalis: ergo nequit de objecto certificare supernaturali. Tum, quia *omnis homo mendax*: ergo potest fallere: ergo non inducere potest certitudinem, quæ posse tollat formidare, atque út certum aliquid firmare.

88 *Potest tamen id certò scire vel ex divina revelatione* (secunda pars inquiebat conclusionis) quæ sic probatur 1. ex illo Joan. 13. *Vos mundi estis*, & ex illo ad B. V. Mariam per Angelum nuntiato: *Ave gratia plena.* 2. ex D. Thom. 1. 2. q. 112. art. 5. in corp. ibi: *Tripliciter aliquid cognosci potest, uno modo per revelationem: & hoc modo potest aliquis scire se habere gratiam, &c.* Et quidem ratio id suadet: si enim larga, & benefica Dei manus eò liberalitatis pervenit, ut & gloriam suam intuitivè dederit aliquibus in hac vita conspicere (quod erga Beatam V. Mariam vix ullus dubitaverit, & erga B. Paulum perplures asseverant) gratum esse hominem, vel in gratia esse scire, quis ejus munificæ neget largitati? Aut quid aliud Salvatoris nostri ad suam amatricem (paulò antè peccatricem) Magdalenam innuunt illa verba: *Remittuntur ei peccata multa: quia dilexit multum?* sanè nil aliud, quàm habere gratiam quia amatrix, quam priùs dilapidaverat quia peccatrix: ergo tenet pars secunda. ¶ Hanc autem habere scientiam, ne intelligas aliquem (dempta B. V. M.) semper, vel habitualiter habuisse, vel numquàm dubitasse: cùm & Paulus, qui vidisse gloriam Dei creditur, de se ipso dicat 1. ad Cor. 4. *Sed neque me ipsum judico; qui autem judicat me, Dominus est.* Et: *nihil mihi conscius sum.* Et: Regius pœnitens sic auras ululatibus implebat: *Delicta quis intelligit? Ab occultis meis munda me: & ab alienis parce servo tuo.*

86 *Vel aliis* (inquiebat pars secun-

cunda conclusionis) *circunstantiis, quæ inducant certitudinem moralem, excludentem formidinem actualem* : quam scientiam vocat D. Thom. laud. conjecturalem, per quam, inquit, *aliquis potest cognoscere, se habere gratiam, in quantùm scilicèt, percipit se delectari in Deo; & contemnere res mundanas: & in quantùm homo non est conscius sibi alicujus peccati mortalis. Secundùm quem modum potest intelligi, quod habetur Apoc. 1. Vincenti dabo manna absconditum, quod nemo novit, nisi qui accipit : quia scilicèt, ille, qui accipit, per quandam experientiam dulcedinis novit, quam non experitur ille, qui non accipit.* Hæc conjecturalis certitudo eò firmitatis pervenire potest, ut & certitudinem ingerat moralem (inquit N. Paulus n. 107.) quæque omnem excludat formidinem actualem : eamque parificat cum certitudine, quam habemus, Petrum v. g. celebrantem esse Sacerdotem ; secùs verò cum ea, *quæ & potentiam expellat formidandi*, cujusmodi est illa, qua Romam esse credimus. Hæc est ultima pars conclusionis, quæ manet sufficienter probata saltim illativè num. antec. prope finem : tenet ergo conclusio quoad omnes ejus partes.

OPPOSITA ARGUMENTA.

90 OBS. 1. illud ad Rom. 8. *Ipse spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quòd sumus filij Dei;* sed esse filium Dei est effectus principalis gratiæ : ergo spiritus reddit testimonium, quòd habemus gratiam Dei. Et ideò D. Chrysost. Homil. 14. hæc sic exponit verba: *Cùm autem spiritus testatur, quæ tandem restat ambiguitas?* 2. ex eodem, ibidemque Apostolo : *Certus sum, quia neque mors, neque vita, &c. poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Jesu* : ergo certus erat de gratia, qui à charitate certus erat non posse denudari.

Resp. ad primum, prædicta Pauli verba vel intelligenda esse de speciali (non verò regulari, & ordinario) influxu Spiritus-S. existentiam in gratia revelantis, vel non esse dirigenda ad singulos divisivè fideles, sed ad totam Ecclesiam, quæ certò scit à Spiritu-S. visitari : imò certò de fide credit divina ab ipso edoceri, atque illuminari, tum Pontifici ex Cathedra loquenti assistente, tum Concilia sacrosancta collustrante, atque dirigente. Ad 2. resp. vel loqui Paulum speciali instructum favore revelationis, vel in sui persona id dixisse de omnibus in communi prædestinatis.

91 Obs. 2. Potest homo certificari de justificatione alterius : ergo & de illius gratia : ergo & de sua propria. Ant. prob. in baptizante puerum cum debitis circunstantijs, de quibus certò sibi constat apponi: & conseq. infertur : nam idem est objectum in se, vel in puero cognoscendum. Concessis antec. & prima conseq. nego secundam, atque paritatem, quæ stat in eo, quòd ex parte pueri nulla opus est dispositione supernaturali, sed sufficiunt reale subjectum, materia, forma, & intentio vera, formæque prolatio, de quibus omnibus potest Minister jurare verè adfuisse; cæterum adul-

tus de ipso nec potest jurare, nec certò asseverare, actus, quibus disponitur, esse supernaturales; imò nec de intentione sibi constat absolventis realiter adesse. Sed contra, et

92 Obs. 3. Ecclesia non majorem habet certitudinem de martirio alicujus Sancti, quàm ipse Sanctus; sed illa ex martyrio infert certissimè Sanctum esse Martyrem, & ideò illum Sanctis adscribit, qui tales non sunt nisi per gratiam: ergo & ipse Martyr hoc poterit scire. Resp. quòd interdiù Martyr vitam ducit, nec Ecclesiam, nec ipsum certò scire Sanctum esse, nec esse in gratia; post mortem verò ipsius & Ecclesia scit, ex ejus inferens constantia, & ipse videt, fructum sui agonis jam percipiens.

93 Obs. 4. Potest quis certò scire fidem se habere, atque per ipsam verè credere: ergo etiam poterit certò scire se habere charitatem, ac per illam Deum amare super omnia, quia bonus est: quod & non amplius, ut justificetur, opus est: ergo. Resp. 1. cum Gonet, & aliis, conced. ant. & nego. conseq. quia fides, & scientia ad partem attinent intellectivam, cujus est proprium de suis actibus per reflexionem certificari. Et ideò dixit D. Thom. 1. 2. q. 112. art. 5. ad 2. *Quicumque habeat scientiam, & fidem, certus est se habere* (illas) at verò gratia, & charitas in anima & voluntate recipiuntur, in quibus non residet rerum certitudo. Sed meliùs dic cum N. Salm. tr. 9. de grat. disp. 9. n. 17. neminem scire, nec, si fidem habeat supernaturalem: quamvis enim ex parte objecti materialis idem ipse credat, ac defactò credit quilibet fidelis; nescit verò qualitatem fidei, qua credit, an sit supernaturalis, anve naturalis: & hoc ùt summum vult D. Th. in prædictis verbis, scilicèt quòd certò, imò & jurare, se credere quis valeat; nesciens verò à quo motus principio, nec ex quo motivo formali, ut credat, inducatur, an hoc sit supernaturale, anve naturale?

DISPUTATIO III.

DE JUSTIFICATIONE IMPII.

INtroductio unius est expulsio alterius (inquit perantiqua, ac nuperrima philosophica paræmia) Egimus hucusque de effectibus formalibus, atque positivis, qui ad introductionem gratiæ habitualis in animam resultant, quales sunt justificatio, sanctitas, amicitia, & filiatio Dei, hujusque Regni hæreditas æterna. Videamus, par est, qui sint gratiæ effectus privativi, sive negativi, qui per expulsionem peccati, quod est forma contraria gratiæ, consequantur. Sit ergo

DUBIUM I.

AN JUSTIFICATIO IMPII SIT VERA ablatio peccatorum sitque per veram, & intrinsecam formam?

1 ANte resolutionem prænota, non nos loqui in hac disputatione de simplici justificatione, sive per modum generationis

tionis simplicis spiritualis, quo sub modo justificati sunt Angeli, B. V. Maria, & Adam in statu innocentiæ, sed *de justificatione impij*, proùt sonat Disputationis hujus titulus. Eam sic definit Trident. sess. 6. c. 4. *Translatio ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adæ, in statum gratiæ & adoptionis filiorum Dei.* Circa eam viginti errores exorti sunt Hæreticorum, quos refert Belarm. lib. 2. de eadem c. 1. inter quos duo sunt oppositi duabus sequentibus assertionibus Catholicis: quarum sit

ASSERTIO I.

2 IN justificatione impij verè, & propriè peccata mortalia remittuntur. Est de fide, definita in Trid. sess. 5. Can. 5. ibi: *Siquis per Jesu Christi Domini nostri gratiam, quæ in Baptismate confertur, reatum originalis peccati remitti negat: aut etiam asserit, non tolli totum id, quod veram, & propriam peccati rationem habet: sed illud dicit tantùm radi, aut non imputari, anathema sit.* Quę verba, licèt solùm exprimant peccati originalis ablationem, eam extendunt ad læthalis expiationem, tum ipsum Trident. c. 7. & can. 11. tum omnes Catholici DD.

3 Prob. 2. ex illo Joan. 1. *ecce qui tollit peccata mundi*, & ad Hæbr. 9. *Christus semel oblatus est ad multorum exhauriendą peccata*, & ex Psalm. 115. ibi: *Dirupisti Domine vincula mea.* Nunc sic; sed qui *tollit* aliquid alicubi, non relinquit illud ibi occultum: nec *exhauriens* aliquod vas dicitur præcisè illud cooperiens: nec *vincula* quis rumpit, qui illa solummodò sub vestimento dissimulat (quæ sunt phrases, quibus Hæretici explicant remissionem peccatorum dicentes, non in totum destrui, sed occultari, cooperiri, dissimulari, seu non imputari) ergo qui sic effutiunt, contra sacram insurgunt scripturam.

4 Prob. 3. ratione ex D. Thom. 3. p. q. 86. art. 1. deducta: tum, quia peccata non in totum expiari derogat divinæ omnipotentiæ, quasi hæc non posset destruere, quod malitia humana potest extruere. Tum, quia juxta D. Joan. in sua Apoc. c. 21. v. 27. *Non intravit* (loquitur de Cœlesti Jerusalem) *in eam aliquid coinquinatum*: sed malum occultum multum coinquinat saltim apud Deum, cui nihil est opertum: omnia autem nuda sunt, atque patentia: ergo absre, & ratione, fit recursus ad occultationem peccatorum pro eorum explicanda remissione. Derogat etiam sententia sectariorum divinæ misericordiæ, quæ præstabilis est super malitia hominum (Joel. 2.) & passioni itidem Christi Domini, si virtus hujus in delendo peccata vinceretur ab homine in ea committendo, dum, quod ab hoc est factum per malitiam, non posset Deus, & ejus filius infectum dare per misericordiam.

ASSERTIO II.

5 PEccata lætalia non per solam formam extrinsecam, sed reipsa per gratiam remittuntur intrinsecam. Constat ex Trid. sess. 6. Can. 11. ibi: *Si quis dixerit homi-*

nem justificari, vel sola imputatione justitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia, & charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum S. infunditur, atque illis inhæreat; aut etiam gratiam, qua justificamur, esse tantùm favorem Dei, anathema sit. Quod ampliùs declarat c. 7. ergo juxta Trident. remissio peccatorum non favor extrinsecus, sed aliquid est verè inhærens, & infusum, scilicèt gratia.

6 Prob. rat. Gratia homini intrinsecè inhærens, reddit hunc formaliter sanctum, justum, amicum, filium Dei, at hæredem vitæ æternæ, ùt probavimus disp. antec. dub. 3. ergo ipsa sic inhærens expellit etiam omninò peccatum à subjecto, quod justificat. Consequentia probatur: nam introductio unius formæ est expulsio alterius, maximè contrariæ, utì patet in calore, ad cujus adventum frigus evanescit; atqui gratia, & culpa sunt maximè contrariæ: prima enim amicum, secunda inimicum Dei hominem constituit, ergo ad ingressum gratiæ, egressus sequi debet culpæ; sed gratia non utcumque ingreditur, sed intrinsecè juxta Trident. ergo forma expellens culpam non forma extrinseca, sed debet esse gratia intrinseca.

HÆRETICORUM OBJECTIONES.

7 OBS. 1. illud Psalm. 31. *Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.* Et *Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum.* Et illud Sap. 11. v. 24. *Misereris omnium: quia omnia potes, & dissimulas peccata hominum propter pœnitentiam.* Nunc sic; sed tegere rem, non est eam tollere: dissimulare, non est non esse, sed sic se gerere, quasi non esset: & non imputare est denominatio extrinseca: ergo peccatum non tollitur de medio, sed tegitur, dissimulatur, non imputatur. Hæc, & si quæ alia id genus objiciantur, exponit August. in dict. Psalm. dicens: *Nec sic intelligatur, quòd dixit, peccata cooperta sunt, quasi ibi sint, & vivant.* Sed, út inquit Justinus Martyr in Dialog. cum Triph. *Deum non imputare* (vel dissimulare) *peccata*, est verè remittere, & delere. Eodem in sensu intellige illa D. Petri 1. verba: *Charitas operit multitudinem peccatorum.* Vel ipsum, dic, loqui de charitate nostra, cujus officium est excusare, & dissimulare adhùc quæ sunt peccata vera alterius, quasi non sint, ob amorem proximi.

8 Obs. 2. D. Paulum, qui post sui justificationem, de se ajebat: *Jam non ego operor illud, sed quod habitat in me, peccatum*: ergo vixit hoc postquàm remissum est: ergo omninò non sublatum est. Si dicas, quòd peccatum remanens post remissionem, est concupiscentia; contra: quia & concupiscentiam peccatum vocant Apost. ad Rom. 3. 6. 7. & 8. & D. Aug. contra Julian. lib. 5. ibi: *Concupiscentia carnis, contra quam bonus concupiscit spiritus, peccatum est*: ergo ruit solutio. Resp. sustinendo eam: Et ad instantiam, quòd concupiscentia dicitur peccatum; non quia tale sit formaliter, sed quia à peccato, quod fuit, est, & in pec-

ca-

catum, quod adhuc non est, inclinat, & sic exponunt Trident. sess. 5. in decreto de pecc. orig. can. 5. & D. Thom. ad dictum locum Apostoli lect. 3.

9 Obs. 3. Homo jam justificatus traducit in filium originale peccatum: ergo signum adhúc in se habere illud, postquàm jam remissum est. Resp. ex his, quæ fusiùs in tract. 20. de peccatis resolvemus, hominem justum non traducere peccatum, quod formaliter habeat in se, sed solùm concurrere instrumentaliter medio semine, in quo est, non peccatum, sed virtus productiva peccati, quæ non deleta est. Haud secùs quàm homo sanus sæpè generat leprosum, non quia habeat lepram in se, sed quia emittit ex se semen, in quo virtus residet productiva lepræ.

10 Obs. 4. Homo, postquàm semel justificatur in Sacramento pœnitentiæ, iterúm atque iterùm de eisdem absolvitur peccatis: ergo signum est illa in illo vivere, & adesse. Resp. absolutionem in hoc casu non innuere peccata adhùc illic delenda remanere, sed suppositа humili confessione, novoque dolore, conferri gratiam pœnitenti quantùm ex se est remissivam, & defactò præservativam à commissione aliorum peccatorum, imò satisfactivam in totum, vel in parte remissorum, si fortè pœnitens post culpam remissam adhùc sit obnoxius ad aliquam luendam pœnam. ¶ Ex dictis inferes, gratiam, ùt minus inadæquatè, expellere lætale peccatum; est tamen

DUBIUM II.

AN PRÆTER GRATIAM HABITUALEM opus sit favore extrinseco ad peccatorum remissionem?

CONCLUSIO NOSTRA

11 NEgativè respondet cum communi contra Scotum in 4. dist. 16. quæst. 2. §. *respondeo*, Gabriel; Ochan, & Suarez tom. 1. in 3. part. disp. 4. sect. 8. quos sic carpit, atque carminat Vazq. disp. 204. c. 2. *Recentiores Theologos multò magis miratus sum, quòd post præclaram Concilij Tridentini definitionem, tam exilem justitiam inhærentem justis concesserint, ut ex se non habeat virtutem tergendi maculas, neque eas purgare valeat, nisi favore, & condonatione Dei relaxentur.* ¶ Prob. 1. ex ipso Trid. sess. 6. c. 7. dicente: *Unica causa formalis justificationis est justitia Dei, non qua ipse justus est, sed qua nos justos facit. Unica*, inquit: ergo non præter eam alia opus est extrinsecùs adveniente.

12 Prob. 2. Nam loquendo de effectibus positivis, scilicèt esse justum, sanctum, amicum Dei &c. vel etiam ipsi confitentur adversarii gratiam unicam formalem causam: ergo ipsa unicè tollet esse injustum, inimicum Dei, haud secùs quàm anima, quæ, sicut per se solam corpus reddit animatum, sic per se solam tollit esse inanimatum. ¶ Prob. 3. Gratia in solidum tollit rationem maculæ: ergo rationem offensæ: ergo totum destruit peccatum

per se solam. Ant. prob. quia macula peccati nihil est aliud, quàm privatio gratiæ: ergo hac solùm posita, tollitur privatio, & consequenter macula. Consequentia nunc suadetur: Tum, quia gratia ex natura rei reddit hominem amicum Dei: ergo ipsa reddit Deum inofensum: ergo tollit rationem offensæ. Tum, quia gratia diruit totaliter maculam, út probatum est: ergo etiam offensam. Prob. conseq. Sic pendet offensa à macula, sicut macula à peccato non retractato; atqui hoc retractatur per gratiam, media charitate, & sine favore extrinseco: ergo sine illo tollitur macula; sed hac deficiente, deest offensa: ergo & hæc tollitur unicè per gratiam.

ARGUMENTA SOLVUNTUR.

13 OBS. 1. Trident. sess. 6. can. 11. ibi: *Si quis dixerit ::: gratiam, qua justificamur, esse tantùm favorem extrinsecum, anathema sit*: ergo supponit esse aliquid amplius, nempè favorem extrinsecum, & gratiam intrinsecam. Quod hac parificatur propositione: *Si quis dixerit, Petrum esse tantùm logicum, mentitur.* Sensus est, Petrum esse logicum, & aliquid amplius: ergo similiter in casu nostro. Resp. præter rationem esse hanc Concilij explicationem: vergit enim hoc sua verba in hac auctoritate determinatè contra Hæreticos, qui solummodò per aliquid extrinsecum hominem justificari, hoc est, sine forma, neque gratia intrinseca, affirmabant: & damnat hoc asserentes. Exemplum in contrarium ecce jam pro nobis: Si duo altercarentur, alter quorum firmiter assereret Petrum solummodò esse logicum, alter verò solummodò esse medicum, & hic secundus diceret de primo: *Qui dicit, Petrum esse solummodò logicum, mentitur*, non is erat sensus ejus, quòd esset Logicus, & Medicus, sed præcisè quòd non erat Logicus, quia solùm erat Medicus: sic ergo in nostro casu.

14 Obs. 2. Juxta à nobis dicenda in ultimo hujus disputationis dubio: illa venialia remittuntur per actum charitatis, vel contritionis, ad quæ determinatè diriguntur isti actus: ergo non sufficit præcisè charitas, vel contritio, sed & opus est aliquo extrinseco dirigente, ut venialia relaxentur: ergo etsi gratia sit forma remittens læthalia, non obstat, quo minus & aliquid extrinsecum concurrat ad eorum expulsionem. Concesso antec. dist. primum conseq. non sufficit præcisè charitas per modum formæ, nego; per modum formæ, & applicationis formæ, conc. conseq. & sub simili explicatione conc. & nego secundam consequentiam. Adversarii non utcumque petunt favorem extrinsecum, sed per modum formæ, licèt extrinsecæ, expulsivæ tamen formaliter peccati, quod negamus nos; non verò quòd præcedat concursus extrinsecus efficiens, & applicans gratiam ad hoc, ut formaliter intrinsecè ipsa sola expellat peccatum; quod & non amplius asserimus de contritione in ordine ad venialia remit-

mittenda, scilicèt, ipsam solam à venialibus formaliter purgare, indiget verò applicatione erga hæc, vel illa venialia remittenda.

15 Obs. 3. Offensa peccati læthalis est simpliciter infinita juxta à nobis dicta tr. 7. disp. 1. dub. 2. ergo gratia, quæ finita est & limitata, haud capax est, quæ infinitatem ejus exhaurire possit, si favor extrinsecus non ipsi adjiciatur. Hoc argumentum solùm probat, remissionem offensæ gratis fieri; hæc autem gratia non consistit in aliquo favore extrinseco, qui per modum formæ extrinsecæ simul cum gratia remittat offensam, sed in ipsa *gratiosa* collatione gratiæ, quæ intransitivè est remissio offensæ: non directè, sed indirectè, & quatenùs impossibile est, quòd gratia conferatur, & cum ea esse amicum Dei, & quòd hic adhùc sit, vel se gerat út offensus.

DUBIUM III.

AN PECCATUM LÆTHALE POSSIT tolli divinitùs per solam condonationem extrinsecam?

16 DEfactò non sic fieri supponimus ex dub. præced. Titulus verò quæsiti, proút jacet intelligitur, hoc est, de potentia Dei absoluta. Circa præsentem difficultatem duplex (præter alias medias, vel collaterales) extat opposita sententia, 1. quarum est affirmans, quam tenent subt. Scot. cum tota sua Schola, N. Bachon. Lugo, Suarez, & plures recentiores. 2. negans, quam tuentur D. Thom. à Thoma, Gonet, Ferre, Bolibar, & communiter Thomistæ. Est tamen notandum disidium inter Thomistas, & Scotistas, non tam de re, quàm de nomine videtur esse: oritur enim ex eo quòd Scotus tenet, peccatum habituale consistere in solo reatu, seu obligatione ad pœnam: & hoc stante, non inficias ibimus, quòd per condonationem possit tolli extrinsecam peccatum; at verò longè ab eo incedimus Thomistæ, qui peccatum habituale per carentiam voluntariam constituimus gratiæ habitualis: Undè sequitur, quòd lis, si quam Thomistæ cum Scotistis iniamus, in prima instantia ab illa priùs quæstione *in quo consistat peccatum habituale*, vel ab illa quæ tr. 20. disp. 3. dub. 1. excitabimus, scilicèt, *quid sit reatus peccati?* debet præstolari sententiam, quæ pro nobis lata, & ab ipsis admissa, litigium fit commune: fit inquam (vulgo) pleyto ordinario cum omnibus adversariis æqualiter ineundum: contra quos sit

NOSTRA RESOLUTIO.

17 COntradictionem involvit, peccatum læthale sola condonatione Dei extrinseca remitti. Ita D. Thom. 1. 2. q. 113. art. 2. in corp. ibi: *Et ideò non posset intelligi remissio culpæ, si non adesset infusio gratiæ*: sed juxta ipsum Sanctum 1. p. q. 25. art. 3. id quod contradictionem implicat, nullus valet concipere intellectus, quod & docet quodlib. 9. art. 1. ubi ait:

id quod mente capi nequit, sibi ipsi esse repugnans: ergo erit etiam, quòd remissio sine forma fiat intrinseca. Id ipsum tradit ibidem ad 1. per hæc verba: *Licèt homo antequàm peccet potuerit esse sine gratia, & sine culpa; tamen post peccatum non potest esse sine culpa, nisi gratiam habeat.*

18 Nec valet dicere D. Thomæ doctrinam intelligendam fore juxta præsentem, non juxta omnem, Deoque possibilem providentiam: nam ipse q. 28. de verit. art. 2. inquirit: *Num peccatorum remissio possit esse sine gratia?* Et respondet: *nullo modo.* Et infrà addit: *Undè ad sanandam prædictam aversionem requiritur gratiæ, & charitatis infusio: sicut* (intende) *ad sanationem cæcitatis requiritur restitutio potentiæ visivæ*; sed in nulla providentia potest tolli cæcitas per favorem extrinsecum: ergo nec macula peccati læthalis sine forma intrinseca.

19 Prob. 2. ratione: Non sublata forma intrinsecè inhærente, & conservante aliquem effectum, nequit tolli effectus illius; atqui forma intrinsecè inhærens, & conservans in homine aversionem à Deo, est peccatum commissum non retractatum: ergo non hoc sublato, semper remanet homo aversus à Deo, & consequenter peccatum habituale. Nunc sic; sed peccatum commissum habitualiter permanens in macula non retractatur, nisi per actus pœnitentis illud retractantes: ergo opus est illis, & consequenter virtute illorum eliciente; cùmque tam actus, quàm virtus sint intrinseci homini, qui retractat: sequitur quòd non sat est ad hunc effectum aliquid extrinsecùs adveniens, vel extrinsecùs in illum influens. Quòd autem forma, vel causa conservans aversionem, sit peccatum non retractatum, patet: non enim Deus illam conservat, sicut nec illam causat: ergo erit ipse peccator habitualis, quatenùs eam non retractat, seu peccatum ipsum non retractatum, quod quantùm ad rem in idem recidit.

20 Prob. 3. Sententiam Scoti refellendo: nam decernere Deum non puniturum peccatorem, hoc non est tollere peccata pœnæ meritoria, sed nolle eis applicare debita supplicia: sicut decernere Deum non præmiare bona opera, non est hæc destruere, sed nolle ipsa præmiare: ergo sicut Deus, non præmiando bona opera, non hæc destruit, sic, non puniendo, vel decernendo se non puniturum mala, hæc non relegat ab anima, sed relinquit illa in sua existentia sine pœna debita: ergo vanus est recursus ad condonationem extrinsecam reatus pro peccati expulsione, quasi hoc confisteret in solo tali reatu ad pœnam, & non id damnarent Pius V. & Gregorius XIII. in proscriptione sequentis propositionis Michaelis Baji, quæ inter alia ejusdem est 53. *In peccato duo sunt, actus & reatus: transeunte autem actu, nihil manet nisi reatus. Undè in Sacramento Baptismi, aut Sacerdotis absolutione propriè reatus peccati dumtaxat tollitur, & ministerium Sacerdotis solùm liberat à reatu.* Sub qua damnatione cadit, inquit Vazquez disp. 139. c. 2. opi-

nio

nio Scoti, nisi recurrat ad reatum intrinsecum, indistinctum ab essentia ipsius peccati.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

21 OBS. 1. Potest Deus cedere juri suo, ne id, quod ipsi debetur, v. g. mediante voto, reddatur, & hoc per solam suam voluntatem, absque eo, quòd in vovente aliquid superimponat intrinsecum: ergo poterit etiam condonare, seu relaxare peccata, quin aliquid intrinsecum in peccatore superimponat. Concesso ant. nego conseq. & paritatem: quia in vovente, transacto actu, solùm remanet obligatio rem dandi promissam, & hoc, si placeat Deo, vel vult eam accipere, vel non cedat accipiendi juri suo. Ast in peccante, transacta culpa, remanet macula intrinsecè, & habitualiter maculans animam, ùt expresè docet Trid. sess. 5. can. 4. & 5. loquendo de peccato originali (quantò magis si personale sit) de quo ait, quòd *inest cuique proprium*, & quòd *mors est animæ*. Undè sicut Deus necessitatur ad diligendum creaturam, interdiù existit in ejus gratia, quia habentem illam amicum Dei facit: sic necessitatur ad odio habendam quandiù existit macula, quæ constituit hominem inimicum Dei. Hæc autem macula (in hoc solúm paritas voti accomodatur) fundat dignitatem ad pœnam, & hanc planè concedimus posse Deum remittere per solam ejus voluntatem, sicut voti obligationem adimplendi.

22 Obs. 2. Homo homini remittit offensam, imò illum amat absque infusione alicujus formæ intrinsecæ per solam voluntatem suam extrinsecam: ergo idem potest Deus respectu peccatoris. In hoc argumento maximè fidunt, atque nituntur adversarii pro suæ opinionis defensione; ad quod resp. 1. illud retorquendo: homo hominem sui inimicum, & actualiter eum graviter, & injustè calumniantem potest amare, & condonare: ergo idem potest Deus respectu peccatoris graviter actualiter ipsum injuriantis; iniqua consequentia: ergo & paritas argumenti objecti. Deindè resp. negando illam: quia Deus amat effectivè, hoc est efficiendo, quam amat, bonitatem in creatura: quæ bonitas debet inesse creaturæ, & consequenter debet esse forma inhærens; amor verò hominis est purè affectivus nihil bonitatis in creatura producens: undè nec destruit (nisi út summum affectivè) illam inordinationem contra regulas morum, quam injurians ipsum commisit, relinquens verò re ipsa existentem, & solùm tollens obligationem satisfaciendi: hæc enim non contrahitur nisi dependenter à persona offensa, quæ, si vult, potest condonare, sicut diximus de voto: & idem de peccato quantúm ad pœnæ reatum dici potest.

23 Obs. 3. Quandò duo sic opponuntur, ut admittant medium, non ex defectu unius sequitur positio, vel existentia alterius (ùt est videre in frigore, & calore, qui, quia inter se admittunt medium, quod nec sit frigus, nec calor, non

ex

ex defectu caloris in subjecto sequitur necessariò esse frigidum) sed gratia, & peccatum habitualia sic opponuntur, ut admittant medium: hæc minor patens est, tum in homine in natura pura: tum in homine, si quis daretur hypostaticè cum Deo unitus, & sine gratia habituali: ergo.

24 Pro solutione nota 1. nos hìc loqui de favore extrinseco contrapositivè ad quodlibet intrinsecum, sive hoc sit unio hypostatica, sive sit gratia, sive actus charitatis, ita ut quodlibet intrinsecum, quod, ut peccatum relegetur, opponatur, confirmat nostrum intentum. Nota 2. quòd, licèt loquendo de natura secundùm se, & præscindendo à pura & elevata, possit dari medium inter gratiam, & peccatum, scilicèt, pura natura sine utroque: ex quo sequitur quòd gratia, & peccatum absolutè non sunt immediatè contradictoriè opposita; in natura tamen ùt elevata ad finem supernaturalem non est tale medium, út expresè docet D. Thom. 1. 2. q. 113. art. 2. ad 1. & ratio id suadet: vel enim ad finem efficaciter tendit destinatum, & sic est in gratia, vel non tendit, & sic est in peccato: frangit enim præceptum grave naturale. Ehinc facilis est solutio ad argumentum, si dicamus, quòd exemplum naturæ puræ est abs re: loquimur enim de ipsa ùt elevata, quæ, ùt vidimus, non admittit medium. Nec favet paritas unionis hypostaticæ: nam & hæc quid intrinsecum est: ergo non obviam it nostræ conclusioni, quæ favorem extrinsecum solùm improbat. Undè in systhemate in quo nati sumus destinati ad finem supernaturalem, non adest medium inter peccatum habituale, & gratiam intrinsecam sive habitualem, sive actualem, sive substantialem.

25 Dices: potest Deus hominem spoliare gratia sine culpa (est enim gratis data, & gratis conservata) quo in casu adest natura elevata, sine gratia & sine culpa: ergo ruit tota solutio. Gratis concedimus, quòd Deus sine ulla culpa posset hominem spoliare gratia; negamus verò, quòd tunc maneret elevatus: si enim esset elevatus, teneretur sub gravi converti ad Deum ùt finem supernaturalem, quod, sublata omni gratia, non posset exercere: Deus autem impossibilia non imponit. Si verò maneret in natura pura, extra chorum psallit argumentum: quia de hac non dubitamus, posse sine gratia, & peccato existere, imò petit sine illis esse, ita ut, si gratiam haberet, vel peccatum, natura pura jam non esset, sed vel lapsa, vel reparata, vel elevata. Adhùc replicabis, et

26 Obs. 4. Si sic opponerentur gratia, & peccatum, ut medium non admitterent, oppositio eorum esset contradictoria; sed hoc est falsum: nam hæc oppositio petit exerceri inter duo respectu ejusdem subjecti, & secundùm idem; sed gratia, & peccatum non sic illud respiciunt: nam illa recipitur in potentia obedientiali animæ, hoc verò in potentia naturali, & peccatrici: hæ autem potentiæ, licèt sint idem, non

ta-

tamen secundùm idem, subjectum: ergo gratia, & peccatum non respiciunt idem, & secundùm idem.

Resp. ad hoc argum. quòd sicut in anima est duplex potentia, alia obedientialis ad gratiam, alia naturalis ad peccatum, sic in peccato duplex est distinguenda formalitas, scilicèt, ratio carentiæ gratiæ: & hæc utpotè supernaturalis terminativè, vel correlativè, recipitur in potentia obedientiali (nam verè hæc potentia ex quò peccatum adest, gratia caret) & ratio voluntariæ, seu peccaminosæ: & hæc recipitur in potentia naturali. Ehinc sequitur, quòd in eodem subjecto, & secundúm idem, scilicèt potentia obedientiali, recipiuntur tum gratia, tum carentia ejus; & cùm hæc carentia sit pro implicito identificata cum formalitate voluntariæ, oritur indè, quòd non solùm carentia gratiæ opponitur contradictoriè cum gratia, sed & alia formalitas voluntariæ: cum hac tamen differentia, quòd illa expressè, & immediatè, hæc verò implicitè, & mediante illa: & hoc nobis sufficit, ut in natura elevata non possit esse medium inter gratiam, & peccatum. Sed replicabis tandèm, et

27 Obs. 5. Si gratia, & peccatum sic opponuntur, unum ex his erit negatio alterius, & econtra; sed hoc ita non est. Prob. hæc minor: peccatum Adami fuit privatio gratiæ originalis; & tamen gratia expellens hoc peccatum in justificatione Adami non fuit originalis: ergo gratia, & peccatum non opponuntur contradictoriè. Concessa maj. nego min. & hujus majorem probationis dist. peccatum Adami fuit privatio justitiæ originalis, sub ratione justitiæ, conc. sub ratione originalis, subd. primariò, vel per se, nego; secundariò, vel per accidens, conc. maj. & dist. min. gratia in justificatione Adami non fuit originalis quantúm ad substantiam, vel conceptum primarium ipsius constitutivum, nego; quantúm ad conceptum secundarium, vel accidentalem ipsius, conc. min. & conseq. nego.

Peccatum ex se non opponitur contradictoriè, nisi cum gratia secundùm conceptum gratiæ primarium, qui idem est in originali, quàm in nostra habituali: ideò peccante Adamo, defuit hæc gratia, & justificato, hæc gratia adfuit. Quod autem in peccato amiserit nedùm gratiam, sed & excellentiam accidentalem, quam hæc habebat ad coercendum partem sensitivam (in quo consistit esse originalem) ortum fuit ex conjunctione accidentali, quam hæc excellentia habuit cum tali gratia, cui inhærebat: undè hac deficiente gratia, quæ erat principalis, & illa excellentia accessoria deficere necesse erat. In justificatione verò Adami reddidit Deus gratiam secundúm substantiam; noluit tamen illam comitari accidens illud excellens in pœnam tanti peccati, & ideò non recuperavit gratiam in ratione originalis.

DU-

DUBIUM IV.

UTRUM ALIQUA HOMINIS OPERATIO sit, vel possit esse forma adæquata, vel inadæquata impij justificativa?

28 PEccatum aliud est actuale, actus scilicèt, quo quis peccat, & hoc dupliciter intelligitur, primò dum actu actus fit, secundò dum transacto actu, adhuc perseverat hic moraliter, vel virtualiter in aversione Dei habituali, seu non retractatione actus. Aliud est peccatum habituale, & est illa macula, quæ inest animæ, à peccato actuali causata, ibique depositа; & hæc nil est aliud, quàm privatio voluntaria gratiæ, quæ dicitur habitualis: quia permanenter insidet in anima, constituitque statum specialem, licèt infelicem. Ex his peccatum habituale opponitur directè gratiæ habituali, & indirectè actibus charitatis, & contritionis, ita ut destruens illam directè, indirectè destruit illos; quia sine gratia fieri nequeunt. Peccatum verò actuale econtra opponitur directè actibus charitatis, & contritionis: quia isti actualis sunt conversio in Deum, illud verò actualis est aversio à Deo; indirectè verò opponitur gratiæ habituali, quatenus causat maculam directè oppositam cum gratia.

29 Quæres: per quid destruatur illa ratio offensæ passivę, quæ formaliter moraliter recipitur in Deo, de qua alibi diximus infinitam esse moraliter? Resp. quòd, si loquamur de causa effectivè concurrente, hæc est actus pœnitentiæ, seu contritionis, de quo inquit D. Thom. 3. p. q. 85. art. 2. in c. *quod in pœnitentia invenitur specialis ratio actus laudabilis, scilicèt operari ad destructionem peccati, in quantùm est offensa Dei* (et ad 3. addit: *Pœnitentia expellit omne peccatum effectivè*) *quod non pertinet ad rationem alterius virtutis.* Li autem *effectivè* intellige non in esse physico, sed morali, hoc est per modum meriti, atque satisfactionis. Non tamen concurrit talis actus per modum causæ formalis expellentis: tum, quia non recipitur in subjecto offenso juxta illud: *honor est in honorante, & offensa in offenso.* Tum, quia causa formalis alia non est, quàm actus ille divinus, quo producitur, & infunditur gratia, à qua nascitur actus contritionis, quo Deus ultimatè pacatur peccatori: nam eo ipso quòd Deus gratiam infundat, movet peccatorem ad satisfactionem sibi possibilem, cujus intuitu offensam à se relegat passivam, atque jacentem relevat peccatorem.

His præmissis, circa præsentem difficultatem varios esse comperimus, etiam inter nostrates, AA. & hujus est causa varietatis dependentia essentialis à gratia, quam alii ponunt, alijquè deponunt ab actu charitatis. Nos verò vestigia nostrorum prementes Salmant. quid teneamus, per sequentes aperiemus conclusiones.

PRIMA CONCLUSIO.

30 DEfactò actus charitatis non expellit formaliter peccatum habituale. Hæc sententia est

est communissima contra P. Vazquez, & plures ejus consodales cum Hurt. Dicast. Merat. & alijs, quorum opinionem vocat P. Suar. tom. 1. in 3. p. disp. 4. sect. 8. *improbabilem, & temerariam*, Tanerus *parùm tutam in fide*, & Coninch. ait, quòd *non potest defendi*. Prob. nostra 1. ex Trid. sess. 6. c. 7. ibi: *Unica formalis causa* (nostræ justificationis) *est justitia Dei, non qua ipse justus est, sed qua nos justos facit*: ergo non erit actus charitatis, aliàs non unica, sed multiplex esset causa illius. Prob. 2. ex ipso ibi Can. 3. ubi damnat asserentem, quòd sine inspiratione divina potest quis diligere, aut pœnitere *sicut oportet* (perpende) *ut ei justificationis gratia conferatur*: ergo supponit actum diligendi, seu charitatis esse dispositionem, ut forma justificans conferatur: ergo non erit ipse talis forma.

31 Prob. 3. ex his quæ diximus disp. præc. dub. 3. ubi solam gratiam gratum hominem Deo reddere statuimus: ergo sola illa expellit peccatum: nam ejusdem formæ est introducere se, & oppositam expellere. ¶ Prob. 4. rat. Illa forma defactò expellit formaliter peccatum, quæ directam dicit cum illo oppositionem; sed hanc solùm dicit gratia, non verò actus charitatis: ergo illa, non hic expellit formaliter peccatum. Major ostenditur in forma ignis, quæ, quia directè opponitur coexistentiæ formæ ligni in eadem materia, directè hanc destruit, & avellit; calor verò, quia solùm opponitur ratione ignis, cujus est proprietas, non formaliter expellit, sèd ut summum, dispositivè, vel mediante destructione frigoris, & humiditatis, quibus deficientibus, deficit forma ligni. Min. nunc prob. peccatum habituale, de quo loquimur, non utcumque est aversio à Deo, sed aversio habitualis: ergo illa forma directè opponitur, quæ habitualiter est conversio in Deum, atqui hæc est solùm gratia, non verò actus, qui citò transiens est; ergo illa, non hic, dicit directam, & immediatam cum peccato oppositionem.

32 Prob. 5. Gratia habitualis est unica, & adæquata causa formaliter justificans parvulos medio Baptismate, imò & adultos medio Sacramento pœnitentiæ cum sola Attritione recepto: ergo etiam poterit esse justificationis extra Sacramentum; ergo defactò est. Ant. ab omnibus admittitur, & conseq: prima patet: quia gratia ex se est ejusdem rationis quoad suos effectus formales tam intra, quàm extra Sacramentum; & similiter peccatum ejusdem roboris est, ut illi resistat in expulsione sacramentali, quàm extra sacramentali: ergo si intra per gratiam vincitur, & devellitur, idem extra fieri poterit: ergo defactò expellit (quod erat secunda conseq.) quia gratia defactò communicari debet, ùt fides per Concilium docet nos. Communicata autem forma sufficienti, & adæquata ad aliquem præstandum effectum formalem, debet illum reapse præstare; nisi dicatur, quòd extra Sacramentum gratia non justificat impium, quia jam per actum charitatis supponitur justificatus;

at

at hoc est impossibile, exorbitatque à regula Tridentini laudati suprà n. 30. ubi, út vidimus, actus charitatis præparat, *ut justificationis gratia conferatur*: ergo non ipse justificat, sed tendit, & disponit ad justificandum.

OBJECTIONES CONTRA PRÆCEDENtem assertionem.

33 OBS. 1. illud Prov. 10. ubi dicitur: *Universa delicta operit Charitas* & 1. Petr. 4. *Charitas operit multitudinem peccatorum*: & Luc. 7. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Adde D. Aug. lib. de natura, & gratia. cap. ult. dicentem: *Charitas inchoata, inchoata justitia est; charitas provecta, provecta justitia est: charitas magna, magna justitia est*; sed proprium est justitiæ justificare, remittere, & operire peccata: ergo & charitatis. Retorqueo argumentum: similes locutiones perlegimus in Scriptura sancta de fide: una pro multis illa ex Act. 10. *Remissionem accipere omnes, qui credunt in eum*: ergo fides justificat, remittitque peccata? Neutiquàm: ergo nec charitas ex præfatis testimonijs. Solutio tam pro fide, quàm pro charitate est, utramque justificare quidem, non verò formaliter, & ultimatè, sed dispositivè, & vialiter.

34 Obs. 2. Aversio à Deo tollitur formaliter per conversionem ad eum; sed peccatum habituale est aversio à Deo, & actus charitatis est ad eum conversio: ergo hic illud expellit formaliter. ¶ Aliter: peccatum habituale consistit in voluntaria privatione gratiæ; sed actus charitatis tollit, & retractat hanc voluntarietatem: ergò tollit, & repellit peccatum. Hoc argumentum solùm probat, quòd charitas possit indirectè tollere peccatum habituale: quia solúm indirectè opponitur cum illo, út suprà prænotavimus, & non negamus, imò id in tertia statuemus conclusione, admissa hypotesi, quòd non dependeat essentialiter à gratia, vel possit dari sine illa; sed quia contrarium reipsa sentimus, ideò defactò nec indirectè admittimus charitatem expellere peccatum: supponitur enim hoc directè, & omninò per gratiam jam excluſum. Undè in forma, admissis majori, & minori primi syllogismi, consequentiam sic distingues: ergo charitas expellit formaliter directè peccatum, nego: indirectè, subd. admissa dicta hypotesi, conc; negata illa, nego conseq. Similiter cum proportione respondè ad alietatem argumenti, & ad reliqua, quæ id genus contra hanc primam conclusionem solent objici argumenta.

SECUNDA CONCLUSIO.

35 REpugnat alia, præter gratiam habitualem, forma expellens peccatum habituale. Ita D. Thom. 1. 2. q. 113. art. 2. ibi: *Non posset intelligi remissio culpæ, si non adesset infusio gratiæ*, & ad 1. *Post peccatum* (homo) *non potest esse sine culpa, nisi gratiam habeat.* Intelligere D. Thomam de gratia indiferenter loqui actuali, vel habituali, est præter rationem: nam ibidem, exprimit

mit suam mentem ad illam gratiam dirigi, *qua homo fit dignus vita æterna.* Qui effectus ad filiationem Dei consequitur: *Si filii, & hæredes*: atqui effectus filiationis Dei est proprius, ùt sæpenumerò diximus, gratiæ habitualis: ergo de hac determinatè loquitur.

36 Prob. 2. rat. fundamentali: si per aliquam formam præter gratiam posset expelli peccatum, maximè per actum charitatis; sed per hunc non. Hæc minor suadetur: nequit dari actus charitatis sine gratia: ergo si per hanc omnes asserunt expelli, nihil est per talem actum expellendum. Ant. prob. 1. ex D. Th. passim illud edocente, & in primis super 1. Epist. D. Joan. 4. lect. 4. ait: *Nullus potest Deum diligere, nisi habeat Spiritum-S:* sed Spiritum S. non habet non habens gratiam: ergo nec actum dilectionis sine illa. Deindè q. 14. de Verit. art. 5. ait: *Charitatem habere gratiam inseparabiliter annexam, & charitatem esse essentialiter formatam.* Ast per quam formam formatam? per gratiam utique respondet ipse q. 27. de Verit. art. 2. ad 4. & art. 5. ad 5. ibi: *Et sic gratia dicitur esse forma, & charitatis, & aliarum virtutum.* Et idem docet in 3. sent. dist. 27. q. 2. art. 4. quæstiunc. 3. ad 2. ex quibus quæstiunc. 4. sic concludit: *Non potest esse charitas, nisi sit participatio divinæ vitæ, quæ est per gratiam: & ideò charitas sine gratia esse non potest.* Quid expressius? ergo. Alia haud minoris momenti testimonia ejusdem Sancti vide in N. Paul. hìc n. 37. quæ mentem D. Thom. pro nostra stare dubitare non sinunt: ergo tenet ant. suprà negatum

37 Prob. 2. idem ant. ratione simul & auctoritate D. Thom. Actus charitatis est essentialiter meritorius vitæ æternæ (nam & per ipsum actus aliarum virtutum in Deum ordinantur, & merentur) sed actus meritorius essentialiter dependet à gratia: ergo & actus charitatis. Major patet ex imbibita probatione, & minor prob. ex D. Thom. q. 27. de Verit. art. 2. ad 4. ibi: *Dicendum est, quòd charitas non sufficeret ad merendum bonum æternum, nisi præsuppositâ idoneitate merentis, quæ est per gratiam: aliter enim dilectio nostra non esset tanto præmio condigna*: ergo vera est minor.

38 Prob. 3. ratione: Actus charitatis respicit Deum tamquàm proprium specificativum, & ultimum finem sui supernaturalem; Deus autem medio tali actu subjicit sibi in genere causæ finalis omnes vires hominis: ergo etiam debet esse talis actus à principio in genere causæ efficientis subjiciente Deo totum hominem, út sic primum principium, & ultimus finis mutuò se respondeant (id quod melior docet Philosophia) sed nulla est excogitabilis accomodior forma, ut principium sit talis subjectionis, quàm gratia. Hæc minor prob. gratia in ordine supernaturali est, quod in naturali anima, sed in dilectione Dei naturali super omnia, anima est quæ totum hominem subjicit naturaliter Deo ultimo fini naturali: ergo gratia id ipsum facit in ordine supernaturali.

AR-

ARGUMENTA CONTRA SECUNDAM assertionem.

39 OPpositam sententiam tuentur Joan. à S. Thom. Arau. Godoy, & plures alii eo ducti momento, quòd actus charitatis non dependet essentialiter à gratia; sed aliàs non est compatibilis cum peccato habituali: ergo debet illud expellere. Major prob. quandò cum gratia intensa ùt quatuor operatur justus actum út octo, intensio actus charitatis út octo non dependet essentialiter à gratia út quatuor, út ex se patet: ergo nec ipse actus quoad substantiam. Conseq. videtur certa: quia intensio actus charitatis non producitur sine charitate: ergo si intensio actus non dependet essentialiter à gratia, nec substantia illius.

Ad hoc argumentum resp. dist. ant. probativum majoris: intensio ùt octo non dependet essentialiter à gratia út quatuor, út à causa principali, conc; ùt ab instrumentali, nego ant. & conseq. Aliter dist. non dependet essentialiter immediatè à gratia, transeat: essentialiter mediatè, nego ant. & conseq. Est dicere juxta primam Solutionem, quòd, quia intensio ùt octo excedit gratiam ùt quatuor, nequit ab hac produci ùt à causa principali: exigit verò aliquod auxilium fluidum supernum, quocum gratia roborata possit illam saltim instrumentaliter attingere. Nec est hoc novum: nam idem fit passim in qualibet animæ nostræ operatione, ad quam secundùm rationem ultimæ actualitatis non concurrit nisi instrumentaliter; & nonne hinc inferre licebit, quòd nec quoad speciem, vel substantiam actus? minimè: idem ergo in nostro casu. Juxta verò secundam solutionem mens est nostra, quòd cùm intensio actus dependeat essentialiter à substantia actus, út à fundamento, cui essentialiter innititur, & hæc substantia, seu fundamentum dependeat essentialiter à gratia: de primo ad ultimum sequitur, quòd substantia essentialiter immediatè; intensio verò essentialiter mediatè dependeant à gratia cum sola differentia, quòd alia principaliter, alia instrumentaliter.

40 Obs. 2. Homo destitutus gratia, tenetur nihilominus aliquandò elicere actum charitatis, ùt est certum: ergo sine gratia illum poterit elicere: ergo non dependet essentialiter ab ea. Hoc etiam argumentum nimis (& ideò nihil) probat, scilicèt, quòd actus charitatis defactò, & juxta communem providentiam, potest elici sine gratia, quod nec Godoy objiciens, nec plures alii ex adversariis admittunt. Pro omnibus resp. ex dictis disp. 1. hujus tract. n. 41. dist. ant. tenetur ex præcepto consequenti, nego; ex præcepto anteced. conc. ant. & nego utramque conseq. Fatemur, quòd consequenter ad lapsum nequit homo surgere, quia nec habet gratiam, nec vires expeditas: ideò in sensu composito lapsus, & carentiæ gratiæ, seu potentiæ, imprudens esset jubens: *fac actum charitatis* sine gratia, quod idem est ac jubere, fac sine potentia talem actum. Haud secùs quàm qui, in sensu composito

pro-

projectionis Breviarij in mare, juberet illi, qui projecit: *recita officium divinum*, quod aliàs ignoras: imprudens quidem esset. Verumtamen neuter ex his excusatur à peccato: quia uterque fregit illud antecedens præceptum jubens duo, scilicèt, diligere Deum suo tempore, vel recitare; & impedimentum, ne ametur, vel recitetur, non apponere: Undè utriusque omissio est peccaminosa: quia utriusque voluntaria fuit in causa. Ex quo sequitur, quòd in casu argumenti, vel non eliceret peccator actum charitatis, vel haberet priùs gratiam gratis à Deo datam, medio aliquo auxilio etiam gratuito ad ipsam præveniente.

41 Obs. 3. Actus charitatis fieri potest per auxilium transiens: ergo non dependet essentialiter ab habitu charitatis: ergo nec à gratia: quia hæc non aliter influit in actum, nisi medio habitu. Ant. prob. paragio desumpto à visione D. Pauli transeunte, quæ non minoris fuit valoris, quàm actus charitatis, & tamen de ea inquit D. Thom. 2. 2. q. 175. art. 3. ad 2. quòd fuit elicita *à lumine per modum cujusdam passionis transeuntis*: ergo sic etiam poterit elici actus charitatis. Hoc argumentum attentè circunspectum, nedúm impugnat, verùm & propugnat nostram assertionem: quia & ipsa visio transiens, quam objicit nobis in exemplum, non fit sine gratia, quidquid sit, quòd in eam influat medio lumine fluenti.

Demus ergo gratis, quòd actus charitatis fiat per auxilium transiens; nunquàm tamen hoc auxilium transiens influet in solidum per se ipsum (sicut nec lumen fluidum influxit in visionem Pauli sine gratia) & ratio est: quia cùm actus charitatis, si perfectus est, omnes vires colligat, ut in Deum finem ultimum reducat, & totam ejus legem impleant, hocque sine ulla restrictione ad tempus, sed quantum in se est in perpetuum, semper petit principium aliquod habituale permanens; at, si hæc permanentia aliquandò in proximo principio non inveniatur, opus tamen est, quòd in radicali, scilicèt gratia, non deficiat, út in virtute ejus auxilium, aliàs transiens, dictam perpetuitatem in actum refundat; aliàs non erit verus actus charitatis, út inquit D. Thom. 2. 2. q. 24. art. 11. ad 2. ibi: *Charitas, quæ deficere potest ex ipsa ratione charitatis, vera charitas non est. Hoc enim esset, si hoc in suo amore haberet, quòd ad tempus amaret, & postèa amare desineret, quod non esset veræ dilectionis. Sed si charitas amittitur ex mutabilitate subjecti contra propositum charitatis :: hoc non repugnat veritati charitatis.*

CONCLUSIO TERTIA.

42 SI fingamus hypothesin, quòd actus charitatis non procederet à gratia, ipse sufficeret ad delendum indirectè peccatum habituale. Et ratio est, quia peccatum habituale consistit in privatione voluntaria gratiæ; hæc autem privatio voluntaria pendet à non retractatione voluntatis: ergo qui potest actus hanc non retractationem tollere directè, tollet indirectè pec-

catum habituale, quod à non retractatione dependet ; atqui actus charitatis directè elicit retractationem : ergo tollet directè non retractationem ; sed hac sublata tollitur peccatum habituale : ergo hoc saltim mediatè, & indirectè per actum tollitur charitatis. ¶ Aliter : peccatum habituale pendet in sui conservatione à præterita aversione actuali non retractata ; sed actus charitatis est conversio actualis : ergo tollit directè, & immediatè aversionem præteritam actualem. Nunc sic ; sed hac directè, & immediatè sublata, tollitur mediatè, & indirectè peccatum habituale : ergo sic illud tollit actus charitatis.

43 Prob. 2. conclusio : Si per actum charitatis non deleretur saltim indirectè peccatum habituale, sequeretur, quòd peccator simul esset conversus actualiter in Deum per actum charitatis, & aversus habitualiter ab eo per peccatum habituale ; sed hoc repugnat, aliàs haberet duos fines ultimos totales, quorum unum habitualiter, alterum actualiter respiceret, quod infrà tr. 16. disp. 1. dub. 5. improbabimus : ergo repugnat etiam ex qua id sequitur.

SENTENTIA CONTRARIA.

44 OBS. 1. Illud D. Thom. 1. 2. q. 113. art. 2. sæpè jam expositum : *Et ideò non posset intelligi remissio culpæ, si non adesset infusio gratiæ* ; si autem admittamus hypothesin quæstionis, defactò intelligimus, & admittimus talem remissionem : ergo vel conclusio, vel auctoritas fallit D. Thomæ. Resp. D. Thomam de remissione loqui directa, & communiter exercita, non de illa indirecta, & non nisi per fictionem inventa.

45 Obs. 2. Qui voluntariè se in puteum injecit, à quo extrahi nequit, nisi per juvamen alterius, quantumvis retractet primam, qua se injecit, voluntatem, semper remanet injectus ; ergo pariter qui voluntariè se privavit gratia Dei, quam propria nequit recuperare industria ; quantumvis primam retractet volitionem per actum charitatis, semper manebit gratia destitutus. Resp. neg. conseq. & paritatem, quæ stat in hoc, quòd injectio in puteum non dependet secundùm se à voluntate : est enim talis sive voluntariè, sive involuntariè fiat : ideò quantumvis retractetur prima voluntas, perstat semper ipsa injectio. At verò peccatum habituale secundùm se, & essentialiter ita voluntarium est, ut hæc, si deficiat sibi ratio, deficiet esse peccatum : cùmque voluntarium non sit à volitione physicè perseverante, sed solùm moraliter, hac persistente perseverantia morali, per actum charitatis sublata, tollitur peccatum ab ea essentialiter dependens, imò & tollitur illa aversio actualis, qua peccatum actuale fuit commissum ; tollitur, inquam, in esse moris : nam in esse physico semel elicita, statim ipsa evanuit.

46 Obs. 3. Quia cæcitas, & visus opponuntur contradictoriè, fingi nequit casus, in quo cæcitas tollatur nisi per visum, nec econtrà ;

sed

sed peccatum habituale, & gratia contradictoriè opponuntur juxta dicta: ergo nequit fingi, quòd illud nisi per gratiam possit tolli: ergo non per actum charitatis. Resp. quòd admissa hypothesi, in qua procedit assertio, peccatum habituale non erit contradictoriè oppositum gratiæ, út probat argumentum; vel meliùs dic esse, & non esse contradictoriè oppositum gratiæ: quia ex impossibile sequitur quodlibet. Similis autem hypothesis vel nequit circa expulsionem cæcitatis figurari, vel, si figuretur, idem respondetur.

DUBIUM V.

AN GRATIA HABITUALIS COEXISTERE divinitùs possit cum peccato Lethali habituali, vel actuali?

47 MUltiformiter respondent ad hoc quæsitum AA. Scotus, ejusque Discipuli opinantur, gratiam non opponi cum peccato mortali, nec habituali, nec actuali nisi ex lege Dei, quam si auferas, deest oppositio, & succedit inter ea amicabilis compositio; sed hæc sententia manet disp. præc. dub. 3. jam explosa, ubi gratiam dedimus ex natura sua, & à pacto Dei extrinseco independenter amicam Dei animam constituentem, & similiter peccatum inimicam ejus. ¶ Lesius, & alii tantùm ponunt inter gratiam & peccatum oppositionem moralem, quæ coincidit cum indecentia, quatenùs indecens est pretiosam gratiæ margaritam cum fœda spurcitie commiscere peccati: haud secùs quàm regiam dedecet dignitatem cum turpibus, aut scurrilibus conjungere moribus; at hoc, si ita sit, non poterit vel divinitùs conjungi gratia cum peccato: cum enim Deus esset Auctor gratiæ in subjecto per peccatum maculato, ipse esset, quod absit, Auctor talis indecentiæ.

48 P. Suarez cum aliis tenet, gratiam & peccatum solummodò ex natura rei opponi, eo modo quo calor & frigus: ex qua sequitur sententia, quòd sicut istæ qualitates naturaliter ab eodem seponuntur subjecto, supernaturaliter verò in eodem conjunguntur, sic gratia, & peccatum divinitùs consociari possunt in eadem anima; sed & hæc sententia ex dictis enervata manet; quia amicitia, & inimicitia, quæ sunt effectus gratiæ, & peccati, nec Deus potest in unico subjecto respectu alterius congratiare: nam affirmat una, altera quod negat. ¶ Aliqui ex Societate Jesu admittunt oppositionem essentialem inter gratiam, & peccatum actuale, non verò cum habituali. Alij etiam ex eadem Societate per oppositum sentiunt, dari oppositionem essentialem gratiæ cum habituali, non verò cum peccato actuali. Nos verò cum nostratibus Thomistis, & aliis ex extraneis oppositionem inter gratiam, & peccatum tum actuale, tum habituale essentialem esse, & methaphysicam, remur, & tuemur. Sit ergo

NOSTRA CONCLUSIO

49 GRatia habitualis nequit divinitús conjungi

unà cum peccato habituali, nec actuali in eodem subjecto. Prob. 1. quoad peccatum habituale: Oppositio inter gratiam, & hoc peccatum est essentialis & methaphysica (hoc est, ea, ut essentialiter petat unum extremum alterum expellere) sed Deus nequit stante, seu existente re, tollere ab ea, quod ei est essentiale (non enim potest facere, quòd homo existens non sit rationalis) ergo stante peccato, vel existente gratia, nequit facere, quòd hæc illud, vel illud hanc desinat expellere. Major sola difficilis prob: ea oppositio danda est inter gratiam, & peccatum, quæ magis consonat Scripturæ Sacræ; sed hæc variis in locis oppositionem inter gratiam, & peccatum, cum oppositione comparat inter lucem, & tenebras, quæ methaphisica est, & cujus extrema Deus conjungere non potest: ergo talis est inter gratiam versans, & peccatum habituale. Min. prob. ex Apost. 2. ad Corinth. 6. ibi: *Quæ societas luci ad tenebras?* Et ad Ephes. 5. *Eratis aliquandò tenebræ, nunc autem lux in Domino.* Et 1. ad Corinth. 15. *Per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum: & sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes vivificabuntur.* Nunc sic; sed lux, & tenebrę, mors, & vita sic essentialiter opponuntur, ut nec Deus possit illa consociare: ergo nec gratiam, & peccatum per tenebras, & lucem figurata.

50 Prob. 2. Illæ formæ sunt essentialiter oppositæ, quarum effectus inseparabiles ab ipsis opponuntur essentialiter; sed effectus gratiæ, & peccati sunt justum, & injustum esse, amicum, & inimicum, vivum, & mortuum, dignum, & indignum vita æterna, dilectum, & odio habitum à Deo, qui opponuntur essentialiter, & ideò per nullam sunt potentiam consotiabiles in eadem anima: ergo sic distinguuntur eorum formæ, vel formales causæ, gratia scilicèt, & peccatum. Major est innegabilis, minor constat ex disp. ant. dub. 3. & consequentia est legitima: tenet ergo conclusio stabilita. ¶ Prob. 3. peccatum habituale consistit in privatione gratiæ (ùt tr. 20. de peccatis disp. 2. dub. 4. resolvemus) sed privatio gratiæ, & gratia sic methaphysicè opponuntur, ut vel Deus nequeat unire in eodem subjecto: ergo nec gratiam cum peccato.

51 Prob. 4. Nam si gratia, & peccatum possent in eodem compati subjecto, hoc esset simul habitualiter conversum in Deum per gratiam, & aversum ab eo per peccatum, ac proindè simul haberet duos fines adæquatos, quod improbat melior Theologia, & nos ea ducti, & docti tr. 16. disp. 1. dub. 5. reprobabimus: ergo non est admittendum. ¶ Prob. 5. Nam, si gratia, & peccatum unà in subjecto coexisterent, Deus concurreret ad peccatum pro formali. Hæc sequela ostenditur: nam conservatio est continuata productio, vel saltim æquivalet huic; sed tunc casus Deus conservaret peccatum habituale pro formali: esset enim talis conservatio miraculosa, quam peccator homo elicere non potest: ergo Deus

con-

continuatè produceret illud : quod infandum quidem est : ergo contemnendum.

52 Prob. jam concluſio quoad peccatum actuale : nam hoc neceſſariò infert peccatum habituale : ergo ſi peccatum habituale non compatitur vel divinitùs cum gratia, nec actuale. Ant. patet : nam homo eſt primum agens peccati habitualis ; ſed non illud cauſat, niſi medio peccato actuali : ergo actuale neceſſariò infert habituale. Undè ſicut illuminatio opponitur cum tenebris, quia infert neceſſariò lucem : ſic peccatum actuale opponitur cum gratia, quia infert neceſſariò peccatum habituale cum illa incompatibile.

53 Prob. 2. ex illo 1. Joan. 3. *Qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit* ; ſed homo per gratiam naſcitur ex Deo, qua de ratione Filius Dei nuncupatur, & eſt : ergo peccatum non facit, imò nec facere poteſt propter ea, quæ ſtatim addit D. Joan. ibi : *Et non poteſt peccare: quia ex Deo natus eſt* ; ſed hæc verba non intelliguntur in abſentia gratiæ : nam, ſi hæc abſit, quis peccare poſſe neget ? Ergo in ſenſu compoſito gratiæ peccare non valet. ¶ Prob. 3. ex DD. Pio V. & Greg. XIII. ſeptuageſimam Baij propoſitionem proſcribentibus, quæ ſic erat : *Charitas etiam perfecta poteſt exiſtere cum reatu æternæ damnationis* ; ſed non minùs opponitur gratia cum peccato actuali : ergo nequeunt coexiſtere. ¶ Prob. 4. ex D. Thom. 3. P. q. 68. art. 4. ibi : *Nullus autem habens voluntatem peccandi, ſimul poteſt à peccato mundari :: quia hoc eſſet ponere contradictoria eſſe ſimul* ; ſed quandò actu quis peccat, habet voluntatem actualem peccandi : ergo nequit pro tunc recipere gratiam ipſum emundantem.

54 Prob. 5. Ideò gratia, & peccatum habituale nequeunt coexiſtere : quia dicunt inter ſe oppoſitionem eſſentialem ; ſed eamdem dicunt gratia, & peccatum actuale. Hanc probo minorem : actio productiva alicujus termini habet eamdem oppoſitionem ſaltim mediatam cum forma, ac habet terminus à ſe productus ; ſed terminus productus per actionem peccaminoſam eſt peccatum habituale : ergo ſi hoc opponitur eſſentialiter cum gratia, & actio peccaminoſa producens illud opponetur. Major prob. (cætera conſtant) paragio ſumpto tum ex actione productiva umbræ, quæ æquè ac umbra opponitur cum luce ; tum & illuminatione, quæ æquè ac lux opponitur cum tenebris : ergo æquè etiam ac peccatum habituale opponetur cum gratia peccatum actuale.

55 Ex his infer, quòd nedum gratia, verùm nec remiſsio, ſeu condonatio peccati cum actuali peccandi actione conjungi ſimul poſsit. Et ratio eſt ; tum : quia peccatum non remittitur ſine gratia ; ſed hæc incompatibilis eſt cum omni peccato : ergo & remiſsio illius cum actuali. Tum : quia peccatum committi in inſtanti A. eſt peccatum eſſe in A ; peccatum verò in A. remitti, eſt non eſſe in A. peccatum ; ſed eſſe, & non eſſe in eodem inſtanti opponuntur contradictoriè : ergo & idem peccatum committi, ſimul

& remitti: ergo erit utrumque incompatibile.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

56 OBſ. 1. Ex duobus oppoſitis eſſentialiter tantundem unum debet denegare, quantum alterum affirmare; ſed inter gratiam, & peccatum habituale hæc non ſervatur regula. Hæc minor probatur: nam gratia non tantum habet de bonitate, quantum peccatum de malitia: hæc enim eſt, & non illa, infinita: ergo non affirmat gratia tantundem bonitatis, quantum peccatum affert habituale pravitatis. Conceſſa maj; nego min: & hujus probationis ant. diſt. gratia non habet tantum de bonitate, quantum peccatum de malitia activè ſumpta, nego; paſsivè, hoc eſt in ratione offenſæ, conc. ant. cum imbibita ſub eadem diſt. Fatemur quidem, peccatum in ratione offenſæ majus eſſe gratia in ratione ſatisfactionis; ſemel autem ac gratia depellat ab anima peccatum in ratione malitiæ activæ, quæ fundamentum eſt paſsivæ offenſæ, tollit hanc Deus: quia incompatibilis eſt cum amicitia, quæ per gratiam venit. Sed replicabis, et

57 Obſ. 2. Peccatum pertinet ad ordinem moralem, & ad phyſicum gratia: ergo in ratione malitiæ non adæquat gratiæ bonitatem: ergo non tantundem illud negat, quantum iſta affirmat: ergo non ſunt methaphyſicè contraria. Diſt. ant. peccatum pertinet ad ordinem moralem, moralitate reſpiciente ad regulas morum, conc; moralitate ad hominum æſtimationem reſpiciente, nego ant. & conſeq. utramque. Peccatum non eſt quid morale eo modo, quo offenſa paſsiva Dei non habens aliud eſſe, quàm quod prudentia exiſtimat humana; ſed eſt morale quod verè, & phyſicè reſpicit contra regulas morum, & id genus moralitas quid phyſicum eſt, út in ipſa gratia patet, cujus etiam vergit eſſentia, & operatio in operandum conformiter ad regulas morum: & idem contingit in omni virtute, & nihilominùs, quòd quid phyſicum ſint, nemo ullus negat. Itaque peccatum haud minús phyſicè privat gratia, quàm gratia phyſicè expellit peccatum.

58 Obſ. 3. Si gratia, & peccatum habituale contradictoriè ſeſe adinvicem reſiſterent, deficiente ab anima peccato, ſuccederet gratia, & hac deficiente, ſuccederet peccatum; ita ut inter gratiam, & peccatum non caderet medium; ſed hoc eſt falſum, patenſque in anima, quæ in ſtatu innocentiæ, vel puræ naturæ nulli eſt dubium, quòd crearí poſſet, quæ tamen gratiam tunc non haberet, nec peccatum, & ſimiliter, ſi ſine gratia habituali illam uniret Deus ſibi hypoſtaticè: ergo adeſt medium inter gratiam, & peccatum. Ad hoc reſpondetur argum. quod ſuprà dub. 3. n. 23. ad homogeneam reſponſum eſt objectionem: Videſis ibi.

59 Obſ. 4. Unus ex effectibus gratiæ eſt hominem conſtituere Filium Dei; ſed hic effectus eſt ſeparabilis à gratia: ergo etiam eſſe ſanctum, juſtum, amicum &c. er-

go

go deficiet ratio oppositionis cum peccato contra rationem nostram n. 50. exhibitam. Resp. dist. maj. Unus ex effectibus inseparabilibus, nego; separabilibus, conc. maj. & min. & nego conseq. Effectus filiationis non is est, ut semper, & essentialiter illam comitetur: Hoc videre est tum in Christo Domino, cui non communicavit gratia habitualis effectum filiationis adoptivæ (fuit enim Filius naturalis per gratiam substantialem) filiatio verò adoptiva petit assumptionem personæ extraneæ in filiationem, qualis non erat persona Christi, sed valdè propria assumentis eam Patris. Tum in anima separata à corpore, quæ denominationem filiæ adoptivæ Dei non sortitur: quia hæc denominatio propria est personæ; anima autem persona non est, & ideò nec capax talis denominationis: sunt verò ipsa, & Christus capaces aliarum, quas numero cit. dedimus, scilicèt sanctitatis, amicitiæ, justitiæ &c.

60 Obs. 5. Estò demus, quòd aversio actualis per peccatum actuale pugnet cum conversione actuali per gratiam, & ideò compati non possint; peccatum verò habituale, & gratia habitualis non ita pugnare videntur, ut non simul possint coexistere: ergo ruit pars prima concl. Ant. patet exemplo odij, & amoris Dei, qui licèt non possint simul coexistere in unico subjecto, possunt coexistere habitus charitatis, & simul odij Dei: imò ipsa voluntas conjungit in se simul potentiam ad utrumque; sed in prima parte conclusionis non loquimur de actibus, sed de habitibus: ergo idem prorsùs de his dicendum erit. Resp. aliud esse loqui de habitibus operativis, quique ratione actuum oppositi dicuntur (& non oppositi formaliter, sed virtualiter) cujusmodi sunt in argumento adducti; aliud de habitibus, qui formaliter, & ratione sui opponuntur, & quorum effectus non sunt ab ipsis elicitis effectivè, sed communicati formaliter: tales sunt gratia, & peccatum habitualia, quæ non sunt primariò operativa, sed ad dandum, vel tollendum esse destinata. Ex his primi generis habitus compatiuntur in eodem subjecto, ùt probat experientia; secundi verò minimè, ùt convincit ratio nostra.

61 Obs. 6. contra secundam partem conclusionis illud Trident. sess. 6. c. 11. ibi: *Deus sua gratia semel justificatos non deserit, nisi priùs ab ipsis deseratur.* Ex quo sequitur, quòd quandò actu peccat homo, adhuc est in gratia: nam postea illum illa privat Deus, ipsum deserendo: ergo compatitur gratia cum peccato actuali. Resp. Concilium intelligendum esse de prioritate à quo, seu causalitatis, quæ in eodem instanti conjungit causam cum effectu, & consequenter actum peccaminosum cum expulsione gratiæ, quæ est ejus effectus. Quod comprobat exemplum illuminationis, quæ quidem causa est lucis, & consequenter prior natura quàm illa, & tamen simul sunt utraque simultate temporis. Undè in forma sic distingue: nisi priùs prioritate à quo ab ipsis deseratur, conc.; priori-

tate in quo, nego ant. & conseq.

DUBIUM VI.

QUALITER JUSTUS DISPONATUR per suos actus ad gratiam? Qualiter etiam dispositiones eam præcedant, & ab ipsa procedant?

62 AGgredimur dubium discutiendum, quod identicum est formaliter, licèt in materia distinctum, cum illo à N. Complut. discusso tr. de gener. disp. 2. q. 7. scilicèt: *Utrum accidentia compositi geniti possint disponere ad formam, à qua dimanant?* Coincidit etiam cum alia quæstione ab ipsis in Physica versata disp. 15. q. 2. scilicèt: *An una causa sit prior alia in causando?* Ex ibi dictis constat resolutio præsentis controversiæ, ideòque breviter ab illa expedire nos curabimus, ne acta iterum agamus, & tempus ad alia utilius in iterando eadem insumamus.

CONCLUSIO I.

63 IN justificatione impij aliqui requiruntur actus ad gratiam disponentes: hi autem præcipuè sunt charitatis, & contritionis. Pars prima definita est in Trident. sess. 6. can. 4. ibi: *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti, & vocanti, quoad obtinendam justificationis gratiam se disponat & præparet ::: anathema sit.* Idem docet ibidem c. 5. & 6. ex illo Isai. 45. *Convertimini ad me, & salvi eritis*, & Zachar. 1. *Convertimini ad me, & ego convertar ad vos.*

64 Prob. ratione, & auctoritate D. Thom. 1. 2. q. 113. art. 3. Deus *movet omnia secundùm modum uniuscujusque ::: Undè & hominem ad justitiam movet secundùm conditionem naturæ humanæ. Homo autem secundùm propriam naturam habet, quod sit liberi arbitrii: & ideò in eo, qui habet usum liberi arbitrii, non fit motio à Deo ad justitiam absque motu liberi arbitrii, sed ita infundit donum gratiæ justificantis, quòd etiam simul cum hoc movet liberum arbitrium ad donum gratiæ acceptandum in his, qui sunt hujus motionis capaces.*

65 Secunda pars suadetur conclusionis: nam illæ sunt præcipuæ ad gratiam recipiendam dispositiones, quæ magis cum hac congeniant, & proximiùs ipsi accedunt per imitationem; sed hujusmodi sunt actus charitatis, & contritionis: siquidem actus charitatis unit affectivè animam cum Deo: deinde contritio conterit, & quasi calcat affectivè aversionem à Deo: unio autem cum Deo, & contemptus aversionis conversionem inferunt ad ipsum, quæ propria est gratiæ habitualis, solo cum discrimine conversionis actualis per hos actus, habitualisque per gratiam: ergo hujusmodi actus proximiores sunt omnibus aliis genio, & naturali gratiæ conditioni. ¶ Probant id ipsum tum illud Joan. 14. *Qui diligit me, diligetur à Patre meo*, & illud Luc. 7. *Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum*: & ad Corinth. 13. *Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, Charitatem autem non habue-*

buero, nihil mihi prodest.

66 Præter has, & aliæ concurrunt dispositiones, quarum aliquas (non omnes) recensebimus, & in primis fides, quam comittantur vocationes, pia affectio, judicium supernaturale ipsam regulans. Necessitatem fidei convincunt tum, illud Marc. c. ult. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit; qui verò non crediderit, condemnabitur.* Tum, illud Joan. 3. *Ut omnis, qui credit in ipsum, non pereat.* Tum, Symb. Athan. *Hæc est fides Catholica, quam nisi quisque fideliter, firmiterque crediderit, salvus esse non poterit.* Sola verò hæc non sufficit, ùt effuciunt Hæretici Neotherici, qui totum negotium justificationis super fidem operibus nudam incumbere suadere nituntur; quem errorem anathematis fulgure damnat Trident. sess. 6. Can. 9. & Jacob. 2. per hæc verba: *fides sine operibus mortua est.*

67 Post motum fidei annumerat Trid. sess. 6. C. 6. timorem divinæ justitiæ ex horrore pœnarum conceptum, *quo* peccatores, inquit, *utiliter concutiuntur*, additque ex Eccles. 1. quòd *timor Dñi expellit peccatum.* Timori subiungit spem, in quam, ait, *eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore.* Cui consonant illud ex 1. Joan. 3. *Qui habet hanc spem, justificat se*, & illud ad Rom. 8. *spe salvi facti estis.* ¶ Nota tamen, has, & omnes alias dispositiones, quæ assignari assolent pro impii justificatione, solùm juxta præsentem, & regularem desiderari providentiam. Deus enim de plenitudine suæ potestatis potest circa illas dispensare, & sine ulla ex his gratiam infundere habitualem. Si autem D. Thom. aliquid quandoque in contrarium videatur inclinare sensum, eum dic loqui de Deo juxta & intra ordinariam providentiam operante.

68 Obs. contra hanc assertionem & rationem D. Thom. Deus dum homini infundit gratiam excitantem (sic dicta, quia est primus motus, quo Deus quasi à somno excitat læthalis soporis peccatorem) movet illum juxta naturam suam, & tamen nulla præit dispositio, aliàs non esset motio prima. Idem dic de parvulo, dum baptizatur. Idem & in casu, dum quis adultus receperit dormiens baptismum priùs desideratum: & tandem Adamo ita fuit collata gratia originalis, ut Deus non moveret ad aliquem liberum dispositivum actum, aliàs posset se à Deo avertere, & peccare: ergo falsò nititur momento ex D. Thoma ratio adducta.

69 Hæ tamen oppositæ rationes ex ipso D. Thomæ manent exemplo expulsæ, & enervatæ: inquit enim D. Thom. *Deus movet omnia secundùm modum uniuscujusque*, & infrà: *movet liberum arbitrium ::: in his, qui sunt hujus motionis capaces.* Ex quo sequitur, quòd cum modus proprius recipiendi gratiam excitantem sit sine præferentia alterius doni, aliàs prima non esset: ideò ante ipsam nulla debet præire dispositio: sicut ante primum caloris gradum ad formam ignis disponentem patens est, alium præcedere nec posse, nec debere. Quæ doctrina congruit dormienti adulto, & parvulo baptizatis: quia hic nullius est actus eliciendi capax,

ille

ille verò solummodò dispositionis virtualis ex voluntate præcedente devenientis. ¶ Adami exemplum objicitur absre.: tum, quia hic (idem dicito de Christo, V. Maria, & Angelis) non priùs fuit aversus à Deo per abusum liberi arbitrii, nec in eo erat quid per contrarias dispositiones expellendum. Tum, quia Christus juxta D. Thom. 3. p. q. 34. art. 3. (& idem intellige de V. Maria, & Angelis) habuit liberum arbitrium (non quidem contrarietatis, sed contradictionis juxta alibi sæpè à nobis dicta) quo se ad recipiendam gratiam disposuit, quod est nostræ conclusionis nova confirmatio.

CONCLUSIO SECUNDA.

70 ACtus charitatis, & contritionis sunt dispositiones physicæ ad gratiam recipiendam, & non tantùm morales. Probatione, & auctorit. D. Thom. qui 1. p. q. 12. art. 5. ex eo probat, quòd ad receptionem essentiæ divinæ per modum speciei, aliqua requiritur dispositio physica: quia *omne* (inquit) *quod elevatur ad aliquid, quod excedit suam naturam, oportet quòd disponatur aliqua dispositione, quæ sit supra naturam*; sed hoc adamusim verificatur in præsenti: & aliàs non sunt aliæ dispositiones, quæ magis physicè, & amicabiliter confœderantur cum gratia, quàm prædicti actus: ergo disponunt physicè; quòd verò non moraliter, patet: nam dispositio moralis non tam ipsa disponit, quàm movet, vel meretur, ut Deus movere dignetur; at prædicti actus sic non movent ad gratiam, aliàs ipsam mereretur, (quod absit: nam *principium meriti non cadit sub merito*) ergo non disponunt moraliter.

71 Obs. Concilium Trid. sess. 14. C. 4. dicens: *Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius*; sed impetrare est proprium causæ moralis, & non physicæ: ergo ruit conclusio. Resp. quòd Tridentinum non ait, quòd contritio impetret, sed quòd est necessaria *ad impetrandam veniam*. Qualiter verò necessaria? physicè: & est dicere, quòd hæc dispositio physica fuit necessaria, ùt oratio, cujus influxus est per modum impetrationis, quod exorat, assequatur.

TERTIA CONCLUSIO.

72 ACtus charitatis, & contritionis, qui ad gratiam ùt dispositiones præcedunt, ab ipsa etiam ùt effectus procedunt. Sic Thomistæ nobiliores út Cajet. Gonet, Ferre, N. Salm. hic disp. 3. dub. 3. & 4. & alii contra Scotistas, Suarium, & plures Suaristas, & ex nostris aliquos, ùt Joan. à S. Thom. Arauxo, & alios. Conclusio hæc, si cum alia suprà lata dub. 4. conferatur, in qua actus hos essentialiter effectivè à gratia statuimus dependere, & in illius persistemus sententia, nihil nobis offert resolvendum. Si autem disputationis gratia necessariam, & effectivam dependentiam excludamus, vel eam non esse per hypothesim fingamus, argumentum idem est pro his dispositio-

sitionibus supernaturalibus respectu gratiæ habitualis, quàm quod pro naturalibus respectu formæ substantialis, discutiunt N. Complut. suprà n. 62. laud. Ideò, illuc lectorem pro fusiori notitia remittentes, perpauca in præsenti superaddemus, ut vel illa principia aliquatenus denuò retentemus.

73 Prob. ex D. Thom. 1. 2. q. 113. art. 8. in sed contra. ibi: *Gratiæ infusio causa est omnium aliorum, quæ requiruntur ad justificationem impij*; sed actus charitatis, & contritionis requiruntur ùt dispositiones ad talem infusionem juxta Trid. sess. 6. cap. 6. inquit enim inter alia: *Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitati divinâ gratia ::: illum* (id est Deum) *tamquàm omnis justitiæ fontem, diligere incipiunt, ac propterea moventur adversus peccata per odium &c.* ergo procedunt à gratia.

74 Prob. 2. ex ipso D. Thom. 4. ad Anibal. dist. 17. q. 1. art. 2. *Dicendum, quòd in justificatione impij hæc quatuor, scilicèt, motus liberi arbitrii, contritio, infusio gratiæ, & remissio culpæ simul sunt tempore ::: non simul naturæ ::: Unde secundùm diversum genus causæ unum istorum est prius alio, & econversò.* Nunc sic; sed juxta Trid. nequit negari, quòd contritio (& consequenter charitas: nam sine hac illa non datur) præcedunt ùt dispositiones ad gratiam: ergo ab hac ipsæ procedent út effectus, vel assignent adversarii, qualiter hæc mutua processio, & præcessio inter illas verificetur, ne tanti Doctoris auctoritas cassetur.

75 Prob. 3. ratione, & auctorit. Gratia habitualis præcedit, ùt minus prioritate naturæ, seu causalitatis actum charitatis: ergo procedit hic ab illa. Hanc conseq. concedunt adversarii, si verum est ant. quod probatur ex illo Joan. 4. *In hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse priùs dilexit nos.* Et infrà: *Nos ergo diligimus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos.* Et ex D. Aug. contra Pelag. c. 26. *Ut enim acciperemus dilectionem, qua diligeremus, dilecti sumus, cùm eam nondum haberemus*: Ex D. tandem Greg. Homil. 30. in Evang. ibi: *Qui ergo mente integra Deum desiderat, profectò jam habet, quem amat: nec enim quisquam posset Deum diligere, si eum, quem diligit, non haberet.* Nunc sic, sed dilectio Dei est efectiva, causans in nobis gratiam: ergo si illa præcedit nostram dilectionem, hanc etiam præcedet nostra gratia, sed non temporis: ergo naturæ saltim prioritate.

76 Prob. 4. Ultima dispositio (qualis est actus charitatis, & contritio) est meritoria gloriæ æternæ, út expresè docet D. Thom. 1. 2. q. 112. art. 2. ad 1. ibi: *Præparatio hominis ad gratiam habendam quædam est simul cum ipsa infusione gratiæ. Et talis operatio est quidem meritoria, sed non gratiæ, quæ jam habetur, sed gloriæ*; sed: *nullum meritum est* (inquit ibidem D. Thom) *nisi ex gratia* procedens: ergo à gratia procedunt dispositiones, quæ ipsam præcedunt.

77 Confirmant hoc, tùm actus ferventissimus charitatis, quo Christus Dominus, inquit D. Thom. 3. p. q. 34. art. 3. se disposuit ad gra-

gratiam ſuſcipiendam habitualem, qui abs dubio proceſsit à gratia juxta ipſum D. Thom. ibidem q. 7. art. 10. ubi docet, Chriſtum Dominum indiguiſſe gratia habituali, ut eliceret ſaltim connaturaliter, & perfectè ſuas operationes ſupernaturales, maximè actum charitatis. Tum exemplum caloris ùt octo, qui juxta Joannem à S. Thom. & alios nobis adverſarios, ſic per modum diſpoſitionis ultimæ ad formam ignis præcedit, ut tamen ab ipſa forma effectivè procedat. Tum exemplum apertionis feneſtræ, quæ taliter diſponit, & ad ingreſſum aeris præcedit, ut tamen ab ipſo ingreſſu effectivè procedat: ergo ſi in mutua & reciproca cauſalitate, & præcedentia fundat ſententia contraria repugnantiam, ecce in his exemplis eam funditùs caſſatam.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

78 OBſ. 1. Illa Joan. 14. *Qui diligit me, diligetur à Patre meo*, Et 16. *Pater amat vos: quia vos me amaſtis*, & Luc. 7. *Remittuntur ei peccata multa: quia dilexit multum*, & Zachar. 1. *Convertimini ad me, & ego convertar ad vos*: En dilectionem creaturæ dilectionem Creatoris præcedentem, & conſequenter gratiam: nam hæc per dilectionem confertur, qua nos diligit Creator: ergo nequit à gratia procedere effectivè.

Reſp. 1. ad omnia hæc, quòd dilectio creaturæ ſolùm præit dilectioni Creatoris in genere cauſæ diſpoſitivæ: quod non tollit, quin efficienter à dilectione procedat Creatoris. Reſp. 2. quòd dilectio creaturæ non adducitur tamquàm cauſa, vel motivum dilectionis Creatoris, ſed tamquàm ſignum iſtius, utì explicat D. Thom. in laud. Joan. lect. 3. in quem locum excitat D. Aug. tr. 102. hanc difficultatem: *Ideò amat Deus, quia nos amamus: an potiùs quia ille amat, ideò nos amamus? Ex Epiſtola ſua Evangelica idem* (Evangeliſta) *reſpondet: Nos diligimus, inquit, quia ipſe prior dilexit nos.* Quid expreſſius?

79 Obſ. 2. Et quidem urgenter, adeo ut Lisbonienſis invictum hoc dicat argumentum ex D. Th. q. 28. de verit. art. 8. ibi: *Si gratia per actum contritionis, & fidei formatæ remiſsionem culpæ cauſat, cauſabit eam per modum cauſæ efficientis, quod eſſe non poteſt: nam cauſa effectivè deſtruens aliquid, priùs ponitur in eſſe, quàm hoc, quod deſtruit, ſit in non eſſe: non enim ageret in ejus deſtructionem, quod jam non eſt. Undè ſequeretur, quòd gratia priùs eſſet in anima, quàm culpa eſſet remiſſa, quod eſt impoſsibile. Undè patet, quòd gratia non per aliquam operationem eſt cauſa remiſsionis culpæ, ſed per informationem ſubjecti.* Si autem contritio dependeret effectivè à gratia, út tonet noſtra ſententia, gratia per contritionem operaretur, & expelleret peccatum, quod improbat D. Th. ¶ Ut imbecillitas hujus invincibilis videatur argumenti, retorquetur illud ex D. Thom. 3. p. q. 85. art. 2. ibi: *Pœnitentia expellit omne peccatum effectivè*; & tamen nullus D. Thomæ Diſcipulus infert ex hoc, pœnitentiæ virtutem ſimul exiſtere cum peccato:

to: ergo nec ex eo, quòd gratia per contritionem illud expellat, sequitur coexistentia illius cum illo. Quid ergo?

80 Resp. pro omnibus D. Th. loco relato dirigi contra Auctores secundæ sententiæ, quam ibi refert, qui ex una parte asserebant gratiam expellere effectivè peccatum, & ex alia, gratiam in primo instanti non esse operatricem, ùt ipse refert in 3. dist. 18. q. 1. art. 3. Undè arguebat optimè, quòd si gratia peccatum expelleret per operationem, hoc esset in genere causæ efficientis, *quod esse non potest* (in eorum sententia) sequeretur etiam, quòd *gratia priùs esset in anima, quàm culpa remissa, quod est impossibile* (Impossibile inquit in eorum sententia) nam in nostra verè priùs est gratia in genere causæ efficientis, quàm remissio culpæ: hæc enim illius est effectus. *Undè patet* (concludit) quòd gratia non per operationem, sed per informationem *est causa remissionis culpæ* (in eorum itidem sententia) quam repellit D. Thom. & statim addit suam per hæc verba: Oportet igitur dicere *secundùm aliam opinionem*, quòd motus liberi arbitrii (seu operationes) *quodammodò præcedant, & quodammodò sequantur ordine naturæ*: Intende in verba *ordine naturæ*. Ex quibus clarè infertur quòd, si solùm prioritate naturæ se excedunt, eodem in instanti dantur tum operationes, tum gratia; sed existente gratia, nullum est principium *quod*, quod effectivè influat in actus charitatis, & contritionis, nisi ipsa: ergo procedunt ab ipsa; sed aliàs ipsæ præcedunt gratiam in genere causæ dispositivæ, ùt ibidem asserit D. Thom: ergo ita præcedunt, ut & procedant, quod est nostrum intentum.

Pro aliis solvendis argumentis remittimus lectorem ad loca ex libris Phisic. & Generationis in limine quæstionis hujus præcitata, quæ identica sunt cum his, quæ hìc objici possunt; & similiter eorum solutiones.

DUBIUM VII.

UTRUM PECCATUM MORTALE Remitti possit in statu naturæ puræ absque infusione gratiæ?

81 STatum naturæ puræ descripsimus disp. 1. dub. 1. & quærimus formam, per quam in illo peccatum, si committeretur, dimitteretur? Circa quam difficultatem præter Auctores, quos dub. 3. dedimus, asserentes per solam extrinsecam condonationem remitti posse peccatum, sunt & alii plures, ùt Zumel, Belarm. & Gonet, qui contra ipsos mutationem petunt intrinsecam in justificatione peccatoris in natura pura; contra nos verò hanc sufficere ajunt, si peccator per actum dilectionis Dei super omnia, ùt Auctoris naturalis, intrinsecè immutetur: nec opus esse supernaturali dilectione, & consequenter neque gratiæ infusione. Nos verò opus esse illa cum Cajet. Hispal. Ferre, & N. Salm. in hoc tr. disp. 2. dub. 7. §. 6. defendimus constanter.

NOS-

NOSTRA CONCLUSIO

82 AD remissionem peccati læthalis in puris naturalibus necessariò requiritur gratiæ infusio supernaturalis. Prob. 1. ex D. Thom. q. 28. de verit. art. 2. ad 5. ubi ait: *Adam à statu gratiæ cecidit, & non solùm à statu naturæ. Et tamen si à solo statu naturæ decidisset, nihilominùs tamen ad expiationem infinitæ offensæ donum divinæ gratiæ requireretur.* Quid pro nostræ conclusionis protectione clarius, atque desiderabilius? Nec Goneto prodest recursus ad gratiam per modum auxilii gratuiti naturalis: tum, quia gratia absolutè prolata pro famosiori stat sanctificante. Tum, quia contextus litteræ clarè denotat de hac loqui gratia D. Thomam, dum eam, ibi ait, suppositâ elevatione creaturæ ad finem supernaturalem, opus esse ad justificationem; quo in casu gratia exigetur sanctificans.

83 Prob. 2. Ideò non opus esset gratia supernaturali pro lapsu hominis puri reparando: quia lapsus non fuit contra finem supernaturalem; at hoc falsum est. Hęc minor prob. Ideò non esset lapsus adversus finem supernaturalem: quia deficeret illius cognitio (sicut lapsus Clericidij non est, ubi cognitio hominis út Clerici deest) sed hoc nihil probat, siquidem nec infidelis negativè talis cognoscit expressè Deum út supernaturalem, & tamen, si præcepta frangit naturalia, peccat peccato terminativè supernaturali, hoc est, contra finem supernaturalem, & damnatur (O! utinam non tot Infideles negativi damnarentur!) ergo pariter in nostro casu. Itaque sat est, út lapsus contra finem sit supernaturalem, quòd in confuso aliquid divinum, & supra omne, quod creatum est & creabile bonum, concipiatur offensum: quod utique in casu præsentis dubij accideret, & in Infideli negativo defactò accidit. Undè sicut cognitio probabilis, suspicio, vel cognitio in confuso circa aliquas pravas circunstantias actus, licèt desit cognitio expressa, sufficit, út illas prævidens, si dubium non deponat, earum incurrat malitiam, ut inquiunt N. Salm. tr. 13. de peccat. disp. 10. n. 164. sic proportione servata in casu nostro, in quo certè peccans homo purus, aliquid superius & supra omnem naturæ ordinem saltim in confuso cognosceret.

ARGUMENTA SOLVUNTUR.

84 OBS. 1. peccatum in casu quæstionis non esset privatio gratiæ: nam hæc, si ante peccatum non erat forma debita, multò minus post illud: solùm ergo esset pura carentia rectitudinis debitæ naturalis; sed hæc sine gratiæ privatione haberi potest: ergo hac non opus esset, ut peccatum remitteretur. Resp. neg. ant. & ad probat. imbibitam, quòd verè esset privatio gratiæ post peccatum tamquàm pœna peccati: posuit enim peccans obicem positivum contra illam: erat autem debitum non illum opponendi. Undè carentia gratię, quæ ante peccatum erat negatio, quia neque erat voluntaria,

nec

nec erat debita forma, post peccatum est privatio, quia fit positivè voluntaria, & privatur peccans debito non obstandi gratiæ, nec inhabilitandi se ad eam. Quod parificat N. Paulus aliquibus exemplis apud ipsum videndis.

85 Obs. 2. Si homo sic peccans privaretur gratia, Deum graviter offenderet ùt finem supernaturalem: ergo teneretur ad eum se convertere ùt talem, & restituere ei honorem sublatum, quod tamen esset impossibile: ergo & falsum id, ex quo sequitur. Resp. quòd quantum est ex se, teneretur se convertere: quia tamen esset illi impossibile, tum, ex defectu virium supernaturalium, tum, ex defectu cognitionis ad id sufficientis, ideò idem est ferendum judicium, ac de peccatore in præsenti systemate, quantùm ad satisfactionem infinitam, ad quam ex natura debiti tenemur, non verò ex conditione debitoris: quia hic finitum, illud infinitum est.

86 Obs. 3. *Contrariorum eadem est ratio à contrario* (inquit Scholastica paræmia) ergo idem est ferendum à contrario judicium de aversione, ac de conversione; sed in pura natura homo nequit ad Deum se convertere Auctorem supernaturalem: ergo nec ab illo ùt tali se avertere: ergo peccatum non erit terminativè supernaturale: ergo nec opus erit gratia ad illud auferendum supernaturali. Argumentum in arguentem sic retunditur. In omni systhemate, aversio, & conversio sunt contraria: ergo si homo in præsenti viribus naturæ potest à Deo se avertere, potest etiam ad illum se convertere? Consequentia nequam.

Resp. ergo, axioma dictum intellectum iri de contrariis ex natura contrariorum, & cæteris paribus ex parte subjecti, & ex parte termini se tenentibus. In casu dubij præsentis terminus in primis est distinctus: nam aversionis est supernaturalis, conversionis verò terminus est naturalis. Deindè subjectum peccans est homo, qui ex conditione creaturæ capax est sine difficultate labendi in læthale peccatum; econtrà ut surgat, viribus eget supernaturalibus, quas ex creaturæ conditione non habet. Hoc quod adhuc in ordine communi, & naturali rerum passim experimur: videmus enim hominem facilè, si vult ipse, infirmari, & difficile, & fortè impossibile est se ad sanitatem revocare. Facilè quis præceps descendit ex cacumine montis, & fortè incapax ad illud redditur, qui redeat. Præterquamquòd in moralibus semper admissum est ùt verum, plùs ad bonum requiri, quàm ad malum; ergo non ex eo quòd homo nequeat ad Deum se convertere út supernaturalem, sequitur, quòd nec ab ipso ùt tali avertere non possit.

DISPUTATIO IV.

DE GRATIA ACTUALI, SIVE AUXILIANTI.

GRatia habitualis omnem actualem superat gratiam; tum, effectuum dignitate, tum, influendi modo stabili, tum, prædicati di-

divini participatione formali: ideò primum locum ei, ejusque effectui formale justificandi impium in præcedentibus dicavimus. Superst, ut & de gratia actuali, quæ minor est dignitate, operatione, atque participatione nunc agamus: Pro qua sit

DUBIUM I.

QUID, ET QUOTUPLEX SIT GRATIA actualis? Et an verè detur gratia sufficiens separata ab efficaci?

1 GRatia actualis vel auxilians, quæ nomine dicitur incomplexo *auxilium*, nihil est aliud, quàm *juvamen quoddam supernum transeunter elevans animam, ut aliquam supernaturalem eliciat operationem.* Per quæ differt verba ab habituali, quæ intrinsecè, & permanentèr auxiliatur animæ, non ad hanc, vel illam operationem, sed ad plures, vel ad omnes supernaturales. ¶ Dividitur in operantem, & cooperantem. Cooperans est, quæ intrinsecè inhæret, ut cooperetur, vel cooperari possit potentiæ. Operans, quæ transeunter operatur, vel removens impediens, vel aliquomodò suadens, aut solicitans potentiæ operationem. Hujus divisionis meminit D. Aug. lib. de grat. & lib. arb. ibi: *Ut ergo velimus, sine nobis* (Deus) *operatur* (ecce gratiam operantem) *Cùm autem volumus, & sic volumus, ut faciamus, nobiscum cooperatur* (ecce gratiam cooperantem)

2 Coincidit cum hac divisio alia in gratiam excitantem, & adjuvantem, cujus meminit Trid. sess. 6. c. 5. ibi: *Disponuntur ad justitiam, dum excitati divina gratia* (ecce excitantem) *& adjuti* (ecce adjuvantem) :: *liberè moventur in Deum.* Gratia *excitans*, sub aliis vocibus *pulsans* & *vocans*, est illud primum auxilium, quo Deus quasi pulsat, vocat; & à somno creaturam excitat, ut suam inchoet conversionem: Habetque pro effectu motus indeliberatos, & ideò coincidit cum gratia operante: quia operatur in nobis sine nobis, hoc est, sine deliberatione nostra. Gratia *adjuvans* est auxilium illud, quo Deus hominem jam à somno excitatum adjuvat, cum illo operans, seu cooperans animæ salutem, vel in ordine ad salutem assequendam: & ideò coincidit cum gratia cooperante. ¶ Coincidit itidem cum præmissis alia tertia divisio in gratiam *prævenientem*, & *subsequentem*, quarum prima in idem recidit ac *excitans*, diciturque *præveniens*, quia ante omnem aliam gratiam, imò ante omnem nostram deliberatam operationem in nobis operatur, excitans & movens, ut operemur. *Subsequens* verò dicitur coincidere cum cooperante, quia subsequitur ad primam pulsationem, & animam jam excitatam eam, ut operetur, committatur: Undè & *concommitans* gratia dici solet. Præter has

3 Famosior est divisio gratiæ actualis in *sufficientem*, & *efficacem.* Prima est, quæ præstat posse agere: hæc verò, quæ infert infallibiliter ipsum agere. Illa est, sine qua non possumus agere; hæc verò, cum qua infallibiliter agimus. Hanc nos docuit divisionem Magn. Parens Augustinus lib. de Correc. & grat. c. 11.

et. ubi docet, quòd Adamo in ſtatu innocentiæ collatum fuit auxilium ſufficiens, quo perſeverare poſſet, non verò efficax, quo perſeveraret reapſe. Et lib. 1. ad Simplic. q. 2. duas diſtinguit vocationes, quarum alteram vocat congruam, qua vocavit Deus Jacob, & hæc fuit *efficax*: alteram, qua Eſau vocavit, & hæc ſolummodò *ſufficiens*. Hanc diviſionem adeo rationi conſonam, & à tanto Doctore derivatam, *moleſtè ferunt*, inquit Hilarius in Epiſt. ad D. Aug. de Pelagianis loquens tunc contrariis. Sed & nunc nonnulli Catholici (Molina Principe, qui in concordia Uliſipone impreſſa anno 1588. q. 23. diſp. 1. fol. 484. eam, ait, nedum indoctos, ſed etiam doctiſsimos viros perturbaſſe, *ne dicam* (addit) *illius occaſione, ſalutem eorum fuiſſe perditam*) eam præter reverentiam tanti Doctoris, innattentè mordent, & inurunt.

4 Videant verò ſcioli iſti, qui vel D. Auguſtinum parùm reverentur, vel in ſua ſcientiola plus nimio confidunt: videant hanc auxiliatricis gratiæ diviſionem ex viſceribus ſacræ paginæ depromptam: inquit enim Paulus nobis 2. ad Cor. 3. *Sufficientia noſtra ex Deo*, & Deus Paulo (ibi c. 12.) *Sufficit tibi gratia mea*. Quæ verba expreſsiùs gratiam ſufficientem exprimentia? Et quæ gratiam efficacem efficatiùs ſuadentia, quàm ſequentia ex Joan. c. 10. *Non peribunt in æternum, & non rapiet eas* (id eſt oves, vel animas) *quiſquam de manu mea*? Et Ezech. 36. *Faciam* (dicit Dominus) *ut in præceptis meis ambuletis* ;:: *& operemini*. Non hìc dicit Deus, faciam ut poſsis, ſed faciam, ut defactò faciatis. Quod ergo ſignaculum gratiæ efficacis expreſsius poſsit deſiderari? ergo perſtare debet præfata diviſio, quidquid in eam debellandam, atque devellendam conſpirent Catholici Romani, & accatholici Pelagiani.

His præmiſsis, quærimus impræſentiarum, utrum ex duobus his ultimis membris dividentibus, unum, quod eſt gratia ſufficiens, detur ab altero, ſcilicèt gratia efficaci, ſeparatum? Circa quod dubium duplex eſt ſententia, altera negans, quam tenent Cornel. Janſen. Michael Bajus, & alij ejuſdem furfuris AA. præcipuè Calviniſtæ. Altera affirmans, quam noſtri communiter ſequuntur Theologi; pro quibus vide N. Salm. tom. 5. tr. 14. diſp 6. dub. 1. Cum quibus ſit

NOSTRA CONCLUSIO.

5 DAtur defactò gratia actualis ſufficiens ad ſupernaturales actus, ſeparata ab efficaci. Hæc concluſio definita fuit ab Innocent. X. damnante ex Cathedra quinque prædicti Janſenij propoſitiones, quarum erat prima: *Aliqua Dei præcepta hominibus juſtis volentibus, & conantibus ſecundùm præſentes, quas habent, vires, ſunt impoſsibilia, deeſtque eis gratia, qua poſsibilia fiant*; atqui gratia efficax pluribus deeſt: ergo vel nihil damnat oraculum, quod abſit, vel ſolùm damnat ſententiam negantem, hominibus conferri gratiam ſufficientem. Eam iterum damnavit Clem. XII. in Bulla *Unigenitus*, ubi inter

plures propositiones, secundam proscribit, quæ sequens est: *Jesu-Christi gratia, principium efficax boni cujuscumque generis, necessaria est ad omne opus bonum: absque illa non solùm nihil fit, sed neque fieri potest.* Et nonam itidem, quæ est isthæc: *Gratia Christi est gratia suprema, sine qua confiteri Christum numquàm possumus: & cum qua numquàm eum abnegamus.* Ex quibus ultimis verbis sequitur apertè, quòd omnis gratia est efficax, & hoc damnat Oraculum Ecclesiæ: ergo datur alia, scilicèt sufficiens, ab illa separata.

6 Prob. 2. ratione: Si gratia sufficiens ab efficaci separata non detur, homo non peccabit in omissione aliquorum actuum supernaturalium præceptorum. Patesit hæc sequela: nam si ei gratia efficax conferatur, verè adimplebit, quod præcipitur, & tunc non peccabit; si verò negetur efficax, & aliàs sufficiens saltim non admittitur, nec sic peccabit: quia impossibilis erit eorum adimpletio, quod tamen infandum quidem est: ergo & falsa, ex qua id sequitur, sententia adversa.

7 Prob. 3. Homo in statu lapsæ naturæ sæpesæpiùs resistit auxiliis, & divinis pulsationibus, quibus Deus misericorditer eum ad se vocat, & quasi provocat in sui conversionem; sed si resistit illis, nequeunt dici gratia efficax: nam hæc infallibiliter operatur: ergo erunt gratia sufficiens. Major sola difficilis admissu prob. multipliciter, & 1. ex illo Act. 7. *Vos semper Spiritui-Sancto resistitis.* Nec valet recursus Jansenio, & ejus assecl is (qui solam gratiam agnoscunt efficacem) ad gratiam externam, & extrinsecè motricem, quam sufficientem & resistibilem admittunt: nam, út inquit D. Thom. quodlib. 2. art. 6. *Tenebantur, inquit, interiori vocationi non resistere, sicut de quibusdam dicitur Act. 7. Vos Spiritui-Sancto resistitis. Interiori*, ait, non exteriori: ergo vanus est recursus.

8 Prob. 2. eadem major ex Trid. sess. 6. Can. 4. ibi: *Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum ::: neque posse dissentire, si velit, anathema sit*; atqui gratiæ efficaci resisti nequit: ergo si datur juxta Trid. gratia, cui possit homo dissentire, vel resistere, hæc erit gratia sufficiens. ¶ Prob. 3. eadem maj. quia una ex quinque damnatis propositionibus Jansenij ab Innocen. X. & Alex. VII. hæc erat: *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquàm resistitur*; hæc damnatur: ergo hæc debet admitti: Interiori gratiæ aliquandò resistitur; sed efficaci nunquàm: ergo sufficienti: ergo datur hæc. ¶ Prob. 4. ex D. Aug. lib. 83. quæstion. quæst. 6. ibi: *Ad illam enim cœnam, quam Dominus dicit in Evangelio præparatam, nec omnes, qui vocati sunt, venire voluerunt: neque illi, qui venerunt, venire possent, nisi vocarentur.* Ecce apprimè auxilium sufficiens explicatum, quia per talem vocationem potuerunt, sed tamen venire renuerunt. ¶ Tandem

9 Prob. 5. ratione major præfata, simul & conclusio: nam homo justus frequentissimè resistit pluribus auxiliis à Deo in anima ejus seminatis, ut meliorem frugem ex eorum seminatione reportet: atque de

omis-

omissione, vel resistentia in eis assentiendo frequentissimè sese accusant, & se accusavere majores, & sanctiores natu Ecclesiæ: ergo potest etiam homo lapsus resistere vocationi in conversionem. ¶ Et quidem aliter homo lapsus operabitur quantum boni potest: quia quidquid boni potest in linea supernaturali, est ab auxilio efficaci (sufficiens enim non admittitur) sed auxilio efficaci semper cooperabitur: ergo faciet semper, quidquid boni potest: quo quid assertu indignius?

ARGUMENTA JANSENIANA.

10 OBS. 1. illud Joan. 6. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater ::: traxerit eum.* Ubi nota, non ait, *nemo venit, sed nemo potest*, nisi quem traxerit Pater; sed ille, quem Deus traxerit, jam habet gratiam efficacem, quia defactò trahitur: ergo hæc erit unica dans posse: ergo sufficiens non dat posse: quia sine efficaci *nemo*, inquit, potest. Si ergo sufficiens non dat posse, ad quid erit sufficiens? ¶ Confirmatur ex D. Thom. 1. 2. q. 109. per totam, ubi passim affirmat, hominem non posse ad Deum converti, nisi à Deo convertente: sed convertit eum per gratiam efficacem: ergo sine hac non potest, hoc est, non habet posse, neque sufficientiam: ut quid ergo gratia dicitur sufficiens, cùm, si non dat posse, erit insuficiens?

Ad hæc, & alia his similia facilè, & communissimè respondetur, quòd sine gratia efficaci non potest equidem quis venire ad Deum per conversionem potentia consequenti: quia deficit illi applicatio primæ causæ liberæ, quæ liberè cum libera causa secunda ad liberum actum concurrat eliciendum: quod tamen non tollit potentiam antecedentem, qua si velit uti (& quidem velle potest) convertetur: quia ex parte potentiæ habet, quidquid requiritur virtutis, media gratia sufficiente, quæ ad hoc est destinata.

11 Obs. 2. Illa est gratia sufficiens, sine qua homo non potest operari; sed sine gratia efficaci nequit operari: ergo hæc est illa, vel illa ab hac nequit separari. Dist. maj. sine qua non potest operari potentia antec. conc; potentia conseq. nego maj. & dist. min. sine gratia efficaci non potest operari potentia conseq. conc; antecedenti, nego min. & conseq. Requisita ad operandum duplicia sunt; alia pertinentia ad actum primum, seu dantia posse, & virtutem, & his deficientibus, deest tum potentia antecedens, tum potentia consequens: & hujusmodi sunt in ordine supernaturali potentia obedientialis animæ, & virtus, seu auxilium sufficiens illam elevans; alia pertinent ad actum secundum, supponentia jam actum primum sufficienter constitutum, & virtuosum: & hujusmodi est auxilium efficax, quod actum primum supponit, illumque ad actum secundum effectivè applicat, & ideò si desit auxilium efficax, deest quidem applicatio potentiæ, seu consequens potentia, non verò potentia, seu posse antecedens.

12 Obs. 3. Ideò homo indige-

ret auxilio sufficienti : quia deficiente gratia efficaci (quæ sæpè deficit) adhuc teneretur aliqua servare præcepta supernaturalia , v. g. eliciendi actus charitatis, & contritionis , quæ sine auxilio saltim sufficiente non posset implere , & consequenter nec teneretur , nec peccaret , si omitteret , quod apud omnes falsum est; sed hæc ratio infirma est. Min. prob. 1. Gratia habitualis sufficiens est,& necessaria ad præfatos actus charitatis , & contritionis eliciendos:& tamen absente illa, datur præceptum illos eliciendi : ergo non,ut detur obligatio ad aliqua præcepta, opus est auxilio sufficienti.

Eadem prob. minor 2. Judei tenebantur legem observare , & tamen eis auxilium sufficiens non dabatur juxta D. Thom. 1. 2. q. 106. art. 2. ad 2. ubi ait, quòd lex nova affert auxilium sufficiens, ut operemur ; econtrà lex vetus ; quod ad Rom. 4. innuit Apostolus : ergo sine gratia sufficienti potest instare præceptum. ¶ 3. prob. Obdurati, & excæcati peccatores tenentur ad aliqua præcepta supernaturalia , & tamen inquit Aug. lib. de perfec. just. c. 19. *Eos* (Deum) *destituere omni lumine veritatis , & divino adjutorio* : ergo idem. ¶ Et quidem (quod est 4. probatio) si Deus auxilia sufficientia semper præstaret, ut obligatio instaret præcepti, ut quid suaderemur ea petere? Maximè cum dicat D. Aug. lib. de grat. & lib. arb. *quòd Deus jubet aliqua , quæ non possumus , ut noverimus quid ab illo petere debeamus. Jubet*, inquit , *aliqua quæ non possumus* : ergo signum est deesse auxilium sufficiens : si enim non deesset, profectò jam possemus: ergo quòd non possimus , non probat, auxilium sufficiens dandum esse.

13 Ad argumentum , *amissa sequela majoris prout jacet* , respondetur neg. min.quam tot probationum turba non reponit. Non prima : quia Deus omnibus adultis nedum offert, sed & confert auxilia saltim remissa, vel remota ut convertantur , quibus si benè utantur, alia, & alia validiora conferuntur, quousque commodè dispositio , & gratia conferatur, qua præceptum impleat, quod instat. ¶ Non secunda : mens quippè D. Thomæ ea non erat , quòd Judeis auxilium deesset , sed hoc non conferri per legem , sicut per legem novam nobis datur (quippèquæ in cordibus nostris scribitur , & inditur internè) In cujus testimonium dixit D. Thom. 1. 2. q. 97. art. 1. ad 4. *Quamvis lex vetus non sufficeret ad salvandum homines , tamen aderat aliud auxilium à Deo hominibus simul cum lege, per quod salvari poterant.*

14 Nec tertia : nam solùm negat D. Aug. ibi , & alibi locorum, quòd Deus pluribus denegat excæcatis peccatoribus lumen , & auxilium efficax propter eorum majorem ad primam lucem renitentiam, non verò sufficiens. ¶ Nec demùm ultima : tum quia, licèt Deus non semper præstet auxilia sufficientia, hoc non probat non dari , nec dari posse aliquandò , út intendunt adversarii. Tum : quia sæpè homo non habet auxilia sufficientia , nisi valdè remissa vel remota , quibus adjutus potest orare , ut & proxima Deus illi conferat. Di-

15 Diximus in principio hujus reſponſionis : *admiſſa ſequela majoris proùt jacet* : nam ſtare poteſt, quòd homo teneatur (ſaltim ex præcepto antecedenti) ad ejus impletionem, quod non poteſt implere defactò & conſequenter : quia priùs ex voluntate & culpa ſua factus eſt inhabilis , út ſæpè diximus in hoc tract : non ergo ratio noſtra indefinitè probat, & proùt jacet in argumento, ſed proút eſt in concluſione, hoc eſt, in aliquo tantúm & raro caſu, in quo non præceſsit culpa perſonalis, v. g. ſi in ingreſu rationis Deus auxilium ſufficiens denegaret puero, quod aliqui poſsibile affirmant, & aliàs ad ſe in Deum convertendum ſupernaturaliter teneretur , ùt Thomiſtæ ſentiunt, quod ad noſtrum ſufficit intentum, cùm adverſarii generatim à finibus fideliſmi ſufficiens exterminent auxilium.

DUBIUM II.

IN QUO CONSISTAT AUXILIUM, ſeu gratia efficax ?

16 OMnes Catholici ſupponere debent, aliquam dari gratiam efficacem , quam ſic definitam approbant N. Salm. tom. 6. tr. 14. diſp. 7. n. 1. *quæ defactò* (inquiunt) *ſemper, & infallibiliter habet effectum.* In quo verò conſiſtat, vel ex quo hæc proveniat infallibilis efficacia , hoc opus ! hic labor ! nam ſi ex libera creaturæ libertate eam velis devenire ſuadere, libertati Dei defraudare niteris (præterquamquòd tunc caſus non erit gratia Creatoris, ſed voluntas creaturæ) ſi jura, & dominium Dei ſupra voluntatem creatam defendere volueris , hanc arbitrio proprio ſpoliare videberis, ut meritò de te , quoquò te verteris, dicatur : *incidis in ſcyllam, cupiens vitare caribdin.*

17 Patres Jeſuitæ Molinæ ductu docti , conſiſtere voluere in entitate , vel auxilio indiferenti ad conſenſum, vel diſſenſum ſupernaturalem , reddique efficax ex determinatione voluntatis creatæ , per ſcientiam mediam prævisæ conſenſuræ ſub talibus , vel talibus circunſtantiis , & indiferentibus auxiliis conſtitutæ. ¶ Scotiſtæ negant hanc mediam ſcientiam, in quo nobiſcum fœderantur ; diſtinguuntur verò in eo, quòd hanc gratiam , ſive auxilium efficax eſſe, inquiunt, ipſum Dei decretum ab intrinſeco efficax, prædeterminativum conſenſus (v. g.) præ diſſenſu , abſque eo quòd ab ipſo deſcendat aliqua qualitas creata intrinſecè inſidens creaturæ, illamque, ut operetur, impellens, ſed ita ut ipſummet decretum Dei extrinſecum per quandam imperioſam ſympatiam ſic voluntatem creatam agitet erga conſenſum (v. g.) ut hunc infallibilem inferat futurum. Undè non præmotionem phyſicam, qualem nos Thomiſtæ, hunc vocant modum concurrendi, ſed moralem præmotionem. Quem opinandi ſtylum noviſsimè ſuſcitavit Illuſt. Palan. de Provid. q. 14. per totam.

18 Nos demùm cum N. Salm. laud. tom. 5. tr. 14. diſp. 5. dub. 6.

6. cum communi Thomistarum constantissimè defendimus, prædictam gratiam in qualitate consistere creata, intrinsecè recepta in creatura à decreto Dei efficaci descendente. ¶ Undè in summa hæc gratia, vel hoc auxilium efficax nihil est aliud, quàm concursus Dei prævius, vel præmotio physica, de qua, quantùm fas est, disceptant N. Complut. abrev. in lib. Physic. disp. 11. q. 2. cum eo solo discrimine, quòd ibi de præmotione physica circa operationes agitur liberas, vel necessarias intra lineam naturalem; in præsenti verò intra ordinem supernaturalem de ipsis disceptatur: & ideò hìc dicitur gratia efficax, quæ in Physica efficax præmotio nominatur.

19 Ex quo sequitur, quòd hæc gratia à nobis sic admissa, & explanata, non dat posse voluntati, quam movet efficaciter, sed supponit in primis eam cum suo posse radicali; supponit etiam ipsam per auxilium sufficiens roboratam, à quo habet virtutem proximam ipsam ad operationes supernaturales elevantem, ac cum ipsa cooperantem, & consequenter gratiam illam primam, quam suprà exposuimus sub nomine excitantis, prævenientis, atque operantis. Supponit demùm gratia efficax auxilium aliud dans posse potentiis in ordine ad actualitatem actus, & hujus existentiam, utpote vires earum, & tendentiam superantes specificam, ùt explicant N. Salm. tom. 5. disp. 5. n. 88. & Complut. abrev. in lib. de Gener. disp. ult. q. 2. §. 3. & q. 5. §. 2. Omnia hæc præsupponit gratia efficax, sine qua veluti otiosa sunt, & sine actu secundo præfata requisita, donec per illam ad exercitium provocentur, & ut exerant vires suas efficaciter, & infallibiliter impellantur.

20 Sic explicatum hoc auxilium, sivè gratiam efficacem renuunt totis viribus admittere PP. Societatis, tollentem quippè, út ipsi ajunt, libertatem humanam contra SS. PP. sacram Scripturam, & experientiam, quæ nos docet, id voluntatem operari, quod ipsa vult, nec expectare alterius etiam divinam prævoventem, ut in illud, quod maluerit, extremum sese jaciat. Nos verò hunc opinandi modum, tollentem quippè à Deo libertatem in ratione primæ motricis causæ libertatis creatæ, omninò relegamus non tanti ducentes (si quod præjudicium apprehendatur) ab illo reelebare creaturam, quàm illud non inferre Creatori.

21 Auctoritates sacræ Scripturæ, testimonia Sanctorum PP. & irrefragabiles rationes, quæ nostram vallant, cummuniunt, atque inexpugnabilem reddunt sententiam, dedimus tum in laud. lib. Physic. tum in hujus operis tom 1. tr. 3. de Scientia Dei disp. 3. dub. 6. & disp. 4. dub. 2. & disp. ult. dub. un. de Scientiæ mediæ impossibilitate, & tr. 4. de Volunt. Dei disp. 3. dub. 4. & tr. 5. de Prædestin. disp. 2. dub. 1. & tr. 10. de Libert. Christi disp. 2. dub. 3. & 4. & tr. 12. de Angelis disp. 3. dub. 4. & 7. & in præs. tract. disp. 1. dub. 7. Quibus in locis quidquid substantiale; doctrinale, & desiderabile ad

hanc

hanc materiam quæras discutiendam, propugnandam, & adversam impugnandam, uberrimè invenies. Quod si quis plus ultrà in ea haurire vellit, vel etiam usque ad satietatem ebibere, N. Paulum consulat in præsenti, ubi post tot disceptationes nuper collaudatas, & per totum suum opus sapientissimè sparsas: novissimè sexaginta insumit paginas in hoc absolvendo perdifficili puncto. Verùm si adhuc quis in hoc fonte sitim illam penetrandi non extinguat, exundantes accurrat fluvios Nostros venerandos Salm. Schol. qui, postquàm hoc punctum spaciatim, ubertimque versarunt tom. 5. tr. 14. disp. 5. dub. 6. suam que mentem in viginti paginarum tramite folij majoris dilucidè impresserunt, iterum tom. 6. in eodem tract. disp. 7. eam novo tradunt prelo, & uberrimè fundunt per centum, & septuaginta tractum ejusdem folii paginarum. Et nonne materiam hanc absolvunt? (nequam inquam, meliùs inquiro; incipiunt?) nec quidem incipiunt: quia interminabilis est materia illa, quam solùm interminabilis vitæ scientia potest edocere, & terminare. Nos verò ne consilium transgrediamur Apostoli: *Non plus sapere; quàm oportet sapere*, his contenti sumus, quas locis collaudatis, ad quæ mittimus Lectores, doctrinis insinuavimus.

*** *** *** ***
*** *** ***
*** ***
***

DUBIUM III.

AN SI DEUS AGERET NECESSARIO, voluntas nostra libera posset esse in operando?

22 NOn æquis oculis has in hypothesi fundatas umquam aspeximus quæstiones, quippèquæ rem, & subjectum plerumque destruunt, de quo agunt, ùt hæc, de qua agimus, ostendit: destruit enim Deum, dum ipsum liberum fingit non esse, ut agitetur: destruit etiam creaturas, quæ sine Creatore esse nequeunt: quibus destructis, subjectum quæstionis non supponit, quod in idem recidit, ac ipsam esse de subjecto non supponente; & nihilominús tamen aliqualem concipimus utilitatem reportandam ex hujusce difficultatis sub hypothesi præfata expositæ resolutione: nam si operante Deo ex necessitate, adhuc creatura libera esset in agendo; signum erat evidens, quòd libertas creaturæ à libertate non dependeret Creatoris (vel quòd ipsa se ipsam determinaret ad operationem; si verò deficiente libertate primæ causæ, defit & libertas secundæ, argumẽtum est, quòd hæc sine illa operatrix libera non est; nec ita liberè operetur, ùt non expectet libertatem primam præmoventem, applicantem, & suaviter, ut operetur, ipsam impellentem.

Circa præsenten difficultatem duæ sunt oppositæ, & præcipuæ sententiæ, quarum prima est

affirmativa, hancque tenet Illust. Godoy tom. 2. in 1. p. disp. 54. pro se laudans veteriores Thomistas, ùt Cajet. Bañ. Ferraram. Secunda, quam tenent N. Salm. t. 6. tr. 14. disp. 7. dub. 7. cum omnibus Scotistis, & eorum subtili Directore, est negativa, et

NOSTRA CONCLUSIO:

23 SI Deus ageret necessariò, creatura non ageret liberè. Conclusio hæc, licèt non expressa, est tamen oppidò conformis doctrinæ D. Thom. q. 2. de Verit. art. 12. ad 7. ubi docet id, quod, ipsum, & N. docent Complut. abrev. in suis Sumul. lib. 4. c. 2. §. 1. ibi: *In omni bona argumentatione semper ex antecedenti necessario sequitur necessarium, & ex contingenti contingens.* Et ratio est, inquiunt: quia omnis causa non impedita producit effectum similem sibi. Nunc sic; sed influxus Creatoris in hypothesi omni debet esse antecedens, & causa influxus creaturæ: ergo, si ille est necessarius, & iste necessarius necessariò debet esse: ergo non liber.

24 Prob. 2. ex ipso D. Thom. qui 1. 2. q. 10. art. 2. asserit, libertatem fundari in universalitate, qua voluntas attingit, vel non attingit, attingitque bonum, & non bonum; sed repugnat, quòd potentia inferior, alterique superiori subdita tum in esse, tum in operari, extensiorem, & universaliorem in attingendo modum habeat, quàm cui subditur superior: ergo, cum voluntas creata voluntate Dei sit inferior, si hæc strictim, & necessariò unum, & non plura respicit extremum attingendum, nullimodè illa libertate gaudebit ad plura quàm unum attingendum.

25 Prob. 3. ratione: Implicat creaturam habere indiferentiam activam ad consensum, vel dissensum, quin ad utrumque concurrens à Deo primo motore moveatur, aliàs nec Deus esset causa prima, nec creatura secunda. Nunc inquiro: an quandò voluntas necessariò prævovetur à Deo ad consensum, posset ipsa elicere dissensum, vel non? Si posset: ergo creatura eliceret dissensum, quem Deus non contineret: esset enim necessitas adconsensum, & consequenter creatura esset causa prima illius, quo quid prolatu indignius? Si non posset: ergo creatura non operaretur liberè, quo quid sententiæ nostræ secundius? Ergo neganda est libertas creaturæ, si necessitas operandi imponatur Creatori. Ratio hæc versatur directè circa libertatem contrarietatis; indirectè verò excludit etiam à creatura libertatem contradictionis, si in Deo necessitas in operando effingatur: quia juxta probabiliorem sententiam non datur pura omissio in linea morali. Itaque qui liberè non consentit, aliquem elicit actum, quo vult non consentire, & de hoc actu eadem fit inquisitio & argumentum, ac de assensu, vel dissensu.

26 Prob. 4. ratione: Creatura, ut operetur, debet à Deo prævoveri; sed nequit à Deo prævoveri ad operationem liberam, v. g. liberum

assen-

assensum, si Deus operetur necessariò. Hanc probo min. assensus liber talis est, ut loco illius supponi possit dissensus; sed hoc repugnat assentienti creaturæ. Prob. min. nequit supponi dissensus creaturæ, quin etiam à Deo præmoveatur ad illum; sed assentiente creatura, Deus est necessitatus ad assensum: ergo nequit ad dissensum illam præmovere: ergo neque creatura hunc elicere: ergo elicere cogitur assensum: ergo non liberè operatur creatura, si liberè operari denegetur Creatori.

OPPOSITA SOLVUNTUR ARGUMENTA.

27 Obs. 1. D. Thomam 1. p. q. 14. art. 13. ad 1. ubi ait: *Licèt causa suprema sit necessaria, tamen effectus proximus potest esse contingens propter causam proximam contingentem, sicut germinatio plantæ est contingens propter causam proximam contingentem, licèt motus Solis, qui est causa prima, sit necessarius. Et similiter scita à Deo sunt contingentia propter causas proximas, licèt scientia Dei, quæ est causa prima, sit necessaria.* En tibi ex causa necessaria suprema effectum creaturæ contingentem, seu liberum: ergo non arguitur ex necessitate in operando in causa prima necessitas operandi in causa secunda.

Ad hoc argumentum specie tenus difficile facilè respondetur, non esse idem effectum esse liberum, ac esse contingentem: esse enim liberum, sicut ab intrinseco est, ab intrinseco potest non esse: quia voluntas sicut vult, potest etiam nolle. Contingens verò potest ab extrinseco provenire, quatenús creatura ab aliquo agente proximo operari præpeditur, vel operari hunc præ alio effectum cogitur. Hoc videtur in ortu fœtus monstruosi, vel in nullius fœtus generatione perfecti, nec monstruosi, adhibita ex parte parentum debita opera, quo in casu talis generatio, vel istius defectus non est effectus parentibus liber, quia præter voluntatem est eorum, & tamen est contingens à causis naturalibus illum causantibus, vel impedientibus. De hujusmodi ergo loquitur D. Thomas contingentia, quę non præjudicat nostræ conclusioni, minimè verò de libertate causæ secundæ, à qua oritur contingentia actus. Ex quo infertur, quòd contingentia latiùs patet, quàm libertas: omne quippè liberum est contingens, non verò omne contingens est liberum: quia contingens potest ab intrinseco, vel ab extrinseco oriri; & quidem si ab intrinseco, tunc coincidit cum libero, si verò ab extrinseco, liberum non est, de quo in præsenti agimus; potest verò esse liberum, si causa extrinseca movens, vel impediens fuerit libera, sed tunc moveret hæc liberè, quia à Deo liberè & ipsa moveretur.

28 Obs. 2. Estò voluntas creata moveatur à Deo necessariò, potest ipsa liberè se movere; ruit ergo conclusio. Prob. ant. Estò causa creata moveatur à Deo liberè, potest ipsa moveri necessariò, ùt patet in omnibus causis necessariis necessariò se moventibus à Deo liberè eas movente: ergo pariter econtra. Resp. neg.

neg. primum antec. & conceſſo antec. probationis, neg. conſeq. & paritatem : nam movere Deum neceſſariò creaturas, & has liberè moveri ampliat concurſum creaturæ, & reſtringit concurſum Creatoris, quo quid fœdius ? Movere verò Deum liberè, & moveri creaturas neceſſariò reſtringit, út par eſt, iſtarum concurſum, & dilatat divinum, quo quid dignius ? Porrò nulla indecentia eſt in eo, quòd Deus poſſit, quod non poteſt creatura, hoc eſt, ipſum moveri liberè & ampliativè, ipſam verò neceſſariò & reſtrictivè ; adeſt verò magna in eo, quòd creatura poſsit quid plus, quod non poteſt Creator, hoc eſt extendi ad plura extrema proùt vult, & Deum reſtringi ad unum, velit nolit : per quod datur ſolutio paritati, finis huic tractatui, & LAUS DEO.

TRAC-

TRACTATUS XIV.

DE VIRTUTIBUS THEOLOGALIBUS.

MULTÆ filiæ à gratia naſcuntur habituali, tot, quot virtutes ſupernaturales animæ inſident juſtæ; ſed inter eas primatum tenent Theologicæ, ſcilicèt fides, ſpes, & charitas (ſic dictæ: quia Theos, id eſt Deum, immediatè reſpiciunt, & attingunt) propterea, cùm primùm de earum Matrice gratia in præcedenti actum ſit tractatu; in præſenti de tribus primogenitis ejus filiabus ſuaptè natura ſequitur agendum, quod appoſitè fiet, ſi tribus tres dicemus diſputationes virtutibus, quarum ſit

DISPUTATIO PRIMA

DE FIDE.

Nihil volitum (inquit Scholaſtica parœmia) *quin præcognitum.* Jure ergo, antequàm de ſpe, & charitate agamus, quæ voluntatem, ut velit, informant, diſputationem præmittimus de fide, quæ intellectum, ut cognoſcat (obſcurè licèt) illuminat. Eſt fides, inquit Trid. ſeſſ. 6. c. 8. radix aliarum, & initium: ſic ergo etiam hujus tractatus fundamentum, & initium.

DUBIUM I.

QUID SIT FIDES, ET QUODNAM ejus objectum quod primarium?

1 FIdes juxta Apoſt. ad Hebr. 11. ſic deſcribitur: *Sperandarum ſubſtantia rerum, argumentum non apparentium.* Dicitur *ſubſtantia*, quia totum ſuſtentat ædificium Chriſtianorum. *Sperandarum*: quia ſpes gloriæ fidei innititur, in eaque fundatur. *Argumentum non apparentium*, id eſt notitia certa, & infallibilis eorum, quæ non apparent ſenſibus.

Ex

Ex qua definitione alia communiter recepta, & apud fideles de communi plebis meliùs intellecta deducitur, & est hæc: *Habitus supernaturalis, quo infallibiliter credimus à Deo revelata ob auctoritatem Dei revelantis.* Distinguitur hæc fides ab illa, de qua 1. Corint. 13. dicitur: *alteri fides in eodem spiritu*: quia hæc cum certitudine communi conjungit tum majorem mysteriorum perspicientiam, tum & miram suavitatem, & delectationem in credendo: ex quo oritur, quòd hæc præter utilitatem propriam credentis, ad quam respicit directè fides, de qua loquimur, addit in utilitatem aliorum speciale magisterium in docendo.

2 Circa præsentem difficultatem duæ referuntur opiniones (relictis alijs antiquioribus) prima quarum omne ens revelatum, sive divinum, sive creatum, objectum esse asserit fidei primarium. Ita Gabr. & aliqui moderni extra Scholam D. Thom. Secunda verò solum Deum recognoscit objectum *quod* primarium, & attributionis: entia verò creata revelata ùt objectum secundarium. Sic communiter Theologi Thomistæ, Jesuitæ, & Scotistæ; discriminantur verò: alii quippè intelligunt in ly *Deum* omne divinum prædicatum, sive lineæ primordialis, sive secundariæ; alij, præcipuè Thomistæ, solum Deum admittunt esse objectum sub ratione Deitatis, non verò aliquod prædicatum de linea attributali, vel ad primordialem subsecuta: cum quibus sit

NOSTRA CONCLUSIO

3 DEus est objectum *quod* primarium fidei Catholicæ sub ratione Deitatis, proút virtualiter distinguitur à linea secundaria. Duas continet conclusio partes, quarum prima primò prob. ex D. Thom. q. 14. de verit. art. 3. ad 9. & art. 8. ubi ait: *Fides, quæ hominem divinæ cognitioni conjungit per assensum, ipsum Deum habet sicut principale objectum: alia verò quæcumque sicut consequenter adjuncta.*

4 Prob. 2. ratione: Omnis virtus Theologica respicit Deum ùt objectum primarium adæquatum; sed fides, de qua agimus, est Theologica, (sic ab omnibus cum D. Thom. 1. 2. q. 62. art. 3. vocata, quod ex ipsa patet vocis etymologia: nam *Theos* Deum, *logos* notitiam, seu scientiam significant) ergo &c. Major prob. tum: quia, ideò charitas sic respicit Deum, quia est virtus Theologica: tum, quia ideò nulla moralis sic Deum attingit, quia Theologica non est: Undè nec religio dicitur Theologica: quia solùm respicit Deum ùt objectum *cui* cultum tribuit, ipsum verò cultum út objectum *quod* juxta à nobis ex D. Thom. dicta tom. 1. tr. 4. disp. 1. n. 18. ergo contrarium est dicendum de fide Theologica. ¶ Confirmatur: quia fides est vicaria luminis gloriæ, ejusque cognitio vicegerens visionis beatificæ; sed objectum *quod* primarium luminis, & visionis beatificæ solus Deus est: ergo & fidei: nam subsi-

ti-

tituens pro alio in aliquo munere, in eumdem collimat finem, atque idem tangit objectum, ac principale illud, pro quo sufficitur.

5 Secunda pars conclusionis prob. 1. ex illo ad Hæbr. 11. *Credere enim oportet accedentem ad Deum quia est. Quia est* inquit, quasi primum attingibile in Deo esse, vel essentia illius sit. Et addit tamquàm objectum secundarium justitiam ejus remuneratricem, dicens: *Et inquirentibus se remunerator sit*: ergo. ¶ Prob. 2. exemplo sumpto à Theologia nostra, visione beatifica Dei, & nostra, insimul & à lumine ad illam requisito, quæ omnia Deum sub ratione Deitatis primariò attingunt: ergo idem est dicendum de fide, quæ ex una parte est Theologica, & ex alia vicaria est visionis beatæ nostræ: Et cùm visio beata nostra sit participatio formalis visionis divinæ, quæ primariò Deum ùt Deum respicit, & secundariò ad eum attributa subsecuta: hinc est, quòd & fides nostra eam suo modo tamquàm participatio virtualis imitari debeat in attingendo Deum, & ejus attributa.

ARGUMENTA SOLVUNTUR.

6 Obs. 1. Si Deus esset objectum *quod* attributionis, & primarium fidei, nihil per eam attingeretur, quin Deus priùs crederetur; sed hoc est falsum: nam plura revelantur, & ennuntiantur nobis in Scriptura, quin de Deo ulla fiat mentio, & consequenter quin præcedat aliqua cognitio illius: ergo falsum est, quòd semper Deus sit præcognitus. Resp. concessa maj. neg. min. quia, semel quòd aliquid fide divina credatur, ùt quid revelatum debet credi, sed non revelatum ab auctoritate fallibilitate laborante: ergo ab infallibili fungente veritate in dicendo, & cognoscendo, qui alius non est quàm ipse Deus: ergo debet hic aliquo præcognosci modo: sicut nequit consequentia scientificè cognosci, quin itidem præmissę cognoscantur, à quibus suam habet Veritatem, & cognoscibilitatem consequentia.

7 Obs. 2. contra secundam partem: Attributa non possunt esse objectum secundarium: ergo erunt primarium: ergo hoc non est Deus solùm sub ratione Dei. Ant. prob. Deus est objectum primarium fidei, proùt est in re; sed in re est trinus, omnipotens, sapiens, misericors &c ergo Trinitas, Omnipotentia &c. nequeunt esse objectum secundarium. Dist. ant. Attributa non possunt esse objectum secundarium complexè sumpta, seu concretivè ad essentiam divinam, conc: seorsim ab illa, vel solitariè accepta, neg. ant. & conseq. Attributa possunt sumi in abstracto, & secundùm se sumpta, & proùt hæc vox sonat *Omnipotentia*, & sic sunt objectum secundarium, quæ non attinguntur nisi ratione primarii de linea essentiali. Possunt etiam considerari enuntiativè complexè, seu concretivè ad essentiam, ùt si dicamus: *Deus est Omnipotens*: & sic ratione subjecti, de quo prædicantur, intrant tamquàm pars illius complexi in rationem

nem objecti primarii fidei, quod non est contra conclusionem: haud secùs ac Philosophia, quæ ens mobile respicit út objectum primarium, & quantitatem tamquàm objectum secundarium; & tamen hæc propositio: *Ens mobile est quantitativum* respicitur à philosophia tamquàm objectum primarium: quia ly *quantitativum* trahitur à subjecto, ut pro ipso stet, & cum ipso simul, & primariò objiciatur intellectui.

DUBIUM II.

QUODNAM SIT OBJECTUM QUO, *sive motivum formale fidei Theologicæ?*

8 AGgredimur difficultatem extricandam, erga quam tot, quot capita, sunt placita, & ideò tantò magis eam obnubilantia, quantò plus in ea discriminantia. Guillermus lib. de fide excluſit omne motivum formale fidei, asserens nobis credendum esse clausis oculis rationis, hanc captivando, & credendo præcisè, quia sic nobis præcipitur. Sanè sic credere magis esset actus cæcæ obedientiæ, quàm obscuræ fidei: ideò hæc opinio non est admittenda. ¶ Haud secùs quàm sententia Granadi, & aliorum opinantium motivum formale fidei consistere in instinctu, & motione Spiritus S. ad credendum illustrantis, & excitantis; sed nec hæc opinio nobis placet: quia stat benè, quòd Spiritus S. excitet nos ad credendum ex motivo formali, quod objectum in se offert, assertque credendum, sicut si Spiritus S. moveret ad amandum Deum, non hæc motio esset motivum formale amoris, sed bonitas Dei, quæ nobis offerretur amanda.

9 Michael de Medina, & alii à N. Salm. relati in præsenti disp. 1. n. 159. tenent auctoritatem Ecclesiæ esse motivum formale fide divina credendorum; sed nec stare potest hæc sententia: si enim Ecclesiam aspiciamus ùt insignium Magistrorum, & Sapientium hominum venerabile conclave, sic inducit quidem supremam (humanam tamen) credulitatis rationem; si autem humana, erit naturalis, si naturalis, nequit esse ratio formalis motiva actus supernaturalis: Undè dixit Apost. 1. ad Thessalon. 2. *Gratias agimus Deo: quoniam, cùm accepissetis à nobis verbum auditus Dei, accepistis illud non ùt verbum hominum, sed ùt est verè Verbum Dei.* Si verò Ecclesiam Dei contemplemur, ùt organum est Spiritus S. sic solúm est instrumentum, medio quo nobis communicatur notitia credendorum, & restat assignare motivum, cur credamus: undè ipsa intimatio, seu notificatio tantùm est conditio, & applicatio, ut intellectus noster jam instructus notificata credat mysteria: haud secùs quàm applicatio ignis ad comburendum est quidem conditio, sine qua non erit combustio, non verò ratio formalis comburendi. Propterea hæc etiam opinio à nostris finibus exulare debet.

10 Plures Recentiores Societatis, & Scotistæ opinati sunt revelationem divinam passivè sumptam, seu

seu (ut melius dicant) effectus per ipsam productos, tum in intellectu, ipsum ut illustrent medio aliquo lumine, vel auxilio supernaturali, tum in objecto revelato mediis speciebus ipsum perspicuè representantibus, tum ex parte revelationis se tenentes, quatenùs hæc aliqua signa ostendit, quibus in Dei loquentis veniamus cognitionem. Hos inquam, effectus, vel ipsam revelationem, proùt eos causat, opinantur esse motivum formale fidei; sed neque hæc stare potest assignatio; quia lumen, vel auxilium se tenent ex parte credentis; ratio verò sub qua credendi ex parte objecti debet se tenere: species etiam, & signa solùm representant, & significant mysterium revelatum; & illud revelantem, non verò exprimunt rationem quare, vel sub qua sit illud credendum. Non enim credimus Petro v. g. aliquid nobis revelanti, quia loquitur, vel aliquid producit, vel objectum nobis vividè figurat, sed quia ipsum veracem esse novimus.

11 Illust. Palanco in præsenti disp. 1. q. 2. n. 128. defendit, quòd motivum formale fidei est denominatio extrinseca revelati in mysterio credendo, sapientia, & veritate præsuppositis. Sed nec illi acquiescimus: nam denominatio passiva revelati vel est indistincta à revelatione activa, qua revelat Deus, & sic non ponit in numero cum ea, nec à nostra discrepat sententia, nisi ex parte, ùt infrà videbimus: vel, si est aliquid subsequutum illam præsupponens, habemus, ante denominationem passivam revelati, activam revelantis, motivumque adæquatum ad credendum: quia interroganti, cur credis hoc mysterium? Rectè respondebis: quia Deus activè illud revelavit, & per hoc acquiescit intellectus, quin ultra opus sit, perquirat, an mysterium fuerit revelatum? Nisi mavis dicere, quòd esse extrinsecè, & passivè revelatum pertinet ad rationem formalem sub qua fidei, tamquàm complementum activæ revelationis, quod non inficiabimur: quia in rei veritate eadem est revelatio denominans Deum activè revelantem, & mysterium passivè revelatum: & solùm addit sub hac ultima expressione respectum ad mysterium, & fundamentum ad aliquod efàngendum ens rationis.

12 Valentia solam divinam sapientiam tenet esse motivum formale fidei divinæ, sed hoc impugnatur: quia infallibilitas movens fidem ad credendum talis debet esse, ut proveniat à subjecto non potente fallere, nec falli; sed sola sapientia revelantis, licèt faciat ipsum falli non potentem, non verò non potentem fallere: fingamus enim aliquem esse infinitè sapientem ex una parte, & ex alia veracitatis virtute non pollentem: eritne tam firmum, & constans dictum hujus revelantis, ne timor, suspicio, vel aliquod subrèpat dubium de veritate revelati? ergo non sufficit sapientia per se solam, licèt præsuppositivè ad formale motivum concurrere non inficias imus. His rejectis sententiis statuitur nostra, &

PRI

PRIMA CONCLUSIO.

13 PRima veritas obscurè revelans, ùt ajunt N. Salm. hìc n. 55. vel ùt sese explicant n. 89. Veracitas divina per modum actus primi, & revelatio per modum actus secundi sunt objectum adæquatum formale fidei Theologicæ. Hæc conclusio procedit (præter AA. in prænotabilibus relatos) contra plures Thomistas cum Bajona in suis manuscriptis, qui solam veracitatem recognoscunt ùt motivum fidei: & contra plures PP. Societatis, & Scotistas, qui sapientiam simul, & veracitatem movere inquiunt fidelem ad credendum; est verò satis frequens apud Thomistas cum N. Salmant. nuper laudat. ¶ Ante resolutionis probationem nota, per veracitatem hìc nos intelligere virtutem inclinantem ad dicendum, loquendum, vel revelandum verum: estque pars potentialis justitiæ in voluntate residentis, quatenùs intendit, ne illi, cui locutio dirigitur, si decipiatur, defraudetur. Actus hujus veracitatis est recta applicatio verborum, seu signorum, quibus Deus nobis loquitur, vel aliqua revelat, habetque pro objecto manifestationem notitiæ, vel conceptus in mente divina habiti illis, quibus innotescere vult Deus.

14 Ex his formatur jam ratio probativa conclusionis, & in primis quòd revelatio non sit mera conditio; intret verò saltim inadæquatè ad constituendum motivum formale fidei. Prob. 1. ex sacris litteris: nam Matth. 16. laudatur Petrus in sua fideli confessione propter Patris testimonium, seu revelationem: *Beatus es Simon Bar-jona: quia caro, & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in Cœlis est.* 2. ex 1. Joan. 5. *Si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei majus est*; 3. ex D. Thom. q. 14. de Verit. art. 16. ibi: *Ipsum autem testimonium veritatis primæ se habet in fide, ùt principium in scientiis demonstrativis*; constat autem quòd principia, seu præmissæ respectu conclusionum non sunt mera conditio, sed formalis ratio illis assentiendi: ergo idem dicendum est de revelatione.

15 Prob. idem 4. ex definitione actus fidei: *Assensus*, scilicèt, *determinatæ partis propter testimonium dicentis* (Sic N. Compl. abrev. in Log. disp. 20. n. 14.) Sed ly *propter* non innuit meram conditionem, sed rationem formalem. Hæc minor hac probatur paritate: certum est, quòd, ut Petrus revelet verbaliter Joanni aliquod secretum, intrat út conditio indispensabilis apertio oris, & linguæ motio; & tamen, si interrogatus Joannes, quare Petro crederet? responderet: *Credo propter oris apertionem, & linguæ motionem*, stultam duceremus responsionem; si verò responderet: *Credo propter dictum Petri*, illam æstimaremus rationalem, maximè si supponeretur veracem esse Petrum: ergo signum est, quòd ly *propter* in materia, de qua loquimur, non præcisè conditionem, sed rationem innuere formaliter motricem ad credendum. *In materia*, inquam, *de qua loquimur*: non enim negamus, quòd in alijs appositè respondetur per con-

conditionem quærenti propter quid alicujus effectus, v. g. inquirenti cur hæc est combusta domus? si dicat, quia Petrus ignem illi adhibuit; at in materia fidei divinæ, vel humanæ non appositum, sed oppositum est tale responsum, ùt constat ex præfata responsione linguæ, & oris, quæ sanè rationi valdè dissonat. ¶ Dices: hæc responsio: *Credo, quia Ecclesia sic docet*, non despicitur út stulta, neque valdè dissonans, licèt tantùm moveat Ecclesia per modum conditionis: ergo in materia fidei fallit hæc doctrina. Resp. quòd licèt Ecclesia solùm sit conditio; at in se involvit aliquid divinum movens firmiús, quàm Ecclesia, juxta ea quæ infrà dicemus n. 20.

16 Prob. jam conclusio absolutè, & proùt jacet: nam divina locutio, sive revelatio nequit se sola esse adæquata ratio fidei motiva; sed aliàs cæcam in obediendo obedientiã, sapientiam, auctoritatem Ecclesiæ, signa, effectus, denominationem extrinsecam revelati, lumen, auxilium, instinctum Spiritus-S. ab hac ratione jam excluſimus: restat ergo, ut veritas divina hanc exerceat rationem. Nunc sic; sed veracitas divina, præcisivè ab actuali locutione mysteria revelante, tantùm dicit actum primum ad movendam fidem: est enim virtus solùm dicens posse: ergo opus est, ut defactò moveat medio aliquo, quod illam in actu secundo ponat moventem fidem, & fidelem ad credendum; sed secundus actus nullus aptior est, (vel assignetur alius) quàm locutio, vel revelatio actualis mysteriorum: ergo hæc per modum actus secundi, & veracitas per modum actus primi constituunt adequatum motivum fidei divinæ. Major prob. (cætera constant) Revelatio, vel locutio secundùm se, & ex terminis non impellit ad credendum; præscindit enim à vera, vel falsa: ergo ipsa sola nequit esse ratio movens ad credendum fide divina & infallibili, si à veracitate divina seponatur.

17 Prob. 2. conclusio: Illa est ratio formalis *sub qua* specificativa fidei, per quam hujus objectum redditur perfectè, summèque credibile; sed hæc alia non est, quàm veritas prima in dicendo, sive revelando (quæ idem est ac veracitas) ergo hæc est. Minor prob. Illa est ratio faciens mysterium perfectè, summèque credibile, quæ oritur à principio, quod nec potest fallere, nec falli; sed talis est veracitas divina, ùt apud omnes est certissimum: ergo hæc, est quæ reddit objectum fidei perfectè, summequè credibile: hæc inquam; sed non manens in se ipsa, nisi reducatur ad actum secundum per revelationem, ùt per se patens est: ergo utraque constituunt per modum actus primi, & secundi rationem sub qua fidei. Haud secus, quàm principium, actu producens aliquem effectum, non est solùm ejus essentia, & virtus in se manens, sed ipsum quasi à se exiens, ut per actionem, quæ actus est secundus, compleatur in ratione talis, actualis, & adæquati principij producentis.

18 Prob. ultrà ex omnium, & communi responsione, quæ innega-

bilem, ni fallimur, fundat probationem. Pro qua id notandum est, quod omnium oculis præsentatur facilè noscendum, scilicèt, in eo nos distingui à brutis, & creaturis insensatis, quòd hæc numquàm, à quo moveantur, norunt finem, vel objectum: quia earum motio est naturalis, & innata; nostra verò, cùm sit elicita, prævia finis, vel objecti cognitione cognoscimus, à quo movemur fine, vel objecto: Undè de illo interrogati, certè & absque ulla hæsitatione respondemus: ab hoc movemur, vel ab illo fine. Nunc sic; sed nos certè, & abs dubio cognoscimus, & experimur, moveri ad credendum firmiter mysteria fidei propter summam veracitatem revelantis: Et interrogati, cur firmiter credamus? absque ulla mendacij umbra respondemus: quia summa Dei veritas ita revelavit: ergo hæc est ratio motiva, & specificativa nostræ fidei.

19 Et quidem, si ex alia ratione crederemus, quam nescimus, operaremur non út homines, sed ùt insensati, vel irrationales: Dicere enim, aliquos, vel plures Theologos moveri à lumine, ab auxilio, à prima veritate in essendo, à denominatione extrinseca revelati, &c. est ponere rationem motivam, quæ solùm ipsos movet: nam fideles de communi plebis has non cognoscunt rationes, quas Theologi post multas indagationes reflexivas invenerunt: ergo malè poterunt movere ipsos, si ab ipsis ignorantur; nisi dicamus, diversam rationem formalem fidei pro doctis, ac pro indoctis specificare unicam specie fidem, quę tam doctos informat, quàm indoctos. Hoc autem, vel quod dicatur, est indignum.

20 Dices: si quid valet hęc ratio, contra se procedit: nam si rusticus, imò doctus interrogetur, quare credis hoc, vel illud? frequentissimè respondet: quia alma parens Ecclesia sic me docet: & defactò experitur in se, & cognoscit, ab Ecclesia sic moveri; sed, hoc non obstante, non admittimus dictum Ecclesiæ esse rationem formalem credendi, nisi ùt summùm conditionem: ergo ratio data nihil probat. Instantia quidem non temnenda! sed & facilè tenuanda, si dicatur, quòd credens propter Ecclesiæ auctoritatem, credit utique propter Dei summam veritatem: in Ecclesia enim non precisse concipimus hominum conventum, ut talium colloquentium: nam sic nemo ullus ignorat, quod per Davidem nobis intimatur: *Omnis homo mendax.* Itaque quilibet etiam rusticus concipit in Ecclesia aliquid supra conventum plurium peritorum hominum (aliàs eamdem fidem præberemus congressui peritorum Philosophorum in gymnasium Athenarum concurrentium) concipit ergo saltim in confuso quilibet parvulus, vel rusticus in Ecclesia aliquid superius ad Ecclesiam, aliquid altius, & sublimius supra humanum captum, aliquid deniquè divinum potius, fortiusque, quàm humanum motivum ad credendum. Hoc autem divinum non est aliud, quàm divina veritas confusè saltim percepta, patribusque assistens, ne errent in dictando, & omnes fideles firmans in credendo.

ARGU-

ARGUMENTA CONTRA HANC PRIMAM, & præcipuam solvuntur conclusionem.

21 OBſ. 1. Sola ſcientia Dei nobis offert ſufficiens motivum ad credendum: ergo hoc non eſt proprium veracitatis divinæ. Ant. prob. ſcientia Dei infallibiliter connectitur,& conformatur cum re ſcita : ergo, hoc ipſo quòd de ea nobis conſtet per aliquam viam, adeſt motivum ad firmiſimè credendum. Reſp. quòd,licèt ſcientia præſupponatur infallibiliter ſciens revelata myſteria, hoc parum prodeſt ad credendum , interdiù nobis non conſtet de illa , & manifeſtè pateſiat. Hæc autem manifeſtatio fit per virtutem veracitatis inclinantem ad dicendum verum , & per revelationem actu illud loquentem.

22 Obſ. 2. pro Scotiſtis, & Jeſuitis: ſumma Dei ſapientia , & ejus veritas ſunt motivum formale fidei : ergo ruit aſſertio noſtra. Prob. ant. Ea eſt ratio movens ad credendum infallibiliter , quæ provenit à teſtificante , qui nec poteſt fallere, nec falli, ſed non poſſe Deum fallere, nec falli eſt in Deo per ſapientiam, quæ non poteſt errare, & per veritatem, quę non valet decipere: ergo ſapientia, & veritas divinæ movent noſtram fidem.Major videtur evidens : nam , ſi ponamus hominem ſolùm eſſe ſapientiſsimum, ſi tamen æquè veracem non eum reputemus in dicendo , cum formidine ejus dictis aſſentimur : quia licèt non poſsit falli , poteſt tamen fallere ; ſi verò econtra eum veraciſsimum in dicendo concipiamus, fallibilem verò in cognoſcendo , adhùc de ejus veritate trepidamus, & fidem fixam ei non præſtamus : quia, licèt fallere nolit, poteſt tamen falli: ergo, ſi utrumque habeat , hoc eſt, quòd nec poſsit falli propter ſummam ſapientiam, nec fallere propter ſummam veracitatem, tunc habebimus ſummum, & maximum motivum credendi ; cùmque Deus ſit talis , ut nec poſsit falli , nec fallere propter ſummam ſapientiam, & veritatem , hæ ſolæ (alijs circunſcriptis omnibus) erunt ratio *ſub qua* motiva fidei.

23 Hoc eſt potiſsimum Scotiſtarum , & Jeſuitarum fundamentum: ad quod reſpondetur , diſt. ant. ſumma ſapientia præſuppoſitivè , directivè , remotèque intellecta , & ſumma veracitas proximè , & exercitè ſumpta ſunt ratio motiva , conc; utraque in recto , & proximè , nego ant. & conſeq.' Non nos negamus, ſummam Dei ſapientiam præire ante faciem veritatis ſummæ , tamquàm dirigentem , ne falli poſsit eam proferens ; aſſerimus autem, quòd,præſuppoſita hac fideli , & infallibili notitia rerum omnium , ejuſque directione , veracitas , quæ eſt virtus inclinans ad proferendum , & revelandum verum jam conceptum, & aliàs ſufficienter inſtructa , atque infallibiliter perdocta per ſapientiam, eſt, quæ nos proximè , & formaliter movet ad credendum ; cùm verò virtus hæc ſub terminis virtutis non dicat niſi inclinationem , ſeu actum primum ad loquendum , ei opus eſt, quòd, ut effectivè , & in

actu secundo fidem nostram moveat, actu exerceat munus loquendi, & revelandi media actuali revelatione: & sicut actio, & agens in creatis non ponunt in numero, nec dicimus esse duo agentia, sed unum exercens se in actu secundo ratione alterius, sic veracitas divina, revelans nobis actu mysteria fidei, non dicitur duplex ratio formalis movens nos, sed unica exercens in actu secundo munus movendi fidem nostram ad credendum.

24 Obs. 3. Pro Scotistis asserentibus, locutionem, sive revelationem solùm esse conditionem. Quod non movet ratione sui, nequit esse ratio formalis, sub qua fides credit adhúc inadæquatè; sed revelatio non movet à se, sed ratione auctoritatis loquentis, & in tantùm est infallibilis, in quantùm falli nequit loquens (haud secús, quàm Ecclesiæ auctoritas solùm est conditio: quia licèt sit infallibilis, hoc ab auctoritate participat divina) ergo idem dicendum erit de revelatione, ac proinde, quòd hæc non est ratio formalis, nec inadæquata.

25 Dist. maj. quod non movet ullo modo ratione sui, non est ratio formalis motiva, transeat: quod non omnimodè, movet verò modo aliquo, nego maj. sed revelatio (dist. min.) non movet ratione sui omnimodè, conc. min; non movet aliquomodò, nego min. & conseq. Revelatio licèt non omnimodè absolutè, & simpliciter moveat ratione sui, potest tamen dici, quòd aliquomodò ratione sui movet: ipsa enim, út diximus, non ponit in numero cum veracitate, sed propriè est ipsa veracitas se exercens in actu secundo, cum qua unum motivum, in quantùm actu movens, constituit; sicut actio agentis naturalis non dicitur mera conditio, nec agere ratione alterius: quia agens, ratione cujus actio agit, est agens in quantúm actu agens, & agens in quantúm agens essentialiter per ipsam constituitur: Sic ergo in nostro, qui univocus est, casu. Quin obstet auctoritas Ecclesiæ, quæ nullimodè dici potest esse unumquid cum divina, nec ejus actus secundus in ratione movendi, sed extrinsecè, & participativè ab illa solummodò movere.

26 Obs. 4. Pro Palanco, solam revelationem, vel rationem revelati esse motivum fidei, tenente: Illa est ratio fidei motiva, quæ objecta facit proximè credibilia; sed hęc solùm est revelatio, qua posita (& præsuppositis scientia divina, & veritate) nihil deest, quo minus proximè credantur mysteria revelata: ergo ipsa solúm est motivum fidei. Concessa maj. nego min. quia, quod solúm facit mysteria proximè credibilia, non est revelatio sola, & in abstracto, sed revelans in concreto, hoc est, divina veracitas revelans: sicut proximum principium alicujus effectus naturalis non est actio solùm, sed agens actu agens, vel ut meliùs dicamus, agens actione agens.

27 Obs. 5. Id est ratio fidei motiva, quod omnia facit credibilia; sed sola revelatio facit omnia credibilia. Hæc minor prob. revela-

tio

tio facit credibilem etiam ipsam veracitatem, ita ut veracitas ratione revelationis attingatur, & credatur: ergo hæc, & non illa est ratio fidei motiva, quæ omnia facit credibilia. Argumentum, specie tenus difficile, illicò venit retorquendum contra illud producentem: quia sicut per revelationem creduntur omnia inclusivè, etiam ipsa veracitas divina, ita ratione veracitatis divinæ creduntur omnia inclusivè, & ipsa revelatio: si enim deesset veritas revelantis, indebitè moveret revelatio: ergo sola veracitas est motiva fidei? Hanc non admittit arguens; nec nos ergo suam admittere debemus. Pro omnibus respondetur, quòd tam veracitas divina, quàm revelatio per se solas, & in abstracto conceptæ creduntur, & attinguntur út *quod* ratione veracitatis revelantis in concreto sumptæ; si verò de illis loquamur conjunctim, & simul concurrentibus, sub qua ratione sunt ratio formalis credendorum omnium, sicut ipsæ sunt ratio formalis *út qua* omnia creduntur, sic ipsæ ratione ipsarum & creduntur, ita ut simul sint ratio *quæ*, & ratio *qua* creduntur, sicut unio simul est *quæ*, & *qua* ipsamet unit, & unitur cum extremis per ipsammet unitis.

28 Obs. 6. Motivum formale fidei debet attingi per fidem, & non per scientiam; sed veracitas divina attingitur, & deducitur à plerisque Philosophis per scientiam naturalem sine fide: ergo non est motivum formale fidei. Resp. dist. maj. debet attingi per fidem, *út quo*, conc: *út quod*, subd. út *quod*, & út *quo* simul, conc; út *quod* precisè, nego maj. & dist. min. veracitas attingitur à Philosophis *út quo*, nego min: *út quod*, subd. attingitur út attributum naturale respondens Auctori naturali, conc; út attributum divinum & supernaturale, nego min. & conseq. Fatemur, veracitatem Dei à permultis fuisse cognitam Philosophis ratione essentiæ priùs cognitæ, undè illam lucis naturæ radijs legitimè intulerunt; eam tamen præterquamquòd solùm út quid naturale cognoverunt, non objiciebatur eis *út quo*, seu *út qua* cætera omnia in Deo cognoscebant (qualiter per fidem attingitur Theologicam) sed tantùm *út quod*, sicut unum ex multis, quæ Deum comitantur prædicatis. A fidelibus verò non sic attingitur veracitas divina per fidem, sed út *quo*, seu ratio *qua* omnia attinguntur credibilia; ipsa verò veracitas attingitur non út *quod* precisè, sed simul & *út quo*: quia ipsa creditur se ipsa; undè simul est *qua* creditur, & *qua* creditur, sicut diximus de unione, & idem dici solet de actione, & relatione.

29 Obs. 7. Veracitas juxta dicta est virtus inclinans ad verum proferendum, propriaque voluntatis: ergo non est de linea veri: ergo nequit esse ratio formalis, ut credat intellectus, cujus objectum verum est. Concesso ant. dist. cons. non est de linea veri inclinativè, sive motivè, nego; formaliter, conc. conseq. Est dicere, quòd, licèt veracitas ipsa non sit formaliter de linea veri, transcendentalis, & in essendo, inclinat verò, út verum transcen-

dentale, & in essendo, quod per omnia transcendit divina prædicata, firmiter credatur, adeo ut, deficiente veracitate revelantis, non sic crederentur.

30 Obs. 8. Veracitas est de linea voluntatis, & potentia locutiva de linea intellectus: ergo nequit locutio, sive revelatio esse actus secundus veracitatis: ergo non tenet conclusio. Ad argum. respondetur, quòd sicut oratio est de linea intellectus, & à voluntate ordinante participat totam suam perfectionem, qua ratione ad voluntatem comparatur quasi actus secundus, seu ultimus, ad quem illa terminatur, sic etiam potentia locutiva, sive revelativa actualiter revelans se habet ùt actus secundus respectu veracitatis divinæ, à qua totam suam participat credibilitatem.

SECUNDA CONCLUSIO.

31 REvelatio privata non facit objectum fide Catholica credibile. Pro quo nota, revelationem publicam eam esse, quæ fit toti Ecclesiæ, aut alicui particulari pro tota Ecclesia, quæque res proponit ab omnibus fidelibus credendas, easque ordinando in Deum primò, & finaliter credibilem; secretam verò eam esse, quæ alicui fit particulari pro se tantùm, à se solùm credenda, & non in Deum ùt in primum credibile directa, sed in alicujus actionis directionem, vel aliquorum fidelium ædificationem à Deo præstita. Hoc præmisso,

32 Prob. conclusio 1. ex D. Thom. 1. p. q. 1. art. 8. ad 2. ibi: *Innititur enim fides nostra* (id est Catholica, & communis) *revelationi Apostolis, & Prophetis factæ, qui canonicos libros scripserunt, non in revelatione,* (intende) *si qua fuit alijs Doctoribus facta.* Et in 2. 2. q. 5. art. 3. ait: *Formale autem objectum fidei est veritas prima, secundùm quod manifestatur in scripturis Sacris, & doctrina Ecclesiæ, quæ procedit ex veritate prima.* Nunc sic; sed revelatio privata non manifestatur in Scripturis, & doctrina Ecclesiæ: ergo ipsa non facit objectum fide Theologica credendum.

33 Prob. ratione fundamentali: De ratione fidei, ùt Theologicæ, est respicere Deum ùt objectum formale *quod*, ordinans alia credibilia per ipsam in ipsum, ùt ultimum finem eorum; sed revelatio privata hanc fidem non movet ad credendum: ergo non facit objectum fide Theologica credibile. Major patet, & minor prob. revelatio privata solùm dirigitur in alicujus, vel aliquorum particularium directionem, non verò in doctrinam, & instructionem in Ecclesia credendorum: ergo non movet ad credendum, ordinando credita ad Deum út credibile primum. Ant. prob. Deus, & omnia credenda in Scriptura, & divinis traditionibus, sufficienter, & abundantissimè proponuntur, & revelantur, adeo ut possimus verè dicere: *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis*, & cætera supervacanea in hunc finem reputentur. Undè dixit Apost. 1. ad Corinth. 3. *Unusquisque autem videat, quomodo superædificet. Fundamentum enim aliud*

nemo

nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt. Et D. Thom. 2. 2. q. 174. art. 6. ad 3. ait: *Singulis temporibus non defuerunt aliqui prophetiæ ſpiritum habentes, non quidem ad noſtram fidei doctrinam depromendam, ſed ad humanorum actuum directionem.* Quid expreſius? ergo tenet ant.

34 Argumenta omnia ſolves, ſtando regulis, & conditionibus, quas pro revelatione publica contra privatam aſsignavimus: & inſuper, quòd noſtra concluſio ſolúm defactò ſit intelligenda, & ſine præjudicio ejus, quod Deus de potentia irregulari providere poteſt, per quam ſupponimus præter omne dubium, poſſe quovis tempore aliqua ſuæ Eccleſiæ, vel alicui ex ſuis membris de novo, præter ea, quæ in Sacra pagina, & traditionibus continentur, revelare ab omnibus credenda, & in Deum út in primum credibile ordinanda: quo in caſu non imus inficias, quòd talis revelatio eſſet motivum formale fidei Theologicæ.

TERTIA CONCLUSIO.

35 REvelatio alicujus veritatis, virtualiter contentæ in aliqua cauſa formaliter revelata, non conſtituit objectum formale fidei motivum (idem intellige de credenda cauſa: quia effectus ejus formaliter eſt revelatus) ex quo ſequitur, hanc propoſitionem, *Chriſtus eſt viſibilis*, non terminare aſſenſum obſcurum fidei, ſed aſſenſum evidentem ſcientificum: undè nec illam negans eſſet formaliter Hæreticus (licèt talis præſumeretur, & út talis in foro externo dignè puniretur) Et ratio eſt, quia aſſenſus fidei terminatur ad res nudè ſumptas ab omni illatione diſcurſiva, & ſolúm út revelatas illas conſpicit; cujus oppoſitum ſit in caſu concluſionis, in quo intellectus per diſcurſum naturalem infert riſibilitatem ex rationalitate veluti ex ſua cauſa, quod eſt contra ſinceritatem fidei, quæ omnia directè, & ſine mediatione alterius luminis, vel induſtriæ diſcurſivæ ſua tangit, creditque objecta.

QUARTA CONCLUSIO.

36 PRopoſitio particularis contenta in aliqua univerſali formaliter revelata toti Eccleſiæ terminat aſſenſum fidei Theologicæ, & út talis eſt fide credenda. Ex quo ſequitur, quòd hæc propoſitio: *Petrus in Adam peccavit*, eſt de fide: quia continetur in hac propoſitione univerſali formaliter revelata: *Omnes* (excepta V. Maria) *in Adam peccaverunt.* Sed hìc extemplò contra hanc inſurgit aſſertionem hæc objectio: In antecedenti ab attingentia fidei excluſimus aſſenſum alicujus veritatis virtualiter in alia, velut in cauſa formaliter revelata contentæ, quia diſcurſivus eſt; ſed idem per idem contingit in præſenti. En id clarè: *Omnis homo in Adam peccavit; ſed Petrus eſt homo: ergo Petrus in Adam peccavit*: ergo per diſcurſum aſſentitur huic propoſitioni: ergo fit idem per idem. Reſponſio ad hanc inſtantiam erit ratio, qua

37 Prob. concl. Revelatio virtua-

tualis coincidens cum formali, constituit objectum fidei formale ; sed talis est revelans propositionem in universali immediatè contentam: ergo constituit illam objectum fidei formale. Major videtur innegabilis, minor prob. Idem est revelare hanc propositionem : *Omnes in Adam peccaverunt*, ac revelare hanc: *Petrus peccavit, & Paulus peccavit* usque ad omnes (exclusivè V. M.) ergo coincidit particularis cum universali. Ant. prob. Tum, quia revelatio non terminatur ad omnes sub aliqua ratione communi & logicali : ergo ad Petrum, Paulum, & ad omnes, qui actualiter sunt, vel fuerint homines. Tum, quia Deus revelans non direxit suam revelationem ad omnes sub aliqua ratione confusa, & potentiali : hoc enim dedecet divinam locutionem : ergo direxit illam clarè, & distinctè, saltim quoad se, ad Petrum, Paulum, & ad omnes. Tum demùm, quia propositio universalis, & particulares sub ea contentæ gaudent eadem veritate : ergo, si universalis est de fide, de fide erit & particularis: ergo idem est, hanc, quàm illam, revelari : ergo hæc coincidit cum illa.

38 Ex his constat differentia inter continentiam velut in causa, & continentiam in propositione universali : continentia enim causalis dicit aliquid reale, distinctumque à veritate, quæ in eo continetur: aliud est quippè causa realis risibilitatis, aliud est risibilitas in ea contenta; ast verò propositio universalis, licèt per intellectum, & quoad explicitum distinguatur à propositione, vel propositionibus particularibus in ea immediatè contentis ; realiter verò, & pro implicito nihil est aliud, quàm particulares: istis enim exclusis, nihil remanet aliud, nisi ens rationis, indignum sanè quòd, ut à nobis credatur, à Deo reveletur.

39 Nec obest (occurritur instantiæ) quòd, quidquid sit de revelatione virtuali coincidenti cum formali, iam utimur discursu in assertione propositionis particularis contra sinceritatem fidei explicatam: ergo vel illa conclusio non admitti debet, vel ista reformari. Non inquam : Et priùs nota quàm respondeatur, discursum esse duplicem, alium propriè talem, qui per verum motum deducit, infertque effectus, vel passiones ex suis causis, vel principiis : & hic quidem generat scientiam, & incapax est terminandi assensum fidei : talis est in prima conclusione expositus super risibilitatem Christi ; alium esse improprium, in quo licèt per diversos actus, seù propositiones inferat aliquid : hæ autem propositiones, seu actus non sunt totaliter distincti, cùm unus sit pars, & explicatio alterius. En exemplum in hoc syllogismo : *Omnis homo est rationalis ; sed Petrus est homo : ergo Petrus est rationalis*, in quo de Petro dicitur esse rationalem non per discursum rigorosum: quia ly *Petrus* positum in minori, & consequentia est pars ly *omnis* positi in majori, in quo formaliter implicitè, & immediatè continetur, & in subsequentibus explicatur. Et ideò non generat scientiam : quia nec ly *rationalis* recognoscit

cit ly *homo* tamquàm ſui cauſam, vel principium eſſentiale, cùm ſint idem formaliter. Et hinc oritur, talem aſſenſum non generare ſcientiam, ac proindè aſſenſum fidei poſſe terminare: & hujuſmodi eſt diſcurſus in argumento poſitus, qui proindè non opponitur cum aſſenſu fidei.

QUÆRES:

40 Quodnam ſit reſolutivum fidei, vel terminus, in quem reſolvitur fides? Ex dictis ſequitur, quòd Hæretico quærenti ex Fideli: *Cur hæc credis?* Reſpondendum eſt huic: *quia veritas divina revelavit.* Et *undè* (requirit ille) *credis veritatem divinam revelaſſe?* Reſpondet Fidelis: *quia Eccleſia, organum Spiritus Sancti, ſic nobis proponit. Perbellè, & undè tibi conſtat* (iterum Hæreticus requirit) *Eccleſiam eſſe organum Spiritus S. ac proindè non poſſe errare?* Reſpondebit Fidelis: *quia Deus revelavit pluries*, maximè per illa verba: *Ubi duo, vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi ſum in medio eorum*, & per illa Petro, petræ primæ Eccleſiæ, à Chriſto Domino directa: *Paſce oves meas.* Super quæ Eccleſia ipſa: *Et quod reſolvit hìc poteſtas tradita, erit ſolutum Cœli in alto vertice.* Iterum replicat ille: & undè tibi conſtat, hæc fuiſſe prolata verba à Chriſto Domino? Imò & Chriſtum fuiſſe, Deum, & primam veritatem? Iterum reſpondebis: *quia Eccleſia hoc ipſum revelavit.* Ehinc oritur, reponit Hæreticus, circulus vitioſus: nam credis Deum revelaſſe, quia Eccleſia organum Dei ſic proponit, & credis Eccleſiam eſſe organum Dei non potens errare, quia Deus revelavit. Qui quidem dedecet nedum Theologum ſapientem, verùm & inſcium ruſticum, modus reſpondendi: Quid ergo?

41 Reſpondetur ad quæſitum, (antequàm ad hoc Hæreticorum reſpondeatur argumentum) duplicem eſſe reſolutionem fidei, aliam formalem, & intrinſecam, ſeu ex parte rei creditæ; alteram extrinſecam, & ex parte ipſius credentis. Ex his prima pertinet ad fidem, & ſecunda ad Theologiam, vel Philoſophiam, vel hiſtoriam: utraque verò eſt oppidò conducens, ut certus, & prudens evadat fidei aſſenſus. Loquendo ergo de prima, dicimus ultimari in motivo formali fidei, quod eſt veracitas divina revelans, nec aliter fieri poteſt: tum, quia ad unam rationem formalem non datur alia: tum, quia actus cujuſcumque habitus non niſi unicam rationem formalem debet reſpicere in objecto, nec extra illam poteſt operari, niſi varietur ſpecificè; ſed ratio formalis fidei divinæ eſt revelatio divinæ veritatis: ergo in hac ultimatè debet ejus aſſenſus quieſcere, & terminari. Undè, ſi Fidelis interrogetur: *quare credis Deum eſſe trinum?* Reſpondebit: *quia ipſe revelavit Deus.* Si verò requiratur: *Undè credis Deum revelaſſe?* Hoc quæſitum jam non eſt de motivo formali fidei, hoc enim motivum jam in primo aſsignatum eſt quæſito, ſed de notitia prævia illius, cujus reſponſio pertinet ad Theologiam, vel aliam facultatem: ergo credens, ùt credens, ultimò ſiſtit

tit in motivo formali fidei.

42 Ex his respondetur ad argum. in limine objectum hujus dubij, dicendo, in prædictis ad quæsita responsionibus non committi circulum vitiosum: (loquendo de fidei intrinseco termino credendi) quia variatur genus causæ in *propter quid* cujusque responsionis. Circulus autem defectuosus tunc verificatur, quandò in eodem genere causæ duo sunt mutuò unum propter aliud, út si diceres: *Credo esse fumum: quia credo esse ignem, qui producit fumum.* Et *iterum: Credo esse ignem: quia credo esse fumum, qui producit ignem.* Ecce circulum vitiosum: quia datur mutua, & homogenea, sive unigena causalitas inter duo, ignem scilicèt, & fumum, hoc est, in eodem genere causæ efficientis. Si verò hæc varietur, út si dicas: *Credo esse ignem, quia datur fumus* illum signans, & *credo esse fumum, quia datur ignis illum producens*, nullum esset vitium: quia mutua causalitas esset etherogenea, sive alienigena, hoc est, crederetur ignem esse propter fumum, tamquàm signum, & fumum esse propter ignem tamquàm causam efficientem. Pari ergo modo in nostro casu credit Fidelis Deum verum esse, & revelasse propter auctoritatem Ecclesiæ proponentem, hancque se habentem per modum conditionis: & iterum propositionem Ecclesiæ credit esse veram propter divinam veritatem revelantem, tamquàm propter rationem formaliter moventem.

Si verò resolutionem extrinsecam, & ex parte credentis assignatam velimus: colligendo in pauca, quæ circa illam fusiùs (& confusiùs congerunt Auctores), dicimus, triplex esse genus personarum distinguendum, primum Scriptorum Canonicorum, ùt Prophetarum, & Apostolorum: secundum Sanctorum PP. Ecclesiæ Doctorum, & insignium Theologorum, qui Sacram Scripturam, & mysteria fidei funditús versarunt, &, quantùm fas est humano captui, calluerunt: tertium est rusticorum, & puerorum, qui id ingenuè, atque sincerè credunt, quod à Patribus, & Ecclesiæ Doctoribus, vel saltim à suis respectivè Parochis acceperunt.

43 Inter hos hæc est diferentia, quòd Prophetæ, & Apostoli suum assensum resolverunt in evidentiam methaphysicam habitam per lumen prophetiæ: quia ad primos nostræ fidei fundatores sic fieri opportebat, ut non solúm maximam haberent mysteriorum certitudinem, sed & suavem modum illam possidendi, eam nempè, quæ in claritate correspondeat oculari, quod & ipsi Scriptores satis indicarunt, út patet ex illo Jeremiæ 26. *In veritate misit me Dominus ad vos, ut loquerer in auribus vestris verba hæc*, & ex illo 2. Petri 1. *Habemus firmiorem propheticum sermonem, cui benefacitis attendentes*, & ex illo Joan. 21. qui de se sic loquitur: *Hic est Discipulus ille, qui testimonium perhibet de his, & scripsit hæc, & scimus, quia verum est testimonium ejus* Quæ omnia ingentem innuunt certitudinem à Deo infusam, de eo quòd vera essent, quæ ab ipsis noscebantur, dicebantur, & scriptis tradebantur. ¶ Quomodò

dò verò obscura fides eorum, cùm tanta compateretur evidentia in attestante? Videbimus infrà dub. 5.

44 Quantúm ad SS. PP. Theologos, & Philosophos Catholicos, distinguunt aliqui inter resolutionem hujus propositionis: *Deus revelavit*, & hanc: *Revelatio Dei vera est.* Primam resolvunt per evidentiam credibilitatis talis propositionis: quam, inquiunt, evidentiam habent per specialem instinctum Spiritus S. qui medio auxilio transeunti concurrit ad illam. Secundam verò ultimò resolvunt in cognitionem summæ Dei sapientiæ, & veracitatis habitam per discursum naturalem (vel supernaturalem si à Deo inspirentur) & tandem in deitatem naturaliter noscibilem. Nos verò, vel quia ingenuè fatemur, nullam agnoscere distinctionem inter resolutionem utriusque propositionis: est enim Dei veritas æquè nobis ignota, ac ejus revelatio, imò & plus: nam per hanc illa nobis innotescit; vel quia nova Scholarium germina nolumus tot regulis, & statutis præcisivis obscurare, generaliter

45 Asserimus, pro ultima, & extrinseca resolutione omnium credendorum recurrendum esse, vel ad evidentiam, quam Spiritus S. medio suo instinctu in fidelium mentes immittit, út pro prima resolutione multi asserebant, & N. Salm. admittunt pro utraque n. 180. vel ad evidentiam acquisitam per discursum naturalem, quo Deum pariter, & veracem esse, Philosophi nostri facilè demonstrant: vel ad tot, tantaque miracula, & prodigia patrata, prophetias verificatas, sanguinem propter Deum effusum per tot Martyres, nedum viros robustos, verùm & fœminas delicatas, puellas, & puerulos tenerrimos: ad tot etiam, tantorumque virorum in omnigena scientiarum materia versatissimos, qui hanc nostram amplexati sunt fidem, & Doctrinam. Per quæ omnia, vel singula efformant docti judicium evidens, ad quod obscurum fidei ultimò remittunt: est enim apud omnes compertum, quòd omnis certitudo obscura in aliqua evidenti debet terminari.

46 Quæ doctrina expressè habetur in D. Thom. 2. 2. q. 2. art. 9. ad 3. ibi: *Dicendum, quòd ille qui credit, habet sufficiens inductivum ad credendum: inducitur enim auctoritate divinæ doctrinæ miraculis confirmatæ: & quod plus est, interiori instinctu Dei incitantis.* Nunc sic; sed hìc non loquitur D. Thom. de ratione sub qua fidei motiva: hæc enim ex una parte est intrinseca objecto credito, & ex alia miracula visa, & palpata non sunt, proút talia, quid supernaturale, quale fidei objectum debet esse: ergo loquitur de resolutione nostræ fidei ex parte credentis, de qua nobis sermo est.

47 Hæc diximus quantùm ad resolutionem peritorum hominum, qui & demonstrare sciunt Deum per effectus suos, & permultas scrutati sunt historias, in quibus præfata prodigia, miracula, & martyria perlegerunt. Quid verò de resolutione à rusticis, & pueris facienda, ut suam etiam evidentiam efformare valeant, in quam obscuritatem fidei resolvant?

vant? Ab his dicimus resolutionem fieri, vel in evidentiam à Spiritu S. eorum mentibus affixam, vel quam ex tot, tantorumque virorum doctrina, ab omnium fidelium, & timoratorum hominum inconcusse admissa, indubia conscientia super veritate, & animo hauserunt impavido super falsitate.

48 Sed obire restat objectioni illicò ex tota hac doctrina desilienti. Si certitudo fidei in naturalem scientiam, vel miraculorum experimentum ultimò resolvitur, erit major certitudo per scientiam, & miracula acquisita, quàm certitudo per fidem, & ejus objectum infusa: *quia propter quod unumquodque est tale, & illud magis*; sed hoc manifestè falsum est: ergo etiam, ex qua sequitur, doctrina. Resp. sequelam majoris, & imbibitam parœmiam intelligendam esse, quandò illud, propter quod aliquod est tale, se habet per modum causæ, non verò si se habet per modum conditionis, út ex hoc patet exemplo: Ignis comburit propter applicationem, & tamen applicatio non est magis combustiva, quàm ignis, quia applicatio est mera conditio: sic ergo in præsenti, ubi evidentia resolutionis tantúm est conditio, sine qua obscuritas fidei careret evidentia illa, quam omnis assensus certus, & obscurus quærit, ut in illa ultimò quiescat, & inquirere desistat causalem, & causales sine termino: & ideò non debet esse major, quàm certitudo, quæ à veritate divina revelante per modum causæ formalis posidetur.

DUBIUM III.

UTRUM DEUS POSSIT DE POTENTIA absoluta loqui falsum: patrare miracula in confirmationem falsæ doctrinæ: & infundere errorem?

CONCLUSIO PRIMA:

49 REpugnat methaphisicè, Deum posse loqui falsum. Ita communiter Theologi contra paucos, quos gravibus inurunt censuris. Prob. 1. ex Num. 23. ibi: *Non est Deus quasi homo, ut mentiatur*, & ex ad Hebr. 6. *Impossibile est, mentiri Deum.* Ast qualiter eructet falsitatem, qui de se dixit per Filium: *Ego sum veritas*? Ex quo sic prob. 2. ratione: Implicat, summam bonitatem aliquod malum operari: ergo æquo jure summam veritatem aliquod falsum eructare. Undè dixit D. Thom. 2. 2. q. 1. art. 3. in sed contra: *sub prima veritate: nullum falsum stare potest: sicut nec non ens sub ente, nec malum sub bonitate.* ¶ Prob. 3. aliàs Deus posset peccare: nam mentiri est intrinsecè malum. ¶ 4. quia, si Deus mentiri posset, nil firmum, & stabile, per quod regeretur, nostra fides haberet: trepidaret enim de veritate Rectoris revelantis, quo quid absurdius?

50 Hac etiam ex causa nequit Deus uti restrictione purè mentali: cùm nihil nobis revelaret, de quo suspicari non possemus, an restrictione involveretur. Unde nec de Trinitate certificaremur personarum, cùm Deus solùm tres exteriùs revelans,

hac

hac posset intra se uti restrictione: *tres solùm ad eas vobis manifestandas*, quod utique est mentiri ; & ideò proscripta est per Innoc. XI. in 26. & 27. propos. damn. sententia asserens, licitum esse usum talis restrictionis. ¶ Ex eadem ratione infertur, Deum nec per alium posse falsum proferre : si enim hoc esset possibile, dubitare possemus, an media Prophetarum locutione aliquid falsum nobis credendum intimaret, quod absit, vel quod cogitetur de Deo.

OBJECTIONES CONTRA HANC PRIMAM conclusionem.

51 PLures sunt ortæ ex antylogia textuum apparenti, quæ videndæ, & extricandæ sunt, Interpretes sacros consulendo. Plures etiam apparent in variis Dei comminationibus, atque promissionibus, quæ reapse non verificatæ conspiciuntur, ùt mors Ezechiæ, & subversio Ninivitarum, quia non fuerunt absolutæ, sed conditionatæ. Si quandò verò referuntur aliquæ personæ sanctæ, quæ spiritu Dei agi, & loqui videbantur, aliqua protulisse mendacia, ùt Abraham, Jacob, Judith, dicendum est, vel quòd aliqua usi fuerunt restrictione externa, de qua nobis non constat, vel pro tunc non locuti sunt instinctu Spiritus-S. At dum dicitur Ezech. 9. Ego *Dominus decepi Prophetam illum*, & 2. ad Thessal. 2. *Mittet illis Deus spiritum erroris, ut credant mendatio*, & alibi locorum Scripturæ aliquid his simile, intelligendum est de decep-

tione negativa, sivè permissiva, non verò positiva & formali, ùt dum Deus dicitur peccatores excæcare, vel indurare, de non illustratione, & mollificatione est interpretandus.

52 Obs. 2. Potest Deus à falsa locutione deordinationem separare : ergo potest falsum loqui. Ant. prob. defactò Deus deordinationem separavit ab occisione, dum Abrahæ præcepiti filium suum interficere: & à furto, dum filijs Israel præcepit, ut bona tollerent Ægiptiorum: & à fornicatione, dum Oseæ mandavit, accipere uxorem fornicariam: ergo idem potest à falsa locutione. Sed hæc levia sunt, & disparitas clara : nam mendacium (& similiter odium Dei) est intrinsecè malum in nullo eventu cohonestabile: idem potest dici de occisione, furto, & fornicatione per liberum hominis arbitrium commissis, quia in eis homo usurpat, sua quæ non sunt; at Deus, qui supremum obit dominium super omnia, potuit appropriare sibi vitam Isaac, bona Ægiptiorum filijs Israel, & mulierem aliàs fornicariam, ùt legitimam uxorem Oseæ, in quo nec umbra apparet occisionis injustæ, furti, nec fornicationis, sed usus sui juris.

53 Obs. 3. Potest Deus præcipere, & defactò præcipit loqui falsum : ergo & ipse potest Deus. Ant. patet in eo, qui laborans ignorantia invincibili mentitur, judicans ad id teneri, ut vitet malum proximi, in quo casu realiter tenetur: ergo realiter à Deo præcipitur. Resp. dist. ant. potest Deus præcipere falsum, id intendens formaliter tale, nego;

præ-

præter intentionem, conc; ant. & conseq. Est dicere; quòd Deus non præcipit directè loqui falsum, præcipit verò, ne homo ab ipso Deo per peccatum discedat: cùmque in casu præsenti non mentiens homo, verè discederet à Deo (nam suo, licèt falso, judicio, nisi mentiretur, tunc peccaret) hinc est, quòd præcipiens directè Deus, ne discederet ab eo, præter intentionem falsi formaliter talis præciperet loqui falsum materialiter; præciperet enim, ne discederet ab ipso, ad quod loqui falsum opus erat.

54 Obs. 4. Uti restrictione purè mentali est loqui falsum, quandò audiens intelligit contrarium juxta superiùs dicta; sed Christus ea usus fuit, dum dixit: (Joan. 7.) *Vos ascendite ad diem festum, ego non ascendam*, cùm tamen ibidem referatur ascendisse: & dum dixit (Marc. 13.) *De die autem illo* (judicij) *vel hora nemo scit, nec Angeli in Cœlo, nec Filius*, in quorum primo testimonio apud se retinebat verbum *publicè*, & in secundo *ad revelandum*: ergo falsum fuit locutus. Resp. ad hæc, & id genus alia, quòd ex circunstantiis temporis, loci, & personæ potuit intelligi, verba ejus in quo proferrentur sensu; & attentis illis potuerunt Apostoli cognoscere, Christum de ascensu publico, non privato loqui: & cum certò scirent ipsum esse Deum, cui nihil latet, nec ipsos latere potuit, quòd ignorantia diei judicij non erat absoluta, sed restricta, quantùm ad ipsis revelandum.

CONCLUSIO SECUNDA.

55 DEus nequit patrare miracula ex intentione directa falsam doctrinam confirmandi, nec in illis circunstantijs, in quibus apud omnes sic intelligatur; potest verò, si dubium sit, an miracula in confirmationem doctrinæ falsæ perpetrentur. Prima pars potiùs supponi, quàm probari debet: nam patrare miracula in confirmationem falsitatis est hanc proferre; sed hoc alienum est à Deo: ergo & primum, ex quo sequitur, negandum. Major prob. Contestari aliqua verba est colloqui conformiter ad illa; sed Deus miraculis contestatus est doctrinam suam juxta illud ad Hebr. 2. *Contestante Deo signis & portentis*: ubi D. Thom. *Deus*, ait, *duplici signo sensibili contestatus est, scilicèt, verbo, & miraculis*; & juxta D. Aug. tr. 24. & 44. in Joan. ibi: *Interrogemus ipsa miracula, quid nobis loquantur de Christo: habent enim, si intelligantur, linguam suam*: ergo si Deus patraret miracula in confirmationem falsitatis, falsitatem verè loqueretur, atque mentiretur, quod absit.

56 Secunda pars suadetur tum ex D. Thom. quodlibet 2. art. 6. ibi: *Contingere non potest, quòd aliquis falsam doctrinam annuntians, vera miracula faciat:: sic enim Deus esset testis falsitatis.* Tum ratione: quia qui profert verbum in communi acceptione, & circunstantijs, in quibus aliquid significat, nequit restrictione utens mentali, contrarium illo eodem verbo significare, quin mentia-

tiatur; sed miracula juxta dicta sunt verba, fierentque in circunstantijs, in quibus omnes intelligerent, contrariam veræ doctrinam per ea confirmari cum sola interna restrictione ea perpetrantis: ergo verè hic falsum loqueretur. Et quidem, si Deus posset sic edere miracula, nutaret quidem fides nostra, timens an edita miracula veram, vel falsam doctrinam confirmarent, quod vel prolatu indignum est.

57 Tertia demùm pars facilè convincitur: Nam per miracula facta, in quibus circunstantiis posset dubitari, fierentne in confirmationem falsæ doctrinæ, à sola malitia, vel ignorantia humana proveniret, ea fieri pro falsitate confirmanda, intelligere; si à malitia, Deus illius expers esset, si ab ignorantia, sibi imputent ignari, qui si reflecterent, noscerent, vel saltim confiteri deberent, se non intelligere finem illorum, atqui Deus non tenetur impiorum malitiam continere, nec imperitorum insciti am corrigere: ergo hoc non esset obex, quò minùs miracula posset perpetrare.

ARGUMENTA CONTRA SECUNDAM conclusionem.

58 OBS. 1. Habens potestatem patrandi miracula, potest ea abuti in confirmationem falsæ Doctrinæ: ergo Deus tunc, qui causa est miraculorum principalis, confirmaret falsitatem. Resp. quòd, quidquid sit, quòd habens talem potestatem possit ea abuti in aliquos fines pravos, & particulares út in avaritiam, vel vanam gloriam, assumens miraculum ùt medium, sicut qui ob illas consecraret, in quo Deus exors esset culpæ; at verò, cùm miracula respectivè ad doctrinam sint, ut dictum est, signa, & verba, quibus Deus nobis loquitur, si falsitatem confirmarent, Deus illam loqueretur, quod repugnat: & ideò relativè ad hunc finem nemo potest abuti prædicta potestate.

59 Obs. 2. Potest Deus decernere, & manifestare ministro resurrectionem mortui crastinam, & potest itidem minister prædicare hodie doctrinam falsam, allegans in confirmationem illius, quòd mortuus ille cras resurget: ergo miraculum hoc falsam confirmabit doctrinam. Resp. quòd hoc in casu, vel non permittet Deus falsam doctrinam prædicare, vel talem non prænuntiabit resurrectionem, quæ signum sit falsi dogmatis, aliàs per illam Deus loqueretur falsum, quod absit dici.

60 Obs. 3. Et ponamus casum, in quo simul Catholicus, & Hæreticus duobus locis prædicarent, offerens primus pluviam miraculosam in testimonium suæ veræ doctrinæ, & promittens secundus ex suggestu Dæmonis miraculum idem, quod & factum verè fuit: quo in casu æquè Deus confirmaret falsam, ac veram doctrinam per miraculum; sed hic casus non repugnat: ergo. Resp. negando illum fieri posse, nisi in circunstantiis, in quibus jure, & prudenter dubitari posset, miraculum in confirmationem fieri falsitatis juxta suprà dicta.

TER-

TERTIA CONCLUSIO.

61 NUllus error adhuc ſpeculativus, & inculpabilis poteſt à Deo produci ùt *à cauſa ſpeciali*, nec per ſolum Deum infundi. Studio dicimus, *ùt à cauſa ſpeciali*: quia ipſum concurrere út cauſam univerſalem ſaltim ad materiale illius, eſtò ſit culpabilis, ſupponere debemus. Hanc tenent ſententiam communiter Thomiſtæ contra Marin pro ſe laudantem Lug. Rip. & Sendin nobilem Scotiſtam. Prob. ratione fundamentali: Deus non præcontinet errorem ſecundùm rationem ejus ſpecialem, ſeu ſpecificam: ergo nec poteſt illum ùt cauſa producere ſpecialis. Ant. prob. Ideò Deus non præcontinet, nec cauſare poteſt formale peccati, quia ſummè bonus eſt, cui ſummè opponitur malitia formalis; ſed etiam ſummè verus eſt, cui ſummè opponitur falſitas: ergo Deus hanc nec præcontinet, nec cauſare poteſt.

62 Prob. 2. ſequeretur enim Deum decipere illum, cui infunderet errorem à ſe productum. Prob. hæc ſequela: ſi Deus per verba erronea cum aliquo loqueretur, illum verè deciperet: ergo etiam deciperet illum, cui infunderet errorem. Hæc patet conſequentia: quia ad deceptionem, imò ad mendacium, de materiali eſt, quòd fiat verbis, nutis, actionibus, vel erroris infuſione: deceptio enim pro formali in eo ſtat, quòd aliquis ab aliquo in erroneam objecti cognitionem conducatur; ſed hoc fieret media erroris infuſione: ergo verè deciperet infundens.

ARGUMENTA CONTRA TERTIAM concluſionem.

63 OBſ. 1. D. Aug. qui in Enchyrid. c. 17. narrat, aliquandò ſe viam erraſſe: ex quo errore factum eſt, ut damnum ingens minans ex Donatiſtarum inſidijs deflecteret, & concludit: *Atque ita factum eſt, ut eò, quò tendebamus, per devium circulum veniremus, cognitiſque inſidijs, nos congratularemur erraſſe, atque inde gratias ageremus Deo::: quoniam, & eſt error bonus, qui non ſolùm nihil obſit, ſed proſit*: ergo hic error cauſatus eſt à Deo: quia út ipſe ait Aug. lib. 6. de bon. perſev. *Irriſoria eſt gratiarum actio, ſi ob id gratiæ aguntur, quod non donavit ipſe, nec fecit.*

Reſp. aliud eſſe errare, aliud eſſe ignorare, vel non cognoſcere veritatem unius ex extremis, v. g. veri itineris. Primum dici poteſt error poſitivus, & ſecundus negativus: & ex his error poſitivus addit ſupra negativum, ſcilicèt ignorare verum iter, putare etiam contrarium eſſe iter verum, & hic error à Deo numquàm eſt: nam ùt ipſe D. Aug. inquit ibi c. 19. *Ipſe per ſe error, aut magnum in re magna, aut parvum in re parva, malus eſt*; at verò ignorare verum iter poteſt eſſe à Deo permiſsivè, hoc eſt non concurrendo ad ejus cognitionem, & hoc in ſe malum non eſt; eſt verò bonus effectus hujus concurrentiæ, ſive permiſionis, & de hoc effectu,

imò

imò de errore negativo, ad quem secutus est effectus, ait D. Aug. *quòd est error bonus*, saltim terminativè, & ideò grates Deo reddidit.

64 Obs. 2. Sepè conducit in bonum finem errare, v. g. desinit Petrus occidere Paulum, putans erroneè esse Sacerdotem, aliàs eum occisurus; sed quod conducit in bonum finem à Deo potest causari: ergo & error. Ad hoc argumentum respondetur sicut ad præcedens, non enim Deus concurrit ad judicium erroneum credere faciens, quòd Sacerdos Paulus sit, sed concurrere ommittit ad cognitionem, quòd Sacerdos non sit, & permittit errorem erga quod sit, ex qua non concurrentia, & permissione secutus est ille bonus effectus, & per hunc modum potest dici Deus causa illius; minimè verò per influxum positivum in errorem, qui semper pravus est saltim physicè, quippèqui oppositus summæ Dei veritati.

65 Obs. 3. Licèt Deus non contineat in se formaliter errorem, potest tamen illum virtualiter continere; sed hoc sufficit, ut possit illum causare, út patet in fide, humilitate, obedientia, ignorantia, dementia, & morte, quarum fides opponitur summæ claritati Dei; humilitas summæ celsitudini; obedientia supremo dominio, dementia summæ Prudentiæ, ignorantia summæ Sapientiæ, & mors summæ vitæ, & tamen licèt Deus non contineat formaliter, potest illas causare, quia continet virtualiter illas: ergo idem dicendum erit de errore.

Resp. ad argum. (loquendo de tribus virtutibus in eo relatis) quòd ipsæ non sunt oppositæ claritati, celsitudini, & dominio Dei: quia oppositio duorum in eodem subjecto exerceri debet; in Deo autem tales virtutes numquàm reperiuntur, sed in creatura, quam verè ornant, & perficiunt, & ideò non dedecet Deum illas virtualiter continere in se, & formaliter producere in aliis; at verò, si Deus errorem produceret, ipse in se reciperet notam deceptoris, quæ cum summa pugnat veritate: Idem dicito de morte, quin Deus incurreret notam injusti interfectoris, sed justi Creditoris vitæ nostræ, ut ipsi fideliter reddatur, à quo misericorditer recipitur; quæ ratio extendi potest ad dementiam, quæ privatio est rationis, sicut mors est vitæ. Ad ignorantiam verò, quandò propriè est talis, nec cum errore commiscetur, non concurrit Deus, est enim mera carentia, incapax terminandi concursum positivum.

66 Obs. 4. Qui causat causas per se causantes errorem, errorem causat (út si Deus causaret habitum erroris, etiam diceretur Auctor actualis erroris) sed Deus causat causas per se causantes errorem; Hanc minorem duo probant exempla: primum desumptum ex baculo recto in aqua immerso, cujus species illum curvum repræsentant, & quidem species à Deo causantur. Secundum exponet consecratio, cujus accidentia inscium consecrationis erroneè faciunt judicare ibi panem

esse verum ; sed Deus conservat illa accidentia , quæ verè concurrunt ad errorem : ergo , & Deus ad illum concurrit. Ad hæc , & his similia resp. Deum non concurrere per se ad errorem , quia causæ illum causantes non sunt destinatæ ad hoc, ut quis erret per illas , (ùt contingeret in habitu erroris , & potentia peccandi , quæ per se ad errandum tendunt , & peccandum) concurret ergo per accidens, & concursu generali sicut ad materiale peccati; quia species , & accidentia præfata non ad hoc immittuntur, vel ordinantur , ut intellectus erret , sed error per accidens sequitur ad illa, ortus quippè non ex intentione causæ conservantis accidentia, vel species , sed ex indispositione diaphani ad deferendas species recto tramite ad sensum , & ignorantia subjecti circa consecrationem , quæ præcesit.

67 Obs. 5. Deus causat actum, quem prudentia dictat ; sed hæc sepè judicium suadet erroneum. Minor hæc patet exemplis : tum , quandò Parochus ex ignorantia , vel malitia pueros docet quaternitatem Divinarum Personarum : Tum , quandò de proximo malè se gerente dictat de illo piè sentire : tum , quandò dictat sententiam sequi probabiliorem , quæ coram Deo falsa est, quibus in casibus formatur judicium erroneum , prudentia id dictante, & consequenter illud causante : ergo tenet minor

Resp. notando duplex judicium concurrere ad formandum conscientiam erroneam , alterum speculativum , quo quis judicat aliquid esse , quod non est, vel sic esse, qualiter verè non est : & hoc judicium verè est erroneum , ad quod non concurrit Deus , nec potest út causa specialis : esset enim sic concurrens seductor intellectus : Imò nec prudentia illud dictat efformandum; aliud est practicum dictans esse illicitum operari contra legem Dei existimatam , & hoc non est erroneum, sed verum , & in hunc modum formandum : *Datur obligatio obediendi legi , quæ ùt vera existimatur ; sed ego judico , quòd adest lex mentiri præcipiens, ut malum vitem proximi : ergo debeo , licèt mentiar , obedire* : in quo præmissæ sunt veræ , & consequentia legitima : ergo verum est judicium : ergo non erroneum : ergo potest tum Deus , tum prudentia ad illud concurrere eliciendum , & ratio est : quia in secundo judicio non tam attenditur ad diversitatem legis, vel objecti , quantúm ad bonitatem, vel malitiam operantis. Sub hac ergo judicii distinctione concedenda est, & neganda sunt exempla adducta in argumento : neganda, inquam, quantùm ad judicium speculativum illa præcedens , & concedenda quantùm ad practicum opus tendens.

DU-

DUBIUM IV.

AN ASSENSUS FIDEI DIVINÆ POSSIT ESSE FALSUS: vel an fides possit elicere assensum falsum?

NOSTRA CONCLUSIO

68 EST negativa, quam (paucos si excipias cum Scoto in 3. dist. 23. q. 1.) tenent omnes Theologi cum D. Thom. 2. 2. q. 1. art. 3. ibi: *Nihil potest cadere sub fide, nisi in quantùm stat sub veritate prima, sub qua nullum falsum stare potest.* Prob. rat. fides nullum actum elicit extra suum objectum formale, quod est prima veritas revelans; sed assensui nitenti primæ veritati falsitas repugnat: ergo & assensui fidei divinæ. Majorem probat exemplum cujuslibet virtutis: minor constat ex dub. 2. & conseq. legitimè infertur: tenet ergo assertio. ¶ Prob. 2. Fides divina non est minùs certa, quàm scientia, dicente D. Thom. 2. 2. q. 4. art. 8. *Multò magis homo certior est de eo, quod audit à Deo, qui falli non potest, quàm de eo, quod videt propria ratione, quæ falli potest.* Et D. Aug. lib. 7. confes. c. 10. *Facilius dubitarem vivere me, quàm esse vera, quæ audivi*; sed scientia nequit elicere assensum falsum: ergo nec fides divina. Sed contra hanc ultimam rationem nonnulla militant

ARGUMENTA OPPOSITA.

69 DUrand. Hug. à S. Vict. Alens. & alii negant assensum fidei certiorem esse scientifico, & consequenter ultimam fallere rationem. Pro illis ergo obs. 1. Nihil prohibet, inquit D. Thom. 1. p. q. 1. art. 5. ad 1. *Id, quod est certius secundùm naturam, esse quoad nos minùs certum propter debilitatem intellectus nostri*; sed hoc contingit in certitudine fidei comparativè ad certitudinem scientiæ: licèt enim objectum illius in se sit certius, quàm istius, modus tamen, quo objectum applicatur intellectui per scientiam, media demonstratione evidenti, certior est, quàm modus, quo fides utitur, scilicèt testimonio humano fallibili, & divino (licèt certissimo) sed obscuro: ergo ruit præjacta ratio probativa conclusionis.

Hoc argumentum solùm probat certitudinem scientiæ firmiorem esse secundùm quid, hoc est quoad modum, propter majorem evidentiam, & claritatem, quam sepè confundimus cum certitudine, non vero simpliciter, & absolutè, in cujus signum est, quòd quilibet fidelis, credens fide divina aliquod mysterium, & per scientiam attingens aliud objectum, priùs recedet ab asserendo hoc, quàm à credendo illud, quod experientia contextatur in mysterio Trinitatis, ubi attentis regulis, quas scientia dictat humana, asseveranter diceremus impossibilem esse realem distinctionem personarum, quæ unitertio realiter identificantur, & tamen huic evidentiæ in scientiam, contra scientiam procedentes, præferimus certitudinem fidei: qua contrarium sic asseveramus, ne dubitemus quidem,

imò pro ejus defensione mori non timeamus. Ex quo infertur, quòd in assensu scientifico numquàm sic firmemur, ut non possimus jure suspicari de modica nostra rerum comprehensione, quòd incertum pro certo, & evidens pro falso judicet, & hoc possibile esse, evidenter patet in mysterio Trinitatis; hoc autem non sic fit in assensu fidei, ubi scientia aprehendit evidens, quod fides falsum ostendit: ergo suspicari possumus de nostra evidentia, attenta nostra inscitia.

70 Obs. 2. Fieri potest, ut Parochus puerum, vel rusticum malè instruat, docens quæ non oportet credere, quo in casu instructus tenetur credere, adeò ut non credens sit hæreticus (in foro saltim conscientiæ) & ita fieri posse compertum est sæpè contigisse, vel ex inscitia, vel senili desipientia, vel fortè ex malitia; sed tunc assensus ille ex una parte falsus esset, & ex alia à fide proveniret: moveretur enim ad illum ex eodem motivo, quo ad alia mysteria credenda: ergo fides influere potest in assensum falsum. Simile argumentum objicit sibi D. Thom. 2. 2. quæst. 1. art. 3. super realitate, & præsentia Christi in Hostia, de qua interrogat (& fortè instruit Parochus) infirmum: *Credis hoc esse verum Corpus Domini nostri Jesu-Christi?* &c. Et respondet *Credo*, cùm tamen fortè non sit ibi Christus ex defectu ritæ consecrationis; sed hic actus esset à fide: esset enim meritorius, & non alterius virtutis, quàm fidei, supernaturalis etiam, & ex eodem motivo elicitus, quo infirmus ad alia credenda moveretur: ergo esset ex una parte falsus, & ex alia parte elicitus à fide: ergo tenet argumentum, ruitque conclusio.

Ad hoc ultimum respondet D. Thom. ibidem ad 4. *Quòd fides credentis non refertur ad has species panis, vel illas, sed ad hoc, quòd verum Corpus Christi sit sub speciebus Panis, quandò rectè fuerit consecratum.* Pariter ergo ad primam partem argumenti respondetur, quòd fides, ùt fides, non refertur ad hoc, vel illud mysterium intimatum, sed ad illud, quod rectè fuerit per Parochum applicatum, & explicatum: undè in casu argumenti rusticus, vel puer eliceret quidem actum supernaturalem terminatum ad omne mysterium rectè applicatum, & explicatum, sicut in casu infirmi ad omnem hostiam ritè consecratam, ex defectu tamen rectæ applicationis in uno, & consecrationis in alio ille actus fidei ad illud mysterium falsum, vel existentiam Christi falsam non extendebatur, & quantùm ad hoc assensus erat falsus, & non elicitus per fidem divinam infallibilem, sed per fallibilem humanam; quantùm verò ad primum verus, supernaturalis, meritorius, & fidelis: nam verè ipse credens cognosceret se à fine, & motivo supernaturali moveri, ùt suprà diximus n. 18. & 19. Quòd autem in utroque casu esset peccatum non credere, non infert, quòd credere falsum esset assensus fidei, sed quòd esset lex existimata, cui debemus obedire: quia existimatur

id

id Deum præcipere, à quo verè, volensque averteretur non credens. ¶ Per hunc modum respondendi satisfiti, quàm plurimis instantis tam ex hoc ortis argumento, quàm ex virtute religionis terminatæ ad adorandum Christum in Hostia non ritè consecrata, ex virtute pœnitentiæ terminata ad peccata delenda existimata, & ex aliis id genus se nostræ conclusioni passim objicientibus.

71 Obs. 3. In veteri lege credebant Judei Christum venturum, qui assensus perseveravit in pluribus post Nativitatem Christi ab ipsis ignoratam, quo in casu falsus erat, & aliàs à fide elicitus: hæc namque ab eodem agebatur motivo: ergo ruit conclusio. Hoc argumentum solvitur eodem modo, ac præcedens; nam notitia Christi venturi, post adventum ejus, non rectè fidelibus applicabatur, nec explicabatur, quod est conditio necessaria, ut ratio formalis mysterii credendi fidem moveat supernaturalem ad credendum ipsum.

DUBIUM V.

UTRUM ASSENSUS FIDEI COMPATIBILIS sit cum evidentia in attestante, seu (quod idem est) cum evidentia divinæ revelationis?

72 QUÆstio hæc (verè implexa!) plus ad torquenda juvenum ingeniola, quàm ad ea in praxi doctrinæ proficuæ fui, & aliorum animabus imbuenda, & solidanda conducit. Ideò summa, quantùm fas, & par est, brevitate, & claritate eam assumimus versandam, sinuosos declinantes vortices, è quibus imbecilli Scholares excedere non valent, si fortè intrare potuerunt. Triplex evidentia potest dari in eo, cui divina aliqua revelantur mysteria: Prima Dei revelantis, seu attestantis, qui nec falli potest, nec fallere; secunda revelationis actualis; & tertia sensus determinati verborum. Et de hac triplici evidentia intelligitur titulus quæstionis, qui sic reponitur: *Num aliquis evidenter cognoscens Deum esse summè veracem, & actu revelantem mysterium Trinitatis, & sensum verborum, quibus revelatur, adhuc sic possit credere hoc mysterium, cùm certum sit, quòd, ad credendum, obscurum debet esse objectum, & non evidens?*

73 Circa præsentem difficultatem discluſi sunt ex omni Schola AA. ex quibus Cano, Bañez, Ferre, à S. Thoma, Palanc. Suar. Durand. & alii plures, qui communiorem hacce faciunt tempestate suam sententiam, eam tenent negativam. Secunda, quam antiquiores tenuerunt Thomistæ, ut Cajet. Ferrara, & alii, novisimèque sequuntur Gonet, Arau. NN. Salm. hìc disp. 3. N. Philip. Bazq. & Socii ejus ùt in plurimum, ex Scotistis verò Mastrius, Felix, Pichon, roburque exercitus Seraphici, est affirmativa, et

NOSTRA CONCLUSIO.

74 DIcendum est triplicem evidentiam, scilicèt in attestante, revelatione, & sensu

ſu rei revelatæ, non obſtare, nec cum aſſenſu Fidei pugnare. Prob. 1. ex D. Thom. 2. 2. q. 5. art. 2. in corp. ubi ſic ait: *Si aliquis Propheta prænunciaret in ſermone Dñi. aliquid futurum, & adhiberet ſignum, mortuum ſuſcitando: ex hoc ſigno convinceretur intellectus videntis, ut cognoſceret manifeſtè hoc dici à Deo, quia non mentitur: licèt illud futurum, quod prædicitur, in ſe evidens non ſit: undè per hoc ratio Fidei non tolleretur.* In quibus verbis apprimè videbis noſtram expreſſam aſſertionem, dum ex una parte dicat D. Thom. intellectum manifeſtè (ſeu evidenter) cognoſcere illud futurum dici, ſeu revelari à Deo, quod eſt habere evidentiam in dicente, vel atteſtante, & ex alia aſſerat, id, quod revelatur, ſcilicèt futurum, non eſſe evidens, & ideò capax eſſe, quòd per Fidem attingatur: ergo compatibilis eſt actus iſtius cum evidentia in atteſtante.

75 Prob. 2. ratione: ſtante in aliquo objecto eadem ratione formali motiva alicujus virtutis, per hanc debet illud attingi, & non per aliam; ſed quamvis præſupponatur evidentia in atteſtante, ſtat ex parte objecti attingendi eadem ratio formalis attingibilis per Fidem: ergo per hanc, & non per aliam virtutem debet objectum attingi. Minor, in qua ſolùm poteſt offendi, probatur: Ratio formalis motiva Fidei Divinæ eſt divina revelatio; ſed hæc non deeſt, imò evidens eſt adeſſe: ergo ſtat eadem ratio formalis.

76 Prob. 3. Evidentia in atteſtante non pugnat cum Fide in credente: ergò hæc cum illa compatitur. Ant. prob. evidentia in atteſtante conducit ad Fidem: ergo non pugnat cum ea. Ant. prob. Revelatio ùt ſic cognita conducit, imò opus eſt, ad credendum, & út certò cognita, certò conducit ad certiorem actum Fidei: ergo ùt evidenter cognita conducet evidenter ad illum. Conſequentia patet: quia motivum, quò plus, & meliùs applicatur, & exponitur, eò plus in movendo habet efficaciam; ſed notitia evidens Dei revelantis eſt, quæ meliùs proponit, & exponit. Hæc minor probatur: hæc notitia facit myſterium evidenter credibile; ſed nullum medium conducentius ad credendum excogitari poteſt, quàm evidens myſterii credibilitas: ergo notitia evidens Dei revelantis eſt, quæ meliùs proponit, & exponit. Ehinc oritur, quòd notitia ſolummodò probabilis Dei revelantis nullimodè ad Fidem conducit, & contraria propoſitio eſt XXI. per Innocen. XI. proſcripta.

77 Prob. 4. Aſſenſui certo Fidei ſolùm opponuntur opinio, ſcientia, & viſio objecti, ſed quandò myſterium cognoſcitur cum evidentia in atteſtante, non attingitur per opinionem, út per ſe patens eſt, nec per ſcientiam: quia non intervenit diſcurſus, nec viſio; quia myſterium non cognoſcitur in ſe, & per ſe, nec ex habitudine terminorum: ergo per Fidem. Hæc ultima conſequentia patet: quia non eſt alius excogitabilis attingendi modus præter hos quatuor relatos, vel

ille

ille nobis assignetur.

78 Prob. 5. à posteriori: Prophetæ habuerunt evidentiam in attestante de mysteriis revelatis; sed etiam habuerunt Fidem circa illa: ergo hæc compatibilis est cum prima. Major probatur (& minor probabitur) tum, quia ab eorum notitia, & cognitione derivata est nostra de mysteriis Fidei, & in illorum evidentiam nostra resolvitur saltim extrinsecè Fides : ergo fuit illa nedùm major, sed & clarior : *quia propter quod unumquodque est tale, & illud magis* ; si autem ly *clarior* ad evidentiam non accederet, non possent Prophetæ ita asseveranter de suis testimoniis testimonium ferre, ut dicerent, alius : *In veritate enim misit me Dominus ad vos.* (Ierem. 26.) alius : *Pro certo habet &c.* (Thob. 3.) alius : *Scio enim cui credidi, & certus sum.* (2. ad Timoth. c. 1.) alius : *Certissimè sciat ergo omnis Domus Israel &c.* (Act. 2.) alius: *Scimus, quia verum est testimonium ejus.* (Ioan. 21.) In quibus vides testimoniis verbum *scio*, quod improprium est Fidei, evidentiæ verò accomodatum, passim usitatum. Tum, quia omnis cognitio obscura in evidentem debet reduci, ùt sæpenumerò diximus : si autem Prophetæ, & Apostoli non haberent evidentiam in attestante, in quam resolverent evidentiam suæ Fidei obscuritatem ? Nisi dicamus, quòd illorum obscura cognitio infelicioris fuerit, quàm nostra, conditionis, quod de Principibus, principiisque fontalibus nostræ Fidei à ratione devium est asserere : ergo consentaneum illis majorem hanc concedere prespicuitatem.

79 Probatur jam minor primi syllogismi, scilicèt, quòd & Prophetæ habuerunt Fidem : & probatur ex illo Psalm. 115. *Credidi propter quod locutus sum.* 2. ex illo Psalm. 26. *Credo videre bona Domini.* 3. ex illo 2. Timoth. 1. v. 12. *Scio enim cui credidi, & certus sum.* 4. ex illo ad Rom. 4. *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam.* In quibus vides testimoniis Abraham, David, & Paulum certò credentes ; *certus sum*, quandò aliàs supponimus habuisse evidentiam attestantis, & ideò jungit Paulus *scio*, & *credidi*, quasi dicat, scio evidenter mihi revelantem, & credo firmiter ab ipso revelatum : ergo tenet minor.

80 Propter eamdem, potioremque rationem dandum nobis est Angelos evidentiam in attestante cum Fide Dei, & ejus gloriæ conjunxisse. Evidentiam suadet, quia Angelus Supremus evidenter cognoscebat se illuminari ; sed non ab alio quàm à Deo : ergo habuit evidentiam in attestante. Fidem verò ipsorum patefacit quòd Angelus in primo istanti justificatus est liberè per suam dispositionem, sicut Christus, & adulti (quod docet D. Thom. 1. p. q. 62. art. 3.) Una autem ex dispositionibus ad justificationem est actus Fidei liber juxta illud Apost. ad Hebr. 11. *Credere enim oportet accedentem ad Deum quia est* : ergo habuerunt Fidem ; aliàs evidentiam attestantis, ùt probatum est : ergo compatiuntur Fides revelati,

lati, & evidentia revelantis.

ARGUMENTA OPPOSITA solvuntur.

81 OBſ. 1. hunc ſyllogiſmum : *quidquid Deus revelat verum eſt ; ſed Deus revelat Trinitatem : ergo hæc vera eſt* : Ubi præmiſſæ ſunt evidentes (ſuppoſita evidentia in atteſtante) ergo conſequens etiam debet eſſe evidens, ſcilicèt, Trinitatem eſſe veram: nam ex præmiſſis evidentibus conſequentia evidens deduci debet, ſicut ex neceſſariis neceſſaria, & ex contingentibus contingens ; ſed omninò repugnat, quòd myſterium Trinitatis, ſi ſit evidens, attingatur per Fidem, cujus objectum eſt eſſentialiter obſcurum : ergo hæc non compatitur cum evidentia in atteſtante. Hoc argumentum, ſic vel ſic compactum, eſt præcipuum, imò quod urgeat, unicum adverſariorum aſylum.

82 Pro ejus ſolutione Auctores videmus valdè diſſentaneos, alios ſic, alios verò ſic ſatisfacere inſudantes. Sunt, qui dicant conſequens prædictum de veritate Trinitatis eſſe quidem evidens ſub ratione revelati, non verò ſub ratione particulari, & quòd, licèt præmiſſæ inferant illud particulare myſterium, hoc tamen ſolùm *ùt quod* infertur, ita ut ratio *ſub qua* attingitur ſit ratio communis revelati, haud ſecùs, quàm effectus creatus totus *ùt quod* attingitur à Deo, ſub ratione verò communi entis. Itaque, licèt ratio particularis myſterii (quæ materialis dici poteſt) attingatur per cognitionem evidentem, non ſub ratione particularis attingitur, ſed ſub ratione communi revelatæ, & illatæ ex præmiſſis evidentibus, & ſic remanent (inquiunt) ratio particularis ùt talis, & obſcura, ut per Fidem attingatur, cum illiſque connexæ.

83 Sic plures reſpondent, quos aliundè veneramur, ſed non omninò acquieſcimus : quia Deus atteſtans, & revelans, aliquod particulare myſterium revelat: ergo cum illo ùt particulari connecti debet revelatio ; quin ſatisfaciat dicere, quòd illudmet particulare attingitur ſub ratione communi revelati per cognitionem evidentem, ſicut ratio particularis effectus attingitur à Deo ſub ratione communi entis : non, inquam, quia in hoc exemplo, relicta ratione communi entis à Deo producenda, adeſt cauſa particularis, & ſecunda, quæ rationem particularem ùt talem producat ; at verò in caſu præſenti ratio particularis revelata non recognoſcit cauſam particularem ſecundam, à qua ùt particularis attingatur : quia ſolus Deus ſine ulla alia ſecunda eſt cauſa revelans : ergo ſi Deus non revelat myſterium particulariter ſumptum, ùt expreſsè tenet N. Paulus n. 87. quia eſt cauſa univerſalis, & aliàs nulla eſt creatura, quæ revelet præter Deum, relinquitur ratio particularis, quin ùt talis, & formaliter reveletur : ſicut ſi, Deo concurrente ad alicujus effectus productionem ſub ratione communi entis, non eſſet cauſa particularis ſecun-

cunda concurrens ad rationem particularem effectus ùt talem, relinqueretur hæc út talis improducta. Cùmque aliàs sit certum, quòd ratio particularis, & infima etiam reveletur (aliàs particulare mysterium Trinitatis út tale non caderet sub Fide.) Ehinc est, quòd prædicta solutio aliàs propter ejus Magistrales Patronos colenda, & æstimanda, imo & sequenda (si libuerit) à nobis postulat, ut super hanc rem nostram eructemus mentem.

84 Resp. ergo ad argum. dist. maj. quidquid Deus revelat est verum obscurum, conc; verum evidens nego maj. Et concessa min. dist. conseq. ergo Trinitas est vera veritate obscura, conc; veritate evidenti, nego conseq. Explicatur: prædictus syllogismus laborat quidem equivocatione, ex cujus sinistra intelligentia laborant plura ingenia confusione: confundunt enim evidentiam revelationis cum evidentia rei revelatæ. Itaque illa major syllogismi: *quidquid Deus revelat verum est*, evidens est, supposita notitia infallibilitatis Dei; at verò id, quod enuntiatur de Deo, non est evidens, sed obscurum: est enim revelatum, & omne revelatum in quantùm tale obscurum est. Miraris hoc? En exemplum tibi in hac propositione: *Calix est deauratus*, in qua prædicatio est accidentalis, & tamen id, quod enuntiatur de Calice, non est accidens, sed substantia: aurum enim illi adhærens substantia vera est. Aliud exemplum: hæc propositio, *Humanitas fuit unita Verbo*, est accidentalis (potuit enim non uniri) & tamen id, quod enuntiatur, est quid substantiale: non ergo natura, & qualitas prædicati sequitur modum, & qualitatem prædicandi.

85 Hoc ita stante de illa minori: *sed Deus revelat Trinitatem*, idem fert judicium, scilicèt, quòd supposita notitia expressa revelationis, evidens est Deum revelare; id verò quod revelat non est evidens, sed obscurum: est enim revelatum. Ex quo sequitur: quòd, cùm consequens sequatur naturam præmissarum: illud: *ergo Trinitas est vera*, debet sic intelligi: quòd evidens est esse veram, non verò veram evidenter, sed veram obscurè, ùt si dicamus: *Calix est accidentaliter deauratus*, non per aliquid accidentale, sed per aliquid substantiale. In summa aliud est revelatio, aliud est revelatum; revelatio evidens est, revelatum verò est obscurum, & sic est revelatio evidens, non evidentis, sed obscuri revelati, sicut in exemplo Humanitatis est denominatio accidentalis, non formæ accidentalis, sed substantialis.

86 Aliud habes exemplum accomodatius in hoc syllogismo: *Quidquid Deus prævidet, fiet; sed Deus prævidit Petrum consensurum: ergo consentiet*: ubi, út vides, illatio consequentis est necessaria, & tamen ipsum consequens est contingens, ut sic dicatur, quòd est illatio necessaria consequentis contingentis. Sic ergo in præsenti: est revelatio evidens revelatio obscuri. Non acquiescis? Accipe allium intra ipsam materiam paradigma: finge Deum non esse summè veracem, & ni-

nihilominus aliquid tibi revelare cum evidentia revelantis, & revelationis; hoc in casu evidens tibi erit veritas revelationis, & tamen veritas rei revelatæ erit tibi suspicabilis, vel dubia, & fortè falsa: en ergo revelatio vera revelati falsi: ergo poterit etiam dari revelatio evidens revelati obscuri: quia non minus opponuntur verum, & falsum, quàm clarum, & obscurum. ¶ Dum autem dicitur juxta regulas Dialecticæ, quòd ex præmissis necessariis sequitúr necessarium: ergo ex evidentibus evidens; id intellige (júxta N. Paulum n. 87.) de necessitate, & evidentia sequelæ, sivæ consequentiæ, non verò de necessitate, & evidentia consequentis; hoc est, quòd necessario, vel evidenter sequitur; id verò quod sequitur non semper est necessarium vel evidens, ùt patet in exemplo consensus Petri, qui necessariò sequitur: ipse autem consensus est contingens, & sic in nostro casu, evidenter sequitur Trinitatem esse veram, non verò veram evidenter, sed obscurè veram.

87 Et ratio hujus est: quia lux, quam Deus communicavit Prophætis circa revelantem, & revelationem, erat lux prima, seu primariò ad hæc duo terminata, lux verò circa revelatum, jam erat lux secunda, seu reflexa, vulgo dicta, *lux de luce*: lux autem de luce materialis hoc habet, quòd ad terminum suum pervenit, jam refracta atque remissa, adeò, út obscurus dici possit aliquomodo hic secundus terminus respectu primi illuminati: & ideò lux divina, quæ primò directa in attestantem hunc clarificat: quasi per quamdam reflexionem aliqualiter collustrat etiam mysterium attestatum, luce tamen non adeò perspicua, ut non sit fracta atque remissa, permittensque aliquam obscuritatem sufficientem, ut possit esse objectum per fidem attingibile, cujus contrarium fit, quandò res in se ipsis videntur, vel quia ipsæ in se ipsis perspicuè potentiæ præsentantur, ùt in casu quæstionis attestans Deus, & ejus attestatio, vel quia sunt per se notæ, vel per aliquid ipsarum, in quo virtualiter continentur, à priori, vel à posteriori cognoscuntur.

88 Obs. 2. Non minús connectitur revelatio divina cum mysterio revelato, quàm principia scientię cum ejus conclusionibus, & creaturæ cum Deo; sed hæc connexio evidenter nota infert cognitionem evidentem Dei in ratione primæ causæ, & evidentem cognitionem conclusionum: quam ob causam ab scientia continguntur, non à fide, neque ab opinione, ut apud omnes certum est: ergo idem dicendum erit de mysteriis revelatis, cognita evidenter veracitate attestantis. Resp. dist. maj. non minùs connectitur &c. quantúm ad infallibilitatem, conc; quantùm ad claritatem, nego maj. & concess. min. nego conseq. Solutio patet ex dictis num. antecedenti, & disparitas ex eo, quòd lux revelationis est mysterio revelato extrinseca: quia forinsecùs deveniens ipsum tangens reflexè (quia priùs, & directè ipsam revelationem clarificat) & non tam-

quam

quam aliquid ipſius revelationis patefactæ ; propoſitiones verò attingibiles evidenter cognoſcuntur in ſe ipſis per lucem intraneam in ipſa habitudine terminorum ſplendentem, vel, ſi non in ſe ipſis , in aliquo, quod eſt aliquid ipſarum , vel virtualiter à priori , ùt in exemplis propoſitis , vel virtualiter à poſteriori , ùt quandò ex creaturis exiſtentia Creatoris infertur evidenter.

89 Obſ. 3. Ex certitudine obſcura revelationis ſequitur neceſſariò certitudo obſcura revelati : ergo ex evidenti certitudine revelationis certitudo evidens revelati ſequitur myſterii. Reſp. neg. conſeq. & paritatem : eſt enim obſcuritas de genere mali , evidentia de genere boni (bonum autem eſt ex integra cauſa, cùmque evidentia nequeat influere in revelatum integrè , hoc eſt tam quoad certitudinem , quàm quoad evidentiam : quia lux , quæ in ea eſt prima , & perſpicua, in revelato eſt ſecunda , & reflexa : hinc eſt , quòd nequit ex evidentia revelationis evidentia ſequi revelati.

90 Obſ. 4 Qui cognoſceret evidenter actionem Dei producentem hanc determinatam creaturam , hanc etiam evidenter cognoſceret : ergo pariter, qui evidenter cognoſcat divinam revelationem circa hoc myſterium particulare , hoc etiam cognoſcet evidenter. Reſp. neg. conſeq. & paritatem propter ſuperiùs dicta , ſcilicèt , ad evidentiam ſufficere cognoſcere res in ſe ipſis , vel in aliquo ipſas continente : cumque actio habeat rationem cauſæ (meliùs dicam) cauſalitatis , jam habet virtualiter aliquid ejus , quod per ipſam agitur; eſt enim actus ſecundus conſtituens cauſam actu cauſantem , in qua virtualiter effectus continetur; myſterium verò revelatum , nec ejus veritas , ac certitudo non continetur in revelatione , neque hæc illud facit verum , aut certum quoad ſe , ſed ſupponit illud verum , & certum , & diſcooperit, manifeſtatque nobis veritatem, & certitudinem , quam independenter habet à revelatione. Hæc dixiſſe ſufficiant in hac nebuloſa controverſia, ne , ſi plura argumenta congeramus , pauciora ad intelligentiam iuvamenta aggeremus.

DUBIUM VI.

UTRUM SCIENTIA , ET FIDES DE eodem objecto poſsit eſſe ſimul in eodem intellectu?

91 TRiplicem convinationem fieri permittit titulus quæſtionis : primam inter actum fidei , & actum ſcientiæ , ſecundam inter habitum , & habitum : & tertiam inter habitum unius , & actum alterius. Circa primam abſolutè admittunt compatibilitatem N. Bachon. Duran. & quàm plures. Circa ſecundam illam negant Scholæ Scotica , & Thomiſtica. Circa tertiam verò admittunt poſſe compati , ſi actus ſit ſcientiæ abſtractivæ , ſecús, ſi intuitivæ , Suar. quem plures conſequuntur Socij , & alij. Quid nos? Dicat

NOS-

NOSTRA PRIMA CONCLUSIO.

92 METhaphysicè repugnat simul, & in eodem intellectu actum fidei compati cum actu scientiæ adhuc abstractivæ dummodò hæc clarè, & evidenter attingat objectum) ita D. Thom. 2. 2. q. 1. art. 4. in corp. ibi: *Undè manifestum est, quòd nec fides, nec opinio potest esse de ipsis visis, haud secundùm sensum, aut secundùm intellectum.* Et art. 5. *Impossibile est, quòd ab eodem sit scitum, & creditum.* Et nota, primum testimonium loqui de visis intuitivè, & secundum de abstractivè scitis, aliàs idem inquireret D. Thom. in utroque articulo; utitur tamen in 4. nomine *visionis*, quæ coincidit cum oculari intuitione, quæ objectum exigit esse præsens: & in 5. nomine *scientiæ*, quæ præscindit à præsentia, vel absentia, & utrique denegat compatibilitatem cum actu fidei: ergo tenet D. Thom. nostram assertionem.

93 Prob. 2. ex D. Paulo 11. ad Hebr. de Fide dicente: Argumentum esse non apparentium; si autem res videntur, vel sciuntur, evidenter apparent: ergo non erunt credibiles. Tertiò ex 2. D. Petri 1. ibi: *Cui* (id est fidei, vel revelationi) *benè facitis attendentes, quasi lucernæ lucenti caliginoso loco &c*; atqui assensus evidens scientiæ, vel visionis longè à caligine abscedit: ergo non compatitur cum caliginoso fidei assensu. Quartò ex D. Aug. 40. in Joan. ibi: *Quid enim est fides? Credere quod non vides.* Quintò ex D. Greg. Homil. 26. in Evang. ibi: *Quæ etenim apparent, jam fidem non habent.* ¶ Nec sufficit recursus ad potentiam ordinariam, in qua prædicta intelligunt testimonia AA. adversarii: sunt enim omnia consentanea cum testimonio Pauli, cujus verba vocat D. Aug. tract. 79. in Joan. definitionem fidei, ibi: *Nam ipsa fides in Epist. quæ scribitur ad Hebr. ita definita est: Est autem fides sperandarum &c*; sed definitio explicat essentiam rei: ergo de essentia fidei est ejus objectum non apparere, non videri, non sciri evidenter; atqui sine eo, quod est de essentia rei, nequit Deus de plenitudine suæ potestatis facere, quòd detur talis res: ergo loquuntur prædicta loca de omnigena potentia Dei.

94 Prob. 6. Fundamentali ratione: assensus fidei, & assensus scientificus opponuntur contradictoriè in eodem subjecto, de eodemque objecto: ergo compati non possunt. Ant. prob. nam assensus fidei importat obscuritatem, quæ consistit in carentia claritatis; assensus verò scientiæ importat claritatem, quæ carentiam dicit obscuritatis: ergo tenet ant. ¶ Nec sufficit dicere, posse haberi utrumque assensum clarum, & obscurum per diversa media, id est, per revelationem obscurum, clarum verò per principia, & causas illum inferentia, sicut cubile v. g. quod per fenestram illuminatur, & per januam obscuratur, vel non illuminatur: ergo pariter in nostro casu. Non, inquam; quia cubile semel quòd illustretur, sive per januam, sive per fenestram, jam non

est

est obscurum: ergo similiter, si semel est assensus clarus per scientiam, non potest esse obscurus per revelationem. Quòd autem per januam non intret lux, non probat, quòd cubile per ipsam obscuretur, sed quòd per ipsam non illuminatur; illuminatur verò per fenestram, & hoc sufficit, ne obscurum dicatur.

ARGUMENTA CONTRA HANC PRIMAM, & præcipuam conclusionem.

95 OBS. 1. Scientia per rationes acquiritur; sed rationes plures adducunt SS. PP. ad assensum fidei: ergo hæc, & illa compatiuntur. ¶ Et confirmatur: nam Philosophus Christianus credit Deum esse, & tamen demonstrativè probat illum esse: ergo simul illum credit, & scit. Respondet D. Thom. laud. art. 5. ad 2. quòd rationes inductæ ab AA. ad assensum fidei non sunt demonstrativæ, sed persuasivæ de eo, quòd non sint impossibilia aliqua fidei mysteria. Si verò alia (satisfit confirmationi) scientificè demonstret Philosophus Christianus, út Deum esse, ista non credit, sed scit.

96 Obs. 2. Illud Joan. 20. *Quia vidisti, me Thoma, credidisti*; sed visio supponit claritatem in objecto: ergo, licèt scientia illam supponat, poterit cum fide compati. Respondet D. Thomas ibi art. 4. ad 1. *quòd Thomas aliud vidit, & aliud credidit: hominem vidit, & Deum credens confessus est, cùm dixit: Domine meus, & Deus meus.* Quasi diceret, video Dominum Christum, & credo Deum verum.

97 Obs. 3. Beatissima V. M. habuit fidem: fuit enim vians, Deum non videns quandiú inter viatores fuit vivens; & tamen habuit evidentiam de Christi Filii sui crucifixione, resurrectione, deque ejus partu sine Virginitatis læsione, qui sunt tres articuli ab omnibus credendi: ergo fides, & visio compatiuntur: ergo etiam fides, & scientia, cúm illa æquè ac ista obscuritati objiciatur. Resp. Beatam V. M. habuisse quidem fidem, non verò de omnibus, sed de illis, quæ per visum, vel intellectum non vidit, nec evidenter cognovit: hoc autem non est habere fidem, & scientiam de eodem, sed de diversis objectis, quod in dubium non vocamus. Sed replicabis, et

98 Obs. 4. Ex dictis sequitur primò, quòd Philosophus Christianus, imò Beata V. M. & Apostoli pejoris fuerint conditionis in virtute fidei, quàm idiota rusticus, cùm eorum fides ad omnia non extenderetur mysteria credenda, nec in omnibus credendis mererentur. Secundò, quòd, si Philosophus christianus existentiam Dei negaret, postquam illam scientificè confessus est, non esset Hæreticus, non enim amitteret fidem, quam de existentia Dei non haberet. Tertiò, quòd Philosophus Christianus non esset certior de existentia Dei, quàm Philosopus Gentilis, cúm aquè, & ex eisdem principiis uterque illam assereret, & fortè fortioribus rationibus eam Philosophus Gentilis calleret;

sed

ſed hæc ab omni exorbitant ratione Theologica: ergo non ſunt admittenda: ergo nec aſſertio, ex qua ſequùtur.

Ad argumentum reſp. diſt. primum inconveniens: pejoris fuerint conditionis ſecundùm quid, tranſeat: ſimpliciter, nego ant. & conſeq. Exceſſus ruſtici in prædicto caſu ſolùm eſſet ſecundùm quid: quia in primis ſolùm foret in extenſione ad hoc, vel illud objectum: deindè etiam, ſi hæc actu non crederet, habitum haberet Philoſophus, & nedum habitum, verùm & animum præparatum ad credendum illa, ſi obſcurè proponerentur attingenda: ac præterea exceſſus compenſabatur tum in majori habitus, & actuum intenſione circa alia: tum in manifeſtatione externa per viſum, & auditum tot myſterium, actorumque ſublimium vitæ, & paſſionis Chriſti, quæ abſdubio ingens favor fuit, eumque commitarentur ſublimes etiam affectus, omniumque virtutum devota exercitatio. ¶ Ad ſecundum negatur ſequela: quia Philoſophus Chriſtianus, negans exiſtentiam Dei, impediebatur habere habitum fidei, quem, deficiente ſcientia, habere deberet; ſi autem habitus fidei deeſſet quoad exiſtentiam Dei, deſſeet etiam quoad omnia: eſſet ergo hæreticus. ¶ Tertiam concedimus ſequelam, ſi ad rationes attendamus actu demonſtrantes exiſtentiam Dei; at aliundè Philoſophus Chriſtianus excederet Gentilem; quia deficientibus rationibus, ſcuto fidei habitualis obarmatus eſſet ad aſſerendum illam, quod non habet Gentilis: ſecurior autem iter agit Latronibus obſitum, qui, ſi uno expolietur gladio, alium, quo ſe defendat, reſervet, quàm qui, unicus ſi deſiit, quem defert, altero caret, quo inimicum inſultantem ſibi detrudat. Adde, quòd Philoſophus Chriſtianus, præter ſcientiam myſterii, credit hoc eſſe à Deo revelatum, qui nequit fallere, nec falli: Undè ex hoc adeſt robur ſaltim extrinſecum ſuæ certitudini, quo Gentilis caret.

99 Obſ. 5. Poteſt dari ſimul in eodem intellectu notitia abſtractiva, & intuitiva ejuſdem objecti, & defactò datur in Chriſto, & quolibet Beato, qui per ſcientiam beatam, ſive matutinam Deum cognoſcunt in ſe ipſo, & per infuſam, ſeu veſpertinam ipſum cognoſcunt in creaturis: ergo poteſt etiam dari fides, & ſcientia: quia, ſicut opponuntur viſum, & non viſum, opponuntur præſens, & abſens, quæ ſunt objecta cognitionum intuitivæ, & abſtractivæ. Reſpondet D. Thom. 1. 2. q. 67. art. 3. neg. conſ. & paritatem: quia notitia intuitiva, & abſtractiva ſolùm arguunt diſtinctionem ex parte objecti ſecundùm perfectum, & imperfectum modum cognoſcendi Deum in ſe, & Deum in creaturis; *ex parte verò ſubjecti* (inquit) *differunt ſecundùm perfectum, & imperfectum opinio, fides, & ſcientia.* Exquo infertur, quòd iſtæ dicunt oppoſitionem ſubjectivam, & conſequenter contradictoriam, & excluſivam unius ab alia; illæ verò ſolùm objectivam, quatenùs, ſcilicèt, objectum diverſo modo ſe præſentat intellectui, ut ab ipſo cognoſcatur: in quo non apparet contradictio.

Obſ.

100 Obſ. 6. Non minus opponuntur efficacia, & inefficacia, quàm evidentia, & inevidentia; ſed defactò Deus vult inefficaciter ſalutem Petri per voluntatem communem, qua vult omnes ſalvos fieri & efficaciter per voluntatem, qua illum prædeſtinat ad gloriam: ergo poterit etiam intellectus habere evidentiam per ſcientiam, & inevidentiam per fidem. Reſp. diſt. maj. Non minús opponuntur reſpectu ejuſdem objecti, & ſecundùm idem, conc; ſi diverſimodè reſpiciant ſuum reſpectivè objectum, nego maj. et conceſſa min. nego conſeq. & paritatem. Eſt dicere, quòd voluntas Dei efficax reſpicit ſalvationem Petri efficaciter per media efficacia conſequendam; inefficax verò per inefficacia, quæ duæ rationes duplex conſtituunt objectum formaliter diſtinctum; at verò fides, & ſcientia reſpicerent (in quo ſenſu noſtra procedit quæſtio) idem formaliter objectum, v. g. exiſtentiam Trinitatis veram eſſe.

101 Idem reſponde ad argum. (ſi fortè tibi objicietur) de amore libero, & neceſſario, quibus ſimul amabat Chriſtus Deum in via; reſpiciebat enim neceſſarius Deum ſecundùm ſe; liber verò ipſum ùt concernentem creaturas, quæ duæ rationes duplex ſunt formaliter objectum. ¶ Et quidem, ſi hæc argumenta aliquid probarent, ſuaderent, quòd naturaliter poſſent conjungi fides, & ſcientia; hoc quod negant omnes. Undè poſſunt hæc argumenta retorqueri contra producentem ipſa.

SECUNDA CONCLUSIO.

102 REpugnat, quòd in eodem intellectu ſint ſimul habitus fidei, & lumen gloriæ, & ſimiliter fidem habitualem, & ſcientiam infuſam circa omnia myſteria; non verò, ſi hæc ſit ſcientia naturalis. Ita N.N. Salm. hìc diſp. 3. dub. 2. §. 2. maximè n. 42. Prob. quoad primam partem ex D. Thom. 1. 2. q. 67. art. 3. ubi probat fidem in Patria non perſtare ex incompatibilitate cum ſcientia: & 3. p. q. 7. art. 3. loquens expreſsè de habitu fidei, ait: *Chriſtus autem à primo inſtanti ſuæ conceptionis plenè vidit Deum per eſſentiam: Undè in eo fides eſſe non poteſt*: ergo juxta D. Thom. eſt concluſio. Prob. ratione eadem pars: quia habitus, & actus verſantur circa idem formale objectum: ergo, ſi repugnant actus circa idem objectum, repugnant etiam habitus; atqui actus luminis, & fidei pugnant inter ſe, út probatum eſt in prima concluſione: ergo, &c.

103 Ehinc ſequitur habitum fidei excedere, adveniente in Patria lumine gloriæ, út colligitur ex illo 2. Petri 1. *Cui benefacitis attendentes, quaſi lucernæ lucenti in caliginoſo loco, donec dies eluceſcat.* Et clariús ex illo 1. ad Corinth. 13. *Cùm autem venerit quod perfectum eſt, evacuabitur quod ex parte eſt.* Ratio: quia fides eſt vicaria, & loco luminis ſuffecta pro hac vita: ergo adveniente virtute principali, cujus vices gerit, opus eſt, excedat minus principalis. Sed

104 Obſ. 1. Habitus fidei, & ſcien-

ſcientiæ non opponuntur contradictoriè, ſed contrariè : ergo ſaltim divinitùs poſſunt, ſicut calor & frigus coexiſtere. ¶ Adde, quòd habitus, & actus non opponuntur actualiter, & formaliter, ſed cauſaliter, & virtualiter ; hæc autem oppoſitio incompatibilia non facit, ùt patet in intellectu, qui unus cùm ſit, ſimul eſt principium erroris, & actus ſcientifici, & in ſpeciebus, quæ ut repræſentent duos actus contrarios, in eodem compatiuntur intellectu : & in habitibus vitii, & virtutis, qui ſimul ſæpè coexiſtunt, licèt eorum actus coexiſtere non valeant : videtur ergo idem dici poſſe de habitibus fidei, & ſcientia infuſa.

Ad hoc reſp. argumentum, quòd prædicti habitus, ſi non formaliter, ſaltim illativè, & indirectè dicunt contradictionem : inferunt enim illam in actibus, vel objectis, & hoc ſat eſt, ne ſimul coexiſtant. Nec paritates urgent argumento ſuperadditæ: non prima, quia intellectus eſt principium univerſale, & indifferens ad errandum, & ſciendum : quid ergo mirum, ſi utrumque poſsit diviſsim ſaltim elicere actum ? Habitus verò, de quibus loquimur, afficiunt quilibet intellectum determinatè ad ſuos actus, qui opponuntur privativè: repugnat autem, quòd potentia ſimul ſit proximè determinata ad duo extrema contradictoria elicienda. Non ſecunda : nam ſpecies in eſſe intentionali non dicunt oppoſitionem, ſed ùt ſummùm illam repræſentant, quæ in objectis eſt repræſentatis. Nec tertia demùm : nam habitus vitii & virtutis, ſicut non in inſtanti, ſed ſucceſsivè, & per plures acquiruntur actus, ſic etiam mutuo expelluntur motu & (ùt ſic dicamus) ſucceſsivo, & paulatino, adeò ut unus gradus virtutis incompatibilis ſit cum illo gradu vitij, qui circa idem objectum, & in eiſdem circunſtantiis tantùm animæ obeſſet, quantùm gradus virtutis correſpondens illi prodeſſet. Ex quo ſequitur, quòd gradus virtutis, & vitii in eo in quo opponuntur, non componuntur : ergo prout ſic non coexiſtunt.

105 Obſ. 2. D. Paulus in raptu habuit habitum fidei, ut expreſsè docet D. Thom. 2. 2. q. 175. art. 3. ad 3. ſed aliàs habuit habitum luminis, quo Deum vidit : ergo compatiuntur. Reſp. 1. D. Paulum aliqua, vel plura non vidiſſe myſteria : & ſolùm circa hæc conſervaſſe tunc habitum fidei. Sic Cajet. ibid. Reſp. 2. ex eodem 1. 2. q. 67 art. 5. D. Paulum non habuiſſe habitum luminis, ſed quoddam auxilium tranſiens, & talis fuit ejus actus, qui ideò non denominavit Paulum ſimpliciter videntem, ſed ſecundùm quid : undè non eſſet videns, & non videns ſimpliciter, in quo ſtat contradictio ; ſed videns ſecundùm quid, & non videns ſimpliciter, in quo non adeſt contradictio, ſicut nec in eo quòd Æthiops ſit niger ſimpliciter, & albus ſecundùm quid.

106 Prob. jam ſecunda concluſionis pars : quia ſcientia naturalis (ad differentiam luminis, quod de facto ſe extendit, & ſcientiæ ſupernaturalis, quæ ſe extendere poteſt

ad

ad omnia objecta fidei contingenda, & ideò ipsis infusis discedit habitus fidei) nequit se extendere ad objectum adæquatum fidei, nec ad ejus objectum primarium, quod est Deus supernaturaliter conceptus, sed ùt summum ad ipsum ùt Auctor est naturalis, immutabilis, æternus, &c. ergo permittit habitum fidei, qui ad reliqua, & maxima supernaturalia mysteria destinatur attingenda: ergo possunt simul in eodem cohabitare intellectu.

TERTIA CONCLUSIO.

107 NOn repugnat, quòd habitus fidei conjungatur in intellectu cum actu visionis, nec habitus luminis cum actu fidei. Prima pars prob. ex D. Thom. 2. 2. q. 175. art. 3. ad 3. ibi: *Quia Paulus in raptu non fuit beatus habitualiter, sed solùm habuit actum Beatorum, consequens est, ut simul tunc in eo non fuerit actus fidei: fuit tamen tunc in eo fidei habitus.* Et ratio est: quia actus non opponitur habitui, nisi ratione habitus præsuppositi constituentis diversum statum; atqui in casu quæstionis actus visionis non oritur ab habitu constituente oppositum statum constituto per habitum fidei, sed à lumine transeunte, quod non facit statum: ergo poterunt uterque compati. Hoc quod videre fuit in corpore Petri ambulante super aquas, quod simul erat habitualiter grave, & tamen fuit agile per modum transeuntis. Si autem D. Thom. contrarium dicere videatur 2. 2. q. 1. art. 5. Et 3. p. q. 7. art. 3. intelligendus est de fide, & scientia constituentibus statum, quod solùm competit habitibus.

108 Secunda pars itidem prob. quia non repugnat methaphysicè, quòd quis habeat scientiam, vel etiam lumen gloriæ, & quòd hæc non reducantur ad actum secundum, sed tunc casus nihil obstaret, quominús per auxilium transiens fidei, hæc aliquem exerceret actum credendi: ergo fœderari possunt actus fidei cum habitu scientiæ, vel luminis glorioſi. Major patet in qualibet scientia naturali, quæ sæpenumerò sine attentione actuali est ad suum objectum: quare ergo non & lumen, si nolit Deus illud operari? Minor constat ex probatione numero adducta præcedenti: ergo tenet consequentia.

109 Dices: actus Charitatis incompatibilis est cum peccato habituali: ergo etiam actus visionis cum Fide habituali. Resp. neg. conseq. & parit. quia actus Charitatis oritur essentialiter à gratia; hæc autem incompatibilis est cum peccato habituali: ergo etiam actus Charitatis: actus verò visionis non oritur necessariò, & essentialiter à lumine habituali, quod directè opponitur cum habitu Fidei: potest enim oriri à lumine per modum transeuntis, quod statum non constituit oppositum statui Fidei.

INFERES

110 EX dictis, quòd repugnat etiam, adhuc de potentia Dei absoluta, dari simul

in eodem intellectu fidem, & opinionem, neque quoad actum, neque quoad habitum. Concluſio hæc conformis eſt alteri ſimili, quam NN. excitant Complut. abrev. in Log. q. ultima, ubi inquirunt: an de eodem objecto poſsint ſimul dari ſcientia, & opinio? Et reſpondent negativè ex D. Thom. 2. 2. q. 1. art. 5. ad 4. ibi: *De eodem, & ſecundùm idem non poteſt eſſe ſimul in uno homine ſcientia, neque cum opinione, neque cum fide.* Rationem reddit ipſe S. Doctor in lib. 1. poſt. cap. 26. *Quia ſimul haberet homo exiſtimationem* (per opinionem) *quòd poſſet* (res) *aliter ſe habere, & quòd non poſſet aliter ſe habere* (per ſcientiam) *quod eſt contradictio.* Nunc ſic; ſed non minùs ſuadet fides rem aliter ſe habere non poſſe, quàm ſcientia: ergo ſi hæc cum opinione pugnat, potiori jure repugnat fidem (quæ infallibilior eſt ſcientia) cum opinione in eodem intellectu ſimul eſſe. Sed

111 Obſ. 1. D. Thomam 1. 2. q. 67. art. 3. in corp. ibi: *poteſt unus homo cognoſcere eamdem concluſionem per medium probabile, & demonſtrativum.* Et 3. p. q. 9. art. 3. ad 2. ibi: *Opinio ex ſyllogiſmo Dialectico cauſata eſt via ad ſcientiam ::: qua tamen acquiſita, poteſt remanere cognitio, quæ eſt per ſyllogiſmum dialecticum.* Et in 3. diſt. 31. q. 2. art. 1. quæſtiunc. 1. ad 4. ibi: *Opinio, & ſcientia quamvis ſint de eodem, non tamen ſecundùm idem medium, ſed ſecundùm diverſa: & ideò poſſunt eſſe ſimul.* Ecce juxta D. Thomam opinionem, & ſcientiam de eodem objecto, & in eodem conſotiatas intellectu: ergo ſi ex incompatibilitate opinionis cum ſcientia arguit noſtra concluſio repugnantiam confœderationis cum fide, falſo nititur aſylo.

Aliqui reſpondent, dicendo D. Thomam retractaſſe ſententiam, quam in his exprimit teſtimoniis, cùm contrariam doceat eadem, vel majori expreſsione, tum laudato loco, & 2. 2. Tum q. 14. de verit. art. 9. ad 6. ſed congruentiùs, ac decentiùs doctrinæ tanti Doctoris reſpondent Cajet. & ex ipſo N. Paulus, & alii D. Thomam in prædictis teſtimoniis loqui de opinione, & ſyllogiſmo Dialectico, ſeu probabili ſignatè ſumptis, non exercitè acceptis. Eſt dicere, quòd, qui habet ſcientiam alicujus veritatis, non eliciet exercitè in ſenſu compoſito actus ſcientifici actum opinativum, & probabilem illius; cognoſcet verò talem veritatem eſſe aliàs probabilem, ſeu opinabilem, attendens ad principia probabilia, ex quibus poteſt procedere alius intellectus non habens ſcientiam, vel ipſe in ſenſu diviſo illius. Et hanc vocamus opinionem ſignatè ſumptam, quæ compati poteſt cum ſcientia.

112 Obſ. 2. Theologus probare ſolet myſteria fidei, tum ex Scriptura, tum ex probabilibus principiis: ergo ſimul habebit ſcientiam, & opinionem ejuſdem veritatis. Reſp. quòd Theologus non affert motiva, & rationes, ut certioret de myſterii veritate, ſed ut oſtendat myſteria fidei rationi naturali non eſſe diſſentanea, & ut argumenta de-

pel-

pellat, quæ contrarium ad probandum contendunt.

DUBIUM VII.

UTRUM SUMMUS PONTIFEX SIT INfallibilis in diffiniendis rebus fidei, & morum?

113 ALiqua, & una regula generalis pro gubernio Ecclesiæ universalis detur, opus est, juxta illud Apost. ad Ephes. 4. *Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma.* Aliàs improvidus se gereret Supremus Legislator hominum circa regimen animarum ipsorum, cùm tamen circa corporum sordidiorem conditionem apud nullum rationis compotem hæc fœda Deo inferatur impostura. Hæc autem regula triplex est, scilicèt Scriptura Sacra, traditio Appostolica, & Ecclesia: ex quibus primæ duæ inanimatæ regulæ dicuntur; tertia verò animata est. ¶ Summus Pontifex loquens ex Cathedra ille est, qui ut Doctor Universalis Ecclesiæ, vel in Concilio generali congregato, vel per se solùm, prævia (ùt plures Theologi anotarunt) accurata diligentia circa inquisitionem veritatis, adhibita etiam, si opus fuerit, graviorum DD. consultatione, aliquid definit à tota Ecclesia ùt de fide tenendum, & credendum. Si autem ùt Doctor loquatur particularis non definiens, sed sensum suum dicens vivæ vocis signaculo, vel scripto tradens in aliquo à se libro compacto, nulli est dubium, quòd infallibilis non sit, licèt aliàs magnæ, & venerabilis sit auctoritatis, ob adjunctam sibi divinitùs tantam dignitatem.

114 Non dubitamus, quòd summus Pontifex in Concilio generali legitimè congregato infallibilis sit in definiendo, nec ullus Catholicus id vocat in quæstionem; vertimus verò in dubium, sit ne infallibilis præter illud definitor? Aliqui negativè respondent, ut Gerson, Almainus, Adrianus, & alij novissimi ex Galia Theologi ad Concilium appellantes generale, contra quos sit nostra communissima, atque piissima

CONCLUSIO.

115 DIcendum est, Summum Pontificem per se solùm ex Cathedra loquentem, atque difinientem falli non posse. Prob. 1. quia auctoritas cujuslibet Pontificis identica est cum ea data D. Petro juxta Concilium Florent. sess. ultima; sed D. Petro data fuit potestas difiniendi infallibiliter, út patet ex illis totidem rescitis: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam, & tibi dabo Claves Regni Cœlorum. Pasce oves meas. Confirma fratres tuos &c.* (Quomodò autem Ecclesiam firmiter ædificaret, cùm & ipsa prima petra posset ruere? Quomodò fratres suos confirmaret, qui in sua doctrina facilè posset infirmari? Quomodò non prævalerent portæ inferi contra ædificium, quod falsis posset niti fundamentis? Et quomodò oves suas

rectè pasceret, si loco cibi proficui venenum erroris posset eis porrigere?) ergo & illis data est loquendi infallibiliter gratia, qui identica potiuntur potestate. Nunc sic; sed prædicta verba insolidúm directa sunt in D. Petrum, non autem consociatum. Hæc submin or prob. directa sunt à Domino in illum, ùt in primam petram: *tu* (inquit, non vos) *es petra*; & út in primum Pastorem Dominici gregis: *tu* (non vos) *es Pastor*; & consequenter in caput primum Ecclesiæ suæ sanctæ; atqui hoc caput unicum, & simplex semper fuit, sicut *unus Dominus, una fides, unum Baptisma*: ergo non multiplex, vel ex pluribus conflatum membris confluentibus: ergo in Petrum solummodò directa sunt prædicta verba.

116 Prob. 2. ex Conciliis Florentino, Constancienſi, Calcedonenſi, & Lateranenſi per Cardin. Belarmin. laudatis tom. 1. lib. 2. de Concil. à c. 10. quæ dissertè confitentur Papam esse caput super omnia Concilia generalia. Id quod ipsum docet D. Thom. q. 10. de pot. art. 4. ad 13. dicens, appellationem ferri posse ab his ad illum: ergo poterit definire supra, & contra Concilium; sed non supra Concilium, incluso Papa in illo; aliàs diffiniret Concilium contra Concilium: ergo ipse insolidùm contra, & supra illud. ¶ Prob. 3. Imperium Ecclesiæ est Monarchicum (id est unius, simpliciſque capitis super reliqua membra) non Aristhocraticum (id est plurium ex æquo gubernantium) quod ad sensum patet in Romana Curia, ubi unicus, & supremus Iudex causarum omnium, sine aliorum interventu (nisi ab ipso supponantur loco ipsius) est Papa: ergo unus ipse, & sine aliorum conventu erit omnium rerum ad fidem pertinentium Definitor; sed non fallibilis, aliàs regulam fixam non haberet, qua regeretur Ecclesia: ergo infallibilis. ¶ Profectò si omnibus occurrentibus urgentiis, maximè hæreticarum thesium, vel in oppidò nocivis, & erroneis doctrinis passim exurgentibus recursum ferri opus esset ad Concilium generale (quod inter arduas, & difficilimas Tiaræ accurationes primum, & sæpè impossibilem repleri (ùt laudatus inquit D. Thom.) locum obtinet) improvisa quìdem maneret Ecclesia, ut damnis occurreret in illam irruentibus, & per multos annos, & fortè multa sæcula insanabilibus ob defectum hujus raræ, & inacquisibilis medicinæ conciliaris, quod de suavi, & providentissima Dei opera erga Catholicam Ecclesiam, in qua filius ejus est primus Pastor & Rector, non est credendum: ergo contrarium est tenendum. Sed

117 Obs. 1. Pontifex potest errare ex Cathedra: ergo non est infallibile Oraculum ex illa. Ant. prob. Pontifex ex Cathedra operatur liberè: ergo sicut potest loqui, vel non loqui, potest etiam loqui verum, vel falsum: ergo errare potest. Ad hæc, & alia id genus objecta respondetur, Summum Pontificem liberè loqui ex Cathedra, ad quod sufficit, quòd habeat po-

ten-

tentiam antecedentem, ut loqui falsum possit, quod est idem ac, habere potentiam in sensu diviso auxilii efficacis; (quo semper loquens ex Cathedra potiri supponimus ex D. Thom. infrà laudando) non verò eam habet consequentem, neque in sensu composito prædicti auxilii. Quæ doctrina consonat cum ea, quam pro auxilio efficaci, & præmotione physica sæpenumerò tradidimus: hoc autem auxilium credendum est, semper Pontificiis diffinitionibus præmitti, non ita, ut semper, & habitualiter animæ, vel potentiis insideat Pontificis; semper verò ac prædicto muneri super fide, vel honestis moribus incumbat definiendis. Atque ità docet D. Thom. Quodlib. 9. art. 16. ibi: *Iudicium eorum, qui præsunt Ecclesiæ, potest errare in quibuslibet, si personæ eorum respiciantur. Si verò consideretur Divina providentia, quæ Ecclesiam suam Spiritu S. regit ::: certum est, quòd judicium Ecclesiæ universalis errare in his, quæ ad fidem pertinent, impossibile est*: Et ut videatur loqui præcisivè à Concilio congregato, concludit: *Undè magis standum est sententiæ Papæ, ad quem pertinet determinare de fide.* Sed replicabis, et

118 Obs. 2. Summo Pontifici loquenti ex Cathedra ea est danda infallibilitas, qua nulla firmior sit; sicut veritas de fide ea est, qua major alia non sit; sed major esset infallibilitas, si nec potentiam haberet antecedentem ad errandum (id quod Deo non est impossibile) ergo prædicta antecedens potentia tollit ab eo potestatem definiendi prout oportet ad certitudinem fidei: ergo ruit solutio. Resp. negando maj. aliàs deberet ipsi concedi scientia infusa clara, & evidens, vel visio beata, ut definiret, quod nec opus est, nec sine illarum infusione deest ipsi facultas ea, quæ sufficientem, & securam certitudinem inducat in Ecclesiam, ut per viam salutis æternæ inoffenso decurrat pede: parum enim, vel nihil obest nostræ fidei, quòd antecedenter possit Pontifex errare, si tamen consequenter, & in actu secundo numquàm erret.

119 Obs. 3. Pontifex hæreticus, vel ille de cujus legitima electione dubitatur, veniunt per Concilium generale deponendi: ergo signum est hoc esse supra illum: ergo ille extra hoc non potest diffinire. Resp. concedendo maj. & neg. conseq. ex terminis, & generaliter prolatam. Ratio est, quia, licèt Concilium regulariter loquendo non possit deponere; in præjactis tamen casibus jus divinum, providum in Ecclesiæ directione, contrarium dictat practicandum: undè nova electio, vel depositio de fide sunt tunc casus tenendæ, atque tuendæ.

120 Obs. demùm aliqua Concilia, ùt Basilienſe, & Constantinopol. quæ Papam ajunt subjiciendum esse ipsis, ipsaque Papæ fore præponenda: ergo fallit nostra conclusio. His, & similibus resp. siquandò aliquod Concilium nostræ resolutioni fuisse adversatum, vel ipsum fuisse illegitimum, vel auctoritatis dubiæ, vel non observasse instructionem Pontificiam, vel confirmationem Papæ,

(dum ea opus fuit) non expectasse, vel aliam fuisse passum nullitatem, quod frequens fuit, schismatum maximè temporibus, in quibus Ecclesiæ Navis adeò ingentibus agitabatur angustiis, ut consistere vix posset, ut omnia ordinaret, & servare faceret requisita ad legitimas diffinitiones Conciliares statuendas. Quæ autem nullitas in deficientibus Conciliis interfuerit asignare non est Theologum, sed Chronologum agentium; Nobis sat est dicere non legitimè definitum, quod nostræ adversatur conclusioni, ùt compertum est ab occulatissimis Ecclesiæ Doctoribus post acuratissimam Historiarum indaginem, pro quo vide suprà laudatum Belarm. n. 116.

DUBIUM VIII.

AN SIT IMMEDIATE DE FIDE Clementem XIV. nunc temporis regnantem esse verum Papam?

121 PRocedit hoc quæsitum, supposita legitima, & generaliter acceptata electione, de qua ad sensum nobis constat, quoties videmus super ea totum Orbem in pace compositum. Negant Cajet. 2. 2. q. 1. art. 3. ad 4. Can. Bañez, & alii plures; quorum sententiam probabilem æstimant, affirmativam tamen tenentes, à S. Thoma, Gonet, Ferre, Suar. Lug. plures Scotistæ, & NN. Salm. in præsenti disp. 4. dub. 2. Cum quibus sit

NOSTRA CONCLUSIO:

122 DE fide est, quòd Clemens XIV. nunc temporis pacificè regnans, omniumque fidelium numeris generaliter receptus verus est Pontifex. Prob. 1. ex Concil. Constant. ubi Martinus V. decernit, ut ab hæresi secedens, & ad fidem rediens profiteatur, *se credere, quòd Papa canonicè electus, qui pro tempore electus fuerit, ejus proprio nomine expresso sit successor B. Petri, habens supremam authoritatem in Ecclesia.*

123 Prob. rat. de fide est, quòd omnis in Pontificatum ritè electus est verus Pontifex (id quod constat ex illo Matth. ultimo: *Ego vobiscum sum usque ad consumationem sæculi*, & ex illo ipsius 16. *Et portæ inferi non prævalebunt adversus eam*: Insimulque ex Conciliis, & Patribus) sed Clemens XIV. nunc regens est electus ritè, ùt supponimus: ergo de fide est ipsum verum esse Pontificem, & non utcumque, sed immediatè: quia illa major universalis, *omnis ritè electus*, quæque immediatè est de fide, non stat pro aliquo rationis ente, sed pro hoc, & hoc, & illo, & consequenter pro hocce nunc temporis regnante. Minor autem est una pars majoris; cumque major pro omnibus partibus supponat immediatè, hinc est, quòd & hæc pars immediatè sit de fide.

AUDIANTUR ADVERSARII.

124 OBS. 1. Ex dictis in probatione conclusionis

nis sequitur, quòd per discursum scimus Clementem XIV. esse verum Pontificem; sed quod immediatè est de fide, excludit omnem discursum: ergo ruit conclusio. Resp. ex dictis suprà à n. 36. usque ad 39. quòd discursus, quo utimur in præsenti solùm est applicativus propositionis majoris (quæ universalis est) ad hunc hominem particularem, qui verè in dicta majori immediatè ùt pars illius continetur; sed non dissertè explicatur, nisi per expressionem minoris applicetur. ¶ Et hinc oritur (replicæ fit obviam) quòd, licèt admittatur minorem esse præmissam naturalem, consequens sit certius, & supernaturale, quin sequatur debiliorem partem: quia, scilicèt, talis præmissa non est motivum inferendi illud, sed mera, & prævia conditio, ut id, quod implicitè continebatur in majori, expressè ostendatur in conclusione; Sed replicabis, et

125 Obs. 2. Hos duos syllogismos contra immediatè expositum: *Omnis hostia ritè consecrata de fide est, quòd continet verè Corpus Christi; sed hæc hostia, quam hic & nunc adoro, est ritè consecrata: ergo de fide est, quòd illud continet. Omnis Infans ritè baptizatus de fide est, quòd est in gratia; sed hic, quem video, est ritè baptizatus: ergo de fide est, quòd est in gratia.* En tibi duas conclusiones sub eisdem terminis illatas, ac præcedens numeri antec; & tamen non sunt de fide: ergo nec illa. Resp. neg. maj. scilicet, *sub eisdem terminis illatas*: quia in his duobus syllogismis nec de rita consecratione, nec de rita ablutione constat infallibiliter, nec à Deo ullimodè revellatæ. In primo verò conclusionis syllogismo, eo ipso quòd Deus permittit Clementem XIV. agnosci in tota Ecclesia indiscriminatim ùt verum Pontificem, virtualiter revelat esse ritè electum, aliàs deesset in re valdè momentosa ejus providentia, (quæ nec minusculi curæ culicis, nec pulicis indormit) quod contra fidem est asserere. Hoc autem inconveniens non sequeretur ex nullitate consecrationis, nec Baptismi, quæ sæpissimè acciderunt ex incuria, imò & ex injuria consecrantis, atque baptizantis.

126 Obs. 3. Falsum est, quòd prædicta propositio, *Clemens XIV. est Pontifex verus*, contineatur immediatè in illa universali: *Omnis Pontifex ritè electus est verus Pontifex*: ergo non est immediatè de fide. Ant. prob. de fide est, esse de fide, quòd omnis Pontifex ritè electus est verus Pontifex: quòd autem Clemens XIV. sit verus Pontifex solùm est probabile, esse de fide: ergo non continetur hæc in illa, cum longè sint naturæ diversæ in certitudine. Alii sic, alii verò sic ad hoc respondent argumentum. Sunt qui asserant ejus vi oppressi, quòd propositionem particularem solùm speculativè, & assensu theologico credimus de fide; practicè verò solummodò probabiliter. Alii respondent, quòd propositio particularis solúm directè est de fide, prout sonat hæc: *de fide est Clementem XIV. esse verum Pontificem*, non verò reflexè, prout hæc: *de fide est, esse de fide Clementem XIV. esse verum Pontificem*: quia prout sic solùm

lùm probabiliter, continetur in universali.

127 Nos non acquiescimus, verùm nec improbamus, imò reveremur dictas solutiones; & ratio est, quia, si solùm speculativè, & directè credimus de fide propositionem particularem, non verò reflexè & practicè, nec erit practicè credendum de fide quidquid Clemens XIV. ex Cathedra definierit: quia practicè non credimus legitimum dari Definitorem ejus: & sic deficiet regula fixa & practica, per quam fideles gubernemur: Undè, si liceat nobis per Patronos prædictarum solutionum, dicemus de fide esse, quòd & propositio particularis contracta ad Pontificem præsentem est de fide, & hoc sine injuria nostræ conclusioni Auctorum reluctantium: hi enim si opponuntur est, quia dubitant, vel negant particularem contineri in universali: si enim de hoc non dubitarent, qua fronte, vel ratione negarent particulari, quod concedunt universali, cùm universalis nihil sit aliud in rei veritate, quàm particulares? Quid enim est *omnis homo*, nisi hic, & hic, & omnis particularis homo? Et quid est aliud omnis Pontifex ritè electus, nisi hic ritè electus, & ille ritè electus, & omnis particularis ritè electus? ergo si de omni Pontifice ritè electo dicitur, quòd de fide est esse de fide, esse verum Pontificem, id ipsum dici debet de quolibet particulari, dummodò sit ritè electus; alioquin, si de aliquo negaretur particulari etiam negaretur de alio, & de alio, & sic de omnibus: si autem de omnibus in particulari, id negetur, in quo subsistet illa propositio universalis, quæ ab omnibus conceditur, *de fide est esse de fide, omnem Pontificem ritè electum esse verum Pontificem*?

128 Certè si omnibus in particulari id negatur, ùt solutiones præmissæ dissertè ferunt, non erit recursus nisi ad ens rationis pro veritate illius universalis: *de fide est esse de fide, quòd omnes &c.* Et nihilominus tamen improbabilitatis nota sententiam contrariorum non mulctamus, quia, ùt diximus suprà, dubitant ipsi particularem illam, *sed Clemens est ritè electus*, contineri in majori, præter enim communem omnium Ecclesiarum acceptionem, & pacificam electionem exteriorum, adhuc in dubium vocant, sitne Pontifex ritè baptizatus, sitnè hæreticus, sint ne aliæ occultæ circunstantiæ circa collata suffragia, injustè fortè suppositæ, vel fictè, vel violenter extorta, de quibus publico non constat. Ehinc infertur, quòd in diverso sensu ipsi probabiliter defendunt, ac in eo, in quo quæstio præsens excitatur, scilicèt, suppositæ veræ, & legitima undequaque electione, & in subjecto undequaque capaci; in cujus sensu intellecta, nec ipsi, nec nos possumus aliquid de propositione universaliter asserere (loquendo de ea primò intentionaliter accepta, hoc est realiter, & in rei veritate) quod negamus de particulari: undè, si de fide est esse de fide, omnem Pontificem ritè electum, esse verum Pontificem, id ipsum debet afirmari de Clemente

te XIV. hoc ipso quòd sit ritè electus.

129 Sed instas : at non est de fide esse ritè electum ; ergo subsistit instantia à nobis suprà objecta, scilicèt, quòd definitiones Clementis XIV. non erunt practicè credendæ ob dubium de ejus rita electione. Resp. quòd sunt quidem credendæ, & de fide tam directa, quàm reflexa : quia de fide est esse de fide , Deum esse providentissimum , nedùm in maximis rebus, verùm & in minimis hujus mundi reculis gerendis ; ast non sic esset, si in sensu composito pacificæ electionis , atque communi omnium plausu benevolæ receptionis permitteret aliquam nullitatem , quæ pontificiam casaret Dignitatem , & Ecclesiam suam acephalam , hoc est, sine vero capite , relinqueret , cum ex alia parte ipse Deus nobis jubeat in Symbolo profiteri , dari Ecclesiam , quam non discerptam capite intelligere debemus , sed , sicut ait illius communis explicatio , vel apud pueros scita , & passim iterata : *Creo la Santa Iglesia, cuya Cabeza es el Papa.* ¶ Per hanc viam fit obviam quàm plurimis instantiis : & casibus objici solitis , solvique difficilibus , si ad eorum naturam intendamus ; minimè verò si Dei accuratissimam , & indefectibilem erga Ecclesiam suam providentiam conspiciamus , qui nec fraudem aliquam in ejus vera membra patietur irrepere , nec portas sinet inferi adversus eam prævalere, ùt suo promisit Clientissimo Vicario. (Matth. 16.)

130 Obs. 4. Si de fide esset, verum esse Pontificem actu , & pacificè regnantem , de fide esset , quòd sancti per ipsum Canonizati Sancti sunt verè, proferuntur enim út tales à Pontifice regnante ; sed tamen D. Thom. quodlib. 9. art. 16. negat esse de fide Sanctos ipsos esse : ergo signum est , quòd nec de fide est , verum esse Pontificem ipsos, ùt Sanctos promulgantem. Resp. negando sequelam cum laud. D. Thom. quia nullum , quod sciamus , adstat scripturæ testimonium , quod revelet eam ; est tamen infra certitudinem fidei summi , ut credatur , juris , & rationis , & illam si quis neget, erit temerarius , & in fide suspicabilis: *quia tamen honor* (inquit D. Thom. laud.) *quem Sanctis exhibemus , quædam professio fidei est , qua Sanctorum gloriam credimus , piè credendum est , quòd nec etiam in his judicium Ecclesiæ errare possit.* Illa verò : *Omnis Pontifex ritè electus est verus Papa* , est revelata & immediatè de fide : ergo non tenet paritas.

DUBIUM IX.

AN ACTUS FIDEI INFUSÆ SIT Entitativè supernaturalis quoad substantiam?

131 SUpernaturale tripliciter accipitur , scilicèt extrinsecè , modaliter , & substantialiter. Primo modo est supernaturalis visus cæco restitutus, qui in se quidem naturalis est; causa verò illius extrinseca operatur supernaturaliter : quia nulla naturalis virtus potens est illum reparare. Secundo modo est supernaturalis actus temperantiæ (vel cujuslibet vir-

virtutis) naturalis, quatenùs ratione imperii charitatis recipit modum intrinsecum illum in finem supernaturalem ordinantem. Tertiò modo est aliquid supernaturale, quod nedùm à causa producitur supernaturali, verùm & causam respicit specificativam sui supernaturalem: cujusmodi est gratia, & unio hypostatica.

132 Supponendum est, habitum fidei (& itidem habitus spei, & charitatis, de quibus, atque aliis per se infusis virtutibus idem excitari potest quæsitum, cujus resolutionem in gratiam omnium hìc expromimus) habitum, inquàm, fidei esse substantialiter supernaturalem. Ita communiter Theologi; variant tamen Scotistæ circa hanc suppositionem, aliqui eorum convenientes, alii verò dissentientes; nostra verò ratio deducitur tum ex Trid. sess. 6. c. 7. ubi declarat infundi simul cum gratia fidem, spem, & charitatem; atqui gratia est supernaturalis substantialiter; ergo etiam ejus proprietates cum ipsa simul infusæ. Tum ex eo quòd nedum producitur à principio supernaturali, verùm & respicit supernaturale aliquid, út sui specificativum.

133 Ex his infer assensum fidei infusæ aliquo saltim ex his tribus modis supernaturalem esse debere: quia hoc út minús probat Trid. sess. 6. Can. 3. dum ait: *Si quis dixerit sine præveniente Spiritus S. inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere ::: posse sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.*

¶ Adversarii, ut hoc salvent venerabile, & innegabile momentum, ajunt sufficere quidem, quòd assensus Fidei, quatenus elicitur à potentia naturali hominis, sit entitativè, & substantialiter naturalis; quatenús verò hæc potentia afficitur habitu supernaturali, evadat & ipse supernaturalis quoad modum, seu modaliter; & licèt talis assensus respiciat objectum supernaturale, renuunt concedere actus specificari ab objectis, sed à principiis, vel à modo tendendi in illa. Undè (addunt) est, quòd actus fidei naturalis, quem posse dari supponimus, út in Dæmone, & Hæretico, & actus fidei supernaturalis non distinguantur entitativè, & substantialiter, sed solùm modaliter. Hæc est genuina adversariorum mens; nostra verò sequens.

RESOLUTIO.

134 Assensus fidei theologicæ est supernaturalis quoad substantiam. Sic Thomistæ, & Suaristæ contra Scotistas, sed non omnes: alii enim dissident à nostra conclusione, allegantes suum subt. Mag. in 3. dist. 26. §. ad quæst. litt. F.: alii verò adhærent nobis, suum laudantes Directorem quæst. 1. Prolog. §. ad quæst. litt. N. Prob. 1. ex D. Aug. lib. de Perfect. Sanctor. c. 3. ubi fatetur se errasse, *putans fidem, qua Deum credimus, non esse donum Dei, sed à nobis esse in nobis.* Erravit, inquit: ergo contrarium verum est, scilicèt fidem esse donum supernaturale substantialiter. Id quod ipsum do-

docet Concil. Arausic. Can. 25. ibi: *Ipse* (scilicèt Deus) *nobis nullis præcedentibus bonis meritis fidem, & amorem sui inspirat*: ergo fides quoad substantiam, & præter nostra merita, est à Deo: ergo supernaturalis, aliàs per nostra esset acquisibilis merita: ergo etiam ejus actus, scilicèt assensus: hic enim debet respondere suæ causæ.

135 Prob. 2. Nulla est natura, ad cujus naturalem productionem non concurrat aliqua dispositio ejusdem ordinis: sed gratia, quæ est natura divina participativè, est ordinis supernaturalis substantialiter, & actus fidei ad eam amissam recipiendam est ejus dispositio juxta Trid. sess. 6. c. 6. ibi: *Disponuntur autem ad ipsam justitiam ::: credentes &c.* ergo, & actus debet esse supernaturalis substantialiter. ¶ Prob. 2. Actus fidei attingit, creditque mysteria revelata propter testimonium Dei revelantis; erit ergo supernaturalis quoad substantiam. Prob. conseq. testimonium Dei revelantis, maximè mysterium supernaturale, est supernaturale: ergo, & actus illud attingens debet esse quoad substantiam supernaturalis, & quidem ex contraria positione sequitur, quòd nec actus visionis Dei sit quoad substantiam supernaturalis contra communem Theologorum sententiam, & Scotistarum probabiliorem opinionem.

ARGUMENTA OPPOSITA.

136 OBS. 1. Concilia solùm innuunt assensum fidei esse supernaturalem quoad modum: ergo non est talis quoad substantiam. Ant. prob. Concilium Arausic. Can. 7. loquendo de assensu hoc, addit hanc particulam: *Ut expedit*: & Trid. sess. 6. Can. 3. hanc: *prout oportet*: ergo solùm in hoc modo distinguitur ab assensu naturali fidei, non verò entitativè & substantialiter. Resp. neg. ant. quia Concilium Arausic. Can. 25. laudatum etiam sine tali particula meminit assensus Fidei, & eodem modo loquitur D. Aug. supra laudatus. Undè ly *prout oportet* non modum, sed differentiam innuit specificam ab actu purè naturali.

137 Obs. 2. Potest assensus fidei, estò naturalis, objectum attingere supernaturale: ergo quia non potest, non infertur intentum conclusionis. Ant. prob. motivum assensus fidei est testimonium Dei revelantis; sed hoc ipsum potest habere actus fidei naturalis: si enim homo credit homini loquenti actu naturali, potiori jure poterit credere Deo revelanti, si aliquid dignetur revelare: Hoc quod est videre in Hæreticis, & Dæmonibus, qui fide, & actu carent supernaturalibus, & tamen credunt plura testimonio Dei loquentis, quem aliàs sciunt esse summè verum.

Hoc utuntur fidissimè argumento adversarii nostri Scotistæ, in quorum sententia actus non per objecta, sed per principia distinguuntur specificè; sed & infelicissimè: quia actus fidei infusæ quoad substantiam est à principio supernaturali; actus verò fidei naturalis à principio

cipio naturali : ergo licèt non ſpecificentur ab objectis, non ideò deſunt principia diverſa, ex quibus unus ſit actus naturalis, & alius ſupernaturalis quoad ſubſtantiam. Minor ſola difficilis admiſſu eſt expreſſa in eorum ſubt. Directore in 3. diſt. 23. §. ad quæſt. ante litt. G. ibi : *Nec pono habitum fidei infuſæ propter gradum in actu, ſed etiam propter aſſenſum* : quaſi dicat : Nedùm fides concurrit ad gradum, qui modificat aſſenſum, ſed etiam ad ipſum ſecundùm ſubſtantiam aſſenſum.

Ad argum. ergo reſp. quòd tam aſſenſus naturalis, quàm ſupernaturalis poſſunt attingere idem teſtimonium Dei loquentis materialiter ſumptum, non verò formaliter acceptum : nam ſicut datur cognitio Dei Auctoris naturalis, & cognitio Auctoris ſupernaturalis, & Religio naturalis, & ſupernaturalis, quæ idem attingunt objectum materiale, diſtinctum verò formaliter, ſic etiam aſſenſus naturalis, & ſupernaturalis attingunt quidem idem teſtimonium Dei materialiter ; formaliter verò diverſum, quatenùs reſpectu aſſenſus fidei infuſæ eſt dictum teſtimonium dirigens credentem in finem ſupernaturalem ; reſpectu verò fidei naturalis eſt ipſum teſtimonium dirigens in finem naturalem : ergo quòd uterque reſpiciant idem teſtimonium, ùt motivum, non eſt ratio, ut ſint idem ſpecificè quoad entitatem, & ſubſtantiam.

138 Obſ. 3. Ex actibus fidei infuſæ generatur habitus aliquis naturalis facilitans potentiam ad novos actus ; ſi autem actus fidei infuſæ eſſent ſupernaturales quoad ſubſtantiam, non generarent habitum naturalem : quia cauſa, & effectus in eodem debent eſſe ordine : ſignum ergò eſt, quòd ſunt naturales quoad ſubſtantiam. Major, ſola difficilis probatu, ſuadetur ex D. Thom. q. 17. de verit. art. 1. ad 4. ibi: *Ex actibus Charitatis infuſæ generatur aliquis habitus dilectionis* : ergo vera eſt.

Reſp. neg. maj. non enim ex repetitione actuum virtutis infuſæ generatur habitus (eſt enim infuſus, contra cujus genium, & naturam eſt generari, vel acquiri) imò nec augetur ex influxu phyſico eorum ; poſſunt tamen in augmentum moraliter influere, quatenùs merentur, ut Deus habitum adaugeat infuſum, ita ut & augmentum ipſum ſit à Deo infuſum ; verum eſt, quòd ex repetitione actuum virtutis infuſæ aliquam experimur majorem in illis eliciendis facilitatem : hæc autem facilitas vel non eſt intrinſeca, ſed extrinſeca, proveniensque à remotione impedimentorum, quæ ſolent retardare eorum elicientiam, vel provenit ex eo, quòd virtus infuſa corroborata per augmentum à Deo infuſum, expeditur magis ad operandum intra ſuam lineam ſupernaturalem. Nec nobis obeſt D. Thom. laud. quia adducit duas ſolutiones ad 4. argumentum, quarum prima admittit generationem habitus ; ſecunda illam improbat, & quoties D. Thom. duas opponit argumento ſolutiones, ùt in plurimùm prima eſt aliis attribuenda (quam tamen offert, ut

ſcia-

ſciatur) alia eſt propria ipſius, quam præfert, ut ſequamur.

139 Obſ. 4. contra rationem probativam n. 135. expenſam : In rebus naturalibus diſpoſitiones ad formam ſubſtantialem ſunt accidentales : ergo non obſtabit, quominùs gratia infundatur ſupernaturalis, & quòd diſpoſitio fidei ſit quoad ſubſtantiam naturalis. Fatemur diſpoſitiones in rebus naturalibus poſſe eſſe diverſi ordinis prædicamentalis, ſeu diverſi prædicamenti ; ſemper verò debent convenire cum forma in ordine naturali , ita ut , licèt prædicamenta ſint diverſa, debent tamen contineri intra lineam naturalem, & in hoc ſtat paritas cum diſpoſitionibus ad formam ſupernaturalem, quæ licèt illas excedat in perfectione, linea tamen tam formæ , quàm diſpoſitionis ſupernaturalis debet eſſe. Ex his jam

INFERES

140 IMpoſsibile eſſe , quòd actus naturalis, ſpecieque diſtinctus ab aſſenſu fidei infuſæ poſsit attingere objectum hujus ſub motivo ſupernaturali : quia actus ſpecificantur ab objectis : ergo ſtans idem formaliter objectum, ſcilicèt ſupernaturale, impoſsibile quòd poſsit attingi à duobus actibus, quorum unum ſit purè naturalis. ¶ Sed obſ. D. Thom. docentem actus ſpecificari per principia pluribus in locis , ſed præcipuè 1. p. q. 14. art. 5. ibi : *Omnis operatio ſpecificatur per formam , quæ eſt operationis principium*: ergo actus non ab objectis ſpecificantur , nec per ipſa diſtinguuntur: ruit ergo ratio exhibita : Reſp. in idem venire ſpecificari ab objecto, ac à principio : nam , ſi actio eſt immanens , principium eſt ſpecies, in qua eſſentia continetur objecti; ſi verò eſt tranſiens ad terminum, hic continetur in gremio , ſeu virtute principii productivi. Preterquamquòd etiam ipſæ virtutes, ſeu principia productiva ſuam habent ſpeciem , hanc , vel illam , per ordinem ad hoc, vel illud objectum, quod mediis actibus reſpiciunt: ergo in idem venit ſpecificari ab objectis , ac à principiis , prout hæc continent , vel reſpiciunt illa. Quod totum eleganti expreſsit D. Thom. teſtimonio quæſt. Unic. de Unione Verbi art. 5. in corp. ibi : *Alio modo poteſt conſiderari unitas , vel pluralitas actionis ex parte principii : Nec obſtat , quòd actiones recipiant ſpeciem ſecundùm objecta : quia determinatæ virtutes* (intende) *determinata objecta reſpiciunt.* Quo quid clarius?

DUBIUM X.

UTRUM AD ACTUM FIDEI INFUSÆ debeat præcedere in omnibus judicium evidens credibilitatis ?

141 PRiùſquàm fidelis practicè , & effectivè credat myſteria fidei , præcedat opus eſt (ſaltim in aliquibus, ùt in perdoctis & Magiſtris) dictamen prævium id ſuadens, aliàs credens incideret in ſcyllam levitatis per Eccleſ. 19. indictam : *Qui citò credit , levis eſt corde* : Si autem habito ſpeculativè tali dicta-

tamine, adhuc ab dicendo, vel dictando practicè actu fidei se retraheret, in Carybdim laberetur duritiæ, & tarditatis, juxta illud Lucæ 24. *O stulti, & tardi corde ad credendum!* Quid ergo? *Medio tutissimus ibis*, si nec leviter immatura notitia credas, nec pigrè, si cùm momentosa præcedat, procedas.

142 Non est idem credere mysteria divina, ac judicare ea esse credibilia: nam primum habet pro objecto ipsa mysteria in se, secundum respicit credibilitatem ipsorum: & sicut ex parte objecti est posse credi passivè, & hoc dicitur credibilitas, & est actu credi, quod est actu esse credita, sic ex parte intellectus est actus terminatus ad mysteria actu credita, & hic dicitur actus fidei, & est actus terminatus ad ipsa, út possibilia credi, sive út credibilia: & de hoc actu inquirimus, utrum debeat esse evidens, & præcedens actum practicum fidei? *Evidens*, non sic intelligas in sensu methaphysico (nam evidentia methaphysica, seu scientifica credibilitatis obscuritati fidei nonnihil obstaret) *Evidens* sumimus moraliter, illud scilicèt, quod attentis tot rationibus, signis, & portentis, rationale fugat omne motivum formidandi, dubitandi, vel opinandi. Ehinc oritur, quòd non est idem veritas rei, ac ejus evidens credibilitas moralis: nam puer, vel rusticus habet evidens motivum credendi Parocho, Patri, vel Magistro quaternitatem Personarum in Deo, quæ tamen falsa est.

Dubium ergo est, an in omnibus debeat præcedere fidelibus hoc judicium evidens moraliter, dictansque mysteria revelata esse credibilia, seu eorum revelationem esse evidenter credibilem? Circa quam difficultatem Ripalda cum aliis negat recentioribus; affirmant verò communiter Theologi: cum quibus sit

NOSTRA RESOLUTIO

143 IN omnibus debet præcedere judicium evidens, saltim implicitum, & virtuale circa credibilitatem mysteriorum fidei, sive revelationem eorum. Favet huic resolutioni (si non eam expresè docet) illud Psalm. 92. *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis*, quod non de quacumque intelligendum est credibilitate, sed de nimia: ergo plusquàm certa: ergo evidenti. Nec discriminatim loquitur Propheta pro hoc, vel illo credenti, sed indifinitè pro omnibus: ergo favet. Favet etiam damnata illa Innocentii XI. quæ ordine est etiam 11. *Assensus fidei supernaturalis :: stat cum notitia tantùm probabili revelationis, imò cum formidine &c.* ergo si damnantur formido, & probabilitas, judicium alienum ab eis præcedere debet; sed hoc vocamus evidens moraliter: ergo favet.

144 Prob. ex Trid. sess. 6. cap. 9. & Can. 13. ubi ex eo infert, quòd nullus potest scirè possidere se gratiam: quia, attenta ejus fragilitate, quilibet de illius potest formidare, vel dubitare possessione: ergo certitudini habendi gratiam opponuntur dubium, & formido; sed

non

non minus opponuntur certitudini veritatis fidei: ergo opus est judicio certo, & indubio formidinem, & dubium excludenti circa veritates fidei: ergo etiam circa earum credibilitatem. Hæc consequentia demonstratur: nam implicat formidare circa credibilitatem alicujus rei, & non circa ejus veritatem, ùt ex se patet: ergo tenet consequentia illata.

145 Prob. 3. ratione: quilibet actus fidei divinæ debet esse prudens, seu per prudentiam regulatus (quis hoc neget?) sed non esset prudens, si non præcederet judicium evidens credibilitatis: Hæc enim prob. actus fidei est ita inhærens veritati, ut omnem incertitudinem, vel & timorem releget falsitatis; sed nequit prudentia dictare sic firmiter credere, quod non reputet evidenter credibile, imò esset imprudentia dictare actum credendi aliter, ac mysterium judicat credi posibile: sicut imprudens esset Architectus, qui fabribus suis inferioribus juberet, aliquod fieri opus aliter, ac factibile esse putaret: ergo si primò non concipitur mysterium fidei evidenter, hoc est, absque ulla hæsitatione credibile, non poterit intellectus illud actu absque ullo dubio credere.

146 Dices: Actualis (dicamus sic) creditio respondere debet credibilitati potentiali: quia talis debet esse assensus actualis mysteriorum actu, qualis credibilitas eorum in potentia; sed hæc credibilitas juxta conclusionem est evidens: ergo assensus fidei actualis erit evidens, & non obscurus contra rationem ipsius fidei. Resp. concessa maj. neg. min. quia tam credibilitas, quàm actualis creditio sunt obscuræ, & non sunt evidentes; judicium verò circa credibilitatem est evidens: nam evidenter judicat intellectus mysteria esse credibilia; at non credibilia clarè, & per scientiam, sed obscurè & per fidem. Itaque evidentia, de qua loquimur, cadit supra judicium, non supra objectum judicatum. Exemplum habes in scientia, quæ potest demonstrare evidenter aliquid esse probabile, in cujus casu erit evidentia in cognoscente, & solùm probabilitas in objecto: quia illa evidentia est non de re evidenti, sed evidentia de re probabili: pariter ergo in nostro casu. Legesis hujus paragium suprà dub. 5. à n. 84.

147 Prob. 4. Credens per fidem aliquod mysterium, prohibetur formidare, vel de illo dubitare, imò paratus esse debet vitam pro illius assertione profundere; atqui, sublato tali juditio evidentis credibilitatis, nequit non formidare: quia sublata evidentia succedit opinio, quæ formidinem admittit: ergo nequit fidelis implere præceptum fidei: quia prudentia sic dictat credere, qualiter invitatur à motivis, si certis certò, si probabilibus formidolosè.

148 Confirmatur: quia misteria fidei superant ex una parte humanum captum naturalem; ex alia apparent sæpè non solùm *supra*, sed & *contra* illum: In his ergo circunstantiis quomodò poterit intellectus urgere

se

se ad credendum sine formidine, si priùs non format judicium evidentis credibilitatis mysteriorum? Et nihilominus tamen non intendimus, quòd hoc judicium evidens sit formale in omnibus, sed ùt diximus in limine assertionis, satis est, si virtualiter, & implicitè sit tale, quatenus ita proponuntur credibilia mysteria, ut nullus remaneat ambigendi locus, út contingit in rusticis, & pueris, qui semel à suo Parocho, vel parentibus instructi, apud ipsos hæc instructio æquivalet rationibus, & eruditioni Peritorum.

Hæc autem evidentia, seu judicium evidens, si sumatur speculativè, & ante judicium practicum, potest oriri à principio naturali, vel supernaturali: Primum fit media instructione naturali rusticorum per Parentes, vel Magistros, apud ipsos innegabili: Secundum medio auxilio aliquo superno, vel instinctu Spiritus S. qui plures etiam Ethnicos intus efficaciter erudit, & evidenter credibilia exponit esse mysteria fidei absque externa prædicatione, & sufficienti notitia rationis, & signorum, aliàs necessaria ad firmiter credendum. Quod extendimus etiam ad evidentiam, seu judicium evidens formale: si enim hoc habetur ex visione, & experientia naturali portentorum, & ex solutione argumentorum contra fidem, orietur à principio naturali; si verò habeatur media scientia infusa, quæ omnia motiva *in pro* fidei perspicuè penetrat, omniaque momenta *in contra* illius prosternit, à principio supernaturali procedit. Loquendo verò de judicio practico, aliter resolvemus infrà num. 172.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

149 Obs. 1. Evidentia, de qua loquimur, fundatur in fide humana, vel divina? Si Divina, erit actus fidei, cum quo evidentia non compatitur; si humana, nequit esse evidentia, sed quinimò fallibilis notitia: ergo nequit admitti talis evidentia. Resp. minimè inniti testimonio fidei divinæ, sed humano, vel ab aliis capto, vel per ipsum credentem oculis perspecto, si coram se signa, vel miracula innegabilia patrentur; & tamen potest dici evidentia, licèt non physica, moralis: quia ita certificat de credibilitate, ùt omnem secludat hæsitationem in credendo; haud secùs, quàm notitia existentiæ Romæ testimonio nititur humano, & tamen evidens moraliter apud omnes æstimatur. Et licèt talis evidentia de fide non sit divina, disponit tamen saltim negativè, & remotè ad illam, quatenùs informato per eam intellectu ei desunt argumenta, & rationes, quæ fortè obviarent ad credendum, & possidet alia, quæ, licèt non moveant ad mysterium in ratione crediti, faciunt tamen illud evidens in ratione credibilis.

150 Obs. 2. illam propositionem per Innocent. XI. damnatam, quæ est ordine 4. *Ab infidelitate excusabitur Infidelis, non credens ductus opinione minus probabili.* Ex qua sic: Qui ducitur opinione minus probabili

ad

ad non credendum, infidelis est juxta damnationem hanc: ergò in tali casu tenetur credere, innixus sententiæ probabiliori; sed hæc, quantumcumque probabilior sit, non parit evidentiam: ergo sine hac præcedente possumus, & tenemur credere. Admissa, ùt par est, damnatione, & concesso subjuncto antecedenti, negatur conseq. scilicèt, quòd innixus Infidelis majori probabilitati, teneatur credere: pugnat enim formidolosa opinio cum firmitate fidei; tenetur verò ad adhibendas sufficientes diligentias, ut à mera, & majori probabilitate transeat ad formandum judicium evidens; tenetur, inquàm, quia in re tam momentosa non admittitur apud Deum negligentia, nec desidia; assequetur verò, si inquisitioni incumbat studiosè: quia Deus facienti quod est in se non denegat gratiam, & consequenter nec Fidem ad eam necessariam. Aliæ sunt objicibiles rationes contra nostram conclusionem, quæ tamen, si altè capiantur quæ à num. 146. usque ad præsentem expendimus, facilè ruunt, & dehiscunt.

DUBIUM XI.

UTRUM ACTUS FIDEI SIT LIBER, requirens piam motionem voluntatis: & qualis ista sit?

151 Resolutio dubii præcedentis matrix est præsentis: quia supposita evidenti credibilitate mysteriorum, videtur necessitari intellectus ad assentiendum eis, & sine libertate esse tum ad suspensionem actus, tum ad actum dissentiendi, vel negandi ea, ita ut in hoc negocio nulla voluntatis interveniat opera: sicut supposito assensu præmissarum, necessariò, & sine ullo voluntatis interventu cogitur intellectus ad inferendam conclusionem: Id quod ex Log. nostrorum Complut. abrev. disp. 17. q. 4. ùt certum supponimus. Et quidem coæquæ videntur connexiones judicii evidentis credibilitatis cum assensu credendi, & judicii præmissarum cum judicio conclusionis.

152 In hac ad sensum identica connexione fundant adversarii nostri sententiam suam negativam, cujusmodi est Scotus, qui in 3. dist. 25. q. 2. §. *Ideò dico*, negat voluntatem intervenire positivè ad actum fidei, sed ut summùm negativè, hoc est, non contramovendo, seu non se opponendo; ejus verò plures ex Discipulis, inter quos supereminet Sendin, expresiùs in arenam contra nos prosiliunt, asserentes assensum fidei infusæ non esse liberum in se, & immediatè ulla libertate. Videatur ipse tract. de fide controv. 10. à n. 61. usque ad 68. Itidem n. n. 70. 74. 75. & 99. imitatur ex parte illos Palanc. disp. 5. q. 8. à n. 21. quatenùs concedit solùm potestatem suspensionis voluntariæ. Contrariam sententiam tenent communiter Theologi: cum quibus, & N. N. Salm. hìc disp. 5. dub. 1. sit

NOSTRA PRIMA RESOLUTIO.

153 ACtus fidei est proximè, & immediatè liber, tum libertate contradictionis, hoc est, ad assentiendum, vel omittendum assensum : tum contrarietatis, hoc est ad assentiendum, vel negandum. Hanc conclusionem, saltim quoad aliquam ex duabus partem libertatis, videntur probare sequentia testimonia ex Scriptura Sacra, ex Conciliis, & SS. PP. desumpta. Ex Scriptura illud ad Rom. 1. *Accepimus gratiam ::: ad obediendum fidei*, ubi modus assentiendi fidei explicatur per obedientiam, quæ ex voluntate procedit. Et illud ad Rom. 10. *Corde enim creditur ad justitiam*, id est ex voluntate, inquit D. Thom. ibi lect. 2. (nam in corde voluntas residet, & unum pro altero passim usurpatur) ex Conciliis : nam Arausic. 2. can. 5. sic definit. *Siquis, sicut augmentum, ita initium fidei, ipsumque credulitatis affectum ::: naturaliter nobis inesse dicit, Apostolicis Dogmatibus adversatur.* Si autem, supposito judicio evidentis credibilitatis, necessariò crederet intellectus naturaliter, hoc est, non liberè, nec supernaturaliter assentiret fidei contra verba Concilii: non quidem liberè, quia necessariò; non supernaturaliter, quia ad opus quod necessariò, & naturaliter operari tenetur, non indiget intellectus auxilio supernaturali : pro necessariis enim naturæ natura providet sine illo. Sed expressiùs id docet Trid. sess. 6. c. 6. ibi : *Disponuntur ad ipsam justitiam, dum excitati divina gratia, & adjuti fidem ex auditu concipientes, liberè moventur, in Deum credentes. Liberè*, inquit : ergo aliqua ductus libertatis parte : ergo non necessariò ut volunt adversarii.

154 Ex SS. PP. nam D. Ambr. super illa verba ad Rom. 4. *Ei autem, qui operatur*, sic affatur : *aut credere, aut non credere voluntatis est: neque enim cogi potest ad id, quod manifestum non est.* Et D. Aug. tract. 36. in Ioan. sic ait : *Intrare quisquis in Ecclesiam potest, nolens ::: sed credere non potest, nisi volens.* Et idem ad Rom. cit. c. 10. lect. 2. *Cætera quæ ad exteriorem Dei cultum pertinent, potest homo nolens, sed credere non potest, nisi volens.* Tandem D. Thom. 2. 2. q. 2. art. 1. ad 3. ait : *Intellectus credentis determinatur ad unum, non per rationem, sed per voluntatem: & ideò hic assensus accipitur pro actu intellectus, secundùm quòd à voluntate determinatur ad unum.* Idem fusiùs, & ornatiùs docet ibidem art. 9. ad 12. & art. 10. & q. 11. art. 4. & q. 14. de verit. art. 1. ergo juxta Scripturam Sacram, Concilia, & SS. PP. est nostra conclusio.

155 Testimoniis hisce potest ex doctrina adversariorum responderi, solummodò probare libertatem quidem requiri ad credendum, non verò, ùt inquit assertio, proximam, & immediatam, subsecutamque ad judicium evidens credibilitatis (hoc enim supposito, necessariò, inquiunt, sequitur credendum) requiri verò, ajunt, libertatem radicalem, seu in causa, vel

ex

ex suppositione libera, quòd credens liberè adhibuit diligentias ad aperiendam credibilitatem mysteriorum, qua credibilitate jam possessa, impossibile est, quòd intellectus, vel suspendat assensum, vel neget mysterium, & per hanc, vel similem viam conciliant libertatem in prædictis testimoniis requisitam cum necessitate ad credendum ab ipsis imposita.

156 Sed contra est: nam prædicta testimonia loquuntur expressè de libertate ad actum fidei directa immediatè, ùt breviter ea constabit percurrendo. Et in primis illud Apostoli. *Accepimus gratiam ad obediendum fidei*, debet intelligi de obedientia, quæ est actus voluntatis, ad quam *accepimus*, inquit, *gratiam*; atqui ad adhibendas diligentias, vel alia præcedentia, non requiritur gratia: possunt enim plures, si non omnes, adhiberi naturaliter: ergo loquitur de actu voluntatis obedientis directo immediatè ad credendum. Deindè in secundo testimonio: *Corde*, inquit Apostolus, *creditur*, & non dicit, disponitur, nec quærit motiva credibilitatis: ergo non ad hanc, sed ad actum credendi cor, & voluntas diriguntur immediatè.

157 Clariùs id videtur in testimonio Concilii Arausicani, ubi non solùm excluditur naturalis, & multò magis necessaria exercitatio in credendo in *initio*, sed etiam in *augmento* fidei, in quo præsupponitur voluntas radicalis jam præterita, utpote directa ad motiva credibilitatis: ergo nedùm erit necessarius actus voluntatis ad acquirendam credibilitatem in initio, sed etiam ad actualiter credendum in augmento. Nec minùs est perspicuum Tridentinum, dum ait; *Fidem ex auditu concipientes, liberè moventur credentes*: ubi, ùt vides, libertas cadit supra actum credendi, non supra auditum, nec alia prævia requisita. Auctoritates demùm Ambr. Aug. D. Thom. expressè loquuntur (reflecte super illas) de voluntate ad credendum, quin ulla sit mentio in illis circa causam, vel præparationes ad credendum, ratione quarum dicatur actus credendi radicaliter, & ex suppositione voluntarius: erit ergo immediatè, & formaliter talis.

158 Prob. 2. conclusio ex Trid. sess. 6. can. 4. ibi: *Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum ::: neque posse dissentire, si velit, anathema sit*: ergo juxta Trid. adhuc post motionem Dei ad credendum, potest homo dissentire: quod arguit libertatem contrarietatis: ergo multò meliùs suspendere consensum, quod solùm innuit libertatem contradictionis.

159 Prob. 3. ex propositionis 19. per Innocent. XI. proscriptione, quæ sic ajebat: *Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in se ipso sit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad assensum impellentium*: ergo præsuppositia ponderatione rationum, quæ mysteria reddunt evidenter credibilia, adhuc liberè fertur fidelis ad credendum ea firmiùs: ergo etiam ad credendum firmiter: quia magis explicatur liber *in ma-*

gis, út contingit in præsenti: ergo si pius affectus voluntatis efficit assensum firmiorem, quàm exigunt motiva credendi, multò magis poterit influere in assensùm minorem, seu purè firmum; sed hic pius affectus liber est: ergo & assensus fidei.

160 Quòd autem hæc pia voluntatis affectio conducat, & concurrat (in his quæ non sunt evidentia, qualia non sunt mysteria fidei) ad credendum præter, vel etiam supra motiva credere impellentia, constat à contrario sensu in judicio temerario, in quo impia affectio provocat ad credendum contra proximum majus malum, quàm quod rationes dictant, & operationes suadent illius. Id quod ipsum etiam videris in professore Theologiæ, qui ipsasmet rationes, quas sequens suum Magistrum magnificat, & exaltat, at si alium huic contrarium sequeretur, despiceret, & nihili fortè æstimaret. Et undè oritur, quòd Scotista, & Thomista quilibet tanti habeat suas sententias & rationes, quas ipsimet, si Magistris diversis adhærerent, respuerent, & proscriberent, nisi ex affectu, & pia voluntate erga suum cujusque Directorem? ergo certum est, quòd pia affectio voluntatis, adhuc præsuppositio pondere rationum, locum habet, & oppidò conducit ad assentiendum, vel dissentiendum in rebus quæ carent evidentia, qua verè carent mysteria fidei, & consequenter, quòd assentiri, vel dissentiri mysteriis fidei sunt actus liberi, & non involuntarii.

161 Prob. 4. ratione: Ideò fidelis, vel infidelis crediturus, suppositio judicio evidenti credibilitatis, cogeretur credere: quia credibilitas cognita necessariò provocaret ad credendum, sicut cognitio præmissarum ad inferendam conclusionem; sed hæc paritas nulla est. Hæc minor suadetur: cognitio præmissarum est methaphysicè connexa cum cognitione conclusionis: quia attingit eas ùt actu inferentes, & consequenter ùt actu causantes assensum conclusionis: causa autem ùt actu causans nequit sine effectu dari, nec sine illo cognosci; non sic in judicio evidenti credibilitatis: quia non habet pro effectu, nec objecto actum credendi, sed posse credi (hoc enim est esse aliquid credibile) ergo poterit sistere intellectus in cognoscendo illam possibilitatem credendi, seu credibilitatem, usque dum accedat actus voluntatis volens hanc credibilitatem reduci ad actum credendi. Consequentia evidens videtur: quia potest quis cognoscere aliquid à se factibile, quin illud faciat: ergo poterit etiam intellectus cognoscere mysterium à se credibile, quin illud actu credat: ergo non tenet paritas demonstrationis scientificæ.

162 Confirmat, & approbat hanc doctrinam elegans testimonium D. Thomæ 2. 2. q. 2. art. 9. ad 12. ubi sic ait: *In scientia duo possunt considerari, scilicèt ipse assensus scientis ad rem scitam, & consideratio rei scitæ. Assensus autem scientis non subjicitur libero arbitrio: quia sciens cogitur ad sciendum per efficaciam demonstrationis: & ideò*

assen-

assensus scientiæ non est meritorius. Sed consideratio actualis rei scitæ subjacet libero arbitrio: est enim in potestate hominis considerare, vel non considerare, & ideò consideratio scientiæ potest esse meritoria::: sed in fide (perpende) *utrumque subjacet libero arbitrio, & ideò quantùm ad utrumque actus fidei potest esse meritorius. Quantùm ad utrumque*, inquit D. Thom. hoc est, non solùm quantúm ad considerationem rei creditæ, sed etiam quantùm ad actum ipsam credendi ex vi credibilitatis evidentis, quæ præcedit, procedit credens meritoriè : ergo liberè : ergo non necessariò.

163 Prob. 5. Nam suppositâ consideratione credibilitatis mysteriorum, quamvis credibilitas sit in se evidens, non tamen est rei evidentis, sed obscuræ, hoc est : datur quidem credibilitas evidens, non verò veritatis evidentis, sed obscuræ; sed stante inevidentia rei, intellectus non convincitur ab ejus veritate (hoc enim solúm fit, dum veritas ei proponitur út evidens, & scientificè illata) ergo indiget intellectus, ut determinetur affectu voluntatis : ergo non cogitur credere, nisi accedat libera illius applicatio.

164 Confirmatur: In sensu compositò majoris probabilitatis alicuius sententiæ stat, quòd opinio contraria proponatur intellectui út vera ratione alicujus motivi gravis impellentis, ut primam deserat, non alia ratione, nisi quia prima non proponitur evidenter vera ; atqui in præsenti hoc idem fit, quòd veritas credibilis numquàm proponitur út evidens, semper exponitur obscura : ergo potest occurrere motivum grave, ob quod intellectus non solùm assensum suspendat, verúm & dissentiat. Et hujus causa potest esse difficultas, quam ex se afferunt res obscuræ, ùt actu credendæ, sæpe enim apparent rationi reluctantes, ùt in mysterio fit sacrosanctæ Trinitatis personalis in unica natura, ubi, quamvis ex una parte instent motiva credibilitatis, retardat ad actum tarditas nostri pusilli captus, qui in tanto submergitur abysso, non valens id ipsum quod cognoscit esse, scire quomodò potest esse. Unde cúm voluntas non teneatur amare nisi bonum, quod undequaque bonum hìc & nunc sibi proponatur, potest bonitatem actus fidei, quæ difficilem, & durum sermonem sæpè proponit, & præcipit credendum, respuere, vel suspendere, & in aliam sectam gratiorem sensui inclinare, relicta Christiana Religione, vel quia difficilia jubet credi, vel quia ardua præcepta mandat observari.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

165 OBS. 1. Quotiescumque aliqua connectuntur necessariò, qui assentitur uni, & alteri assentiri necesitatur, ùt patet in assentiente præmissis demonstrativis, qui, quia istæ necessariò connectuntur cum conclusione, cognitis illis, cogitur & hanc cognoscere; sed evidens credibilitas mysteriorum fidei necessariò connectitur cum veritate illorum : ergo illa considerata, & evidenter cognita, & veritas illorum debet cognosci, & consequenter credi. Ad hoc argum. quod est

præcipuum, & fortè, unicum, respondetur concessa maj. dist. min. evidens credibilitas necessariò connectitur cum veritate mysteriorum, signatè sumptâ, conc; exercitè credita, nego min. & conseq. sub dist. data.

166 Fatemur equidem cognitionem credibilitatis alicujus veritatis hanc etiam veritatem attingere: non enim attingit credibilitatem in communi, sed alicujus rei particularis; at quid est hoc? Certè nil aliùd, quàm cognitio veritatis fidei signatè sumptæ, & ùt summùm possibilis, & dignæ, quæ credatur; credetur verò defactò quando attenta ejus dignitate, accedat voluntas piè, liberèque movens, ut potentia, & dignitas rei credendæ reducantur ad actum effectivum rei creditæ. Sicut enim cognoscere rem possibilem, quæ existat, solùm arguit cognitionem existentiæ signatè sumptæ, non existentiæ exercitè acceptæ, seu jam productæ: quia expectat actum voluntatis liberè eam producturæ: sic cognoscere credibilitatem veritatis alicujus mysterii, est cognoscere possibilitatem, & dignitatem, ut credatur; ex quo solùm sequitur cognitio veritatis credendæ signatè sumptæ, hoc est, dignæ, quæ credatur, non verò quæ exercitè, necessariò, & in actu secundo jam credatur: expectare enim debet actum voluntatis liberè, & piè excitantis, ut dignitas rei credendæ transeat ad actum fidelis ipsam credituri.

167 Undè, & Dæmones cognoscunt mysteria divina esse à nobis per fidem, divinam credibilia, & consequenter cognoscunt veritatem fide divina credendam, vel credibilem signatè, non verò exercitè ab ipsis fide divina creditam: quia non est idem cognoscere rem credibilem, ac ipsam actu credere. Exemplum scientiæ abs re venit; tum quia intellectus quandò actu cognoscit præmissas, non solùm cognoscit eas secundùm se, vel signatè sumptas, sed ùt exercitè inferentes conclusionem, nec hanc precisè ùt inferibilem attingit, & signatè, sed ùt illatam jam exercitè. Tum quia aliud est cognoscere rem, quod est proprium scientiæ, aliud est ipsam credere, quod est proprium fidei: Primum præscindit ab exercitio existendi, & cum præcisione ab exercitio essendi realiter. Fatemur fidelem cognoscere necessariò veritatem mysterii, quandò cognoscit illam ùt credibilem; at secundum non est solùm cognoscere veritatem mysterii, sed eam credere realiter existere, vel extituram, vel extitisse exercitè, quod addit nonnihil difficultatis supra simplicem cognitionem veritatis; & ideò indiget actu voluntatis ad statum exercitum credendi cognitionem simplicem trahente.

168 Obs. 2. (& simul replicabis) Dæmones nedum cognoscunt signatè veritates à nobis credendas; sed & ipsi eas exercitè credunt, juxta illud Jacobi 2. *Dæmones credunt, & contremiscunt*; ast, qualiter credunt eas? inviti, & coacti (inquit D. Thom. 2. 2. q. 5. art. 2.) à pluribus, & manifestis indiciis, quæ faciunt mysteria credibilia: ergo

non

non liberè, nec ex voluntate: ergo motiva evidentia credibilitatis tollunt de medio indifferentiam, & faciunt credere necessariò veritates. Resp. D. Thom. non asserere, Dæmones credere absolutè coactos, sed *quòd Dæmonum fides est quodammodò coacta ex signorum evidentia*, hoc est, coactione morali solùm, & secundúm quid, quæ non tollit libertatem. Dicuntur tamen coacti credere: quia quantùm ex sua est malitia, ipsum, quod credunt, nollent esse motiva credendi: non quia, si vellent, non possent actum suspendere credendi: coactio enim hæc non est rigorosa, sed coincidens cum actione humana mixta ex voluntaria, & involuntaria, quæ absolutè est voluntaria, & ob difficultatem illius dicitur aliquomodò involuntaria, hoc est moraliter, & secundúm quid.

169 Obs. 3. Ut minús libertas ad dissentiendum positivè mysteriis fidei, suppositis motivis prudentis credibilitatis, tollitur à credente: ergo non credit iste liberè libertate contrarietatis. Prob. ant. Qui credit aliquid esse evidenter credibile, debet credere contrarium esse evidenter incredibile: ergo debet credere esse falsum; sed falso cognito ùt tali, nullus potest assentiri: ergo nec poterit dissentiri mysterio, quod credibile, & consequenter verum esse putat; nisi dicatur, quòd una res simul sit credibilis, & incredibilis: & consequenter quòd vera, & falsa appareat, quod sanè sanæ contradicit rationi: ergo & conclusio.

Resp. ad argum. non repugnare idem objectum repræsentare se intellectui ex diversis motivis, & secundùm diversas aspectuum (ùt sic dicamus) facies verum, & falsum, quandò neutra evidenter conspicitur, sed obscurè, ùt videre est, dum opiniones contrariæ repræsentantur intellectui ùt probabiles, & quælibet sub apparientia veræ, sed & falsæ, cum ambæ veræ non possint esse; veræ tamen, & falsæ ex diversis, & contrariis motivis, quæ favent diversis, & contrariis sententiis; & totum oritur ex eo, quòd veritas tenenda non exponitur evidenter, sed probabiliter, & idem dicimus in nostro casu: quia veritas mysterii non repræsentatur út evidens, sed obscura, & præter hoc sæpè apparenter opposita rationi, quam apparientiam nequit, vel difficulter potest, vincere intellectus, nisi accedente pia, & libera motione voluntatis, quæ & vincit difficultatem, & tollit de medio indifferentiam, ut actus fidei liberè fiat.

INFERES

170 EX dictis, quid dicendum sit ad secundam partem tituli quæstionis, scilicèt, requiri ex parte voluntatis pium affectum, huncque supernaturalem, ut intellectum moveat ad assensus fidei. Utraque pars apertè constat ex Concil. Arausic. 2. can. 5. contra semi Pelagianos suprà rel. n. 117. ibi: *Si quis, quemadmodùm & augmentum, sic etiam & initium fidei, & ipsum* (intende) *credulitatis affectum, quo in eum credimus .... naturaliter nobis in-*

esse &c. Ubi, ùt vides, ad credendum concurrit affectus pius, qui est actus voluntatis, ut tollat indifferentiam intellectus ad suspendendum assensum, vel eliciendum dissensum mysteriis fidei. Quod autem hic affectus, vel pia motio sit supernaturalis, patet ex ipso Concil. damnante asserentem ipsum affectum inesse nobis *naturaliter* : ergo inesse debet supernaturaliter. Sed quid mirum, si & ait, ipsum affectum esse, *quo in eum credimus*; sed credere est quid supernaturale : ergo respicit objectum supernaturale per ipsum attingendum : ergo erit ipse affectus supernaturalis.

171 Dices : si quia affectus respicit pro objecto quid supernaturale, est supernaturalis, erit etiam supernaturale judicium practicum intellectus regulans hunc affectum, & consequenter erit etiam supernaturale judicium speculativum circa evidentem credibilitatem : quia utrumque in idem tendunt judicandum objectum, sed de speculativo hoc negavimus suprà n. 148. & hìc negat N. Paulus n. 185. ergo nec practicum debet esse : ergo nec affectus per ambo regulatus. Resp. concedendo sequelam quantùm ad judicium practicum, & negando quantùm ad speculativum : quia licèt sit utriusque objectum materialiter idem, est tamen formaliter diversum : quia speculativum intendit in illud ex rationibus & signis naturalibus credibile, ùt diximus num. cit. practicum verò addit formalitatem intimandi, & dictandi practicè voluntati : & ad hoc dictamen, quod supernaturale est, indiget intellectus motione supernaturali, media qua dictet practicè voluntati, quod ipsum piè moveat; & hinc oritur, quòd Dæmones non credant mysteria fidei fide supernaturali ; carent enim hoc judicio practico ex parte intellectus, & consequenter pio affectu ex parte voluntatis. *Indiget* (diximus) *intellectus motione supernaturali, et*

INQUIRES.

172 A quo principio oriatur in intellectu hoc judicium practicum, & in voluntate ille affectus pius? Incipiendo ab hoc ultimo, resolvimus ipsum esse ab habitu peculiari supernaturali in hunc finem destinato, & est ratio desumpta ex D. Thom. 2. 2. q. 4. art. 2. quia homo fidelis habet statum habitualem : ergo debet habere habitualiter principia sufficientia ad illum exercendum, tum ex parte intellectus, tum ex parte voluntatis: nam utriusque potentiæ requiritur concursus: ergo sicut ex parte intellectus datur fides habitualis ad credendum, ita ex parte voluntatis concedi debet habituale principium affectivum ad movendum, quin obstet (satisfit scrupulo) dictum commune, quòd ammissa gratia, solúm remanent in peccatore fides, & spes, & nullus alius habitus infusus; non, inquàm, obstat : tum quia hic habitus solúm reductivè virtus est, quatenús est dispositio ad fidem exercendam; dictum verò commune de virtutibus simpliciter talibus intel-

intelligendum est. Tum quia non ponit in numero cum habitu fidei, cùm uterque unum, & eumdem respiciant finem, & objectum suo quisque respectivè modo.

173 Loquendo verò de judicio practico intellectus alii sic, alii verò sic opinantur. N. N. Salm. variant: nam tr. 14. disp. 3. n. 84. §. *ad id autem*, tenent oriri ab ipso fidei habitu: quia non inconvenit, quòd una, & eadem virtus eliciat aliquem actum per se ordinatum ad aliquem perfectiorem à se ipsa eliciendum: atque idem sentit Ill. Palanc. hìc. disp. 5. q. 11. n. 23. sed probabiliùs tenent ipsi N. N. Salm. contrarium, tum ibidem, tum in hoc tr. de fide disp. 1. n. 202. oriri scilicèt ab auxilio transeunti supernaturali, cujus rationem veneramur: sed in priorem resolvendi modum inclinamus, oriri scilicèt à principio habituali: quia ratio exhibita pro affectu voluntatis, fundata in eo, quòd status fidelis petit principia habitualia, quibus liberè possit uti credens, rotundè recidit super principium se tenens ex parte intellectus.

DUBIUM XII.

AN ACTUS FIDEI INFUSÆ POSSIT esse moraliter malus?

174 PRO hoc quæsito rectè intelligendo, videas expedit tria dubia infrà examinanda: primum in tr. 18. de Bonit. & mal. disp. 1. dub. 5. *An*, scilicèt, *idem actus physicus possit esse bonus, & malus moraliter simul, vel successivè*. Secundum ibidem disp. 3. dub. 1. *An detur actus indiferens secundùm speciem?* Tertium tr. 19. de virtut. disp. 1. dub. 5. *An quis possit malè uti virtute?* Supponimus actum fidei ex se, & sua specie bonum esse, & in justo meritorium: sed dubium est, an vitiari possit ex fine, vel aliqua circunstantia pravis? Consentiunt aliqui Scotistæ, quibus favet Scotus à Sendin laudatus in 3. dist. 25. q. 2. §. *Ideò dico*, vers. *Ad secundum*: & ex Thomistis Cajet. Sot. Gonet, Ferre, & alii. Dissentiunt verò Bañez, Lisbon. Ill. Palanc. Suarez, & N. N. Salm. in præsenti disp. 5. dub. 2. Cum quibus sit

NOSTRA RESOLUTIO:

175 REpugnat methaphysicè quòd actus fidei infusæ sit moraliter malus. Prob. ratione fundata in D. Thom. qui 1. 2. q. 18. art. 3. *in sed contra* ait ex Philosopho in lib. Ethic. *quòd actiones humanæ secundùm circunstantias sunt bonæ, vel malæ*: Et art. 4. ad 3. ex Dion. 4. de Divinis nomin. *quòd bonum ex integra causa, malum ex quocumque defectu*. Ex quibus sequitur, quòd, si actus fidei posset esse malus ex aliqua circunstantia, simul esset malus, & bonus, quod cum ipso D. Thom. negamus infrà tract. 18. relato. Sequela prob. in primis esset malus, quia malus ex quocumque defectu; sed aliàs esset bonus. Hæc minor prob. esset supernaturalis causam sui specialem Deum re-

recognoſcens ; ſed Deus nequit eſſe cauſa ſpecialis alicujus mali effectus : ergo eſſet bonus, & conſequenter bonus , & malus.

176 Habet hæc ratio (ecce ſecundam probationem concluſionis) fulcimentum in prima Angelorum operatione , quæ , quia Deum recognovit Auctorem ſpecialem , non potuit (docet D. Thom. & nos cum ipſo tract. 12. de Ang. diſp. 3. dub. 4.) eſſe mala , aliàs ipſi tribueretur , quod nefas eſt , peccatum. Et quidem ſaltim út cauſa moralis concurreret Deus ad malum , hoc eſt , conſulendo , & excitando : gratia enim excitans, quæ juxta Trid. ſeſſ. 6. c. 6. concurrit ad credendum , excitaret , & moveret ad talem actum malum , cúm tamen hanc gratiam non poſſet negari eſſe à Deo , út ſpeciali Auctore : ergo etiam peccatum : quia quod eſt cauſa ſpecialis cauſæ , eſt cauſa ſpecialis effectus cauſati. Ex quo etiam ſequeretur , quòd, cùm quilibet actus fidei ſubſequatur ad dictamen practicum prudentiæ , concurreret hæc ad actum vitioſum, quod alienum eſt ab ejus rectitudine , út dicemus præcit. tract. 18. de bonit. & mal.

177 Prob. 3. Aſſenſus fidei debet imperari , ùt dubio prædiximus antecedenti , à pio voluntatis affectu : ergo nequit ab ulla vitiari circunſtantia. Conſeq. probatur : nullum eſt vitium , quod non à pravo oriatur , & vitietur affectu voluntatis ; ſed implicat in terminis, quòd in ſenſu compoſito , & ſimultaneo affectus pii moventis concurrat etiam affectus pravus , & movens ad eundem fidei actum : ergo nequit hic ab ulla illius vitiari circunſtantia.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

178 Obſ. 1. D. Auguſtinum, qui lib. de Cathec. rudib. c. 17. ſupponit, aliquos homines , qui ſunt in Eccleſia , ùt cæteri Chriſtiani , habere voluntatem credendi ex affectu ad commodum naturale , quo in caſu verè credunt : quia ſunt , inquit, in Eccleſia ſicut alii ; ſed aliàs malè credunt ob pravum intentum : ergo datur pravus actus fidei. Diſt. ant. habent voluntatem credendi concomitantem , ſupponentemque aliam, & piam credendi ex bono fine , conc : formaliter in finem pravum dirigentem actum fidei , ſubdiſt. in ipſius elicientia, nego , poſtquàm eſt elicitus , tranſeat ant. & nego conſeq. Lege D. Aug. & invenies , quòd ibidem de his, qui directè, & formaliter credunt ex fine pravo, expreſsè negat veros eſſe Chriſtianos : ergo loquitur vel de intentione prava , aliàs concomitante , vel de directione aſſenſus fidei (poſtquàm in converſione rectè fuit elicitus) in finem pravum , quod non inficiamur ; nec quòd quilibet actus bonus objectivè ſumptus jam elicitus in finem poſsit ordinari pravum , ut , ſi quis actum charitatis à ſe jam elicitum narraret in ſui laudem , vel commodum temporale.

179 Obſ. 2. D. Thomam 2. 2. q. 4. art. 5. ubi ait : *Fides autem*

tem informis non est virtus &c. Et q. 47. art. 13. ad 2. *Fides in sui ratione non importat aliquam conformitatem ad appetitum rectorum operum, sed ratio fidei consistit in sola cognitione. Prudentia autem importat ordinem ad appetitum rectum*: ergo, si fides, absente gratia, non est virtus, nec absolutè respicit rationem rectam in operando, poterit ejus operatio esse obliqua. Resp. D. Thom. ipsum sibi respondere in his ultimis verbis, in quibus innuit, quòd de ratione fidei, út talis, solúm est cognoscere; cùm verò debeat subsequi ad prudentiam, oportet itidem, quòd ejus cognitio in rectum ordinetur finem: ergo debet esse recta. Quòd autem, absente gratia, fides informis non sit virtus, solúm excludit esse talem quoad statum, seu in tota sua perfectione, & quòd suos actus in ultimum finem dirigat supernaturalem ex defectu charitatis, non verò quòd non sit virtus quoad substantiam, & supernaturalis, cujus actus respiciant finem intrinsecum, & supernaturalem, scilicèt veritates revelatas, & credendas, quia revelatas: ergo erunt boni.

180 Obs. 3. Potest Deus prohibere, ne quis eliciat actus fidei ad tempus saltim, ne repetitio eorum lædat elicientem eos (& defactò sæpè viris valdè addictis exercitio contemplationis, quæ ex magna, vel majori ex parte per fidem, & in fide attendit Deo, & ejus attributis, consulitur, imò & jubetur à peritis Ascetis vacare ab illo, ne, quia nimium, noceat saluti) quo in casu, si fidelis vellet, posset credere, peccaret verò in credendo, quia non obediret: ergo esset malus, & peccaminosus actus fidei. Resp. cum NN. Salm. hìc disp. 5. dub. 2. n. 51. argumentum probare nimis, & ideò nihil: eadem enim posset facilitate affirmari, Deum posse prohibere actum charitatis, qui, cùm sit plenitudo legis, implicat, quòd sit transgressio illius; undè dixit D. Thom. 2. 2. q. 17. art. 1. loquendo de actu spei, qui circa subjectum dubium ejusdem est rationis: *spe attingente Deum, nullus potest male uti.* Resp. ergo in forma, neg. maj. quia nequit Deus, (multò minus Asceticus Magister) prohibere actus, ad quos ipse út Author concurrit specialis, & ùt talis ministrans gratiam excitantem, quique ex suapte natura disponunt, & animam ad unionem intimam cum ipso conducunt, ex quo sequeretur, quòd nollet ipse Deus esse finis creaturæ supernaturaliter operantis, quo quid absonius? Si verò in sensu composito jussionis alicujus directoris, aliquis prædictos actus eliceret, aprehendens in illorum elicientia inobedientiam, & peccatum; tales tunc actus non essent verè, & realiter fidei, sed solùm apparenter, & in elicientis apprehensione: non enim regularentur per prudentiam, quæ ad omnes attendit circunstantias temporis, loci, atque subjecti, ac per consequens nec per pium affectum voluntatis, qui pius nequit esse in sensu composito alicuius impiæ transgressionis.

181 Obs. 4. Actus justitiæ potest

test esse malus : ergo & fidei. Ant. prob. Si quis quid debet injustè ablatum , & solvit ex vanagloria , actum exercet justitiæ: nam injustitiam delet illatam , & tamen est actus malus : ergo. Resp. neg. ant. & ad probationis ant. dic , injustitiam non deleri , nisi per actum justitiæ , qualis non est ex vanagloria elicitus ; tollitur verò effectus injustitiæ , hoc est , damnum proximi , quod sine actu justitiæ tolli per multas causas potest , út si in statu dementiæ restitueret latro , vel si ipse creditor assumeret sibi debitum , vel illud sponte dimitteret , quibus in casibus sine actu justitiæ cessaret obligatio restituendi , non autem injustitia ; nisi addita detestatione injustitiæ , & supponente , vel offerente Deo satisfactionem.

182 Obs. 5. Plures sunt actus supernaturales , qui tamen mali esse possunt: ergo ratio nostra ruit. Ant. patet : tum in consecratione , & absolutione sacramentali ex fine pravo elicitis. Tum in pœnitente, qui ex vana confitetur gloria. Tum in adulto ex ipsa Baptismum suscipere intendente , cujus volitio esset mala ex fine : & aliàs supernaturalis ex gratia , ad quam disponeret. Tum in charactere , de quo D. Thom. 3. p. q. 63. art. 2. ait : *Nullus habitus est , qui se possit ad benè , vel malè habere ; character autem ad utrumque* (undè infert , ipsum non esse habitum , sed potentiam) *utuntur enim quidam benè ; alii verò malè* : Tum in actu Prophetæ abutentis dono Prophetiæ , út Caiphæ , qui ex prava prophetavit intentione congruentiam Christi mortis ; atqui omnium horum actus supernaturales sunt: ergo non repugnat malitiam cum actu supernaturalis fidei consociari.

183 Resp. neg. ant. & ad primam ejus probat. quòd in consecratione (idem dic de absolutione) duplex est actio , alia instrumentaria , quæ immediatè tangit effectum , quæque non libera , nec vitalis , nec immediatè procedens est à Sacerdote , sed à virtute supernaturali communicata ipsius verbis externis : & hæc quidem supernaturalis ; mala verò nec est , nec potest esse. Alia est actio prævia: hæc autem naturalis , & mala est , & debet esse ex fine pravo elicita, sed quid mirum , si naturalis , & intrinsecè libera est ? Idem dicito de actione absolvendi sacramentali : pro quo vide tract. 2. disp. 3. n. 16.

184 Ad secundam negamus ex vana confitentem gloria verè confiteri : nam attritio ad minùs necessaria , finem respicit bonum, & supernaturalem , qui consociari repugnat cum fine naturali , & turpi inanis gloriæ. ¶ Ad tertiam resp. negando intentionem baptizandi in adulto esse supernaturalem ex se , (nisi aliundè motus à Deo eam elevet , & dirigat ad finem supernaturalem) sufficit ergo ex parte ipsius consensus physicus, qui non út dispositio supernaturalis, sed út conditio naturalis, sine qua non concurrit ad gratiam. ¶ Ad quartam dic, characterem esse virtutem instrumentariam , cujus actio supernaturalis mala nequit esse : dicitur tamen aliquis

quis malè illo uti ratione actionis præviæ, quæ mala potest esse, & malum respicere finem, sicut diximus de consecratione, & absolutione: Quia verò habitus ex terminis non prærrequirit actionem præviam, cui malum, vel bonum imputetur, ideò illo non benè, & malè, sed malè, vel benè juxta qualitatem illius uti posse dicimus.

185 Ad quintam resp. distinguendo in Propheta duplicem actionem, aliam præcedentem, qua cognoscit à Deo veritatem aliquam occultam, & hæc est supernaturalis, sed nullo modo mala; alia est verborum prolativa, & expresiva veritatis sibi revelatæ, & hæc est naturalis, quæ proindè perversa potest esse, & perversum respicere finem. Caiphas verò priorem non habuit actionem, ùt docet D. Thom. in Ioan. 11. lect. 2. sed tantúm posteriorem, & tamen prophetasse dicitur: quia Deus in illis verbis naturalibus sensum altiorem infudit, quàm pro tunc sonabant, sicut in verbis ex pravo fine consecrantis virtutem instrumentariam, & supernaturalem infundit.

DUBIUM XIII.

IN QUIBUS DETUR FIDES INFUSA?

186 SUpponimus Beatos non habere fidem, quippe cum habitu incompatibilem luminis glorioſi, carent etiam illa, qui nullo sunt Baptismo congratiati, vel abluti; ipsam verò habent, qui semel admisserunt, & in hac vita per nullum contrarium actum amisserunt. Dubium est de Dæmonibus, damnatis, Hæreticis, atque de Angelo, & homine in prima sui conditione, & nostra sequens

RESOLUTIO PRIMA.

187 DÆmones, & damnati carent fide supernaturali. Sic communiter Theologi contra Durand. concedentem illis fidem informem ex defectu gratiæ; & Ferre fidem speculativam, diversæque rationis à nostra ex defectu piæ affectionis. Habent verò aliquam fidem naturalem ex tot signis, & portentis visis acquisitam. Hæc secunda pars ùt minùs constat ex Jacobi 2. ibi: *Dæmones credunt, & contremiscunt.* Quod autem hæc fides non sit supernaturalis, sicut nostra, prob. ex D. Thom. 2. 2. art. 2. ad 2. ibi: *Undè fides, quæ est in Dæmonibus non est donum gratiæ.* Nunc sic; sed fides nostra, & de qua nobis sermo est, donum est gratiæ supernaturale actu, vel exactivè ad ipsam consequutum: ergo eo carent Dæmones, & eadem de causa cuncti damnati.

188 Prob. 2. Fides, licèt sit informis, est initium, & via ad salutem æternam consequendam, juxta illud ad Hebr. 11. *Fides est sperandarum substantia rerum*, & illud 2. ad Corinth. 5. Per *Fidem ambulamus*; sed in damnatis non est spes, nec via ad gloriam: ergo nec fides, quæ illos, ut in viam possint redire salutis, conducat, & illuminet. Undè dixit de Dæmone D. Ign. Epist. 8. ad Philip.

lip. *Ignorantia oppletus est propter voluntariam dementiam*: quæ verba de carentia scientiæ naturalis nequeunt, ùt supponitur, intelligi: ergo de privatione Cœlestis, seu supernaturalis, quod expresiùs dixit Anast. Synaita lib. 4. Exam. *Dæmones*, scilicèt, *In abyssum missos expertes esse Cœlestis luminis, & illuminationis.* Et quidem (quod est probatio tertia) si Dæmones longe à pio affectu ad credendum, necessariò habent in omnibus impiam, & depravatam affectionem, quomodò habebunt fidem, quæ per piam, & prudentem regulatur?

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRA primam assertionem.

189 Obs. 1. D. Thomam 1. ad Corinth. 3. lect. 3. *Non habitat Christus in nobis per fidem informem, alioquin habitaret etiam in damnatis*: ergo sentit dari in ipsis informem fidem. Resp. neg. talia esse verba in D. Thom. relato, sed sequentia: *Inde est, quòd multi cognoscunt Deum, vel per naturalem cognitionem* (ut Dæmones) *vel per fidem informem* (ùt gratia orbati) *quos tamen non inhabitat Deus*: quod verissimum est, & nihil infestum contra nos.

190 Obs. 2. Fides infusa non amittitur nisi per contrariam sibi infidelitatem; sed damnati plures ex una parte cognoscunt, & confitentur easdem veritates, quas in via crediderunt, & aliàs non omnes in instanti suæ damnationis in peccatum infidelitatis incurrerunt: ergo conservant fidem, quam ab initio possederunt. Resp. 1. ad destructionem fidei sufficere defectum pii affectus illam regulantis, & suppositionem impii, & depravati illam relegantis. Resp. 2. pravum affectum, quo nollent, si possent, credere, sufficiens esse contrarium destructivum fidei. Sed contra, et

191 Obs. 3. In divite Epulone remansit pius affectus erga proximos, dum à Patre Abrahamo enixè expostulabat, ut Lazarum quondàm pauperem, nuncium mitteret in domum Patris, fratrumque suorum, *ne & ipsi* (inquiebat) *veniant in hunc locum tormentorum*: (Luc. 16.) ergo servant damnati aliquem pium affectum. Quod & suadet ipsos non amisisse syndéresim, & naturalem in bonum inclinationem, sunt enim ipsis connaturales, & consequenter inamisibiles. Resp. Epulonem non ex pio, sed ex impio affectu, quo fortè voluit, & credidit monitum Lazari non profecturum, nisi in majorem Parentis, & Fratrum pernitiem illud dixisse. Et quamvis damnati retineant syndéresim, eam tamen sic vitiatam, & depravatam per culpam, ut hæc omnem retrudat inclinationem in bonum, & summam superinducat propensionem in malum.

192 Obs. 4. pro Ferre (& quidem urgenter) D. Thomam 1. p. q. 64. art. 1. in corp. ubi distinguit in Dæmonibus triplicem cognitionem, aliam naturalem, & hæc, inquit, *nec est allata, nec diminuta*; alia est per gratiam, & hæc est duplex, alia practica in Deum ferens

per

per amorem ipsius ; alia speculativa, dum scilicèt, per eam cognoscuntur aliqua secreta divinorum revelata, & de hac ait ; *secunda autem cognitio, quæ est per gratiam, in speculatione consistens, non est in eis totaliter ablata, sed diminuta* : ergo quamvis diminuta, remanet fides in eis. Resp. D. Thom. non loqui de cognitione speculativa, quæ per gratiam habetur supernaturalem, sed per gratiam extrinsecam naturalem, qualis est extrinseca revelatio Angelorum bonorum, per quam sciunt aliqua mysteria revelata sub motivo naturali, quæ sine tali notificatione scire non possent, & ideò quædam gratia dici potest, quam tamen haberent imminutam, si ab initio non corruissent, per illuminationem inferiorum à superioribus Angelis immissam. Legatur D. Thom. qui verbis suprà relatis hæc addit sine intermisione : *Quia de hujusmodi secretis divinis tantùm revelatur eis, quantùm oportet, vel mediantibus Angelis, vel &c.*

193 Obs. 5. In inferno perseverat character supernaturalis : ergo & fides supernaturalis. Nega conseq. & parit : tum quia character non habet in inferno contrarium, per quod destruatur, quod tamen fidei suprà n. 190. assignavimus. Tum quia character etiam illic obit aliquod munus, quod est signare, & discernere ipsum habentes in majorem ipsorum ignominiam, & oprobrium coram non habentibus : hoc autem munus signandi, & discernendi non est proprium, & per se fidei, quia non collata est ad discernendum, sed ad credendum.

RESOLUTIO SECUNDA.

194 HÆreticus non habet fidem Theologicam circa mysteria, quæ credit. Sic D. Thom. 2. 2. q. 5. art. 3. ibi : *Dicendum, quòd in Hæretico discredente unum articulum fidei, non manet fides, neque formata, nec informis.* D. Thomam sequuntur communiter Theologi contra Durand. & D. Bonav. Prob. 2. ex Trid. sess. 6. c. 15. ubi supponit fidem amitti per Infidelitatem; sed hæresis est species Infidelitatis juxta Stephan. Papam cap. *dubius de hæret* : ergo. Prob. 3. ex D. Aug. lect. 17. contra Faust. cap. 3. ibi: *Qui in Evangelio quod vultis creditis, quod vultis non creditis, vobis potiùs, quàm Evangelio creditis.*

195 Ratio D. Thom. est : quia ubi deest ratio formalis motiva fidei, deest fides physicè ; sed in discredente unicum mysterium deest ratio formalis motiva fidei. Hæc minor patet : Ratio formalis motiva est veritas divina, ùt revelata; sed hæc semel non credita in uno mysterio, fallit in omnibus. Prob. hæc minor : Eadem est hæc veritas respectu omnium : ergo si respectu unius fallit, quia non est certa, eamdem patietur erga mysteria omnia fallentiam : ergo non poterit movere sine suspicione veritatis, quod alienum est à ratione fidei motiva. Ex quo sequitur, quòd, si Hæreticus interrogatus : *Cur hoc credit mysterium ?* Responderet : *Propter divinum testimonium*; posset illi contradici : vel hoc est ipsal-

fallibile, vel non? Si est: quare non credis omnia, quæ revelat? Si non: quare hoc, vel illud credis firmiter propter infirmum testimonium? Sanè nihil sanum responderet, quod non infirmaretur.

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRA 2. assertionem.

196 OBS. 1. Habitus Philosophiæ conservatur, licèt non extendatur ad omnes inferendas conclusiones, cum sola extensione circa aliquas: ergo etiam habitus fidei cum solo assensu aliquarum, non omnium veritatum. Resp. cum D. Thom. 2. 2. q. 5. art. 3. ad 2. negando conseq. & parit. nam ratio formalis Philosophiæ est multiplex materialiter, quatenùs per multa media, & principia procedit Philosophus ad attingendas diversas conclusiones, vel etiam unicam; fides verò omnia credit mysteria propter unam tam materialiter, quàm formaliter rationem, scilicèt testimonium divinæ Veritatis, quod, cùm sit indivisibile, aut tota, aut nihil massæ credibilium corrumpitur, si deficiat. Replicabis, et

197 Obs. 2. Hæreticus credit (quæ mysteria credit) quia Deus ipsa revelavit: ergo habet idem objectum tam materiale, quàm formale, ac fidelis: ergo per eumdem credit habitum fidei: & suadet hoc, quòd, si quis cadat Catholicus in hæresim, eadem facilitate, ac antea credit illa, quæ non discredidit mysteria: ergo signum est manere in ipso eamdem fidem. Resp. Hæreticum apparenter solùm credere propter testimonium Dei; vel, si propter ipsum credit, est propter ipsum innixum proprio iudicio, alioquin, si propter ipsum solúm, æquè crederet omnia credibilia. Nec verum est, lapsum in hæresim eamdem firmitatem conservare ad credendum aliqua, cujus signum est, semel lapsum in unam, facilè in alios plures, & pejores fortè incidere errores, út experientia docet.

198 Obs. 3. Potest quis servare preceptum unum propter authoritatem Dei præcipientis, quæ unica est, & non servare omnia: ergo poterit etiam credere unum mysterium, & non omnia propter authoritatem Dei revelantis, licèt hæc sit unica. Respondet D. Thom. suprà laud. ad 3. quòd licèt authoritas Dei præcipientis sit una; motiva verò proxima ipsam applicantia possunt esse diversa, & ideò circa unum præceptum efficaciùs movere ad obediendum, quàm circa alia, quod experientia docet nos; at testimonium divinum unum est, & indivisibiliter movens ad credendum: quia infallibilitas, ratione cujus movet, æqualiter urget intellectum erga omnia credibilia.

199 Obs. 4. Artifex sciens regulas artis, illasque omittens, non ex hoc amittit artem: ergo fidelis sciens testimonium Dei, & tamen non credens aliqua revelata, non amittet fidem. Concesso ant. dist. cons. non credens internè non amittet fidem, nego; non credens purè externè, conc. conseq. Constructio

tio externa artificis, de qua loquitur objectio, comparatur cum confessione externa fidei, & sic pari currunt gressu: quia sicut sciens regulas, & illas omittens, non privatur arte, sic credens interiùs, & non confitens exteriùs, non amittit fidem. Sed quid indè? Nihil, cùm talis non sit verè Hæreticus, de quo loquitur assertio.

RESOLUTIO III.

200 ANgelus, & homo in prima sui conditione habuerunt fidem. Sic communiter Theologi contra Mag. Sent. D. Bonav. Gabr. & alios. Prob. 1. ex D. Thom. 2. 2. q. 5. art. 1. ubi id ipsum, quod nos, inquirit, & resolvit: *Necessè est*, inquit in corp. *dicere, quòd Angelus ante confirmationem habuit fidem, & similiter homo ante peccatum*: Ratio est: quia conditi sunt cum gratia, & sine gloria: ergo oportuit habere fidem: tum quia *accedentem ad Deum*, inquit Apost. ad Hebr. 11. *oportet credere*. Tum, nam creati in gratia tendunt in gloriam: & ut hanc consequantur, requiritur invocatio Dei illam conferentis; ast *Quomodò ergo invocabunt, in quem non crediderunt*, inquit idem ad Rom. 10? Et quomodò pervenient, si per fidem non ambulent, cùm ipse 2. ad Corinth. 5. dicat, *per fidem ambulamus*? Nec sufficit dicere, habuisse claram, vel perspicuam Dei cognitionem, ùt plures SS. PP. loquuntur: nam per hoc unicè innuent habuisse vivatiorem fidem, non verò hanc absolutè non habuisse. Sic D. Thom. nuper relatus.

DISPUTATIO II.

DE SPE.

AD cognitionem Dei per fidem, sequitur per spem in illum ambulare adipiscendum; quòd si spem possidendi non haberemus, neque per fidem ambularemus, contra dictum Apostoli, suprà commendatum: quia nemo in illum tendit ire terminum, ad quem non se expectat perventurum. Ideò & ordinem Apostoli insequentes nominandi hanc virtutem in secundo loco, eam versamus in secunda hac disceptatione, ut per has duas gradientes, quæ minores sunt, virtutes, ad eam, de qua dixit Apost. 1. Corinth. 13. *Major autem est charitas*, feliciter, Deo dante, perveniamus differendam.

DUBIUM I.

QUODNAM SIT OBJECTUM PRIMARIUM quod spei Theologicæ?

1 SPes *est habitus infusus, per quem voluntas in Deum, ùt in bonum arduum tendit, ipsius misericordiæ auxilio consequendum.* Per hoc bonum arduum aliqui solam beatitudinem formalem intelligunt (quæ consistit in Visione Dei, non ùt visio est, sed ùt possessio est illius) alii intelligunt beatitudinem objectivam (quæ consistit in objecto, quod videtur, non in quantùm videtur, sed in quantùm possidetur)

& per hoc objectum alii intelligunt solius Dei possessionem, alii verò possessionem Dei, & attributorum: alii denique per bonum arduum intelligunt, tum beatitudinem formalem, tum objectivam, tum & omne bonum, quod in potestate est Dei nobis dandi, & nostri illud ab ipso expectare dandum. Quid nos sentiamus, sequens indicit

UNICA CONCLUSIO.

2 SOlus Deus, & ejus attributa in quantùm possessa (quod idem est ac beatitudo objectiva) sunt objectum primarium *quod* spei Theologicæ. Sic NN. Salm. tr. 18. dub. 1. cum communi Thomistarum calculo, quos gravissimi Theologi extra Scholam D. Thom. insequuntur: Prob. ex ipso 2. 2. q. 17. art. 2. ubi ait: *Non minus aliquid ab eo sperandum est, quàm sit ipse.* Ipse D. Thom. opere, quod verbo dixit, confirmavit, dum à Christo interrogatus, quam mercedem pro suis egregiis peteret scriptis? *Non aliam Domine, nisi te ipsum,* respondit. Et art. 5. id ipsum confirmat, dicens: *Et sic patet, quod spei in quantùm est virtus, principale ejus objectum est Deus.*

3 Quòd autem non solus Deus, sed ejus attributa, & perfectiones, prob. nam bonum, quod per spem Theologicam expectamus, est perfectè saciativum nostræ voluntatis; hoc autem non est Deus solus: quia licèt sit bonum infinitum in sua prima linea, attamen impertransita prima, dici potest infinitum negativè, in quantùm præter ejus bonitatem dicunt & suam attributa: & licèt secundariam, appetibilem tamen primariò ab appetitu rationali: ergo non solùm Deus sub ratione Deitatis, sed cum linea attributali satiat, & consequenter speratur. Quod parificatur exemplo charitatis (cujus objectum idem est ac spei, cum disparitate amati, vel sperati) & de illo diximus tract. 4. disp. 1. dub. 3. esse aggregatum ex bonitate Deitatis, & attributorum: ergo idem de objecto spei dicendum erit. Et quidem, quis dubitet, quin, si præter Deum nullum attributum cognosceret Beatus, Beatus non esset: esset enim anxius, & inquietus, nisi cum Deo, totum quod est Dei possideret? Undè

4 Diximus in conclusione, *solus Deus*, non ut excluderemus in Deo aliquid Dei, sed ut exciperemus omnem bonitatem creatam, quæ nec est Deus, nec in Deo, licèt sit à Deo. Et ratio est, quia virtus Theologica ex hoc dicitur talis: quia Deum respicit, ùt objectum: ergo quidquid non est Deus, vel formaliter in Deo, excludi debet ab objecto ipsius. Quod parificatur exemplo aliarum virtutum Theologicarum, quæ omnes solùm Deum, non creaturas, respiciunt tamquàm objectum primarium: quia omnes habent munus rectificandi hominem in ordine ad suum ultimum finem, qui est Deus: & ideò respiciunt ipsum immediatè, creaturas verò secundariò, & tamquàm media ad ipsum; ad distinctionem virtutum moralium etiam supernaturalium, quæ media

im-

immediatè, Deum verò, illis mediantibus, attingunt. Et ideò dixit D. Thom. 2. 2. q. 17. art. 2. ad 2. *Spes principaliter respicit beatitudinem æternam; alia verò, quæ petuntur à Deo, respicit secundariò in ordine ad beatitudinem æternam.*

5 Quod adeò verum est, ut nec beatitudo formalis (quæ est ipsa visio, seu possessio Dei) sit objectum primarium; vel enim sumitur ùt quoddam ens particulare creatum, & sic non differt ab aliis creaturis, vel sumitur ùt possessio Dei (qui est beatitudo objectiva) & sic, licèt sit finis *quo*, non autem finis *qui* possidendus est. Est dicere, quòd est id, *quo* objectum spei consequendum est, non verò ipsum objectum, *quod* speratur possidendum: & per hoc obviam fit asserentibus beatitudinem formalem esse objectum spei: non enim speramus possessionem, sed quòd per ipsam est possidendum, nempe Deus. Undè quandò passim dicimus, quòd speramus beatitudinem æternam, hoc de beatitudine objectiva est intelligendum: ipsa enim est Deus possidendus.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

6 OBS. 1. Ratio formalis *sub qua* sperandi est, ùt dub. 3. dicemus, Omnipotentia Dei, ùt auxiliatrix; sed sub hac ratione æquè possumus sperare bona creata, ac increata: ergo æquè ac ista erunt, & illa objectum sperandum. Concessa mai. neg. min: non enim æquè, sed inæqualiter sperantur creata, ac increata bona: hæc quipe ùt finis, & propter se; illa verò ùt media, & propter increata sperantur consequenda: sicut omnia sunt credibilia ratione testimonii Dei; & tamen non omnia sunt objectum primarium, sed vel hoc, vel secundarium.

7 Obs. 2. Actus Spei est amor concupiscentiæ: nam respicit bonum speratum, non ùt bonum in se, quod est proprium charitatis, sed ùt bonum nobis, quod proprium est concupiscentis; sed repugnat, quòd ipse Deus ametur à nobis, ùt nobis bonus: nam hoc erit ordinatio perversa Dei in nostri commodum: ergo & quòd sit objectum speratum: erit ergo, inquit Durandus, non Deus, sed visio, vel possessio Dei. Concessa maj. dist. imbibitam minorem; erit ordinatio perversa, si ly *nobis* dicat finem *cujus gratia*, conc; si dicat solùm finem *cui*, nego imbibitam, & conseq. Nulla est perversio in sperando Deum ùt bonum nobis, quia rursus bonum hoc nobis, seu nostri, quod nos solùm respicit ut finem cui, ordinatur in Deum ùt finem principalem, & *cujus gratia.*

8 Obs. 3. Objectum Spei est præmium, & præmium est effectus meritorum; sed Deus nequit esse effectus meritorum: ergo nec objectum Spei. Resp. neg. mai. quoad secundam partem: nam equus à Rege in præmium strenui Ducis collatus dicitur præmium, & tamen non est effectus Ducis. Dicitur ergo Deus præmium: non quia sit effectus, sed quia per connotatio-

nem meritorum ipse Deus à se ipso nobis datur, & ùt summùm possessio, vel visio illius erit effectus meritorum in genere causæ moralis, sicut possessio equi, non equus, potest dici effectus facinorum egregiorum Ducis.

9 Obs. 4. D. Thomas 2. 2. q. 17. art. 2. in corp. ait: *Hoc autem bonum* (quod speratur) *est vita æterna, quæ in fruitione ipsius Dei consistit*: ergo non ipse Deus, sed Dei fruitio est objectum. Resp. explic. D. Thomam quoad primam partem: est vita æterna formalis, nego, objectiva, conc. & dist. quoad secundam; quæ in fruitione formali consistit, sumpta vita æterna, seu beatitudine quoad complementum, conc; quoad substantiam precisè, nego ant. & conseq. vita æterna, seu beatitudo objectivè sumpta est ipse Deus speratus, & de hac ait D. Thom. esse objectum Spei: quod autem addit, beatitudinem consistere in fruitione, intelligendum est de vita æterna, seu beatitudine completa, qualiter dicit non solùm Deum visum, & possessum (in quo consistit beatitudo substantialiter) sed etiam Deum per charitatem amatum, & fruitum. Vide infrà tr. 16. disp. 2. n. 1.

10 Obs. 5. (& urgentiùs) Idem est objectum Spei, ac beatitudinis formalis (quæ consistit in possessione Dei juxta dicenda tract. 16. disp. 2. dub. 2.) sed objectum beatitudinis formalis est sola essentia primariò, & attributa secundariò: ergo hæc erunt respectu Spei objectum secundarium, & non primarium, contra ea quæ diximus n. 3. Major prob. (& minor probabitur) nam id ipsum, quod in via speratur, in Patria possidetur: ergo tenet major; & minor etiam patet: quia beatitudo formalis est ipsa visio Dei; sed visio Dei primariò respicit Deum, & secundariò attributa: est enim participatio formalis visionis divinæ, quæ sic ad illa terminatur: ergo, & minor tenet. Duplicem solutionem refert N. Paulus ex N.N. Salmant. apud illum laudatis, aliam negantem idem esse objectum Spei, & beatitudinis formalis, quam laudat ùt probabiliorem, & tamen ait, quòd affirmans sustinenda est, cui libenter adhæremus: nam quis neget, quòd, si ipsum, quod speramus, non & possidemus, non satiamur, nec acquiescimus? ergo idem est objectum nunc speratum, & tunc possidendum. Ad probationem in contrarium dicimus, quòd visio, licèt sit unica actio, habet duas expressiones, alia est primaria videndi Deum, & sub hac fatemur Deum primariò, & attributa secundariò respicere; alia secundaria ipsum possidendi, & sub hac denominatur beatitudo formalis, sub eaque respicit, nedum Deum, sed & attributa, & consequenter idem, quod speratur, possidetur: & ad hunc sensum trahenda est (& quidem non invita) alia solutio à nobis data tract. 3. disp. 1. n. 32.

11 Obs. 6. Sequitur etiam Relationes divinas esse objectum primarium Spei: nam sine visione, & possessione illarum, appetitus nos-

ter

ter non satiatur ; sed hoc stare non potest ; siquidem illæ ex se non dicunt perfectionem , nec bonitatem satiativam , ùt supponimus ex tract. 6. disp. 2. dub. 4. ergo ruit conclusio. Tripliciter respondent N. N. Salmant. à N. Paul. hìc relati , scilicèt , concedendo , negando , & disting. sequelam. Nos compendii gratia ultimam eligimus solutionem, & sub distinctione admittimus sequelam : nam licèt relationes divinæ in se non habeant perfectionem, & bonitatem transcendentalem , & intrinsecam , habent tamen illam extrinsecam , & ad se terminatam, in hoc sensu , quòd , licèt ipsæ non sint bonæ , est tamen bonum , & perfectio illas intelligere , adeò ut, si intellectus illas non possideret, & intelligeret , anxius esset, & inquietus usque ad earum effectivam possessionem , & visionem. Undè in forma resp. dist. imbibitam probationem minoris : relationes non habent bonitatem intrinsecam , conc. extrinsecam , seu terminativam, nego min . & conseq.

QUÆRES:

12 Quomodò intret ly *arduum* in diffinitione Spei ? Et in quo arduitas consistat ? Ab hoc ultimo incipiendo , varii sunt modi illam explicandi ; omnes tamen sic , vel sic in unum incidunt , quem tenent N. N. Salm. in præs. n. 30. & nos cum illis , scilicèt , consistere in difficultate acquirendi bonum speratum , afferente ex se aflictionem, & agonem. Hæc autem difficultas diversa est pro diversitate sperantium : nam alia est afflictio , & pœna sperantis hominis , orta à perpeti lucta corporis , & animæ ; alia fuit Angelorum ex agone proveniens cum Angelis malis concertato ; alia SS. antiquorum PP. in sinu commorantium Abrahæ ex diuturna possidendi Deum dilatione ; alia S. P. N. Eliæ ex prolixo luctamine cum Anti-Christo in fine mundi ineundo : Alia est animarum , quæ in Purgatorio degunt ex acerbis , quos ibi subeunt , cruciatibus ; alia hominis in statu innocentiæ orta ex eo , quòd posset labi (ùt defactò lapsus est) omnes tamen hæ difficultates , seu pœnæ de materiali se habent ad rationem ardui , quod difficultatem affert sic , vel sic explicatam , vel contractam.

13 Obs. D. Thomam in 3. ad Annibal. dist. 26. quæst. unic. art. 4. ad 5. ubi loquens de SS. PP. expectantibus in Limbo , hæc ait : *Delectatio , quæ causatur ex certitudine , absorbebat omnes afflictiones, quæ ex dilatione affligere possunt.* Ecce Sanctos PP. ex una parte sperantes , & ex alia nullam difficultatem , nec pœnam sufferentes : ergo arduitas spei in difficultate non consistit. Ante responsionem audi ipsum D. Thom. 3. p. q. 52. art. 2. ad 2. *Duplex est* (inquit) *dolor , unus de passione pœnæ , quam patiuntur homines pro peccato actuali ; alius dolor est de dilatione speratæ gloriæ , secundùm illud Prov. 13. Spes , quæ differtur , affligit animam. Quem quidem dolorem* (intende) *patiebantur SS. PP. in Inferno.* Ecce tibi D. Thom. contrarium sibi expressè, ni-

si dicatur (& defactò respondetur) quòd in prima authoritate non ait D. Thom. SS. Patres afflictiones non subisse, sed quinimò illas supponit; absorptas verò, inquit, fuisse, vel quasi non illas sensisse præ summa summi boni delectatione, quod consecuturos certò se sperabant. Quod & experti sunt plures Martyres, qui verè acerbè passi sunt, & animæ sanctæ passim experiuntur, quæ tamen, si ardenter divini amoris dulcedine feriuntur, dolores, flagellationes, morbosque vix sentiunt, & fortè in ipsa angustia pace potiuntur augusta.

14 Ad secundam quæsiti partem resp. rationem ardui conducere per se, & essentialiter ad objectum spei Theologicæ. Sic D. Thom. 2. 2. q. 15. art. 1. & 3. & q. 28. art. 4. ad 2. & alibi sæpe locorum, sed præsertim in 3. dist. 26. q. 2. art. 2. & ibidem ad Annibal. art. 2. q. unic. Et quæst. unica de spe art. 1. ibi: *In objecto spei quatuor considerantur: Primò quidem, quòd sit bonum, per quod differt à timore: secundò, quòd sit boni futuri, per quod differt à gaudio, vel delectatione: Tertiò, quòd sit boni ardui, per quod differt à desiderio: Quartò, quòd sit boni possibilis, per quod differt à desperatione.* Ex quibus sic

15 Prob. secundæ partis assertio: spes, & desiderium distinguuntur essentialiter (nam & separantur: plura enim desideramus, quæ non speramus) sed non adest differentia essentialis inter ea præter rationem ardui, quam assignat D. Thom. nuper laud. (vel eam assignent adversarii) ergo ratio ardui est ad objectum spei quid conducens essentialiter. Nec dicas desiderium saltim efficax inseparabile esse à spe: quia debet versari sicut illa circa rem possibilem, & fortè arduæ consecutionis: non inquâm, quia spes non compatitur cum desperatione; compatitur verò cum illa desiderium efficax, ùt patet in infirmo, vel Medico, qui efficaciter desiderant valetudinem possibilem, & illam sæpissimè desperant: ergo non sat est, quòd in possibilitate rei conveniant consequendæ, ut sint idem effectus. Verum est (satisfit tricæ) quòd omnis spes est desiderium, vel cum desiderio: hoc enim solùm probat conjungi spem cum desiderio, servante verò utroque suam cujusque rationem formalem attingendam.

16 Obs. contra hanc partem assertionis: Objectum spei debet esse bonum (pertinet enim hæc virtus ad lineam voluntatis) sed arduum bonum non est, sed quinimò, quia arduum, difficile, & quia difficile pœnale, & afflictivum: ergo non conducit ad objectum spei. Resp. Nos non intendere, quòd ratio ardui sit objectum spei, sed quòd conducat ad illud út conditio essentialiter requisita, sicut obscuritas ad objectum fidei. Quòd autem sit difficilè, non obstat, ut sit bonum: in hac enim difficultate splendet specialis bonitas, ùt tenet D. Thom. in 3. dist. 26. q. 1. art. 2. ad 1. dicens: *Difficile, vel arduum addit quamdam specialem rationem bonitatis, scilicèt pretiositatem quamdam ex hoc ipso, quòd non de facili habetur, sicut dicitur omne rarum charum.*

DU-

DUBIUM II.

QUODNAM SIT OBJECTUM FORMALE, vel ratio sub qua objecti spei Theologicæ?

17 PAludanus, & alii assignant pro ratione *sub qua* spei arduitatem objecti, quod sperat. Scotus, Suarez, & alii ejusdem labii tenent esse bonitatem, quatenùs nobis bona est. Thomistæ communiter, quibus plures subscribunt Jesuitæ, asserunt Omnipotentiam, ùt potentem nobis auxiliari, ad bonum adeò arduum assequendum. Sic etiam NN. Salm. hìc dub. 3. Cum quibus sit

NOSTRA, ET UNICA CONCLUSIO.

18 RAtio sub *qua* motiva spei Theologicæ est Divina Omnipotentia, ùt auxiliatrix. Consonat oppidò assertio hæc cum Divinis litteris: nam Psalm. 17. dicitur: *Deus meus, adjutor meus, & sperabo in eum*, & Psalm. 90. *Susceptor meus es tu, & refugium meum: Deus meus, sperabo in eum.* Consonat etiam cum Trid. sess. 6. c. 13. ibi: *Nemo sibi certi aliquid absoluta certitudine pollicetur; tametsi in Dei auxilio firmissimam spem collocare, & reponere omnes debent.* Est etiam expressa in D. Thom. quæst. disp. de spe art. 1. ubi docet, quòd ita se habet auxilium ad spem, sicut testimonium ad fidem. *Sic igitur* (concludit) *sicut formale objectum fidei est veritas prima... ita etiam formale objectum spei est auxilium divinæ potestatis.* Et ibidem art. 4. ait: *Spei autem, secundùm quod est virtus Theologica, objectum formale est auxilium divinum, cui inhæretur.* Quid expressius? Ergo juxta Script. Trid. & D. Thom. est nostra conclusio.

19 Confirmatur ex illa pia, & nonnihil Redemptoris nostri consolatrici responsione, dum dixit (Matth. 18.) *Facilius est Camelum per foramen acus transire, quàm divitem intrare in Regnum Cœlorum. Auditis autem his Discipuli mirabantur valdè dicentes: Quis ergo salvus poterit esse?* Quos, ut consolaretur, & divitibus nonnulla spes videndi Deum supereſſet, non ad arduitatem, bonitatem, vel misericordiam Dei accurrit, sed ad ejus Omnipotentiam, cujus auxilio omnia, quantumvis ardua, & difficilia, fiunt posibilia: *Apud homines* (respondet Jesus) *hoc impossibile est; apud Deum autem omnia possibilia sunt*: ergo ratio sperandi obtentu difficilimum præmium videndi Deum, non hujus bonitas, non arduum hujus bonitatis, non misericordia, non ejus fidelitas, nec ejus promissio (ùt volunt aliqui) sed ejus est Omnipotentia nobis auxiliatrix.

20 Prob. ratione: Id est ratio formalis sub qua spei nostræ, quæ redditur interroganti, eccur beatitudinem speramus? Sed interroganti: *Eccur tantum, & tam ardum, difficileque bonum speramus?* In promptu respondemus: *quia quamtumvis arduum, divino auxilio præstante vires ad illud obtinendum jure nitimur*, & non respondemus: *quia bona, vel nobis commoda* (quæ sunt propriæ rationes ad amandum, vel desideran-

dum, non verò ad ſperandum) ergo divinum auxilium, vel potiùs Omnipotentia, ùt auxiliatrix, eſt ratio formalis motiva noſtræ ſpei.

21 Ehinc ſequitur primò (per quod probat. ſecunda ratione) arduitatem non eſſe rationem ſub qua, cujus ſignum eſt, quòd per hanc licèt diſtinguatur à ratione *ſub qua* deſiderii, non verò à magnanimitate, quæ ſupponit D. Thom. 2. 2. q. 17. art. 5. ad 4. quòd diſtinguitur à ſpe, & tamen ibi aſſerit convenire utriuſque objectum in ratione ardui: ergo non eſt hæc ratio propria, & differentialis objecti formalis ſpei. ¶ Et confirmatur, nam id, quod non movet, ſed potiùs retrahit, & retardat, non eſt ratio motiva ad ſperandum; ſed talis eſt ratio ardui, quod quippè difficile, & afflictivum non ſolùm retrahit, verùm & ſæpè in deſperationem provocat, & trahit: ergo nequit eſſe ratio formalis ſub qua. ¶ Nec obeſt (ſatisfit replicæ) quòd num. diximus 16. arduitatem afferre ſecum ſuam aliqualem bonitatem: hæc enim, præterquamquòd ſolùm ſe tenet ex parte rationis *quæ*, non convenit arduo, ùt arduum eſt vincendum, ſed út jam defactò eſt victum, ad quod ſequitur victoria, quæ omninò bona, & jucunda eſt: Undè arduum non formaliter, ſed virtualiter, effectivè, vel terminativè dici poteſt bonum appetibile: quia ſcilicèt terminus, vel effectus ad ejus ſecutus triumphum bonus eſt.

22 Sequitur 2. quòd nec bonitas objecti ſperati poteſt eſſe ratio *ſub qua* ſperandi; aliàs non diſtingueretur affectus ſpei ab affectibus deſiderii, vel ſimplicis concupiſcentiæ, quod nemo ullus concedet. Undè ſequitur ultimò, quòd nihil creatum poteſt eſſe ratio ſub qua motiva ſpei: eſt enim hæc virtus Theologica, ſic dicta: quia Theos, id eſt Deum, vel aliquid Dei attingit tam út *quòd*, quàm ùt *quo*: ergo nihil creatum poteſt illam movere formaliter ùt *quò*.

ARGUMENTA CONTRARIA.

23 OBſ. 1. Interroganti: *eccur à Deo ſperas beatitudinem æternam?* ſtatim communiſſima, & approbata apud omnes ſatisfacit reſponſio: *quia Deus eſt miſericors*: Et ideò dixit David Pſalm. 65. *Salvum me fac propter miſericordiam tuam*, & Pſalmo 108. *Salvum me fac ſecundùm miſericordiam tuam.* Nonnulies etiam, (& quidem appoſitè) reſpondetur: quia Deus promiſsit ſalvum facere populum ſuum, & ſervos ſuos ſibi fideliter ſervientes: undè idem dixit Pſalm. 118. v. 42. *quia ſperavi in ſermonibus tuis*, id eſt, in promiſsionibus ejus. Et iterum ibidem: *In judiciis tuis ſuperſperavi*: & non ait in tua Omnipotentia, vel auxiliis, quod id ipſum paſsim in ſacris literis offendes, & in communi omnium fidelium praxi reperies, qui intenti in miſericordiam Dei, quin omnipotentiæ meminerint, iteratos ſpei actus eliciunt à nemine Doctorum ullo reprobatos, ab omnibus verò collaudatos. Nunc ſic; ſed miſe-

ri-

ricordia, & promisio Dei distinctæ sunt in Deo ab Omnipotentia, & alterius lineæ, quippe illa ad voluntatis, hæc ad intellectus pertinent dictionem : ergo non tenet conclusio.

Ad hoc argumentum haud difficile respondetur, paradigmate desumpto à Sapientia divina, quæ quidem si nullimodè concurreret ad credendum, fides nostra non esset infallibilis ; ast, sicut jam suprà disp. ant. n. 21. diximus, sapientia solùm præsuppositivè concurrit ad motivum credendi, illius verò jam præhabita notitia, quæ concurrit in recto est veracitas divina, ùt actu est revelans : sic in præsenti fateri debemus aliquomodò concurrere misericordiam, & fidelitatem Dei, non verò proximè, & in recto, sed præsuppositivè & remotè, quasi per modum conditionis, quæ si non præiret nec auxilium Dei proximè ad movendum concurreret.

24 Obs. 2. D. Thomam 2. 2. q. 5. art. 4. ibi : *Bonum autem, quod aliquis sperat obtinendum, habet rationem causæ finalis : auxilium autem per quod aliquis sperat illud bonum obtinere, habet rationem causæ efficientis.* Idem repetit arg. 5. Ex quo sequitur, auxilium non exercere actionem causæ formalis : nam causa efficiens non movet, nec specificat, sed efficit. ¶ Confirmatur : auxilium est medium ad beatitudinem consequendam : ergo non se tenet ex parte finis consequendi tamquàm ratio ad illum movens consequendum. ¶ Ultra : quia ratio *sub qua* specificativa debet esse intrinseca objecto specificanti, cujusmodi non est auxilium divinum objecto divino sperato: ergo non est hoc ratio motiva spei nostræ.

Unico respondetur verbo ad auctoritatem, & rationes, dicendo, quòd auxilium sumptum pro effectu creato, ab omnipotentia producto, & in sperante intrinsecè recepto, ut difficultates possit superare, & bonum divinum obtinere, sic est causa, vel virtus efficiens, sicque est medium, sicque est quid extrinsecum ; sic verò non est ratio *sub qua* speramus : hæc enim est divinum auxilium increatum, hoc est, divina & increata Omnipotentia producens, & communicans productum auxilium creaturis. Ipsa autem Omnipotentia est finis ùt *quo* saltim, non autem est medium; est etiam quid intrinsecum bono sperato, quippe & indistincta, seu identificata cum illo. Quod totum perbellè consonat, & conducit ad munus exercendum causæ formalis motivæ spei. Ultra quod non pugnat ratio formalis motiva cum extrinseca affectione objecti *quod* specificantis : videmus enim divinum testimonium extrinsecè afficere rem revelatam, & tamen illud dicimus esse rationem formalem fidei motivam.

25 Obs. 3. Spes debet attingere suum objectum sub ratione boni (pertinet enim ad lineam voluntatis) sed Omnipotentia non exprimit rationem boni : pertinet enim ùt auxilians ad lineam entis: ergo nequit esse ratio objectiva spei *sub qua*. Dist. maj, debet attingere objec-

jectum sub ratione boni ex parte rationis *quæ* speratur, & appetitur, conc: ex parte rationis *sub qua*, subdist. sub ratione boni *ùt quod*, nego; *ùt quo* conc. maj. transeat minor, & neg. conseq. Est dicere, quòd illud, quod speratur, debet esse bonum *ùt quod*; id verò, sub cujus ratione speratur, satis est, quòd sit bonum *ùt quo*, id est, *quo* bonum speratur: haud secùs, quàm testimonium divinum út testificans non explicat rationem veri credendi; est tamen verum ùt *quo*, id est, quo veritates divinæ creduntur à fidelibus. Sed replicabis, et

26 Obs. 4. Ipsa Omnipotentia, ùt auxilians, est unum ex bonis, quod speramus videre, & posside-re: ergo ipsa est bonum *ùt quod* speratum: ergo ipsa non est bonum *quo*, seu ratio sub *qua* speramus: ruit ergo nuper data solutio. Ad hoc facilè respondetur, quòd sicut testimonium divinum simul est creditum *ùt quod*, & ratio *qua* ipsum creditur: quia ad unam rationem formalem non additur alia (quod mille potest parificari exemplis) sic Omnipotentia auxilians, & est objectum bonum, *quod* speramus, & est ratio *qua*, seu cujus auxilio innitentes, illud ipsum bonum Omnipotentiæ speramus videndum, atque possidendum.

DUBIUM III.

AN QUIS POSSIT VERA SPE THEOlogica sperare beatitudinem alterius?

27 CIrca præsentem difficultatem Lorca, & Castillo referens suum Doct. subt? in 3. dist. 26. quæst. unic. §. *Hæc etiam*, sentiunt absolutè dari posse spem beatitudinis alterius. Suar. in præs. disp. 1. sect. 3. Vazq. & alii in omni eventu negant. Thomistæ verò, & nos cum illis media via incedimus, quam sequens indicit

RESOLUTIO NOSTRA:

28 NOn potest quis per se sperare spe vera, & Theologica beatitudinem alterius, potest verò per accidens, facta aliqua suppositione accidentali infrà explicanda. Prima pars prob. 1. ex D. Aug. in Enchirid. cap. 8. ubi ait: *Fides & suarum rerum est, & alienarum: Spes autem non nisi bonarum rerum est ::: & ad eum pertinentium, qui earum spem gerere perhibetur.* Prob. 2. ex D. Thom. in 3. dist. 26. q. 2. art. 5. quæstiunc. 4. ad 2. ibi: *Fides non est tantùm de illis, quæ pertinent ad se, sicut spes*: quæ verba conciscè id ipsum, quod latiùs dicunt verba Augustini.

29 Prob. ratione: Spes est actus concupiscentiæ (ex parte finis *cui*) sed actus concupiscentiæ, ad distinctionem actus amicitiæ, & benevolentiæ, seu charitatis, respicit

cit bonum ipsius sperantis: ergo nequit respicere per se bonum alterius. ¶ Prob. 2. rat. quia spes importat quamdam virtuosam præsumptionem sperantis, ut divino auxilio fretus quæque ardua se sibi objicientia possit superare; præsumptionem autem nemo habere dicitur, nisi de se, vel de suis actionibus ægregiis: ergo nec spem fundatam in alienis. ¶ Prob. 3. quia nulla virtus transilire potest terminos sui proprii objecti: hoc autem est respectu spei beatitudo propria: ergo non aliena.

30 Per accidens verò (quæ est secunda pars) potest quis sperare beatitudinem alterius, hoc est, facta suppositione, quòd alter, cui speratur beatitudo, uniatur cum sperante aliqua unione amoris, vel amicitiæ supernaturalis, quæ aliquomodò faciat unum utrumque. Sic D. Thom. 2. 2. q. 17. art. 3. ibi: *Præsuppositâ unione amoris ad alterum, jam aliquis potest sperare... alteri vitam æternam, in quantùm est unitus per amorem, & sicut est eadem virtus Charitatis, qua quis diligit Deum, se ipsum, & proximum; ita etiam eadem est virtus spei, qua quis sperat sibi ipsi, & aliis.* Nihil spretius. ¶ Et ratio est: nam, facta dicta suppositione, amicus (qui alter ego dicitur) jam unus mecum computatur: ergo sicut sperare mihi, ita & sperare illi ab eadem mea potest procedere virtute. ¶ Ehinc est, quòd possum ego sperare beatitudinem alterius, quatenús conducit illa illius ad meam salutem æternam comparandam: Licèt enim sint duæ beatitudines, ordinatæ tamen ambæ in meum commodum, non plures, sed una dici queunt.

ARGUMENTA SOLVUNTUR.

31 OBS. Nulla virtus potest terminos propriæ sphæræ objectivæ transilire, adhuc facta suppositione accidentali: quia quod convenit alicui per se, nequit ei deficere per accidentalem circunstantiam: ergo, si per se convenit spei respicere beatitudinem propriam, nec per accidens potest sperare alienam. Concesso ant. dist. imbibitam: nequit ei deficere per accidentalem circunstantiam, ratione circunstantiæ, conc; ratione suimet út respicientis illam, nego imbibitam, & conseq. Spes non solùm respicit per se beatitudinem propriam, sed & per se petit, ut, quandò adsit circunstantia grandis erga alterum amoris, etiam speretur istius beatitudo, quasi sua: quia amor facit duos unum.

32 Obs. 2. Charitas, nulla facta suppositione, respicit bonum proprium, & alienum: ergo etiam spes beatitudinem propriam & alienam. Conseq. patet ex paritate nuper à D. Thom. dessumpta. Respondet ipse ibidem, *quòd amor, & spes in hoc differunt, quòd amor importat unionem amantis ad amatum: Spes autem importat quemdam motum, sive prætensionem appetitus in aliquod bonum arduum. Unio autem est aliquorum distinctorum: & ideò amor directè potest respicere alium, quem sibi aliquis unit per amorem, habens eum sicut se ipsum. Motus autem est semper ad proprium termi-*

minum ::: & ideò spes directè respicit proprium bonum, non autem quod ad alium pertinet.

33 Obs. 3. D. Augustinum serm. 11. de verb. Dom. ubi circa med. ait : *De nullius salute desperandum est, dum vivit.* Quod idem tradit D. Thom. in 2. dist. 11. q. 1. art. 4. ad 6. Ergo omnium salutem debemus sperare : ergo & possumus. Resp. Utrumque Doctorem de spe latè sumpta esse intelligendos, sicut de fide latè accepta dicimus, quod per eam credimus etiam ea quæ videmus, & hoc innuunt illa Apost. Thomæ verba : *Nisi videro ::: non credam.* (Ioan. 20.) & illa Christum exprobrantium Iudæorum. (Marc. 15.) *Descendat nunc de Cruce, ut videamus, & credamus.*

34 Obs. 4. D. Thomam 3. p. q. 7. art. 4. ad 3. ibi : *Spes dicitur propriè respectu alicujus, quod expectatur ab ipso spectante habendum.* Ex quo infert, Christum Dominum non habuisse propriè spem ædificationis suæ Ecclesiæ : quia hæc ædificatio nullum ab ipso commodum continebat sibi reportandum. Nunc sic; sed negari nequit, quòd Christus valdè fuit conjunctus per amorem Charitatis cum fidelibus : ergo hæc conjunctio non conducit ad habendam spem beatitudinis alienæ. Et idem potest sumi argumentum à Charitate Beatorum, quos unit cum animabus viatorum, & tamen illi non habent spem beatitudinis istorum : quia deest ipsis habitus spei in statu beatifico : ergo ruit secunda pars conclusionis. Ad hæc tamen facilè resp. dicendo, quòd nec Christus, nec Beati habent propriè spem adhuc ex suppositione amoris unitivi : quia deficit illis actus primarius spei, qui dirigitur ad sperandum beatitudinem propriam; deficiente autem actu primario, deficit tum habitus, tum, & potiùs, actus secundarius, qui dirigitur ad spectandum commodum aliorum. Dices, et

35 Obs. 5. Ergo qui desperat beatitudinem alienam, deficiet à spe, & amittet eam. Dist. conseq. qui desperat quantúm ad collationem auxilii, vel concursum ejus Omnipotentiæ, conc. conseq. (quia tollit motivum formale etiam erga se) qui desperat quantùm ad bonum usum talis auxilii, neg. conseq. ¶ Contra : qui sperat Deum sibi collaturum auxilium, sed de se non sperat illo benè usurum, verè desperat, & deficit à spe : quia quidquid sit, quòd auxilium non desperet, absolutè tamen desperat sui salvationem : ergo idem erit de desperante salutem alterius ex defectu hujus. Nego conseq. & paritatem : quia desperatio aliena opponitur actui secundario spei, quo deficiente, non deficit spes, dummodò subsistat quantùm ad motivum formale : desperatio verò propria opponitur actui primario, qui, si desit, deest etiam virtus, quæ sine illo nequit esse ; potest verò sine secundario.

*** ***

DU-

DUBIUM IV.

UTRUM SPES SIT VIRTUS THEOLOGICA? à fide, & charitate distincta? & an sit perfectior fide?

36 OMnia hæc quæsita sunt à D. Thom. 2. 2. q. 17. art. 1. 5. & 6. cujus hæc est

PRIMA RESOLUTIO.

Spes est propriè, & strictè virtus, & virtus Theologica. Prima pars est contra hæreticos, Neophitos, qui, quia sperans operatur intuitu mercedis, & præmii, à ratione virtutis relegant spem Theologicam. Sed contra ipsos stat primò Trid. sess. 6. can. 31. ubi sic deffinit: *Si quis dixerit justificatum peccare, dum intuitu æternæ mercedis benè operatur, anathema sit*: ergo erit virtus ea, per quam operamur *benè* intuitu præmii; sed hæc est spes: ergo. Secundo illud Psalm. 118. *Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas propter retributionem*: Ecce David propter mercedem operantem. Et quis, quòd sanctè, & virtuosè Sanctus, & virtuosus Propheta operaretur, in dubium vocet, & non indubium teneat?

37 Prob. 2. ratione: quia licitum, & virtuosum est cuilibet quærere ultimum suum finem: ergo etiam licebit adhibere media; atqui sine spe consequendi, nemo adhibet media: ergo virtuosum erit id, quod, ut adhibeantur, provocat, & stimulat; sed hoc facit spes: ergo hæc virtus est ¶ Confirmatur: quia virtuosum, & licitum est sperare id, quod à Deo promissum est; sed benè operantibus promissus est à Deo fructus boni operis, ùt constat ex illo 1. ad Corinth. 15. *Abundantes in opere Domini semper, scientes quòd labor vester non est inanis in Domino*: ergo virtuosum erit illud sperare, & virtus erit ea, per quam speratur.

38 Quod autem spes non utcumque sit virtus, sed virtus propriè talis, patet; quia virtus propriè, & rigorosè est illa, cujus objectum præsefert difficultatem objectivam honestam, & specialem devincendam; sed tale est objectum spei, bonum scilicèt honestum & æternum, arduum quidem, & difficile obtentu: ergo exigit virtutem specialem rigorosè talem; sed hæc alia non est, quàm spes Theologica: ergo. Quod parificatur exemplo charitatis, quæ, quia respicit objectum difficile amabile, nempè bonum Dei, propter ipsum Deum, dicitur, & est virtus rigorosè talis: ergo talis est & spes.

39 Tertia pars conclusionis, quòd, scilicèt, spes sit virtus Theologica, prob. ratione, simul & auctoritate D. Thom. qui 2. 2. q. 17. art. 5. hæc ait: *Et sic patet, quòd spei, in quantùm est virtus, principale ejus objectum est Deus. Cum ergo in hoc consistat ratio virtutis Theologicæ, quòd Deum habeat pro objecto, manifestum est, quòd spes est virtus Theologica*: ergo consonat rationi, & D. Thom. tertia pars nostræ assertionis.

AR-

ARGUMENTA CONTRA PRIMMAM ASSERTIONEM.

40 OBſ. 1. D. Thomam 1. 2. q. 65. art. 4. ibi: *Fides, & ſpes poſſunt eſſe ſine charitate; ſed ſine charitate propriè loquendo virtutes non ſunt*: ergo. Reſp. D. Thomam non intendere fidem, & ſpem non eſſe virtutes abſolutè ſine charitate, ſed non eſſe *propriè*, hoc eſt perfectè, ſeu quoad ſtatum perfectionis, quam ex conjunctione habent ad charitatem, à qua informantur, ut meritoriæ actu ſint; non verò negat, eas eſſe ſubſtantialiter, ſeu quoad eſſentiam virtutes.

41 Obſ. 2. ex Ioan. 10. ubi reprehenduntur mercenarii, ſeu qui ſpe mercedis operantur; ſed ſic operatur ſpes: ergo non eſt virtus: Reſp. mercenarios eos ſolùm reprehendi, qui ſic propter mercedem operantur, ut, hac ceſſante, nihil boni facerent, vel qui ſic ſibi operantur, ut nullimodè, hoc eſt, nec indirectè, & diſpoſitivè intendant gloriam Dei.

42 Obſ. 3. Virtute nemo malè utitur, ùt dicemus tr. 19. diſp. 1. dub. 3. ſed multi abutuntur ſpe, ei quippè innixi, liberiùs in delicta, & diſſolutiones ſe commitunt: ergo non eſt virtus. diſt. maj. Nemo malè utitur virtute activè concurrente, conc; paſsivè, & objectivè terminante, nego mai. & diſt. min. ſpe multi abutuntur activè, nego; paſsivè, ſeu objectivè, conc. min. & conſeq. nego. Virtute ſpei quantùm ad ſuos actus eliciendos, ſeu activè illos cauſandos concurrente nemo malè utitur; poteſt verò fieri, ut ipſa ſpes objiciatur ſperanti, ut ingens, &, qua pollet, virtus, & tunc ea ſic paſsivè, & objectivè ſumpta abutatur, vel de tanta, qua ſe videt ornatum, virtute ſuperbiendo, vel nimiæ innixus confidentiæ in Deo, largiùs paſsionibus vitioſis indulgendo.

43 Obſ. 4. Oppoſitum virtuti eſt vitium; ſed timor, qui eſt oppoſitum ſpei, non eſt vitium: ergo nec ſpes eſt virtus. Conceſſa maj. diſt. min. timor non eſt vitium, ſi ſit prudens, atque moderatus, ex noſtra ortum ducens fragilitate, conc. min. Timor nimius attingens, vel accedens præ magnitudine ad diffidentiam, vel deſperationem, nego min. & conſeq. Solutio non indiget explicatione: quia ex terminis patet diſtinctionis.

44 Obſ. 5. Virtus Theologalis, ad diſtinctionem moralis, non cognoſcit medium, ſeu non conſiſtit in illo; ſed ſpes conſiſtit in medio, ſive enim nimium per præſumptionem, ſive nihil per deſperationem ſperes, deficis à ſpe: ergo hæc conſiſtit in medio nimii, & nihili ſperandi: ergo non eſt virtus Theologica. Reſp. cum D. Thom. 2. 2. q. 17. art. 5. ad 2. diſt. maj. non cognoſcit medium per ſe, & ex parte objecti, ejuſque rationis formalis, cui innititur ad credendum, ſperandum, vel amandum, conc; per accidens ex parte ſubjecti, nego maj. & diſt. min.

ſpes

ſpes conſiſtit in medio per ſe, & ex parte ſui objecti, nego; per accidens, & ex parte ſubjecti, conc. min. & nego conſeq. Ex parte objecti Dei quantumvis ſperetur, nequit eſſe exceſſus; per accidens verò ex parte ſubjecti, in quantúm prudentia dictat, aliquandò vel ceſſare ab exercitio ſperandi, ne fatiſcat, vel (út inquit D. Thom. cit.) in quantùm præſumit ea, quæ ſunt ſupra ſuam proportionem, vel deſperat de his, quæ ſunt ſibi proportionata: ſic datur medium in ſpe. Vide pro his dicenda tr. 19. diſp. 1. dub. 2.

SECUNDA ASSERTIO.

45 SPes Theologica diſtinguitur realiter à fide, & charitate. Ita D. Thom. 2. 2. q. 17. art. 6. cujus ratio eſt communiſsima deſſumpta à ratione formali diſtincta attingendi Deum: nam fides attingit eum divino innixa teſtimonio: charitas ſummo innixa bono, Deo, ſcilicèt, ùt in ſe bono; ſpes verò hoc ipſum bonum, ùt nobis bonum, & à nobis divino auxilio innixis conſequendum, quæ ſunt abs dubio rationes formaliter diſtinctæ: ergo. Quod ampliùs ſuadetur ex ſeparatione reali inter ipſas: nam fides poteſt eſſe ſine ſpe, & ſpes poteſt eſſe ſine charitate: ergo ſeparatur ab ipſis: ergo realiter diſtinguitur.

46 Scotus in 3. diſt. 26. quæſt. unic. negat diſtinctionem ſpei à fide, & charitate; nam actus, inquit, ſpei, jam dicuntur actus fidei, ùt quandò ad Rom. 4. dicitur: *Credidit Abraham Deo*: ubi *credidit* eſt pro *ſperavit*, ùt ſtatim ſeſe explicat dicens: *Contra ſpem in ſpem credidit.* Et in ſymbolo fidei dicitur: *Et expecto reſurrectionem mortuorum*, ideſt *credo*: nam omnia, quæ in illo dicuntur, ſub *credo* cadunt primo ſymboli. Iam etiam confunduntur cum actibus charitatis: nam iſtorum, & actuum ſpei idem eſt terminus, ſcilicèt Deus viſus, & fruitus, & in hoc æquè quieſcunt charitas, & ſpes: ergo non diſtinguuntur.

Reſp. Fatendo harum actus virtutum ſæpè confundi, & æquivocari inter ſe, non quia idem ſint formaliter habitus, ſed, vel quia mutuò comitantur, vel quia ad unam ſequitur alia, ùt effectus ad cauſam. Sicque exponit D. Thom. relat. ad 4. Adde pro diſtinctione ſpei à charitate, quòd hæc, & ſpes ſiſtunt, & quieſcunt in eodem termino poſſeſſo; ſecùs verò, & ſecús: nam charitas út in bono abſolutè feliciter amato, ſpes ùt in bono arduo difficulter obtento.

ASSERTIO III.

47 FIdes eſt prior, & dignior, ſeu perfectior ſpe. Eſt communis inter DD. & maximè Thomiſtas. Quoad primam partem prob. tum quia fides generat ſpem, út patet ex illo Matth. 1. *Abraham genuit Iſaac*: ubi Gloſa Interlinealis legit: Id eſt, *fides ſpem*; ſed generans debet ſaltim prioritate naturæ præcedere generatum: ergo

go &c. Tum quia alienum est à ratione sperare præmium, quod non creditur possibile, vel à remuneratore non esse tribuendum: & ideò dicitur ad Hebr. 11. *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.* Quoad secundam partem prob. ex D. Thom. 1. 2. q. 73. art. 4. ubi ait: *Oportet quòd maximæ virtuti directè contrarietur maximum peccatum, quasi maximè distans ab ea in eodem genere*: Sed peccatum infidelitatis oppositum fidei gravius est peccato desperationis oppositio spei, út expressè tradit D. Thom. 2. 2. q. 20. art. 3. in corp: ergo & virtus fidei major est virtute spei.

48 Verum est (addit D. Thom. nuper laudatus) quòd desperatio, licèt non ex se, & absolutè, aliquomodò, & ratione aliorum ex ipsa procedentium malorum *est periculosior, quàm infidelitas: quia per spem revocamur à malis, & inducimur ad bona prosequenda, & ideò sublata spe, irrefrenatè homines labuntur in vitia, & à bonis laboribus retrahuntur. Undè super illud Prov. 24. Si desperaveris lapsus in die angustiæ, minuetur fortitudo tua*, dicit Glosa: *nihil execrabilius desperatione, quam qui habet, & in generalibus hujus vitæ laboribus, & quod pejus est, in fidei certamine constantiam perdit. Et Isidorus dicit. in lib. de sum. bono: Perpetrare flagitium aliquod mors est; sed desperare est descendere in infernum.* Ehinc infer, quòd nostra conclusio intelligenda est de excessu *cæteris paribus*, & ex meritis propriis: nam, si cætera non sint paria, per accidens, & ratione circunstantiæ subadjunctæ dicetur aliquandò pejus peccatum contra spem, quàm contra fidem, & illam hanc superare in dignitate, & perfectione accidentali.

49 Obs. D. Thomam quæst. disp. de virtut. Cardin. art. 3. ubi asserit spem majorem esse fide virtutem. Et quæst. unic. de charit. art. 3. ad 15. Et 1. 2. q. 62. art. 4. ait, quòd, sicut spes præcedit charitatem, ùt imperfectum perfectum, ita fides spem. Et in 3. dist. 23. q. 2. art. 5. ad 4. docet, quòd spes est propinquior Deo, quàm fides: ergo contra D. Thom. est assertio nostra. Cujus signum est, quòd Apostolus mediam inter fidem, & charitatem nominat spem, quasi minor hac, & major illa sit: ergo non tenet assertio.

Ad hæc omnia ex D. Thom. testimonia unico resp. verbo, dicendo, ipsum loqui non de majori perfectione spei in esse entis: nam in hac linea virtutes intellectuales excedunt (cæteris paribus) virtutes affectivas, sicut intellectus voluntatem: loquitur ergo de spe in esse virtutis relativè ad subjectum, & ad terminum; ad subjectum quidem: supponit enim illud actuatum jam per fidem: Undè, superveniente spe, perfectius redditur, non quia spes perfectior sit, sed quia addit perfectionem secundam supra primam: ad terminum: hic enim in processu hoc Theologali est charitas, quæ est major fide, & spe: & ex majori accessu, & propinquitate ad hanc majorem perfectionem dicitur spes perfectior,

quàm

quàm fides, ſicut corpora, quæ plus luci accedunt, lucidiora conſpiciuntur. Diximus *cæteris paribus*: nam, licèt charitas ſit virtus affectiva, ob ſpecialem tamen rationem participacionis formalis amoris divini (quam non habent, ni út ſummùm virtualem, fides, & ſpes à prædicatis divinis participatis) eſt perfectior, quàm fides, & ſpes.

DUBIUM V.

UTRUM SPES MANEAT, VEL MANERE poſsit in Beatis?

50 DIv. Thom. 2. 2. q. 18. art. 1. inquirit: *An ſpes ſit in voluntate, ſicut in ſubjecto?* Et reſpondet affirmativè; non autem in ea ſecundúm partem concupiſcibilem, ſub qua ratione reſpicit bonum jucundè amabile, ſed ſecundùm partem iraſcibilem, ſub qua reſpicit illud út arduum difficilè aſſequibile. ¶ Art. 3. inquirit: *An ſpes ſit in damnatis?* Ad quod reſpondet fides negativè ex illo Prov. 11. *Mortuo homine impio, non erit ultrà ſpes*: Et illud Iob. 15. *Non credit* (damnatus) *quòd reverti poſsit de tenebris ad lucem.* Quod & confirmat primò illa communiſsima Theologica paræmia: *In inferno nulla eſt redemptio*: ergo nec ſpes: nam deficit ejus objectum. Secundò, quia deficit illis fides, út diximus diſp. præcedenti n. 187. ergo & ſpes, quæ in fide eſſentialiter petit radicari. Qua ratione nec in infidelibus admittenda eſt ſpes ex defectu fidei. Origenes, aliàs oculatiſsimus Sacræ paginæ Interpres, in hac parte effutivit, aſſeverans damnatos aliquandò fore redimendos, & conſequenter id ipſum ſperare.

51 Art. 4. inquirit D. Thom. *Utrum ſpes viatorum habeat certitudinem?* Ad quod reſpondet (& nos cum illo) affirmando, tum ex deffinitione Mag. Sent. in 3. diſt. 26. dicentis, quòd ſpes eſt: *Certa ſpectatio futuræ beatitudinis.* Tum ex illo 2. Timoth. 1. *Scio cui credidi, & certus ſum, quia potens eſt depoſitum meum ſervare.* Tum, quia, licèt certitudo propriè ſolùm in parte ſit intellectiva, quatenús cognoſcendo unum út certum, aliud dignoſcitur út falſum; methaphoricè verò, ſeu analogicè datur etiam in ſpe, quatenús ſic determinatur ad ſperandum bonum, ut plerumque parum (vel prope nihil, ſi ſpes ſit ingens) trepidet, ne incidat in oppoſitum: undè ſolùm reſidet in voluntate ex participatione intellectus, & ideò certitudo ſpei dicitur participium fidei, & potius certitudo inclinationis, quàm cognitionis dici debet.

52 Et nihilominus tamen hæc certitudo non eſt infallibilis dicenda: admittit enim aliqualem ſanctum timorem attentis humana fragilitate, & pluralitate virorum integerrimæ vitæ, atque in paleſtra virtutis inſignium bellatorum exemplis, qui tamen ad ultimum infeliciter perierunt; dicitur verò certitudo moralis, quæ coincidit cum firmiſsima adhærentia ſecundæ ſorti adipiſcendæ divino auxilio confiſſa, út explicat Trid. ſeſſ. 6. c. 13.

Nemo, inquiens, *de perseverantiæ munere sibi certi aliquid absoluta certitudine polliceatur, tametsi in Dei auxilio firmissimam* (perpende) *spem collocare, & reponere omnes debent.* Quibus in verbis firmissimam spem cum incertitudine componit.

RESOLUTIO QUÆSTIONIS.

53 ARtic. etiam 2. ejusdem quæstionis inquirit D. Thom. quod nos in fronte, & titulo præsentis, scilicèt : *utrum spes sit in Beatis* ? Et respondet negativè pluribus in locis apud N. Paulum videndis, sed præcipuè in præsenti 2. 2. q. 18. art. 2. ubi nedùm resolvit, sed & rationem reddit, dicens : *Quia ergo bonum arduum possibile non cadit sub ratione spei, nisi secundùm quòd est futurum, ideò cùm beatitudo jam non fuerit futura, sed præsens, non potest esse ibi virtus spei : & ideò spes, sicut & fides evacuatur in Patria, & neutrum eorum in beatis esse potest.* ¶ Et confirmatur : quia repugnat virtus, ubi repugnat ejus objectum adæquatum, & primarium, & consequenter actus primarius circa illud ; atqui in Beatis deest objectum hoc respectu spei (hoc enim est bonum futurum & arduum; adveniens verò bonum, nec est futurum, sed præsens : nec est arduum, quòd possideatur, sed facillimum, quòd teneatur, ut possit dici : *Tenui, nec dimittam* :) ergo repugnat virtus spei respectiva illius.

* * * * * * * * * * * * * * *

ARGUMENTA.

54 OBs. 1. Illud Sap. 3. *Spes illorum immortalitate plena est*, vel ùt vertit Ecclesia in Officio Martyrum, de his loquendo : *Spes electorum est immortalis in æternum* : ergo numquam hæc excidit : ergo superstes est semper in Beatis ; sed hoc levis est objectio : intelligitur enim de immortalitate objectiva spei : quia, scilicèt, objectum spei est beatitudo æterna, & ideò immortalis, seu interminabilis.

55 Obs. 2. cum D. Thom. laudato : Christus Dominus fuit comprehensor, seu Beatus in hac vita, & tamen habuit spem : nam illud Psalm. 30. *In te Domine speravi*, intelligit Glosa de Christo : ergo Beati possunt habere spem. Respondet ipse, quòd, licèt esset Christus comprehensor quantùm ad fruitionem animæ, fuit etiam simul Viator quantùm ad passibilitatem naturæ, *& ideò gloriam impassibilitatis sperare potuit, non tamen ita, quòd haberet virtutem spei, quæ non respicit gloriam corporis sicut principale objectum, sed potiùs fruitionem divinam.*

56 Obs. 3. cum ipso : Ut minùs Beati possunt sperare continuationem gloriæ usque in æternum : ergo non amittunt spem. Resp. ex ipso, quòd, cùm beatitudo non mensuretur tempore, sed æternitate, non habet successionem præsentis, & futuri : cùmque spes debeat esse de futuro consequendo bono, ideò in Beatis, qui nihil respiciunt

ùt futurum, ſed omnia tenent ùt præſentia, non datur ſpes.

57 Obſ. 4. cum eodem : ſpes nedùm terminatur ad gloriam aſſequendam animæ, verùm ad corporis æternam, & impaſsibilem requiem poſsidendam ; ſed hac in præſenti nondum fruuntur : ergo poſſunt illam ſperare. Reſp. ex ipſo, quòd ex duplici capite repugnat ſpes circa gloriam corporis ; tum quia poſt glorificationem animæ facilis eſt glorificatio corporis : adeſt enim, inquit D. Thom. ſufficiens cauſa illius : objectum autem ſpei debet arduum & difficile eſſe. Tum quia deficit principale objectum ſpei Theologicæ, quod eſt gloria animæ : Undè ùt ſummùm poteſt dici aliqualis expectatio, non verò Theologica, de qua nobis ſermo eſt.

58 Obſ. 5. Ut minùs in ornatum animæ oportebit conſervare habitum ſpei, ſicut defactò conſervantur in Beatis habitus pœnitentiæ, & temperantiæ, eſtò ſuas operationes non exerceant circa ſuum objectum primarium : ergo. Reſp. neg. ant. & paritatem : quia virtutes pœnitentiæ, & temperantiæ nihil habent eſſentialiter incompatibile cum illo ſtatu, imò de potentia Dei abſoluta poſſent exerceri: pœnitentia quidem dolens, & proponens, quod eſt primarium ejus munus : temperantia etiam, ſi occurreret occaſio, & materia illius, ùt defactò ocurrit, dum jam Beatus Chriſtus corpore, & anima, apparenſque Apoſtolis comedit *partem Piſcis aſsi, & favum mellis*, & quidem temperatè, quantùm pro tunc virtutes dictabant prudentiæ, & temperantiæ. (Lucæ 24.) Spes verò habet pro objecto bonum divinum non poſſeſſum : ſi ergo, dum illud poſsidet, adhuc perſtaret ſpes, haberet objectum incompatibile cum illo, ſcilicèt ipſum bonum jam poſſeſſum ; poſſeſſum autem, & non poſſeſſum ſunt manifeſtè incompatibilia. Undè dixit Apoſt. ad Rom. 8. *Quod videt quis, quid ſperat?*

DUBIUM VI.

AN FACTA ALICUI REVELATIONE SUÆ damnationis, poſsit ſperare beatitudinem ſpe Theologica?

59 SUpponendum eſt, repugnare Deum de potentia ordinaria immitere creaturæ, aliàs ad ipſum ordinatæ, & ipſum út ultimum finem reſpicienti, revelatiònem abſolutè aſſertoriam ſuæ damnationis, ita ut intelligat nullam in contrarium conditionem intermiti. Ita D. Thom. q. 23. de verit. art. 8. ad 2. ibi : *Quamvis de potentia abſoluta Deus poſſet revelare ſuam damnationem alicui, non tamen hoc fieri poteſt de potentia ordinaria* : redditque rationem : *quia talis revelatio cogeret eum deſperare.* Undè quæſtio de revelatione procedit, quam abſolutè poſſet Deus facere, ſi vellet, creaturæ ; anne tunc poſſet hæc adhuc ſperare?

NOSTRA RESOLUTIO

60 ESt negativa, cummuniſque inter Thomiſtas cum

aliis extraneis contra plures Jesuitas, & ex nostris Araux. & Contenson. Et prob. 1. ex D. Aug. qui lib. 21. de Civit. Dei cap. 24. ait : quòd, si de aliquibus certa esset Ecclesia, in ignem ire æternum cum Diabolo, esse destinatos : *tam pro eis non oraret, quàm pro ipso*; sed ideò Ecclesia non posset rogare: quia non posset sperare eos salutem æternam consecutum ire: ergo nec is, cui similis esset certitudo ex divina revelatione habita, cognitaque út tali, posset sperare. Similiter ipse lib. 11. de Gen. ad litt. cap. 17. & 18. docet, quòd, si Angelus præsciviisset suum casum, non potuisset sperare : ergo nec poterit is, qui ex Divina revelatione suam præsciat damnationem.

61 Prob. 2. ratione fundamentali : Spes in casu quæstionis non haberet proprium ipsius objectum : ergo dabilis non esset. Ant. prob. objectum proprium spei Theologicæ est bonum, licèt arduum, possibile tamen, & cujus adest aliqua certitudo consequendi, juxta suprà dicta n. 51. sed beatitudo, de qua adest infallibilis revelatio, quòd non dabitur, nec est posibilis, suppositâ revelatione, nec suffert certitudinem essendi, aliàs compateretur hæc cum certitudine non essendi, quô quid durius intellectu ? ergo deesset objectum spei, ac proindè ipsa spes.

62 Prob. 3. Nam vel is, cui damnatio revelata est à Deo, credit Deo, vel discredit ? Si credit certò, & infallibiliter, certò sciet suam æternam perditionem ; si autem certò scit se esse periturum, nequit prudenter judicare bonum æternum sibi esse posidendum, quæ una est ex conditionibus necessariis ad spem : ergo deficiet hæc. Si verò Deo discredit revelanti, deficit à fide : si autem à fide deficit, quæ est radix spei, hæc etiam deficiat opus est : ergo qualicumque incedas via, spem in casu quæstionis non invenies : ergo non est dabilis.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

63 OBS. 1. Post revelationem habitam suæ damnationis, adhuc habet fidelis habitum spei : habet plenam, ut rectè operetur, libertatem, & habet tandem divina auxilia sufficientia sibi oblata, & præparata ; sed nihil amplius ad sperandum est desiderabile : ergo poterit sperare. Ad hoc respondetur argumentum, permissa præmissa maiori, neg. min. quia in ea recensita non est causa adæquata sperandi, sed insuper desideratur dictamen probabile, & prudentiale pertinens ad constitutionem potentiæ antecedentis, sicut propositio objecti ab intellectu se tenet ex parte actus primi, constituitque potentiam antecedentem voluntatis ad amandum ; hoc autem judicium in sisthemate quæstionis nequit efformari, sed omninò contrarium.

64 Obs. 2. Sequitur ex conclusione, certioratum de sibi reprobatione revelata non teneri servare præceptum sperandi, imò nec ulla alia præcepta. Prob. hæc sequela, & in primis non teneri ad

præ-

præceptum sperandi : quia ad impossibile nemo tenetur ; sed aliàs nec ad alia servanda præcepta : hæc enim sunt media ad consequendum finem ultimum ; tunc autem cessaret finis hic , quia impossibilis obtentu ex suppositione reprobationis revelatæ : ergo cessaret etiam obligatio adhibendi media , & consequenter servandi reliqua præcepta: quæ tamen doctrina apud nullum benè audit : ergo non est sustinenda sententia, ex qua resultat.

Resp. ad argum. distinguendo inter præceptum sperandi , & reliqua præcepta , & dicendo , quòd illud quidem cessat, nec non quòd sperans non peccaret , nec Deus tunc præciperet illi sperare : quia Deus impossibilia nulli præcipit. Loquendo verò de aliis præceptis, negamus ad illa non teneri : quia præter rationem medii , quam habent, ut finem assequantur ultimum , ex se suam habent honestatem ex divino præcepto insequendam, ne Deus in eorum fractione sit offensus. Undè in forma resp. dist. sequelam quoad secundam partem : non teneretur servare reliqua præcepta ex intentione efficaci assequendi suum finem ultimum , conc ; ex aliis titulis , út puta obediendi Deo , illi non displicendi , & ex honestate materiæ , nego sequelam. Per quod patet ad argumentum , & ad reliqua , quæ superaggeri possunt argumenta , quæ, si rectè conspiciantur, *omnia sunt* (fermè) *tenui pendentia filo , & subito casu , quæ valuere , ruunt.* (Ovid.)

DISPUTATIO III.

DE CHARITATE.

DE hac agit virtute excellentissima D. Thom. 2. 2. à q. 23. usque ad 46. & quidem posteriùs ad fidem , & spem : quia licèt *major harum sit charitas* , & consequenter prior ordine intentionis, ùt tradit D. Thom. 1. 2. q. 62. art. 4. est verò posterior ordine generationis. Ejus nos vestigiis insistentes, charitati hanc tertiam , & ultimam ex tribus disceptationem libentissimè dicamus : & ante omnia

DUBIUM I.

QUODNAM SIT OBJECTUM QUO, & quod primarium charitatis.

PRIMA RESOLUTIO:

1 CHaritas (quæ sic describi solet : *Habitus supernaturalis inclinans ad amandum Deum super omnia*) respicit ùt objectum *quod* primarium solam divinam bonitatem (inclusivè & ejus omnes perfectiones) creaturas verò tamquam objectum materiale omninò secundarium. Colligitur hæc assertio ex Magno Parente August. lib. 8. de Trinit. cap. 8. ubi sic ait : *Ex una & eadem charitate Deum , proximumque diligimus; sed Deum propter Deum: nos autem, & proximum propter Deum.* Confirmat id mag. ejus Discip. D. Thom pluribus in locis, sed præcipuè in hac 2. 2. q. 1. art. 1. ad 3. ibi: *Cha-*

ritas diligit proximum propter Deum: & sic objectum ejus est ipse Deus.

2 Ex quibus sic probatur: Illa sunt objecta primarium, & secundarium charitatis, quorum primum attingitur per se, & secundum ratione primi; sed Deus amatur per charitatem ratione sui, & creaturæ ratione Dei. Hæc minor prob. nam, ùt inquit D. Thom. 2. 2. q. 26. art. 1. charitas tendit directè in ultimum finem sub ratione finis ultimi, sed solus Deus est ultimus finis; creaturæ verò propter hunc fuerunt creatæ: ergo ille propter se, & propter hunc debent istæ esse amatæ: ergo ille primariò, & istæ secundariò.

RESOLUTIO SECUNDA.

3 BOnitas divina *propter se*, in recto dicens, & involvens tam essentiam, quàm & attributa, est objectum *quo* charitatis. Sic D. Thom. 2. 2. q. 24. art. 4. ad 2. ibi: *Charitas est in summo ex parte objecti, in quantùm, scilicèt, ejus objectum est summum bonum.* Nunc sic; sed summum bonum comprehendit omne bonum, tum essentiale, tum atributale: ergo utrumque respicit ex æquo. Quòd autem bonitas *propter se* divina, seu prout conveniens Deo sit hæc ratio *sub qua*, patet: nam amor charitatis est benevolentiæ, hic autem ad diferentiam amoris, qui est, vel supponit motum concupiscentiæ, ùt contingit in spe, debet respicere bonum amati, ùt bonum est amato: ergo sic debet attingi per charitatem.

DUBIUM II.

AN CHARITAS SIT VERE ET PROPRIE, seu strictè amicitia hominis ad Deum, & ad proximum?

ASSERTIO NOSTRA.

4 HOmo per charitatem veram, & strictam init amicitiam cum Deo. Sic D. Thom. 2. 2. q. 23. art. 1. ubi idem, quod nos, inquirit, & idem nos resolvimus, quod ipse resolvit: idque probat in *sed contra*, ex Ioan. 15. ibi: *Iam non dicam vos servos:::: vos autem dixi amicos. Sed hoc* (addit) *non dicebatur eis nisi ratione charitatis: ergo charitas est amicitia.* D. Thom. sequuntur communiter Theologi contra Durandum id negantem esse, sed & esse posse; hanc verò sententiam variè, valdèque inurunt Catholici D. D. qui probant illam etiam ex illo Sap. 7. *Infinitus thesaurus est hominibus, quo qui usi sunt, participes facti sunt amicitiæ Dei. Et ex* Psalm. 138. *Nimis honorificati sunt amici tui Deus.* Et demum ex D. Hieron. qui supra caput 7. Micheæ sic ait: *Si vi, vera amicitia delectari, esto amicus Deis sicut Moyses, qui loquebatur Deo, quasi amicus ad amicum: Esto amicus ùt Apostoli, ad quos Salvator ait: Iam non dicam vos servos, sed amicos.* Nunc sic; verba Sacræ Scripturæ, & SS. PP. in proprio & stricto sensu sunt intelligenda, quandò non sequitur inconveniens; sed hoc non sequitur in præsenti (vel assignetur:) ergo de vera, & stricta sunt intelligenda amicitia.

Prob.

5 Prob. 2. ratione ex triplici desumpta conditione ad amicitiam propriam, & strictam requisita, quarum prima est amor benevolentiæ, qua bonum volumus amico, quia ipsi bonum est. Secunda, quòd amor sit mutuus, & reciproca inter amicos redamatio. Tertia, quòd detur aliqua communicatio, vel societas inter amicos interveniens; sed hæ omnes verificantur conditiones in habente charitatem: ergo & vera amicitia. Major est D. Thom. in præsenti, & minor prob. nam in primis charitas respicit, & amat Deum ùt ultimum finem; sed de ratione ultimi finis est esse propter se, & non propter alium, aliàs non esset ultimus: ergo sic etiam amatur, hoc est, propter se, in quo consistit amor benevolentiæ. Deindè amor charitatis ad redamandum provocat amatum Deum, juxta illud Prov. 8. *Ego diligentes me diligo*, & illud Ioan. 14. *Si quis diligit me* (utique per charitatem...) *Pater meus diliget eum.* Tamdem amor hic inter amasios intercedit, quorum una est natura, media gratia, quæ participatio est divinæ, una etiam beatitudo, ùt inquit D. Thom. quatenús Deus suam communicat amanti eum: ergo conveniunt, seu communicant in aliquo bono: adsunt ergo omnes ad veram, & strictam amicitiam requisitæ in eo, qui per charitatem diligit Deum.

6 Dices: Ex hoc sequitur, quòd charitas sit essentialiter, perfectè, & adæquatè amicitia hominis ad Deum: nam ipsa est facultas proxima diligendi eum amore benevolentiæ; hoc autem non cohæret cum his, quæ sæpe sæpiùs diximus, maximè in tract. antec. de gratia habituali, hanc scilicèt esse quæ præstat in omni genere causæ formalis effectum amici, sicut filii Dei, & hæredis vitæ æternæ: ergo non illum præstabit charitas, nec charitas erit propriè amicitia hominis ad Deum. Quod & confirmat Trid. sess. 6. c. 7. dicens, quòd in justificatione (quæ fit per gratiam habitualem) *homo ex injusto fit justus, & ex inimico amicus.* Ubi indiscretè loquitur de denominatione justi, & amici; atqui denominatio justi est à gratia: ergo & amici erit, & non à charitate. Resp. fatendo à gratia provenire denominationem amici, quia ipsa est, quæ radicat charitatem, quæ est proximè, & formaliter amicitia. Ex quo tamen solùm sequitur, quòd gratia sit radicaliter, & remotè, habitus charitatis habitualiter proximè, & demùm actus ipsius proximè actualiter formaliter amicitia Dei: hoc quod in humanis est videndum, ubi non per eandem formam, qua homo dicitur filius, dicitur & amicus Patris, nisi ad summùm radicaliter, in quantùm filiatio radicat, & fundat amicitiam.

7 Ex his infertur, quòd charitas est etiam forma, denominans hominem amicum hominis, sivè iusti, sivè injusti: justi quidem, quia verificantur tres suprà jactæ conditiones ad veram amicitiam, si supra ipsas attentè reflectatur. Injusti etiam: quia licèt actu non detur redamatio supernaturalis pro-

pria charitatis, nec actu conveniant in natura divina participata; sufficit verò posibilis convenientia in ea, & similiter redamatio, & identitas vitæ æternæ, ad quam, licèt non actu, in potentia verò & intentione uterque, justus, & injustus, tendunt unanimiter. Undè dixit D. Thom. in 3. dist. 28. q. 1. art. 4. *Dicendum est, quòd charitas non exigit communicationem in vita divina in actu* (loquitur respectu proximi) *sed sufficit, quòd sit in potentia: quia, quod est in potentia, quodammodò est.* Et ad 4. ait: *Quamvis peccatores actu non redament, possunt tamen redamare, & præcipuè in æterna vita, cujus conjunctionem præcipuè attendit charitas.* Ad quod conducit, quòd, estò peccatores sint, sunt tamen imagines Dei, capacesque vitæ æternæ, & defactò communicant cum justis in multis auxiliis ad ea conducentibus: Undè & Christus Dominus ex stricta amicitia dilexit eos: ergo & quilibet ex nobis gratia, & charitate decoratis.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

8 Obs. 1. D. Thomam sic sibi se objicientem 2.2. q. 23. art. 1. *Videtur quòd charitas non sit amicitia; nihil enim est ita proprium amicitiæ, sicut convivere amico, ut dicit Philosophus in 8. Ethic; sed charitas est ad Deum, & ad Angelos, quorum non est cum hominibus conversatio, ùt dicitur Dan. 2. ergo charitas non est amicitia.* Respondet sibi D. Thom. disting. inter vitam sensibilem, seu corporalem (in qua non convivunt homines cum Deo, & Angelis) & vitam spiritualem, & mentalem: *& secundùm hanc* (inquit) *vitam est nobis conversatio cum Deo & Angelis.... Undè dicitur ad Philip. 3. Nostra conversatio in Cœlis est:* per quod patet ad argumentum.

9 Objicit sibi se 2. D. Thom. hunc in modum: amicitia non est sine redamatione, ùt dicitur in 8. Ethic. sed charitas habetur etiam ad inimicos secundùm illud Matth. 5. *Diligite inimicos vestros*: ergo charitas non est amicitia. Resp. D. Thom. *quòd amicitia charitatis se extendit etiam ad inimicos, quos diligimus in ordine ad Deum, ad quem principaliter habetur amicitia charitatis.* Et licèt desit sæpè redamatio actualis, sufficit posibilis, juxta dicta num. 7.

10 Obs. 3. Amicitia non est ubi æqualitas deest, juxta D. Hieron. in Mich. 7. *Amicitia aut pares facit, aut invenit*: & indè ortum duxit parœmia communis: *Non benè conveniunt, nec in una sede morantur Majestas, & Amor*: quod & in humanis experimur, ubi vera, & propria amicitia inter Dominum, & servum non solet intercedere: ergo multò minus inter Creatorem, & creaturam. Resp. ex D. Thom. in 3. dist. 28. q. 1. art. 3. ad 3. *Quòd amicitia non requirit æqualitatem æquiparantiæ, sed æqualitatem proportionis*: Hoc est, quòd quilibet sicut sibi correspondet, sic amet alterum, út dicitur 8. Ethic. cap. 10. Et ideò Aristoteles ait, dari amicitiam hominis ad Deum, & filiorum ad parentes: ergo etiam servi hominis ad herum hominem. Et licèt Deus infinitè distet ab homine, communicant verò in vita ipsius Dei,

Dei, quæ homini communicatur per gratiam, adeò, ut de Moyse verè amico Dei dicatur Exod. 33. *Loquebatur autem Dominus ad Moysem, facie ad faciem, sicut solet homo loqui ad amicum suum.*

11 Obs. 4. De ratione amicitiæ rigorosæ est, quòd amans per illam velit amato bonum propter ipsum amatum: sed nec Deus amat creaturam propter bonum creaturæ, cùm hæc non sit ultimus finis Dei, nec creatura propter bonum Dei, cùm hic ab illa nihil accipiat, nec sit capax recipiendi: ergo non datur inter eos vera amicitia. Resp. sufficere ad veram amicitiam excellentiæ (qualis est Dei ad creaturam) quòd Deus velit bonum creaturæ in utilitatem hujus, & non in sui ipsius, seu quòd respiciat creaturam út finem *cui*, cujus, & non amplius, est capax creatura: & rursus, quòd hæc affectivè velit Deo bonum aliquod: quia physicè nec ipsa potest dare, nec Deus recipere: & hæc est differentia inter amicitiam excellentiæ, & æquiparantiæ, quin neutra ideò à rigore degeneret veræ, & rigorosæ. Undè, quandò dicimus, quòd amor benevolentiæ intendit bonum amato propter amatum, non tam volumus ponere consistentiam in ipso amato, ùt in ultimo fine, quàm excludere, quòd amans in amando respiciat se ipsum ùt objectum, in cujus utilitatem amor ejus refundatur: & cùm Deus ex una parte amet nos, & ex alia nullam ex suo amore reportet utilitatem, nisi nobis: hoc satis est, ut ejus amor benevolens dicatur, & consequenter amicitiæ.

12 Obs. 5. Amor, quo tres Divinæ Personæ se amant, non est vera amicitia: ergo nec charitas nostra, quæ illarum amoris est participatio formalis. Ant. prob. quia ad amicitiam requiritur redamatio, seu duplex, & reciprocus duorum amor; at in Divinis Personis talis geminatio repugnat: ergo & amicitia. Resp. neg. ant. & ad ejus probationem dicendo, quòd ad veram amicitiam non tam requiritur geminatio amorum, quàm pluralitas suppositorum, quæ quidem in Divinis invenitur Personis: ergo & amicitia vera: ergo & in charitate nostra, quæ divinum amorem participat formaliter.

QUÆRES I.

13 AN *hominis ad Deum dabilis sit amicitia naturalis strictè dicta*? Duplex versatur circa quæsitum hoc æquè probabilis sententia, una quarum affirmat, Patronis ejus Ioanne à S. Thoma, Ferre, Ripalda, & aliis; altera negat, ejus protectoribus Bañezio, Suario, & aliis cum NN. Salm. hìc disp. 1. dub. 4. cum quibus convenimus, idque probamus 1. ex D. Thom. in 3. dist. 27. q. 2. art. 2. ad 4. ubi expresè docet, quòd amor Dei naturalis super omnia ad veram amicitiam non pertingit.

14 Prob. 2. quia ad veram amicitiam opus est proportio, si non æqualitas, inter amicos, communicatioque bonorum, non qualiscumque, sed specialium, & secre-

tio-

tiorum arcanorum patefactio, ùt patet in amore Regis, qui non sufficit, ut amicitia reputetur, si communis sit, quo omnes suos diligit vassallos, nisi & sit specialis communicatio, conversatio, & cordis secretorum revelatio; hæc autem nullimodè verificantur inter Deum, & creaturam amantem illum naturalitèr, ùt ex se patet: ergo non est dabilis amicitia vera cum Deo per solum amorem naturalem. Quod adeò verum est, ut nec hominis ad Angelos (deficiente charitatis vinculo, quæ facit nos unum cum illis in participatione eiusdem naturæ divinæ) admittit, imò negat D. Thom. in 3. dist. 28. q. 1. art. 3. dari veram, & strictam amicitiam. Id quod etiam Arist. lumine orbatus fidei, obtinuit, dicens 8. Ethic. lect. 7. quòd homo non habet amicitiam cum substantiis separatis.

Obs. Philosophum ibidem lect. 12. dicentem: *Est autem ad Parentes amicitia filiis, & hominibus ad Deos, ùt ad bonum superexcellens*: & certum est, Philosophum non cognovisse amorem supernaturalem: ergo loquitur de naturali dilectione. Idem docet D. Thom. 1. ad Corinth. 13. lect. 4. & in 3. dist. 29. q. 1. art. 2. ubi absolutè, & sine addito minorante asserit, quòd Deus potest ab hominibus amari naturaliter super omnia amore amicitiæ: ergo ruit assertio nostra. Resp. Philosophum, & D. Thom. ne sibi sint contrarii numero antecedenti allegati, intelligendos esse de amicitia latè, & secundùm quid tali. Et ratio id convincit: quia, si Philosophus negat amicitiam veram ad substantias separatas, quantò magis ad substantian increatam? Et si amor naturalis (inquit D. Thom. suprà laudatus) non pertingit ad veram amicitiam cum Deo, certum est, quòd in secundo loco, non de vera, sed de lata, & impropria loquitur amicitia

QUÆRES II.

15 UTrum *possibilis sit aliqua virtus moralis per se infusa, & supernaturalis, qua sit stricta, & supernaturalis amicitia ad proximum, & non erga Deum*? Duplici potest modo proximus amari à nobis, uno cum respectu ad Deum, & hic adhúc est trinus: Primus, ùt si amemus eum, quia ipse est quid bonum extrinsecum Deo, & ad ejus laudem provocans, & conducens. Secundus, si amemus eum quatenús bonitas, & excellentia Dei elucet in illo. Tertius, si eum diligamus, quia Deus eum diligit, & quia placet Deo, quòd ipsum, quem ipse, nos etiam diligamus: sub his tribus modis inclinat charitas ad amandum eum. Alio potest homo hominem amare (vel fingi amare) sine respectu ad Deum, quatenús in ipso contemplatur bonitatem intrinsecam supernaturalem ex gratia habituali, ejusque virtutibus ortam; & de hac inquirimus dilectione, sitne possibilis per virtutem infusam supernaturalem, quæ sit à charitate distincta? *Distincta* studio dicimus: nam charitas sine respectu ad

Deum

Deum & propter Deum, numquàm amat.

16 Affirmant Vazq. Lesius, & alii Recentiores contra alios Recentiores, & communiter Thomistas, quibus adhæremus. Prob. 1. quia neque ex Scriptura, neque ex SS.PP. constat dari, vel dabilem esse amorem supernaturalem, præter illum, qui à charitate procedit; sed aliàs perfectiones supernaturales non sunt multiplicandæ sine necessitate, ratione, vel auctoritate Scripturæ, Ecclesiæ, vel Apostolicæ traditionis, quæ nobis non ostenditur: ergo non est admittendus talis amor sine respectu ad Deum ultimum finem. Si autem, hoc solùm, respondeas, probare non dari, non verò dari non posse,

17 Prob. 2. quia impossibilis est amor rei supernaturalis in quantùm supernaturalis, sine respectu tùm ad Deum, cujus est participatio (juxta illud Psalm. 81. *Ego dixi dii estis.*) Tum ad bonitatem Dei, quæ participativè splendet in amato; sed sic amare est proprium charitatis: ergo improprium alterius virtutis ab illa distinctæ. Minor patet, & major prob. quia res supernaturalis, in quantùm talis, attenditur ùt extracta à linea purè naturali, quam respicit ùt terminum *à quo*, vel super *quem* elevatur; sed pariformiter respicit etiam terminum *ad quem* tendit, vel per *quem* est talis per participationem, scilicèt Deum: ergo sine respectu ad hunc, hic nec intelligitur, nec diligitur: si autem cum illo, hoc solius est charitatis, & non alterius virtutis inferioris. Sed

18 Obs. argumentum, quod sibi proponit D. Thom. 2. 2. q. 25. art. 1. his verbis: *Philosophus dicit 8. Ethic. cap. 8. quòd amari est honorari; sed alius est honor, qui debetur Deo, qui est honor Latriæ; & alius est honor, qui debetur creaturæ, qui est honor Duliæ: ergo etiam alius est amor, quo diligitur Deus, & alius quo diligitur proximus*: ergo sicut multiplicatur honor (qui est amor) respectu Dei, & Sanctorum, admittenda etiam erit duplex amicitia distincta; alia, qua Deum, & alia, qua proximum diligamus. Probat nimis argumentum, scilicèt defactò, & non solùm de possibili dari in nobis binam charitatem, quod absit dici.

19 Ad illud respondet ipse D. Thom. ibidem ad 2. optima, sed & difficili intellectu solutione, si cum tyronibus loquamur, quibus in hoc opere consulimus: ideò hac omissa, aliam ipsius ibidem q. 81. art. 4. ad 3. clariorem præsentamus. ibi: *Dicendum, quòd objectum amoris est bonum: objectum autem honoris, vel reverentiæ est aliquid excellens. Bonitas autem Dei communicatur creaturæ, non autem excellentia bonitatis ejus. Et ideò charitas, qua diligitur Deus, non est virtus distincta à charitate, qua diligitur proximus. Religio autem, qua honoratur Deus, distinguitur à virtutibus, quibus honoratur proximus: A virtutibus*, inquit & non à religione, ut innuatur, quòd virtus, qua honoramus Sanctos, non est religio (nisi honorentur respectivè ad Deum, & ratione ipsius) sed virtus observantiæ, ùt benè notant, propugnantque N.N. Salm. Mor. tom. 5 tract. 21. c. 10. n. 28. Ex quibus patet verbis tum disparitas,

ritas, tum facilis solvendæ authoritatis modus, quam sic distingues: *amari est honorari* formaliter, nego: consequenter, concedo illam. Est dicere, quòd ad amorem consequitur qualiscumque honor: quia amatus in esse amatum sentit se aliqualiter honoratum; at verò ùt amatus distinctum formaliter obiectum affert amanti, ac út honoratus honoranti; ex qua sequitur distinctione, quòd *amari*, & *honorari* sunt quid formaliter distinctum.

20 Solet hìc inquiri: *Utrum Spiritus-Sanctus possit uniri voluntati creatæ in ratione habitus charitatis? Vel utrum actus charitatis possit procedere immediatè à Spiritu-Sancto?* Hoc tamen quæsitum identicum est cum eo, quod tr. 2. disp. 3. dub. 2. excitavimus, *utrum* (inquirentes) *Essentia divina possit uniri intellectui creato in ratione Luminis gloriæ?* Et ideò quidquid ibi resolvimus, hic etiam resolutum volumus intelligas, ne acta iterum agamus.

21 Solet etiam inquiri, *an charitas dependeat essentialiter à gratia habituali?* Procujus resolutione vide tract. 13. disp. 4. de justificatione impii dub. 4. ubi affirmativè respondetur, vel expressè infertur: ideò ab hoc etiam quæsito discutiendo jure supersedemus, cum nostri non sit ingeminare dubia, sed multitudinem eorum, quantúm fas est, excusare.

22 Solet tandem & inquiri: *an actus charitatis remissi disponant ad augmentum gratiæ?* Sed & hanc itidem quæstionem vide infrà tract. sequenti de Merito dub. 9. & 11. ubi in propriis terminis exponitur, & resolvitur affirmativè: quare supervacaneum ducimus in præsenti ejus præmittere discusionem, quæ latiús ibi exenteranda venit.

DUBIUM III.

UTRUM CHARITAS POSSIT MINUI?

CONCLUSIO.

23 Dicendum est, charitatem non posse minorari. Ita D. Thom. 2. 2. q. 24. art. 10. & cum eo communiter Theologi Neophiti contra plures Priscos: Probat D. Thom. in argum. *sed contra* per hunc modum: *Charitas in Scriptura igni comparatur secundùm illud Cant. 8. Lampades ejus, scilicet charitatis, lampades ignis, atque flammarum; sed ignis quandiu manet, semper ascendit: ergo charitas quandiu manet, ascendere potest, sed descendere, id est minui, non potest.* Pulchra paritas! propriaque potiús, quàm humani, Angelici intellectus!

24 Prob. 2. ratione: Charitas nequit minui per læthale peccatum; sed aliàs nec per veniale: ergo per nullum. Major est certissima: quia per peccatum læthale non minuitur, sed penitús extinguitur. Quare tota quæstio ad peccatum devolvitur veniale, & ad illud solùm contrahit N. Paulus titulum quæsiti hujusce. Prob. ergo minor: si peccatum veniale minuit charitatem, inquiro: vel minuit illam per modum dispositionis physicæ, vel per modum causæ physicæ efficientis, vel efficien-

cientis moralis ; sed per nullum ex his modum : ergo nullo. Prob. minor : In primis non per modum dispositionis physicæ. Probatur hæc: solùm id disponit ad diminutionem, quod contrariatur dispositioni ad augmentum ; sed peccatum veniale non contrariatur dispositioni ad augmentum. Hæc minor suadetur: quod disponit ad augmentum charitatis est conversio in Deum ultimum finem; sed peccatum veniale non est aversio à Deo ultimo fine : hoc enim solius peccati læthalis proprium est: ergo non contrariatur dispositioni ad augmentum : ergo nec disponere potest ad decrementum.

25 Deindè prob. eadem minor quoad secundam partem , scilicèt, quòd non per modum causæ physicæ possit veniale minuere charitatem : quia in hac non attingit peccatum veniale , nec in ea potest aliquid causare (cum tamen , ad concursum causæ physicæ efficientis aliquis contactus detur , opus fit juxta NN. Complut. abrev. in lib. Physic. disp. 26. q. 3.) ergo non minuit per modum causæ physicæ; sed aliàs nec moralis efficientis. Prob. 1. nam delinquens in minori , non meretur puniri in majori ; sed culpa venialis levis est ; diminutio verò charitatis pœna gravis est : ergo hanc non meretur illa , & consequenter nec minuit efficienter moraliter : ergo tandem modo nullo.

Prob. 2. quia Deus non plus avertit à se peccatorem , dum punit , quàm peccator se avertit ab ipso , dum peccat ; sed dum peccat iste venialiter , non se avertit, nec parum , nec nihil à Deo ultimo fine : ergo dum iste punit, nec parum , nec nihil avertit se à peccatore ; at sic est , quòd Deus averteretur , si charitas minueretur. Prob. hæc : nam augmentum charitatis est major accessus , & conversio ad Deum : ergo diminutio illius esset aliquatenús aversio ab illo. ergo Deus magis averteret à se peccatorem puniendo, quàm peccator averteretur à Deo peccando.

26 Prob. 3. ab inconvenienti: sequeretur enim , quòd per peccata venialia repetita tandem omninò consumeretur charitas , & consequenter gratia : nam hæc est finita , & limitata , quod tamen adversatur Tridentino sess. 6. c. 11. docenti, Sanctos propter venialia à justitia non recedere , seu justos non esse desinere : Ex quo ultrà sequeretur, quòd sic gratiam extinguenti non esset locus in altera vita pro sua culpa accommodatus : non enim esset Cœlum , aut Purgatorium; quia careret gratia , non Infernus, quia careret culpa gravi : neque Limbus Puerorum : quia haberet peccata personalia : quid ergo ? Quòd talis non fit , dicatur , diminutio charitatis.

27 Dicere cum Richardo, quòd ultimum veniale destruens gratiam, ex circunstantia gravissimi damni, gravis esset culpa , non arridet nobis. Tum quia nullus peccat læthaliter sine læthalis culpæ cognitione; Quis autem cognosceret , quod ex venialibus esset ultimum ? Tum, quia in omni culpa levi graviter peccaret homo : in omni enim

posset

posset dubitare, an esset illa ultima; & ne gratia periclitaretur, teneretur graviter omne veniale peccatum vitare: quò quid durius?

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

28 OBS. 1. D. Thomam 2. 2. q. 24. art. 1. sic se sibi objicientem: *Contraria*, (inquit, *nata sunt fieri circa idem; sed augmentatio, & diminutio sunt contraria: Cum ergo charitas augeatur, ùt dictum est suprà, videtur etiam, quòd possit minui.* Respondet ipse ad 1. *quòd contraria sunt circa idem, quando subjectum æqualiter se habet ad utrumque. Sed Charitas non eodem modo se habet ad augmentum, & diminutionem: potest enim habere causam augentem, sed non potest habere causam minuentem, sicut dictum est. Undè ratio non sequitur.*

29 Obs. 2. Ipsum D. Thom. qui ex D. Aug. lib. Confess. 83. dicente: *Nutrimentum charitatis est diminutio cupiditatis*, sic arguit contra se: *Videtur quòd etiam econversò augmentum cupiditatis* (ecce peccatum saltim veniale) *sit diminutio charitatis: ergo charitas potest minui.* Aliter sic argues (ut generatim ad omnem culpam levem extendas argumentum.) Quilibet actus remissus charitatis adauget charitatem saltim meritoriè, út dicemus tract. seq. de Merito dub. 9. ergo quodlibet peccatum leve diminuet illam: *quia contrariorum eadem est ratio à contrario.* Ad hanc, & alias id genus objectiones resp. concesso antec. neg. conseq. & paritatem: nam peccatum leve, & actus levis, vel remissus charitatis, haud propriè sunt contrarii: actus enim remissus charitatis respicit Deum ultimum finem conversivè; culpa verò levis nullo modo respicit Deum aversivè, à quo solùm per culpam gravem avertitur peccator.

30 Obs. 3. illud Ecclesiast. 19. *Qui spernit modica, paulatim decidet.* Undè & SS. PP. peccata comparant venialia aquæ gutulis, quæ iteratæ mergunt navim, arenulis, quæ multiplicatæ, atque congestæ montem erigunt, & granulis tritici, qui acerbum magnum conglomerant: ergo sicut hæc nedum augent, si multiplicentur, sed & minuunt, si minorentur; id ipsum quantùm ad charitatem, videtur de venialibus dicendum. Resp. quòd comparatio, & paritas SS. Patrum non est quantùm ad construendum, vel destruendum, sed quantùm ad disponendum, hoc est, quòd sicut prædicta minuta, licèt tantilla, multiplicata tamen copiam, in sua linea grandem, constituunt, vel stragem causant ingentem effectivè, ita peccata levia causant totalem animæ ruinam dispositivè, quatenùs repetita demerentur auxilia divina efficacia, ne in læthale labatur homo peccatum, vel quatenùs indulgendo nimis parti inferiori sensitivæ, hæc vires auget, ut resistat superiori: undè tandem ista succumbat tentationi.

31 Obs. 4. Peccata venialia minuunt fervorem charitatis, ùt dicemus tract. 20. de Pecat. disp. 3. dub. 1. ergo etiam ipsam charitatem. Patet conseq. quia charitas eò fer-

fervidiùs operatur, quò intensior est: ergo quò minus fervidè operatur, erit remissior, & minutior. Duplicem fervorem distinguit D. Thom. q. 7. *de Malo* art. 2. ad 17. alium essentialem respondentem gradui intensionis, & inclinationis charitatis erga Deum, & hic, ait, non minuitur, nec potest, per venialia: quia est ipsa charitas in tali, vel tali gradu constituta, in quam veniale peccatum non potest agere, nec attingere, ùt suprà dictum est; alium accidentalem, secundùm quòd ex dilectione partis superioris etiam in sensitivam inferiorem solet redundare fervida, & exultans inclinatio erga Deum affectiva. Quo in sensu intelligenda veniunt verba illa: *Cor meum, & caro mea exultaverunt in Deum* (Psalm. 83.) Et talis fervor (concludit D. Thom.) *diminuitur per veniale peccatum absque diminutione charitatis.* Undè carentia fervoris, in qua macula consistit venialis, de fervore accidentali, non de essentiali charitatis est intelligenda.

32 Obs. 5. Venialia minuunt differentiam essentialem charitatis: ergo & istam. Ant. prob. differentia essentialis cujuslibet habitus est esse difficilè mobilem à subjecto; sed ex vi venialium (si multiplicentur) commissorum, charitas facilè removetur à subjecto: undè passim ex repetitione eorum remissiùs amari Deum experimur, & non rarò in totum corruere charitatem lamentamur: ergo tenet ant. Respondet D. Thom. q. 7. de *Malo* art. 2. ad 4. quòd venialia non reddunt per se, & directè charitatem facilè mobilem, sed út summùm per accidens, indirectè, & quatenùs inducunt dispositionem in contrarium, vel augendo robur partis inferioris contra superiorem, vel demerendo auxilia divina ad resistendum necessaria. Nec quia remissiùs amet charitas præpedita per venialia, hanc minuere illam substantialiter credideris, sed ùt summùm illam quasi ligare, tenereque, ne robur, quod aliàs integrum habet substantialiter, exerat suas vires in exercitio amandi Deum: *non enim* (inquit D. Thom. laud. ad 16.) *diminuit gravitatem lapidis columna, qua retinet ipsum, ne cadat deorsum, nec diminuit virtutem gressivam hominis, qui ligat ipsum: & per hunc modum veniale diminuit actum charitatis*, hoc est, continendo per modum dispositionis contrariæ, ne charitas expeditiùs operetur; non verò aliquid de substantia ejus substraendo.

33 Obs. 6. Amicitia inter hominem, & hominem per peccata minuta frigescit, & minuitur: ergo etiam amicitia inter hominem, & Deum. Nega conseq. & paritatem: quia homines sunt oppidò volubiles, facilè mobiles ab odio, vel affectu, ex levibusque causis attrahuntur ad amandum, & retrahuntur ab amando; non sic Deus immutabilis, & ideò quem amat, non defacilè expoliat gratia, propter quam amat: nec rescindit amicitiam, nisi gravi ex causa, qualis est mortiferum peccatum.

*** *** ***
*** ***
***

DU-

DUBIUM IV.

UTRUM CHARITAS SIT VIRTUS SPECIALIS, & SIMPLEX, & ABSOLUTÈ PERFECTIOR FIDE?

CONCLUSIO PRIMA:

34 CHaritas est *virtus, specialis, & simplex*; trimembris hæc conclusio ex trimembri constat resolutione D. Thomæ qui 2. 2. q. 23. expressè docet primam partem art. 3. expressè secundam art. 4. expressèque tertiam art. 5. Probantur singulæ, & primò prima: Cæteræ virtutes sunt simpliciter, & perfectè tales propter charitatem: hæc enim non solùm rectificat hominem in ordine ad primam operandi regulam, atque finem ultimum, sed & cunctas virtutes perficit, in illumque dirigit, & ordinat: ergo si istæ sunt virtutes, potiori titulo illarum ductrix, & directrix: quia *propter quod unumquodque est tale, & illud magis.* ¶ Secunda: quia charitas habet objectum speciale, distinctumque ab omnibus aliorum, scilicèt bonum divinum, ùt amandum propter se: ergo est virtus specialis.

35 Tertia pars prob. Eatenús multiplex deberet esse charitas, vel quatenùs diligit Deum, & proximum, vel quatenùs diligit Deum, ùt Auctorem supernaturalem, & naturalem, vel quatenús diligit Deum in via creditum, & in patria visum; sed hæc non sunt motiva multiplicandi charitatem: ergo hæc simplex, & unica est virtus. Prob. minor quoad primam partem: quia proximus non diligitur, nisi propter Deum: ergo diligitur secundariò; sed ad objectum secundarium non opus est aliam superimponere virtutem, quàm ad primarium attingendum, ùt inductivè constat in omnibus virtutibus: ergo ex hac parte charitas non debet multiplicari. Nec ex secunda: quia, ùt inquit D. Thom. dist. 27. q. 2. art. 3. ad 5. *In illis, in quibus potentiæ naturales sunt ex sui natura determinatæ, non requiruntur aliæ virtutes* (& propterea ad amandum se homo non indiget virtute distincta à propria inclinatione.) Creatuta autem rationalis ex natura sua in suum tendit finem naturalem, qui est Deus Auctor naturalis: Undè concludit S. Dr. *Et ideò in voluntate respectu finis ultimi, Philosophi nullam virtutem posuerunt*: ergo nec ex hac parte debet charitas esse multiplex.

36 Nec ex ultima: tum quia charitas numquam excidit, ùt inquit Ap. 1. ad Corinth. 13. ergo eadem semper est in via, & in patria. Tum quia, quòd objectum sit visum, sive creditum, non tollit, quòd idem sit formaliter in ratione amabilis propter se ipsum, sunt enim differentiæ materiales, & accidentales hæ rationes ad rationem boni amandi, ùt dicemus tract. 17. disp. 1. dub. 3. sed actus charitatis regulatus per fidem, & regulatus per visionem respiciunt idem bonum propter se amandum, cum sola differentia visi, vel non visi: ergo erit idem specificè: ergo & charitas utro-

utrobique debet esse eadem, & una, sive simplex.

CONCLUSIO II. ET PRINCIPALIS.

37 CHaritas est simpliciter perfectior fide tam Theologicè, quàm methaphysicè, hoc est, tam in esse moris, & virtutis, quàm in esse entis. Quoad primam partem videtur de fide nostra assertio, constansque ex Matth. 22. ubi præceptum charitatis dicitur: maximum, & *primum mandatum*; & ex ad Rom. 13. ubi charitas vocatur *plenitudo Legis*: & ex 1. ad Timoth. 1. ubi dicitur *finis præcepti* & 1. ad Corinth. 12. & 13. ubi charitas omnibus præfertur virtutibus, & omnes sine charitate nihil esse, vel prodesse asserit Apost. qui sic concludit: *Nunc autem manent fides, spes, & charitas: tria hæc, major autem horum est charitas*: ergo perfectior est saltim Theologicè, seu in esse moris, aut virtutis omnibus illis: ergo & fide. Undè quoad hanc partem omnes Catholici DD. unius sunt labij. Difficultas est in esse entis, seu methaphysicè.

38 Quoad hanc etiam partem frequentior est nostra assertio apud Thomistas, & extraneos, maximè Scotistas, qui adhuc in Patria maximam, & ultimatam perfectionis metam in beatitudine attingendam, in actu amandi constituunt, idque acerrimè propugnant. Prob. hæc assertio ex D. Thom. qui 1. 2. q. 66. art. 6. inquirit: Utrum charitas sit maxima inter virtutes Theologicas? & respondet affirmativè. Rationem sumit ex majori obiecti perfectione, & in art. 3. docet, quòd illa virtus est *simpliciter* perfectior, quæ nobilius respicit objectum, ex quo infert, quòd virtutes intellectuales sunt perfectiores *in esse entis*, quàm morales, quamvis istæ fortè sint perfectiores *in esse moris*, *vel virtutis*: ergo de primo ad ultimum manifestè sequitur ipsum de excessu loqui in *esse entis*: ergo perspicuè tenet nostram assertionem: quam iterùm confirmat in hac 2. 2. q. 23. art. 6. in quo idem inquirit respectu omnium virtutum, & affirmans, sic concludit: *Et ideò charitas est excelsior fide, & spe, & per consequens omnibus alijs virtutibus*: ubi absolutè, & sine addito minuente profert excessum super illas, & ideò intelligendus est in toto rigore methaphysico, seu in esse entis.

39 Prob. 2. ratione: charitas habet objectum physicè excelsius, quàm fides: ergo excedit hanc in physica perfectione. Ant. prob. 1. quia objectum charitatis purius est objecto fidei: quoniam illa respicit Deum in se, & propter se, nullo interveniente respectu ad quid creatum; fides verò, licèt respiciat Deum, est tamen cum respectu, & connotatione ad revelationem passivam creatam: & sicut actus intellectus divini purior dicitur terminatus ad solam lineam primordialem, quàm ad hanc si terminaretur permixtam cum linea attributali, sic actus charitatis suo modo,

do, si permisceatur respectus ad aliquid creatum. Secundò: quia objectum charitatis amplius, & abstractius est objecto fidei: hoc enim ad in statu viæ solùm contrahitur credendum; illud ad in statu viæ, & Patriæ extenditur amandum. Tertiò: quia Deus, qui est utriusque virtutis objectum, perfectiùs terminat, quàm fidem, charitatem: hanc enim per semetipsum; illam verò per speciem terminat creatam. Appositè D. Thom. in præs. art. 6. ad 1. *Ea*, inquit, *quæ sunt infra animam nobiliori modo sunt in anima, quàm in seipsis: quia unumquodque est in aliquo per modum ejus, in quo est, ùt habetur in lib. de causis. Quæ verò sunt supra animam* (ùt Deus) *nobiliori modo sunt in seipsis, quàm sint in anima. Et ideò eorum, quæ sunt infra nos, nobilior est cognitio, quàm dilectio... sed eorum, quæ sunt supra nos, & præsertim dilectio Dei cognitioni præfertur: & ideò charitas est excellentior fide*: ergo objectum charitatis perfectius est objecto fidei, & consequenter charitas, quàm fides.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

CONTRA SECUNDAM, ET PRECIPUAM assertionem.

40 CONtrariam tenent sententiam Vazquez, & ex Thomistis Herrera in manuscrip. Serra, & Ferre, qui arguunt primò ex D. Thom. 1. p. q. 82. art. 3. ubi docet, intellectum esse simpliciter perfectiorem voluntate: quia ejus objectum, quod est *verum*, abstractius est *bono*, quod est objectum voluntatis; sed respectu fidei, & charitatis hoc ipsum contingit: ergo idem est dicendum. Quibus adde, D. Thom. ibidem solùm concedere objecto voluntatis aliquem excessum secundùm quid talem supra objectum intellectus, & hoc non in omni, sed in aliquo speciali, quale est objectum dilectionis supernaturalis: ergo idem ferendum est judicium pro ipsa charitate comparativè ad fidem.

41 Resp. ex his quæ tradunt NN. Complut. abrev. quæst. ultima in lib. de Anima, fatendo, quòd intellectus absolutè est perfectior voluntate, hæc verò secundùm quid solùm excedit intellectum, & est ratio: quia, licèt inter objecta, quæ attingit intellectus, aliqua sunt inferiora objecto voluntatis, út patet in objecto Philosophiæ, quod attingit intellectus, & tamen est inferius objecto amoris Dei; ast inter ipsa objecta intellectus, etiam certum est, aliquod excellentius inveniri omnibus objectis voluntatis, scilicèt, verum Divinum clarè visum, & propterea in nostra Schola visio beata, quæ est per intellectum, excedit in perfectione fruitionem, quæ est per voluntatem, ùt dicemus tr. 16. disp. 2. dub. 2. Loquendò verò de fide, nullum ejus est objectum, quod excedat aliquod objectum primarium charitatis, quinimò omnia, & quodlibet objectum primarium, quod attingit charitas, excedunt quodlibet,

&

& omnia objecta quæ attingit fides, út probatum est supra. Ideò dicendum est, objectum charitatis simpliciter perfectius esse objecto fidei, ac proindè hanc inferiorem esse charitate, & hoc sine præjudicio auctoritatis D. Thomæ, qui solummodò de potentiis loquitur intellectus, & voluntatis, non de habitibus fide, & charitate, út legenti patefiet.

42 Obs. 2. Actus fidei perfectior est actu charitatis : ergo etiam habitus habitu. Ant. prob. beatitudo supernaturalis viæ consistit in excellentiori operatione ; sed consistit in actu fidei, ùt dicemus tr. 16. disp. 2. dub. 7. n. 66. ergo tenet antec. Prob. mai. ex D. Thom. 1. 2. q. 3. art. 5. ibi : *Beatitudo imperfecta, qualis hìc haberi potest, primò quidem, & principaliter consistit in contemplatione* (& quidem nulla altior in via, quàm quæ per fidem haberi potest.) Undè & beatitudo naturalis consistit (ait Phil. 10. Ethic. c. 7. & cum eo D. Thom. ibi lect. 10.) & nos dicemus loco cit. n. 75. in operatione intellectus: ergo vera est major negata.

Resp. ad argum. neg. ant. & ejus probationis majorem dist. beatitudo supernaturalis viæ consistit in excellentiori operatione, excellentiori sub munere, & ratione assecutionis, vel possessionis, conc; excellentiori in *esse entis*, aut *virtutis*, nego mai. concedo min. & nego conseq. Est dicere, quòd beatitudo consistit in operatione intellectus, non quæ sit perfectior in entitate, sed in possessione, & assecutione objecti : (est enim de ratione beatitudinis possidere) cùmque actus fidei perfectiùs possideat, & apprehendat : trahit enim ad se objectum, ut illi uniatur intellectus, imò & quoddammodò cum illo identificetur, quàm actus voluntatis, qui nullo modo possidet, sed potiùs fertur, & quasi possidetur ab objecto : hinc est, quòd potiùs ille, quàm hic arripit sibi excellentiam beatificandi, non verò essendi, vel operandi.

43 Obs. 3. Actus fidei concurrit effectivè, & út causa æquivoca ad actum charitatis : est enim intellectus radix libertatis, medio suo actu practicè distante, qui ad actum primum pertinet voluntatis complendum ; sed causa æquivoca, si non excedit, adæquat saltim effectum : ergo. Resp. permittendo majorem, & dist. min. causa æquivoca excedit, si concurrit adæquatè, conc ; si inadæquatè, nego min. & conseq. Actus fidei, dato quòd concurrat effectivè, & equivocè ad actum charitatis, ast non concurrit totaliter : indiget enim concursu voluntatis, út concausa, ideò potest effectus hujus perfectior esse, quàm actus solius intellectus, vel virtutis ejus fidei.

44 Obs. 4. Illa virtus est major, cujus oppositum peccatum fœdius est ; (sic Arist. 8. Ethic. c. 10.) sed peccatum oppositum fidei fœdius est, quàm oppositum charitati : est enim infidelitas, quam vocat D. Thom. 2. 2. q. 10. art. 3.

peccatum omnium graviſsimum: ergo major etiam eſt fides, quàm charitas. Reſp. neg. min. majus eſt enim odium Dei oppoſitum charitati, ùt tenet D. Thom. 2. 2. q. 34. art. 2. Dicitur verò major infidelitas, vel comparativè ad reliqua, præter odium, peccata, vel quatenùs infidelitas includit, vel inducit nonnulles in odium Dei, ùt ibidem docet ipſe D. Thom.

45 Obſ. 5. Species contenta ſub genere nobiliori perfectior eſt, quàm contenta ſub ignobiliori; ſed fides continetur ſub genere intellectuali, quod eſt perfectius genere affectuali, proprio charitatis: ergo hanc illa excedit in perfectione. Diſt. mai. perfectior eſt ex meritis generis logicè, & abſtractivè ſumpti, conc: phyſicè, & contractivè accepti, ſubdiſt. perfectior eſt omnis ſpecies, nego; aliqua, conc. maj. & min. cujus ſubſumptam adhuc ſubdiſt. genus intellectuale logicè ſumptum eſt perfectius, conc: contractum, ſubdiſt. eſt perfectius in aliqua ſpecie, conc; in omnibus nego min. & conſeq. Eſt dicere, quòd genus intellectuale, abſtractivè ſumptum ab omni differentia, perfectius eſt genere affectuali: quia intra collectionem omnium ſuarum ſpecierum reſpicit unam, ſcilicèt viſionem beatam, quæ excedit omnes actus voluntatis; hoc tamen genus intellectuale, quod abſtractivè ſumptum omnes reſpicit operationes, & inter eas viſionem, quandò contrahitur, per hanc elevatur; quandò verò per cognitionem fidei, deprimitur: undè oritur, quòd contractum, & depreſſum per aliquam operationem, ignobilius fit, quàm genus affectuale, ſi iſtud per operationem charitatis elevetur. Haud ſecus, quàm Cœlum, quod continetur ſub genere nobiliori (ſcilicèt incorruptibili) imperfectius eſt, quàm homo: quia hic elevat ſuum genus corruptibile ad eſſe humanum, quod perfectius eſt Cœlo. Hoc verò deprimit incorruptibile (quod logicè ſumptum reſpicit incorruptibiles Angelos) ad incorruptibile Cœleſte, quod longè imperfectius eſt, quàm corruptibile humanum, ſive rationale.

46 Obſ. 6. Fides perfectiùs participat de Deo, quàm charitas: ergo excedit hanc in perfectione. Ant. prob. fides eſt participatio luminis divini, ſeu intellectus Dei; charitas verò divinæ voluntatis, ſed intellectus Dei majorem exprimit perfectionem, quàm voluntas: quia ille ad lineam primariam, iſta ad ſecundariam pertinet: ergo perfectiùs participat de Deo fides charitate. Reſp. diſtinguendo ant. claritatis gratia: *perfectiùs* participat fides, ly *perfectiùs* intellecto adverbialiter, prout hìc jacet ſcriptum, nego, intellecto nominaliter, conc. ant. & nego conſeq. Majorem probationis iterúm diſt. fides eſt participatio virtualis intellectus divini, & charitas eſt participatio formalis divinæ voluntatis, conc. mai. utraque eſt formalis, vel ſolúm virtualis, nego maj. & conceſſa min. neg. conſeq.

Hæc

Hæc distinctio innuit, quòd fides participat à Deo aliquid *perfectius*, hoc est aliquod esse divinum perfectius (quo pacto ly *perfectius* nomen est) charitas verò participat etiam aliquid divinum *perfectiùs*, hoc est perfectiori modo (quo pacto ly *perfectiùs* est adverbium) utraque participat aliquid divinum cum differentia, quòd fides participat virtualiter, charitas formaliter. Undè excedit hæc illam in modo participandi, & ideò est illa perfectior: quia major est perfectio, participare formaliter aliquid divinum inferius, quàm participare virtualiter aliquid divinum superius.

TRACTATUS XV.

DE MERITO.

MERITò poſt tractatus de Gratia, & Charitate Matre, & Filia, de Filio earum, ſive earum effectu, qui eſt meritum, ſequitur agendum: rectus enim ordo expoſtulat de primis primùm agere, quæ ſunt cauſæ; deindè de effectibus ad eas ſubſequutis, ut ex iſtorum perfecta notitia, & accurata diſcuſſione, illarum intelligentia pleniùs poſsideatur, cùm certum ſit, quòd ex fructibus earum cognoſcentur ipſæ. Sit ergo

DISPUTATIO UNICA

DE MERITO JUSTI.

DE Merito juſti agit D. Thom. 1. 2. q. 114. per decem articulos, in quorum primo quærit id ipſum, quod in præſentiarum ſubjicit examini ſequens

DUBIUM I.

UTRUM HOMO VERE, ET PROPRIE poſsit aliquid à Deo mereri?

1 MEritum eſt duplex, de condigno aliud, aliudque de congruo. Primum ſic deffinitur: *Opus cui debetur præmium*, vel *opus conferens jus ad præmium.* Secundum verò poteſt ſic ex D. Thom. 1. 2. q. 114. art. 4. deſcribi: *Opus cui congruum eſt, ut aliquod fundatum in amicitia præmium conferatur.* Differunt hæc merita, primò: quia illud de condigno poteſt fundare debitum ex juſtitia (ſuppoſito Dei pacto, ſaltim implicito) non verò alterum de congruo. Secundò: quia merito de condigno infallibiliter conferendum eſt præmium, non verò merito de congruo, niſi adſit pactum; & tunc ex mera liberalitate ob inæqualitatem meriti cum præmio.

Un-

Undè oritur, quòd jus, quod fundat hoc meritum, solúm est tale secundùm quid; sicut econtra, quod fundat meritum de condigno, jus est absolutè, & simpliciter. Sed

2 Supponendum est primò, quòd, si per ly *jus* intelligatur inferens debitum simpliciter, & extrictissimum ex parte Dei, sic non debet admitti: Tum quia semper ortum habet tale debitum ex liberali Dei promissione conferendi præmium. Tum quia nostra opera bona ex multis debentur Deo titulis, præcisivè ab inspectione præmii: cujus rei exemplum habes in operibus Christi, quibus ex rigore justitiæ strictæ debita fuit satisfactio, & acceptatio ex parte Dei, non tamen strictissimæ justitiæ, omnibusque modis absolutæ, ùt diximus tract. 7. disp. 1. dub. 5. & 7. ¶ Eadem supponendum est certitudine, hominem posse aliquid à Deo mereri merito de congruo, idque ùt minùs constat ex Sacra pag. & SS. Patribus passim, & ex Trid. sess. 6. cap. 16. can. 26. &. 32. contra Lutheranos, & Calvinistas, definiente hominem, mediis suis bonis operibus, mereri augmentum gratiæ, & gloriæ. Undè totum robur difficultatis ad meritum de condigno unicè devolvitur.

3 Circa quæsitum præsens effutierunt Lutherus, & Calvinus, veram rationem meriti in hominibus negantes, innixi, vel in carentia liberi arbitrii, quam in ipsis supponebant, vel in impia persuasione, quòd omnia opera illorum erant peccaminosa (quæ momenta tamquam hæretica à Trid. sess. 6. can. 4. 18. & 25. à finibus Christianismi eliminata fuere) vel injuriam demùm inferri imaginantes meritis Christi (quorum solo intuitu gratia nobis confertur) si ultra ea nostra etiam superaddenda sint merita, quod etiam sensum est hæreticum, cum Ecclesia Catholica non ita attribuat meritum operibus humanis, ùt valor eorum non descendat ipsis ex redundantia meritorum Christi. Et sicut nulla infertur causæ primæ injuria ex hoc, quòd non ipsa sola, sed & causæ secundæ cum ipsa concurrant ad effectum productionis, recipientes ab eodem benignè largiente potentiam, & virtutem, sic nec meritum Christi patitur injuriam: quia nostrum, ab ipso valoratum, cum ipso cooperetur.

4 Nihilominus tamen non desunt aliqui Catholici à N. hic Paulo relati negantes etiam meritum de condigno; admittunt verò benignam interpretationem, quòd de strictissimo omnibus modis merito loquantur; non de stricto utcumque, aut de eo, de quo absolutè posit proferri, esse verum meritum sine additione aliqua minuente. Scotus, & Durandus admittunt quidem meritum de condigno; ast non tale, ut habeat intrinsecam dignitatem, & æqualitatem cum præmio, sed hanc ipsi rentur advenire à favore Dei extrinseco. Communis verò sententia est contra ipsos, quam sequitur hæc

NOSTRA CONCLUSIO:

5 HOmo per gratiam, hoc est, justificatus, potest mereri à Deo merito de condigno vitam æternam. Prob. 1. ex illo Sap. 3. *Deus tentavit eos, & invenit illos dignos se*, & ex illo ad Colos. 1. *Gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis Sanctorum.* Sed & urgentiùs ex ipso 2. ad Timoth. 4. ibi: *Reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex.* In quibus verbis corona, quæ coincidit cum præmio, *corona* dicitur *justitiæ*, & à Deo non tamquam liberaliter donante, sed tamquam ab ipso justo judice retribuente; sed quod à judice ùt tali adjudicatur, ex justitia datur: ergo præcedit jus ad illud, quod est proprium meriti de condigno. Cum his consonat, quod dicitur Eccles. cap. ultim. *Cuncta, quæ fiunt, adducet Deus in judicium pro omni errato, sive bonum, sive malum.* Et quid est adduci bonum in judicium, nisi ut faciat Deus justitiam, retribuendo præmium pro bono? Sic hunc intelligit locum D. Thom. 2. 2. q. 21. art. 1. in *sed contra.*

6 Prob. 2. rat. Ad meritum de condigno sufficit, & requiritur valor intrinsecus, & æqualis saltim moraliter inter opus factum, & præmium ex pacto dandum; sed hoc verificatur in operibus nostris ex gratia nobis communicata, & supposito pacto: ergo & meritum condignum. Prob. minor: nam in primis pactum nobis donandi vitam æternam ex innumeris constat Scripturæ testimoniis; sed aliàs gratia moraliter adæquat in valore illam (maximè in nostra sententia, in qua visionem beatam simpliciter excedit) ergo etiam adæquabunt actus, seu opera à gratia procedentia: ergo tenet minor.

7 Et quidem si in omni Republica rectè ordinata opus est, ut membra illius sæpe præmiis aliciantur, ut benè operentur, & timore suplicii deterreantur, ne malum, quod patrent, aggrediantur, consonum est etiam, ut Deus, qui est Rector potens, verax, judex, de quo personat Ecclesia, quòd *& Judas reatus sui pœnam, & confessionis suæ Latro præmium sumpsit* (in Offic. Cæn. Dñi.) & malis pœnas minetur, & præmia bonis promittat; si autem hæc præmia, & illæ pœnæ non essent infallibiliter, & ex justitia applicanda, nec boni ad bona attraherentur patranda, nec mali à malis retraherentur operandis. Qua ratione congruentiali utitur D. Thom. loco nuper laudato ad, meritum dari, comprobandum.

SOLVUNTUR ARGUMENTA HÆRETICORUM.

8 OBS. 1. Illud. Luc. 17. *Cùm feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite, servi inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus:* ergo opera non sunt meritoria, quia nihil in eis damus, quod dare non debeamus: sicut si Petrus debet centum aureos Antonio, & illa solvat, non exindè ad aliquod præmium jus acqui-

fit : ergo nec nos contra Deum ex operibus, quæ ipsi ex pluribus titulis debemus. Econtrario autem sequeretur, quòd juri à nobis acquisito corresponderet ex parte Dei debitum, seu debitorem esse creaturæ, quod ratio, & D. Thomas 2. 2. q. 80. art. 1. ad 3. proscribunt : ergo non est admittendum.

Ad argum. respondetur, fatendo, quòd, quantumvis rectè operemur, semper nominamur, & verè sumus servi inutiles, si loquamur de utilitate, quam activè Deo dare possumus, cùm à se, in se, & à nulla creatura emendicatam habeat ab æterno gloriam infinitam ; non verò, si sermo sit de utilitate nostra passivè accepta, seu à nobis accipienda : nam hoc pacto valdè utiles sumus nobis metipsis, si à nobis fiant, quæ nobis præcipiuntur. Distinguatur ergo authoritas juxta hæc, & intelligatur de utilitate activè à nobis danda, non verò de à nobis passivè recipienda. Ad additamentum ex debito ob alios titulos respondet D. Thom. 2. 2. q. 114. art. 1. ad 3. *Quòd, quia actio nostra non habet rationem meriti, nisi ex præsuppositione divinæ ordinationis, non sequitur, quòd Deus efficiatur simpliciter debitor nobis, sed sibi ipsi in quantùm debitum est, ùt sua ordinatio impleatur.* Ex quibus sequitur verbis, quòd, licèt per opera nostra nudè sumpta nihil ampliùs faciamus, quàm solutionem dare, quam contraximus pluribus ex titulis, addito tamen pacto Dei de retribuendo præmio, & nos jus acquirimus ad illud, & ipse fit debitor nobis, non ex nobis, sed à semetipso, qui promisit illud dare nobis.

9 Obs. 2. illud Apost. ad Rom. 6. *Gratia autem Dei vita æterna* : super quæ verba inquit Aug. de lib. arb. c. 9. *maluit Apost. dicere : Gratia Dei vita æterna, ut intelligeremus, non pro meritis nostris Deum nos ad æternam vitam, sed pro sua misericordia perducere* : ergo gratia, non justitia, est dari nobis gloriam : ergo non præcedit meritum de condigno, quod justitiam infert. Explico Apostolum : gratia in radice, vel causa, conc ; in effectu, nego antec. & conseq. Est dicere, quòd gloria gratia fuit in collatione gratiæ, per quam gloria data est ; præsupposita verò donatione gratiæ, & promissione Dei, jam non gratia, sed justitia est dari gloriam, quæ effectus illius est : Undè *possumus* (inquit D. Aug. serm. 16. de verb. Apost.) *exigere Dominum nostrum: Redde quod promisisti : quia fecimus, quod jussisti.*

10 Obs. 3. illud ad Rom. 8. *Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam &c.* ergo non datur istius meritum condignum. Respondent Scotus, & Nominales conc. ant. & conseq. de merito intrinseco operibus nostris ; sed verò admittunt condignitatem ex favore extrinseco Dei, ipsa condignificante. Imbellis solutio ! & probans nihil : quia probat nimis : probat siquidem, quòd opera bona, si quæ fierent in statu naturæ, absente gratia, possent etiam mereri de condigno vitam æternam, si favor Dei extrinsecus superaccederet ea con-

condignificans, quod sustineri nequit. Quid ergo? Respondeat D. Thom. 2. 2. q. 114. art. 3. ad 1. ibi: *Dicendum est, quòd Apostolus loquitur de passionibus Sanctorum secundùm earum substantiam.* Hoc est prout procedunt à libero humano arbitrio, præcisivè ab influxu gratiæ.

11 Obs. 4. D. Bernardum serm. 1. de Anunt. hæc dicentem verba: *Neque talia sunt hominum merita, ut propterea vita æterna debeatur ex jure, aut Deus injuriam aliquam faceret, si eam non donaret*; sed deficiente jure, deficit meritum de condigno: ergo hoc non datur. Hoc, & alia id genus testimonia facilè diluuntur, si de merito dicas esse intelligenda strictissimo, inducenteque debitum absolutum ex parte Dei, non radicatum in liberali ipsius promissione: hoc enim debitum indignum est Deo, qui, ùt inquit D. Thom. in 2. dist. 27. q. 1. art. 1. ad 1. *non efficitur nobis debitor, nisi forte ex promisso*: & D. Aug. serm. 20. de verbis Apost. *Debitor nobis factus est Deus, non aliquid accipiendo, sed quod ei placuit promittendo.*

12 Obs. 5. D. Thomam docentem ubi suprà ad 3. quòd gratia, estò sit æqualis gloriæ in virtute, secùs verò in suis actibus, quæ propriè sunt merita: ergo deest istius æqualitas requisita ad meritum de condigno. ¶ Adde, quòd ultimus finis excedit media ad eum ordinata; sed beatitudo est finis ultimus, gratia verò, & ejus actus sunt media ad eum consequendum: ergo idem. Resp. ad argum. quòd, licèt actus gratiæ non adæquent physicè visionem beatificam, quæ præmium est ipsorum, adæquant tamen moraliter, quatenùs, procedentes à gratia, quæ verè excedit visionem Dei, valorantur, & condignificantur moraliter ab ipsa, ut æqualitatem dicant cum præmio moralem, seu in æstimatione hominum. Haud secus, quàm equus plus valet, (quis hoc dubitet?) si physicè loquamur, quàm aurea viginti, & tamen quia hæc moraliter tantidem, ac equus æstimantur, equus æquè pro illis transfertur in alterius dominium.

13 Ad additamentum, omissa majori, (aliàs falsa, quandò finis est effectus, & non precisè intentus) dist. min. beatitudo est finis ultimus respectu meritorum solitariè sumptorum, conc: meritorum simul cum gratia, ejusque valore, subdist. est finis moralis, conc; physicus nego min. & conseq. Est dicere, quòd beatitudo nequit esse finis physicus gratiæ, & meritorum, quia exceditur à gratia: est tamen finis moralis, qui potior non debet esse mediis, sed sæpe inferior, ùt patet in laborante ob denarium diurnum, cujus labor, & actiones humanæ respiciunt, ùt finem moralem, denarium, qui tamen longè minor est actione humana illum respiciente. Si verò concedamus objicienti, vitam æternam absolutè esse finem gratiæ, & meritorum, tunc vita æterna non accipitur pro visione Dei solitariè sumpta, sed pro ipsa concretivè ad gratiam consumatam, quo pacto nulli dubium est, quòd saltim accidentalitèr

cidentaliter gratia consumata cum premio excedet gratiam vialem cum merito ; hic tamen excessus erit physicus , compatibilisque cum æqualitate morali jam satis explicata , & duobus exemplis confirmata.

DUBIUM II.

QUÆ REQUIRANTUR CONDITIONES *ad merendum* ?

CONCLUSIO PRIMA:

14 LIbertate est opus ad merendum. Assertio hæc est de fide ; & contraria damnata per Innocent. X. in Const. Incip. *Cum occasionis* , ubi hæc Iansenii proscribitur propositio : *Ad merendum , & demerendum in statu naturæ lapsæ , non requiritur in homine libertas à necessitate , sed sufficit libertas à coactione.* Idem constat ex illo Eccli. 31. *Qui potuit transgredi , & non est transgressus , facere mala , & non fecit , ideò stabilita sunt bona illius.* Confirmant hanc sententiam D. Hieron. in lib. 2. contra Iovin. ubi ait : *Ubi necessitas , nec corona , nec damnatio est,* & D. Thom. q. 6. *de Malo* , ubi de sententia ait contraria : *Hæc autem opinio est hæretica : tollit enim rationem meriti , & demeriti in actibus humanis.*

15 Prob. 2. ratione : Meritum est proprietas actus boni moralis, út docet D. Thom. 1. 2. q. 21. art. 3. sed actui bono morali opus est libertate. Minor hæc prob. nam moralis non est actus , qui regulis non subjicitur morum , legisve; sed actus necessarius non sic subjicitur illis : ergo illis solùm subjicitur actus liber : ergo actui morali opus est libertate. Maior patet , & minor constat ex eo , quòd regulæ morum , atque lex debent supponere indifferentiam ; (aliàs præciperent vitari , fierive , quod fieri, vitarive etiam sine præcepto esset necessarium) sed actus necessarius relegat indifferentiam : ergo non subjicitur illis.

16 Prob. 2. Ad demeritum opus est libertate : ergo & ad meritum: Consequentia infertur : quia plus ad bonum , quàm ad malum requiritur : undè dictum est : *malum ex quocumque defectu , bonum ex integra causa.* Ant. prob. tum ex damnatione illius propositionis Baij : *Homo damnabiliter peccat in eo , quòd necessariò facit* : Tum ex D. Aug. lib. 10. Retract. c. 1. ibi : *Usque adeò enim peccatum voluntarium malum est , ut nullo modo sit peccatum , si non sit voluntarium* : ergo tenet ant.

QUÆRES I:

17 AN ad meritum sufficiat libertas quoad exercitium ? Affirmativè resp. tum quia ad meritum sufficit dominium perfectum ad operandum , vel non operandum : hoc autem est proprium libertatis quoad exercitium: ergo. Tum quia Angelus in primo instanti , & Christus quandiu vixit, meruerunt , & tamen non potuerunt operari bonum , & malum; potuerunt verò operari , vel omittere

tere bonum, in quo stat libertas contradictionis, seu quoad exercitium: ergo idem. Tum quia ad peccandum sufficit libertas contradictionis, ùt patet in Dæmoniis, quæ bonum operari nequeunt; possunt tamen omittere malum, quod quia non omittunt, ab initio peccant; non tamen demerentur: quia non sunt viatores: ergo. Si autem Dæmones post peccatum primum aliquandiù vixissent, demererentur, & peccarent, & tamen bonum facere non possent; possent verò omittere malum, & ideò cum peccato conjungerent demeritum: quia viatores essent.

18 Obs. illud Eccli. iam relat. *Qui potuit transgredi, & non est transgressus &c.* In quibus verbis bona (seu præmium) stabiliuntur ei, qui potest bonum, & malum facere, in quo consistit libertas quoad specificationem: ergo requiritur hæc ad meritum. Et confirmatur: quia *bonum debet esse ex integra causa*; sed meritum quid bonum est: ergo ex integra, seu ex utraque debet resultare libertate.

Ad argum. resp. Scripturam ponere in operante benè, & meritoriè libertatem contrarietatis, hoc est, ad bonum, vel malum, non tamen negare libertatem sufficere contradictionis. Ad confir. dic, quòd libertas contrarietatis ad bonum, & malum non dicit perfectionem, sed fragilitatem: Undè Deus liberrimus est in operando, & tamen nequit operari malum: sufficit ergo libertas ad bonum, vel non bonum operandum, ùt patet in Deo, vel ad malum, & non malùm, ùt patet in damnatis.

QUÆRES II:

19 An sit meritorius actus cadens sub præcepto? Et itidem ex metu, vel ex semiplena elicitus deliberatione? Ad primum, & secundum respondetur affirmativè. Prob. prima pars ex illo Matth. 19. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*, & ex Psalm. 118. *In custodiendis illis retributio multa.* Et ratio est: nam præceptum non tollit libertatem, nec quòd actus ex imperio fiat charitatis: erit ergo meritorius. Et quidem quis à nobis Religiosis, quia ex obedientia moti bonum operamur, tollat meritum? Nemo ullus: ergo tenet prima pars. Prob. 2. quia metu captus, quantumvis ingenti, liber est simpliciter: undè oritur, quòd Attritionem ex metu gehennæ elicitam nullus Catholicorum immeritam audebit ponere, si in gratia fiat: ergo vera est pars secunda. Ad tertium respondetur negativè ob contrariam rationem: quia actus semiplenè deliberatus non est simpliciter liber: ergo nec simpliciter bonus: ergo nec simpliciter meritorius. Quod idem intellige, quantùm ad demeritum, de malo semiplenè deliberato propter identicam rationem.

CONCLUSIO SECUNDA:

20 AD meritum opus est bonitate morali in actu. Ratio: quia actus carens bonitate vel

est

est malus, & sic non meretur, sed demeretur, vel est indifferens, & sic non est moralis, ùt dicemus tract. 18 disp. 3. dub. 2. sed meritum, & demeritum sunt proprietates actus moralis, ùt docet D. Thom. 1. 2. q. 21. art. 3. & 4. ergo actus indifferens non est meritorius. Restat ergo, quòd hic bonus esse debeat. Et confirmatur: quia actus indifferens, nec est bonus, nec est malus, sed quia non est malus, non demeretur; ergo nec meretur: quia non est bonus; sed aliàs malus non meretur: ergo solum meretur actus bonus: ergo opus est bonitate morali.

CONCLUSIO TERTIA:

Ad meritum de condigno necessarium est pactum ex parte Dei promittentis. Sic D. Thom. 1. 2. q. 114. art. 1. ad 3. ibi: *Actio nostra non habet rationem meriti, nisi ex præsuppositione divinæ ordinationis.* Et prob. 1. De factò datur promissio ex parte Dei tribuendi præmium propter opera nostra bona, sed hoc vocamus pactum, cui non stare Deum haud minus dedecet ipsum, quàm hominem, qui promisit stipendium ob laborem diurnum, illud non solvere: ergo. Maior prob. (cætera constant) tum ex illo Mat. 20. *Conventione autem facta ex denario diurno*, in quo denario intelligunt PP. præmium beatitudinis. Tum ex Apoc. 2. *Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.* Tum ex Trid. sess. 6. cap. 16. ubi vita æterna vocatur merces *ex Dei promissione.* Prob. 2. de ratione meriti de condigno est tribuere merenti jus ex justitia & debito ad gloriam iuxta illud Apost. ad Rom. 4. Ei, *qui operatur, merces non imputatur secundùm gratiam, sed secundùm debitum*; sed homo deficiente promissione, quantumvis benè operetur, non meretur à Deo, quòd ex justitia, & debito tribuat ei gloriam. Hæc minor prob. tum: quia nullus constituitur alteri debitor ex justitia, nisi quia accepit, vel promisit, sed Deus nihil potest ab homine accipere: ergo si aliàs deficit promissio, deficiet & meritum ex iustia exigens præmium. Tum: quia sic docet D. Aug. Serm. 16. de verbis Ap. ibi: *Illo ergo modo possumus exigere Dominum nostrum, ut dicamus: redde, quod promisisti; quia fecimus quod iussisti*: ergo.

CONCLUSIO QUARTA:

21 AD meritum semper, & per se opus est actu positivo. Prob. ex D. Thom. 1. 2. q. 71. art. 3. ad 1. ubi meritum discriminans à demerito, sic ait: *Peccatum potest contingere, sive aliquis faciat, quod non debet, sive non faciendo, quod debet. Sed meritum non potest esse, nisi aliquis faciat, quod debet: & ideò meritum* (perpende) *non potest esse sine actu; sed peccatum potest esse sine actu*: ergo tenet conclusio juxta D. Thom. Studio diximus, *semper & per se*, ut innuatur discrimen, quod assignat D. Thom. inter meritum, & demeritum, hoc est, quòd meritum semper *& per se* actu eget positivo; demeritum verò,

rò, licèt semper præcedatur saltim extrinsecè ab aliquo actu, non verò per se tendente in rationem peccati, út expresse tenet ipse 1. 2. q. 71. art. 5. & nos dicemus tr. 17. disp. 1. dub. 4.

22 Ratione probatur hæc assertio: meritum in exercitio libero debet consistere voluntatis ex dictis n. 14. quia habitibus, & potentiis haud meremur, nec demeremur non agentibus; sed in pura omissione voluntas non exercetur: ergo nec meretur. ¶ Confirmatur: nulla omissio pura potest esse bona: ergo nec meritoria: quia fundamentum meriti bonitas est. Ant. prob. bonitas moralis consistit in tendentia positiva ad objectum consonum rationi; sed positiva tendentia nequit convenire omissioni puræ, ùt per se patet: ergo nec bonitas, & consequenter nec meritum.

23 Prob. 2. ratione exclusiva contrariorum momenti præcipui: ideò omissio pura esset meritoria: quia per illam præceptum impletur, v. g. non furandi; sed ratio hæc nulla est. Prob. minor hæc: tum quia præceptum impletur, nedùm non merendo, verùm & peccando, ùt patet in audiente ex pravo fine Sacrum: ergo ratio data non favet contrariis. Tum quia præceptum, quod adimpletur per omissionem, quippequod negativum, non obligat ad aliquod bonum, sed præcisè ad non faciendum malum: ergo idem.

*** *** *** ***

ARGUMENTA CONTRA HANC ULTIMAM conclusionem.

24 OBS. 1. cum Ripalda, & aliis Recentioribus oppositum sentientibus: omissio mali est moraliter bona, digna laude, atque corona, juxta illud Eccli. 31. *Qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala, & non fecit*: quibus in verbis non transgredi, & non malum facere, quod propriè est omitere, laudatur, & præmiatur: ergo. Resp. cum D. Thom. à N. Paulo hìc laudato, quòd quando Scriptura malum laudat omittentem, ratio non est pura mali omissio, sed quia malum repudiat positivè, præcipuè si urgetur, ut faciat malum, vel impugnatur, ne bonum agrediatur, & tamen resistit, atque vincit.

25 Obs. 2. illud Apoc. 2. *Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in Paradiso Dei mei*: ergo præmium datur vincenti tentationem; at hæc vincitur per meram consentiendi omissionem: ergo hæc est meritoria. Resp. cum D. Thom. in 3. dist. 31. q. 1. art. 3. Aliud esse non vinci à tentatione; aliud vincere tentationem. Primum ex se nec est bonum, nec est malum, sed non malum: solum enim dicit negationem consentiendi, quæ in dormiente etiam reperitur, & tamen nil meretur: secundum verò addit actum positivum expresse tentationi reluctantem, eamque vincentem, & ideò est meritorium, cui proindè competit edere de ligno vitæ æternæ,

næ, quæ præmium est meritorum vitæ temporalis.

26 Obs. 3. Sequitur ex conclusione dari omissionem indifferentem in individuo, hoc est, nec probam, nec pravam, quod æquè inficiabimur, ac dari actus morales sic indifferentes tr. 18. disp. 3. dub. 2. Sequela ostenditur: nam omissio furti, v. g. non est bona juxta conclusionem, aliàs esset (quod ista negat) meritoria; sed nec est mala, ùt evidens est: ergo indifferens. Resp. quòd, si loquamur de omissione à nullo præcessa actu positivo, ùt est omissio furti in dormiente, vel demente, vel ex oblivione, aut inadvertentia furtum omittente, sic nec est bona, nec mala moraliter ob defectum libertatis, (nec de talibus omissionibus, vel actibus excitatur dubium tract. 18. sed de voluntariis) si verò loquamur de omissione voluntaria, hoc est volita per actum ipsam præcedentem, tunc sicut actus non est indifferens, sed vel probus, vel pravus, sic nec omissio indifferens erit, sed vel proba, vel prava: non autem ex suis meritis, sed ab actu ipsam volente, à quo etiam erit meritoria: ergo tandem actus aliquis ad merendum requiritur.

27 Dices: Si hoc est ita, sequitur, quòd nec omsio boni, v. g. audiendi Missam ex præcepto, erit mala, & demeritoria, nisi præcedat actus volens illam omissionem: in quo ergo stat discrimen per D. Thom. suprà n. 31. assignatum inter meritum, & demeritum, dùm ait: ad demeritum actum non requiri? Resp. esse in hoc, quòd ad demeritum, licèt precedere debeat aliquis actus, non tamen ad illud directè, sed sat est, si indirectè ad ipsum terminetur, v. g. ut omissio audiendi Missam sit peccatum, non opus est, ut eam velis directè, sed quòd directè velis aliquid incompatibile cum illa, út dormire tempore, quo præceptum urget auditionis; ad meritum verò requiritur actus volens, & ad ipsam directè terminatus omissionem mali; si tamen non sic terminetur, meritorius non erit, & ratio discriminis est, *quia bonum ex integra causa, malum verò &c.*

DUBIUM III.

UTRUM AD MERENDUM STATUS viæ requiratur: & quid de S. P. N. Elia sit sentiendum?

28 IN varias abiere regiones varii discurrendi modi circa quæsitum præsens. Mag. sent. in 2. dist. 11. asserit Angelos ad finem usque mundi merituros esse præmium essentiale: ex quo deducitur, illuc usque statum viæ illorum esse perventurum; sed hæc rejicitur sententia: nam juxta Doctorum omnium placitum anima beata non est in statu viæ, nec merendi; sed Beati, ait Math. 22. Christus Dominus, *erunt sicut Angeli Dei in Cœlo*: ergo nec isti sunt in via, nec merent, nec merebunt.

29 Alij tenent, quòd, licèt Beati non mereantur præmii augmentum essentialis, sunt tamen in via ad diem ùsque judicii universalis,

salis, quantùm ad aliquod præmium accidentale. Hæc sententia tribuitur Alb. Mag. D. Bonav. & D. Thom. in 4. dist. 50. q. 2. art. 1. quæstiunc. 6. Sed meliùs dic contrarium cum ipso 1. p. q. 62. art. 9. ad 3. ibi : *Quidam dixerunt quòd Angeli, quantùm ad præmium accidentale, etiam mereri possunt. Sed melius est, ut dicatur, quòd nullo modo aliquis Beatus mereri potest, nisi sit simul viator, & comprehensor, sicut Christus Dominus ::: Predictum autem gaudium accidentale de peccatoris pœnitentia magis acquiritur ex virtute beatitudinis, quàm illud mereatur.* Undè, si Angeli de pœnitentia peccatoris, & homines de resurrectione corporis gaudebunt, hoc erit gaudium proveniens ex meritis anteactis in via, & nunc ad beatitudinem consecutum, tamquam ornamentum, & ultimum complementum beatitudinis eorum.

30 Cajetanus 1. p. q. 63. art. 6. & q. 64. art. 2. ait : Animam separatam, interdiú ad præmii essentialis non attingit possessionem, in statu viæ permanere, atque merendi : imò & asserit, Angelos in instanti secundo sui esse meruisse, & Deum simul vidisse : quia non, inquit, ad meritum opus est alia majori prioritate respectu præmii, quàm naturæ. Hæc ille, aliàs Eminentissimus sicut in Purpura, & in Thomisticæ doctrinæ cultura ; sed audiatur D. Thom. pro sua reverentia ab eo, qui tantam ibi præbuit in docendo, quantam dedit nullus, ait ergo quæst. 7. *de Malo* art. 11. *Quia tamen post vitam non est status merendi, ille dilectionis motus in Anima Purgatorii tollit quidem impedimentum venialis culpæ, non tamen meretur diminutionem, & absolutionem pœnæ, sicut & in hac vita.* Et in 4. dist. 21. q. 1. art. 3. quæstiunc. 1. ad 4. negat in Purgatorio dari meritum respectu præmii essentialis, & ratio est : quia status Purgatorii non est ad proficiendum, vel lucrandum, sed ad solvendum ; ex sententia autem Cajetani contrarium perspicuè infertur : ergo non est admittenda.

Et estò verum quidem sit methaphysicè non repugnare, quòd meritum, & præmium in eodem coexistant instanti cum sola illius prioritate naturæ supra istud, ùt videtur in merito intentionis gratiæ, & respectu gloriæ essentialis non negant NN. Salm. tr. 21. disp. 28. n. 66. & 75. si regulatio meriti fieret per Lumen scientiæ infusæ ; juxta communem verò providentiam, in qua meritum nostrum regulatur per fidem, nequit fieri, quòd illud coexistat cum præmio essentiali, aliàs fides, & visio in eodem instanti coexisterent, quod absit dici. Ex quibus jam statuitur

PRIMA CONCLUSIO:

31 AD meritum, juxta præsentem providentiam, requiritur status viæ : Ita D. Thom. sup. laud. & insuper 2. 2. q. 13. art. 4. ad 2. ibi : *Mereri & demereri pertinet ad statum viæ.* Ipsum sequuntur communiter Theologi, cum,

&

& pro quibus prob. concluſio hac brevi, & efficaci ratione: Meritum eſt via, & motus, quo in præmium tendit merens (ſic D. Thom. 1. p. q. 62. art. 9. ibi: *Mereri eſt ejus, qui movetur ad finem*) ſed motus eſt actus tranſeuntis per viam, & tendentis in terminum: ergo meritum proprium debet eſſe viæ.

SOLVUNTUR ARGUMENTA
Contra hanc primam aſſertionem.

32 OBſ. 1. D. Thomam nobis palam refragantem in 4. diſt. 50. q. 2. art. 1. quæſtiunc. 6. ubi docet Angelos mereri præmium accidentale, & damnatos accidentalem pœnam. Secundò, ibidem diſt. 21. q. 1. art. 3. quæſtiunc. 1. ad 4. ubi docet, quòd in Purgatorio poteſt eſſe actus meritorius, quantùm ad remiſsionem culpæ venialis. Tertiò in 2. diſt. 5. q. 2. art. 2. affirmantem, quòd Angeli beati ſunt in ſtatu merendi. Quartò in 4. diſt. 49. q. 1. art. 4. quæſtiunc. 1. inquientem, quòd poſſunt in beatitudine proficere. Quintò in quodlib. 9. art. 3. ibi docentem, quòd Angeli in eodem fuerunt inſtanti & Beati, & viatores. Sextò demùm 1. p. q. 6. art. 5. (aliiſque in locis apud Bergomenſem in ſua tabula aurea collectis) ibi aſſerentem, quòd Angeli ſtatim, poſt primum actum meritorium, beatitudinem actu poſſederunt; ſed juxta noſtram ſententiam jam prolatam tr. 12. diſp. 3. dub. 8. n. 76. Angeli nedúm in primo, ſed & in ſecundo meruerunt inſtanti: ergo in hoc ſecundo viam cum beatitudine, vel meritum cum præmio conjunxerunt; atqui primum omninò eſt repugnans: ergo ſecundum opus eſt ut concedamus: ergo D. Thomam contrarium habemus, quem aliàs ſequi debemus.

33 Reſp. ad primum, ſecundum, tertium, quartum, & quintum teſtimonia D. Thomæ cum Bergomenſi dub. 154. vel quòd D. Thom. loquebatur ſecundùm opinionem veterum Theologorum, cujus contrarium per ſe, & à ſe ſenſit, expreſsè docuit, literiſque mandavit 1. p. q. 62. art. 4. & 5. ad 2. & ibidem art. 9. & 2. 2. aliiſque ſupra laudatis locis; vel quòd intelligi debet de merito impropriè dicto, ſumptoque per modum conditionis, ſicut de Priamo dictum eſt, quòd ejus ſpecies digna erat imperio; non verò de merito propriè dicto, ſtrictèque aſsignato. Ad ſextum dic, ipſum loqui de actu primo meritorio adæquatè deliberato (nam in primo inſtanti ſolùm fuit liber libertate contradictionis, non & contrarietatis (poſt quem actum adæquatè liberum, etiam nos fatemur ſtatim fuiſſe beatos; negamus verò, quòd hoc tranſacto, ultra meruiſſent. Itaque primum actum vocat D. Thomas: quia non præceſsit illum alius adæquatè liber, licèt verè præceſſerit alius inadæquatè talis, de quo non loquitur Sanctus in laud. locis: in quorum fidem videſis illum relata 1. p. ad ſecundum id ipſum, quod & nos, expreſsè aſſerentem.

34 Obſ. 2. Anima in primo inſtanti ſeparationis à corpore poteſt mereri, ſed dum primò ſeparatur jam non eſt viatrix : ergo extra viam meritum eſt. Ant. prob. Martyr meretur aurëolam martyrii; ſed non ante mortem, dum viator eſt: eſt enim aureola præmium mortis: ergo merebitur illam, verificata morte, dum non viator, ſed beatus, vel extra viam eſt. Reſp. quòd, ſicut Chriſtus non meruit mortuus in facto eſſe, ſed moriens in fieri, ùt tenet D. Thom. 3. p. q. 50. art. 6. ita & Martyr non meretur poſt mortem, ſed per actum ante mortem, quo ipſam acceptavit, elicitum, & non retractatum, ſed continuatum uſque ad ipſam mortem effectivè ſequutam.

35 Obſ. 3. Si quis adultus in primo rationis inſtanti peccato eſſet læthali maculatus, & cum ſola attritione confiteretur, auditusque à Confeſſario, uſu rationis orbaretur, quo in caſu antequam moreretur, abſolveretur, gratiam conſequeretur, & gloriam itidem mereretur; ſed non vivens, quia nullum in tota ſua vita actum elicuit meritorium : ergo jam mortuus. Reſp. tunc caſus non ratione meriti, ſed ratione gratiæ, quæ filium eam conſtituit poſſidentem, gloriam acquireret per modum hæreditatis, non autem coronæ.

36 Obſ. 4. Anima in Purgatorio ſiſtens, ſe diſponit medio aliquo intenſo actu charitatis, ut remittantur ipſi venialia, de quibus dum viveret, non doluit, & ſimiliter, ut augmentum gratiæ, quod per actus remiſſos vivens meruit, & conferatur ſeparatæ : ergo etiam poteſt ibi mereri : quia ſicut ſe habet diſpoſitio ad formam, ſic ſe habet meritum ad præmium. Reſp. neg. conſeq. & parit. nam meritum cùm ſit motus ad præmium, exigit ſtatum viæ, út jam probatum eſt; actus verò charitatis in Purgatorio eſt ultima diſpoſitio, ut augmentum gratiæ, quod in hac vita meruit anima, actu communicetur in altera, & ſicut non repugnat, quòd lumen gloriæ, ultimò diſponens ad viſionem beatam, compatiatur cum illa in eodem beatifico ſtatu : ſic in noſtro caſu. Et idem dicito, ſervata proportione, de remiſsione venialium, quæ fit medio actu ferventi charitatis, cum quo talia non poſſunt coexiſtere peccata, licèt venialia, & minutiſsima, qui tamen actus non merens eſt dicendus, ſed excludens, vel expellens.

ASSERTIO II.

37 S. P. N. Elias (idem intelligе de Henoch) nemo ullus ſolida ambigit ratione, quin adhuc in carne mortali in Paradiſo terreſtri, vel in alio digniori loco à Deo ipſi deſtinato, degat collocatus, expectans adventum Domini ſecundum, cujus ſecundus erit Præcurſor, qui prædicans in noviſsima mundi tempeſtate pœnitentiam, factoque prælio magno in terra cum Dracone Anti-Chriſto de eo tandem faciet victoriam, priùs ab ipſo victus, & occiſſus, ùt ex Apoc. conſtat

tat 11. à SS. Patribus de Elia, & Henoch communiter intellecto. In dubium verò vocamus, num vita, quam nunc agit, ſtatus ſit merendi, & defactò mereatur?

38 Affirmativè reſpondetur cum pluribus, & graviſsimis DD. quos inter ſupereminet Sapientiſsimus interpres Abulenſis lib. 4. Reg. c. 2. q. 24. & Matth. 25. q. 566. Illum ſequuntur Gaſpar Sanch. lib. 4. Reg. c. 2. n. 32. Maluenda lib. 9. de Antich. c. 5. Michael Muñoz in propugnaculo Eliæ lib. 3. tit. 2. c. 2. art. 1. Tenas, Viegas, Henriq. Sylveira, Lezana, NN. Salm. in præſ. & alii plures. D. Thomam non habemus expreſſum in hac parte; ex ejus tamen doctrina num. 31. exhibita, illum amicum noſtræ ſententiæ annumeramus: inquit enim, *quòd mereri, & demereri pertinet ad ſtatum viæ*; atqui S. P. Noſter ex hac via, & vita non tranſivit, ſed perſtat ſemper, viam, atque vitam agens. ergo.

39 Prob. 2. ratione: Conditiones ad merendum ſunt actus poſitivus, liber, bonus moraliter, ſupernaturalis, elicitus à viatore juſto, in præmiumque æternum fruendum (quod verò adhuc non fruitur) viam agente: ſed omnes hæ verificantur conditiones in S. P. N. Elia (vel quæ non ex his, nobis aſſignetur) ergo in ſtatu merendi degit in præſenti.

40 Prob. 3. Elias merebitur toto illo tempore, quo pugnans, reſiſtenſque Anti-Chriſto, ab ipſo multas perſecutiones, & preſuras perpeſſus, ùt inquit D. Ambr. ſuper 1. ad Corinth. 4. tandem glorioſus Martyr occumbet: ergo ſi tunc proximior termino, in via erit, capaxque merendi, potiori jure hac etiam tempeſtate mereri poterit: in qua, quò plús diſtans à termino, eò plús viatoris nomen ſibi accomodatur.

41 Prob. 4. Ideò Elias nunc non mereretur: quia ſubjectus non eſt miſeris conditionibus, legibuſque mortalitatis, ſed quinimò à rebellione carnis, à fame, à ſiti, morbiſque immunis eſt: & ultra in gratia confirmatum eſſe nulli dubium eſt; ſed hæ rationes nihil ſunt: quia ab his miſeriis etiam aberat Adam in ſtatu innocentiæ, & tamen in ſtatu fuit merendi, & defactò, amando Deum, meruit: & de Angelis bonis in primo, & ſecundo inſtanti, in quibus viatores fuerunt, nullam hujuſmodi ſubjectionem paſſos fuiſſe nobis conſtat; conſtat verò nobis in illis ipſos fuiſſe meritos: Beata etiam Maria talibus non fuit ſubjecta miſeriis, imò immunis, & in gratia confirmata certò creditur, & tamen meruit: ergo rationes hæ nihil probant.

42 Prob. 5. Congruit enim oppidò Divinæ, & benignæ providentiæ, ut is, qui per tot ſæcula, & poſt tot merita, adhucque poſt apertum Cœlum, & in illud expeditum ingreſſum pluribus in meritis imparibus conceſſum, hac vivit ſuprema orbatus felicitate, imò ad mortem acerviſsimam in fine mundi ſubeundam deſtinatus, loco premii actualis, quo alii ipſi inferiores Sancti jam potiuntur; ipſe meritis abun-

det, undè præmium excellentiſsimum tandem ſibi arroget potiundum : ergo ita credendum nobis eſt.

ARGUMENTUM UNICUM.

43 OPpoſitam tenent ſententiam Vazquez, Pereirus, Greg. Martinez, & alii: pro quibus ſic objicjes ab inconvenienti : ſequeretur enim Eliam comparari, vel etiam ſuperare poſſe in meritis Ioannem Baptiſtam, & Apoſtolos, imò *fore* (Vazquecius addit in præſenti diſp. 216. cap. 4. fore) *ut ſupra Beatam Virginem bearetur : impoſsibile namque, inquit, videtur B. Virginem in toto vitæ ſuæ ſpacio tot bona opera habere potuiſſe, quot ipſe in tam longo tempore habebit &c.* Hæc ille, cui parcat Deus humilem, exilemque conceptum, quem de B. M. V. habuit : cuius dixit D. Bernardin. Senen. tom. 1. Serm. 61. eam eſſe excellentiam: *Ut infra Trinitatis gloriam ipſa ſola amplius ſit evecta, ac plus Beatiſsimæ Trinitatis diligat gloriam, capiat, ſentiat, & fruatur, quàm omnis alia pura creatura ſimul ſumpta : de cujus gloria, poſt filium, participant univerſi..*

44 Haud minùs altè de illa ſentit Guillermus Pariſienſis in Roſario aureo, ubi ſic ait : *Si gratiæ omnium Sanctorum Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum, Martyrum, Confeſſorum, Virginum, & omnium electorum, etiam comprehenſis novem ordinibus Angelorum, ponerentur in una ſtatera, & ſola gratia hujus Virginis in alia, multò gravior* (hæc) *appareret.* Confirmat hoc B. Thom. Cantuar. à Maurit. de Vita Deiparæ relat. dicens : *majorem gloriam habet ipſa, quàm omnes ſimul Angeli, & Sancti:* In id ipſum conveniunt SS. Petrus Dam. Bonav. Laur. Iuſtin. & Andr. Cretens. Suar. Henricus Henriquez, Mendoza : ſed quid mirum, ſi unico actu plus meruiſſe creditur Beata Maria, quàm omnes omnibus ſuis ſimul ſumptis Angeli, & ſancti promeruere ? Audiamus iterum D. Bern. Senen. ubi ſup. laudat. *Beata*, inquit, *Virgo per conſenſum, quem præbuit Conceptioni Verbi, plus meruit, quàm omnes homines, & Angeli ſimul ſuis actibus meritoriis.* Videat nunc Vazq. ſi merita Eliæ, etiam ſi in finem uſque mundi creſcant, & multiplicentur, omnibus omnium ab initio mundi Angelorum, & Sanctorum meritis æquiparari poterunt : & ſi hoc neget, concedat nobis potiori jure numquam merita Eliæ ſic augenda fore, ut cum meritis B. Mariæ nedum æquiparari, verùm nec in lance vanæ, & puræ imaginationis poſſe trutinari. Verè hic magnalium Mariæ Sapiens ſcrutator in ſcrutando ſic defecit, & à ſenſu Sanctorum Patrum in hac parte nonnihil deflexit.

45 Quantùm verò ad judicium collativum cum meritis Baptiſtæ, atque Apoſtolorum, dicimus primò non indè exceſſum inferendum eſſe, ex quo merita Eliæ adeò protendantur, atque multiplicentur, ſed ex intenſione illorum hoc venandum eſſe, atque capiendum : ſi enim unicus, ùt ſuprà diximus, actus Mariæ Virginis intenſior, & ideò excellentior omnibus ſimul ſumptis

cunc-

torum Beatorum actibus fuit, quid mirum si omnes actus Baptistæ, alicujusve Apostoli sic intenderentur, & multiplicarentur, ut cunctis, quos quandiu vivens eliciat Parens noster Elias, excellant? Potuit ergo Ioannes Baptista, & potuerunt iidem Apostoli adeò ingentem meritorum frugem brevi suæ ætatis curriculo aggerare, quantam (& majorem) quàm in diuturnissimo suæ vitæ transcursu Elias potest aggerere.

46 Resp. 2. quòd, licèt de Ioanne dicatur Matth. 11. *Inter natos mulierum non surrexit major Ioanne Baptista*, non erit hyperbolica locutio, si cum illo Eliam comparemus, non quidem ita, ut majorem, quàm Ioannem, computemus (hoc enim, & non aliud Scriptura vetat proferendum) sed ita ut Eliam cum Joanne coæquemus. Horrebis fortè dicto, sed depone horrorem, si non vis Augustino inferre errorem; ipse enim in lib. quæst. veteris testam. conferens caput 1. Lucæ, ubi dicitur de Joanne: *Ipse præcedet ante illum in spiritu, & virtute Eliæ*, & cap. 11. Matth. ubi de eodem dicitur Ioane: *Ipse est Elias, qui venturus est*: Æquali utrumque lance ponderat dicens: *Parem ergo Ioanni Eliam ostendit, & Dominus dicit: Nemo major inter natos mulierum Propheta Ioanne Baptista. Non dicit omnibus major, sed nemo illo major est, hoc est, æqualem habet, majorem non habet: Elias ergo par illi est.* Quid hoc expræsius? Quid hoc in laudem Protoparentis nostri Eliæ honorificentius. Confirmat hanc sublimem excellentiam D. Petrus Dam. Serm. 18. qui est secundus de S. Vitali, sic loquens: *Si ergo inter homines major Ioanne Baptista non surrexit, quis* (perpende) *major Elia, qui unam virtutem, & unum cum Ioanne Spiritum habuit?*

47 Reponit hoc ipsum sensum D. Hieron. à D. Thom. in Catena sup. cap. 11. Matth. laudatus in hunc modum: *In spiritu, & virtute Eliæ* (loquitur de Joanne) *quia eamdem Spiritus S. vel gratiam habuerit, vel mensuram: sed & vitæ austeritas, rigorque mentis Eliæ, & Joannis pares sunt.* Identicè loquitur D. Petrus Chrysologus Serm. 82. ibi: *Joannes ergo Eliæ venit in spiritu, & in ejus virtute graditur, qui totum victu, vestitu, honore, castitate, abstinentia, & omnibus Eliam repræsentat.* Hanc repræsentationem minutiùs exprimit Haymus supra laud. cap. 11. Matth. sic Eliam cum Joanne conferens: *Dominus propter meritum sanctitatis dicit, Joannem Eliam esse. Videamus quomodò: Fuit Elias virgo, & Joannes virgo fuit: fuit Elias sanctus & Joannes sanctus fuit. Sicut Elias in Deserto eremiticam vitam duxit, ita & Joannes. Sicut Elias præveniet adventum judicis, sic Joannes prævenit adventum Redemptoris. Quod ergo Dominus dixit de vitæ merito, quòd Joannes idem esset quod Elias, hoc Joannes negat de proprietate suæ personæ.* Ex quibus verbis perspicuè infertur æqualitas utriusque sancti in meritis, & solùm discretio in personis: Habemus igitur intentum, dum de meritis Eliæ, & non ampliùs tractamus. Sed

48 Dices, objicieque D. Thomam ad Ephes. 1. lect. 3. dicentem: *Temerarium est aliquem alium sanc-*

tum Apostolis comparare : quantò ergo minus Joanni Baptistæ, quem omnibus Magister omnium prætulit? Sed respondetur, hoc D. Thomæ testimonium asserto nostro non obesse, cum nec nomen, nec munus Apostoli Protoparenti nostro desit: Audi D. Ambrosium super 1. ad Corinth. 4. ore pleno Eliam Apostolum vocantem. ibi: *Persecutiones, & pressuras ::: passuri sunt Enoch, & Elias, qui ultimo tempore futuri sunt Apostoli : Mitti enim habent ante Christum ad præparandum populum Dei, & muniendas omnes Ecclesias ad resistendum Anti-Christo.* Eodem ferè modo sese explicat D. Anselmus in eundem locum D. Pauli: *Certò scio* (inquit) *quòd Deus Apostolos novissimos ostendit mundo, quibus nulli succedunt Apostoli tam perfecti, tam necessarii saluti hominum, quales apparebunt in novissimo tempore Elias, & Enoch.* Nec discordant, imò in id ipsum conveniunt Mag. Sent. Interl. B. Bruno, Hug. Card. & alii, qui verba illa: *Deus nos Apostolos novissimos ostendit*, sic explicant: Id est ostendit nos esse similes novissimis Enoch, & Eliæ.

49 Ultimò nobis placuit hanc doctrinam confirmare auctoritate Doctissimi Maluenda ib. 10. de Anti-Christ. cap. 8. sic Enoch, & Eliam extollentis: *Non prorsus aberraverit siquis existimet Eliam, & Enoch meritis, & Sanctitate æquaturos ipsos Apostolos, ac pares illis futuros. Cur enim id formidemus asserere? Siquidem nihil minus, imò multò majora ipsi Ecclesiæ præstabunt illo turbulentissimo tempore, quàm præstiterint Apostoli : quoniam major tunc erit Ecclesiæ necessitas, & discrimen, quàm unquam retro fuit. Et revera tunc* (perpende) *erunt magni Christi Apostoli, Apostolicoque munere revera fungentur, &c.* Non ergo dedecet, ut Princeps noster Elias cum Principibus, quos constituit Dominus super omnem terram comparetur, coæquetur, consocietur: ergo non officit nobis objecta auctoritas D. Thomæ, imò favet, cum unus inter Apostolos, quos ipse laudat, & commendat, *ipse est Elias.*

DUBIUM IV.

POSSITNE *ALIQUIS SINE GRATIA mereri gloriam?*

50 ERravit (sicut ovis quæ periit) erravit, inquàm, ratus Pelagius meritum vitæ æternæ fieri posse solius viribus naturæ absque gratia auxiliante : erravit etiam dicens Michael Bajus in præposit. 14. per Pium V. & Greg. XIII. proscripta, quòd opera bona à filiis adoptivis facta non habent ex gratia rationem meriti, sed precisè, quia consona sunt legi. Ex Catholicis Scotus in 1. dist. 17. q. 2. & Nominales tenent, non posse de lege ordinaria mereri sine gratia; posse verò de potentia Dei absoluta. Alii, (quibus Serna adscribi licet, quatenùs tenet gratiam habitualem sub merito posse cadere de congruo) defendunt, quòd saltim gratia non est opus ad merendum sic vitam æternam. Quid nos? Dicat sequens

PRIMA CONCLUSIO.

51 GRatia est opus habituali, tam de lege ordinaria, quàm divinitùs ad merendum de condigno in omni statu naturæ, sive puræ, sive integræ, sive corruptæ. Sic omnes quantùm ad primam partem Catholici, quorum plures de fide hanc esse dicunt assertionem quantùm ad utramque. Colligitur 1. ex illo ad Galat. 5. v. 6. *In Christo Iesu neque Circumcisio aliquid valet :: sed fides, quæ per charitatem operatur*; atqui charitas non operatur, nec datur sine gratia saltim naturaliter : ergo. Id ipsum ipse confirmat. 1. ad Corinth. 13. *Si charitatem non habuero, nihil sum ::: nihil mihi prodest.* Idem definiunt Concilia Milevit. Can. 5. Arausic. 2. Can. 18. & Trid. sess. 6. c. 16. ubi *sine gratia*, ait, *opera nullo pacto Deo grata, & meritoria esse possunt.* Conveniunt etiam DD. Aug. Prosp. & Thom. 1. 2. q. 114. art. 2. quorum primus in Enchir. c. 106. ait, quòd adhuc in statu naturæ integræ sine gratia, *nec tunc ullum meritum esse potuit*; quantò ergo minùs in statu naturæ corruptæ, de quo D. Thom. ait hìc in corp. *Nullus in statu peccati existens, potest vitam æternam mereri :: peccatori enim non debetur vita, sed mors, secundùm illud Rom. 6. Stipendia peccati mors.* Idem docet ibidem de statu naturæ integræ, quantúm ad non mereri posse.

52 Ratio est D. Thom. quia ad meritum de condigno requiritur præordinatio divina; sed Deus de lege ordinaria non præordinat rem ad aliquid excedens proportionem ejus virtutis : ergo cùm vita æterna sit quoddam præmium excedens proportionem naturæ creatæ, (*Quia etiam* (inquit D. Thom. ibi.) *excedit cognitionem, & desiderium ejus, secundùm illud 1. ad Corinth. 2. Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit*) *inde est* (prosequitur) *quòd nulla natura creata sit sufficiens principium actus meritorii vitæ æternæ.* Et hinc oritur, quòd nec divinitùs id fieri possit : quia ad meritum de condigno requiritur proportio inter meritum, & præmium; sicut autem nequit Deus facere, quòd inæqualia sint æqualia, sic nec facere potest, quòd improportionata sint proportionata : quidquid sit, quòd aliundè possit conferre gloriam ex liberali, & gratiosa donatione, non tamen ex merito rigorosè accepto, & adhuc tunc gratia opus esset habituali : nam vita æterna facit hominem cohæredem Christi : hæreditas autem est propria filii, & filius est denominatio gratiæ. Ex his jam patet

SECUNDA CONCLUSIO.

53 NEc de congruo potest homo sine gratia vitam æternam mereri, etiam de potentia Dei absoluta. Pro quo nota, meritum de congruo duplex esse : aliud proprium; improprium aliud : hoc solùm est tale extrinsecè, sine ulla proportione intrinseca cum præmio, fundaturque in so-

la Dei misericordia ; illud verò præter Dei misericordiam , superaddit aliquod debitum intrinsecum, fundatum , non in proportione cum præmio , sed in amicitia Dei, media gratia. De hoc ultimo loquitur assertum , quod breviter prob.: nam sine gratia non potest homo mereri de congruo gratiam habitualem : multò ergo minùs vitam æternam, quæ superaddit gratiæ esse consumatam. Ant. prob. nam meritum de quo loquimur , fundat suum quale quale debitum in amicitia Dei: sed sine gratia nullus est amicus Dei : ergo nec illam mereri valens.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.
Contra utramque indiscriminatim assertionem.

54 OBS. 1. cum Scoto : Potest Rex monetam tenuissimi valoris intrinseci ad valorem ingentem elevare : quare ergo non poterit & Deus elevare opera etiam extra charitatem facta, ut digna vitæ sint æternæ ? Probat hoc nimis argumentum , scilicèt, quòd per minutissimum actum naturalem, si tamen à Deo acceptetur , & elevetur , possit homo (quod abst) Incarnationem Verbi mereri de condigno. Deindè resp. negando paritatem : nam aliud est mereri, aliud est valere. Primum , ùt sæpè diximus, exigit proportionem intrinsecam , saltim ut in actu primo mereatur , & accedente pacto , meritum in actu secundo compleatur. Secundum verò omninò pendet ab extrinseca Regis ordinatione: quòd hoc , vel illud metalum tanti , vel tanti vult æstimetur à subjectis suo imperio. Ex quo discrimine facilis est solutio argumenti.

55 Obs. 2. cum D. Thom. 1. 2. q. 114. art. 2. Liberalitas Dei infinitè excedit humanam ; sed unus homo potest apud alium mereri, etiam si numquam antea suam gratiam habuerit : ergo multò magis apud Deum, qui liberalior est. Resp. cum ipso negando paritatem. Si enim loquamur de homine , qui graviter alium injuriavit , nihil faciet , per quod apud ipsum mereatur , nisi priùs cum ipso reconcilietur : & in hoc tenet paritas cum Deo ; si verò de homine loquamur , qui alium non offendit , potest quidem apud illum mereri: quia non eget gratia , nec auxilio illius ut præstet illi aliquod obsequium proportionatum cum præmio: econtra verò sine gratia Dei nihil possumus operari in obsequium ejus, quod coæquetur cum gloria, & ideò nec mereri illam.

56 Obs. 3. Non minùs requiritur ad satisfactionem , quàm ad meritum ex D. Thom. in 4. dist. 17. q. 2. art. 4. sed satisfactio non dependet à gratia , út patet in pœnitente , qui in statu mortali adimplet pœnitentiam , & satisfacit præcepto Confessarii : ergo potest etiam mereri. Resp. aliud esse satisfacere Deo pro offensa , quod est finis intentus , & hoc non facit pœnitens injustus , út inquit D. Thom. in Suplem. q. 14. art. 2. ibi: *Sine charitate opera facta non sunt satisfactoria*; aliud est satisfacere præcepto , seu

rei

rei præceptæ à Confessario, & hoc quidem facit peccator: sed hoc ideò est, quia nihil aliud præcipit faciendum Confessarius: Undè pœnitens tunc casus adimplet quidem præceptum, sed non consequitur finem: hic autem non cadit sub lege.

DUBIUM V.

UTRUM AD MERITUM DE CONDIGNO requiratur aliquis influxus, gratiæ, media charitate?

57 SUb aliis terminis est quærere, an ad merendum de condigno requiratur ordinatio charitatis? Trifariàm accipitur ordinatio; alia formalis, consistens in actu charitatis actu existente, actuque opera virtuosa in Deum ordinante; alia virtualis, fitque quandò habitus, vel actus charitatis formalis relinquit aliquam sui virtutem, media qua influit in actus aliarum virtutum; alia est habitualis, in eoque consistens, quòd operans ratione gratiæ, & charitatis habitualis habitualiter manet ordinatus in Deum, út ultimum finem. Ex quibus ordinationibus aliqua opus esse ad merendum, docet D. Thom. 1. 2. q. 114. art. 1. ad 2. cujus rationem reddit q. 21. art. 3. nam meritum est tale in ordine ad retributionem ex justitia; nullus autem tenetur ex justitia præmium retribuere, nisi opus in ejus dirigatur obsequium, vel amorem.

58 Supponendum est, ad merendum non aliquam requiri virtutem specialem à charitate, aliisque virtutibus distinctam. Sic tenent communiter Theologi, inter quos NN. Salm. tr. 21. disp. 1. n. 252. Et prob: Tum quia ratio meriti est generalis, per omnesque virtutum actus transcendens, haud secus, quàm actum bonum esse laudabilem, & malum esse vituperabilem. Tum quia meritum juxta D. Thom. ultimò laud. est proprietas boni operis moralis; sed bonum morale transcendit per omnes omnium operationes virtutum: ergo & meritum. Tum demùm, quia ratio meriti, etiam si expressè ametur, & intendatur, non affert aliquam difficultatem objectivam devincendam: adhæret enim actibus virtuosis sine nova actione, vel industria, vel etiam si merens merendi sit immemor (& fortè si in meritum intendens, operetur, minus illud erit) econtra verò (& satisfit replicæ) quamvis obedientia, & pœnitentia transcendant per omnes, vel plures aliarum virtutum actus, sunt virtutes speciales: quia in eis exercendis aliquid speciale objicitur vincendum: Proquo vide NN. Salm. loco nuper laud.

59 Circa præsentem difficultatem triplex est sententia: Prima, quam tenent Vazquez, & alii socii, tenet ad meritum de condigno sufficere relationem habitualem, quam omnes actus boni moraliter, sive naturales, sive supernaturales ad Deum dicunt, út ultimum finem. Secunda, quam tenent D. Thom. D. Bonav. Scotus, & nobiliores Thomistæ cum NN. Salm. in præs. disp. 4. n. 5. defendit, nullum ac-

actum bonum naturalem, vel supernaturalem mereri de cond. nisi ultra ordinationem habitualem charitatis detur etiam ordinatio aliqua actualis saltim virtualis. Tertia, quam tenent Suar. Obiedo, Sierra, & alii, distinguit inter actus supernaturales, ad quorum meritum non, inquit, requiritur virtualis ordinatio: & naturales, ad quos opus esse, ait, virtuali ordinatione.

PRIMA CONCLUSIO:

60 TOta ratio formalis merendi vitam æternam est charitas, adeò ut, si influxus actualis desit charitatis vel formalis, vel virtualis, ratio etiam meriti deerit; materia verò, in qua exercetur, nedum actus est charitatis, verùm & aliarum omnium virtutum. Prima pars prob. 1. ex illo ad Galat. 5. v. 6. *In Christo Iesu neque circumisio aliquid valet :: sed fides, quæ per charitatem operatur.* Ubi ùt vides, nec fides, quæ primogenita gratiæ inter alias est virtutes, meretur, nisi *per charitatem.* Prob. 2. ex Matth. 5. *Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Nonne & publicani hoc faciunt?* Ubi ùt vides, actus primatum tenens post dilectionem Dei inter meritorios, qualis est dilectivus proximi, nihil meretur, nisi sit supernaturalis, & per charitatem in Deum ordinatus. Prob. 3. ex D. Aug. qui de fide, & operibus ait : *Apertissimè Scriptura testatur nihil prodesse fidem, nisi eam, quam definit Apostolus* (ad Galat. 5. *idest, quæ per dilectionem operatur.* Quartò ex D. Bern. Epist. 107. ibi : *Nec fides valet, nisi per dilectionem operetur.* Quintò ex D. Thom. 1. 2. q. 114. art. 4. ibi : *Meritum vitæ æternæ primò pertinet ad charitatem, ad alias virtutes secundariò, secundùm quod earum actus à charitate imperantur* : ergo tenet nostra conclusio.

61 Prob. 6. ratione : Nullum opus nostrum est condignè meritorium vitæ æternæ, nisi in obsequium ordinetur Dei præmiantis, tamquam in finem operis, & operantis ; atqui hoc munus ordinandi nullius proprium est virtutis, nisi charitatis. Hæc minor prob. sola enim charitas habet munus respiciendi Deum, ùt ultimum finem, & hunc si cæteræ attingerent virtutes, à proprii sphæra objecti extraherentur : ergo vera est minor. Major etiam ex sæpè dictis patet : nam secluſa operis ordinatione in obsequium præmiantis, non teneretur hic conferre præmium ex justitia, circunstantia ad rationem stricti meriti desiderata. ¶ Hanc rationem (& simul conclusionem) intellige pro merito in actu primo, quo pacto solùm importat valorem intrinsecum, æqualemque moraliter cum præmio ; si verò loquamur de merito in actu secundo, prout inducit jus ad præmium, sic opus est, superaddatur & pactum Dei extrinsecum, quod tamen solùm intrat per modum conditionis.

62 Prob. 7. Illa virtus est ratio formalis merendi, per quam cæterarum virtutum actus meritorii sunt ; sed talis est charitas, quæ, si definit ordinare opera illarum, hæc

non

non sunt meritoria : ergo charitas est talis ratio formalis. Major patet, & minor prob. Tum ex sacra pag. & SS. Patribus sup. laud. Tum, quia actus meritorius debet esse bonus simpliciter : nullus autem actus est bonus simpliciter, nisi ordinetur ad bonum simpliciter, quod est Deus ; sed hæc ordinatio est munus privativum charitatis : ergo idem. Quod adeò verum est, ut nec fides, & spes, quæ supereminent omnibus virtutibus supernaturalibus per se infusis, imò & Donis Spiritus-S. præferuntur, sunt virtutes simpliciter tales, nec actus earum simpliciter boni, utiles, nec meritorii, nisi charitate præeunte, illos ordinante, ùt patet in peccatoribus, in quibus nullum est meritum : quia nulla reperitur virtus simpliciter talis, út docet D. Thom. 1. 2. q. 65. art. 2. & 4. & ùt summùm possunt virtutes dici simpliciter comparativè ad virtutes naturales, relativè verò ad ultimum finem solúm sunt secundùm quid.

63 Secunda pars conclusionis brevì, facilèque probatur : nam illa est materia meriti, in qua forma charitatis, sivè relatio in Deum finem ultimum introduci potest ; sed tales sunt omnium aliarum virtutum actus. Hæc prob. minor : quia nullus est actus virtuosus, qui in Deum finem ultimum ordinari nequeat formaliter, vel virtualiter, & in ipsius fieri cultum, vel obsequium: (hoc quod etiam actibus ex specie indiferentibus sæpenumerò competit) ergo materia meriti sunt omnium virtutum actus.

ARGUMENTA CONTRA HANC PRIMAM conclusionem.

64 OBS. 1. aliqua Scripturæ loca, in quibus vita æterna videtur conferenda ex aliquarum merito operationum naturalium, vel indifferentium, nulla mentione facta ordinationis in Deum per charitatem. Unum pro omnibus sufficitur illud Matth. 10. *Quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ tantùm in nomine Discipuli.. non perdet mercedem suam.* Ubi nedum non adnotatur influxus charitatis, qui est operatio nomine Dei, vel propter Deum ; sed & ponitur *nomine Discipuli*, qui finis non est charitatis: ergo sine influxu hujus datur merces, sive præmium. ¶ Confirmatur 1. ex Trid. sess. 6. cap. 10. & 16. can. 32. ubi agens de conditionibus ad meritum, non meminit influxus ullius charitatis : ergo signum est hoc non esse opus. ¶ Confirmatur 2. ex D. Thom. qui pluribus in locis ad meritum condignum sola ordinatione habituali charitatis est contentus : ergo non ultrà requiritur influxus illius.

55 Resp. ad argumentum. In omnibus Sacræ Scripturæ locis ex antecedentibus, vel consequentibus, vel concomitantibus circunstantiis, requiri, infertur, expressè, vel implicitè influxum charitatis, ùt patet in testimonio exposito, ubi nomen ponitur *Discipuli* : si autem *Discipuli*, erit propter Christum, cujus, est Discipulus, & consequenter propter

ter Deum, cujus est filius ipse Christus. ¶ Ad primam confir. resp. Patres in Concilio locutos fuisse ùt Theologos, non ùt merè Philosophos: apud illos autem non est bonum simpliciter, & consequenter neque meritum sine charitate, hujusque in bonum simpliciter ordinatione. ¶ Ad secundam dic, apud Theologos antiquos valdè fuisse frequens confundere relationem habitualem cum virtuali, quorum vestigia premens D. Thom. sic loquutum intellexeris, si quando sola habituali relatione charitatis contentus, ponit meritum condignum vitæ æternæ.

66 Obs. 2. Ut minùs actus supernaturales videntur esse condigni vita æterna, etiam præcisivè ab imperio charitatis: ergo concluſio generatim sumpta non continet verum. Ant. prob. actus supernaturales, etiam præcisivè ab imperio charitatis, si tamen ab homine justo elicerentur, ex hoc ipso condignificarentur à gratia, quæ semen est vitæ æternæ, universalisque natura, à qua omnes actus supernaturales, connaturaliter eliciti, debent procedere: unde, sicut ipsi charitatis actus condignificantur à gratia taliter, quòd, si per possibile, vel impossibile ab illa non procederent, non essent digni vita æterna, procedentes verò ab ipsa condignificantur, ut mereantur, idem sic videtur dicendum de reliquis aliarum actibus virtutum.

Ad argum. resp. quòd juxta præsentem providentiam nullus est actus liber, maximè supernaturalis à gratia procedens, qui non etiam dependeat ab imperio charitatis: eò quòd omnis motus cujuscumque naturæ debet respicere ejus finem connaturalem media illa potentia, vel virtute ad hanc ordinationem destinata, (qua ratione motus naturæ rationalis debet esse ex imperio voluntatis, quæ est potentia destinata ad attingendum finem sub ratione finis) cùmque gratia sit natura in ordine supernaturali, respicit quidem Deum finem ultimum supernaturalem. Hæc autem respicientia fit medio influxu, seu imperio charitatis, quæ est virtus ad hunc finem destinata: & ideò, deficiente illa, actus aliarum virtutum supernaturales non erunt condignè meritorii juxta præsentem providentiam. Verùm addimus, quòd, si fingatur casus, in quo tales actus procederent à gratia, independenter ab imperio charitatis, nullimodè essent meritorii, quia deficiebat ordinatio illorum in Deum finem ultimum, quæ est propria charitatis, & sine qua meritum non datur. Exemplum actuum charitatis nihil urget; solùm enim probat, quòd, præter ordinationem charitatis, etiam requiritur condignificatio per gratiam, quod libentissimè approbamus.

67 Obs. 3. Argumentum, quod difficultate quidem non vacat: Si charitas èsset ratio formalis merendi, ad augmentum charitatis augeretur, & meritum: nam *sicut se habet simpliciter, ad simpliciter ita se habet magis ad magis*; sed falsa est sequela. Hæc minor prob.: potest quis per actum charitatis ùt quatuor imperare, & elicere

ac-

actum humilitatis út quatuor, & per eumdem actum charitatis ùt quatuor potest ipse, vel alius imperare, & elicere actum humilitatis ùt duo. Ecce eumdem actum charitatis imperantem, & ordinantem, & tamen meritum non idem, sed majus, vel minus est juxta majorem, vel minorem actum humilitatis: ergo majus meritum non regulatur ex majori charitate.

68 Pro solutione nota primò, quòd facta comparatione, cæteris paribus, inter actus formales charitatis, & actus aliarum virtutum, minimus actus charitatis superat in ratione meriti præstantissimum aliarum virtutum secundúm se sumptarum, ùt docet D. Thom. in 4. dist. 49. q. 5. art. 1. ad 5. Actus enim aliarum virtutum secundùm se solius sunt accidentalis præmii creditores, ùt docet ipse pluribus in locis, in tabula aurea n. 54. videndis. Undè (& nota secundò) in actibus cujuslibet virtutis distinctæ à charitate duplex meritum admittendum esse, aliud præmii accidentalis ipsi virtuti respondens ratione propriæ bonitatis, aliud præmii essentialis proveniens ab ipsa virtute, non secundùm se precisè accepta, sed secundúm quòd ordinatur per charitatem in Deum finem ultimum. Hanc autem ordinationem non sic intelligas, ut actus formalis charitatis sit ratio formalis proxima, condignificans aliarum actus virtutum: talis enim actus extrinsecus est eis, sed quædam virtus ab actu decisa charitatis, quæ participium ejus vocatur, intrinsecèque recipitur in aliis virtutibus ipsas condignificans, út earum actus sint meritorii vitæ æternæ de condigno.

69 Ex his jam non incongruè resp. ad objectionem, dist. sequelam maj: ad augmentum formale, vel virtuale charitatis augeretur meritum, conc; ad augmentum precisè formale, nego sequelam majoris, & dist. similiter min. nego conseq. Est dicere, quòd meritum nedum augetur per incrementum ipsius actus charitatis in se, vel in suo actu, quod vocamus augmentum formale, sed etiam per incrementum sui participii, seu virtutis intrinsecæ decisæ à charitate, receptæque intrinsecè in actu, v. g. humilitatis, quod vocamus augmentum charitatis virtuale. Hæc autem virtus, licèt in se sit æqualis in utroque casu humilitatis ùt quatuor, & ùt duo, ratione tamen subjecti intensiùs se humiliantis in quatuor, quàm in duo, magis explicat suam ordinationem, & consequenter meritum adauget; haud secus, quàm anima una cùm sit, & sine ulla sui additione magis explicat suam vim informativam in adulto, quàm in puero ex defectu hujus materiæ: & quantitas sine ullo augmento partium per solam connotationem majoris raritatis, velut dispositionis, explicat magis suas partes ad majorem occupandum locum, quàm si in se constrictas illas retineret. Vide pro his infrà tr. 20. disp. 1. n. 34. Sed replicabis, et

70 Obs. 4. Sequitur ex conclusione, quòd, si quis ex charitate motus ùt octo, sua omnia pauperi-

peribus tribueret, seque Deo Religionem strictam per sexaginta annos profitentem, & tandem pro ipso sanguinem Martyr moriens profunderet, minùs mereretur, quàm alius, qui per unicum instans vivens, immediatè post elicitum unum actum, ùt decèm, moreretur: quo quid incredibilius? Ergo ruit, ex qua id sequitur, conclusio. Ant. patet ex proximè dictis, & incòmveniens est apertum, quod vitari nequit, nisi ad meritum majus accurramus ab exercitio aliarum virtutum procedens: ergo nedum charitas, verùm & aliæ sunt virtutes ratio meritoria.

Resp. 1. casum, prout jacet, esse moraliter impossibilem, út deducitur ex D. Thom. 2. 2. q. 23. art. 2. ubi docet, nullam virtutem sic propendere in suos actus, sicut charitas propendit; ideòque, præterquamquòd non posset in casu posito diu vacare ab illorum elicientia, imperando actus difficiliores, quales sunt in argumento expressi, majori, & robustiori uteretur influxu; cujus in casu, non út octo præcisè, sed & ùt decem, vel etiam ùt mille operaretur. Resp. 2. intensiorem actum charitatis plus mereri remissiori, cæteris paribus; si verò charitas út decem per unicam duret horam, charitas verò ùt octo continuetur, vel iteretur per multos dies, & annos, & maximè si in his applicetur ad opera præclara supra memorata: quis dubitet, quin sit magis meritoria? Et ratio est, quia meritum pensari nequit ex majori, vel minori precisè charitate, sed & ex majori, vel minori continuatione, duratione, & repetitione actuum ipsius.

71 Obs. 5. Videtur fides potiori jure fore ratio meritoria, quàm charitas. Tum quia charitas est virtus volitiva, quæ præsupponit intellectivam, cùm *nil sit volitum, quin præcognitum*: Tum quia ordinare est proprium intellectus, vel intellectivæ partis, út statuimus tr. 5. disp. 1. dub. 1. sed ratio merendi consistit in ordinatione ad Deum finem ultimum: ergo proprior est fidei, quàm charitatis. Resp. ad primam argumenti partem, ex ea solùm inferri, fidem esse conditionem indispensabilem ad merendum, non verò rationem formalem, hæc enim consistit in ordinando opera in Deum finem ultimum; & licèt proprium sit intellectus (satisfit secundæ parti) ordinare, non tamen sic, & sicut charitas, sed sic & secus, ac illa: intellectus enim ordinat providendo de mediis, illa approbando, conferendoque cum fine; voluntas verò, & consequenter charitas supponit jam media provisa, approbata, & collata, & ea sic dispositа ordinat in ultimum sui finem, ùt citato loco dicimus n. 4. & 5. vel etiam ibi n. 7.

SECUNDA CONCLUSIO.

72 Dicendum est, quòd homo justus per omnes suos actus moraliter bonos meretur de condigno præmium essentiale, sive præcesserit actus formalis charitatis, út dùm defactò, & actu fit, sive non præcesserit aliquando, ùt dum

dum justificatur in Sacramento Pœnitentiæ media Attritione purè tali. Assertio hæc à pluribus AA. propugnatur contra plures, à quibus impugnatur, quos vide apud NN. Salm. in præs. disp. 4. dub. 5. & 6. Prob. 1. Omnis ille actus meritorius est, qui à charitate imperatur formaliter, vel virtualiter; sed talis est omnis actus moraliter bonus. Hæc minor prob. ex D. Thom. in 2. dist. 40. q. 1. art. 5. ubi docet illam, & concludit dicens; *Et sic comedere, & bibere, servato modo temperantiæ, & ludere ad recreationem, servato ordine Eutrapelia ::: meritorium erit in eo, qui charitatem habet: quia Deum ultimum finem vitæ suæ constituit* : ergo vera est minor justa D. Thom.

73 Prob. 2. ratione, & in primis quoad primam partem, hoc est, si præcesit actus formalis charitatis: nam hic, ex quo fuit elicitus, ordinavit in Deum creaturam, ejusque omnes operationes, quæ bonæ essent, & consequenter conducentes ad vitam assequendam æternam; hoc enim est ejus munus, & effectus; sed talis actus perseverat virtualiter, dum non retractatur: ergo etiam ejus influxus ordinandi, ex quo resultat meritum in bonis actibus. Minor prob. nam intentio efficax perseverat, quandiu non retractatur, maximè, si continuatur in mediis ad finem conducentibus, qualia sunt opera bona. Undè dixit D. Thom. 1. 2. q. 1. art. 6. ad 3. *Virtus primæ intentionis, quæ est respectu ultimi finis, manet in quolibet appetitu cujuscumque rei, etiamsi de ultimo fine actu non cogitetur : sicut non oportet, quòd, qui vadit per viam, in quolibet passu cogitet de fine.* Quod adeò verum est, ut, etsi aliqua impertinentia ad finem misceantur, ùt dormire, ludere, vel aliud peragere negotium, imò etsi aliquid interponatur fini oppositum, ùt aliquandiu detineri, vel aliquantulùm retrocedere, dummodò non retractetur voluntas prima efficax, semper perseverat virtualiter, ordinansque in finem omnia, quæ ad ipsum aliquomodò conducunt: ergo pariter in nostro casu.

74 Prob. 3. Nam homo, post elicitum actum amoris Dei super omnia, manet ipse, & omnia sua in Deum conversa, & ordinata: hic enim amor est totalis Deo adhæsio, talisque, ùt amans, nedum ipse Deo postponatur, sed vel se ipsum quasi deserat, ut Deo per dilectionem accedat, cum ipso uniatur, in esseque Divino participativè constituatur, quo sic stante, opus est, ut & omnes subsequentes operationes, modò bonæ sint, & in Deum summum bonum ordinabiles, sint etiam ejusdem ordinis Divini, & meritoriæ : nam operari sequitur ad esse. Undè sicut primus, & formalis actus charitatis fuit meritorius, quia actu, & formaliter in finem ultimum ordinabat creaturam, ita cæteri, qui sequuntur aliarum virtutum actus : quia ex virtute, quæ à charitate in illas transfunditur, procedunt, erunt itidem meritorii: namque idem esse, & principium recognoscunt, à quo sint.

75 Hinc sequitur, (& probatur

tur) secunda conclusionis pars : nam, estò actus non præcesserit formalis charitatis in instanti justificationis, ex tunc tamen manent omnes virtutes vivæ , & formatæ per charitatem , & ab ista in illas transfertur quoddam charitatis participium, in quo manet virtualiter ipsa charitas ita , ut , dum actu operantur , actus exeant secundùm esse, & statum in quo per virtutem charitatis constituuntur : cùmque esse, & status sit ejusdem ordinis , ac ipsa charitas , quæ de se tota in Deum tendit , & collimat , hinc est, quòd & omnes virtutes ipsam imitentur charitatem in essendo , & consequenter in operando propter Deum.

76 Confirmatur : Homo tenetur ex præcepto charitatis se , & omnia in Deum ordinare ultimum finem , saltim virtualiter ; sed hoc præceptum juxta commune Theologorum placitum adimpletur per hoc , quòd justificetur medio actu charitatis , vel sine illo , medio Pœnitentiæ Sacramento : ergo signum est , quòd præcisivè ab illo manet ab instanti justificationis in Deum ordinatus. Omnia constant præter majorem , quæ prob. ex 1. ad Corinth. 10. ibi : *Sive manducatis , sive bibitis , sive aliud quid facitis , omnia in gloriam Dei facite.* Super quæ D. Thom. 1. 2. q. 100. art. 10. ad 2. sic ait : *Sub præcepto charitatis continetur , ut diligatur Deus ex toto corde , ad quod pertinet , ut omnia referantur in Deum : & ideò præceptum charitatis implere homo non potest, nisi etiam omnia referantur in Deum.*

OBJECTIONES SOLVUNTUR CONTRA *hanc secundam assertionem.*

77 OBS. 1. argumentum desumptum ex D. Thom. modò laudato in *sed contra*: *Quicumque non servat præceptum , peccat mortaliter* ; sed juxta ipsum præceptum est charitatis omnia in Deum referre : ergo cùm non habens charitatem , hanc referentiam habere nequeat , sequitur, quòd *peccet mortaliter in omni opere , quod facit, quantumcumque sit de genere bonorum, quod est inconveniens.* Resp. ex ipso ad 2. quòd , cùm præceptum referendi omnia in Deum sit affirmativum , obligat quidem semper , sed non pro semper : quia solùm obligat , quandò tenemur justificari: ad hoc autem solùm tenetur homo, dum primùm attingit instans rationis juxta D. Thom. & transacto aliquo temporis spatio post commissum peccatum lethale , quod quantum sit futurum, multifariam AA. opinantur , attento jure naturali , & divino ; attento verò Ecclesiastico præcepto , quilibet intra annum semel justificari , & in Deum se convertere tenetur , si gratia orbatus existat.

78 Obs. 2. ipsum D. Thom. se sibi objicientem 2. 2. q. 44. art. 4. in hunc modum : *Totum , & perfectum est , cui nihil deest , ut dicitur 3. Physic. Si ergo in præceptum cadit, quòd Deus ex toto corde diligatur , quicumque facit aliquid , quod non pertinet ad Dei dilectionem , agit contra præceptum , & consequenter peccat mortaliter;*

sed

sed peccatum veniale non pertinet ad Dei dilectionem : ergo peccatum veniale erit mortale , quod est inconveniens. Resp. ex ejus doctrina per N. Paulum hìc dilucidè explicata , quòd ad perfectionem amoris Patriæ id requiritur, quod à Phil. laud. exigitur; ad amorem verò viæ sufficienter implendum suppetit , si homo ex una parte per gratiam , & charitatem sit habitualiter in Deum conversus, & omnia opera bona virtualiter saltim ordinet in illum , & ex alia si non opponat causam se ab hoc felici statu dejicientem , quæ alia nequit esse , nisi peccatum læthale; cùmque peccatum veniale illum ab illo non deponat , non utique opponitur amori viali Dei super omnia , nec per illud frangitur præceptum charitatis.

79 Obs. 3. Actus fidei elicitus à B. Virg. in instanti suæ justificationis , & similiter elicitus ab Angelo fuerunt boni, & supernaturales, & tamen non meruerunt : quia à gratia prius,quàm charitas, dimanavit habitus fidei , & consequenter prius,quàm charitas operata fuit : ergo non omnes actus justi meritorii sunt de condigno. Resp. facilè, quòd , licèt aliqua prioritate , non tamen omnimoda, operata est fides, quàm charitas, in utroque casu, & quidquid sit de prioritate mutua naturæ , qua se adinvicem præcesserunt hæ duæ virtutes, certum quidem est , quòd in eodem instanti temporis ambæ fuerere , fides verò præcedens , út proponens objectum, ejusque amandam bonitatem ; charitas vero , út formans, & informans fidem , juxta D. Thom. 1. 2. q. 19. art. 1. eamque faciens operari liberè : nam út certum tenendum nobis est , quòd primus actus in utroque casu posito fuit liber libertate saltim quoad exercitium : hanc autem denominationem à parte volitiva , cujus est charitas, opus fuit habere fidem : ergo prout sic posterior fuit charitate in operando.

80 Obs. 4. Non stat meritura sine ordinatione operis per voluntatem in Deum , nec ordinatio hæc sine aliqua prævia cognitione ex parte intellectus : quia *nil volitum, quin præcognitum* ; sed sæpenumerò operatur justus sine prævia hac cognitione ultimi finis , imò & sine ulla illius recordatione : ergo sæpè etiam numerò operabitur sine merito. Resp. supponendo, quòd nullus in adulta ætate justificatur sine aliquo actu fidei , & quòd adhuc pueri , ad primum instans pervenientes rationis , illum eliciant opus est ; sed sicut justus ex vi actus charitatis semel eliciti habet omnes virtutes formatas per charitatem , ita ut semper in virtute ejus operentur meritoriè , ita ex vi illius primi actus fidei in justificatione , vel in primo instanti usus rationis eliciti relinquetur in potentiis , & virtutibus quoddam fidei participium, medio quo cognitio formalis cujuslibet actus virtuosi est cognitio virtualis Dei finis ultimi , & hæc suppetit cognitio , ut ordinatio charitatis non cæco , sed regulato fiat modo : Sed replicabis , et

81 Obs. 5. Adultus potest de potentia Dei absoluta justificari absque

que ulla sui dispositione, & consequenter absque ullo fidei actu: ergo saltim in hoc casu nulla erit cognitio præcedens. Ant. tenent NN. Salm. tr. 15. disp. 13. dub. 2. & nos tr. 13. disp. 3. dub. 6. n. 67. & consequentia prob. nam in primis non erit tunc cognitio formalis, ùt supponitur; aliàs nec virtualis: nam hæc est participium formalis, quæ non præcederet in casu posito: ergo tenet conseq. Ad hoc argum. resp. quòd sicut ex habitu charitatis (quamvis non eliciatur actus formalis) deciditur quoddam participium charitatis, medio quo virtutes omnes formatæ manent, ut saltim virtualiter dirigant suas operationes in Deum, uti diximus suprà n. 75. ita ex habitu fidei recepto in justificatione habet pars intellectiva quoddam participium fidei, medio quo cognoscens formaliter opera virtuosa, cognoscat virtualiter, & quasi practicè ipsum summum bonum, in quo sint ordinanda, ut sic detur debita proportio inter has duas virtutes, sicut datur inter intellectum, & voluntatem.

82 Obs. 6. Si amor Dei habet efficaciam, ut omnes actus boni ab ipso per totam ordinentur vitam in Deum finem ultimum, amor etiam efficax, quo quis in aliquod se converteret idolum, ordinaret omnes actus suos malos moraliter in illud, ex quo sequeretur, quòd in idololatra nullum esset peccatum veniale: quia in hoc cultu non datur parvitas materiæ, quod autem non est admittendum: ergo nec primum, ex quo sequitur. Sequela patet à paritate rationis, & cætera constant.

Resp. ad argum. quòd solus ille actus habet virtutem ad dirigendos omnes actus in suum finem ultimum, qui respicit tale objectum, quod omnia objecta sibi subjiciat, cujusmodi est objectum *Deus*, & ideò solus actus charitatis habet hanc vim & efficaciam subjiciendi sibi omnes aliarum virtutum actus, illosque in Deum ordinandi. Non sic actus idololatriæ: nam finis ultimus peccatoris, ùt dicemus tract. sequenti dub. 6. non est hoc, vel illud idolum, hoc vel illud bonum particulare, sed omne bonum, etiam divinum, quod sibi aprehendat esse conveniens, licèt reapse malum sit: cùmque numquam in facto esse detur actùs aliquis particularis, qui omne tale bonum attingat: numquam attingit objectum aliquod, quod omnia ad se trahat, sibique subjiciat, & consequenter nec ipse actus habebit hanc virtutem respectu omnium actuum, per quod patet disparitas. Ex his

INFERES I.

83 Id, quod probat optimè N. Paulus à n. 60. & 63. scilicèt, quòd sola ordinatio habitualis gratiæ, & charitatis non sufficit, ut actus virtutum, sive naturales sint, sive supernaturales, mereantur de condigno, sed insuper requiritur aliquis influxus actualis, saltim virtualis, charitatis modo suprà explicato. Quod probat tum illud axioma ab omnibus admissum: *Habitibus non meremur, aut demeremur.* Tum D. Thom. qui in 2. dist. 40. quæst. unic.

unic. art. 5. ad 6. ait: *Non sufficit omninò habitualis ordinatio actus in Deum: quia ex hoc, quod est in habitu, nullus meretur, sed ex hoc, quod actu operatur.* Tum quia, út ipse docet ad Hebr. 11. lect. 2. Meritum est quidam motus in vitam consequendam æternam; habitus verò sine influxu non est in motu, sed in esse quieto: ergo.

INFERES. II,

84 Quòd præter meritum respondens actui formali charitatis imperanti, ut aliæ operentur virtutes, adest aliud meritum harum actibus respondens, in quantúm imperatis: Tum quia in his adest materia diversa in Deum ordinata, ac in actu amoris Dei nudè sumpto: Tum quia istarum actus, dum actu non ordinantur per actualem, & formalem actum charitatis, verè sunt meritorii merito distincto ab illo, qui respondet actui formali charitatis: quia hic tunc deest; sed non sunt pejoris conditionis, imò melioris quidem sunt, dum adest: ergo erunt meritorii distincto merito ab illo, quod actui respondet charitatis, in quantùm imperantis: erit ergo duplex meritum, scilicèt, & actus imperantis, & actus imperati, & hoc intellige respectu præmii essentialis: nam præter hæc superadditur tertium meritum ad præmium accidentale proprium virtutum, quæ à charitate imperantur ratione propriæ bonitatis, ùt suprà diximus n. 68.

*** *** ***
*** ***
***

DUBIUM VI.

UTRUM JUSTUS DE POTENTIA DEI absoluta mereri sibi possit de condigno, vel de congruo primam gratiam justificantem?

85 NON dubitamus, an per opera existentialiter præcedentia primam gratiam, ab illaque non procedentia, possit justus, imò supponimus ipsum eam non posse mereri de condigno: tum quia talia opera in sensu fiunt composito peccati læthalis: ad meritum autem, adhuc de congruo, si sit propriè tale, amicitia Dei opus esse supponere debemus. Tum quia meritum de condigno affert debitum ex justitia, quod est contra rationem gratiæ. Tum quia talia opera non sunt condigna vita æterna: ergo nec gratia: quia hæc, in probabiliori sententia, perfectior est tam in esse entis, quàm moraliter visione beatifica. Solùm ergo per talia opera admittimus in homine meritum de congruo impropriè tale, fundatum materialiter in aliqua congruitate secundùm quid, & formaliter in extrinseca Dei misericordia & liberalitate: quia congruum est, *ut homini*, (inquit D. Thom. 1. 2. q. 114. art. 3.) *operanti secundùm suam virtutem, Deus recompenset secundùm excellentiam suæ virtutis.*

86 Dubium ergo est de operibus procedentibus à gratia, per quam homo justificatur; an, scilicèt, per hæc mereri possit gratiam, à qua

ipsa opera procedunt meritoria? Supponimus, defactò, & naturaliter id esse non posse : quia meritum est quidam in præmium motus, & naturalis exigentia rerum petit, ut motus præcedat existentialiter suum terminum : inquirimus de potentia Dei absoluta, ùt ipse titulus indicit quæstionis, cui triplex respondet sententia. Prima, & extrema affirmativè : & non solùm mereri posse merito de congruo, sed & de condigno. Ita Zumel, Suar. Ripald. & alii. Secunda itidem extrema negativè. Ita D. Thom. & communiter Thomistæ, quos sequuntur NN. Salm. in præs. disp. 6. dub. 1. Tertia, & media inter duas extremas negat meritum de condigno, & concedit meritum de congruo, Sic Illust. Godoy 3. p. disp. 13. à n. 88. & disp. 50. n. 47. contra quam, & primam sit

NOSTRA CONCLUSIO.

87 DIcendum est, repugnare, quòd adhuc de potentia Dei absoluta gratia cadat sub merito operum ab ipsa procedentium, nec de condigno, nec de congruo. Prima pars prob. ex D. Thom. 1. 2. q. 114. art. 5. in argumento *sed contra* : ubi sic nostram statuit thesim auctoritate, & ratione: *Gratiæ ratio repugnat mercedi operum, sicut illud Rom. 4. Ei qui operatur, merces non imputatur secundùm gratiam, sed secundùm debitum, sed illud meretur homo, quod imputatur sibi secundùm debitum, quasi merces operum ejus : ergo primam gratiam non potest homo mereri.*

88 Prob. 2. ratione ex ipso deducta : Implicat, quòd principium meriti cadat sub merito; atqui hoc verificaretur, si homo suam primam mereretur gratiam: ergo non est admittendum. Minor supponi debet, & maj. prob. nam, si principium meriti caderet sub merito, meritum, & præmium causarent se adinvicem in eodem genere causæ, ac proindè essent mutuò prius, & posterius secundùm eumdem ordinem causandi, quod nullus admittit : ergo implicat, &c. Sequela ostenditur : Principium meriti (quod est gratia) causat meritum nedum effectivè physicè, sed etiam effectivè moraliter; communicando illi effectivè valorem suum; sed aliàs ipsum meritum causat etiam præmium (quod in nostro casu est gratia) in genere causæ moraliter efficientis : ergo vera est sequela.

89 Prob. 3. Nam si principium meriti, nempè gratia, caderet sub merito, gratia se ipsam mereretur, & consequenter se ipsam causaret; hoc autem nequit esse : ergo. Prob. sequela : tum quia actio meritoria procedit à gratia saltim radicaliter: ergo per suam actionem meritoriam mereretur se, & consequenter causaret se. Tum quia, quod est causa causæ, est causa causati : ergo si principium meriti, scilicèt gratia, causaret meritum, & meritum causaret gratiam, gratia se ipsam causaret : quia causata est à suo effectu, nempè merito.

90 Probatur jam secunda pars conclusionis, scilicèt, quòd nec de congruo, & potentia Dei absoluta potest justus mereri sibi primam gra-

gratiam: & primò ex D. Thom. 1. 2. q. 114. art. 6. ubi ait: *Postquam ::: aliquis habet gratiam, non potest gratia jam habita sub merito cadere: quia merces est terminus operis.* Quæ ratio, si rectè introspiciatur, indefinitè militat pro utroque merito. Secundò probatur eisdem rationibus hucusque circa meritum ponderatis de condigno, quæ pari convincunt efficacia partem presentem, atque præcedentem. ¶ Confirmatur; nam meritum de congruo assimilatur impetrationi; sed hæc non habet locum, ubi terminus intentus possidetur: ergo nec meritum de congruo, quandò gratia jam habetur.

ENODANTUR OPPOSITA MOMENTA.

91 OBs. 1. Gratia causatur dispositivè ab actu charitatis, qui ab ipsa procedit: ergo etiam poterit causari meritoriè ab actu meritorio, qui ab ipsa causetur. Hoc argumentum, & alia multa contra nostram assertionem militantia probant, quòd naturaliter potest fieri id, quod solùm dubitatur, an divinitùs? Undè, quia nimis, nihil probant. Resp. neg. paritatem: quia actus charitatis concurrit dispositivè ad gratiam, à qua dependet effectivè, quod solùm probat mutuam causalitatem in diverso genere causæ, scilicèt dispositivæ, & effectivæ; non sic, si gratia prima caderet sub merito, út dictum est suprà.

92 Obs. 2. Sicut meritum præcedit præmium, ita impetratio rem impetratam; & tamen actus contritionis, qui gratiam impetrat, ab ipsa procedit, ùt docet Trid. sess. 14. c. 4. ibi: *Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic Contritionis motus necessarius*: ergo pariter meritum. Resp. 1. Concilium intelligendum esse de impetratione impropriè tali, coincidenteque cum dispositione, in cujus sensu nihil urget nos. Secundò: quòd Concilium non ait, Contritionem esse impetrationem, sed esse necessariam ad impetrandum; quæ necessitas non est per modum efficientis, sed disponentis. Si autem velis dicere, quòd concurrit efficienter. Resp. 3. & meliùs, concurrere quidem effectivè Contritionem, non verò ad gratiam, sed ad impetrandam veniam, hoc est, ad remittendum effectivè, & meritoriè culpam, & offensam, quod est effectus gratiæ, utì diximus tr. 13. disp. 3. dub. 4. n. 29. ex D. Thom. 3. p. q. 85. art. 2. in Corpore, & expressiùs ad 3. quod longè distat ab impetranda propriè, & promerenda gratia.

93 Obs. 3. Plures contractus dantur in humanis, in quibus præmium anteit meritum. Rex etiam, contingit, ut Militi, quem strenuè pugnatum ire præsumit, ante pugnam equum, & arma prætiosa per modum præmij anticipet: ergo ratio nostræ fallit conclusionis. Resp. Siquandò aliqua hujusmodi conferantur dona ante motivum ea conferendi, non habere rationem præmii; nam præmium, suppositâ existentia meriti, ex debito justitiæ urget; in casu autem contractus

tus donum anticipatum non facit ſuum recipiens, uſque dum, quod compactum eſt, effectivè exequatur. Nec Rex per modum præmii talia confert munera, ſed potiùs ex Regia liberalitate, qua ducem acuat, ut ſtrenuè pugnet.

94 Obſ. 4. SS. Patres antiqui meruerunt Incarnationem, ſaltim de congruo, ùt ex D. Thom. diximus tr. 11. diſp. 2. n. 47. & tamen Incarnatio influxit in illorum opera, communicans valorem ad merendum: ergo, eſtò gratia communicet valorem operibus meritoriis, ùt diximus n. 88. hæc poterunt mereri illam. Argumentum tenue! nam merita SS. Patrum in genere cauſæ efficientis meritoriæ influere potuerunt in Incarnationem: hæc autem ſolùm per modum cauſæ finalis, vel ùt ſumùm juxta aliquos in genere cauſæ formalis extrinſecè valorantis illa, quod ſolùm arguit mutuam, & non repugnantem cauſalitatem in diverſo genere cauſæ.

95 Obſ. 5. Ultima diſpoſitio ad primam gratiam, v. g. actus charitatis, meretur primam gloriam eſſentialem: ergo & ipſam gratiam. Ant. conſtat ex D. Thom. 1. 2. q. 112. art. 2. ad 1. & ex Concil. Trid. ſeſſ. 6. Can. 32. anathematizante negantem, quòd juſtificatus bonis ſuis operibus verè mereatur nedum vitam æternam, hoc eſt primam gloriam, verùm & augmentum gloriæ, hoc eſt ſecundam. Conſeq. tenet à paritate rationis: quia gratia prima, & prima gloria mutuò ſibi correſpondent. Reſp. neg. paritatem ex D. Thom. laud. ubi ait: *Talis operatio eſt quidem meritoria, ſed non gratiæ, quæ jam habetur, ſed gloriæ, quæ nondum habetur.*. Præterquamquòd gloria non imitatur gratiam in influendo effectivè in meritum: ergo poterit à merito procedere effectivè: ergo paritas non tenet. Et quidem, ſi teneret, probaret utique nimis, ſcilicèt, quòd de potentia ordinaria poſſet juſtus gratiam mereri primam: quia de potentia ordinaria meretur primam gloriam.

DUBIUM VII.

UTRUM JUSTUS POSSIT MERERI DE condigno primam gratiam alteri?

96 SUpponimus negativam partem, ſi loquamur de merito de condigno, & juxta præſentem providentiam. Sic D. Thom. 1. 2. q. 114. art. 6. ubi docet, *quòd unuſquiſque noſtrum movetur à Deo per donum gratiæ, ut ipſe ad vitam æternam perveniat. Ut ipſe*, inquit, non ut alii perveniant per ipſum, quin obſtet exemplum Chriſti: Tum quia hic, quippè caput omnium, motus eſt à Deo, ut aliis mereretur: tum quia meritum illius infinitum eſt. Si verò loquamur de merito de congruo, eadem ſtatuimus certitudine, poſſe quidem hominem juſtum alteri, etiam peccatori, mereri gratiam primam: quia plus eſt meruiſſe Incarnationem, quàm pro nunc ſupponimus à SS. Patribus, & maximè à B. Maria fuiſſe meritam? Et undè Deus motus

tus est, ut Saulum, & Augustinum ad se traheret conversos, nisi primum ab oratione S. Stephani, & secundum à precibus. & lachrymis B. Monicæ? Tota ergo devolvitur difficultas ad posibilitatem de condigno, & potentia Dei irregulari.

97 Circa quam triplex refertur sententia: prima est affirmativa, quam tenent à S. Thoma in præs. disp. 31. art. 2. & 3. & 3. p. disp. 1. art. 2. Godoy 3. p. disp. 2. §. 8. Gonet in de mer. disp. 2. n. 198. & alii plures tam intra, quàm extra Thomisticam Scholam. Secunda, quam tenent aliqui Thomistæ cum Vazq. & aliis, negat. Tertia, quam cum pluribus domesticis, & extraneis tenent NN. Salm. in præs. disp. 6. dub. 2. præcipuè n. 37. & tract. 19. disp. 5. n. 61. & tract. 21. disp. 1. n. 143. affirmat, & negat sub distintione peccatoris, & non peccatoris: & quidem peccatori negat hominem justum posse mereri gratiam de condigno, nisi út summùm inadæquate, hoc est, secundum se tantùm, non verò út remissivam; affirmat verò absolutè respectu non peccatoris, v. g. existentis in statu puræ naturæ, & hæc est unica, et

NOSTRA CONCLUSIO:

98 Dicendum est, justum non posse divinitús mereri de condigno peccatori primam gratiam adæquatè sumptam; illam verò inadequatè acceptam, hoc est præcisivè ab offensæ remissione, posse quidem mereri existenti tam in peccato læthali, quàm in statu puræ naturæ, hoc est, tam peccatori, quàm non peccatori. Prob. hæc concl. quoad primam partem ad meritum condignum opus est essentialiter valore intrinseco, & æquali cum præmio; atqui nullius hominis justi datur operatio meritoria, quæ cum gratia adæquatè sumpta coæquetur. Hæc prob. minor: gratia danda adæquatè sumpta importat remissionem offensæ, quæ infinita est, út pro nunc supponi debet: ergo sola illa gratia poterit hanc infinitatem oppugnare, & evellere, quæ infinita est: quia *contrariorum eadem est ratio à contrario*; sed nullius puri hominis gratia hanc attingit metam: ergo nec ejus ulla operatio cum gratia adæquatè sumpta coæquatur. Quam ob causam diximus tr. 7. disp. 2. dub. 3. hominem non posse satisfacere ad æqualitatem pro peccato læthali, sive proprio, sive alieno.

99 Prob. conclusio quoad secundam partem: nam gratia danda peccatori, vel non peccatori in se, & secundùm se, præcisivè à remissione offensæ, infinita non est: ergo poterit esse tanta, & major gratia justi merentis, ut cum gratia coæquetur danda, imò & illam superet; sed aliàs potest merens justus operationem suæ gratiæ eò dirigere, ut gratiam alteri condonet Deus, supposito istius pacto, quæ est altera conditio ad meritum condignum necessaria: ergo nihil deest, quominùs justus alteri gratiam mereatur inadæquatè sumptam. Et

huc collimat illud, quod D. Thom. dixit 3. p. q. 64. art. 4. ibi : *Et talem potestatem potuit* (Deus) *ministris communicare, dando, scilicèt, eis tantam gratiæ plenitudinem, ut eorum meritum operaretur ad sacramentorum effectus* : quorum præcipuus est gratia prima, vel secunda. ¶ Nec contra hoc obest, quòd respectu peccatoris remissio offensæ connexa sit cum collatione gratiæ : nam quis Deum prohibeat, ut cum homine sic paciscatur : Offero remittere offensam Petri, si tu pro eo merearis collationem gratiæ ita, ut meritum tendat ad promerendam gratiam finitam, qua posita conditione, & pacto præcedente, offensam Deus tollat, licèt infinitam ?

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

100 OBS. 1. contra primam partem conclusionis cum Illmo. Godoy, D. Thomam nuper laud. in illis verbis : *Talem potestatem potuit Deus &c.* in quibus affirmat, Deum potuisse communicare homini potestatem ad effectus sacramentorum, quorum unus est gratia cum remissione offensæ, in quo consistit gratia adæquatè sumpta: ergo potest hanc de condigno mereri alteri homo justus. Ad hoc argumentum, quod magnificat Godoy, nec facilem à nobis expectat solutionem, potest primò responderi cum N. Paulo, ex præjactis verbis, solùm inferri meritum de congruo, quæ solutio non modicam patitur instantiam, cùm, sine tanta plenitudine excellentiæ, quantam prædicta innuunt verba, concedamus meritum de congruo V. Mariæ, & SS. Patribus, etiam respectu Incarnationis, quæ non minus æstimabilis est favor, quàm sacramentorum effectus. Et licèt N. Paulus perdoctè ab hac redimatur objectione, meliùs verò est non infirmari, quàm benè sanari : ideò cum ipso breviùs, & faciliùs resp. 2. D. Thomam loqui de effectibus sacramentorum, quorum præcipuus est gratia, sed non gratia concretivè ad remissionem offensæ, sed præcisivè ab illa, in cujus sensu applicavimus prædictam auctoritatem in auxilium secundæ partis conclusionis.

101 Obs. 2. contra secundam conclusionis partem : ex qua sequitur, quòd homo justus possit alteri mereri nedùm gratiam secundùm se sumptam, verùm & concretivè ad offensæ remissionem : Et prob. hæc sequela : quia gratia infallibiliter connectitur cum offensæ expiatione, vel saltim est necessariò expiativa, & illativa illius : ergo vel homo justus non meretur gratiam inadæquatè sumptam, quod est contra secundam, vel illam meretur adæquatè acceptam, quod est contra primam conclusionis partem: quia ex duobus extremis infallibiliter connexis, vel nullum, vel utrumque attingi debet.

Ad hoc argum. resp. non sat esse, quòd gratia inferat, vel illativa sit remissionis offensæ, ut, si ea infundatur ex meritis alicujus justi, ex eisdem etiam mereatur expiatio offensæ, nam oppositum pro-

probant plura exempla, quæ videri possunt tract. 7. de Incarn. disp. 1. dub. 3. n. 46. ex quibus hoc unum memorare desumptum ex peccato gravi, in quo ratio entis nedum connexa, verum & identificata est cum ratione malitiæ, & offensæ, & tamen Deus attingens primam, quæ verè infert secundam, hanc nullimodè attingit, nec potest: quia extra spheram est suæ potentiæ: ergo idem dicendum erit in præsenti casu, in quo, licèt gratia inferat remissionem offensæ infinitè, hæc tamen supra sphæram est merentis creaturæ: ergo poterit quis mereri gratiam secundùm se, quin mereatur remissionem offensæ, cum qua connectitur. Fusiorem hujus materiæ explicationem vide loco cit. ex tract. de Incarn. contra eamdem partem.

102 Obs. 3. D. Thomam variis in locis per N. Paulum laudatis asserentem, nullum purum hominem posse alteri mereri gratiam, nec beatitudinem, nisi habeat eam gratiæ plenitudinem, quam habuit Christus. Id quod satis expresit 3. p. q. 8. art. 6. & confirmat Adrianus Papa in Epist. ad Episc. Hispaniæ, in qua ait, quòd Christus *adoptionis gratiam nobis non tribueret, si ::: necessarium habuerit, ut gratiam adoptionis acciperet*; atqui, ut homo alteri mereatur gratiam habitualem inadæquatè acceptam, indiget gratia adoptionis: ergo ex mente Pontificis non potest alteri mereri illam adhuc inadæquatè sumptam. Ad hæc autem unico satisfit verbo, dicendo, authoritates D. Thom. hoc solùm intendere, hominem scilicèt purum non posse alteri mereri gratiam, & beatitudinem ea excellentia, & universalitate, ac Christum Dominum; non ea excellentia: quia meritum hominis puri nequit extendi ad remissionem offensæ, sicut potest meritum Christi, quod infinitum est sicut, & plus, quàm ipsa offensa; non ea generalitate: nam meritum Christi, ut potè omnium universalis capitis, omnibus hominibus gratiam dandam, omnibusque hominibus offensas meruit remittendas, quod ex puris hominibus adaptari nulli potest. Per quod satisfit authoritati Pontificiæ.

DUBIUM VIII.

UTRUM HOMO, DUM IN STATU vivit gratiæ, mereri possit sibi reparationem futuri sui lapsus, si quandò in statum culpæ aliàs lapsurus esset?

103 DIv. Bonav. Scotus, Suar. & alii affirmant, id fieri posse, saltim per meritum de congruo, sed Ripalda vel ad meritum de condigno hoc sensum extendit. NN. Salm. cum communi Thomistarum nullum meritum admittunt, & hoc ipsum tenet

NOSTRA PRIMA CONCLUSIO:

DIcendum est primò, de facto justum non mereri de condigno reparationem futuri sui lapsus: quia hoc ùt minùs probant illa Ezech. 18. verba: *Si autem aver-*

averterit se justus à justitia sua, & fecerit iniquitatem ::: omnes justitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur; cujus oppositum fieret, si ex vi præcedentium meritorum repararetur. ¶ Colligitur idem ex Trid. sess. 6. ubi ex Apostolo docet, hominem gratis justificari: si autem meritum præcederet, esset ex justitia. ¶ Confirmatur ratione D. Thomæ 1. 2. q. 114. art. 7. docentis, quòd ratio meriti ex motione pendet divinæ gratiæ: hæc autem motio, interposito peccato, interrumpitur: ergo deest etiam meritum influens in reparationem.

SECUNDA CONCLUSIO.

104 DIcendum est secundò, justum nullo modo mereri posse sui futuri lapsus reparationem, hoc est, nec merito congruo, nec condigno, & nec de potentia Dei absoluta. Primam partem expressè docet D. Thom. relatus in fine corporis dicens: *Nullo modo aliquis potest sibi mereri reparationem post lapsum*, & loquitur de utroque dicto merito. Secundam partem, scilicèt, quòd nec divinitùs id fieri possit, ratio suadet: nequit enim divinitùs esse meritum sine dignitate præmii, neque est dignitas vera, quæ non pervenit usque ad executionem præmii; atqui, dum actu meretur executio præmii, longè à dignitate est indignitas; & non solùm indignitas, verùm & positiva reluctantia ad illud recipiendum, ùt ex se patet: ergo repugnat vel divinitùs.

105 Prob. 2. quia repugnat vel divinitùs, meritum esse simul mortificatum, & vivum; hoc autem fieret, si oppositum admisseris asserto: quia ex una parte indubium est, meritum per peccatum fuisse mortificatum; sed ex alia numquam vividius esset, quàm dum actu influeret, ut consequeretur præmium, scilicèt reparationem: ergo simul esset vivum, & mortificatum. ¶ Adde (quod est tertia ratio) quia repugnat divinitùs, aliquem simul esse dignum, & indignum præmii; sed hoc componeretur in sententia contraria: siquidem ex una parte meritum faceret illum dignum, & ex alia peccatum faceret indignum reparatione. Quæ rationes, si rectè conspiciantur, æquè militant contra utrumque meritum, sive condignum, sive congruum (propriè tale) ergo utrumque est abnegandum.

ARGUMENTA CONTRA UTRAMQUE conclusionem.

106 OBs. 1. contra primam illud Psalm. 70. *Cùm defecerit virtus mea, ne derelinquas me.* En tibi David justum rogantem pro se lapso, vel labi queunte; si autem meritum hujus orationis nullum esset pro tali statu, inanis, & imprudens esset deprecatio, quod credendum non est: ergo defactò, & naturaliter capax erat influendi. Resp. ad argum. deprecationem Prophetæ fuisse proficuam, & prudentem; non verò per modum meriti, sed per modum impetrationis influentem,

tem ·, inter quam, & meritum multifaria, & notabilis est differentia. *Prima* est, quòd meritum principaliter innititur charitati, impetratio principaliter fidei, & spei. *Secunda*, quòd meritum requirit statum gratiæ, secus verò impetratio juxta D. Aug. tr. 44. in Joan. ibi: *Si peccatores non exaudiret Deus, frustrà Publicanus dixisset: Domine, propitius esto mihi peccatori*: & juxta D. Thom. 2. 2. q. 83. art. 16. ad 2. ibi: *Quamvis ejus oratio* (nempè peccatoris) *non sit meritoria, potest tamen esse impetratoria. Tertia*, (relictis aliis) quòd meritum requirit statum viæ, secus verò impetratio, & ideò Beati in Cœlo, & animæ in Purgatorio possunt nobis aliquid impetrare, sed nec sibi, nec nobis possunt aliquid mereri.

107 Obs. 2. Si humanitas Christi (fingatur casus) dimitteretur à Verbo, & laberetur in peccatum, posset ex vi meriti eliciti in statu unionis reparari à lapsu: ergo absolutè non repugnat meritum reparationis post lapsum. Permittimus ant. & negamus conseq. Tum quia meritum Christi præcedens erat infinitum simpliciter, & consequenter plus transcendens, quàm meritum creaturæ. Tum quia, variato supposito, Persona Divina merens esset alia à persona peccante. Undè non sibi, sed alteri mereretur personæ, conservansque eundem statum, & gratiam ad merendum; at in casu quæstionis supponimus merentem orbatum gratia, & consequenter sine actuali influxu reparationis meritorio, quandò erat magis necessarius tempore executionis.

108 Quod idem esset (satisfit alteri objectioni) si quis justus mereretur gloriam effectivè consequendam, & posteà laberetur, quo in casu, si reparatus esset à lapsu, gloriam adipisceretur ex vi primi meriti præcedentis lapsum (& hoc concedit D. Thom. relat. ad 3.) Et ratio est: quia, dum actu gloriam consequeretur, jam repositus fuit in gratia, quo in statu meritum præcedens lapsum, in acceptatione divina perseverans, sine impedimento peccati operaretur illud præmium. Haud secùs etiam, quàm merita ante lapsum cujuscumque peccatoris, si resipiscat, atque reparetur, reviviscunt quantùm ad augmentum gratiæ, & gloriæ: quia ex una parte permanebant in Divina acceptatione, & ex alia, quo tempore reviviscunt, supponitur, qui priùs meruit in gratia, iterùm congratiatus, & sine impedimento ad influxum meritorium.

DUBIUM IX.

UTRUM JUSTUS PER SUOS ACTUS mereatur de condigno augmentum gratiæ, & gloriæ?

109 DE hac agit quæstione D. Thom. 1. 2. q. 114. art. 8. & 2. 2. q. 24. art. 6. ex cujus doctrina in utroque tradita loco absolvemus, quantùm fas est instituto nostro, hanc recónditam materiam. Pro qua, ut vocum pluralitatem excusemus, supponendum est primò id, quod dixeri-

mus

mus de augmento gratiæ, de augmento etiam gloriæ, & virtutum ad gratiam subsequentium, necessariòque infusarum; intellectum iri: quia majori gloria majori correspondet Sancto: & sicut virtutes infunduntur ad infusionem gratiæ, sic ad hujus augmentum & augentur. Diximus studio *necessariò infusarum*, ut excipias fidem, & spem: istæ etenim sicut non dependent necessariò à gratia in *produci*, (potest enim, qui illas amisit per infidelitatem, vel desperationem, iterùm recuperare per contrarios actus sine gratia, medio aliquo auxilio supernaturali) ita non dependent in *augeri* ab illa. Undè potest fieri, quòd habens fidem in gradu intenso, habeat, vel recipiat gratiam in remisso.

110 Juxta varia capita varia sunt Auctorum in hac quæstione placita. Durandus asseruit, per actus remissos augeri quidem gloriâ, sed non gratiâ: quo quid incredibilius? Soto, & Victoria docuerunt, per actus remissos augeri quidem gratiam, & gloriam, sed non augeri charitatem: quo quid absonius? Arauxo opinatus est, virtutes necessariò infusas cum gratia, non commensurari in sui augmento cum incremento gratiæ; quo quid inconsequentius? Barbarus, stupiduſque Hæreticus Jovinianus effutivit, omnes justos esse æquales in gratia, & in gloria; nec per plura, & excellentiora opera eas plus augeri, quàm per pauciora, & remissiora: quo quid insanius? Lutherus itidem blateravit, asserens homines justificari per extrinsecam justitiam Christi, quæ, cùm non sit capax augmenti, nec fuit illius capax justitia, seu gratia nostra: quo quid insolentius?

¶ Ex his sententiis illæ, quas ab Auctoribus Catholicis protectas vidimus, per nostram infrà statuendam, & probandam facilè devellantur; quæ verò ab Hæreticis proferuntur nominatis, omninò dehiscunt, si rationem consulamus, & sacram paginam adeamus: nam in Apocal. ultimo dicitur: *Qui justus est, justificetur amplius*: Et in Psalm. 50. *Amplius laba me*: & in Trid. sess. 6. can. 24. & 32. expresè excommunicantur asserentes, per opera bona augmentum gratiæ, & gloriæ non acquiri.

111 Supponendum est 2. Actus omnes moraliter bonos, sive intensos, sive remissos, út minús disponere physicè ad augmentum gratiæ. Colligitur suppositio hæc ex D. Thom. 2. 2. q. 24. art. 6. ibi: *Non quolibet actu charitatis charitas actu augetur, sed quilibet actus charitatis disponit ad charitatis augmentum, in quantùm ex uno actu charitatis homo redditur promptior iterùm ad agendum secundùm charitatem, & habilitate crescente, homo prorrumpit in actum ferventiorem dilectionis ::: Et tunc charitas augetur in actu.* Quæ doctrina in primis intelligenda est de dispositione physica: quia naturale est, & non solùm morale, quòd per actum virtutis hæc promptior ad alios actus reddatur eliciendos. Deindè applicanda est cum sua proportione ad aliarum virtutum actus ob rationis paritatem: ergo de omnibus verificatur nostra suppositio, quæ

112 Prob. 2. ratione: Gratia in pri-

prima sui infusione dependet à nostris actibus supernaturalibus, tamquam à dispositione physica proxima, sive remota: ergo post ejus infusionem dependebit itidem ab illis quantùm ad augmentum. Conseq. patet: quia, *sicut se habet simpliciter ad simpliciter, sic magis ad magis.* Ant. prob. tum ex Trid. sess. 6. can. 4. ubi dicitur: Liberum hominis arbitrium in justificatione non se habere velut inane quoddam nihil agens, sed potiùs cooperari assentiendo liberè Deo excitanti; sed tales actus liberi nequeunt dici disponere moraliter, hoc est meritoriè: nam gratia prima non cadit sub merito: ergo saltim physicè disponere dicendi sunt. Tum exemplo formæ substantialis, quæ, sicut à dispositionibus physicis in fieri, sic & ab illis pendet in augeri. Tum exemplo fidei, quæ in peccatore intendi potest, sed non à dispositione morali, sive meritoria: quia peccator non meretur: ergo à physica: ergo idem dicendum est de gratia. His præmissis,

Circa præsentem difficultatem duplex extrema (missis aliis mediis) versatur opposita sententia: Prima quarum tenet, justum neque per actum intensum, neque per remissum mereri de condigno augmentum gratiæ. Undè, ne Concilio laud. contraveniat hæc sententia, meritum saltim de congruo admittendum erit illam defensantibus, pro qua referuntur D. Bonav. in 2. dist. 27. art. 2. q. 2. Durand. & alii. Secunda oppositum defendit, & hæc est communis inter Theologos, et

NOSTRA CONCLUSIO:

113 Dicendum est, justum per omnes actus bonos moraliter, sive intensiores, sive remissos mereri de condigno augmentum gratiæ, cum hac tamen differentia, quòd per actus remissos, attentis legibus meriti de condigno hucusque explicatis, illud non meretur; meretur verò illud in præsenti providentia ob specialem, & accidentalem dispositionem Dei sic volentis, atque promittentis: quæ tamen specialis dispositio opus non est in actibus intensioribus ad merendum de condigno.

114 Conclusio sic proposita trimembris, atque trifariam est probanda. Prob. ergo quoad primam partem circa actus intensiores: & primò ex Trid. sess. 6. can. 32. ibi: *Si quis dixerit ::: justificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam, & Jesu-Christi meritum, cujus vivum membrum est, fiunt, non verè mereri augmentum gratiæ ::: atque etiam gloriæ augmentum, anathema sit*: quæ verba ùt minùs de actibus intensioribus (vel de nullis) intelligenda sunt; sed aliàs etiam de merito condigno. Hæc minor prob. Justus eodem modo meretur augmentum gratiæ, & gloriæ, ac ipsam gloriam; sed de gloria probatum nobis est suprà dub. 1. cum communi, quòd meretur de condigno: ergo etiam augmentum ejus, & consequenter gratiæ.

115 Prob. 2. ratione, simul, & auctoritate D. Thom. 1. 2. q. 114. art. 8. in C. *Illud cadit sub merito condig-*

digni, ad quod motio gratiæ se extendit: motio autem alicujus merentis non solùm se extendit ad ultimum terminum motus, sed etiam ad totum progressum in motu. Terminus autem motus gratiæ est vita æterna: progressus autem in hoc motu est secundùm augmentum charitatis, vel gratiæ ::: sic igitur augmentum gratiæ cadit sub merito condigni. Quid expresius?

116 Prob. 3. conclusio quoad secundum ejus membrum circa actus remissos, scilicèt, quòd & ipsi in præsenti providentia mereantur de condigno augmentum gratiæ: & primò ex Scriptura: nam Matth. 10. dicitur: *Quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ :: non perdet mercedem suam*: ubi, ùt vides, minimæ inter omnes elemosynæ assignatur præmium, id est, vita æterna, ùt exponunt Patres: ergo etiam augmentum gratiæ. Idem probat Apoc. 22. *Merces mea mecum est reddere unicuique secundùm opera sua*, hoc est, magna, vel parva merces, secundùm parva, vel magna opera. Confirmant idem Concil. Araux. Can. 18. & Trid. sess. 6. c. 16. ibi: *Benè operantibus usque in finem ::: proponenda est vita æterna tamquàm merces.* Quibus in verbis non discernit inter opera remissa, vel intensa, sed *benè*, inquit, *operantibus*; atqui bona opera, licèt aliàs remissa, bona sunt: ergo docet id ipsum D. Thom. 2. 2. q. 24. art. 6. ad 1. & 1. 2. q. 114. art. 8. ad 9. ibi: *Quolibet actu meritorio meretur homo augmentum gratiæ*: & loquitur ibi de merito condigno, ùt constat ex corp. art. ergo, &c.

117 Prob. 4. quoad idem membrum ratione: nam opus quantumvis remissum concretivè ad actus præexistentes habet ex una parte æqualem valorem cum augmento gratiæ, & ex alia adest pactum Dei de remunerando illo, út constat ex prædictis testimoniis; sed hoc, & nihil amplius requiritur ad meritum de condigno: ergo datur in operibus remissis. Ant. prob. nam, si justus per actum intensum ùt decem priús meruit gratiam ùt decem, & postea eliciat actum ùt unum: quis dubitet, quin aliquid plus mereatur nunc operans út unum, quàm si nihil operetur? ergo, si aliàs adjungitur præcedenti actui ut decem: quis nonaugmentum gratiæ usque ad gradum undecimum admitat?

118 Fatemur (præocupatur replica) quòd, si physicè loquamur, gradus unus in qualitatibus supra gradum ùt decem nihil superaddit: undè, si albo út decem albedinem ùt unum superaddas, non facies subjectum magis album; moraliter verò loquendo circa subjectam materiam, cum præmiare dependeat ex majori Dei servitio, & difficultate in eliciendo illum novum actum, & adhuc accedat Dei speciale pactum, ùt constat ex dictis, & statim dicendis, vel debet augeri gratia, vel, si secus, sequuntur inconvenientia sequentia, ex quibus

119 Prob. 5. ab inconvenienti conclusio: sequitur enim primò ex contraria sententia, quòd, si duo in prima justificatione habeant gratiam ùt quatuor, & alter eorum antequam moriatur elicit centum

actus

actus charitatis út duo, alterum verò nullum, æqualem gratiam habebunt, & itidem æqualem gloriam posidebunt : quod quis non videat absonum rationi ? ¶ Sequitur 2. quòd habens gratiam út centum, & diligens Deum út centum nihil gloriæ mereatur ; habens verò gratiam út duo, si Deum diligat ùt decem, plus mereatur, etsi minus diligens, quàm alter plus diligens, imò, quòd minus diligens multùm mereatur ; plus verò diligens mereatur nihil, quô quid absurdius ?

120 Sequitur 3. Virum sanctissimum, qui per sexaginta annos innumeros iteraret actus charitatis ùt centum, & tandem eliciens unum ùt centum, Martyr occumberet, non plus mereretur, quàm qui vitam egit brevem, & remissam, & in fine ejus unicum actum eliceret út centum, quod non est credibile. ¶ Quartò, & ultimò, quia in casùm hortabimur (per ordinem ad præmium) animabus ornatis gratia altissima, ut tempore desolationis, ariditatis, frigiditatisque spiritus, saltim, quo possint modo, aliquem eliciant actum vel remissum, & justitiæ iter inceptum prosequantur, licèt tepidè. Et quidem, si actus tenui, vel remissi non augerent gratiam, & gloriam, homines, qui sæpenumerò inclinant cor suum ad faciendas justificationes propter retributionem, amoverentur ab hoc exercitio, quoties in se non experirentur tantum fervorem, quantùm, & plusquàm umquam sunt experti, quod absit dici : ergo.

121 Nihilominus tamen (satisfit ultimo membro conclusionis) fatendum est, hujusmodi meritum mediis actibus remissis non regulari per communes leges meriti propriissimi, & ideò opus est, ut de condigno mereatur, quòd ipsi accedat specialis Dei dispositio : Et ratio est, quia actus remissus ùt unum, in habente gratiam ùt quatuor, non adæquat valorem moralem ùt quinque ; sed ex legibus meriti communibus opus est hac adæquatione : ergo, nisi accedat De pactum, vel ingens duratio, repetitiovè, vel aliæ circunstantiæ, talis actus remissus ùt unum, nequit mereri de condigno, quòd gratia usque ad quinque augeatur. Et quidem, si habenti út quatuor nequit actus remissus augere gratiam usque ad quinque, multò minus quibit habenti ùt centum mereri augmentum supra centum.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

122 OBS. 1. cum D. Thom. laud n. 116. Sequeretur ex prima conclusionis parte, quòd merens augmentum gratiæ, non mereretur & gloriam : namque posset dici de illo, quod de quibusdam dicitur Matth. 6. *Receperunt mercedem suam* : augmentum enim gratiæ sufficiens est adæquata merces : ergo non extenderetur & ad gloriam, quod est ingens inconveniens : ergo & admittere, ex quo sequitur assertum. Resp. ex ipso D. Thom. ad 1. quòd præmium est terminus meriti ; augmentum verò gra-

gratiæ non est terminus, sed medium: ideò non est merces completa. Illi autem, de quibus loquitur Matthæus, posuerunt suum ultimum terminum, & finem in gloria mundi, & ideò alia non dabitur ipsis: *quia receperunt &c.*

123 Obs. 2. Nihil potest agere ultra sphæram suam: ergo gratia ùt duo nequit influere in actum út quatuor, qui mereatur augmentum gratiæ usque ad quatuor. Sic arguit D. Thom. ibidem, & respondet, quòd, licèt augmentum gratiæ ùt quatuor superet quantitatem gratiæ ùt duo, non tamen ejus virtutem, sicut arbor excedit quidem quantitatem seminis, à quo exorta est, non tamen ejus virtutem. Sed contra dices: quia quantitas gratiæ non est molis, sed virtutis: ergo idem est excedere, vel æquare virtutem, ac æquare, vel excedere quantitatem gratiæ.

Resp. virtutem gratiæ esse duplicem, aliam physicam, & hæc quidem superatur à gratia augmentata, & ideò opus est, ut auxilio adjubetur supernaturali, ut possit physicè elicere actum intensiorem augmentum gratiæ merentem: aliam moralem, per quam condignificat actus meritorios; & hanc non excedit actus intensior, nec augmentum gratiæ: quia quælibet gratia, etiam minuta, secundùm se, & præcisive à graduatione, & physica tantitate ipsius, habet hanc virtutem valorandi, & condignificandi actus etiam intensissimos; quia tamen est virtus moralis, quæ fundari debet supra physicam, illos sic, vel sic valorat juxta intensionem physicam illorum, & de hac loquitur virtute morali D. Thom. laudatus.

124 Obs. 3. Actus ùt quatuor intensior, quàm gratia, debet oriri à gratia aliquo affecta modo; sed non affecta modo ùt quatuor, aliàs talis actus intensior non esset ipsa, nec affecta ùt duo, aliàs in eodem instanti, in quo mereretur út quatuor, haberet duos modos, unum merentem ùt duo, & alium meritum út quatuor: quod est incompossibile: ergo & mereri tale augmentum. Resp. ad argum. quòd actus intensior oritur à gratia, non ùt affecta aliquo modo, sed præcisè secundùm se, adjuta verò auxilio supernaturali modum intensiorem supplente, quin ex hoc sequatur, quòd in eodem instanti sit gratia affecta duobus modis, hoc est, modo ùt duo præexistenti, & modo ùt quatuor superadveniente: nam in ipsomet instanti, in quo gratia operatur cum auxilio modum intensiorem út quatuor, & illum recipit, expellitur modus remissus ùt duo præexistens.

125 Obs. 4. contra augmentum gratiæ ex actibus remissis: D. Thomas in 1. dist. 17. q. 2. art. 3. ad 2. sic ait: *Quilibet actus charitatis ::: ordinatur ad præmium substantiale; non autem ad augmentum præmii, sed nec ad augmentum charitatis*, cujus contrarium diximus suprà n. 16. Item ipse in 2. dist. 27. q. 1. art. 5. ad 2. ait: *Non oportet quòd quilibet actus meritorius augmentum gratiæ mereatur &c.* ergo idem. Resp. D. Thom. in primo

mo testimonio negare quidem, quod & nos, scilicèt, quòd omnis actus augeat gratiam, & charitatem: quia loquitur de illo, de quo non est quæstio præsens, qui, scilicèt, est ultima dispositio ad primam gratiam, quæ nedùm cum augmento, verùm nec secundùm se cadit sub merito. In secundo verò loquitur de augmento statim adhibendo gratiæ, ùt legenti textum constabit, & hoc certum est; non verò negat, quòd aliquandò non sit applicandum. Quandò verò? infrà explicabimus ultima quæstione.

126 Obs. 5. Inter meritum, & præmium, opus est æqualitate nedum geometrica, verùm & arithmetica; sed actus remissus út unum, illam non dicit cum gratia út novem, augenda usque ad decem: ergo nequit illam mereri de condigno. Resp. primò concessa mai. neg.min. quia actus ùt unum ex continuatione diuturna, vel repetitione frequenti, potest ita crescere moraliter in merendo, ut adæquet, vel etiam superet prædictum augmentum út decem. Si autem nec continuetur, nec repetatur (Resp. 2.) vel sic illud merebitur, & adæquabit moraliter ex conjunctione ad actum ùt novem, qui præcessit, & permanet virtualiter in gradu ùt novem: adæquabit, inquàm, illud secundùm aliquam virtualitatem intensionis respondentem ipsi, suppositoque pacto suprà explicato.

127 Obs. 6. Virtus acquisita non augetur per actus remissos: ergo nec infusa, qualis est charitas, vel gratia. Ant. est D. Thomæ 1. 2. q. 52. art. 3. & omnium Thomistarum, & consequ. patet à paritate. Resp. neg. hanc, & illam: nam actus virtutis acquisitæ concurrunt solùm physicè, & ideò nequeunt adæquare augmentum, in quo exceduntur, nec aliundè supletur hic defectus; & ideò in hoc sensu nec actus virtutis infusæ adaugent physicè gratiam; at verò id genus actus alium præter physicum influxum habent, scilicèt moralem, seu meritorium, consistentemque in eo, quòd ad illorum conspectum, concretivèque ad præcedentem movetur Deus ad augendam virtutem infusam, supplendo per se ipsum illorum physicam insuficientiam. Sed replicabis, et

128 Obs. 7. contra ultimam partem conclusionis: (requiri, scilicèt, in actibus remissis dispositionem, seu providentiam specialem, ut de condigno mereantur) Gradus remissus ùt unum, concretivè ad actum út novem præcedentem, adæquat arithmeticè augmentum út decem: unum etenim, & novem faciunt decem: ergo non opus erit addere dispositionem specialem Dei. Resp. ad argum. quòd physicè loquendo, & præcisa speciali dispositione, gradus út novem, & ùt unum non adæquant augmentum út decem: nam hic gradus est indivisibilis, totamque perfectionem actuum seorsim sumptorum eminentiori modo continens. Et sicut quatuor albedines ùt unum non faciunt album út quatuor, sed ùt unum, sic actus ùt novem, & út unum non faciunt physicè hominem gra-

tiosum ùt decem, sed ùt novem: nam unum physicè nihil addit supra novem; aliàs quod est minus esset supra id, quod est magis. Undè expectari debet dispositio divina supplens, quod actui ùt unum deest, ùt augmentum fiat gratiæ usque ad decem. Sed replicabis, et

129 Obs. 8. Quodlibet peccatum læthale, quamvis tenue, adauget de condigno pœnæ augmentum, & reatum ad illam, & hoc præcisa alia lege, vel dispositione Dei irregulari: ergo idem dicendum erit de quolibet actu bono remisso respectu augmenti gratiæ. Resp. neg. conseq. paritatemque: quia actus bonus terminatur ad augmentum qualitatis, scilicèt gratiæ, quæ indivisibilis est, saltim formaliter, juxta doctrinam nostram traditam circa constitutionem, & intensionem qualitatum, videndamque in N. Complut. tom. 3. lib. 1. disp. 4. q. 6. At verò peccatum non ad aliquam indivisibilem terminatur qualitatem recipiendam, vel augendam, sed ad majorem maculam inducendam in peccante (ex qua resultat major reatus ad pœnam) hæc autem macula non augetur indivisibiliter, sicut plures qualitates, sed extenditur divisibiliter ad modum habitus scientiæ, quæ per connotationem plurium, & plurium conclusionum crescit recipiendo novos modos illas attingendi juxta dicta loco cit. q. 7. Ita ergo macula, seu privatio voluntaria gratiæ per connotationem plurium, , & plurium peccatorum crescit in hoc sensu, quatenùs, scilicèt, ponit peccator plura, & plura impedimenta ad recuperandam gratiam: Ex quo resultat major difficultas satisfaciendi Deo, seu tollendi offensam ejus in hac vita, & videndi illum in æterna; consequenterque reatus major ad pœnam damni. De reatu ad pœnam sensus est minor difficultas: quia hic augetur nedum per connotationem ad plura peccata, sed & ad multifaria, & divisibilia genera pœnarum, quæ in illo horrido, & tetrico subeuntur loco.

DUBIUM X.

UTRUM JUSTUS POSSIT SIBI MEreri donum perseverantiæ?

130 PErseverantiæ donum intelligimus in præsenti illud auxilium efficax, per quod justus post receptam primam gratiam perseverat usque ad finem, conjungens, unienque finem vitæ temporalis in gratia cum principio vitæ æternæ in gloria. Impropriè tamen possumus in ea intelligere quamlibet permanentiam, & continuationem in gratia, hancque comprehendunt NN. Salm. in hac quæst. Nos verò, ut vitemus diffusionem, & fortè confusionem, ad perseverantiam propriè talem contrahimus quæstionem, ad illam scilicèt, quæ finalis dicitur: quia finem attingit, & de hac loquitur D. Thom. 1.2. q. 114. art. 9. út constat ex corp. artic. ¶ Supponimus, justum defactò non mereri perseverantiam finalem: de hoc enim dono inquit Trid. sess. 6. c. 13. *quod quidem aliun-*

de

de haberi non potest, nisi ab eo, qui potens est, eum, qui stat, statuere, ut perseveranter stet, & eum, qui cadit, restituere. Si autem à Deo solo est, non ex meritis nostris est perseverare. Undè tota est difficultas circa perseverantiam in finem usque: utrum per potentiam Dei absolutam possit mereri à justo de condigno, vel de congruo?

Circa quam triplex est sententia, quarum prima affirmat absolutè: sic Suar. cum pluribus ex sua Societ. Et ex Thomistis, Zumel, & Ills. Godoy 3. p. disp. 51. præcipuè n. 10. & 14. Secunda absolutè negat: ita communiter Thomistæ à NN. Salm. rel. in præs. disp. 6. dub. 5. Tertia mediat inter duas extremas, affirmatque perseverantiam cadere sub merito de congruo; sub de condigno verò negat: sic Vega, Vazq. Rip. & alii.

NOSTRA RESOLUTIO:

131 JUstus nec de condigno, nec de congruo potest adhuc de potentia Dei absoluta mereri perseverantiam finalem. Prob. 1. ex D. Thom. suprà rel. ubi sic probat hoc nostrum assertum. *Undè patet, quòd perseverantia gloriæ, quæ est terminus prædicti motus* (hoc est meriti) *cadit sub merito: perseverantia autem viæ non cadit sub merito: quia dependet solùm ex motione divina, quæ est principium omnis meriti; sed Deus gratis perseverantiæ bonum largitur, cuicumque illud largitur*: ergo non meritoriè. Ex quo sic: Id quod liberaliter donatur, nequit nec divinitùs cadere sub merito, quia in quantùm liberaliter donatur, opponitur præmio quod ex justitia petit conferatur; sed juxta D. Thom. liberaliter datur motio divina, à qua pendet perseverantia: ergo etiam ista: ergo non potest divinitùs ex meritis conferri.

132 Prob. 2. rat. Ut aliquis aliquid mereatur, debet ejus meritum perseverare usque ad effectivam præmii collationem; (si enim meritum interrumpatur, ùt patet in illo, qui meruit, & lapsus est, diximus jam dub. 8. non mereri posse reparationem: quia nullibi consistit tale meritum, absente gratia) sed meritum, non conserbatur, nisi conserbetur & gratia, à cujus ipsum dependet conservatione: ergo saltim actus secundus talis meriti, hoc est, quandò actu causat meritoriè perseverantiam gratiæ, nequit hanc mereri: quia, si ab hujus perseverantia pendet perseverantia meriti, jam adest gratia perseverans; atqui numquam meretur quod jam habetur: ergo perseverantia gratiæ, in qua meritum perseverat, non meretur, nec mereri potest: quia jam possidetur. Ex quo sequitur, (& est tertia probatio) quòd perseverantia gratiæ se tenet ex parte meritorum: id autem, quod se tenet ex parte meriti, sortiri nequit rationem præmii, sicut nec motus rationem termini: ergo nequit perseverantia gratiæ mereri, nec esse præmium meriti.

133 Prob. 4. & ampliùs præcedens explicatur ratio: *Principium meriti nequit cadere sub merito*, ùt communis tenet Thomistica paræmia; sed

in merito perſeverantiæ gratiæ, hæc perſeverantia haberet rationem principii. Hæc min. prob. meritum in actu ſecundo, ſeu ùt actu merens perſeverantiam gratiæ, recognoſcit ùt ſui principium hominem juſtum, actu illam merentem; ſed actu illam merens homo juſtus, eſt merens per gratiam, & non gratiam, quæ fuit, ſed quæ actu perſeverat: ergo hæc perſeverantia gratiæ habet rationem principii actu merentis. Rationes iſtæ, ſi altè introſpiciantur, æquè probant inſufficientiam meriti de congruo, ac de condigno. Et itidem convincunt impotentiam merendi quamlibet perſeverantiam, vel continuationem in gratia, licèt non ſit finalis.

ARGUMENTA ENNODANTUR.

134 OBſ. 1. ex D. Thom. 1. 2. q. 114. art. 9. ſic ſibi objiciente; *Illud enim, quod homo obtinet petendo, poteſt cadere ſub merito habentis gratiam; ſed perſeverantiam petendo homines à Deo obtinent: ùt Aug. exponit in lib. de bono perſeverantiæ*: ergo. Reſpondet ipſe, diſtinguendo inter meritum, & impetrationem, & ſub hac ait, perſeverantiam gratiæ cadere, non verò ſub merito: quia talis perſeverantia eſt principium hujus, ſecus verò impetrationis, quæ petit non neceſſariò gratiam exiſtentem, ſed ſæpenumerò illam extituram. Undè neganda eſt major (& defactò illam negat D. Thomas) per quod corruit argumentum.

135 Obſ. 2. ex ipſo ſic ſibi objiciente ibidem: *magis eſt non poſſe peccare, quàm non peccare; ſed non poſſe peccare cadit ſub merito: meretur enim aliquis vitam æternam, de cujus ratione eſt impeccabilitas: ergo multò magis, ut non peccet, quod eſt perſeverare.* Reſp. ex ipſo, quòd perſeverantia, quæ erit in gloria, habebit rationem termini, & ideò cadit ſub merito, ſecus verò perſeverantia viæ, quæ longè à ratione termini habet, ùt jam diximus, rationem principii. Undè repugnantia non in eo ſiſtit, quòd ſit majus, minusvè quod meretur, ſed in eo, quòd legibus, & rationi meriti contradicit.

136 Obſ. 3. Juſtus mereri poteſt aliquod auxilium efficax, conjungens gratiam cum gloria: nam in primis tale auxilium non eſt principium meriti, (quod multò ante fortè præceſſit) aliundè non excedit gratiam merentem, & diſtinguitur realiter ab ipſa perſeverante: quid ergo deeſt, ut illam mereatur? Reſp. quòd illud auxilium, non quia majus, vel indiſtinctum à merito, nequit mereri, ſed quia conducit, ut gratia perſeveret: (ad hoc enim datur) gratiæ autem perſeverantia conducit, ut meritum, quod in actu primo priùs meruit, perſeveret in actu ſecundo merens. Quid ergo meret? anne perſeverantiam gratiæ? Minimè, cùm quin potius hæc ſit, ratione cujus meritum in actu ſecundo perſeverat merens, & ideò præſupponi debet; ſi autem præſuponitur habita, quomodò meretur habenda?

137 Obſ. 4. Poteſt juſtus mereri ſibi per actum primum meritorium auxilium efficax ad ſecundum

actum

actum meritorium, & per istum auxilium efficax ad tertium, & sic de reliquis usque ad mortem inclusivè: ergo potest mereri perseverantiam finalem. Ant. patet: nam hoc non repugnat ex improportione gratiæ merentis cum auxilio, cùm illo sit illa superior, nec ex eo, quòd auxilium merendum sit donum Dei: nam vita æterna illud excedit in ratione talis, & tamen meretur, nec ex conceptu gratiæ auxiliantis: nam Christus Dominus illam nobis meruit, & purus homo, si caput nostrum constituatur à Deo, potest itidem mereri: ergo ex nullo capite repugnat, vel ex quo? assignetur.

Resp. caput, undè repugnat, esse: quia tale, vel talia auxilia conducerent ad conservationem gratiæ, quo in sensu haberent rationem principii, út jam probatum est. Si autem loquamur de auxiliis, quæ non conducunt ad conservationem gratiæ, libenter fatemur, cadere sub merito; ex hoc verò nihil contra conclusionem est, quæ de perseverantia seu conservatione gratiæ negat hoc. Exemplum Christi, vel puri hominis nihil urget, quia, quòd meritum istorum perseveret usque ad actum secundum merendi, non pendet ex conservatione gratiæ illius, cui meretur, sed ex conservatione gratiæ illorum, qui merentur.

138 Obs. 5. Potest justus mereri confirmationem in gratia, & juxta DD. Ambr. & Aug. relatos à N. Paulo hìc, mereri potest pati martyrium, sed utrumque affert perseverantiam finalem: ergo hanc etiam mereri potest. Resp. permittendo primam antecedentis partem, & neg. paritatem: quia sicut gratia consumata mereri non repugnat: affert enim quemdam modum accidentalem gratia secundum se: qui quidem modus nec est principium meriti, nec conducit essentialiter ad conservationem gratiæ, sic etiam donum confirmationis quemdam addit similem modum accidentalem præstantem quamdam impotentiam ad peccandum, út diximus tr. 13. disp. 1. n. 125. Et ideò potest mereri, sicut gratia consumata, quia non se tenet, nisi accidentaliter ex parte principii meritorii. Ad secundum dicimus, vel SS. PP. loqui de merito congruo imperfecto, & secundùm *quid*, vel si de proprio, aut de condigno, negando paritatem: quia martyrium pati nec est principium meriti, nec conducit ad conservationem talis meriti, sicut conducit perseverantia gratiæ, cujus finalem conservationem accidit fieri per martyrium, vel per mortem regularem. En disparitas.

QUÆRES,

139 An bona temporalia cadant sub merito, de quo loquimur, theologico? Respondet D. Thom. 1. 2. q. 114. art. 10. in corp. [*Quòd si temporalia bona considerentur prout sunt utilia ad opera virtutum, quibus perducimur in vitam æternam, secundùm hoc directè, & simpliciter cadunt sub merito ::: Tantùm enim dat Deus viris justis de bonis temporalibus, & etiam de malis, quantùm eis expedit ad perveniendum ad vitam æternam, & in tantùm sunt*

sunt simpliciter bona hujusmodi temporalia: Unde dicitur in Psalm. 33. *Timentes autem Dominum, non minuentur omni bono*; *Et alibi*: *Non vidi justum derelictum.* Psalm. 36. Undè sic sentiunt communiter Theologi, etiam quantùm ad utrumque meritum contra Sotum, & Vazq. solùm meritum congruum admittentes. Ratio verò nostra est: quia pactum, quod deservit ad finem, deservit etiam quantùm ad media conducentia ad finem, ob quam rationem admittimus meritum augmenti gratiæ: quia medium est ad augmentum gloriæ: ergo, si bona temporalia sunt medium conducens ad vitam æternam, cadent utique sub merito condigno.

140 Si verò bona temporalia sumantur secundùm se, non cadunt sub merito condigno. Ita D. Thom. relatus, nec non 2. 2. q. 122. art. 5. ad 4. quem sequuntur communiter Theologi, & ratio est: quia meritum justi debet esse mediis bonis operibus, quæ supernaturalia sunt: tum à principio à quo diriguntur charitatis: tum à fine, ad quem per ipsam diriguntur, beatitudinis; atqui indecens, & illicitum est opera supernaturalia ad bona ordinare, & subordinare naturalia: ergo hæc sub illorum nequeunt cadere merito condigno, imò nec de congruo propriè dicto propter similem rationem. ¶ Argumenta contra hanc ultimam quæsiti partem, ex quibus constat, Deum aliquandò bona temporalia contuliisse peccatoribus, qui ex defectu charitatis non poterant ordinare suas actiones in finem supernaturalem, solummodò probant, illos illa impetrasse, non verò meruisse; vel, si meruisse, solùm meruisse merito de congruo impropriè dicto, quod in amicitia Dei non fundatur, ut fortè contigit, dum Ninivitas humiliter deprecantes, & pœnitentiam, licèt non prout oportebat ad salutem æternam consequendam, agentes, Deus à morte, per Jonam, relevavit, comminata.

DUBIUM XI.

AN, ET QUOMODO MERITA PER peccata mortificata reviviscant: & quandò augmentum gratiæ, actibus remissis correspondens, physicè conferatur?

141 NN. Salmant. non ibidem discutiunt, quæ in titulo hujus perquiruntur dubii: nam de reviviscentia meritorum in hoc agunt tractatu disp. 5. de augmento verò debito actibus remissis tract. 19. de charit. disp. 5. dub. 4. ¶ Supponimus primò, merita semel mortificata per læthalem casum, numquam physicè reviviscere: sunt enim actus citò transeuntes, qui, vel si non mortificentur, numquam ad esse reddeunt physicum habendum, quod semel amiserunt. ¶ Supponimus 2. gratiam augeri moraliter in eodem instanti, in quo actus elicitur remissus: quia ex ipso crescit jus ad majorem gloriam (& hoc vocamus augmentum morale) Difficultas est, quando physicè effectivè conferatur hoc augmentum gratiæ?

Con-

142 Conveniunt omnes Scholastici in eo, quòd merita, mortificata per peccatum, reviviſcunt per ſubſequentem juſtificationem, cujus contrarium apud aliquos erroneum, apud alios temerarium ducitur. Difficultas eſt circa modum, & quantitatem, in qua reviviſcunt. Nominales cum aliis, quos refert, ſequiturque Suar. Opuſc. de reviviſcent. merit. ubi fuſiſsimè hanc verſat materiam, aſſerunt merita, adveniente juſtificatione amiſſa per peccatum, ita perfectè reviviſcere, ut præter gratiam, quæ diſpoſitioni correſpondet actuali, totidem gratiæ reſtituuntur gradus beneficio juſtificationis, quot exitio ſunt dilapidati defectionis. Bañez ex diametro oppoſitum docet 2. 2. q. 24. art. 6. dub. 6. & ſolùm admittit reviviſcentiam per hoc, quòd homo habeat in Patria majus præmium accidentale intuitu meritorum præcedentium. Laudat pro ſe D. Bonav. Cajet. Alen. & alios.

143 Alii, medium tenentes iter, opinantur, juſtum, ſi poſt amiſſam reſipiſcat gratiam, hanc recipere juxta tantitatem actualis diſpoſitionis, v. g. ùt quinque, & itidem antiquam dilapidatam gratiam út quinque, licèt fuiſſet ùt centum, ita, ut reſultet gratia ùt decem. Pro hac referuntur ſententia Scotus in 4. diſt. 16. q. 2. & Ioannes à S. Thoma, quibus ex parte adhæret Gonet 3. p. diſp. 6. concl. 4. ¶ NN. demùm Salm. cum aliis pluribus in præſ. diſp. 5. dub. unic. n. 9. tenent, noviter juſtificatum eam accipere gratiam in eſſe phyſico, quæ actibus correſpondet, quibus fuit diſpoſitus; moraliter verò eam omnem, quam amiſsit per peccatum, ita ut ex tunc juſtificationis habeat jus ad habendam phyſicè antiquam tantitatem gratiæ, quando, ſcilicèt, debita phyſica, & proportionata illi adhibeatur diſpoſitio, quam, ſi non in hac, in altera habebit vita.

SIT NOSTRA, ET PRIMA RESOLUTIO:

144 DIcendum eſt primò, merita omnia, per peccatum mortificata, per juſtificationem reſurgere ſubſequentem. Ita D. Thom. 3. p. q. 89. art. 5. aliiſque in locis. Prob. 1. ex Joel. 2. ibi: *Reddam vobis annos, quos comedit locuſta, & bruchus*: quæ verba Interlinealis, D. Thom. & alii PP. de redditu intelligunt ad merita annis retrò actis, id eſt antecedenter ad lapſum, elicita, quæ tamen comedit, id eſt, mortificavit locuſta, & bruchus peccati læthalis. Secundò ex Apoſt. 1. ad Corinth. 15. ibi: *Abundantes in opere Domini ſemper, ſcientes, quòd labor veſter non ſit inanis in Domino.* Super quæ ait verba Trid. ſeſſ. 6. c. 16. *Hac igitur ratione juſtificatis hominibus, ſive acceptam gratiam perpetuò conſervaverint, ſive amiſſam* (intende) *recuperaverint, proponenda ſunt Apoſtoli verba: Abundate in omni opere bono &c.* Et ad Hebr. 6. inquit ipſe Apoſt. *Non enim injuſtus eſt Deus, ut obliviſcatur operis veſtri boni, & dilectionis, quam oſtendiſtis in nomine ipſius.* Id ipſum confirmat Trid. relatum, ubi

subdit duas opus esse conditiones, ut merita semel elicita præmientur, scilicèt, esse in Deo facta, (id est in gratia, & ex gratia, & in gratiam ipsius) & quòd in gratia decedat, qui priùs illa habuit, quæ conditiones adamusim in casu verificantur conclusionis: ergo vera est hæc.

145 Prob. 3. ex SS. PP. Nam Hieron. ad Galat. 3. ait: *Quicumque ob Christi fidem laboraverit, & postea lapsus fuerit in peccatum ::: rursus non perdet ea,* (id est merita) *si ad antiquum statum restituatur.* Super eumdem locum sic ait D. Chrysost. *Non frustra laboravit peccator, si revocet animam, & agat pœnitentiam*; atque idem docent DD. Aug. lib. de vera, & falsa pœnit. Ambr. & Anselm. ad laud. locum cum aliis PP. Inter quos non infimum obtinet locum D. Thom. nuper relatus, qui sic ait: *Quidam dixerunt, quòd opera meritoria, per peccatum sequens mortificata, non reviviscunt per pœnitentiam subsequentem, considerantes, quòd opera illa non remanent, ut iterum vivificari possint. Sed hoc impedire non potest, quin vivificentur*: qúia, inquit, licèt non actu in se existant, *remanent in acceptatione divina ::: & ita patet, quòd opera mortificata per pœnitentiam reviviscant.* Quid expresius?

146 Prob. 4. rat. Nam, licèt merita semel mortificata non petant ex justitia reviviscere; si tamen adest specialis Dei dispositio, & gratia ad ea, sublato obice peccati, recuperanda, & aliàs aliquomodò adhuc existunt, opus est, ut reviviscant; sed defactò adest dispositio Dei gratiosa id decernens, ùt constat ex testimoniis suprà adductis, & peccatum, quod erat obex, deletum est per justificationem, insuperque perstant merita moraliter, ùt inquit D. Thom. laud. in divina acceptatione: ergo nihil obstat, quominus ea reviviscant. ¶ Confirmatur: causa non causans, quia impedita, sublato impedimento, causat effectum: ergo merita, quæ sunt causa moralis gratiæ, & gloriæ, licèt impedita per peccatum suspendant effectivum suum concursum, expedita per justificationem causabunt suum effectum.

SOLVITUR ARGUMENTUM UNICUM, & præcipuum contra primam assertionem.

147 OBs. Ezech. 18. ubi non solùm ait, *quòd, si impius egerit pœnitentiam :: omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor*, sed etiam addit: *Si autem averterit se justus à justitia sua, & fecerit iniquitatem ::: omnes justitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur*: ergo, sicut ex vi primæ partis hujus testimonii inferunt Theologi, quòd semel dimissa peccata numquam reviviscunt, etiam si iterùm peccator relabatur in ipsa, ita inferri debet, quòd semel mortificata merita numquam reviviscunt, etiam si per pœnitentiam peccator resipiscat. ¶ Dices: merita mortificata quidem fuisse; verumtamen in divina acceptatione moraliter persistere; peccata verò nullibi perstare, sed penitús fuisse diruta. Hæc res-

pon-

ponsio petit principium, cùm æquè possit dici, peccata in abominatione divina persistere, ac merita in divina acceptatione perdurare.

148 Resp. ad argum. datam sustinendo inter arguendum solutionem, quæ optima est, innixaque Scripturæ, Concilii, & SS. Patrum testimoniis, quæ pro reviviscentia extant meritorum; nullum autem vidimus, ex quo de reviviscentia peccatorum nobis constet, sed quin potiùs contra hoc adest expressum Gelasii Papæ cap. *si illic.* 23. q. 4. ibi: *Divina clementia dimissa peccata in ultionem ulteriùs reddire non patitur*: Et D. Aug. laud. à D. Thom. 3. p. q. 88. art. 1. ad 1. docuit, hominem damnandum non fore propter peccatum originale semel dimissum. Et ùt inquit Ben. XII. in Extrav. *Inter cunctas*: *absurdum est, ut debitor liberatus, adhuc maneat ad solvendum obligatus.* Quod autem dicitur in Ezech. quòd justitiæ justi, avertentis se à justitia, non recordabuntur, exponit D. Thom. ad Hebr. 6. lect. 3. si peccator numquam resipiscat, sed in mortem usque in peccato perseveret.

149 Ratio verò quare justitiæ reviviscant, si peccator resipiscat, non tamen peccata semel expiata iterùm reponantur, est, quia Deus proclivior se ostendit ad præmiandum, quàm ad puniendum: & ideò potuit statuere legem, vel pactum, ut merita jam mortificata reviviscant, ut præmientur; non verò potuit statuere, quòd peccata jam dimissa, & extincta ad esse reddeant ut puniantur. Sicut potest Deus sine ullis meritis aliquem salvare; nullum tamen potest sine peccatis ullis condemnare. Aliam, & quidem solertissimam rationem tradit D. Thom. in 4. dist. 22. q. 1. art. 1. ad 6. quia inquit: *Remissio peccatorum est principaliter opus Dei; sed mortificatio meritorum est opus hominis*: *Homo autem sua actione non potest evacuare simpliciter opus Dei, quamvis possit impedire, ne sibi prosit*: *& ideo homo per peccatum sequens non potest remissionem præcedentium peccatorum annullare; potest autem sua actione evacuare quod per ipsum factum est*::: (scilicèt mortificationem meritorum) *præcipuè gratia adjutus.* Hæc D. Thom. nihil nobis addendum derelinquens, quod desiderabilius sit ad rem.

ASSERTIO II.

150 Dicendum est secundò augmentum gratiæ, ex actibus conferendum remissis, non statim dari physicè (quod verò detur moraliter, id est, jus ad illud aliquandò conferendum, supponimus.) Est expressa sententia D. Thom. contra Suarium, & alios socios ejus recentiores in 1. dist. 17. q. 2. art. 3. & 2. 2. q. 24. art. 6. in corp. Et ad 1. sed præcipuè 1. 2. q. 114. art. 8. ad 3. ibi: *Quolibet actu meritorio meretur homo augmentum gratiæ*::: *sed sicut vita æterna non statim redditur, sed suo tempore, ita nec gratia statim augetur, sed suo tempore, cùm, scilicèt, aliquis sufficienter fuerit dispositus ad gratiæ augmentum.* Ex quo sic: gratia in esse physico non producitur, nec augetur connaturaliter,

nisi

nisi juxta dispositionem physicam; sed actus remissior illo gradu, quem habet gratia, non est dispositio physica ad illam augendam : est enim illa tenuior & remissior , & illud, quod minus est, nequit in materia qualitatis hanc augere , seu intendere : ergo tenet nostra assertio. Minor est certa , et

Major prob. tum ex Trident. sess. 6. c. 7. ibi : *Justitiam in nobis recipientes, unusquisque secundùm suam mensuram ::: & secundùm propriam uniuscujusque dispositionem.* Tum ex D. Thom. 3. p. q. 89. art. 2. ibi : *Contingit autem intensionem motus pœnitentis quandoque proportionatam esse majori gratiæ, quàm illa, à qua ceciderat per peccatum, quandoque autem æquali, quandoque minori: & ideo pœnitens quandoque resurgit in majori gratia, quàm prùs habuerat, quandoque autem in æquali, quandoque autem in minori.* ¶ Et quidem, vel ipsa naturalis ratio dictat , quòd de rebus supernaturalibus, si revelatio non stet in contrarium , nec earum refragetur genio , eodem prorsus modo philosophandum nobis est, ac de rebus naturalibus ; sed in his experimur , quòd qualitates non producuntur, nec augentur , nisi juxta dispositionis tantitatem : ergo idem & in supernaturalibus , qualis est gratia , tenendum est.

INFERES

151 Ex hucusque dictis, quòd cùm prædicti actus remissiores non disponant physicè , nec mereantur augmentum gratiæ illicò conferendum, cùm aliàs jus ad illud aliquandò adimplendum derelinquant in merente , hic prædictum incrementum accipiet postea , vel in hac vita, vel etiam in altera , in gloria scilicèt , vel in Purgatorio , medio aliquo actu charitatis ferventissimo, qui, physicè disponens , gratiam hanc adaugeat, & ad illud perducat sui augmentum effectivè habendum, ad quod solùm moraliter fuit dispositа, mediis actibus remissis in hac vita, quos elicuit.

Colligitur Corollarium hoc ex D. Thom. suprà laud. necnon ex Addit. ad 3. p. q. 93. art. 3. ubi distinguit inter mansiones physicas (& consequenter incrementa) gratiæ in via , & in patria ; si autem in via gratia , & charitas totum suum physicum , & morale semper sortirentur incrementum , nulla esset inter illas differentia in tantitate: quia in patria nequeunt crescere, nisi juxta incrementum physicum , vel morale habitum in via : ergo sentit id ipsum, quod & nos : Et quidem, si statim non confertur physicè augmentum , non erit ratio potior , quare in instanti, vel instantibus subsequentibus hujus vitæ conferatur , quàm in primo : ergo recurrendum erit ad alteram subsequentem vitam , nisi in præsenti fieri contingat medio auxilio superno similem actum ferventissimum , ùt infrà num. 154. dicemus.

152 Præter quem modum perdoctus Serna in suo tract. de Merito art. 8. n. 1320. non abs re (imò placet nobis sensum ejus) opinatur, quòd in hac vita potest contingere, ut augmentum fiat gratiæ

ex

ex actibus remissis ipsi correspondens, si quando homo in Deum arreptus medio auxilio aliquo superno in actus erumpat ferventiores subitos, & semiplenè animadversos dilectionis divinæ, quibus anima physicè disponitur, ut gratia ad eum intensionis gradum accedat, quem in altera vita esset habitura mediis aliis actibus in illa eliciendis: quòd, si non ita sint ferventes, ut toti augmento æquiparentur postea inducendo, recurrendum est pro reliquo ad modum supradictum num. antecedenti. Ratio hujus est: quia, licèt tales actus non sint meritorii (sicut nec in altera eliciendi vita) ob defectum plenæ libertatis, sunt tamen sic intensi in esse physico, ut æquivaleant illis, quos charitas eliceret, si totum augmentem ex actibus remissis correspondens defactò recepisset. Sed dubitabis, & contra hec

153 Obs. 1. Quòmodo sunt actus subiti, & indeliberati, qui à potentia libera, & habitu charitatis liberè operante procedunt? Maximè quia in via omnem actum charitatis præire debet cognitio fidei, quæ libera debet esse, juxta illud Aug. tr. 16. in Joan. *Credere non potest nisi volens?*

Resp. hanc dubitationem in operationibus subitis naturalibus urgere quidem; minimè verò in actibus ordinis supernaturalis, in quibus habitus habet modum, & rationem potentiæ, & ideò amor beatificus, estò necessarius, petit procedere ab habitu charitatis, & gratiæ: quia, licèt istæ sint affectiones potentiæ liberæ, contingit verò hanc adhuc in via arripi à Deo in ipsum Deum media aliqua vivida, & ferventi cognitione ipsius bonitatis adeò efficaci, ut nec locum det, nec libertatem plenè relinquat ad non eum amandum, & multò minus ad odiendum eum. Quod autem dicitur de fide non obstat: nam etiam hæc potest indeliberatè his in casibus procedere, quod D. Aug. non contradicit; nam aliud est operari volens, aliud volens liberè. Hoc ultimum non dicit, nec petit D. Aug. sed præcisè *volens*; volens autem aliud est liberum, út regulariter in nobis contingit; aliud est volens necessarium, út fit in Beatis, qui volentes amant Deum, non tamen volentes liberè, sed volentes necessariò, & talis est amor subitus, de quo Serna, & Nos loquimur in præs.

154 Obs. 2. D. Thom. in 2. dist. 17. q. 2. art. 3. in corp. ibi: *Quando actus charitatis procedit ex totâ virtute habentis, & quantùm ad virtutem naturæ, & quantùm ad virtutem habitus infusi, tunc unus actus disponit, & meretur augmentum charitatis, ut statim fiat.* Nunc sic; sed actus procedens secundùm totam (& non amplius) facultatem habitus, non est actus intensior illo, sed æquè intensus, & tamen meretur augmentum gratiæ statim conferendum: ergo falsum est quod nostra secunda tenet assertio. ¶ Confirmatur ex ipso D. Thom. qui 2. 2. q. 24. art 6. ad 2. comparat augmentum gratiæ lapidis foramini ab ictibus cadentium aquæ guttularum effosi: ergo

sicut

ſicut omnes guttulæ, licèt ejuſdem ſint virtutis in cavando, ultima in virtute præcedentium cavat lapidem, idem dicendum erit de ultimo actu remiſſo charitatis, qui ratione præcedentium, gratiam, & charitatem illicò, & incontinentì augebit, quin alteram expectet vitam ingrediendam ad augendum eas.

Reſp. ad argum. D. Thom. ſatis eſſe expreſſum pro noſtra aſſertione in ſuprà relatis teſtimoniis: undè, ſi aliter in his ultimis videatur ſe explicare, exponendus eſt, dicendo ad primum, quòd dubium præſens verſatur circa actus remiſſos, qui absdubio inepti ſunt, ut inducant intenſiorem charitatem, ùt probatum eſt: ſed remiſsi non veniunt dicendi illi, in quibus tota virtus tum naturæ, tum virtutis infuſæ cooperantur quantùm poſſunt. Quis enim remiſsi, & tepidi inſimuletur, quantum poteſt, ſi operetur? Ehinc credibile eſt, dignumque ſuavi, & liberali Dei providentia, quæ facienti, quod eſt in ſe, non denegat gratiam, ſed illicò illam confert, nec utique deneget augmentum gratiæ medio aliquo auxilio ſupplente id, quod activitati gratiæ, & charitatis deficit ad ſe augendas. Sed quodnam in hoc novum notaveris, quod non frequenter præſumere debeamus? Frequenter enim contingit, quòd charitas in actus erumpat ſe intenſiores, pro quorum exceſſu tunc recurrimus ad auxilium ſupernum, ſuplens defectum fervoris, & activitatis charitatis habitualis: & quare non, Deus, credideris, quòd illud libenter conferat intuitu operationis creaturæ, omnes ſuas vires fervidè exerentis in obſequium ejus? Igitur hoc crede, hoc tene, & in hoc ſenſu D. Thomam concedentem extemplò augmentum gratiæ intellige.

155 Ad confirmat. reſp. exemplum lapidis per guttas aquæ perforati tenere quidem quantùm ad incrementum, vel complementum illum perforandi, non verò quantùm ad modum: nam diverſo modo augetur, vel minuitur quantitas, cujus generis eſt lapis perforatus, ac intenditur, & remittitur qualitas, cujus generis ſunt charitas, & gratia, pro quarum notoria differentia conſule N. complut. abbrev. tom. 3. diſp. 4. q. 6. & diſp. 6. per totam. Aliud exemplum affert ibidem D. Thom. cui aſsimilatur augmentum gratiæ, ſed illud magis favet, quàm nocet noſtræ concluſioni. Videſis ibi.

TRAC-

TRACTATUS XVI.

DE ULTIMO FINE, ET BEATITUDINE.

AD meritum recto insequitur calle præmium. Cùm ergo tract. antecedenti de merito nonnihil jam præguſtaverimus Theologico, reliquum eſt, ut de præmio ipſi reſpondenti aliquid agamus. Hoc autem præmium nulli dubium eſt, quin ultimus finis ſit in beatitudine potiundus. Propterea de hoc ultimo fine, quo potiri in altera vita ſperamus, & deſideramus, argumentum non incongruè inſtituimus: ſed, antequam de illo in particulari pertractemus, ſit

DISPUTATIO PRIMA

DE FINE IN COMMUNI.

PRiuſquam ad agendum de ultimo fine vero, & particulari, qui eſt beatitudo Theologica, & ſupernaturalis, deſcendamus, præmittere hanc diſceptationem de fine in communi æquum duximus: quia notitia rerum à prioribus, notioribuſque, qualia ſunt genera, aſſumenda nobis eſt; ut ad illarum occultiora viſcera introſpicienda gradum faciamus commodiorem.

DUBIUM I.

UTRUM MEDIA GAUDEANT BONITATE intrinſeca? Et an ſimul cum fine ſpiciſicent voluntatem?

1 FInis ſic per Philoſophum deſcribitur: *Cujus gratia cætera ſiunt.* Diffinitur verò ſic: *Appetibile propter ſe*: quia autem primariò ipſum propter ſe appetitur, & ſecundariò alia propter ipſum, ideò prima dicitur *deſcriptio*, & ſecunda *diffinitio.* ¶ Dividitur finis in finem *qui* intenditur, alio nomine *cujus gratia* alia eliguntur, & in finem *cui*, quod intenditur, quæritur. Undè ſanitas reſpectu medicinæ eſt finis

qui,

qui, & subjectum sanandum finis *cui*. Divisio hæc non est generis in species, sed totius in suas partes actuales: nam finis *qui*, & *cui* unum finem adæquatum constituunt ita, ut neuter sine altero moveat voluntatem. ¶ Dividitur verò finis tamquam genus in species (vel analogicè) in finem *operis*, alio nomine *intrinsecum*, alio *proximum*: & in finem *operantis*, alio nomine *extrinsecum* alio: *remotum*. Primus coincidit cum objecto, quod vult fieri, vel attingi; Secundus verò est propriè finis, quia est propter quem objectum attingitur: v. g. in vovente jejunium propter castitatem, ipsum jejunium est finis *operis*; finisque *intrinsecus*, *objectivus*, & *proximus* voti; virtus verò castitatis est finis *operantis*, *extrinsecus*, & *remotus*: quia operans, sive jejunans hanc quærit virtutem per jejunium acquirendam.

PRIMA CONCLUSIO PRIMÆ QUÆSITI parti respondens.

2 MEdia ùt talia habent intrinsecam bonitatem. Hanc tenent sententiam N. Corn. Gonet, Bazq. & NN. Salm. cum aliis. Prob. 1. ex D. Thom. 1. 2. q. 8. art. 2. in corp. ibi: *Ratio boni, quod est objectum voluntatis, invenitur non solùm in fine, sed etiam in his, quæ sunt ad finem.* Idem repetit aliis in locis. ¶ Hìc nota, bonum, quod est proprium mediorum, dici *utile*, ad distinctionem boni *honesti*, & *delectabilis*, quæ respiciuntur propter se, primum ab appetitu rationali, & secundum à sensitivo; bonum verò utile est bonum ex ordine ad finem: quia eligitur út utile ad istum consequendum, & ideò actus voluntatis ad illud terminatus vocatur *electio*. Totum quod confirmat D. Thom. 1. p. q. 83. art. 3. ibi: *Proprium objectum electionis est illud, quod est ad finem: hoc autem in quantùm hujusmodi habet rationem boni, quod dicitur utile.*

3 Prob. 2. ratione à priori: Quod habet intrinsecam convenientiam in ordine ad appetitum, habet etiam bonitatem intrinsecam; atqui media hanc habent intrinsecam convenientiam. Hæc minor prob. tum, quia habent intrinsecam utilitatem ad finem assequendum, & utile quidem æstimatur. Tum quia, cui conveniens est finis, conveniens est quod ad finem conducit, & id genus sunt media. Tum quia, quod habet vim intrinsecam terminativam alicujus actus voluntatis, habet aliquam amabilitatem: nam voluntas non movetur nisi circa bonum; sed media terminant, & specificant specialem actum voluntatis, qui dicitur electio: ergo habent bonitatem intrinsecam.

4 Prob. 3. ex illa perusitata in Scholis parœmia, quam ex Phil. 5. Ethic. affert D. Thom. relatus 1. 2. scilicèt: *Sic se habet finis in appetibilibus, sicut se habet principium in intelligibilibus*; atqui in istis nedum principium, seu præmissæ sunt intrinsecè cognoscibilia, verùm & ipsa conclusio, quæ deducitur ex ipsis: ergo similiter nedum finis est appetibilis (& consequenter intrinsecè bonus) verùm & ipsa media, quæ ad illum conducunt assequendum.

AR-

ARGUMENTA CONTRA PRIMAM ASSERTIONEM.

5 OBS. 1. D. Thom. qui lib. 1. Ethic. lect. 9. inquit : *Est aliquid quod appetitur, non propter aliquam formalem bonitatem in se ipso existentem , sed solùm in quantùm est utile ad aliquid , sicut medicina amara.* Et q. 24. de Verit. art. 6. hæc ait : *Tota ratio appetibilitatis ejus, quod est ad finem , in quantùm hujusmodi, est finis* : ergo nulla præter hanc ineſt mediis appetibilitas. Ad hæc , & alia id genus argumenta ex D. Thom. reſpondetur, ſolùm velle ipſum excludere à mediis bonitatem ſimpliciter talem , ſeu appetibilitatem primariam , primariòque moventem, non verò bonitatem , quæ , licèt ſit in ordine ad finem , eſt tamen intrinſeca ab intrinſeco ordine, quem ad finem dicit. Per hæc ultima verba innumera , ſi non omnia, ſolvuntur argumenta objicibilia. Sed nihilominus

6 Obſ. 2. Si media aliqualem haberent bonitatem , illam etiam abſente , vel deficiente finis bonitate conſervarent ; at hoc eſt falſum , ùt patet in utilitate medicinæ , quæ deeſt , ſi deeſt infirmitas medenda : ergo non ſunt bona intrinſecè. Ad hoc reſp. argum. conceſſa ſequela majoris , neg. min. Cujus probationis imbibitæ exemplum dift : ſi deeſt infirmitas, deeſt bonitas medicinæ exercitè talis , conc; ſignatè , & eſſentialiter talis , nego imbibitam , & conſeq. Eſt dicere, quòd , ſi deeſt morbus curandus, deeſt exercitium , ſeu actus ſecundus bonitatis medicinæ ; minimè verò actus primus bonitatis , aptus natus ad terminandum appetitum in caſu curationis.

7 Obſ. 3. Tota ratio medii eſt relativa ; ſed relativa adhuc in Deo non dicunt bonitatem neque perfectionem , út ſtatuimus tr. 6. diſp. 2. dub. 4. ergo nec media. Diſt. maj. tota ratio medii eſt relativa tranſcendentaliter , conc ; prædicamentaliter nego maj. & diſtincta ſimiliter min. nego conſeq. Vel dic, in medio duplicem dari relationem, aliam tranſcendentalem , & hanc eſſe primariam , & conſequenter bonam , & perfectam : aliam ſecundariam , & prædicamentalem , & hanc non eſſe perfectam ; ſed ex hoc nihil contra concluſionem : quia jam præſupponitur medium bonum ex alia relatione.

8 Obſ. 4. Quæ ſunt bona intrinſecè , movent voluntatem à ſe, & propter ſe ; ſed media movent à fine , & propter finem : ergo non ſunt bona intrinſecè. Reſp. neg. maj. univerſaliter intellectam : nam de ratione cujuslibet objecti ſecundarii, ſive intellectus , ſive voluntatis, eſt movere ratione primarii , & tamen in ſe intrinſecam habent cognoſcibilitatem , & amabilitatem : hanc autem ab intrinſeco reſpicientem objectum extrinſecum primarium.

SECUNDA CONCLUSIO.

9 MEdium non ſpecificat voluntatem adhuc tamquam objectum partiale cum fine; eſt

est verò objectum illius materiale, non per accidens, sed per se. Secunda pars constat ex dictis: nam ad hoc, ut aliquid sit objectum materiale, sufficit, quòd utcumque attingatur *ùt quod*; sed media, út diximus, habent suam bonitatem intrinsecam amabilem, & amatam *ùt quod* per voluntatem: ergo sunt ipsius objectum, ùt minus materiale, & secundarium. Consultò diximus *materiale per se*, ut differat hoc ab objecto materiali per accidens, v. g. substantia colorata respectu visus, quæ, præter id, quod habet à colore, in se nihil intrinsecum habet, per quod videatur; convenit verò hoc materiale objectum *per se* cum proximo, qui objectum secundarium, & materiale est charitatis: quia in eo, præter bonitatem divinam, ratione cujus amatur, adest necnon sua bonitas intrinseca: & ideò proximus est objectum materiale per se charitatis.

10 Prima pars prob. 1. ex D. Thom. pluribus in locis, præcipuè verò in 1. dist. 45. art. 2. ad primum ibi: *Dicendum, quòd ::: ea, quæ sunt ad finem, habent se materialiter ad objectum voluntatis*; sed objectum materialiter sumptum non specificat potentiam: ergo nec medium voluntatem. ¶ Prob. 2. ratione fundamentali: Id, quod non terminat potentiam ratione sui, non est objectum specificativum potentiæ, ùt sæpissimenumerò in hoc opere retulimus; sed medium non ratione sui, sed ratione finis movet, & terminat voluntatem: ergo non est objectum ejus specificativum. Majorem supponimus, & minor prob. nam, si medium moveret ratione sui, sic etiam moveret, deficiente fine, ejusve motione; sed medium non movet, non movente fine: ergo non movet ratione sui.

ARGUMENTA CONTRA SECUNDAM conclusionem.

11 OBS. 1. D. Thomam, qui in 2. dist. 38. q. 1. docet, media relatè ad voluntatem esse veluti colorem respectu visus; atqui color visum specificat: ergo & media voluntatem. Resp. D. Thom. in hac doctrina non loqui ex propria mente (quam scimus ex pluribus ejus testimoniis expresè fuisse consentaneam nostræ conclusioni) sed ex, & in aliorum sententia, qui ponebant lumen ex parte objecti, ipsum formalizans ita, ut ipsum in quantùm coloratum solùm esset objectum materiale secundarium visus, ùt verò lucidum primarium & formale, in cujus sensu fatemur, colorem jure comparari cum medio respectu voluntatis, non verò in nostro, & D. Thomæ, qui colorem admittit, ùt objectum *quod* formale visus, pro quo vide N. Complut. in de Anima disp. 9. q. 3. à n. 30. Imitamur in hoc modo respondendi ipsum Angelicum Doct. qui 1. p. q. 67. art. 2. respondet suo, omniumque Philosophorum Magistro in hunc modum: *Non tamen multùm curandum est de his exemplis, quæ Arist. adduxit in libris Logicalibus: quia adducit ea, ùt probabilia in opinione aliorum.*

Obs.

12 Obs. 2. Actus electionis specificatur à medio ut tali: ergo etiam Voluntas cujus solius interest eligere. Concesso ant. neg. conseq. quia tunc solùm objectum specificans actum, specificat potentiam, quando actus, quem specificat, est primarius; secus verò quandò specificat actum secundarium, cujusmodi est electio.

13 Obs. 3. Omnes secundæ intentiones ordinantur ad demonstrationem, & attinguntur propter ipsam; & tamen specificant Logicam: ergo, licèt media ordinentur ad, & attingantur ob finem, specificabunt voluntatem. Dist. maj. ordinantur, & attinguntur propter demonstrationem in esse objecti, nego; in esse rei, conc. maj. & min. & nego conseq. Secundæ intentiones, si sumantur objectivè in se, sine ordine ad demonstrationem, sunt objectum primarium Logicæ: quia sunt ex se, & per se directivæ intellectus; si verò sumantur ùt partes ordinatæ ad constitutionem demonstrationis, sic non dicuntur objectum specificativum: quia non attinguntur propter se, & hac de causa media non specificant voluntatem, quia tota earum attingentia est ratione finis, & hæc, si desit, non attinguntur ùt media. Exemplum appositum pro huiusmodi attingentia primaria, & secundaria ejusdemmet obiecti vide tr. 3. Disp. 3. Dub. 4. n. 34.

DUBIUM II.

UTRUM MEDIUM SIT OBJECTUM specificativum electionis?

CONCLUSIO.

14 Dicendum est, medium ùt tale esse specificativum electionis: finem verò se habere ùt rationem *sub qua* extrinsecam, radicalem, & remotam. Hæc secunda pars prob. nam finis se habet ad medium, sicut principium ad conclusionem, út sæpè tradit D. Thom. sed principia respectu conclusionis solùm se habent út ratio *sub qua* extrinseca, & radicalis: ergo ita & finis respectu medii. Deindè prima, & præcipua prob. pars conclusionis ex D. Thom. 1. p. q. 83. art. 3. ubi ait: *Proprium objectum electionis est illud, quod est ad finem.* (Angel. Doct. sequuntur communiter Thomistæ) Prob. 2. ratione: objectum specificans electionem non est finis: ergo medium. Ant. prob. finis non attingitur per electionem, sicut non eligitur, nec dicitur electus; sed quod non attingitur per aliquem actum, hunc non specificat: ergo tenet ant.

ARGUMENTA.

15 Obs. 1. Objectum specificat per rationem *sub qua* attingitur; sed finis est ratio *sub qua* attingitur medium: ergo non hoc, sed ille electionem specificat. Dist. mai. objectum specifi-

cat per rationem *sub qua* intrinsecam, & proximam, conc; per rationem *ob quam* extrinsecam & remotam, nego maj. & dist. min. finis est ratio *sub qua* intrinseca, nego; *ob quam*, & extrinseca, conc. minorem, & nego conseq. Itaque bonitas finis non specificat electionem, nisi extrinsecè, & quasi de connotato, sicut veritas præmissarum, quæ habet vim luminis in conclusionem, solùm extrinsecè hanc specificat. Ex quo oritur id, quod num. 12. diximus, scilicèt, quòd objectum, quod est secundarium respectu potentiæ, (ùt medium respectu voluntatis,) potest esse primarium respectu actus secundarii, & tale est medium respectu electionis.

16 Obs. 2. Proximus comparatur ad Deum, sicut medium ad finem; (nam etiam proximus est medium ad Deum, & ratione Dei attingitur) sed proximus non specificat actum, quo diligimus illum: ergo nec medium electionem, qua diligitur ist hoc. Major videtur certa, & minor prob. tum ex D. Thom. 2. 2. q. 25. art. 1. ubi docet, actus, quibus Deum diligimus, & proximum, ejusdem esse speciei, quod sic non esset, si proximus ratione sui dilectionem specificaret. Tum quia omnis actus charitatis est Theologalis: ergo omnis respicit unicum objectum formale, quod est Deus: ergo non proximum: ergo nec electio medium.

Anceps, viviumque in hac parte invenimus sensum nostrorum Salm. quippequi problematicè ad-hoc respondent argum. Nos verò conformiùs hucusque dictis admittimus majorem, & comparationem proximi cum medio, de quo loquimur. Consequenter dicimus, esse actus specificè diversos amorem Dei, & proximi (sicut sunt intentio, & electio) tum quia nulla est potentia, vel habitus, qui non habeant actum, & objectum secundarium: ergo si solus Deus est primarium charitatis, út diximus tr. 15. disp. 3. dub. 1. vel proximus erit secundarium, vel nullum. Tum quia uterque actus charitatis Dei, & proxim possunt simul coexistere in eadem voluntate, quod fieri nequiret, si ejusdem essent speciei: quia conjungerentur duo accidentia numerò diversa in eodem subjecto. Ad D. Thom. in contrarium adductum resp. mentem ejus esse, quòd dilectio Dei, & proximi sint ejusdem speciei reductivè, non formaliter, in quantúm dilectio proximi in Deum tendit, & reducitur. Ad secundam probationem resp. quòd virtus Theologalis habet etiam suos actus secundarios, unus quorum est dilectio proximi, & tamen dicitur Theologalis; quia Deus est propter quem proximus diligitur.

DUBIUM III.

AN OMNES, ET SOLÆ ACTIONES humanæ sint propriè propter finem?

17 PEr actionem humanam in præsenti non omnem intelligimus hominis operationem, sed eam unicè, quam cum plena atten-

attentione intellectus, & intentione operatur voluntatis, quamvis aliàs sit necessaria, ùt contingit in Beatis. Undè actus ridendi, & flendi, necnon & motus primò primi voluntatis non dicuntur actiones humanæ in quo hìc summuntur sensu; sunt verò omnes actus liberi, sive elicìti, sive imperati à voluntate, & de his omnibus humanis actibus est quæstio, & hæc

NOSTRA RESOLUTIO:

18 *Omnes, & soli* actus humani à voluntate elicìti, vel imperati sunt propter finem. Ante probationem nota, actus voluntatis alios esse circa media, ùt electio, consensus, & usus, & de his nulli dubium est esse propter finem; alios esse circa finem, ùt simplex volitio, vel intentio, de quibus affirmat nostra resolutio, quæquè probatur quoad utramque partem: Primò ex D. Thom. 1. 2. q. 1. art. 1. ibi: *Oportet, quòd omnes actiones humanæ propter finem sint.* Secundò ratione: nam omnes actiones humanæ, de quibus in præsenti loquimur, fiunt cum atentione, & intentione; sed intentio, ad differentiam electionis, est circa, & propter finem: ergo omnes illæ in finem ordinantur, & propter finem operantur; sed nedum omnes, verùm *& solæ* (quæ est secunda pars conclusionis.) Undè, si de brutalibus loquamur, negamus, quòd de humanis affirmamus. Sic D. Thom. laud. art. 2. ubi ait, quòd bruta non agunt propter finem, sed potius aguntur, & ducuntur naturaliter ab ipso fine: quia non curant de mediis ex intentione finis, illa cum hoc conferendo, eligendo, & ordinando, sed illa naturali instinctu præmittendo, quod, licèt possit dici operari circa finem, non verò propter finem: sic enim operari petit, inquit D. Thom. ibi, movere se à se in finem; irrationabilia verò non se movent à se, sed ab alio moventur in finem. Sed

19 Obs. 1. Fieri propter finem est fieri causa, vel ex amore finis: ergo primus amor finis, cujus amore cætera amantur, non erit propter finem: quia licèt sit amor finis, non verò ex amore finis, aliàs daretur alius amor, & sic usque in infinitum. Concesso ant. nego conseq. & dist. imbibitam causalem; non est ex amore finis intransitivè, nego; transitivè, conc. imbibitam. Ipse amor primus, ratione cujus cætera amantur, est intransitivè propter finem, & amor finis: Undè non petit alium amorem: nam ipse est simul operans, & ratio operandi circa finem. Sed replicabis, et

20 Obs. 2. Ergo amor primus erit simul effectus, & causalitas, quod videtur implicare. Prob. conseq. nam operatio, quæ est propter finem, est effectus finis, & talis est amor primus, aliàs est causalitas, ùt supponimus ex dictis in lib. Physic. apud N. Complut. disp. 14. q. 3. ergo vera est conseq. Resp. conc. illam, hoc autem sine implicatione: quia ex loco cit. Physic. constat compatibilitas effectus cum causalitate in eadem re, ut

patens est in sensibus externis, quorum tam causalitas, quàm effectus, est eorum sensatio, & in intellectione, maximè, si verbum non producat, quæ simul est effectus, & causalitas. Ex dictis

INFERES I,

21 NUllam dari actionem humanam, quæ non sit circa finem, vel circa media: quia inter appetibile ratione sui, & ratione alterius non cadit medium: ergo vel amor terminatur ad bonum ratione sui, & sic est amor finis, vel ratione alterius, & sic est amor medii. ¶ Inferes 2. cætera omnia agentia, præter rationalia, operari non propter, sed circa aliquem finem, quatenùs per Deum, vel intelligentiam motricem creatam, moventur erga illum. Constat hæc veritas ex Philos. 4. de Gener. cap. 2. ibi: *Omnia, quæ natura, vel arte efficiuntur, ratione aliqua esse, & fieri.* Nunc sic; sed non ratione propria, qua supponimus carere: ergo aliena, scilicèt Divina, vel creata. Ehinc ortum ducit illud axioma: *Opus naturæ, opus intelligentiæ.* Undè tandem nihil in rerum sit natura, quod aliquomodò per intelligentiam non regatur, sive propriam, sive alienam operantis: omnia enim, etiam *naturalia corpora*, inquit D. Thom. 3. contra Gen. c. 24. *Tendunt in finem, sicut directa in finem à substantia intelligente per modum, quo sagitta tendit in signum directa à sagittante.*

DUBIUM IV.

UTRUM INTERMEDIA VERE, ET propriè exerceant rationem finis?

22 NOmine *intermedii* intellige finem non ultimum; dicitur tamen finis, quia ad illum aliqua ordinantur media, sed & ipse in alium ordinatur finem ultimum. Est duplex, aliud, quod præter utilitatem, quam affert ad finem ultimum assequendum, in se ipso habet suam bonitatem, & appetibilitatem, v. g. obedientia, quæ non solùm est bona & utilis ad, & propter humilitatem, verùm in se ipsa est amabilis. Aliud est, quod, precisivè ab utilitate ad finem ultimum, nullam in se habet bonitatem, ùt extenuatio corporis ad servandam castitatem.

NOSTRA CONCLUSIO.

23 TAm intermedia, quæ in se, & per se sunt appetibilia, quàm quæ solùm sunt amabilia propter finem, habent veram, & strictam rationem finis. Ita pro utraque conclusionis parte Gonet cum pluribus aliis tam Thomistis, quàm extraneis contra Suar. Vazq. & alios Recentiores utramque negantes, & Ioan. à S. Thom. Carrasc. & alios solummodò primam admittentes. ¶ Prob. 1. ex Arist. lib. 1. Ethic. c. 7. ubi dividit finem *cujus gratia* in ultimum, & non ultimum, seu inter-medium, quorum

tum primus non appetitur propter alium, ùt ultima felicitas ; secundus verò propter se , & propter alium, út virtus , honor , voluptas &c. ¶ Prob. 2. ex D. Thom. 1. 2. q. 1. art. 3. ad 3. ubi ait , quòd *unus actus numero ::: potest ordinari ad plures fines remotos , quorum unus sit finis alterius* : Et 1. 2. q. 12. art. 3. *Est enim intentio non solùm finis ultimi , sed etiam finis medii.* Nunc sic, sed intentio non terminatur ad medium ùt tale : ergo ad ipsum ùt finem.

24 Sed quia has fortè auctoritates de mediis , quæ in se habent appetibilitatem independenter à fine ultimo , solúm intellexeris, prob. conclusio per partes quoad utramque , & primò quoad primam: quia de ratione boni honesti , & delectabilis , ad distinctionem purè utilis , est , quòd per se , & ratione sui appetatur ; sed id genus sunt intermedia , de quibus loquitur conclusio in prima parte , scilicèt ratione sui , honesta , vel delectabilia : ergo ratione sui terminant appetitum : ergo habent rationem finis. ¶ Secundò : quia non minus subordinatur causæ primæ secunda, quàm fini ultimo intermedius ; sed tamen causa secunda dicitur verè causa efficiens : ergo & intermedius finis vera causa finalis.

25 Prob. conclusio quoad secundam partem : & primò ex D. Thom. qui super Arist. 5. Meth. lec. 2. loquens de sanitate , fine ultimo medelæ , & de purgatione, extenuatione , & pharmacia , (quæ est medicina laxativa) ait ; *Hujusmodi etiam omnia sunt propter finem, & tamen unum eorum est finis alterius : nam attenuatio est finis purgationis , & purgatio pharmaciæ.* Nunc sic ; sed purgatio , & extenuatio non sunt appetibiles ex se , & ratione sui: ergo juxta Arist. vel illa quæ unicè sunt appetibilia propter aliud , obtinent rationem finis. ¶ Ex quibus sic conficitur ratio à priori hujus partis conclusionis : nam illa obtinent rationem finis , quæ verè sunt ratio , & gratia aliorum appetendi ; sed sic se habent prædicta intermedia : nam quærenti , quare colligis herbas ? verè , & propriè responderis , si dixeris , ad potionem conficiendam : & ad quid hæc ? ad purgationem. Et hæc ad quid ? ad extenuationem humorum, quæ tandem in salutem ordinatur recipiendam : ergo verè obtinent rationem finis intermedia.

ARGUMENTA CONTRA UTRAMQUE partem conclusionis.

26 OBS. 1. Arist. 1. Ethic. c. 7. ubi , explicans naturam boni , habentis rationem finis , ait esse , *cujus gratia cætera fiunt. Cætera* , id est omnia , quod tamen falsum est de fine intermedio : quia hic propter alium ultimum fit : ergo ruit conclusio. Explico Arist. cujus gratia cætera anteeuntia fiunt , conc : cætera postrema , subdist. fini intermedio, nego auctoritatem , fini ultimo , nego suppositum. Philosophus in præsenti loquitur distributivè pro qualitate finis ita , ut , si hic sit ultimus,

omnia absolutè propter ipsum fiant: quia non habet postrema ; si verò intermedius , sat est , ut omnia propter ipsum fiant anteeuntia , non verò post-venientia.

27 Obs. 2. De ratione finis est, quòd appetatur propter se ; sed finis intermedius non appetitur propter se : ergo non est finis. Minor prob. appetitur propter finem ultimum : ergo non propter se. Hæc conseq. prob. nam implicat, aliquid appeti propter aliud, & simul propter se , sicut implicat , quòd creatura aliqua simul sit ab alio , & à se : ergo , si finis intermedius appetitur propter ultimum , non potest propter se. Hoc est præcipuum argumentum contrariorum , ad quod resp. Concesis , & negatis præmissis , prout in forma jacent, distinguendo ultimum ant. : Implicat, quòd aliquid fit propter se, & propter aliud secundùm unicum respectum , concedo ; secundùm diversos , neg. ant. & conseq. Itaque finis intermedius respectu antecedentium respicitur propter se, respectu subvenientium propter alios. Nec paritas urget creaturæ : quia creatura tota , & secundùm se totam, omnemque respectum est ab alio, nempè à Creatore , sicut is etiam totus , & secundùm se totum est à se. Sed replicabis, et

28 Obs. 3. Hæc potest suffragari responsio pro fine intermedio, quod in se habet aliquam independentem à fine ultimo appetibilitatem , v. g. humilitate respectu finis charitatis ; minimè verò pro illo , in quo nulla apparet appetibilitas præcisivè à fine , v. g. in extenuatione humorum , quæ solùm bona est propter salutem. Undè dixit Arist. l. 1. Magn. moral. c. 2. *Bonorum alia sunt fines , alia non::: medicina neutiquam finis est.* Et l. 8. Etich. c. 2. dividens bonum in honestum , delectabile , & utile, docet, honestum , & delectabile esse amabilia út fines , non verò utile. ¶ Confirmat hoc ipsum D. Thom. 1. Ethic. lect. 9. ibi : *Est enim aliquid , quod appetitur non propter aliquam bonitatem in eo existentem , sed solùm in quantùm est utile ad aliud , sicut medicina* : ergo , si solúm út utile appetitur , solúm habebit rationem medii.

29 Verè ingens , & urgens argumentum ! Sed tamen respondetur prænotando , quòd , dum intermedia dicimus habere rationem finis , non est mentis nostræ, ea esse fines perfectos absolutè, (maximè si in se nullam præseferant amabilem bonitatem) sed solummodò fines imperfectos , & diminutos , in cujus testimonium D. Thom. 1. Ethic. cap. 7. lect. 9. exponens illa verba Arist. *Perspicuum est , non omnes fines esse perfectos* ; dixit , *videntur autem esse plures gradus finium , quorum quosdam eligimus propter alios , sicut fistulas , quibus canitur , & universaliter omnia organa , quæ non quæruntur nisi propter usum eorum : undè manifestum est , quòd omnes isti fines sunt imperfecti.* Hanc autem imperfectionem explicat D. Thom. exemplo triplicis causæ efficientis , nempè primæ, quæ à nullo dependet, secundæ principalis , quæ sic dependet, ut non hæc

tollat

tollat dependentia veram, & propriam rationem causæ efficientis, & demùm causæ instrumentalis, quæ, estò verè sit causa efficiens, est tamen imperfectissima: quia út talis tota operatur virtute principalis.

30 Ex his patet jam ad argum. si dixeris, quòd finis ultimus assimilatur causæ primæ efficienti, quæ perfectissima est: finis intermedius ex se amabilis, v. g. humilitas, assimilatur causæ secundæ, quæ perfecta quidem est, attamen aliquatenús deficiens propter dependentiam à prima: finis demùm solùm propter finem appetibilis, ùt extenuatio corporis, assimilatur causæ instrumentali, quæ inter efficientes est imperfectissima, sed tamen vera causa efficiens est: id quod ipsum dicimus de hoc fine intermedio, esse, scilicèt, verè finem, licèt finium omnium imperfectissimus sit. Et ad rationem in contrarium resp. quòd, licèt hoc intermedium non habeat in se honestatem, vel amabilitatem independentem à fine ultimo, ipsa tamen utilitas ad hunc assequendum facit illud amabile, & appetibile. Undè dixit D. Thom. in Arist. 2. Ethic. cap. 3. lect. 3. *Honestum est delectabile homini, secundùm quòd est conveniens rationi: utile autem est delectabile propter spem finis*: Si ergo est delectabile, erit utique & appetibile: ergo finis. Ad testimonia Arist. & D. Thom. in argumento adducta, dic, vel quòd loquuntur define perfecto, cujusmodi fatemur non esse intermedium, vel loqui de hoc in ratione medii, hoc est, cum respectu ad finem ultimum, non in ratione finis, hoc est, cum respectu ad media ipsum præcedentia.

31 Obs. 3. Sequitur ex conclusione, quòd idem intermedium eodem possit actu attingi propter se, & propter aliud, quod implicare videtur: tum quia aliàs idemmet actus pertinebit ad duas species, scilicèt, intentionis, & electionis, & consequenter duas, quod absit dici, habebit naturas, & essentias: Tum quia appetibilitates diversæ speciei, cujusmodi sunt propter se, & propter aliud, constituunt objecta formaliter diversa; hæc specificant actus formaliter diversos: ergo repugnat, quòd idem intermedium &c.

Resp. Concedendo sequelam, si consideretur intermedium cum duplici respectu, scilicèt, ipsius ad finem, & ipsius ad media præeuntia; negamus verò, quòd sit duplex actus substantialiter, sed unus, vestitus verò aliquo modo sibi accidentali. Haud secus quàm N. Complut. in Log. disp. 15. n. 18. admittunt, eumdemmet calorem pertinere ad duas species, scilicèt, ad qualitatem, quæ est *dispositio*, & ad qualitatem, quæ est *passibilis qualitas*; ad hanc tamen essentialiter; ad illam verò reductivè, & accidentaliter: Sic ergo in præsenti possumus dicere, & dicimus, actum ad intermedia terminatum essentialiter ad electionem pertinere, sed accidentaliter, & reductivè ad intentionem, & consequenter appetibilitates tunc formaliter actus specificare diversos, quandò ipsæ inter se distè, & disparatè conferuntur; secus verò, quan-

dò ordine quodam essentialis, scilicèt, & accidentalis conspiciuntur: quo pacto se habent in fine intermedio appetibilitas illius út medii respectu finis, & appetibilitas illius ùt finis respectu mediorum ipsum præcedentium: & ideò non specificant actus diversos subsstantialiter, sed unum, qui essentialiter sit electio, & accidentaliter intentio.

DUBIUM V.

UTRUM IDEM HOMO POSSIT SIMUL habere duos ultimos fines adæquatos, & totales?

32 LOquimur in præsenti de fine ultimo simpliciter, illo scilicèt, qui in omni linea, serieque est ultimus, in nullaque ad alium ordinatur, út est Deus, non verò de illo, v. g. sanitate, qui, licèt in sua linea ultimetur, rursus secundùm alias est ordinabilis in alium. Undè notandum est, quòd, si sermo sit de fine ultimo vero, Deo scilicèt, nulla est difficultas, repugnare, quod inquiritur, cúm de fide, imò de ratione naturali, certum sit, unum esse Deum. Dubium est de ultimis finibus, quorum alter verus sit, alter confictus, vel de duobus confictis, si simul ùt veri configurentur?

SIT PRIMA CONCLUSIO:

33 REpugnat, quòd idem homo simul habeat *actu* duos fines totales. Sic communiter Theologi, colligiturque ex sacris literis: nam Matth. 6. dicitur: *Nemo potest duobus Dominis servire*: Et additur: *Non potestis Deo servire, & mammonæ.* Et lib. 3. Reg. 18. Increpavit magnus N. Proto-Parens Elias populum, qui simul Deo vero, fini ultimo, & Baali falsò servire volebant, per hæc verba: *Usquèquò claudicatis in duas partes? Si Dominus est Deus, sequimini eum; si autem Baal, sequimini illum. Et non respondit* (addit textus) *populus ei verbum*: quia de impossibili lumine noto naturali arguebatur à Prophèta, scilicèt, de duobus ultimis finibus simul sibi propositis in Deo vero, & Deo falso.

34 Prob. 2. auctor. simul, & rat. à D. Thom. 1. 2. q. 1. art. 5. in hunc modum proposita: *Cùm unumquodque appetat suam perfectionem, illud appetit aliquis ùt ultimum finem, quod appetit ùt bonum perfectum, & completivum sui ipsius ::: Oportet igitur, quòd ultimus finis ita compleat totum hominis appetitum, quòd nihil extra ipsum appetendum relinquatur: quod esse non potest, si aliquid extraneum ad ipsius perfectionem requiratur. Undè non potest esse, quòd in duo sic tendat appetitus, ac si utrumque sit bonum perfectivum ipsius.* ¶ Ex quibus sic in forma: de ratione ultimi finis est, sic proponi voluntati, ut ultimum sit, quod appetatur, & ultra, quod ametur, nihil sit: nam, si voluntas quid ultra amaverit, non erit ultimum, quod amat; sed de hoc ultimo fine argumentum præsens est: ergo implicat, quèd admittat alterius consortium ad movendum ultimatè voluntatem.

35 Prob. 3. De ratione ultimi fi-

finis est, quòd sit plenè satiativus voluntatis ; hoc autem pugnat cum pluralitate finium ultimorum. Prob. hæc ; nam fines concurrunt ad satiandum partialiter , vel totaliter ? Si partialiter , jam unus (imò neuter) est plenè satiativus, quia ordinatur ad complendum aliùm contra rationem ultimi finis, qui ad nullum ordinatur ; si totaliter satiat unusquisque , unus (imò uterque) causabit ipsum effectum ab alio causatum ; sed quod est causatum , à nullo , nec à Deo potest causari, interdiu est causatum : ergo nec partialiter , nec totaliter possunt duo fines esse plenè satiativi unius simul voluntatis. ¶ Adde 1. quòd tales fines ultimi , ut simul moveant ultimatè, & completivè voluntatem, debent sic proponi ab intellectu completivi, & satiativi ; hoc autem est impossibile : quia intellectus sic proponens cognosceret expressè unum non habere bonitatem , & amabilitatem alterius : ergo cognosceret , quòd deficeret uni , quod haberet alter : ergo non poterat proponere ùt summè satiativum unum, cùm restaret aliquid , per quod satiaretur ab altero. ¶ Adde 2. & nominemus duos ultimos fines A, & B. Tunc inquiro: A. subordinatur fini B. vel non? Si subordinatur, jam finis A. non est ultimus. Si non subordinatur fini B. ergo B. non est ultimus , siquidem ultimus omnia sibi subordinat. Ex quo sequitur, quòd neuter sit finis ultimus , vel quia subordinatur alteri , vel quia non subordinat sibi alterum.

36 Ehinc infer , quòd nedum copulativè , verùm nec disjunctivè possunt simul amari duo fines ultimi : nam intellectus proponens voluntati : *Deus , vel Baal sunt simul plenè tui satiativi* , sibi apertè contradiceret , quia cognoscet duo contradictoria simul vera , scilicèt : *Deus est plenè , & non est plenè satiativus voluntatis.* Est quidem , út supponitur; non est , quia deficit ei id , per quod Baal satiaret illam : ob quam, & similes rationes negant N. Complut. abrev. in Phys. disp. 14. q. 4. dari posse duas causas totales efficientes , quæ simul , vel disjunctivè possint eumdem numero effectum producere.

ARGUMENTA CONTRA HANC PRIMAM conclusionem.

37 OBs. 1. D. Thomam 1. 2. q. 12. art. 3. in corp. ibi : *Si autem accipiantur duo adinvicem non ordinata , sic etiam homo potest plura intendere* ; sed sic se habent duo fines ultimi , scilicèt sine ordine unius ad alium , quia sunt ultimi : ergo possunt simul intendi. Explico D. Thom. adinvicem non ordinata , nec ordinata ad aliud tertium , nego ; præcisè inter se, conc. maj. & nego min. cum conseq. Fines ultimi , de quibus agimus ei sunt , ut nec sibi invicem ordinentur , nec ad aliud tertium : ideò non possunt simul appeti ; alii verò ultimi fines secundùm quid tales, de quibus D. Thom. laud. agit, licèt invicem non ordinentur inter se, ordinantur tamen in alium tertium verum , & ultimum finem , qui est Deus:

Deus : & ideò simul intendi possunt à voluntate : quia sic fiunt unus unitate ordinis ad ultimum.

38 Obs. 2. Potest intellectus duos ultimos fines sibi figurare, sicut defactò fingunt sententiæ contrariæ Sectatores, & Gentiles, qui plures Deos colunt; & quilibet peccator, qui per fidem unum verum finem ultimum confitetur, & alterum amat, dum in bono commutabili ultimum finem colocat: ergo his in casibus poterit voluntas duos simul, & ex æquo insequi fines ultimos. Resp. neg. ant. & ad duo prima exempla, quòd dicti Sectatores, & Gentiles speculativè solùm aprehendunt plures ultimos fines, vel Deos, non verò practicè : imò Gentiles non in suis Diis ; sed in aliquo bono sibi proprio ex cultu eorum resilienti finem collocant. Ad secundum dic exemplum, quòd peccator per fidem solùm speculativè ponit ultimum in Deo finem; practicè verò in bono commutabili, cum hoc præ illo diligat, & illum pro hoc deserat. Undè numquam verificatur, quòd voluntas humana duos simul fines ultimos practicè diligat, in cujus sensu quæstio præsens excitatur, & resolvitur.

39 Dices : ergo peccator contra fidem iverit in prosecutione boni commutabilis : in ipso enim ponit, quod sine ablatione ultimi finis à Deo, & consequenter practica illius negatione fieri nequit. Nego consequentiam : quia, ut quis à fide deficiat, non sat est, si judicio practico erroneo in bonum arripiatur commutabile tamquam finem ultimum, sed insuper est opus, ut & judicium speculativum formet, & signatum de tali ultimitate, & quòd hæc non sit propria Dei, quod non sic fit, nisi in hæresim incidat, credendo speculativè in creatura, quod in Creatore debet confiteri.

SECUNDA CONCLUSIO:

40 REpugnat, hominem habitualiter, & simul esse conversum ad duos fines simpliciter ultimos. Prob. hac unica fundamentali, & irrefragabili ratione: nam esse hominem habitualiter in finem ultimum conversum, vel est effectus derelictus ab actuali conversione, quæ præteriit, vel causatus ab aliquo principio, seu habitu, v. g. Charitate, qui habitualiter subjicit voluntatem in illum finem ultimum? Si dicatur primum, hoc nequit fieri in attingentia simultanea duorum ultimorum finium: manet enim conclusione antec. probatum, & convictum, numquam duos fines ultimos potuisse sic attingi: ergo nec potuit remanere út effectus illorum actuum habitualis conversio. Si dicatur secundum, nec hoc potest intelligi : quia opus erat, ut voluntas simul informaretur duobus habitibus, vel haberet duo principia, quibus habitualiter conversa diceretur : hæc autem essent incompatibilia : respicerent enim duos fines ultimos tamquam sui objecta; sed duo fines ultimi repugnant, ùt suprà, & præcipuè n. 35. demonstra-

trabimus : ergo & principia habitualia eos respicientia.

41 Undè hoc ipso , quòd voluntas habitualiter esset in unum conversa finem ultimum , esset aversa à quolibet alio ultimo. Et ideò dixit D. Thom. q. 13. de Malo art. 2. in corp. *Converti ad bonum creatum sicut finem , facit aversionem ab immutabili bono , quod debet esse ultimus finis , eò quod non possunt esse plures ultimi.* Quæ ratio maximè teneri debet in habitu charitatis , de cujus est ratione totum hominem, omnesque ejus potentias , & habitus in Deum ferre , ipsique subjicere : si autem hominem , totumque , quod est in homine , in Deum transfert, quid alteri fini ultimo relinquit subjiciendum ? Nihil prorsus : ergo repugnat prorsus talis multiplex habitualis conversio in plures fines ultimos. Argumenta in contrarium objicibilia non ea sunt , ut ex dictis, dicendisque in sequentibus dubiis haud facilè dehiscant.

DUBIUM VI.

QUISNAM SIT ULTIMUS FINIS TAM formaliter , quàm habitualiter peccatoris?

NOSTRA SENTENTIA.

42 Finis ultimus *cujus gratia* peccatoris est bonum proprium ipsius , prout se extendit ad omnia bona tam delectabilia, quàm honesta , tam naturalia , quàm supernaturalia , vel etiam divina , in sui tamen commodum ordinata, tamquam in finem *cujus gratia* , & *cui*, & simul connotantia privationem gratiæ. Ita nobiliores Thomistæ , út à S. Thoma , Gonet , Carras. NN. Salm. & alii contra Granados, Suar. Vazq. Cajet. & alios , quorum alii sic , alii verò sic circa punctum hoc opinantur ; omnes tamen à nostra dissentiunt opinione , quæ prob. 1. quoad primam partem : Nam finis ultimus *cujus gratia* ille est , qui ad alium non ordinatur ; cætera verò omnia sibi subjicit , & ordinat ; sed sic se habet bonum proprium in latitudine explicata. Hæc minor prob. nam ex una parte peccator non ea diligit , nec dirigit bona *in* , nec *propter* Deum ex defectu charitatis, aliàs omnia appetit propter sui commodum : ergo proprium commodum ex omnibus eis reportatum est finis *cujus gratia* peccatoris : ergo subjicit hoc bonum cætera dicta bona: ergo tenet minor.

43 Prob. 2. Omnia , quæ diligit peccator, vel diligit amore amicitiæ , vel concupiscentiæ ; sed omnia utroque dilecta modo ordinantur in proprium peccatoris commodum. Min. quoad amorem concupiscentiæ ex se patet ; quoad verò amorem amicitiæ prob. quia omnis amicitia , quæ non est charitas, nec oritur ex amore Dei , ortum ducit in amante ex amore sui ipsius: ideò enim amicus vult bonum aliquod amico , quia est aliquid sui juxta illud : *Amicus est alter ego.* (Pro quo vide Arist. & D. Thom. 9. Ethic. cap. 5.) ergo tenet minor quoad secundam partem. Hoc itaque est discrimen inter amicitiam cha-

charitatis, & moralem, seu politicam, quòd hæc radicatur in propria cujuscumque natura, & ideò qualecumque desideret bonum amico, tandem in ipsius amantis redditur commodum. Amicitia verò charitatis, cùm radicetur in natura divina participata, quæ est gratia, quidquid diligit, in commodum tandem refunditur amati, quì est Deus.

44 Prob. 3. Homo secundùm propriam naturam, dum est in peccato mortali, nulli dubium est, quin perfectibilis sit secundùm partem sensitivam per bonum delectabile; secundùm verò rationalem per bonum honestum supernaturale & divinum; (quod quodammodò est commodum Deo, vel in eum referibile) sed in sensu composito privationis gratiæ nequit hæc bona in Dei commodum, vel gloriam ordinare: ergo in sui solius commodum, & convenientiam: hoc ergo erit finis ultimus ipsius.

45 Prob. conclusio quoad finem *cui*: Primò ex illo ad Philip. 2. ubi de peccatoribus dicitur: *Omnes, quæ sua sunt quærunt, non quæ Jesu-Christi.* Secundò ex D. Aug. qui lib. 14. de Civit. Dei cap. 28. ait: *Quòd, sicut amor Dei usque ad contemptum sui ædificat Civitatem Dei, sic amor sui usque ad contemptum Dei ædificat Civitatem Babilonis*: ergo sicut amor Dei in peccatore contemnente se propter Deum, Deum respicit ùt finem *cui* dicat ultimatè omne commodum (affective saltim) sic amor sui contemnentis Deum propter se omnem commodum refundet erga se, tamquam in finem *cui* intendit ultimatè complacere.

46 Prob. 2. hæc pars ex D. Thom. in 2. dist. 42. q. 2. art. 1. ubi ait, quòd finis ultimus in amore commutabilium bonorum est ipse homo, *propter quem omnia quærit.* Et 1. 2. q. 77. art. 4. addit. *Quòd inordinatus amor sui est causa omnis peccati*: ergo omnia, quæ diligit, sibi diligit complacendo: erit ergo ipse finis *cui*. ¶ Prob. 3. ex Arist. l. 9. Ethic. cap. 4. ubi ait: *Unusquisque sibi ipsi vult bona.* Et ut videatur hæc de peccatoribus dixisse, addit cap. 18. *Pravus quidem sui gratia cuncta agit*: ergo. ¶ Ratione demum patet: quia peccator quæcumque vult, vult ùt perfectiva, & satiativa suæ naturæ: operatur enim secundùm inclinationem illius: ergo omnia quæcumque diligit, sibi diligit, & in se tamquam in finem *cui* ultimatè reducit.

ARGUMENTA SOLVUNTUR.

47 Obs. 1. D. Thomam q. 28. de Verit. art. 2. in corp. ubi ait: *Quòd in re temporali finem sibi constituit ::: omnis mortaliter peccans*: ergo non in bono, prout amplectitur omne bonum, etiam supernaturale, & divinum. Explico D. Thom. in re temporali ùt tali præcisè, nego, ùt commoda peccanti (in quo convenit formaliter cum bono supernaturali, & divino) conc. ant. & nego conseq. De materiali est ad finem *cujus gratia* peccatoris temporalitas, vel divini-

vinitas ; de formali verò, quòd hæ sint ipsi commodæ : dum ergo D. Thom. in re temporali ponit finem *cujus gratia* peccatoris, loquitur formaliter , hoc est, in quantùm commodum affert peccatori ; & cùm in hoc conveniat temporale cum Divino, utrique convenit esse finem ultimum.

48 Obs. 2. Finis ultimus peccatoris opponi debet fini ultimo justi, & consequenter irreferibilis debet esse in Deum ; sed bonum divinum non est irreferibile in Deum : ergo sub hac saltim ratione concluso fallit. Resp. fatendo, quòd bonum divinum non est absolutè, & secundùm se irreferibile in Deum ; ipsum verò, ut connotans privationem gratiæ, in quo loquimur sensu, nequit ordinari in Deum : nam deficit natura, & virtus ordinativa in illum : & cùm aliàs illud bonum appetat peccator per suam naturam depravatam , quæ omnia sibi vult , & ordinat : refert, quòd prout sic vel ipsum bonum divinum compleat adæquatam rationem ultimi finis peccatoris.

49 Obs. 3. Bonum cum latitudine à nobis assignata comprehendit omne bonum , & coincidit cum objecto specificativo voluntatis : ergo nec informata voluntas chatitate poterit operari extra tale objectum: quo quid indignius ? Resp. quòd bonum in tota latitudine explicata connotat , út jam diximus , privationem gratiæ, & consequenter non est totale , & adæquatum respectu voluntatis secundùm se , sed ipsius út peccatrix est. Ehinc quandò ascendit hæc ad naturam superiorem, media gratia, & charitate, attingit omne bonum dictum sub altiori ratione , referibilique in Deum finem verum ultimum.

50 Obs. 4. Objectum peccati mortalis est finis ultimus peccantis: ergo non iftius commodum. Ant. prob. illud est ultimus finis peccantis , quod diligit super omnia : & illud diligit super omnia , propter quod deserit Deum ; sed Deum deserit propter objectum peccati læthalis , v. g. propter idolum , cujus cultum , & amorem præfert cultui, & amori veri Dei : ergo tenet ant. Ad argum. resp. illud esse finem ultimum peccantis , propter quod ultimatè deserit Deum , hoc autem non est objectum peccati mortalis, nec Idolum : hæc enim amat voluntas proximè , sed non quiescendo in eorum bonitate , sed quatenùs commoda sunt sibi : undè amor proximus illorum ultimatur in commoditate inordinata amantis, & peccantis : ergo hæc erit finis ultimus illius.

51 Obs. 5. Peccator exercet aliquos bonos actus moraliter; (non enim semper peccat) sed hos non exercet actus propter se ipsum , aliàs peccaret semper : ergo non semper finis ultimus peccatoris est hucusque dictus. Resp. quòd adhuc actus bonos morales ex motivo elicitos virtutis ultimatè refundit peccator in sui commodum : operatur enim per virtutem , & naturam propriam depravatam , quæ in omnibus , ad differentiam charitatis, *quærit , quæ sua sunt.* Sed tamen non ideò peccat in eis semper : quia amor , &

com.

commodum proprium ſecundum ſe peccata non ſunt, niſi quandò eis adjungitur aliqua circunſtantia prava v. g. eſſe immoderata: & ideò N. Paulus tr. 7. diſp. 3. dub. 5. n. 72. docet philautiam, id eſt, amorem proprium, eſſe indifferentem ad bonum, & ad malum.

DUBIUM VII.

QUISNAM SIT FINIS ULTIMUS Justi quoad actum venialiter peccaminoſum?

52 FInis ultimus bifariàm ſumitur, ſcilicèt negativè, & poſitivè. Ultimus negativè dicitur, ſi ipſe ad nullum ordinetur alterum, licèt aliàs non omnia ordinentur ad ipſum. Ultimus poſitivè eſt, ſi omnia ſibi ſubordinentur, ipſe autem nulli. Et hoc ſecundo modo ſupponimus, objectum peccantis venialiter, nec ejus proprium commodum, non eſſe illius finem ultimum: nam licèt demus, ea ad alium finem non referri, omnia autem ad ipſa non referuntur. Maximè cùm juſtus, de quo loquimur, reſpiciat Deum, finem ſui poſitivè ultimum; ergo ſecundùm hoc non poteſt ordinari in objectum venialiter peccantis tamquam ultimum in finem, aliàs haberet ſimul duos fines ultimos poſitivè tales, quod abſit dici. Difficultas eſt de fine ultimo negativè tali venialiter peccantis, quis iſte ſit?

* * * * * * * * * * * * * * * *

RESOLUTIO NOSTRA.

53 FInis ultimus ſimpliciter talis tam poſitivè, quàm negativè in venialiter peccante eſt Deus: Eſt contra Suar. Vazq. Salas, & alios. Prob. ratione: finis ultimus peccati venialis ille eſt, ad quem peccatum veniale ordinatur ultimatè (quo poteſt modo, hoc eſt habitualiter) ſed in ſolum Deum ultimatè ſic ordinatur. Hæc min. prob. tum ex D. Thom. q. 7. *de Malo* art. 1. ad 4. ubi ait: *Dicendum, quòd ille, qui peccat venialiter non fruitur creatura: refert enim eam habitualiter in Deum, licèt non actu.* Tum, quia Deus media charitate ſubjicit ſibi omnia, etiam peccatum veniale, quoad hunc ſenſum, quòd juſtus ſic peccet venialiter, ut diſpoſitus ſit tale omittere peccatum, ſi omiſsione opus eſſet ad charitatem ſervandam, ſed hoc eſt peccantem venialiter ſubjici Deo habitualiter: ergo tenet minor.

54 Prob. 2. per excluſionem aliorum: finis ultimus venialiter peccantis non eſt objectum, nec commodum ipſius: quod ergo? Herclè aliud non eſt cogitabile niſi Deus: ergo ita eſt. Ant. prob. tum ex D. Thom. qui 1. 2. q. 88. art. 1. ad 3. ait: *Ille, qui peccat venialiter, inhæret bono temporali, non ùt fruens: quia non conſtituit in eo finem, ſed ùt utens*, Et q. 89. art. 1. ad 3. *In peccato veniali non adhæret homo creaturæ tamquam fini ultimo*; ſed peccans venialiter aliquem debet habere finem: ergo ſi non eſt creatura, nec com-

commodum creaturæ, erit ejus Creator.

55 Confirmatur: de ratione ultimi finis negativè talis est, quòd non ordinetur ad alium nec actualiter, nec habitualiter; sed contrarium prorsus verificatur, si peccans venialiter, suum ultimum finem collocet in objecto, vel commodo ipsius sic peccantis. Hæc minor ostenditur: nam in primis objectum peccati venialis debet ultrà actu terminari (contra rationem ultimi finis) ad commodum peccantis; sed aliàs commodum, & omnia venialiter peccantis ordinantur habitualiter per charitatem in Deum, finem ultimum: ergo nec actu, nec habitu objectum, & commodum prædicta possunt esse finis ultimus venialiter peccantis.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

56 OBS. 1. principale argumentum, ob cujus solutionem altera secunda conclusio statui solet in præsenti: Justus peccans venialiter aliquem sibi debet præfigere finem ultimum actualem, seù actualiter moventem; (operatur enim humano modo, de cujus est ratione finem aliquem ultimum habere, ùt docet D. Thom. 1. 2. q. 1. art. 6.) sed talis finis nequit esse Deus. Hæc min. prob. tum quia, si Deus esset talis finis, actualiter moveret venialiter peccantem ad peccandum; (est enim movere de ratione finis) sed hoc dicere est blasphemia: ergo & quòd sit finis ultimus actualis venialiter peccantis. Tum quia justus per habitum charitatis convertitur adæquatè in Deum ultimum finem: ergo eo modo Deus influit, & movet in genere causæ finalis, quo charitas influit, movetque in genere causæ imperantis; sed charitas non imperat actualiter peccatum veniale: ergo nec Deus movet finaliter actualiter ad illud: Quid ergo? Sanè non est aliud, quàm vel objectum, vel commodum venialiter peccantis.

57 Propter hoc argumentum Joan. à S. Thoma, Carrasc. Serra, & alii admittunt, peccatum veniale referri nedùm habitualiter, verùm etiam actualiter in Deum; sed contra eorum extant sensum duæ ultimæ rationes in argumento positæ, quæ veræ, & efficaces quidem sunt, quibus nos innixi negamus, peccantem venialiter aliquem finem simpliciter ultimum actualem, seu actualiter moventem habere. Et ad rationem in contrarium ex conditione humanæ actionis deductam, & auctoritate D. Thomæ sulcitam, dicimus non opus esse, quòd omnis actio humana referatur actu ad finem altimum in particulari, qui sit simpliciter talis, sed nec D. Thom. suprà relatus, nec alibi docet contrarium: solùm enim ait, respiciendum esse actioni humanæ finem ultimum; an verò actu, vel habitu? Resolvit ipse num. 53. laudatus, loquendo de veniali, quòd solùm habitu.

58 Hoc autem, quod est respicere Deum, finem ultimum habitu, & non actu, vocamus nos finem ultimum simpliciter, licèt actua-

tualiter non moveat : quia non est quærendus modus alius respiciendi finem in peccato veniali ob levitatem actionis , quæ ea est , ut , cùm non sit locus ad actualem Dei motionem ratione pravitatis , permittit saltim habitualem subjectionem charitati , quatenús est in hujus potestate prohibere talem culpam , & defactò prohibet , & impedit , si ejus fini , & conservationi adversetur : hæc enim potestas est quidam modus subjectionis, & dominii. Undè & de illo , qui potestatem habet impediendi aliquid , jure dicimus dominium habere super illud.

59 Obs. 2. Venialiter peccans fruitur creatura , circa quam delinquit : sed fruitio (ad distinctionem usus , qui est circa media) est tantùm respectu finis ultimi , ut tradit D. Thom. 1. 2. q. 11. art. 3. ergo venialiter delinquens in creatura figit finem ultimum. Major prob. tum ex D. Aug. qui lib. 83. quæstionum q. 30. docet , humanam in hoc stare pravitatem , quòd *utitur fruendis* , nempè Deo, & *fruitur utendis* , nempè creaturis ; sed perversitas venialis non consistit in usu fruendorum , aliàs esset mortalis : ergo consistit in fruitione utendorum : ergo venialiter peccans fruitur creatura , circa quam delinquit : ergo creaturam , non ejus Creatorem affigit sibi finem ultimum. Tum quia inter fruitionem , & usum non datur medium juxta illud Aug. *Omnis , qui amat aliquid , aut amat utens , aut fruens* ; sed peccatum veniale non consistit in usu creaturarum , nec talis usus est peccatum: ergo in earum fruitione.

60 Ad argum. respondet D. Thom. 1. 2. q. 88. art. 1. negando maj. dicens sibimet arguenti, quòd , *qui venialiter peccat inhæret bono , non ut fruens , sed ut utens* : & idem repetit q. 7. de Malo art. 1. ad 4. & ad 20. argumentum respondet , D. Augustinum loqui de perversitate , quæ est perfectum malum culpæ , seu peccatum læthale. Ad secundam dic probationem, quòd inter fruitionem , & omnem usum non est medium , & in hoc sensu intelligitur dictum Aug. qui tamen ponit medium inter fruitionem , & usum bonum , scilicèt usum illicitum, quem abusum appellat lib. de Doct. Christ. c. 4. Undè peccatum veniale propriè non consistit in fruitione creaturarum , sed in earum pravo usu , qui largè , & impropriè dicitur fruitio , ùt optimè explicat D. Bonav. in 2. dist. 32. art. 2. q. 1. ad 6.

61 Obs. 3. Peccans venialiter non amat objectum pecaminosum propter Deum : ergo propter se : ergo in se statuit finem ultimum. Ant. prob. nam aliàs peccaret propter Deum (quia quilibet peccat propter id , quod amat) hoc est nefandum : ergo & infandum. Ad hoc etiam respondet argumentum D. Thom. 2. 2. q. 24. art. 10. ad 2. ibi : *Quod amatur in peccato veniali , propter Deum amatur habitu.* Per quod denotatur , charitatem justi subjicere sibi prædictum peccatum modo suprà explicato n. 58. sed tamen ehinc minimè inferas peccare aliquem venialiter propter Deum:

nam

nam ad hoc opus erat ultrà, ut actu dirigeret ſuum actum contra Deum, actuque extraheretur à ſubjectione omnimoda charitatis habituali, quod non verificatur.

COROLLARIUM.

62 EX dictis in hoc dubio & 5. tractatus antecedentis de Merito ſubſumes, omnem actionem humanam, ſive naturalem, ſive ſupernaturalem, ſive bonam, ſive malam in aliquem intendere finem ultimum, ſive formaliter, ùt dum ex intentione expreſſa, atque reflexa illum appetit, vel diligit aſſequendum, ſive habitualiter medio aliquo babitu ſubjiciente voluntatem in ordine ad illud poſsidendum, ſive virtualiter medio aliquo actu, qui, licèt formaliter tranſierit, relinquit tamen in voluntate ſuam virtutem habitualiter, media qua voluntas operatur circa illius finem ultimum, út de charitate ſæpè diximus loco de Merito relato; ſed, licèt hæc ita ſint, non opus eſt, ut omnis actio humana reſpiciat finem ultimum ſimpliciter & actualiter talem, ſed ſuppetit ipſi, ſi ultimus ſit *ſecundùm quid* actu, & ſimpliciter habitu, ut de actione humana leviter morboſa modò dictum & probatum eſt.

DISPUTATIO II.

DE BEATITUDINE, SEU ULTIMO vero, & bono fine.

BEatitudo alia eſt naturalis, quæ, ſcilicèt, viribus poteſt obtineri naturæ, alia ſupernaturalis, quæ ſolius ope gratiæ acquiri poteſt: & hæc iterùm alia eſt inchoata, ùt, qua viri ſancti, quantum fas eſt in hac vita, ſunt fruiti per altiſsimam cognitionem Dei, & ejus perfectionum; alia conſumata, qua, qui ex hac vita in gratia deceſſerunt, potiuntur apud Deum: quamque Boetius lib. 3. Conſol. proſa 2. ſic definit: *Status bonorum omnium aggregatione perfectus.* De hac ergo potiſsimùm, & nonnihil de aliis in hac diſputatione peragemus. Sit ergo

DUBIUM I.

IN QUO ACTU CONSISTAT BEATItudo hominis perfecta, ſeu Patriæ?

1 SUpponendum eſt primò, beatitudinem Patriæ aliam eſſe formalem, aliam objectivam; hæc nihil eſt aliud, quàm bonum increatum, quod creaturæ objicitur in æternum potiundum; illa verò eſt ipſa aſſecutio, poſſeſsiove talis objecti divini, & increati. Circa beatitudinem objectivam erat difficultas, an conſiſtat in ſola eſſentia divina, ùt diſtincta ab attributis, & relationibus; an vè in his, &

illa ; sed pro illius discussione diximus quantum fas est tr. 2. disp. 4. n. 15. & tr. 3. disp. 1. n. 31. ¶ Supponendum est secundò ex titulo quæstionis , beatitudinem formalem consistere debere in aliquo actu sive intellectus , sive voluntatis.

2 Hæc suppositio, quæ communis est apud Theologos, prob excludendo aliorum sensa, qui in varias , & disitas abierunt Regiones, discurrendo sic , vel sic in hac materia : & missis extranioribus, prob. 1. contra eos , qui beatitudinem formalem stare contendunt in illapsu Dei speciali in essentiam animæ, vel potentias ejus. Nam in primis Benedictus XII. in quadam Extrabag. definivit animas beari per hoc, quòd divinam videant essentiam, ea que perfruantur , quod longè aliud est ab illapsu Dei. ¶ Deindè: Beatitudo objectiva , quæ ipse Deus est , debet objici beatitudini formali , tamquam ejus finis & objectum ; atqui Deus non sic objicitur sibimet intimè illapso : ergo in hoc non consistit illa. ¶ Ultrà: quia beatitudo formalis est Dei possessio , & assecutio : Deus autem per intimum illapsum exercet in creatura rationem causæ efficientis illam manutenendo , & continuò producendo (est enim per immensitatem, quæ ab Omnipotentia non distinguitur virtualiter) sed per hoc exercitium potiùs sibi subjicit , & possidet creaturam , quàm hæc possidet Deum : ergo idem.

3 Prob. 2. impugnando aliorum sensum , qui beatitudinem ponunt formalem in aliquo habitu sive inhærente animæ , út est gratia , sive potentiis , ùt charitas, & Lumen. Contra quos insurgit primò D. Thom. 1. 2. q. 3. art. 2. ubi inquirit: *Utrum beatitudo sit operatio?* Et resolvit affirmativè : *Est enim* (inquit) *beatitudo ultima hominis perfectio: Unumquodque enim in tantùm perfectum est, in quantum est actu : Oportet ergo beatitudinem in ultimo actu hominis consistere* : ergo non consistit in habitu; aliàs beatitudo (addit ipse Sanctus in Arist. 1. Ethic. c. 6. lect. 9.) *inesset dormienti , & in calamitatibus constituto.* Insurgit 2. ratio isthæc: Beatitudo formalis consistit in actuali adeptione Dei : per habitum autem nemo adipiscitur objectum ejus, sed potiús est in potentia in illud: ergo idem. Sed

4 Obs. Beatitudo debet consistere in maxima omnium perfectione : hæc autem non est operatio, sed gratia habitualis , quæ excedit actum tum ratione permanentiæ, tum quia gratia est causa efficiens principalis illius , quem ideò excedere debet in perfectione : ergo non in hoc , sed in illa debet consistere. Resp. dist. maj. debet consistere in maxima perfectione de linea assecutionis , conc ; de linea entis, nego maj. & dist. min. gratia excedit ejus actum in linea assecutionis, nego : in linea entis, subdist. excedit illum secundúm specificam tendentiam , conc ; secundúm ultimam actualitatem, nego min. & conseq. Ad eius primam imbibitam probationem de permanentia , dicimus primò , actum beatificum æquè per-

ma-

manentem, & inamisibilem esse, ac gratiam, à qua dependet, consumatam, út infra dicemus dub. seq. Secundò, quòd pro excessu in permanentia, si daretur, sufficitur in actu perfectio actualitatis, in qua gratiam superat; & hac de causa (satisfit imbibitæ secundæ) licèt gratia sit causa efficiens principalis, & ideò deberet actum excedere in specifica tendentia, non verò actum adæquatè sumptum, hoc est inclusa actualitate ultima: ad hanc enim solùm concurrir gratia instrumentaliter, quippe quæ inferior est ea in perfectione.

5 Ex quibus omnibus jam patet beatitudinem formalem, de qua loquimur, in aliquo actu consistere debere: in quo autem, an in visione Dei, quæ actus est intellectus, anve in fruitione, quæ actus est voluntatis? præsenti subjicimus quæstioni. Pro cujus decisione, ùt certum præmittere debemus, quòd, si beatitudo sumatur quoad statum, sub qua ratione eam cum Boetio in præludio hujus disputationis diffinivimus, sic amplectitur in se tum visionem beatam, tum fruitionem, tum delectationem, & ea omnia, quæ ad ipsam, sicut accidentia ad subsantiam, consequuntur perficiendam.

6 Præterea pro expeditiori intelligentia hujus materiæ, harum vocum notanda est differentia, *delectatio*, *gaudium*, *& fruitio*, quæ, licèt sint actus partis affectivæ, inter se discriminantur, quatenùs *delectatio* est communis hominibus, & brutis: utrumque enim animal suo cujusque modo de suo respecti vè delectatur objecto. *Gaudium* verò solius rationalis appetitus proprium est, & ideò appositè dicimus Angelos, & homines gaudere; bruta verò delectari: quod tamen etiam homini attribuitur, si complacentia sit sensitiva, vel carnalis, in qua convenit cum brutis. *Fruitio* demum solúm Angelis, & hominibus accommodatur beatis: quia nec est de objecto sensibili, nec de honesto qualicumque, sed de honestissimo, & ultimo fine vero Divino, & increato, quo inamisibiliter ipsi perfruuntur. An hæc fruitio sit actus distinctus realiter ab amoris actu: anvè sit intransitivè amor ipse, difficultas est inter Thomistas, & Scotistas disceptata, negantes hos, affirmantes illos; sed utraque sententia quoad præsens parum refert.

7 Circa præsentem controversiam tres referuntur sententiæ, duæ extremæ, & altera media. Prima extrema beatitudinem formalem in solo actu collocat voluntatis, & hæc tribuitur Scoto in 4. dist. 49. q. 3. & 4. defenditurque à pluribus ejus Discipulis. Secunda extrema à beatitudine formali omnem excludit actum voluntatis, & in solius intellectus operatione illam statuit. Ita cætus omnis Thomistarum cum & communi Recentiorum Suaristarum. Tertià, & media utriusque actum & intellectus, & voluntatis, sed istius principaliùs, constituere propugnat beatitudinem formalem, quam tenet tota, vel ùt in plurimum Scotistarum Schola.

RESOLVTIO NOSTRA.

8 BEatitudo formalis consistit in operatione intellectus, hoc est, in visione beatifica, nullo ad eam constituendam actu voluntatis concurrente, sed ùt summùm eam committante, vel consequente. Assertio hæc est, & fuit semper mens Angelici Doctoris sæpenumerò expressè significata, sed præsertim 3. contra Gent. cap. 26. & 27. ubi sic concludit: *Ultima felicitas hominum non consistit nisi in contemplatione Dei:* & 1. 2. q. 3. art. 4. ibi: *Quantum ad id, quod est essentialiter ipsa beatitudo, impossibile est, quòd consistat in actu voluntatis*: Et infrà: *Sic igitur essentia beatitudinis in actu intellectus consistit.*

9 Prob. 2. rat. ex D. Thom. citatis locis laudato: Nam beatitudo in actu illo stare debet, qui assecutio est, & perfecta possessio summi boni; sed possessio hæc, & assecutio solius intellectus propria est. Hæc minor patefit ex differentia operandi inter intellectum, & voluntatem, quòd intellectus trahit ad se res, ut secum eas uniat, vel earum sibi quoquomodò identificet, ipsasque suas faciat, & possideat; voluntas econverso non trahit, sed trahitur: non possidet, sed à rebus amatis possidetur, & ideò dictum est: *Trahit ad se quemque voluptas.* Et idem patet per has voces explicatur: *Amore captus*, vel *captivus*, *tentus*, vel *possessus*: ergo activa possessio, & assecutio solius intellectus propria est: ergo in hac debet beatitudo consistere formalis.

10 Prob. 3. Beatitudo debet consistere in aliqua hominis operatione, út supra probatum est; sed non in operatione voluntatis: ergo intellectus. Minor prob. Juxta Scotistas hæc operatio voluntatis, in qua consistit, ajunt, beatitudo, est amor amicitiæ, sed in hoc minimè consistit. Hæc minor prob. hæc operatio est ejusdem speciei in via, atque in patria: imò eamdem numericè tenent plures fuisse in B. V. Maria; atqui in via non constituit beatitudinem, neque enim est summi boni assecutio, sed potiùs ad illam tendit per spem: ergo nec in Patria. ¶ Confirmatur: Eatenus deberet consistere beatitudo in actu voluntatis, quatenús hic est perfectissimus, & supra operationem intellectus; at hoc est falsum, ùt efficaciter probant N. Complut. in lib. de Anima disp. 21. q. 5. ex D. Thom. qui 1. p. q. 82. art. 3. sic ait: *Sed contra est, quòd Philosophus in* 10. *Ethic. ponit altissimam potentiam animæ* (& consq. operationem) *esse intellectum*, quod alibi locorum sæpe repetit: ergo beatitudo non in dicto amore voluntatis, sed in visione debet consistere intellectus.

AUDIUNTUR, ET REIICIUNTUR Scotistæ.

11 OBS. 1. D. Aug. qui lib. 83. q.q. in q. 35. de Visione inquit: *Nihil aliud est Deum habere, quàm nosse.* Econtra verò lib. 1. de lib. arb. cap. 13. sic ait: *Velle Deum idem est, ac Deum habere*; sed habere idem prorsus est, ac possi-

de-

fidere : ergo in utriusque potentiæ, intellectivæ, & affectivæ actibus consistit beatitudo : ergo non in solius intellectus. Resp. D. Aug. in primò testimonio per *habere*, intelligere verè posidere : agit enim de Visione Dei ; ubi jam tenetur id, quod illuc usque desiderabatur, & sperabatur. In secundo verò, in quo non de Visione, sed de libero agit arbitrio, & præter statum beatificum, nequit intelligi, ipsum loqui de possessione beatifica, quæ quidem in hac vita speratur, non habetur. Intelligit ergo per ly *habere* id ipsum, quod D.Greg. Homil. 30. in Evang. *Qui ergo mente integra Deum desiderat, profectò jam habet, quem amat.* Quibus in verbis concedit diligenti habere Deum ; sed verò præsuponit ad esse diligentem, esse posidentem : addit enim, *Neque enim quisquam posset Deum diligere, si eum ; quem diligit, non haberet* : ergo non consistit esse posidentem in esse diligentem. Præterquamquòd loquitur de *habere* improprio, alienoque à possessione beatifica, imò & à supernaturali, qualis in via fieri potest : ait enim *desiderat* : ergo non habet, nec possidet propriè, sed impropriè, inchoativè, & affectivè, quo in sensu & D. Augustinum intelligas est opus.

12 Obs. 2. D. Thomam 2. 2. q. 17. art. 2. in corp. ibi : *Hoc autem bonum est vita æterna, quæ in fruitione consistit.* Quid clarius ? Ergo in actu consistit voluntatis beatitudo : talis enim est fruitio. Resp. 1. D. Thom. loqui de fruitione, seu delectatione, quæ suo etiam modo correspondet parti intellectivæ ex sapidissima contemplatione, & visione Dei, de qua agit N. Paulus hìc n. 17. quæ saltim impropriè, vel inchoativè fruitio dici potest ; vel, si de propria loquitur (Resp. 2.) intelligendus est de beatitudine quoad statum, de qua meminimus supra n. 5. vel de ea quoad omne sui complementum, nedùm essentiale, & intellectivum, verùm etiam accidentale, & affectivum.

13 Obs. 3. ipsum D. Thom. 1. 2. q. 28. art. 1. per totum, sed maximè ad 3. *Amor facit, quòd ipsa res, qua amatur, amanti aliquo modo uniatur, ùt dictum est ; undè amor est magis unitivus, quàm cognitio* : ergo erit etiam magis possessivus : quantò enim quid magis mihi unio, tantò illud magis mihi approprio. Undè amatum fit ipsum amans juxta illud: *Amicus est alter ego* : ergo in amore potiùs, quàm in cognitione, debet consistere beatitudo. Hoc argumentum, & alia id genus, quæ passim à Scotistis nobis objiciuntur Thomistis, haud magna laborant difficultate dissolvenda, si primò in ipsos retundantur ; & deindè disparitas inter unita extrema facilè aperiatur. Retunduntur ergo sic : quia amans unitur amato, per vos, possidet amatum : ergo (infero) quia amatum unitur etiam amanti, æquè amatum possidebit amantem : ergo in amore utrumque extremum reciprocè sese possidebunt. Hanc non concedunt consequentiam : ergo unio ùt talis non facit unum possidens extremum, & aliud extremum possessum, aliàs unio inter partes in-

integrales quantitatis unam faceret partem posſidentem, & alteram faceret poſſeſſam: ergo nihil valet argumentum ex unione amoris inferens poſſeſsionem ex parte amantis, cùm æquè ſit unitum amatum cum amante, ac amans cum amato. Quid ergo?

Reſp. nunc facilè aſsignando oblatam nuper diſparitatem inter unionem intellectivam, & affectivam, quòd unio intellectiva, eſt poſſeſsio ex parte operantis, hoc eſt, intelligentis: quia unit ſibi objectum, trahendo illud ad ſe, & à ſe poſsidendum tamquam ſuum, atque *activè* intelligendo; unio verò affectiva eſt poſſeſsio ex parte rei operatæ, hoc eſt, rei amatæ: quia res amata unit ſibi amantem, trahendo illum ad ſe, & à ſe poſsidendum, vel capiendum, atque *paſsivè* ſe habendo, & ideò dicitur amans *amore captus*. In utraque unione datur poſſeſsio; hæc autem inverſo modo: nam in cognitione eſt poſſeſsio ex parte activè ſe habentis, id eſt intelligentis, in amore ex parte paſsivè ſe gerentis, id eſt rei amatę. In præſenti quæſtione loquuntur tum Thomiſtæ, tum Scotiſtæ de beatitudine illa, quæ, cùm ſit poſſeſsio, conſiſtat in operatione; atque in hoc omnes convenimus. Sed cùm poſſeſsio, quæ eſt ex parte rei amatæ, non conſiſtat in operatione, ſed in paſsione, hoc eſt, in eſſe amatam, ideò hujusmodi poſſeſsio non eſt ad rem præſentem, de qua agimus, quæ in aliqua operatione vel intellectus, vel voluntatis conſiſtere debere, ex num. 5. nunc ſupponimus: debet ergo eſſe poſſeſsio intellectiva, quæ per operationem exercetur.

14 In ſumma, beatitudo formalis non conſiſtit in poſſeſsione paſsiva Beati, qualis eſt affectiva, ſed in activa, qualis eſt intellectiva. Nec etiam conſiſtit in unione út tali: nam unio ùt talis præciſivè ab actione, vel paſsione, ſicut non facit unum extremum magis unitum, quàm aliud, ita nec facit unum magis poſsidens, vel poſſeſſum, quàm alterum, conſequenterque non eſt de ejus ratione facere beatum, quamvis ſit requiſitum neceſſarium. Et per has duas notulas, appendices hujus ſolutionis, habes quo ſummatim innumeras contra concluſionem confringas objectiones.

15 Obſ. 4. In illo actu debet conſiſtere beatitudo, cui magis repugnat averſio à Deo (& conſequenter privatio poſſeſsionis illius) ſed averſio à Deo magis repugnat amori fruitivo, cum hoc enim immediatè phyſicè opponitur: (quia hic eſt converſio in Deum, non autem cognitio) ergo in amore conſiſtit fruitivo. Reſp. quòd, licèt averſio à Deo opponatur *immediatiùs* amori, non autem *magis* huic, quàm cognitioni: nam huic opponitur radicaliter, quatenùs, ſcilicèt, radicat oppoſitionem cum amore, & *propter quod unumquodque eſt tale, & illud magis*.

16 Obſ. 5. Deus eſt objectum beatitudinis ſub ratione *boni*, terminat enim illam ſub ratione *ultimi finis*, quæ coincidit cum ratione boni,

ni ; sed causalitas ultimi finis consistit in actu voluntatis : ergo in hoc consistit beatitudo formalis. Dist. maj. est objectum *quod* , & materiale sub ratione *boni* , conc ; est objectum *quo* , seu formale , nego maj. & dist. imbibitam illius : Ratio ultimi finis terminat ùt ratio *quæ* beatitudinem , conc ; út ratio *sub qua*, nego imbibitam majoris , conc. minorem , & nego conseq. Verum est , quòd ratio boni , & ultimi finis sunt objectum beatificum , vel beatificans , non tamen sub ratione talium , sed sub ratione veri , & possessibilis. En exemplum : objectum Methaphysicæ est omne ens, & consequenter bonum : nam & bonum est ens , non tamen est objectum ùt bonum , sed út verum. Sic ergo in præsenti.

17 Obs. 6. Beatitudo debet consistere in actu perfectiori , & appetibiliori ; hic autem est amor amicitiæ , qui actus est voluntatis. Hæc minor prob. nam amor amicitiæ respicit , & amat Deum propter Deum , & quia bonum est Deo: visio verò respicit illum , quia bonum est beato ; sed hic actus longè superatur ab illo : ergo in illo, non in hoc consistit. In cujus testimonium est , quòd plures Sancti, ùt Moyses , Paulus , Ignatius , & alii gloriam abdicabant videndi Deum , ùt plus Deus amaretur, appetentes plùs amorem Dei, qui bonum est Deo , quàm visionem ejus, quæ bonum erat ipsis : ergo appetibilior , atque perfectior est amor Dei fruitivus , quàm actus illius intuitivus.

18 Argumentum hoc specie tenus est difficile , si adnotetur, nos in præsenti non loqui de beatitudine Dei , sed de nostra. Et quidem fatemùr , quòd Deo plus obsequii, plus boni , plusque beatitudinis accrescit (quo potest modo) ex amore ipsius propter ipsum , quàm ex visione ipsius , sistendo in præcissa ratione visionis , cùm hæc non ad ejus bonum attendat accrescendum, sed ad ejus bonum videndum , atque possidendum ; cùmque de hac loquamur in præsenti , abs re est, quòd sit appetibilior , vel perfectior altera. Cæterúm vel sic negamus , amorem esse perfectiorem, & appetibiliorem : tum ob rationes à N. Complut. in de Anima fussas quæst. ultima , ubi præfertur intellectus voluntati : tum quia tota perfectio amoris in visione radicatur beatifica , quæ , nisi proponeret , dictaretque voluntati illud esse summum bonum , summè esse appetendum , atque amandum, numquam appeteretur sic , nec amaretur. Ideò studio diximus suprà de visione , *sistendo in præcissa ratione visionis* : si enim sumatur ùt dirigens, & practicè dictans Deum amandum esse summè propter Deum , & ut hoc fiat in obsequium Dei , & ùt bonum Deo est , prout sic tota perfectio amoris refunditur , atque radicatur velut in causa in visione beata , atque ideò sub hac ratione confitendum est, hanc illum excedere. Nec exempla Sanctorum urgent, imò nostram confirmant assertionem: si enim in ipsis non præcederet cognitio , & dictamen intellectus

practicum præferendi, quod est obsequium Dei, hujusque beatitudinem suæ propriæ, numquam illam prædiligerent, & suam abdicarent.

19 Obs. 7. In illo actu debet beatitudo consistere, qui est ultima perfectio totius processus beatifici; hic est amor Dei fruitivus. Hæc minor prob. Ille actus debet esse, qui Beatorum satiat appetitum; at hic non satiatur per solam Dei visionem, imò inquietus esset, si præter visionem non frueretur per amorem: ergo in amore, non in visione terminatur processus beatificus.

Retunditur argumentum contra illud objicientes. Delectatio de Deo possesso est ultima Beati perfectio, & tamen juxta adversarios non pertinet ad essentiam beatitudinis, sed subsequitur ad illam: ergo ineptè inferunt ex hac ratione in amore consistere debere. Pro omnibus resp. quòd essentia beatitudinis in ea perfectione stare debet, quæ assecutio est summi boni: hæc autem assecutio substantialiter, & methaphysicè concepta in sola completur visione, quod non tollit, quominús ultrâ eam aliæ subsequantur necessariò perfectiones, quæ ipsam supponant constitutam essentialiter, eamque circumornent, compleant, & perficiant accidentaliter, atque id genus sunt amor, fruitio, delectatio &c. Neque hinc sequitur inquietudo in appetitu Beati: quia inquietudo solùm daretur in eo, si non haberet, undè posset saciari adæquatè ejus duplex appetitus, scilicèt, videndi, & amandi Deum; suppositа autem Dei visione, & possessione, jam habet Beatus, undè possit illum amare, frui, & delectari: ergo non manet inquietus.

20 Obs. 8. D. Anselmum lib. 2. *Cur Deus homo* cap. 1. ibi: *Perversus ordo est amare, ut intelligas; rectus verò intelligere; ut ames.* Ex quo sic: ergo cognitio, seu visio beatifica ordinari debet ad amandum, non amor ad videndum; sed beatitudo, quippequæ perfectissimus est actus, is debet esse, ad quem cæteri ordinantur: ergo, si ad amorem ordinatur visio, in illo consistet beatitudo potiùs, quàm in hac.

Resp. Doctrinam Ansel. explicando quoad primam partem, (ex qua patebit ad secundam) perversus ordo est amare ut intelligas, loquendo de ordine, vel ordinatione præcedentiæ aut præferentiæ, conc; de ordinatione per modum complementi, nego majorem, & dist. min. is debet esse, ad quem cæteri ordinantur tamquam ad præcedentem, vel præferentem, conc; tamquam ad ultimò complentem, nego min. & conseq. sub dist. data. D. Anselmus solúm damnat, quòd diligere sit propter intelligere, quatenùs dilectio sit prior, quàm intellectio prioritate præcedendi in duratione, vel præferendi in dignitate, non verò quod diligere sit propter intelligere ultimò complendum in ratione beatitudinis completæ, & adæquatæ: quamvis enim dilectio intellectionem subsequatur, ordinatur ad hanc tamquam complementum

rum illius haud secus, quàm dispositiones subsequentes physicæ, proprietates, & accidentia subsequuntur substantiam, vel essentiam, & tamen ordinantur ad eam perficiendam, & ultimò complendam: & hoc idem facit dilectio fruitiva Dei respectu beatificæ cognitionis, quam quidem perficit, & complet ultimò haud quidem substantialiter, sed accidentaliter, ut in utraque linea maneat beatitudo completa, & terminata.

DUBIUM II.

UTRUM BEATITUDO SIT AB INTRINSECO inamissibilis?

21 INter proprietates beatitudinis una est perpetuitas, de qua in præsenti inquirimus, an conveniat Beatis ab intrinseco? Pro quo supponimus, dupliciter posse aliquid esse defectibile: uno modo quatenùs Deus suspendat suum rei conservativum concursum, & sic omnis creatura est defectibilis per intrinsecam capacitatem ad talem suspensionem. Alio modo quatenùs in se habet aliquod principium intrinsecum corruptionis positivè petens à Deo non conservari, ùt inquit D. Thom. 1. p. q. 50. art. 5. ad 3. & de hac amissibilitate est præsens difficultas. Pro qua duo ultrà supponenda sunt: Primum, quòd beatitudo saltim ex pacto Dei, seu extrinsecè est inamissibilis: id quod ex pluribus constat Sacræ Scripturæ locis. Duo pro mille hæc suppetant. *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum.* (Ioan. 17.) Et: *Ibunt justi in vitam æternam.* (Matth. 25.) Secundum, quòd beatitudo ex influxu nullius causæ creatæ extrinsecæ est amissibilis: est enim superior ad omne agens creatum, ab illoque independens: ergo

SIT NOSTRA CONCLUSIO.

22 VIsio beata, seu beatitudo est ab intrinseco inamissibilis. Sic contra Scotum in 4. dist. 49. q. 6. D. Thomàs, ejusque Discipuli. Prob. 1. ex ipso 1. 2. q. 5. art. 4. in corp. ibi: *Si verò loquamur de beatitudine perfecta, quæ expectatur post hanc vitam, sciendum, quòd Origenes posuit (quorumdam Platonicorum errorem sequens) quòd post ultimam beatitudinem homo potest fieri miser; sed hoc manifestè apparet esse falsum.* Idem D. Thom. 1. p. q. 10. art. 3. annumerat beatitudinem inter entia ab intrinseco immutabilia, & consequenter perpetua. Et art. 5. ad 1. docet, eam mensurari non tempore, nec ævo, sed æternitate participata, quæ signa sunt ejus intrinsecæ indesinentiæ.

23 Prob. 2. ratione ipsius: de ratione est beatitudinis, quòd omne desiderium compleat, & satiet, omnemque miseriam, sed vel hujus timorem omninò expellat; atqui hos effectus non causaret beatitudo amissibilis: ergo est inamissibilis. ¶ Dices: hos effectus adesse ex vi Decreti Dei super indesinentia vitæ æternæ. Sed contra, nam Decretum Dei est quid extrinsecum beatitudini: hæc au-

autem, vel non est beatitudo perfecta in se, & ratione sui, vel debet habere in se, & intrinsecè aliquid, quod aquietet appetitum, timoremque expellat desinentiæ; aliàs, & ex Decreto solùm esset inamisibilis, non distingueretur in hoc à rebus corporalibus corruptibilibus, quæ, si Decretum Dei accedat super illis conservandis, etiam erunt indefectibilia, quod, quòd dicatur, est indignum.

24 Prob. 3. ratione ejusdem Sancti: Si beatitudo esset amisibilis, vel esset ex parte Dei, vel ex parte Beati; neutrum dici potest. Prob. prima pars minoris: subtratio visionis beatificæ juxta præsentem providentiam est maxima pœna, & inter omnia tormentorum genera maximum tormentum, testibus damnatis; sed hoc tormentum Deus nulli infligit creaturæ, nisi in pœnam alicujus culpæ, quæ in Beato nequit esse: est enim etiam ab intrinseco impeccabilis, út dub. 4. dicemus: ergo tenet prima pars. Prob. 2. Beatus nequit deficere ratione animæ, nec intellectus: sunt etenim ab intrinseco incorruptibiles; neque ratione gratiæ consumatæ, quæ nullum patitur contrarium; neque ratione luminis, quod proprietas est gratiæ consumatæ: & ideò sicut illa indefectibile; neque ratione visionis: hæc enim necessariò sequitur ad intellectum lumine gloriæ perlustratum; nec demùm ratione voluntatis, quæ à videndo, & fruendo Deo vellit desistere; quia nulla voluntas vult carere summo illo bono, quo majus est nullum, quodque nullum incommodum, vel fastidium generat in sui fruitione; sed præter hæc capita nullum est aliud assignabile pro desinentia beatitudinis: ergo ex nullo potest hæc amitti.

ENNODANTUR ARGUMENTA.

25 Obs. 1. Visio Pauli in via ejusdem fuit speciei, ac visio Beatorum est in patria; sed visio illius amissa fuit: ergo & istorum visio amitti potest. Resp. 1. (probabiliter) esse quidem utramque visionem ejusdem speciei; amissam verò fuisse visionem Pauli per miraculum, non ab intrinseco visionis. Resp. 2. (æquè probabiliter) nego maj. quia visio Beatorum est per modum habitus; visio verò Pauli per modum dispositionis ortæ ex auxilio superno transeunte. Undè non tenet paritas.

26 Obs. 2. Lumen gloriæ, & visio oriuntur à gratia; sed hæc est amisibilis: est enim ejusdem speciei gratia in patria, ac gratia in via, & hæc est amisibilis: ergo & illa. Resp. negando paritatem: gratia enim patriæ addit supra gratiam viæ quemdam intrinsecum modum, ratione cujus participat de æternitate, esse, sicut hanc, perpetuam, & immutabilem, atque id genus est lumen, quod ad ipsam sequitur út passio, & consequenter visio, quæ ad hoc sequitur necessariò.

27 Obs. 3. Nihil est aliud perpetuitas, quàm existentia perpetuò continuata; sed existentiam beatitudinis continuari est per accidens: accidit

cidit enim rei existere, seu existentia : ergo potest non continuari, ac proindè deficere potest, & amitti. Hoc argumentum probat nimis, scilicèt, nihil esse ab intrinseco incorruptibile, & consequenter nec Angelos, quod tamen est falsum. Deindè resp. quòd existentia in tantúm dicitur accidere essentiæ, in quantùm contingenter à Deo fuit producta ; semel tamen communicata, cùm nihil sit in aliquibus entibus, utì in Angelis, Animabus &c exigens positivè corruptionem, nec detur agens creatum illorum corruptivum, perpetuò erunt, & indesinenter existent. ¶ Ex quo tamen, ne inferas perpetuitatem esse prædicatum essentiale beatitudinis, sed solùm naturaliter indefectibile: quia ex quo subsequitur ad essentiam, supponit hanc constitutam, & solúm habet modum proprietatis; ex quo verò non adest, undè desit, erit in æternum. Atque ita sentiunt Godoy, a S. Thoma, & alii.

DUBIUM III.

UTRUM AMOR (ET CONSEQUENter delectatio) *necessariò sequatur ad visionem Dei claram?*

28 DEfactò sic fieri constat ex illo Joan. 16. *Gaudium vestrum nemo tollet à vobis.* Difficultas est, an juxta providentiam ordinariam possit Beatus ab his cessare operationibus, & elicere contrarias? Scotus cum suis Discipulis affirmat ; D. Thom. cum suis negat, cum quibus sit

NOSTRA RESOLUTIO:

29 VOluntas Beati necessariò, tam quoad exercicium, quàm quoad specificationem, amat Deum (Idem dic de delectatione, quæ amorem committatur) Ita D. Thom. 1. 2. q. 4. art. 4. ad 2. & q. 10. art. 2. ibi: *Illud solum bonum, quod est perfectum, & cui nihil deficit, est tale bonum, quòd voluntas non potest non velle, quod est beatitudo: ergo.*

30 Prob. 2. ratione : nam voluntas tunc necessitatur utraque necessitate ad amandum, quando nulla apparet ratio mali in objecto, nec molestia in ejus exercitio; sed suppositа visione beatifica, Deus repræsentatur ùt summum undequaque bonum (neque enim error circa hoc compatitur cum illa) aliàs nulla molestia, fastidium, lassitudove in eo amando, imò summa delectatio in eo diligendo accipitur : ergo necessariò utroque modo diligitur. Major est certa, minor quoad primam partem clara, quoad secundam patet: quia Beatus non utitur, sicut viator, conversione ad phantasma ta pro videndo Deo, nec potentiis sensitivis, quæ agendo fatigantur : ergo nullum sentit incommodum in diligendo Deum.

¶ Confirmatur : nam ad eliciendos actus contrarios, vel suspensionem illorum, requiritur indifferentia judicii ex parte intellectus practicè dictantis contrarium facere, vel omittere; sed judicium intellectus fulciti lumine gloriæ necessariò

riò, & practicè dictat Deum esse amandum, nec ab hoc esse vacandum. Hæc minor prob. judicium est secundùm objectum, hoc autem beato repræsentatur determinatè bonum quoad esse, & quoad actu amari: ergo nequit ab intellectu inspici cum indifferentia.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

31 OBb. 1. D. Augustin. in Enchirid. cap. 105. ibi: *Aut voluntas non est, aut libera dicenda est.* Et lib. 5. de Civit. Dei: *Si aliquid est necessarium, non est voluntarium.* Adde D. Thomam q. 22. de Verit. art. 6. & alibi docentem, voluntatem à nullo objecto necessitari quoad exercitium: ruit ergo concl. Resp. 1. SS. Doctores loqui de Voluntate viatoris: Resp. 2. ad D. Augustin. solùm petere libertatem oppositam coactioni, quæ coactio non habet locum in amore patriæ, qui licèt necessarius, sine ulla coactione, urgentia, violentiavè in Deum fertur amandum. Resp. 3. ad eumdem, quòd, ut voluntas libera dicatur, sat est, si in aliquibus, licèt non omnibus, libera sit actibus. Sed replicabis contra hanc ultimam resolutionem, et

32 Obs. 2. ex ea, & ex nostra sequi conclusione, quòd voluntas, una cùm sit, potest se exercere per actus oppositos, & specificè diversos, scilicèt, liberos út in via, & necessarios ùt in patria, quod non accommodatur ejus unitati potentiæ; ergo ruit conclusio, atque responsio. Hoc argumentum, quod aliàs extollunt Scotistæ, in ipsos retorquetur: ipsi enim saltim nobis concedunt necessitatem in Beatis quoad specificationem, hoc est, quòd licèt possint non amare Deum, non verò possunt odisse eum: ergo operatur voluntas necessariò quoad specificationem in patria; sed in via operatur liberè quoad specificationem: potest enim & amare, & odisse Deum: ergo incidunt Scotistæ in Scillam, quam nobis objiciunt ne incidamus. Sed

Resp. facilè, quòd voluntas operatur regulata per propositionem intellectus: si autem hic varietur in proponendo, quid mirum, quòd & voluntas varietur in amando? Casus frequentissimus est. Idem objectum in via, si ab intellectu proponatur ùt bonum, & practicè amandum voluntati, necessitatur hæc illud amare, si vult circa illud exerceri; at ipsummet, si antea, vel postea proponatur sub ratione mali, illud odisse cogitur. Ecce voluntatem immutatam in se, & tamen ratione diversæ propositionis intellectus, diversos, & oppositos actus elicientem: ergo non repugnat, quod impugnat argumentum circa oppositionem, & specificam actuum distinctionem unius potentiæ, quandò actus sunt, út in præsenti supponimus, inadæquati, qui aliàs in aliqua ratione conveniunt omnibus communi.

33 Præterquamquòd negamus specificè differre actus liberos, & necessarios ejusdem potentiæ circa idem objectum, v. g. Deum. Solùm enim est inter illos distinctio

mo-

modalis orta ex diverso modo proponendi objectum liberè, vel necessariò diligendum. Undè voluntas nostra non est magis libera, quàm necessaria, sed utrumque ex æquo juxta modum, quo ipsi proponatur ab intellectu objectum attingendum: & sicut ipsa non variatur specificè ex diverso modo, quo ab intellectu, ut operetur, inducitur, sic nec actus ab ipsa eggredientes erunt in specie distincti, sed solùm in modo procedendi circa ipsos.

34 Obs. 3. Propterea fruitio, & amor necessariò ad visionem sequerentur, ut Beatus plenè satiaretur; sed hæc ratio non est: nam & ipse appetit videre Deum, quantùm videt ipsum elevatissimus Spiritus; (habet enim potentiam obedientialem ad id, & aliàs est valde sibi commodum) & tamen hoc commodo privatur sine præjudicio facietatis beatificæ: ergo posset sine illo, privari amore Dei, adhuc post visionem ejus. Resp. appetitum videndi Deum utcumque, suppositа potentia obedientiali, elevatione, & Dei cognitione, esse necessarium, necessariòque implendum, ne insatiata maneat potentia ad eum videndum creata, & elevata, aliàs frustrà Deum illam ad se videndum crearet, elevaretque. Hic autem appetitus, cùm reguletur per gratiam, ejusque prudentiam supernaturalem, non plus gloriæ appetit, quàm Beatorum exigunt merita, quæque gratiæ respondet eorum. Undè, sicut homuntius exigui corporis non appetit vestem (aliàs ampliorem, & prætiosiorem) respondentem grandi, faciaturque veste, licèt contracta, & angusta, accomodata verò suo corpusculo, sic de Beatis, proportione servata, discurrendum est.

DUBIUM IV.

AN BEATUS EX VI VISIONIS REDDATUR ab intrinseco impeccabilis?

35 SUpponendum est, Beatum ab extrinseco, hoc est ex Decreto Dei, esse impeccabilem juxta illud Apoc. 22. *Et omne maledictum non erit amplius.* Difficultas est, an & ab intrinseco? Quo in sensu sit

NOSTRA RESOLUTIO:

36 DIcendum est, Beatum esse ab intrinseco impeccabilem. Est contra Scotum, & juxta D. Thom. quem sequuntur communiter Theologi. Prob. 1. ex ipso, tum q. 24. de verit. art. 9. tum 1. 2. q. 4. art. 4. ubi ait, quòd *beatitudo nequit esse sine recta voluntate*: ad peccandum autem à rectitudine illius declinare opus est: ergo incompatibile est peccatum cum beatitudine.

37 Prob. 1. rat. quia, sicut non datur libertas, nisi præcedat indiferentia judicii, sic non datur potentia peccandi, si non datur in intellectu judicium defectuosum; sed hoc in beato repugnat. Hæc minor prob. judicium esset defectuosum, si bonum undequaquè bonum, hoc est, bonum in esse, & bonum in ama-

amari proponeretur ab intellectu ùt desserendum, vel cum indifferentia circa amandum; sed Beato proponitur bonum undecumquè bonum, & undecumquè exercitè amandum. Hæc prob. min. nam essentia divina repræsentat hoc bonum intellectui; sed essentia divina non illud repræsentat, ùt desserendum, nec cum indiferentia ad amandum, út ex se patet, & probavimus dub. antec. ergo non datur in illo judicium defectuosum: ergo nec potentia ad peccandum.

38 Prob. 2. In visione beata sic Deus proponitur videndus, ut cuncta etiam proponantur ordinatè amanda propter ipsum, & in ipsum dirigenda; sed cum hoc non stat, nec stare potest peccatum: hoc enim in contraria consistit deordinatione: ergo. ¶ Adde, quòd ad visionem necessariò sequitur amor Dei super omnia perfectissimus, & indesinenter exercendus; sed implicat cum hoc amore Dei odisse Deum: ergo & peccare: cùm omne peccatum sit, virtualiter saltim, odium Dei.

39 Pro majori horum intellectione, & objectionum solutione, nota, quòd, dum dicimus Beatum ab intrinseco impeccabilem, per ly *ab intrinseco* nollumus intellectum iri essentialiter absolutè, sed essentialiter ex suppositione, hoc est, ùt Beatus est: & sub hac consideratione asserimus, ipsum non habere potentiam antecedentem, seu in sensu diviso ad peccandum: quia tunc habet locum sensus divisus, & potentia antecedens, quandò id, quod determinat ad unum extremum, non se tenet ex parte actus primi, & hujusmodi est physica præmotio, quæ supponit actum primum expeditum ad utrumque, sed tamen efficaciter, & determinatè movet ad hunc præ alio actum secundum eliciendum. Propositio verò intellectus dictans, & ducens voluntatem pertinet ad actum primum ejus: quia radicat illum, & in tantúm voluntas potest operari sic, vel sic, in quantùm sic, vel sic proponitur ipsi per intellectum, quid in praxi sit operatura. Ex quo oritur, quòd Beatus nec in sensu diviso potest peccare: quia impeditur actus primus ad peccandum. Nisi intelligas per ly *in sensu diviso* sensum divisum à beatitudinis statu; sed tunc quid mirum, si Beatus jam non est? Vide pro horum ampliori confirmatione tract. 12. de Ang. disp. 3. dub. 7.

ARGUMENTORUM SOLUTIO.

40 OBS. 1. De essentia libertatis est potentia ad peccandum; sed in Beatis non destruitur libertas: hæc enim commitatur naturam, quæ in gloria non destruitur, sed perficitur: ergo. ¶ Adde, potentiam peccandi consequi ad facturam rei ex nihilo, quæ semper etiam Beatos afficit: ergo semper possunt peccare. Resp. neg. maj: solùm enim est de essentia libertatis potestas ad actum, vel omissionem actus, quæ omissio sæpè non est peccatum, ùt liquet in libertate Dei, Christi, & Angeli

in

in primo instanti. Verum est, quòd in Beato nec libertas est ad omissionem amandi Deum ; at hoc est ratione status , in quo deest judicium indiferens circa omissionem, non ratione suæ essentiæ, quæ semper eadem , & libera est ; impeditur verò ratione status accidentalis sese liberè gerere ex defectu judicii indiferentis necessariò requisiti. Et hac de causa , (satisfit Appendici) quamvis sit Beatus ex nihilo factus, nequit peccare : debet enim factura ex nihilo , ut inferat potentiam exercitam peccandi , connotare , & præsupponere judicii indifferentiam tamquam requisitum essentiale. Aliam solutionem vide in N. Paulo n. 70. ex D. Thom. q. 24. de verit. art. 8. ad 4. dessumptam.

41 Obs. 2. Potest Deus, ùt supremus Dominus , imponere Beato præceptum circa omnia objecta sibi attingibilia , ut ipsa reapse attingat, vel omittat ; quo imposito , negare etiam auxilium efficax , ut illud impleat , & tunc quidem peccabit: ergo non est impeccabilis. Aliorum prætermissa , non autem improbata, solutione , negamus casum , & assumptum argumenti. Tum quia Deus nequit præcipere impossibilia: impossibile autem est , quòd , deficiente actu primo , vel aliquo ex parte ipsius se tenente , ùt est indifferentia judicii , possit voluntas aliquid velle , vel nolle contra id, quod ipsi præcipitur , vel inhibetur : tum quia Deus nequit contraire sibi , dum ex una parte urget ad aliquid , & ex alia potentiam antecedentem præpedit per dictamen practicum contrarium , quod nequit non formare intellectus ad præsentiam essentiæ divinæ clarè visæ , luminisque gloriæ haud minus efficaciter inferentis visionem, & amorem Dei , ac illam infert præmotio physica.

42 Obs. 3. potest Deus de sua absoluta potentia beatificare ad tempus aliquem , & in illo illi revelare , quòd , transacto , & in statum reversus viatoris , peccabit , & peribit in æternum. Quo in casu posset ille desperare , & odio habere Deum , quia ipsum in æternum damnaturum : ergo non est impossibile methaphysicè , quòd Beatus peccet. Facilè resp. concedendo hypothesim , & itidem quòd Beatus posset desperare , sicut de Viatore in simili casu diximus tract. 14. de spe disp. 2. dub. 7. Negamus verò , quòd peccaret , & potiori jure , quòd posset odisse Deum. Non peccaret : quia deficeret judicium prudentiale repræsentans objectum consequibile , & probabiliter consequendum. Non odisset Deum, imò illum sumoperè laudaret ùt justum judicem , seseque illius libenter conformaret voluntati : nam hoc dictaret exequendum summa perfectio , & suæ conscientiæ rectitudo.

DUBIUM V.

QUOT , ET QUÆ DOTES CONFERantur animæ beatæ : sintne habitus , & qualiter distincti?

43 PRæsens , & sequentia dubia in modum plus doctri-

doctrinæ, quàm methodo innitentes scholastica, versabimus: quia ex una sunt parte scitu digna, ex alia verò non ea sunt difficultate obnubilata, nec utilitati ad Theologum agentes ita necessaria, ut non plùs Cathechesis instar ad instructionem parvulorum exponi mereantur, quàm studio agi polemyco, seu academico, hinc, & inde in pro, & contra rationes controversim excitante.

44 Dos igitur sic per D. Thom. in 4. dist. 49. q. 4. art. 1. per analogiam ad dotem sponsæ in Matrimonio carnali collocandæ describitur. *Perpetuus ornatus animæ, & corporis, vitæ sufficiens, in æterna beatitudine jugiter perseverans.* Per ly *corporis* etiam doti corporis ampliatur explicandæ isthæc descriptio. Per ly *vitæ sufficiens* sufficientiam intellige, ut vitam agat Beatus sufficientem, hoc est respondentem suo statui. Reliquæ particulæ explanatione non indigent.

PRIMA RESOLUTIO.

45 TRes (Relictis aliis donis, de quibus sub controversia est, sintne dotes) communiter assignantur animæ beatæ, & Christi sponsæ ornatui beatifico, scilicet, *visio, comprehensio, & fruitio.* Ita D. Thom. pluribus in locis, sed præcipuè loco nuper relato, & 1. p. q. 12. art. 7. ad 1. & 1. 2. q. 4. art. 3. quem sequuntur communiter Theologi. Prob. 1. rat. nam tot refert, dentur dotes in Patria pro desponsatione perfecta, & consumata, quot dantur in via pro imperfecta, & inchoata; sed in via tres solùm assignantur, scilicet, fides, spes, & charitas (hæc enim sunt quæ singulariter, & immediatè respiciunt Deum ùt objectum, & sponsum) ergo tres etiam debent esse in Patria dotes perfectissimæ, quæ pro imperfectis viæ sufficiantur; sed aliæ sunt nullæ, quibus propriùs adaptetur munus dotis, quàm supradictis, *visio, comprehensio, fruitio.* Hæc minor prob. Illæ propriùs pro imperfectis sufficiuntur dotes in Patria, per quas Beatus sine imperfectionibus, quibus attingebat Deum in via, attingit in Patria; sed ab his desnudatur media visione clara, comprehensione secura, & fruitione perfectissima. Hæc minor suadetur: nam obscuritas fidei de medio tollitur per claritatem visionis: spes incerta per possessionem, seu comprehensionem securam objecti Dei sperati, omninò disparet: charitas demùm in quantùm defectibilis, & tentationibus concussa per fruitionem perpetuam nullis periculis obnoxiam, nullis tentamentis agittatam, casibusque nullis amissibilem cessat: ergo vera est minor.

SECUNDA RESOLUTIO.

46 EX dotibus, visio, & fruitio habent rationem habitus, seu principii habitualiter influentis in beatitudinem. Sic D. Thom. in addit. ad 3. partem q. 95. art. 2. in corp. ubi refert sententiam asserentium, quòd beatitudo

non

non distinguitur realiter à dote, *sed hoc* (inquit) *non potest esse* (*ut videtur*) *cùm beatitudo in operatione consistat, dos autem non sit operatio, sed magis sit qualitas, vel dispositio quædam.* Et paulò inferiùs addit : *Sed dotes dicuntur habitus, vel dispositiones.* Expresiùs ipsum docet ibidem ad 3. *Visio dupliciter potest accipi : uno modo pro ipso actu visionis, & sic visio non est dos, sed ipsa beatitudo. Alio modo pro habitu, à quo talis operatio elicitur ::: & sic est dos, & principium beatitudinis : & similiter dicendum est de fruitione.*

¶ Ex his ultimis verbis, in quibus solùm fruitionis meminit, & aliis 1. 2. q. 4. art. 3. in corp. & ad 3. infertur primò : *Comprehensionem* non esse habitum, sed vel nec actum : inquit enim ibi : *Comprehensio est quædam habitudo ad finem jam habitum. Undè etiam ipsa visio, vel res visa, quæ præsentialiter adest, objectum comprehensionis est*, quod pluries ibi repetit.

47 Infertur 2. quòd lumen gloriæ, & charitas (hæc autem non secundùm se, sed prout incipit pertinere ad statum, & permanentiam patriæ) rationem obtinent dotis: lumen quidem respectu intellectus, & charitas respectu voluntatis ; habent enim omnes assignatas in definitione conditiones, ut dotes sint animæ glorioſæ. Comprehensio verò, licèt non habeat rationem actus, vel habitus influentis activè: quia verò est habitualis respectus ad Deum præsentialiter (ùt inquit D. Thom. nuper laudatus) tentum, & comprehensum, & per hanc habitudinem transcendentalem (quæ saltim pro implicito dicit perfectionem) ornat voluntatem, ipsam à statu misero sperandi deducens, & ad felicissimum statum possidendi, atque gaudendi adducens : dicitur etiam, & est dos, ad ornatum voluntatis pertinens.

QUÆRES:

48 Utrum Christo, & Angelis conveniat habere dotes ? Respectu Christi respondet negativè D. Thom. in suplem. ad 3. p. q. 95. ad 3. ubi rationem reddit : quia, scilicèt, dos est donum collatum sponsæ, Christus verò non habet rationem sponsæ, nec secundùm divinitatem : quia secundùm hanc, nullam ad ullum exprimit subordinationem propriam sponsæ ad sponsum ; nec secundùm humanitatem : quia ad desponsationem opus est distinctione personarum, quæ inter Christum, & Deum minimè intercedit. Respectu verò Angelorum respondet ipse ibidem ad 4. affirmativè, licèt non ea proprietate, qua dictum est de homine : quia deest illis convenientia in natura cum Christo, quæ desponsatorum propria est, cùm natura Angelica à natura humana sit valdè dissentanea, ob cujus rationem contrariam, nempè convenientiam cum natura divina, potest illis desponsatio cum Deo accommodari.

DUBIUM VI.

QUOT SINT DOTES CORPORIS GLORIOSI : & sintne qualitates intrinsecæ?

PRIMA CONCLUSIO.

49 DOtes corporis glorioſi ſunt quatuor, ſcilicèt, *Subtilitas, impaſsibilitas, agilitas, & claritas.* Sic communiter Theologi : deduciturque ex illo Apoſt. 1. ad Corinth. 15. ubi ait: *Seminatur in corruptione, ſurget in incorruptione ; ſeminatur in ignobilitate, ſurget in gloria; ſeminatur in infirmitate, ſurget in virtute ; ſeminatur corpus animale, ſurget corpus ſpiritale.*

50 Prob. rat. quia eæ ſunt dotes corpori concedendæ glorioſo, quæ redimant illud à ſuis, quæ in via patitur, miſeriis, & imperfectionibus, quæque dirè, & indeſinenter illud aggravant, vel fœdant; ſed per dictas quatuor dotes ab omnibus his relevatur ærumnis. Hæc minor probatur : Omne corporis gravamen in hac vita eſt quoad *eſſe, permanere, operari, vel moveri* ; ſed quantúm ad *eſſe*, quod erat antea fœdum, obſcurum, & fortè horridum, vertitur per *claritatem* in pulchrum, tranſparens, & ſole fulgidius ; quantùm ad *permanere*, quod antea erat corruptibile, mortale, & per flatum aëris levem nonnulliès defectibile, vertitur per *incorruptibilitatem* in impaſsibile, perpetuum, & per infinita ſæculorum ſæcula extiturum, nullis moleſtiis obnoxium, nullis doloribus quaſſandum, nullis morbis ultrà macerandum. Deindè quantúm ad *operari*, quod erat hebes, pigrum, & deſidioſum in agendo, agitatur, & roboratur per *ſubtilitatem*, ut quæcumque obviantia operationi ſuæ rumpat, ſuperet, devellat. Demúm quod prius fuerat turpe, tardum, & in ſe movendo lentiſsimum, vertitur per *agilitatem* in celere, expeditum, & in movendo ad quamcumque diſtantiam citiſsimum : ergo omnes (vel quæ non, aſsignentur) imperfectiones, calamitates, & ærumnæ, quibus corpus in hac vita gravatur, per dictas quatuor dotes glorioſas omninò ceſſant, & diſparent.

QUÆRES I,

51 An hujuſmodi quatuor corporis dotes dimanent à gloria animæ : an vè à Deo immediatè cauſentur ? Reſpondet D. Thom. pluribus in locis, ſed præcipuè 3. p. q. 45. art. 2. & in ſuplem. q. 85. art. 1. reſultare ab anima glorioſa vèluti proprietates, probatque ex D. Aug. Epiſt. ad Dioſcor. ubi ait: *Tam potenti natura Deus fecit animam, ut ex ejus beatitudine redundet in corpus ſanitatis, & incorruptionis vigor.* Et de claritate Corporis Chriſti transfigurati aſſerit in dicta 3. p. quòd ab ejus anima dimanabat glorioſa. ¶ Nec eſt inconveniens (ſatisfit ſcrupulo) quòd gloria animæ ſit ſpiritualis, & ſupernaturalis ; dotes verò corporis materiales, (& probabiliùs, ùt infrà dicemus, naturales,) non inquàm, quia gratia etiam

eſt

est spiritualis, & nihilominus ab ea fluunt, tamquam proprietates, virtutes perficientes appetitum sensitivum, ùt temperantia, & fortitudo, quæ materiales quidem sunt. Et itidem sensus in homine dimanant aliquomodò ab intellectu, teste D. Thoma 1. p. q. 77. art. 7. quin obstet, quòd hic spiritualis, & illi materiales sint: ergo non est inconveniens &c.

QUÆRES II.

52 Utrum *subtilitas* tribuat corpori glorioso vim alia corpora penetrandi, quantumvis solida, ita, ut in eodem coexistant loco penetrans corpus, atque penetratum? Respondet D. Thom. in suplem. q. 83. art. 2. his verbis: *Corpus glorioſum non habebit ratione ſuæ ſubtilitatis, quòd poſſit eſſe ſimul cum alio corpore, ſed poterit eſſe ſimul cum alio corpore ex operatione divinæ virtutis*, & ratione hujus, inquit ibi ad 1. Corpus Christi, ad Discipulos januis intrasse clausis, & Corpus Matris in nativitate pertransisse, seu penetrasse. Potest tamen dici, quòd corpus glorioſum virtutem habeat moralem penetrandi quæque corpora, quatenùs, Deus, credibile est, quòd ad voluntatem, & placitum Beati hanc virtutem non negabit.

QUÆRES III,

53 Utrum oculus non gloriosus videre possit naturaliter claritatem corporis glorioſi? Affirmativè respondet D. Thom. in suplem. q. 85. art. 2. ad 1. ibi: *Dicendum, quòd gloriæ claritas erit alterius generis, quàm claritas naturæ, quantùm ad cauſam, ſed non quantum ad ſpeciem. Undè ſicut claritas naturæ eſt proportionata viſui, ita & claritas glorioſa*: ergo.

54 Sed dices: Claritas solis remissior est claritate gloriæ, & tamen nequit per visum naturalem naturaliter videri: ergo multò minus claritas Beati. Respondet ibidem D. Thom. ad 2. negando paritatem: nam claritas solis offendit visum per actionem physicam naturæ vehementem, & læsivam oculi, *calefaciendo, & diſſolvendo organum viſus, & diſgregando ſpiritus*; claritas verò glorioſa non sic operatur actione naturæ, sed animæ, id est intentionaliter, non physicè: *Et ideò*, concludit, *quamvis excedat claritatem Solis, tamen de ſui natura non offendit viſum, ſed demulcet.* ¶ Adnotat verò D. Thom. ibidem art. 4. quòd in potestate animæ glorioſæ est, quòd ejus corpus videatur, vel non videatur: quia quælibet actio, etiam naturalis, plenè subjicitur animæ beatæ ac proindè etiam actio emmittendi sui corporis speciem.

SECUNDA CONCLUSIO:

55 RElatæ quatuor dotes corporeæ non consistunt in aliquo favore Dei extrinseco, sunt verò qualitates intrinsecè inhærentes. Sic D. Thom. pluribus in locis, sed pro omnibus videatur ipse 3. p. q. 45. art. 2. ibi: *Dos nominat quamdam qualitatem immanentem corpori glorioſo*: ergo intrinsecam. Et prob.

ratione : quia , si non repugnat forma intrinseca creata , quæ ab intrinseco reddat hominem impeccabilem , non est cur repugnent similes formæ , quæ corpus reddant intrinsecè quatuor dotibus ornatum: ergo debent concedi corpori glorioso : huic enim perfectiones debent tribui , quæ illud magis à viæ , & vitæ terrestris imperfectionibus elongent.

UNICUM , ET QUIDEM URGENS argumentum contra hanc secundam conclusionem extricatur.

56 OBS. Si *impassibilitas* (idem intellige de reliquis) consistit in aliqua qualitate intrinseca , hæc , inquiro , est naturalis, vel supernaturalis ? Si naturalis, contra est primò : nam D. Thom. in 4. dist. 44. q. 1. art. 1. quæstiunc. 1. ait ; *Impossibile est dicere , quòd aliqua virtus naturalis , qualis est virtus corporis cœlestis , transferat corpus humanum ad proprietatem gloriæ , qualis est impassibilitas corporis glorioſi.* Contra secundò : nam ipse D. Thom. in 3. dist. 26. q. 2. art. 1. ad 4. ait: *Claritas hujus vitæ non est proportionabilis claritati Patriæ , sed alterius generis existens.* Contra tertiò : in suplem. q. 90. art. 1. ad 4. de claritate, & renovatione Universi in die judicii sic ait : *Illa dispositio novitatis non erit naturalis , nec contra naturam, sed erit supra naturam , sicut gratia , & gloria sunt supra animæ naturam.* ¶ Si supernaturalis , contra : Nam ipse D. Thom. in suplem. q. 85. art. 2. perspicuè contradicit , inquiens, quòd claritas gloriæ solùm quantùm ad causam ipsius , non verò quantúm ad speciem est distincta à naturali , ùt diximus suprà num. 53. ergo nec est naturalis , nec supernaturalis : ergo nulla est talis qualitas intrinseca.

57 Resp. ad argum. conformiter ad ea, quæ tract. diximus 12. de Ang. disp. 2. n. 77. primam dilemmatis partem admittentes , esse, scilicèt , dotem qualitatem naturalem : tum quia id satis perspicuè docet D. Thom. loco nuper relato; tum quia omne supernaturale specificatur à Deo , quod non verificatur de dotibus corporeis. Ad auctoritates in contrarium resp. 1. non eas esse intelligendas de supernaturalitate absolutè , & simpliciter tali , qualis est gratiæ , & gloriæ, sed de supernaturalitate secundùm *quid*, hoc est , naturali in se ; petente verò causam sui supernaturalem , ut eam petit vita miraculosè reddita defuncto , & visus restitutus cæco: atque id genus supernaturalis est natura dotum. Resp. 2. quòd istæ dicuntur à D. Thom. supernaturales, non quia sunt super omnem naturam creatam , & creabilem , quod opus est ad supernaturalitatem strictam , sed quia sunt supra conditionem , & naturam corporis humani , prout statum vialem percurrentis.

QUÆRES IV.

58 Utrum sensus externi exerceant suas operationes in gloria? De *externis* meditatò quæritur : nam de internis nulli est dubium , si semel

pro-

probetur, quòd aliquis externus illas exerceat. Nec dubium excitatur de operationibus vegetativis, ùt nutritione, augmentatione, propagatione &c. Tum quia ibi cessat finis earum: Nec exerceri queunt sine aliqua alteratione corruptiva, quæ illum dedecet statum perfectissimum. Nec eas oportet exercere in gloria titulo delectationum: quia hæ non licent, quando non sunt necessariæ. Pro quo vide D. Thom. in 4. dist. 44. q. 1. art. 3. quæstiunc. 4. ad 3.

59 Ad quæsitum ergo respondet D. Thom. in suplem. q. 82. art. 3. & 4. affirmativè. Prob. 1. nam hi sensus debent, quo meliori possunt modo beatificari; sed modus melior beatificandi potentias est media operatione, ùt patet in beatitudine animæ: ergo sic debent & sensus beari. Prob. 2. Corpus beatificatur: (& ad hunc finem dantur ei dotes) ergo etiam ejus corporeæ potentiæ, cujus operationes, præter decentiam, afferunt etiam honestam delectationem. Prob. 3. hi sensus servierunt animæ ad meritum: congruum ergo est, ut & ipsis detur aliquod præmium.

60 Prob. 4. Nam in Beatis ex una parte adsunt quinque sensus externi, integri, virtuosi, capaceque alicujus exercitii, & fruitionis; ex alia etiam sunt objecta sapida, appetibilia, & proportionata, ut attingantur: nam in primis respectu visus quis neget ibi objecta pulchra, perlucida, fulgentia? Respectu auditus quis illic non concedat canoras voces, cantus suavissimos, laudes festivas? Respectu odoratus quis ab illo Cœlesti Viridario odores exterminet fragrantes, suavissimos, jucundissimos? De his duobus ultimis, inquit D. Thom. in suplem. q. 82. art. 4. *quòd odoratus, & auditus erunt ibi in actu; sed gustus* (addit) *non erit in actu ita, quòd immutetur ab aliquo cibo, vel potu sumpto. Nisi fortè dicatur, quòd erit ibi gustus in actu per immutationem linguæ ab aliqua humiditate adjuncta, in qua continebitur suavitas.*

61 Demùm respectu tactus quis ab illa Cœlesti Patria releget corpora formosa, lenia, atque suavissima, cùm de Corpore saltim Christi palpabile fuisse narret Evangelica Historia? Ergo concedendum est & esse in gloria objecta sensibilia, & circa ea prædictos sensus exercere suas uniuscujusque respectivè operationes, & per hunc modum sibi complacere, & congaudere, ut beatitudo undequaque sit completa & perjucunda. Imò permulta alia objecta, tum spiritualia, tum sensibilia, quæ *nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt*, ibi esse, & futura esse perspicuè innuit raptus Apostoli 1. ad Corinth. 2. relatus.

62 Sed contra hæc insurges & dices: Inter potentiam, & objectum debet dari medium, per quod species objecti ad sensum transmittantur; sed super Cœlum Empireum hoc medium deest: super illud enim spatia solúm insident imaginaria, quæ reapse nihil sunt: ergo nequeunt sensus operari. Duplex

reſponſum admittit hæc objectio, ſcilicèt, vel quòd ipſum Cœlum ſit medium conductivum, quatenùs ſpecies deſcendentes uſque ad extremitates pedum objecti illas mittentis, tranſcurrant Cœleſte pavimentum uſque ad extremitates ſubjecti illas recipientis, èquibus ad ſenſum aſcendentes informent illum. Vel ita, ut Deus defectum ſuppleat medii per ſuam divinam virtutem, id, quod medium faceret, facientem. Sed adhuc pro complemento

QUÆRES ULTIMO,

63 Ad quam, vel quantam diſtantiam percipiant ſenſus externi in gloria ſua objecta? (Sermo eſt de viſu, qui perſpicatior eſt: de reliquis verò cum proportione diſcurrendum eſt.) Reſp. quòd, ſi corpora glorioſa ſint videnda, veroſimile eſt, ea ad quamcumque hujus mundi, (Cœlum, & terram ineludentis) diſtantiam eſſe reſpectu viſus glorificati viſibilia ita, ut ab Oriente in Occidens perſpicuè videantur, niſi fortè aliquod opacum interponatur corpus tranſcurſum interceptans ſpecierum: quia ad hoc mutuò ſe juvant ſumma viſus perſpicacitas, ſummaque claritas objecti. Si verò de aliorum corporum loquamur viſione, probabiliùs apparet, ad tantam diſtantiam non ſe extendere efficaciam viſus glorioſi ex defectu objecti non glorioſi.

64 Solet hìc inquiri, quid, & quotuplex ſit aureola; & quibus debeatur? Pro cujus ſufficienti intelligentia remittimus lectorem ad tractatum 11. de V. Maria diſp. 2. dub. 1. à n. 22. & quidquid illic de ea diximus, cum debita proportione, de reliquis Sanctis dictum eſſe volumus.

DUBIUM VII.

IN QUO CONSISTANT BEATITUDO ſupernaturalis, & naturalis hujus vitæ?

CONCLUSIO PRIMA.

65 Dicendum eſt 1. dari in hac vita beatitudinem ſupernaturalem: hancque in operatione conſiſtere intellectus. Ita D. Thom. 1. 2. q. 3. art. 5. ubi ait: *Beatitudo imperfecta, qualis hìc haberi poteſt, primò quidem, & principaliter conſiſtit in contemplatione.* Ratio ſumitur à paritate: nam beatitudo perfecta conſiſtit in operatione intellectuali: quia hæc eſt propriè poſſeſio, & aſſecutio ſummi boni: ergo etiam beatitudo imperfecta hujus vitæ: hæc enim eſt etiam poſſeſſio alicujus boni proprii hujus ſtatus.

66 Hæc autem operatio intellectus, in qua conſiſtit hæc beatitudo, non eſt ab intellectu in ſolidum accepto, ſed ab ipſo, medio habitu fidei, hacque per charitatem informata ita, quòd contemplatio conſiſtat eſſentialiter in actu fidei, intrante verò charitate per modum requiſiti, ut peccatum expellat: quod ſi abſit, nomen beatitudinis non meretur actus fidei. Ratio eſt: quia tunc poſsidet intel-

lectus ſummum bonum, quantum fas eſt in hac vita, quandò cum illo unitur perfectiori modo in hoc ſtatu. Hæc autem unio, inquit Miſticus Dr. S. Joan. à Cruce lib. 2. Aſcenſ. in Mont. c. 9. per fidem fit infuſam. ibi: *Y callado pueſto en Fè, la qual ſola es proximo, y proporcionado medio para que el alma ſe una con Dios: pues no hay otra diferencia, ſino ſer Dios viſto, ò creido.* Nunc ſic, ſed viſus Deus eſt objectum beatitùdinis perfectæ: ergo creditus erit objectum imperfectæ. Doctor Miſticus ebibiſſe videtur hanc doctrinam à Doctore Angelico, qui 1. 2. q. 3. art. 2. ad 4. ait: quòd *beatitudo in hominibus ſecundùm ſtatum præſentis vitæ eſt ultima perfectio ſecundùm operationem, qua homo coniungitur cum Deo.* Ehinc eſt, quòd, cùm contemplatio quantumvis altiſsima ſemper niti debeat in fide Theologica, à qua elicitivè procedit, actus fidei eſt, in quo beatitudo hæc conſiſtit.

SENTENTIA CONTRARIA PRIMÆ conclusioni

67 DEfenditur à Cano lib. 9. de locis, & aliis aſſerentibus, beatitudinem hujus vitæ ſupernaturalem conſiſtere in actu charitatis. Ratio eorum eſt: quia beatitudo vialis conſiſtere debet in actu hujus viæ, & vitæ perfectiſſimo; hic autem eſt charitatis, & conſequenter voluntatis juxta Apoſt. 1. ad Corinth. 13. *Major horum eſt charitas*: ergo non intellectualis. Diſt. maj. conſiſtere debet in actu perfectiſsimo in ratione aſſecutionis, conc; in ratione entis, nego maj. & conceſſa min. nego conſeq. Licèt actus charitatis excedat in hac vita actum fidei in eſſe entis, minimè verò in ratione poſſeſsionis; cùmque in hac conſiſtat beatitudo, ſive perfecta, ſive imperfecta, plus in operatione intellectus poſſeſsiva ſtabit beatitudo vialis ſupernaturalis, quàm in operatione affectiva voluntatis.

CONCLUSIO II.

68 DIcendum eſt ſecundò, beatitudinem naturalem eſſe poſsibilem. Hanc tenuerunt ſententiam antiqui Philoſophi, eamque lumine naturali cognoverunt, & evidenter demonſtrarunt. Ipſam expreſsè aſſeruit D. Thom. 1. p. q. 62. art. 1. ubi loquens de Angelis ſic ait: *Quantùm ad primam beatitudinem, quam Angelus aſſequi virtute ſuæ naturæ potuit, fuit creatus beatus.* Quam etiam beatitudinem naturalem quæſt. de Anima art. 1. homini concedit ùt poſsibilem.

69 Ratio eſt prima: In ordine naturali aliquis eſt ultimus finis aſsignandus, ùt per ſe notum eſt; (omnis enim creatura ad aliquem finem ultimum deſtinatur à Deo, vel fruſtrà (quod abſit) illam produceret,) ſed in aſſecutione hujus ultimi finis eſt beatitudo; & aſſecutio iſta poſſibilis eſt. Minor hæc quoad primam partem patet ex paritate beatitudinis perfectæ, & quoad ſecundam probatur: Tum quia omnis creatura dicit reſpectum ad ſuum finem

ultimum; sed impossibilis est respectus ad ultimum finem, qui assequibilis non est: ergo. Tum quia omnis creatura intellectualis habet appetitum innatum ad finem suum ultimum: si autem assecutio hujus esset impossibilis, vanus, & inutilis esset talis appetitus, & in vanum illi illum Deus ingereret, quod de Deo infandum est: ergo possibilis est assecutio ultimi finis naturalis.

70 Ratio est secunda, quia potest Deus creare hominem absque elevatione ad finem supernaturalem. Quis hoc neget? Ergo vel tunc maneret ordinatus ad finem solummodò naturalem, vel talis homo infelix necessariò esset, & pejoris conditionis, quàm creaturæ purè materiales, atque insensatæ, quæ nedum appetunt innatè suum finem ultimum, verùm & illum reapse assequuntur, & in illo insident, & requiescunt, nec alium finem ultimum (sive centrum) quærunt, ut meliùs requiescant; sed absurdum est postponere in hoc creaturam intellectualem purè materiali: ergo concedenda est illi sua requies, vel beatitudo naturalis.

SENTENTIA CONTRARIA HUIC SECUNDÆ conclusioni

71 Defenditur à Cano lib. 9. de locis, & Vazq. qui in hunc modum objiciunt primò: Non est possibilis, nec dicenda beatitudo naturalis, quæ cum summa est miseria conjungibilis; sed ea est conditio omnis creaturæ intellectualis, ut cum peccato sit læthali conjungibilis. Hæc minor prob. in Angelis malis, qui omnes habent perfectiones naturales, quas & boni; & tamen eas cum peccato conjungunt læthali, quod est summa miseria: ergo vera est minor.

Resp. concessa maj. dist. min. ea est conditio creaturæ, ut cum læthali sit conjungibilis: in sensu composito cognitionis perfectissimæ Auctoris naturalis, ejusque amoris naturalis efficacis super omnia, nego min; in sensu illius divisò, conc. Et ad ejus probationem ex pravis Angelis desumptam resp. quòd ideò in ipsis conjunguntur perfectiones naturales cum peccato: quia istæ non utcumque beant ipsas habentem, sed in quantùm conjunguntur, connotantque amorem efficacem Dei super omnia, quem tamen in Angelis negavimus tract. 12. de Angelis disp. 3. n. 9. Ex quo sequitur, non utcumque creaturam intellectualem esse naturaliter beatificabilem, sed, si ejus sit perfectionis naturalis in amando, & cognoscendo Deum, ut peccatum excludat, quandiù sic Deum intelligit, & diligit. Sed replicabis, et

72 Obs. 2. Si esset possibilis beatitudo naturalis, posset illam homo naturæ solius viribus consequi; hoc autem nequit dici: quia, ùt nuper diximus, nulla natura beata dici potest, nisi connotet expulsionem peccati læthalis; sed vires naturales ad hoc non suppetunt excludendum: ergo nec ad beatificandum.

Resp. satis esse ad possibilitatem beatitudinis, quòd aliqua aliquandò detur natura, quæ defactò viri-

viribus posit naturæ excludere, & reapse excluserit læthaliter peccare. Quòd autem detur, patet: tum in Angelis, & animabus beatis, qui præter beatitudinem supernaturalem, naturalem etiam habent, capacemque, quantùm est ex se sola, ad vitaudum naturaliter quodlibet læthale peccatum. Tum in primis Parentibus nostris, qui ante amissam gratiam beatitudinem habuerunt naturalem, ut non obscurè docet D. Aug. lib. de Civit. Dei cap. 12. Et prob. ex D. Thom. q. 18. de Verit. in corp. & ad 1. quia scilicèt perfectiorem habuit Adamus de Deo cognitionem in statu innocentiæ, quàm homines post lapsum; sed satis est probabile, aliquos post lapsum homines consequi beatitudinem naturalem, quamvis, illi qui sint, difficilè assignetur: ergo potiori id jure Adamo concedendum est. Sed quid mirum, si & de homine, in puris constitutus naturalibus, diximus tract. 13. de necessit. grat. disp. 1. dub. 3. quòd posset Deum diligere super omnia, quod sine maxima ipsius cognitione, & consequenter sine beatitudine naturali fieri non posset?

73 Ut alia solvas argumenta, nota 1. quòd ad beatitudinem naturalem, & ideò imperfectam, de qua loquimur, non opus est, ut sit perpetua, sed satis est, quòd proportionetur statui, in quo ea Beatus fruatur: Undè quæ beatis est in gloria, perpetuò est extitura ratione status immutabilis; quæ verò in hac vita haberi potest, deficiens potest esse, sicut defecit in Adamo.

¶ Nota 2. quòd nec de ratione hujus est beatitudinis ad alia non ordinari: ex ipsa enim conditione imperfectæ affert ad aliam posse se ordinare superioris ordinis; sufficit verò ad suam qualemqualem perfectionem, quòd intra proprium ordinem ad aliam non ordinetur beatitudinem supremam.

74 Nota 3. Ad beatitudinem hanc naturalem non opus esse cognitione immediata Dei in se: hæc enim coincidit cum cognitione beata, in qua beatitudo perfecta, & adæquata patriæ consistit: sufficit ergo cognitio Dei per effectus, qualis fuit in pluribus Philosophis priscis (sed & in Neothericis Christianis potest meliùs inveniri) qui per hujus Universi causas secundas, & effectus, quasi per quosdam gradus pervenerunt ad cognoscendum, & demonstrandum unam primam causam à nulla procedentem; omnes verò cæteras præcedentem in esse, in operari, in perfectione, & dignitate. Nec hinc inferas, quòd prædicti Philosophi antiqui reapse fuerint verè beati beatitudine perfecta naturali, sed quòd fuissent, si connotarent innocentiam, & exclusionem peccati originalis, & actualis, sicut connotavit eam omnium primus Parens; secùs enim ab hac infinitis miseriis, & ærumnis obnoxii erant, quæ cum beatitudine non consœderantur.

CONCLUSIO TERTIA.

75 EX hucusque dictis satis perspicuè deducitur conclu-

cluſio præſens, ſcilicèt, beatitudinem naturalem conſiſtere in perfectiſsima Dei cognitione naturali, ùt Auctoris naturalis. Sic contra Scotum, ejuſque Diſcipulos, Cajet. Godoy, N. Salm. hìc diſp. 6. n. 21. & 26. ſequentes ejus Angel. Magiſtrum, qui in Philoſ. 10. Ethic. c. 7. ſic ait lect. 10. *Dictum eſt priùs, quòd felicitas eſt optima operatio: optima autem operatio inter humanas eſt ſpeculatio veritatis: : : Et ſic in eorum ſpeculatione* (ſcilicèt divinorum) *conſiſtit perfecta humana felicitas.* Et ratio eſt: quia beatitudo naturalis debet conſiſtere in perfectiſsima operatione per modum aſſecutionis ultimi finis naturalis; ſed Deus ùt Auctor naturalis eſt ultimus finis naturalis, & cognitio illius eſt illius aſſecutio, haud ſecus, quàm cognitio ſupernaturalis hujus vitæ, & beata alterius, diximus, quòd ſunt Dei poſſeſsio, & aſſecutio: ergo in ea conſiſtit beatitudo naturalis.

76 Ehinc inferto, quòd hujuſmodi beatitudo naturalis, eſtò per ſe primò conſiſtat in cognitione ſpeculativa primæ cauſæ, at per ſe ſecundò debet etiam eſſe practica, practicèque dictans operationem rectam. Prima pars conſtat ex D. Thom. 1. 2. q. 3. art. 5. in corp. ubi poſt aliquas rationes concludit, dicens: *Manifeſtum eſt, quòd ultimus finis non poteſt conſiſtere in vita activa, quæ pertinet ad intellectum practicum.* Et paulò infrà. *Ultima, & perfecta beatitudo quæ expectatur in futura vita, tota principaliter conſiſtit in contemplatione: Beatitudo autem imperfecta qualis hìc habetur poteſt primò quidem & principaliter conſiſtit in contemplatione, Secundariò verò in operatione practici intellectus.* Secunda pars facilè ſuadetur: quia beatitudo, quæcumque illa ſit, ſi vera eſt, non eſt compatibilis cum miſeria ſumma; atqui præciſivè à cognitione practicè dictante operationem rectam cognitio perfecta naturalis Dei compatitur cum miſeria ſumma, út patet in Dæmonibus, qui perfectiſsimè agnoſcunt Deum Auctorem naturalem, & tamen ex defectu practicæ cognitionis ſunt miſerrimi: ergo requiritur ad beatitudinem indiſpenſabiliter, licèt ſecundariò, practica Dei cognitio.

UNICO, ET PRINCIPALI SATISFIT argumento contra tertiam aſſertionem.

77 OBſ. 1. Beatitudo naturalis conſiſtere debet in perfectiſsima operatione naturali; atqui hæc alia non eſt, quàm amor Dei naturalis ſuper omnia: tum paritate deſumpta ab actu charitatis, qui perfectior eſt actu fidei: tum, quia amor Dei naturalis ſuper omnia incompatibilis eſt cum læthali peccato, cum quo tamen conjungitur perfectiſsima Dei Auctoris naturalis contemplatio, ùt patet in Dæmonibus: ergo non in hac, ſed in illo debet beatitudo conſiſtere naturalis. Poſſet ad hoc argum. reſponderi, ùt ſuprà n. 67. ſcilicèt, beatitudinem conſiſtere debere in actu perfectiſsimo, ſub ratione aſſecutionis, non ſub ratione entis. Relicta verò hac in ſua vi ſolutione, aliter

Reſp.

Resp. ad argum. negando min. & parit. desumptam ex actu charitatis, qui quidem potest comparari ad cognitionem fidei, & cognitionem beatificam. Respectu hujus fatendum est, esse imperfectiorem: quia ex una parte perfectior est potentia, à qua oritur cognitio beatifica, quàm amor illi correspondens, & ex alia cognitio beatorum est per speciem propriam rei cognitæ, imò per ipsam rem cognitam munus gerentem speciei impressæ. Comparatus verò actus charitatis cum cognitione fidei, hanc ille excedit: quia modus, quo charitas tendit in Deum, est immediatè amando illum in se ipso; cognitio verò fidei tendit in Deum, non immediatè, nec per speciem ejus propriam, sed mediante aliena specie, ad cujus instar Deum credit in se ipso. Si verò loquamur de actu naturalis dilectionis Dei super omnia comparativè ad cognitionem ipsius naturalem, cum ex una parte hæc procedat à potentia nobiliori, scilicèt, intellectu; & ex alia non excedatur ab amore in modo attingendi Deum in se ipso immediatè: etenim uterque actus intellectus, & voluntatis illum attingunt non in se ipso, sed prout relucet in suis creaturis; hinc est, quòd cognitio naturalis debet superare amorem Dei naturalem super omnia.

78 Ad secundam probationem minoris resp. quòd, sicut dilectio Dei naturalis super omnia incompatibilis est cum læthali culpa, ita etiam cognitio, de qua loquimur in præsenti: etenim non in qualicumque cognitione Dei statuimus beatitudinem naturalem, (aliàs speculatio Dæmonum, qui actualiter peccarunt, nomen beatitudinis mereretur, quod est falsum.) Ponimus ergo beatitudinem in cognitione practicè dictante voluntati rectitudinem operandi, imò & ipsum amorem Dei naturalem radicante, atque suo modo concausante: Undè & excedit illum in perfectione, & inconjungibilis est cum peccato læthali, sicut ipse: & ideò nomen beatitudinis jure debet sibi asciscere.

TRAC-

TRACTATUS XVII.

DE VOLUNTARIO, ET INVOLUNTARIO.

PRiùs eſt aliquem intendere finem, quàm eligere, & dirigere media ad illum aſſequendum opportuna. Propterea, poſtquam de beatitudine jam egimus, quæ finis eſt præcipuus noſtræ naturæ rationalis ad eum creatæ adipiſcendum, opùs eſt agamus de mediis, ad eum quæ nos conducunt poſsidendum: ea ſunt actus humani, ſive boni, ſive mali, ſive virtuoſi, ſive vitioſi: cum ea differentia, quòd boni, & virtuoſi recto, mali, & vitioſi obliquo, vel occaſionali tramite nos dirigunt, illi quidem ùt exercendi, iſti verò ùt deteſtandi. Quia tamen quòd ſint boni, vel mali ex voluntate pendet illos elicientis, ideò ante omnia præmittitur

DISPUTATIO I.

DE VOLUNTARIO IN COMMUNI.

1 DUpliciter ſumitur voluntarium, ſubjectivè ſcilicèt, & objectivè, ſeu terminativè. Hoc ſecundo modo dicitur voluntarium quodlibet objectum volitionis, vel etiam quilibet effectus terminans influxum, vel actum voluntatis. Primo modo dicitur voluntarium id, quod immediatè oritur à voluntate, ſive per modum actus, ſive per modum omiſsionis: & de hoc potiſsimè voluntario ſermonem agreditur diſputatio hæc habendum; quamvis & de illo objectivè & terminativè ſumpto, nonnulla obiter pertentabimus agenda. Sit ergo

DUBIUM I.

QUID SIT: QUOT MODIS SUMATUR: & in quibus reperiatur voluntarium?

CONCLUSIO I.

2 VOluntarium eſt, *quod procedit ab intrinſeco, cum cognitione finis.* Sic communiter Theologi

logi cum D. Thom. 1. 2. q. 6. art. 1. Bonitas hujus definitionis constat ex genere, & differentia, quibus essentialiter voluntarium constituitur, & ratione quorum cum aliis convenit, & ab illis differt essentialiter; nam per ly *provenit ab intrinseco* convenit cum actionibus vegetativis, v. g. nutritione, & augmentatione, quæ ab intrinseco sunt, & tamen non sunt voluntariæ ob defectum cognitionis eas dirigentis. Per ly *cognitione finis* differt ab ipsis, & illis actionibus, quæ animationem non præseferunt, cujusmodi sunt motus gravium, & levium &c. Per primas demùm, & ultimas particulas differt voluntarium ab involuntario humano: hoc enim vel procedit à violentia extrinseca, & sic non est ab intrinseco, vel procedit ab ignorantia, & sic non est cum cognitione; sed aliàs etiam cum his omnibus convenit essentialiter in procedere ab aliquo principio: ergo convenit, & differt essentialiter: ergo constat genere, & differentia essentialibus: ergo bona est definitio. Sed contra illam

3 Obs. 1. Actui intellectus antecedenti operationem voluntatis convenit dicta, & tota definitio; est enim ab intrinseco, & cum cognitione: ergo non est bona. Resp. 1. neg. ant. nam actus intellectus non est cum cognitione, sed est ipsa cognitio. Resp. 2. quod ly *cum* in presenti idem sonat, ac *ex*, id est, ex cognitione ipsum voluntarium præcedente, & regulante; actus autem intellectus nequit esse ex ipso seipsum præcedente.

4 Obs. 2. Actus quibus Angelus se, Deumque diligit Auctorem naturalem, sunt naturales, & consequenter non sunt voluntarii; & tamen sunt à principio intrinseco cum cognitione: ergo definitio non est bona. Dist. maj. sunt naturales contrapositivè ad supernaturale, & liberum, conc; contrapositivè ad voluntarium, de quo agimus, nego maj. & concessa min. consequentiam. Voluntarium aliud est naturale, aliud supernaturale; aliud liberum, aliud necessarium: ergo non pugnat voluntarium cum esse naturali, nisi aliàs naturale non præsuponat cognitionem; hanc verò quia præsupponit amor sui, & Dei Angelicus, est verè voluntarius.

5 Obs. 3. Dolor, & tristitia damnatorum sunt ab intrinseco ex una parte, & ex alia cum cognitione eliciti; & tamen non sunt voluntarii: nam de ratione pœnæ est esse involuntariam: ergo fallit prædicta voluntarii definitio. Resp. ad argum. Concessa maj. negando min. Dolor enim, & tristitia à voluntate eliciuntur damnatorum: ergo sunt voluntarii: quia & defactò damnati volunt dolere, atque tristari de malo, quod patiuntur, sibi pessimo: hoc autem malum est propriè pœna, & involuntaria; præcedit verò dolorem voluntatis: quia consistit in apprehensione mali ipsorum intellectum torquente, atque ligante ad illius perennem attentionem, de qua, præeunte pœna ex tali malo sumpta, voluntas vult dolere, atque tristari, & ideò dolor, & tristitia non sunt propriè pœna: quia debebat

bat hæc esse involuntaria ; sunt tamen pœna aliquomodò, seu indirectè, in quantùm à pœna directa, & præcedente sumuntur, & proveniunt.

SECUNDA CONCLUSIO.

6 VOluntarium est multiplex tam ex parte intellectus, quàm ex parte voluntatis. Ex parte intellectus dividitur in perfectum, & imperfectum, quatenús præcedit perfecta, vel imperfecta cognitio. Et in liberum, & necessarium, quatenús præcedit intellectus proponens cum indifferentia ad utrumque extremum, vel cum determinatione ad unum ; & in formale, & virtuale, quorum primum procedit ex cognitione expressa, & formali, & secundum ex virtuali & implicita ¶ Ex parte voluntatis dividitur primò in directum, & indirectum, quorum primum procedit à voluntate per influxum positivum ; secundum verò, quatenùs voluntas volens unum, vult & aliud, quod ex primo sequitur, ùt volens percussionem mortalem, vult mortem percussi. Secundò in physicum, & morale, quorum primum à propria volentis procedit persona, ùt peccatum actuale personale ; secundum verò à voluntate alterius, quatenùs reputatur propria, út peccatum originale. Quæ omnia perspicua sunt, nec altiori indigent discussione.

TERTIA CONCLUSIO.

7 SIcut nulli dubium est, in homine voluntarium dari, sic est non dari in creaturis insensatis. An in brutis ? In præsentiarum dubitatur, & respondetur affirmativè cum Philos. 3. Ethic. c. 1. ibi : *Voluntario quidem, & pueri, & omnia animalia communicant, electione autem non.* Illum sequuntur Nisenus, & Damasc. relati à D. Thom. quos & ipse cum communi Theologorum imitatur 1. 2. q. 6. art. 2. Et prob. Nam voluntarium propriè est illud, quod procedit ab intrinseco cum cognitione finis ; sed in brutis datur principium intrinsecum, scilicèt appetitus sensitivus, qui, prævia aliqua cognitione, licèt imperfecta, appetit, & quærit suum finem : ergo datur in illis voluntarium. Idem intellige de actibus sensitivis hominis, quandò imperium præveniunt voluntatis rationalis, vel ab ipsa præscindunt, ùt contingit in pueris, & amentibus, qui omnes voluntarii dici debent.

8 Dubitabis, an hoc brutale voluntarium univocè conveniat cum humano ? Respondent communiter Theologi affirmativè : quia, si aliqua esset ratio, ut sic non convenirent, esset perfectio voluntarii rationalis, & imperfectio voluntarii irrationalis ; sed hæc non est. Prob. hæc : homo enim, & brutum conveniunt univocè in ratione animalis, non obstante perfectione unius, & imperfectione alterius animalis : ergo idem dici potest de convenientia in ratione voluntarii. ¶ Aliter philosophandum est, si conferamus voluntarium perfectum cum imperfecto ejusdem voluntatis rationalis : quo in casu non convenien-

tia

tia univoca, nec distinctio essentialis inter ipsos est quærenda, sed identitas specifica cum sola distinctione penes diversos gradus majoris, & minoris perfectionis intra eamdem speciem : cujus signum est, quòd idemmet actus, qui ex defectu plenæ deliberationis est voluntarius imperfectè, si continuetur, & adveniat deliberatio perfecta, transit in perfectum voluntarium.

ARGUMENTA CONTRA TERTIAM conclusionem.

9 OBS. 1. D. Thomam 1. 2. q. 6. art. 7. ad 3. dicentem : *In his, quæ usum rationis non habent, neque voluntarium est, neque involuntarium* : ergo ruit conclusio. Resp. D. Thom. in præsenti loqui de voluntario perfecto, in quo agens movetur ex propria electione, in cujus sensu verum est, in brutis non esse voluntarium.

10 Obs. 2. ipsum D. Thom. ibidem q. 1. art. 2. docentem solam naturam rationalem agere propter finem, (quod est proprium voluntarii,) sed agere propter finem præsupponit cognitionem finis, quæ in brutis deest : ergo & ratio voluntarii. Resp. dist. maj. sola natura rationalis agit propter finem formaliter, conc ; materialiter, nego maj. & dist. min. agere propter finem præsupponit cognitionem collativam, vel simplicem finis, conc. min ; collativam præcisè, nego min. cum conseq. Ad rationem voluntarii satis est, quòd motus, vel actio distinguatur à violento, & naturali, quod verificatur, si ex una parte procedit ab intrinseco, & ex alia præcedit cognitio finis, quidquid sit, quòd hæc cognitio sit perfecta, & collativa mediorum cum ipsorum fine, vel non sit collativa, aut electiva, sed solummodò simplex, qualis in brutis reperitur, quæ, sine tali conferentia, ex solo instinctu media ponunt ad finem, quem volunt, consequendum opportuna.

11 Obs. 3. Voluntarium, & voluntas sunt denominativa; sed voluntas non est in brutis : ergo nec voluntarium. Major est certa, & minor prob. ex D. Thom. q. 24. de Verit. art. 2. ad 1. ibi : *Voluntarium ponitur in brutis, non secundùm quòd convenit cum voluntate, sed secundùm quòd opponitur violento* : ergo in brutis non datur voluntas. Dist. maj. sunt denominativa voce, & re, nego maj ; voce, sed non re, conc. maj. & min. & nego conseq. Denominativa alia sunt voce, & re, ùt album, & albedo ; alia re, sed non voce, ùt studiosus & virtus; alia demùm voce, sed non re, út voluntarium & voluntas : ergo non ubi voluntarium, datur & voluntas : quia voce tenus est unum ab alio. Quod confirmat D. Thom. in suis verbis dicens : Voluntarium brutale non convenire cum voluntate humana, hoc est, non convenire re, sed út summúm voce. Vel non convenire cum ea, secundúm quòd dicit liberum arbitrium; convenire verò, secundùm quòd præcisè dicit operari voluntariè. Vide pro his N. Compl. abrev. in Log. disp. 10. q. 1.

DU-

DUBIUM II.

AN SUB VOLUNTARIO PERFECTO contineatur voluntarium neceſſarium: & an diviſio voluntarii in liberum, & neceſſarium ſit eſſentialis?

CONCLUSIO I.

12 VOluntarium neceſſarium (v. g. amor beatificus, quo Deus ſe, & Beati eum diligunt : Item amor neceſſarius; quo Angelus ſe, & Deum diligit út finem naturalem) eſt verè voluntarium, imò perfectius in ratione voluntarii, quàm liberum. Sic contra Vazq. Lorca, & alios communiter Thomiſtæ cum D. Thom. qui 1. 2. q. 6. art. 2. Voluntarium, quod à perfecta prævenitur cognitione, vocat perfectum; imperfectum verò, quod ab imperfecta; ſed voluntaria neceſſaria hìc nominata, à perfecta, & perfectiſſima proveniunt cognitione : ergo erunt verè voluntaria, & continebuntur ſub vero, & perfecto voluntario.

13 Prob. 2. quoad primam partem ex definitione voluntarii, quæ adamuſsim accommodatur voluntario neceſſario : eſt enim hoc à principio intrinſeco cum cognitione finis: ergo &c. ¶ Prob. 3. rat. Amor, quo Deus ſe ipſum diligit, eſt neceſſarius, út nemo ullus dubitat; ſed eſt perfectè voluntarius. Hæc min. prob. eſt in primis voluntarius: quia à voluntate procedit; ſed aliàs non eſt voluntarius imperfectè : Tum quia in Deo nihil imperfectum eſt: tum quia procedit à perfectiſsima voluntate, & æquali cognitione: ergo, ſi quod procedit à voluntate, & cognitione utcumque, eſt utcumque voluntarium, amor Dei erga ſe, qui à voluntate procedit, & cognitione perfectiſsimis, erit voluntarius perfectiſsimè. Per quod rectè introſpectum manet probata ſecunda pars concluſionis.

ARGUMENTA CONTRA PRIMAM.

14 OBſ. 1. D. Thomam 1. 2. q. 6. art. 2. ibi: *Perfectam igitur cognitionem finis ſequitur voluntarium ſecundùm rationem perfectam, prout, ſcilicèt, apprehenſo fine, aliquis poteſt, deliberans de fine, & de his, quæ ſunt ad finem, moveri in finem, vel non moveri* ! (Contrarium ait de voluntario imperfecto,) ergo voluntarium perfectum juxta D. Thomam libertatem dicit ad moveri, vel non moveri : ergo voluntarium neceſſarium non erit perfectè voluntarium : eſt enim neceſsitatum ad unum.

Reſp. Intentum D. Thom. in his verbis ſolùm eſſe, ponere út perfectum voluntarium id, quod præceditur à perfecta cognitione, de materiali ſe habente, quòd voluntariè neceſſariò, vel voluntariè liberè operetur : & ſicut poſuit exemplum in voluntario libero, potuit etiam ponere in voluntario neceſſario proveniente à cognitione perfecta. In cujus ſignum eſt, quòd in dicto loco ſolùm excludit à ratione perfecti voluntarii, quod non pro-

procedit à perfecta cognitione; cùm verò voluntarium, licèt sit necessarium, procedat ab illa, sequitur & ipsum esse perfectum voluntarium.

15 Obs. 2. ipsum D. Thomam 1. p. q. 41. art. 2. ad 3. ubi docet, processionem Spiritus-S. esse à voluntate, ùt natura: *Undè naturaliter* (inquit) *procedit, quamvis per modum voluntatis procedat*; sed quod procedit à voluntate per modum *naturæ*, hoc est, ex impetu *naturæ*, non est perfectè voluntarium: ergo solùm hoc erit voluntarium liberum. Ad hoc facilè respondetur argum. dicendo D. Thomam loqui in dicto loco de naturali, prout, contraponitur voluntario libero, quasi dicat, processionem Spiritus-S. esse naturalem, hoc est, non esse liberam ita, ut possit non esse; non verò de naturali, prout contraponitur voluntario necessario: nam ad hoc satis est, quòd non sit violentum, sed à voluntate procedens, præmissa cognitione, quod in tali processione præter omne verificatur dubium. Legatur textus, qui hujus erit intelligentiæ fidelis testis. Reliqua argumenta à ratione, debilia sunt, & ex dictis facilia, quæ solvantur, ideòque omittuntur.

CONCLUSIO II.

16 DIvisio voluntarii in liberum, & necessarium non est generis in species, seu essentialis, sed subjecti in accidentia. Sic D. Thom. mox referendus cum communi Discipulorum suorum calculo, & eorum, qui asserunt, actum Charitatis esse ejusdem speciei in Patria, ac in via, ùt Suar. Vazq. & alii contra Scot. in 1. dist. 3. q. 3. litt. c. ejusque Discipulos. Prob. ergo ex D. Thom. 1. 2. q. 67. art. 6. in corp. ubi sic concludit: *Undè charitas non evacuatur per gloriæ perfectionem, sed eadem numero manet*: quod priùs probaberat ex illo Apost. 1. ad Corinth. 13. *Charitas numquam excidit.* Ex quo sic: ergo actus etiam charitatis erunt ejusdem speciei; sed in Patria actus erit necessarius, qui in via fuit liber: ergo libertas, & necessitas non variant specificum voluntarium, sed ùt summùm accidentaliter: ergo voluntarium non dividitur in liberum, & necessarium tamquam in duas species, sed tamquam in duos modos accidentales habendi eamdem speciem voluntarii.

17 Prob. 2. actus, respicientes idem numero formaliter objectum, sunt eiusdem speciei; sed voluntarium necessarium, & voluntarium liberum in idem tendunt formaliter objectum, ùt patet in amore Dei, libero in via, & necessario in Patria, qui Deum sub ratione *summi boni* formaliter ùt talis attingunt: ergo erunt ejusdem speciei; sed aliàs aliquo sunt distincti modo: ergo accidentali.

UNICO SATISFIT CONTRA HANC Assertionem argumento.

18 OBs. Voluntarium liberum, & necessarium ha-

habent diversa sui principia intrinseca ex parte cognitionis: ergo distingui debent essentialiter in se: nam à principiis essentialiter diversis oriri nequit identicus effectus in specie. Ant. prob. nam actus liber charitatis in via regulatur per actum fidei, qui specie distinguitur à visione beata actum charitatis necessarium in Patria regulante: ergo verum est antec.

Resp. 1. dist. ant. habent diversa principia sui efficientia, nego; applicantia, & regulantia, conc. ant. & nego conseq. Diversæ cognitiones non concurrunt activè efficienter ad actus voluntatis, sed solùm applicativè, seu regulativè, vel etiam per modum conditionis. Quod, autem principium, sic concurrit, non specificat actus, si isti aliàs applicantur (sic, vel sic) ad idem objectum formaliter tale. Sed, licèt (Resp. 2.) demus, diversas cognitiones effectivè concurrere ad actus voluntatis, non urget argumentum, quia potest accidere, quòd à diversis specificè principiis effectivis effectus procedat ejusdem rationis specificæ, ùt patet in calore, qui ejusdem est speciei productus à sole, ac ab igne, qui tamen principia sunt specificè distincta.

DUBIUM III.

UTRUM DARI POSSIT OMISSIO PURA & voluntaria absque omni actu, qui causa sit illius?

19 Accessimus ad præcipuum hujus disputationis dubium, quodque D. Thom. 1. 2. q. 6. art. 3. excitat sub his terminis: *Utrum voluntarium esse possit absque omni actu?* Et quæst. 71. art. 5. sub his: *Utrum in quolibet peccato* (etiam omissionis) *sit aliquis actus?* ¶ Supponendum est primò, quòd absque omni actu intellectus nequit dari omissio voluntaria. Ratio est prima: quia nequit dari voluntarium in actu secundo, quin priùs supponatur voluntarium in actu primo constitutum; sed cognitio, vel propositio intellectus complet voluntatem in actu primo, saltim per modum conditionis essentialis, ùt nostri tradunt Complut. abrev. in Phys. disp. 15. n. 10. ergo sine illa dari nequit omissio voluntaria in actu secundo. Ratio est secunda: quia, quod nullo modo est cognitum, coincidit cum ignorato; sed ignorantia causat involuntarium, ùt infrà dicemus: ergo omissio incognita voluntaria non est. Ratio est tertia: quia aliàs daretur voluntarium sine cognitione, contra definitionem voluntarii: ergo idem.

20 Supponendum est secundò, dubium præsens non inquirere, an ad omissionem voluntariam requiratur actus positivus directè ad ipsam terminatus, ipsamque expressè intendens, sed vel hic, vel alius actus directè volens aliquid, ex quo sequitur omissio, ùt si homo, qua hora teneretur audire Sacrum, somno se traderet, vel ludo: quo in casu saltim indirectè vellet omissionem Sacri. In summa inquirimus, an ad omnem omissionem voluntariam præcedere debeat actus voluntatis

tatis directè, vel indirectè ipsam volens? Vel an possit dari omissio voluntaria, absque eo quòd præcedat aliquis actus voluntatis, qui saltim per accidens, verè tamen, influat in eam?

Circa præsentem difficultatem duplex opposita, gravisque refertur sententia à pergravibus hinc indè Patronis ex omni Schola propugnata. Prima est affirmativa, quam tenent ex Thomistis N. Cornejo, Illust. Godoy, & Palanco, Ferre, Medina, Curiel, Araux. & alii. Ex Suaristis Suar. Arriaga, Valentia, & alii. Ex Scotistis Dr. Subt. Mastrius, Herrera, & alii. Secunda est negativa, eamque tuentur Thomistæ Cajet. à S. Thoma, Gonet, Capreol. Hispalens. Victoria, Zumel, Alvar. Martinez, Conrad. & alii: Suaristæ Vazq. Lorca, & alii; Scotistæ D. Bonav. Alens. & alii: Cum quibus sit

NOSTRA CONCLUSIO:

21 Dicendum est, implicare in terminis dari omissionem puram ab omni actu voluntatis, & simul voluntariam. Sic expressè (nostro judicio) D. Thom. si attendatur sensus, in quo dubium excitamus, & resolvimus: non enim intendimus, quòd ad omnem voluntariam omissionem requiratur actus ipsam directè volens, sitque de essentia peccati, quod omittendo committitur, sed ùt suprà diximus, vel actus hujusmodi, vel actus indirectus, qui, licèt de essentia omissionis peccaminosæ non sit, influit tamen út causa in eam. De hac ergo omissione D. Thom. 1. 2. q. 71. art. 5. quid dicat, audiatur, ubi idem, quod hìc nos, inquirit Sanctus, & postquam duas refert contrarias opiniones, sic ait de illis: *Utraque autem opinio secundùm aliquid veritatem habet: si enim intelligatur in peccato omissionis illud solùm, quod per se pertinet ad rationem peccati, sic quandoque omissionis peccatum est cum actu interiori ::: si verò in peccato omissionis intelligantur causæ, vel occasiones omittendi, sic necessè est in peccato omissionis aliquem actum esse.*

22 Idem repetit quæst. 2. de Malo art. 1. ubi loquens de eisdem opinionibus ait: *Sic ergo per se loquendo potest esse aliquod peccatum, ad quod non requiritur aliquis actus, qui sit de essentia peccati ::: si autem consideretur id, quod requiritur ad peccatum, ùt causa peccati, sic oportet, quòd ad quodlibet peccatum, etiam omissionis, aliquis actus requiratur.* Et paulò inferius: *ad hoc ergo quòd omissio sit peccatum, requiritur quòd causetur ex aliquo actu voluntario.* Nunc sic; sed nostra sententia hoc ipsum asserit, & in hoc sensu procedit, ùt num. 20. prænotavimus: ergo expressè eam tenet D. Thom. in hoc loco, quin obstet, quòd absolutè docere videatur contrarium in alio, scilicèt 1. 2. q. 6. art. 3. nam trahendus est, & quidem sine ulla violentia, ad se intelligendum in quo sensu se ipsum explicat in hoc secundo loco, scilicet, dari posse omissionem voluntariam sine ullo actu, qui sit de essentia peccati; non verò sine ullo absolutè, nam absolutè, inquit in

ſuo teſtimonio, quòd, ſi attendatur ad cauſam peccati, *ſic oportet, quòd ad quodlibet peccatum, etiam omiſſionis, aliquis actus requiratur.* Quid clarius! Quid pro noſtra concluſione propitius! ¶ Prob. 2. ex ipſo S. Doctore nuper laud. ad 3. ibi: *Eodem modo requiritur ad voluntarium actus cognitionis, ſicut & actus voluntatis*; ſed omiſsio de qua loquimur eſt voluntaria: ergo ſicut ſine actu cognitionis non datur voluntarium, ita nec ſine voluntatis.

23 Prob. 2. ratione: Implicat omiſsionem aliquam eſſe voluntariam, quin egrediatur à voluntate: eſt enim voluntarium, quod à principio intrinſeco, ſcilicèt, voluntate procedit; ſed, ſi à voluntate procedit, medio aliquo actu opus eſt procedat. Hæc min. prob. Tum quia à voluntate impropriè dicitur omiſsionem *puram* egredi, cùm hæc nihil purum ſit, & ùt ſummùm poſſet dici, quòd omiſsio *pura* eſſet in illa, quatenùs illa nihil operaretur; egredi verò ab ipſa, quod nihil eſt, ſanè intelligibile non eſt. Tum quia illa omiſsio voluntaria reſpicit ſuum objectum movens voluntatem ad talem omiſsionem; ſed voluntas nequit moveri à ſuo objecto ſine aliquo circa illud exercitio, út concedunt adverſarii: ergo nec ſine aliquo actu poſitivo: nam exercitium voluntatis aliud non eſt, quàm actus poſitivus circa objectum ſuum; ſi autem hic deſit, non erit exercitium voluntatis, ſed omiſsio exercitii.

24 Reſp. Illuſt. Godoy voluntatem utpote potentiam liberam, ad diſtinctionem non liberæ, dupliciter ſeſe exercere, hoc eſt, agendo, vel non agendo, ſeu volendo, vel non volendo. Sed hæc in primis reſponſio apertè ſibimet eſt obvia: quia ſe exercere voluntatem in non agendo, eſt ſe exercere in non ſe exercendo: quo quid inconſequentius? Deindè refellitur breviter: quia út inquit D. Thom. 1. 2. q. 25. art. 2. omnes actus fugæ, qui verſantur circa malum, neceſſariò ſupponunt proſecutionem circa aliquid bonum: nam in tantùm malum fugimus, in quantùm bonum oppoſitum amamus. En verba D. Thom. *quia bonum quæritur, ideò refutatur oppoſitum malum.* Et quæſt. 29. art. 2. ait: *Omne odium cauſatur ex amore*: omiſsio autem habet rationem fugæ à ſuo objecto, quod proindè habet rationem mali: & quia malum reputat, omittit illud velle: ergo debet hæc fuga, hæc nolitio, hoc exercitium (ſic à Godoy vocatum) eſſe exercitium ſecundarium voluntatis ſubſequutum ad amorem circa aliquod bonum: ecce ergo actum poſitivum primarium præcedentem omiſsionem voluntariam: ergo requiritur.

25 Prob. 3. Repugnat omiſsio voluntaria, quin ſit aliquomodò volita; ſed nequit eſſe volita, quin ſit amata: ergo aliquid bonum amat voluntas in omittendo: út enim inquit Philoſophus: *Amabile non eſt niſi bonum*; ſed hoc bonum nequit attingi per puram omiſsionem attingentiæ, ùt ex ſe patet: ergo requirit aliquam poſitivam attingentiam, quæ ab actu non diſtinguitur.

tur. Major prob. voluntas enim est suo modo reflexiva ita, ut etiam nolendo, vult ipsum nolle, & odiendo, ipsum vult odisse: ergo quando voluntariè omittit, vult ipsum omittere tamquam bonum: ergo amat illud: ergo per amorem: ergo per actum: ergo hoc est opus.

26 Aliqui, distinguentes inter voluntarium positivum, & omissivum, respondent, hoc ultimum, ad distinctionem primi, non exigere actum verum, sed ùt summùm interpretativum, juxta illam juridicam parœmiam: *Qui tacet consentire videtur, vel præsumitur*: non ergo, ajunt, opus est actu vero, sed præsumpto. Sed hæc, si rectè calleatur regula, potius nostram Sententiam protegit, quàm proterit: nam si præsumitur velle, præsumitur actus volendi adesse in tacente; sed nihil aliud desideramus pro nostra firmanda conclusione: ergo potiùs illam protegit, quàm proterit dicta juridica parœmia: nam ipsa præsumit, quod nostra conclusio asserit.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

27 SI quæ sunt, ex D. Thom. soluta manent inter probandum conclusionem. Obs. 1. à ratione: Instante præcepto dilectionis Dei, & advertentia obligationis illius potest voluntas pro suo libito vacare ab omni actu: est enim libera ad velle, vel non velle; sed aliàs hæc omissio esset voluntaria: esset enim peccaminosa juxta illud Jacobi 4. *Scienti igitur bonum facere, & non facienti, peccatum est illi*: ergo datur omisso voluntaria præter omnem actum.

Resp. ad argum. neg. maj. nam instante præcepto, & illius advertentia voluntas nequit manere suspensa, sed necessariò debet, vel obedire, vel renuere. Pro quo notanda est distinctio inter advertentiam præcepti secundùm se, & illius in quantùm alicui imponitur. Prima advertentia non petit consensum, nec dissensum ex parte voluntatis, ùt si Petrus advertit præceptum Joanni servo impositum ab hero suo, considerabit quidem illud; at sua voluntas nec ad velle, vel nolle se movebit: quia solùm est advertentia præcepti secundùm se, non ut sibi impositi. Econtra ipse Joannes, cui imponitur, hoc ipso, quòd audiat, & advertat illud sibi imponi, necessè est, ut assentiat, vel dissentiat: quia non attendit ad illud secundùm se, sed ùt à se faciendum, vel non faciendum.

28 Undè ipsa intellectus advertentia ad objectum hoc modo sumptum, est proponere voluntati illud út faciendum, vel omittendum; semel autem quòd voluntati proponatur objectum, út volendum, vel nolendum, quidquid ex his duobus sequitur, voluntarium est: quia præcedit cognitio proponens voluntati commissionem, vel omissionem: & sicut, si committit, voluntariè committit, sic etiam, si omittit, voluntariè omittit: ergo nequit manere suspensa: nam inter committere, & omittere voluntariè, si voluntati proponantur, non est medium.

dium. Nec urget, quòd voluntas est potentia libera ad actum, vel ejus omissionem : nam hoc libentissimè concedimus, sed negamus, quòd ad hanc omissionem, si futura est voluntaria, non requiratur aliquis actus, vel concomittans, tamquam directè in ipsam tendens, vel antecedens, tamquam causa illius saltim accidentaliter influens, ùt suprà exposuimus.

29 Obs. 2. ratione à priori: Voluntas, quippequæ libera libertate contradictionis, exercer i debet per actum, vel omissionem actus: ergo hic non debet dari, quandò per omissionem exercetur : in hoc enim distinguitur libertas contrarietatis à contradictionis, quòd illa petit duos actus oppositos, hæc verò actum, & omissionem actus : ergo vel non distinguuntur hæ duæ libertates, vel una petit exerceri per actum, & actum, & alia per actum, & puram omissionem actus.

Resp. ad argum. fatendo, voluntatem exerceri per actum, & omissionem actus; non verò *sic*, & *sicut*, sed *sic*, & *secus* : nam quandò per actum exercetur, cùm hic sit primariò, & directè egressus à voluntate, non opus est, ut ad ipsum alius præferatur actus; quandò verò exercetur per omissionem, cúm hæc habeat rationem fugæ, & non fugiat ab uno objecto, nisi quia adhæret alteri, út suprà diximus, ideò egressus ejus est secundarius, qui ùt talis nequit non supponere primarium, qui est amor: hic autem amor actus est : ergo non datur omissio sine actu.

30 Nec aliter concipienda est libertas contradictionis, quàm sub his terminis, aliàs nostri contrarii cæcutirent : nam & ipsi asserunt ex una parte, quòd *regulariter* ad omissionem præcedit actus, (licèt non opus esse illo defendant contra nos) & ex alia semper concedunt libertatem contradictionis, estò aliquis *regulariter* præcedat actus. Similiter, quandò quis vult directè omittere, datur actus positivus : & nihilominus non negant adversarii contradictionis libertatem. Libertas enim non tam attendi debet penes exercitia, quàm circa objecta, ita ut, si hæc sint bonum, & malum, erit libertas contrarietatis; si verò exercitia sint agere, & non agere, semper erit libertas contradictionis, licèt præcedat ad non agere aliquis actus positivus. Si autem ex hoc inferas, semper esse dandam aliquam libertatem contrarietatis, etiam dum voluntas exercet libertatem contradictionis, non inficias ibimus, si tamen solùm sit tunc libertas contrarietatis indirecta, quatenùs scilicèt, semper præcedit aliquis actus, vel directus, vel qui directè volens objectum oppositum cum præcepto, vult etiam indirectè omissionem ejus observantiæ.

31 Obs. 3. Omissio, ut sit voluntaria, & libera, non petit aliquem actum, qui sit de essentia ejus (nec enim positivum potest esse de essentia negativi) si autem è sua essentia aliquid non petit positivum, poterit sine actu positivo dari. Resp. dist. ant. non petit actum, qui sit de sua essentia, nec petit essentialiter, quòd ad suam essen-

essentiam præmittatur talis actus, nego ; præcisè quòd sit de sua essentia, conc. ant. & conseq. sub eodem sensu. Distinctio patet ex terminis, maximè si reflectetur, & parificetur cum cognitione præcedente quemlibet actum voluntatis, qui essentialiter petit, illam ipsum præcedere, non tamen illam illum constituere : ergo pariter in nostro casu.

32 Obs. 4. Instante præcepto dilectionis Dei, advertentia illius præsuppositа, & auxiliis collatis sufficientibus, posset Deus denegare præmotionem tum ad impletionem præcepti, tum ad actum, qui esset causa omissionis, quo in casu omissio deberet dari voluntaria, & peccaminosa : *quia scienti, potenti, debenti, & omittenti* peccatum imputatur ; sed aliàs nullus præiret actus : quia deesset ad illum physica præmotio : ergo potest dari saltim divinitùs (quod negat nostra assertio) omissio voluntaria sine ullo actu.

Hoc argumentum aliquibus difficile videtur ; aliis verò chimericum, & facilè disparens sibi apparet: Quidquid sit de sensis istis, respondetur ad illud, permissa majori quoad primam partem, negando illam quoad secundam, quòd, scilicèt, omissio illa esset voluntaria, ac proindè peccaminosa ; non equidem esset voluntaria : quia deficeret ad hoc essentiale requisitum, nempè esse volitam directè, vel indirectè talem omissionem : cùmque tunc neutro modo esset volita ex defectu præmotionis, ideò nec esset voluntaria, ac proindè nec peccaminosa. Undè sic paræmia distinguitur præjacta : *Scienti, potenti, debenti, & omittenti* voluntariè peccatum imputatur, conc ; omittenti involuntariè, nego maj. & concessa min. nego conseq.

33 Sed instas : omne præceptum, quod impleri potest, non impletum infert peccatum in omittente adimpletionem ; sed hoc adamussim verificatur in casu posito : ergo omissio esset voluntaria, & peccaminosa. Resp. similiter dist. maj. infert peccatum in omitente voluntariè adimpletionem, conc ; in omittente involuntariè, nego maj. & distincta cum proportione min. nego conseq. Iterùm replicas : ad quid ergo præceptum impositum à Deo ? Hoc imponitur, ut vel fœditas peccati, & pœna ei comminata retrahat quantùm in se est ab ejus omissione ; si autem in prædicta omissione deficeret fœditas peccati, & timor pœnæ, in casùm tale imponeretur præceptum, essetque proindè chimæricum ; sed etiam est plusquam chimæricum hoc asserere de Deo illud imponente : ergo cassus non est admittendus. Propter hanc instantiam adhæremus secundo sensui ex præcitatis, & ùt chimæricum hoc reputamus argumentum. Undè dicimus, dedecere maximè Deum tale, & tam nugatorium imponere præceptum, quod si dedecet, negamus illud imponere posse in circunstantiis, quibus nobis ab adversariis objicitur : si autem illud imponere non potest, argumenti hujus ruit tota difficultas.

34 Obſ. 5. Angelus in primo inſtanti ſuæ creationis operatus eſt liberè, ut mereri poſſet: ergo potuit omittere actum amoris Dei (ſaltim in ſenſu diviſo præcepti, ut illum eliceret) ergo illa omiſsio eſſet libera: erat enim unum ex extremis libertatis: ergo eſſet etiam voluntaria; ſed ad illam nullus præiret actus poſitivus: nam in primo inſtanti primum, quod exercuit, fuit omittere: ergo non præceſsit actus. Reſp. ad argum. conceſsis ant. & tribus ejus conſequentiis, negando min. quia in primo inſtanti ita omitteret Angelus amare Deum, ut aliquem eliceret actum, quo vellet ipſam omiſsionem: nam, licèt in ſerie operationum, quas defactò exercuit, fuit primus actus amor Dei; at in ſerie in argumento effigiata, cùm omiſsio eſſet amoris Dei, non eſſet hic primus actus, ſed alius illi oppoſitus, quo amorem Dei omitteret, quia vellet: ſi autem vellet, ecce actum voluntatis, omiſsionem cauſantem voluntariam.

DUBIUM IV.

UTRUM OMISSIO, UT SIT VOLUNtaria, requirat debitum non omittendi?

35 MIſsis variis ſenſibus, in quibus hæc controverſia excitari poteſt, utpote minus proficuis, & nimis confuſioni obnoxiis, ad hunc, & alios id genus caſus contrahimus illam: an (v. g.) omiſsio ſacri ſit voluntaria, ſi deſit debitum, ſive præceptum audiendi illud? Et quidem in ſententia noſtra, quæ pro qualibet omiſsione voluntaria requirit actum formalem poſitivum ad illam directè, vel indirectè terminatum, majorem apparentiam habet ſufficere ad omiſsionem poſſe, & non facere, quamvis nullum ſit debitum. Et ratio eſt perſpicua: nam, ſi actus formalis præcedat, volens directè, vel indirectè omiſsionem, ipſe ſolùm faciet eam volitam, ac proindè volùntariam, quamvis opus ſolúm ſit de conſilio, & non faciendum ex præcepto: ergo in noſtra ſententia, quæ actum poſitivum præcedentem admittit, debet ſupponi cum NN. Salm. tr. 10. diſp. 4. num. 48. quòd etiam ſine debito erit omiſsio voluntaria ſaltim phyſicè. Difficultas eſt in ſententia adverſa actum non exigente præcedentem omiſsionem, an tunc debitum requiratur ad voluntarietatem omiſsionis? Sub his terminis ſit

NOSTRA RESOLUTIO:

36 DIcendum eſt, omiſsionem non eſſe voluntariam, ſi deſit debitum non omittendi. Sic cum Godoy, à S. Thoma, Suar. Vazq. & aliis NN. Salmant. hìc diſp. 4. dub. 2. n. 39. Et prob. 1. ex D. Thom. 1. 2. q. 6. art. 3. ubi ait: *Quia voluntas volendo, & agendo poteſt impedire hoc, quod eſt non velle, & non agere, & aliquando debet: hoc, quod eſt non velle, & non agere, imputatur ei*, hoc eſt, tribuitur ei út à ſe volitum,

&

& consequenter voluntarium ; ast quandò fit hoc ? *quandò debet* , inquit D. Thom. *hoc* : ergo quandò non debet hoc , non est voluntarium hoc.

37 Prob. 2. ratione : Ut omissio sit voluntaria , opus est ut à voluntate egrediatur eo , quali , modo , carentia potest oriri ; sed nisi præcedat debitum , nequit oriri à voluntate. Hæc min. prob. nihil producitur , nisi ex suo oppositio ; (ita ut forma fieri debeat ex carentia sui ; carentia verò ex forma præcedente ipsam) oppositum autem omissionis vel est actus formalis , vel est debitum ; sed actus formalis non præcedit : nam in hoc sensu procedit controversia; ergo debet saltim debitum præcedere , vel , ùt explicant NN. Salm. actus virtualis in ipso debito virtualiter , vel æquivalenter inventus. Sed

38 Dices : si Deus hominem crearet dormientem , omissionem hic haberet in amando eum ; & tamen non fieret ex actu , qui illam præcederet oppositio : ergo fallit nostra ratio. Reddo disparitatem : quia , scilicèt , omissio amoris in tali dormiente esset mera negatio. Hæc autem , sicut purum nihil est, nec est aliquid , nec ex aliquo fit; omissio verò de qua loquimur, non est negatio , sed privatio : privat enim forma debita , hoc est actu fieri debito , vel debita præcepti adimpletione , & ideò petit fieri ex sibi oppositio , hoc est , vel ex actu formali , vel virtuali : & cùm formalis desit , ùt supponitur disputationis gratia , requiritur debitum , in quo est virtualis , vel æquivalens actus omissioni oppositus. Prætermittimus alia objicibilia tentamenta : quia magis sunt difficilia , quàm utilia , & minus doctrinalia , quàm disceptabilia.

DISPUTATIO II

DE VOLUNTARIO LIBERO.

1 LIberum arbitrium , de quo sequitur agendum , undè magis patens fiat voluntarium, definitur sic à Mag. sent. in 2. dist. 24. cap. 5. *Facultas voluntatis , & rationis habens se ad utrumlibet.* Hanc definitionem admittit , & perlustrat Angel. Dr. pluribus in locis , & præcipuè q. 24. de verit. art. 1. & 6. Alii sic illud definiunt : *Quod, positis omnibus requisitis ad agendum, potest agere , & non agere.* Et licèt hæc ab omnibus admittatur definitio, dissentiunt verò Thomistæ , & Jesuitæ in eam explicando ; hic verò dissensus ad præsentem disputationem nihili est habendus.

DUBIUM I.

UTRUM ARBITRIUM HOMINIS LAPSI liberum sit libertate indifferentiæ?

2 SToici stolidè , & stultè rati fuere , voluntatem nostram cum suis actibus , non sibi , sed fatalibus Stellis sine indifferentia adstrictam esse natam : quem errorem & Priscilianistæ sunt secuti. Lutherus , & Calvinus putabant

tabant liberum arbitrium quasi figmentum quoddam, & titulum sine re: vel quia homo (ajebant) post Adæ lapsum determinatus est ad malum: vel quia sic à Deo agitur, ut non remaneat in ipso potestas ad oppositum. Iansenius tandem solummodò dabat homini lapso libertatem à coactione: negabat verò indifferentiæ libertatem. Contra hos omnes statuitur

NOSTRA, ET CATHOLICA *conclusio.*

3 IN homine lapso datur liberum arbitrium libertate indifferentiæ. Est de fide, & prob. 1. ex Gen. 4. ibi: *Sub te erit appetitus ejus, & tu dominaveris illius.* Secundò ex illo Eccli 15. *Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui.* Tertiò ex Trid. sess. 6. c. 5. & can. 5. ibi: *Si quis liberum hominis arbitrium post Adæ peccatum amissum, & extinctum esse dixerit :: anathema sit.* Unde meritò dixit D. Aug. lib. de grat. & lib. arb. c. 1. *Revelavit nobis Deus per Scripturas Sanctas esse in homine liberum arbitrium: & quisquis negaverit, Catholicus non est.* Confirmat D. Th. q. 24. de verit. art. 1. rationem reddens: *Cùm* (inquit) *sine libero arbitrio non possit esse meritum, vel demeritum, justa pœna, vel præmium.* Sed ut quid Scripturis accurrimus, cùm hanc ipsa nos doceat experientia veritatem? Et ideo Concil. Senon. in Decr. 15. de lib. arb. dixit: *Adeo liberum arbitrium esse, vel ut evidenti quodam experimento cognitum, omnium mentibus sese inculcat.*

4 Ratione probatur 1. veritas isthæc Catholica: nam, si homini deesset liberum arbitrium, ex necessitate vellet quidquid vellet: ergo frustrà imponerentur leges, & præcepta: frustrà Deus præmia offeret justè operantibus, & frustrà peccatores suppliciis minarentur & pœnis; sed hoc non est admittendum: ergo nec id, ex quo sequitur, dicendum. Ant. admittitur, & conseq. prob. nam, ùt inquit Aug. lib. de grat. & lib. arb. c. 2. *quomodò posset Deus prohibere, ne velimus, aut præcipere, ut velimus, si ad volendum necessitamur?* Undè jure ab Innocenc. X. proscripta fuit hæc Iansenii propositio: *Ad merendum, & demerendum in statu naturæ lapsæ, non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione,* hoc est (ajebat propositio) quòd quamvis operemur necessariò, si tamen non cogamur, vel violentemur, mereri poterimus, quo quid magis nefarium?

5 Prob. 2. rat. Intellectus est indiferens in proponendo ita, út, nedúm possit proponere út bonum velle, sed & non velle justa diversos aspectus, & apprehensiones bonitatis, quas experientia nos docet in uno, & eodem objecto ipsum effigiare: ergo etiam voluntas est indifferens in eligendo, ac proindé libera. Hæc enim sequitur ductum intellectus, & ideò vocatur *appetitus rationalis*: Undè dixit D. Thom. 1. 2. q. 17. art. 1. ad 2. *Radix libertatis est voluntas, sicut subjectum; sed sicut causa est ratio: ex*

hoc

hoc enim voluntas potest ad diversa ferri, quia ratio potest habere diversas conceptiones boni : & ideò Philosophi definiunt liberum arbitrium , quod est liberum de ratione judicium , quasi ratio sit causa libertatis.

ARGUMENTA HÆRETICORUM.

6 OBS. 1. D. Augustinum cap. 30. in Enchirid. ibi : *Libero arbitrio malè utens homo , & se perdidit , & ipsum* : Et paulò infrà: *Cum libero peccaretur arbitrio , victore peccato , amissum est liberum arbitrium* : ergo ruit conclusio. Ad hoc argum. respondet ipse Aug. lib. 1. contra duas Epist. Pelag. cap. 2. ibi : *Quis nostrum dicat , quòd primi hominis peccato perierit liberum arbitrium ab humano genere ? Libertas quidem periit per peccatum, sed illa , quæ in Paradiso fuit habendi plenum cum immortalitate justitiam.*

7 Obs. 2. Ex conclusione sequitur , quòd voluntas circa nullum potest necessitari actum eliciendum, quod tamen est falsum , cùm Deum in gloria necessariò amet : & idem intellige de bono in communi (hoc est , de omni , quod ùt bonum sibi proponitur) quòd nequit illud odisse , imò tenetur ad exercitum illius amorem , si amare exercitè illud proponatur ùt bonum : ergo non tenet conclusio. Resp. neg. sequelam : plura sunt enim , ad quæ necessitatur sine detrimento suæ libertatis voluntas , ea , scilicèt, quæ ab intellectu practicè dictantur út bona , & ùt bonum ea exercitè amare : tale est bonum in communi, quoad specificationem , & Deus clarè visus , qui æquivalet bono in communi : est enim omne bonum , & omnia eminenter bona quoad specificationem & exercitium. Et hoc, inquàm , sine detrimento libertatis, quæ , ut verificetur , satis est , si bona particularia respiciat cum indifferentia tum ad amorem , tum ad exercitium illius. Undè vel ipse Deus in particulari objectus voluntati in hac via proponitur sæpe ùt non amandus , imò & nonnullies út odiendus. Sed replicabis, et

8 Obs. 3. Ex hac sequitur responsione læsio libertatis humanæ: tenebitur enim voluntas , sine libertate ad utrumlibet, illud sequi extremum , quod determinatè ab intellectu practicè dictatur : ergo non erit libera in eligendo. Pro hujus, & aliarum similium responsione vide, ne acta iterùm agamus , quæ diximus tom. 1. tr. 5. disp. 1. dub. 2. n. 15. & 16. & tom. 2. tract. 12. disp. 3. dub. 7. n. 68. 69. & 70. juxta quæ responde, judicium practicum , & determinatum , quod pertinet ad actum secundum , sicut præmotio physica , non lædere libertatem , sicut nec præmotio lædit; præcedit verò aliud judicium speculativum , & indifferens , quod pertinet ad actum primum libertatis , & ideò relinquit eam expeditam , ut, quam voluntas velit , sequatur partem.

9 Obs. 4. Non repugnat , quòd Deus , stante indifferentia judicii, necessitet voluntatem , ut unum præ alio eligat extremum : ergo ex indifferentia judicii non infertur libertas. Conseq. est vera , & ant. si

ne-

negetur, ratio repugnantiæ oſtendatur. Plures, út Suar. Palanc. Prado, & alii concedunt ant. quod tamen negant celebriores Thomiſtæ, út Godoy, à S. Thoma, Bañez, Ferre, & NN. Salmant. hìc diſp. 2. n. 13. & 5. n. 43. Et ratio eſt repugnantiæ, quia voluntas in omni actu ſuo dependet eſſentialiter, nedum quoad ſubſtantiam, verùm quoad modum à motione objecti, & cum objectum haud ſecus moveat, quàm ſicut per intellectum intimatur voluntati, hinc eſt, quòd hæc vel non poſsit operari, vel debet operari indifferenter, hoc eſt, liberè à coactione, vel neceſsitate inducta à Deo: quia ab intellectu indifferenter proponitur objectum.

DUBIUM II.

QUÆ INDIFFERENTIA, VEL QUÆ libertas ſit conſtitutiva liberi arbitrii?

10 CElebris eſt, ſed & paſsim à nobis mentata, & explicata diviſio libertatis in libertatem contrarietatis, quæ, ſcilicèt, indifferens eſt ad duos actus contrarios, ùt amoris, & odii, & libertatem contradictionis, quæ indifferens eſt ad duo contradictoria, ſcilicèt ad actum, & non actum, hoc eſt, ad amorem, vel non amorem, odium, vel non odium. Ex his duabus libertatibus, vel indifferentiis quærimus, quænam ſit conſtitutiva liberi arbitrii? Cui reſpondet hæc

NOSTRA CONCLUSIO:

11 DIcendum eſt, ſolam libertatem contradictionis eſſe conſtitutivam liberi arbitrii. Eſt communis inter Theologos, & conformis D. Thomæ. Ratio eſt: quia ſine libertate contrarietatis ſæpè ſalvatur liberum arbitrium, numquam tamen ſine libertate contradictionis; ſed illud eſt de eſſentia alicujus rei, ſine quo res numquam datur; illud verò accidit, quod quandoquè adeſt, & quandoquè deeſt rei: ergo ſolùm libertas contradictionis eſt conſtitutiva liberi arbitrii. Major patet in Deo, & in Chriſto, in Angelis, & Beatis, qui liberi quidem ſunt circa aliqua ſaltim bona amanda, vel non amanda, in quo ſtat libertas contradictionis; numquam tamen liberi ſunt, vel fuere circa aliqua bona amanda, vel odienda, in quo ſtat libertas contrarietatis, & conſequenter indifferentia ad bonum, vel malum; & eſt ratio, quia poteſtas ad peccatum potius, quàm conſtituit, deprimit libertatem. Undè dixit Aug. lib. 23. de Civit. Dei cap. ult. loquens de Beatis: *Arbitrium eò potentius erit, quò peccare non poterit.* Et Anſel. de lib. arb. cap. 1. *Si poſſe peccare eſſet pars liberi arbitrii, Deus, & Angelus liberum arbitrium non haberent, quod eſt abſurdum.* Et D. Thom. 1. p. q. 62. art. 8. ad 3. *Undè major libertas arbitrii eſt in Angelis, qui peccare non poſſunt, quàm in nobis, qui peccare poſſumus.*

12 Itaque libertas contradictionis

nis semper invenitur in operationibus liberis, adhuc dum hæ sunt liberæ libertate contrarietatis : quia quicumque est liber ad amorem, vel odium, in hoc ipso est liber ad amorem, & non amorem, & ad odium, & non odium (in quo stat libertas contradictionis) siquidem amando non odit, & odiendo non amat. Est dicere, quòd ille, qui est liber libertate contrarietatis ad amandum, vel odiendum, si defactò amat, non solùm exercet libertatem contrarietatis, quatenùs amat, quod poterat odisse, sed etiam libertatem contradictionis : quia sic amat, ut posset non amare. At non semper, ac quis exercet libertatem contradictionis, exercet libertatem contrarietatis, ùt patet in exemplis suprà allatis de Deo, & Angelis : ergo signum est, ad liberum arbitrium per accidens se habere libertatem quoad specificationem, sivè contrarietatis, & solùm per se requiri libertatem quoad exercitium, sive contradictionis.

OPPOSITA SENTENTIA.

13 PRO hac referri possunt aliqui, qui liberum arbitrium definiunt in nobis viatoribus per potestatem ad contrariè oppositа, & viatores asserunt liberiores esse, quàm Beatos. Obs. 1. Arist. lib. 1. Magn. Moralium cap. 9. dicentem : *In nostro arbitrio esse bona, malaque facere*; sed ad bona, & mala tendit libertas contrarietatis: ergo sentit hanc esse de ratione arbitrii nostri. Respondet D. Thom. q. 22. de verit. art. 6. *quòd velle malum nec est libertas, nec pars libertatis, quamvis sit quoddam signum libertatis.* Itaque posse ad bona, & mala solummodò signanter, & accidentaliter est de ratione libertatis, non formaliter, & essentialiter.

14 Obs. 2. Liberum arbitrium nequit intelligi sine facultate ad duos actus positivos & contrarios ; sed in hoc consistit libertas contrarietatis : ergo semper hæc invenitur, & consequenter per illam constituitur. Maj. probatur : in nostra sententia lata disp. antec. dub. 3. numquam datur pura omissio voluntaria : ergo semper aderit actus contrarius alteri extremo, & consequenter semper respicit voluntas duo exercitia contraria, & positiva, in quo stat libertas contrarietatis : ergo hæc non accidit, sed constituit essentialiter liberum arbitrium.

Resp. dist. maj. nequit intelligi sine facultate ad duos actus, tamquam ad duo extrema, & exercitia directè intenta, nego ; indirectè saltim, conc. maj. & distincta min. cum proportione ad maj. nego conseq. Verum est, quòd adhuc in omissione præcedit actus: hic tamen non respicitur à voluntate per se, & directè, nisi tamquam causa, vel conditio, sine qua nequit dari omissio, quæ est extremum directè, & per se à libertate intentum. Vide pro ampliori solutione, quæ diximus disp. antec. n. 29. & 30.

15 Obs. 3. Nihil notius est, quàm divisio libertatis in libertatem contrarietatis seu quoad specificationem,

nem , & contradictionis , seu quoad exercitium : erunt ergo duæ species libertatis , ac proindè non erunt extra essentiam illius , saltim ùt contractæ. Resp. divisionem hanc non esse generis in duas species, sed potiùs multiplicatio unius libertatis contradictionis , quatenús ad amorem v. g. præcedit indifferentia ad amorem , & non amorem (en unam libertatem contradictionis) & ad odium præcedit alia indifferentia, ad odium , & non odium (ecce aliam.) Quòd autem adjungatur etiam indifferentia ad amorem , & odium , accidit libertati , supponitque eam adæquatè constitutam.

16 Obs. 4. Libertas consistit in indifferentia : ergo major indifferentia majorem arguet libertatem; sed major indifferentia est in viatore , qui indifferens est ad bonum, & non bonum , & ad bonum , & malum , quàm in beato , qui solùm est indifferens ad bonum , & non bonum , in quo stat libertas contradictionis : ergo hæc sola non erit major , nec perfectior libertas : ergo erit simul cum altera , & consequenter utraque constitutiva libertatis.

Resp. ad argum. quòd major indifferentia ex terminis non arguit majorem , nec meliorem libertatem, aliàs peccator esset magis , & meliús liber , quàm Deus , quod absit. Quod autem auget , & extollit libertatem , est indifferentia cum majori dominio supra suos actus , quatenùs , scilicèt , voluntas Beati majorem facultatem habet , quàm voluntas viatoris , ad bonos , qui perficiunt , & minorem , imò nullam ad malos , qui deprimunt. In hoc ergo dominio contentivo , ne actus mali sint , & potentissimo , ut omnes boni sint , stat major , & melior libertas.

DUBIUM III.

AN LIBERTAS IN ACTIBUS ELICITIS sit aliqua ratio intrinseca : & quid sit ?

17 SUpponimus , libertatem habitualem , seu in actu primo inesse intrinsecè potentiæ liberæ , quatenus respicit distincta, & opposita extrema. Dubium est, an ratio liberi in actu sit quid ipsi intrinsecum , anve extrinsecum à potentia libera ipsi extrinsecè deveniens?

PRIMA CONCLUSIO:

LIbertas in actibus est ratio ipsis intrinseca , & non solùm denominatio extrinseca. Sic NN. Salm. in præs. disp. 2. dub. 4. cum pluribus , & gravissimis Theologis. Et prob. quia ratio liberæ in voluntate est perfectio intrinseca : & media illa operatur: ergo in actibus etiam debet hæc intrinseca perfectio relucere. Ant. est indubium , & conseq. prob. tum quia quidquid est in potentia in actu primo , debet esse actú in actu secundo : undè quia intellectus tamquam actus primus est immaterialis , ejus actus etiam immaterialis debet esse tamquam actus secundus.

Tum

Tum quia omnis perfectio residens in principio ordinatur per se ad operationem : ergo debet in hanc transferre suam perfectionem: si, enim, quia potentia est intrinsecè voluntaria, communicat actui esse intrinsecè voluntarium , quia est intrinsecè libera , communicabit illi esse intrinsecè liberum. Et quidem negari nequit, actum liberum, ùt talem, dicere respectum intrinsecum ad potentiam ùt liberam : si ergo à respectu intrinseco , quem dicit ad voluntatem ùt talem , inferimus esse intrinsecè voluntarium ; à respectu intrinseco , quem ad illam dicit út liberam, liberum esse intrinsecè, rectè inferimus.

OPPOSITA SENTENTIA

18 EST Suarii, Vazquecii, & aliorum : Pro quibus Obs. 1. Idem actus numero , vel specie, potest transire de libero in necessarium , vel econtra : ergo signum est, quòd libertas in illo non est quid intrinsecum. Hoc argumentum solùm probat, quòd libertas in actu non est aliquid entitatis illius, non verò, quòd non sit modus intrinsecus, qui abesse potest ab illo: hoc quod in ipsa voluntate cernere licet, quæ invariata quoad entitatem , & in eodem numero actu continuato nunc necessariò , & nunc liberè operatur , ùt quandò incipit velle sine plena advertentia , & prosequitur cum illa.

19 Obs. 2. Indifferentia est constitutiva libertatis ; sed actus non sunt indifferentes ad duo extrema, sed ipsi sunt unum determinatum extremum , ergo non sunt liberi. Hoc argumentum , si rectè exploratur, probat, quòd nec extrinsecè sunt liberi actus ob defectum indifferentiæ. Deindè resp. dist. maj. indifferentia est constitutiva libertatis in actu primo, conc. libertatis in actu secundo , subdist. indifferentia præcisè actualis, nego; actualis, vel potentialis, conc. maj. & dist. min. actus non sunt indifferentes actu, conc. potentia, subdist. potentia conseq. conc; potentia ant. neg. min. & conseq. Explicatur : libertas in actu primo , cùm sit ad duo , nequit intelligi sine indifferentia actuali. Libertas in actu secundo , cùm sit exercitium potentiæ liberæ, quæ simul nequit circa duo opposita exerceri, non petit indifferentiam actualem , sed potentialem , quatenús, scilicèt , taliter est actus , ut potuerit antecedenter non esse. Undè ad libertatem actus secundi satis est, quòd sit à potentia , quæ sic illum elicuit, ut posset non eum elicere: nam ex hac indifferentia potentiæ resultat in actu sic fuisse elicitum, ut elicitus potuerit non esse. Exemplum habes in habitu charitatis, qui indifferens non est ad duo opposita exercitia, & tamen , quia ab intrinseco est determinatio potentiæ liberè eo utentis , dicitur intrinsecè liber saltim *ùt quo*. Sic ergo proportionaliter in actu potentiæ liberæ.

CONCLUSIO SECUNDA.

20 LIbertas in actibus elicitis non est entitas, vel pars illo-

illorum entitatis, sed modus intrinsecus illius, ratione cujus entitas actus dicit specialem modum dependendi, & exeundi à suo principio libero. Sic NN. Salm. suprà laud. Et ratio est, quia, si libertas esset de essentia entitatis actus, actus liber, & necessarius circa idem objectum distinguerentur nedum numero, sed & specie; sed falsum est, quòd sic distinguantur, ùt patet in actu charitatis Angelorum, & Mariæ Virginis, qui idem numero fuit liber in via, & necessarius in patria: ergo libertas non est entitas, sed modus entitatis actus, qui ab illo potest abesse. Sequela ostenditur majoris: quia entitas indifferens, & entitas determinata nequeunt non distingui specie, sed casu quo libertas esset entitas actus liberi, hæc esset indifferens saltim in potentia, & entitas actus necessarii esset determinata: ergo distinguerentur specificè.

DUBIUM IV.

UTRUM VOLUNTAS VIATORIS NECESsitetur per se ad speciem, vel exercitium alicujus actus?

21 DE voluntate beatorum non est dubium necessitari tum ad speciem, tum ad exercitium actus: ideò inquirimus, *an voluntas viatorum?* Nec dubitamus, quòd per accidens potest necessitari voluntas viatoris, út si ex defectu reflexionis non advertat intellectus in objecto rationem mali, neque in illud amando, neque in exercitio illius amandi: ideò titulus inquirit, an *per se?*

RESOLUTIO DUBII.

22 DIcendum est, voluntatem viatoris necessitari per se quoad specificationem circa beatitudinem in communi, non verò quoad exercitium. Est dicere, quòd voluntas circa illud, quod proponitur ùt bonum, sit creatum, vel increatum, sit verum, vel apparens, si determinatur ad operandum, debet illud amare, & non odisse; cæterùm negamus, quòd necessitetur ad operandum circa illud: potest enim suspensa se tenere in amando illud. Hæc conclusio est communissima, et

23 Prob. 1. quoad utramque partem ex D. Thom. q. 6. de Malo art. unic. ibi: *Hoc solùm est bonum perfectum, quod est beatitudo, quod voluntas non potest non velle, ita, scilicèt, quòd velit ejus oppositum; potest tamen non velle actu.* Vidè ipsum 1. p. q. 19. art. 3. & q. 82. art. 1. & 2. & 1. 2. q. 10. art. 2. ergo licèt sit in potestate voluntatis actu non amare bonum in communi, semel autem atque circa illud operetur, necessitatur amare, & nequit illud odio habere.

24 Prob. 2. rat. In bono communi nihil mali apparet: ergo nequit illud voluntas odio habere. Ant. prob. per bonum in communi intelligimus omnia bona, quæ ùt talia ab intellectu proponuntur; sed in bono út tali, út talique proposito nihil mali apparet: ergo nequit

quit odio haberi. ¶ Prob. 3. Si bonum in communi odio haberetur, amaretur, & non amaretur; sed hoc implicat: ergo &c. Sequela prob. In primis non amaretur, ùt supponitur; sed aliàs amaretur. Hanc probo min. odium alicujus semper supponit amorem alterius (est enim odium fuga, & recessus ab uno, & omnis recessus ab uno est accessus ad aliud) ergo si bonum in communi odio haberetur, esset ratione amoris alicujus boni particularis; sed bonum particulare nequit movere, nisi cum subordinatione ad bonum in communi tamquam ad objectum adæquatum, & specificativum: ergo amando bonum particulare, amaretur bonum commune: ergo hoc amaretur; sed aliàs hypothesis supponit, quòd odio haberetur: ergo amaretur, & non amaretur.

25 Ex his infertur, voluntatem necessariò amare *esse*, *vivere*, & *intelligere*: quia, qui amat necessariò beatitudinem, & id debet necessariò amare, quo, ut beatitudine fungatur, opus est; atqui sine existentia, sine vita, sine intelligentia nullus potest beatitudine frui: ergo &c. ¶ Nec refert, quòd plures odio habent vitam suam, dum voluntariè eam profundunt, se interficiendo. Ad hoc enim satisfit dicendo, quòd beatitudo dupliciter amari potest, vel per prosecutionem, ut quandò quis positivè appetit aliquod bonum possidere, vel per remotionem à malo: quia carere malo speciem boni præsefert. Fatemur ergo, quòd, qui amat beatitudinem primo modo, & vitam amat conservare; at qui secundo modo amat beatitudinem, non necesitatur amare vitam, sed potiùs eam, quia miseriis, & ærumnis concussa, ùt mala repræsentatur voluntati, potest odio habere, & abdicare.

26 Prob. 4. In voluntate prior est conceptus naturæ, quàm conceptus liberæ: ergo debet assignari in ea modus operandi per modum naturæ, hoc est necessariò, sicut assignatur modus operandi liberè; sed objectum necessariò amandum à potentia per modum naturæ, & necessariò, nullum proprius assignari potest, quàm beatitudo in communi, vel assignetur aliud: ergo hæc amatur necessariò quoad specificationem.

27 Quoad secundam partem prob. ultimò conclusio: Tunc voluntas manet libera quoad exercitium, quandò, licèt objectum bonum sit, & ùt tale repræsentetur, non verò repræsentatur ùt bonum, illud actu, & exercitè amare; sed hoc contingit in amore actuali beatitudinis in communi, cujus exercitium molestum, laboriosum, & valdè fastidiosum est, maximè ex parte intellectus, qui, dum in carne insidet, eget conversione ad phantasmata, in quorum elaboratione oppidò phantasia fatigatur: ergo non necesitatur voluntas ad exercitium amandi illam. Undè dixit D. Thom. 1. 2. q. 10. art. 2. *Voluntas movetur dupliciter, uno modo quantùm ad exercitium actus, alio modo quantùm ad specificationem actus, quæ est ex objecto. Primo ergo modo voluntas*

à nullo objecto ex necessitate movetur.

28 Ehinc demùm infer, voluntatem noſtram, dum viatrix eſt, circa nullum objectum *in particulari* ferri neceſſariò, imò nec circa ipſum Deum, nec quoad ſpecificationem, nec quoad exercitium. Quoad exercitium patet ex immediatè dictis: quoad ſpecificationem prob. quia nullum bonum particulare (imò nec ipſe Deus) eſt tale, quòd, licèt ſpeculativè aprehendatur út bonum, & amandum; practicè non repræſentetur ùt malum, & odiendum, vel quia minatur nobis malum pœnæ, vel quia prohibitivum eſt alicujus boni delectabilis, ad quod voluntas fertur conſequendum: hoc quod experientia affatim certum, & innegabile reddit, cùm nedum infideles, verùm & fideles, qui Deum ſummum bonum per fidem ſpeculativè confitentur, ipſum practicè ſæpenumerò odio habuerunt: ergo non neceſsitatur voluntas ad amandum ullum objectum in particulari, nec quoad ſpecificationem, nec quoad exercitium.

ARGUMENTA SOLVUNTUR.

29 OBſ. 1. contra ſecundam partem concluſionis: Judicium efficax de amore alicujus objecti infallibiliter infert ipſius amorem in ſententia noſtra; ſed Deus ſæpè immittit voluntati creatæ tale judicium, ùt defactò immiſsit Angelo in primo inſtanti ſuæ creationis, & homini in primo inſtanti methaphyſico uſus rationis: ergo ille, cui immittitur, infallibiliter tenetur exercere amorem: ergo non liberè.

Conceſsis præmiſsis, & prima conſeq. nego ultimam: quia non eſt idem infallibiliter amare, ac non liberè, ùt contingit in præmoto phyſicè ad amandum. Illud ergo judicium efficax ita movet voluntatem, cui immittitur, ut præcedat ad ipſum judicium indifferens, quod eſt radix libertatis: & inſuper ſic movet illam, ut & illa annuat, & ſeſe liberè ùt liberum ſecundum, moveat ad id ipſum, quod liberum primum Deus medio illo judicio, vel & ſua præmotione vult faciendum.

30 Obſ. 2. Sic ſe habet voluntas in ordine ad ultimum finem, ſicut intellectus ad prima principia ex Ariſt. 2. Phyſ. c. 9. tex. 89. & D. Thom. pluribus in locis; ſed intellectus, ſemel præſtito aſſenſu præmiſsis, neceſſariò quoad exercitium tenetur præſtare illum concluſioni, út docent N. Complut. in Log. diſp. 17. q. 4. ergo voluntas, ſemel aprehenſa bonitate ultimi finis, tenetur ad illam per amorem neceſſariò ferri. Diſt. maj. ſic ſe habet &c. ſic, & ſicut, nego; ſic, & ſecus, conc. maj. & min. & nego conſeq. Ratio diſparitatis eſt, quia intellectus ex ſe non eſt potentia libera, & inſuper ſemel cognitis præmiſsis út præmiſsis, cognoſcit & connexionem illarum cum illo, cui præmittuntur: Connexio autem talis, & determinata nequit cognoſci ſine tali, & determinato connexo. At verò voluntas ex una parte eſt potentia libera; ex alia aprehenſio boni interdiù non ſit efficax, & practicè dictans

tans amorem exercitum illius, non connectitur cum hoc necessariò, sed liberè, & contingenter eliciendo.

DISPUTATIO III.

DE INVOLUNTARIO.

Contrariorum eadem est ratio à contrario, inquit scita, & vulgaris philosophica paræmia. Undè, cùm voluntarium ex duobus sumatur capitibus, scilicèt à principio intrinseco voluntatis, & à cognitione finis, sequitur involuntarium ex defectu cujuslibet ex his principiis resultare debere: quia, cùm sit malignantis naturæ, ex quocumque sufficit defectu suboriri. Ex defectu principii intrinseci erit involuntarium, si voluntas ab aliqua virtute extranea violentiam patiatur, vel ei metus incutiatur, quæ sunt duæ causæ; ex defectu verò cognitionis, si intellectus ignorantia laboret, vel aliqua obnubiletur passione, quæ sunt aliæ duæ. De his ergo quatuor causis venit nobis suo peragendum ordine, & primùm de violentia, super quam excitamus

DUBIUM I.

AN VOLUNTAS POSSIT PATI VIOlentiam à Deo?

1 PRima causa involuntarii est violentia, quæ ex Philos. 3. Ethic. c. 1. definitur sic: *Quæ est à principio extrinseco, passo non conferente vim*; quam admittunt definitionem Damasc. Nisen. & D. Thom. Ejusque ultima verba (nam prima patent) sic exponunt communiter AA. ut passum, cui vis infertur, nedùm opem non conferat motui violento ex sua inclinatione, verùm & illi positivè resistat, atque reluctetur: hæc autem resistentia non opus est, quòd sit activa aliquid agendo contra, qui violentiam infert, sed sufficit esse passivam, passivè scilicèt sufferendo contra suam inclinationem illam coactionem.

2 Cùm violentum sit contra inclinationem rei, oportet in hac duplicem discernere inclinationem, aliam universalem, & aliam particularem: Prima est communis omni creaturæ ad obediendum Deo in omni eo, quod de illa vellit disponere, etiam cum aliquo detrimento particularis inclinationis. Secunda propendit in bonum particulare conveniens rei secundùm suum esse, præcisivè à subordinatione superiori. Harum prima vincit, & superat secundam ita, ut hæc exerceri suspendatur, ut illa prima, & superior impleatur. Exemplificatur hoc in aqua, quæ secundùm inclinationem particularem propendit in descensum: quem tamen relinquit, & appetit ascensum, illumque exercet secundùm inclinationem in bonum Universi, ne in hoc vacuum inveniatur. Quod fundatur in eo, quòd id, quod est alterius, sive propter aliud, magis propendit in bonum illius, propter quod est, quàm in sui proprium; cùmque creaturæ sint Dei, & propter Deum, & partes Universi propter totum constituendum Universum, ideò inclinatio ad

ſerviendum voluntati Dei, & conſervandum Univerſum vincit, & ſæpè continet, & intercipit, ne particularis compleatur inclinatio.

3 Hæc interceptio, ſeu continentia inclinationis particularis noſtræ voluntatis, ut ſubdatur inclinationi generali, vocatur violentia ſecundùm quid, hancque admittimus poſſe pati voluntatem creatam non in actibus, ſed in ſuſpenſione actuum. Ratio eſt, quia ex una parte negari nequit, quòd voluntas creata, propoſito grato ſibi objecto, habet inclinationem particularem ad illud exercitè amandum: & quòd plus eſt, voluntas Beati habet, ſuppoſita viſione beatifica, ſummam in amandum Deum particularem propenſionem; & tamen nemo ullus tollit à Deo facultatem, ut in utroque caſu deneget voluntati concurſum cooperativum ad amandum: ecce inclinatio particularis aliquomodò, ſeu ſecundùm quid violentiam patiens à cauſa extrinſeca, & ſuperiore de illa contrarium diſponente: ergo poteſt voluntas noſtra hujuſmodi violentiam pati.

4 Admittimus itidem in voluntate creata violentiam paſsivam in recipiendo aliquam à Deo formam, vel virtutem, quatenùs hæc receptio poteſt eſſe contra appetitum elicitum voluntatis creatæ: nec in hoc invenimus caput, undè repugnet Deo ſic voluntatem violentare. Dicimus autem *contra appetitum elicitum*: nam reſpectu appetitus innati, qui naturaliter inhiat omnem perfectionem, nequit verificari in hujuſmodi receptione aliqua violentia, cùm quidquid Deus in voluntate infunderet, eſſet de linea perfectionis, hancque appetitus innatus recipere non renuit, & conſequenter nequit violentari.

5 Admittimus demùm, violentiam pati voluntatem in ſuis actibus imperatis, ab aliiſque potentiis elicitis. Hanc expreſsè tenet admiſſionem D. Thom. 1. 2. q. 6. art. 4. & quamvis ſolùm ponat exemplum in actibus à membris exterioribus elicitis, eam tamen q. 22. de verit. art. 3. ad 5. extendit ad actus elicitos per intellectum: Et 2. 2. q. 175. art. 1. ad 2. ad elicitos per appetitum ſenſitivum. Ratio eſt: nam tunc voluntas patitur violentiam in ſuis actibus imperatis, quandò hi fiunt vel ſuſpenduntur contra ejus naturalem inclinationem; ſed hoc, experientia teſte, paſsim accidit, ùt ſi ponamus voluntatem imperare oculis ne videant, & perſeverante hac non videndi voluntate, oculi clauſi ab alio agente extrinſeco, invita voluntate, aperiantur, quo in caſu & oculi videbunt, & violentiam patietur imperium voluntatis: ergo tenet hæc admiſsio.

6 Hæc autem doctrina non extenditur ad potentias nutritivam, augmentativam, & alias ſimiles: nam iſtæ non ſubduntur imperio voluntatis, ùt ex ſe notum eſt. In illis verò quæ ſubduntur, ùt viſiva, auditiva quantùm ad applicationem, & loco motiva abſolutè &c. non ſolùm iſtarum actus ſunt violenti ſuppoſito, aut voluntati eos imperanti, ſed etiam potentiis ipſos elicientibus: nam, licèt oculi v. g.

ſe-

ſemel atque aperiantur, naturaliter, & juxta propriam particularem videant inclinationem; aſt verò, cùm ſua, & principalis inclinatio ſit ad obediendum voluntati, quæ dominium habet ſuper ipſos, ſi contra hanc inclinationem principalem extrinſecè cogantur ad videndum, vel non videndum, opus eſt, ut patiantur aliquam violentiam. His præmiſsis, ſit

NOSTRA CONCLUSIO.

7 VOluntas creata nullam pati poteſt violentiam à Deo in operando, nec *ſimpliciter*, nec *ſecundùm quid* talem. Prob. 1. quoad primam partem: nam violentia nequit dari ſine aliqua reſiſtentia ex parte paſsi: *Voluntati autem Dei quis reſiſtit?* inquit Apoſt. ad Rom. 9. & D. Aug. lib. 26. contra Fauſt. cap. 3. *Deus Creator, & Conditor omnium creaturarum, nihil contra naturam facit: erit enim naturale, quod ille fecerit, à quo eſt omnis numerus, & ordo naturæ.* Idem ait D. Thom. quæſt. 1. de Poten. art. 3. ad 1.

8 Prob. 2. ratione deducta ex D. Thom. 1. p. q. 105. art. 6. ad 6. Contra rationem violenti ſimpliciter talis eſt operari ſecundùm primariam, & principalem inclinationem naturæ, ſed quidquid Deus operetur in qualibet voluntate creata, eſt juxta primariam ejus inclinationem: hæc enim eſt ad ſummittendum ſe Deo, Domino ſuo, atque Rectori: ergo hic non poteſt eam violentare ſimpliciter. Major prob. nam violentum ſimpliciter tale, quippè quod maximum in ſua linea, debet ſumi à maxima reſiſtentia voluntatis: maxima autem reſiſtentia voluntatis non compatitur cum hoc, quòd eſt operari ſecundùm ſuam præcipuam inclinationem, ergo contra rationem violenti eſt &c. Undè videmus, quòd, licèt elevatio pedis ad gradiendum ſit contra inclinationem particularem corporis gravis; & licèt aſcenſio aquæ per fiſtulam opponatur ejus gravitati, nihilominus hujuſmodi motus non dicuntur violenti ſimpliciter: quia fiunt à pede, cujus inclinatio præcipua eſt obedire gradienti, & ab aqua, cujus primaria propenſio ad bonum Univerſi, ne vacuum verificetur, dirigitur: & ùt ſummùm poterunt dici violenti ſecundùm quid, ùt ſuprà diximus n. 3.

9 Verùm nec hanc violentiam *ſecundùm quid* talem admittimus, poſſe pati à Deo voluntatem (quæ eſt ſecunda pars noſtræ concluſionis) & prob. 1. ex D. Aug. lib. 5. de Civit. Dei c. 10. ibi: *Si aliquid fit voluntate, non fit neceſsitate, id eſt coactè.* Secundò ex D. Anſelm. lib. de liber. arb. c. 6. ibi: *Invitus nemo poteſt velle aliquid: quia non poteſt velle, nollens velle.* Tertiò ex D. Thom. 1. 2. q. 6. art. 4. & q. 22. de verit. art. 8. ibi: *Deus poteſt immutare voluntatem, non tamen poteſt eam cogere.* Quæ omnia intelligenda ſunt verba nedum de non coactione inclinationis præcipuæ, & generalis, ſed & inclinationis particularis: quia omnis operatio voluntatis eſt velle; ſi

si autem vult, non violentatur: quia, qui violentatur, non vult.

10 Prob. 4. rat. D. Thomæ in 1. 2. relati omnis actus voluntatis debet esse voluntarius: ergo nequit esse violentus. Conseq. patet: quia nihil magis contrarium violento, quàm esse voluntarium. Ant. prob. omnis actus voluntatis procedit à principio intrinseco cum cognitione finis: ergo est voluntarius. ¶ Et confirmatur 1. Omnis actus voluntatis est inclinatio actualis illius; sed omnis actus violentus est contra illius inclinationem: ergo voluntas in nullo potest violentari actu. ¶ Confirmatur 2. Si actus voluntatis esset violentus, sequeretur, quòd voluntas vellet, dum nollet, quod implicat: ergo non debet concedi. Ant. prob. quia eo ipso quòd actus esset à voluntate, esset volens (voluntas enim non habet alium actum) sed aliàs esset nollens: quia violentia voluntatis fundatur in nollentia istius: ergo vellet, dum nollet, quo quid absonius?

SOLUTIO ARGUMENTORUM.

11 COntra primam partem conclusionis plura sumuntur argumenta, tum ab auctoritate, tum ab exemplis aliarum rerum à voluntate distinctarum, quæ violentiam à Deo pati videntur. Sed hæc ex una parte habent solutionem sæpè iteratam, fundatamque in prædictis duabus inclinationibus, quarum una subordinatur alteri, & ideò, quamvis oppositæ, confœderantur in unico supposito: ita tamen, quòd in actu secundo nunquam congrediuntur, sed semper particularis generali supponatur: ex quo oritur, quòd nequeat verificari violentia simpliciter talis. Ex alia etiam non habent paritatem cum voluntate, de qua loquimur: hæc enim operatur semper volens: velle autem, & violentari compati non possunt.

12 Obs. 1. contra secundam partem: Voluntas potest necessitari à Deo ad determinatè amandum, immitendo ei judicium determinatum ad amorem, cùm tamen sua sit inclinatio particularis ad amandum liberè, vel non amandum; sed hoc est illam violentari: ergo potest violentari saltim secundùm quid. Resp. concedendo maj. quoad primam partem, quin tamen ex hoc sequatur voluntatem violentari: quia non est idem esse aliquid necessarium, ac esse violentum: amor siquidem beatificus necessarius est, & neutiquam violentus; violentum quippè suppra necessarium addit positivam reluctantiam: sic ergo præcedente judicio determinato à Deo immisso, voluntas necessariò amaret, non verò violenter: quia ejus inclinatio (satisfit secundæ parti) non est positivè ad amorem, sed vagè ad illum, vel non illum. Undè minor est neganda, & conseq. mala.

13 Obs. 2. Potest Deus determinare voluntatem ad odio habendum proprium esse, quo in casu violentiam pateretur: quia tale odium est contra propriam inclinationem, ex qua diximus suprà disp. ant. n. 25. Voluntatem necessariò ama-

amare ſuum eſſe : ergo poſsibile eſt, Deum violentiam inferre voluntati. Reſp. negando maj. quoad ſecundam partem : quia tunc voluntas, propoſita ſibi vita , ùt ſibi exoſa, & contemptibili , voluntariè illam odio haberet : ergo non violenter. Nec eſt verum (ſit ſatis imbibitæ cauſali) quòd voluntas amat neceſſariò ſuum eſſe utcumque , ſed ſecundùm ſe ; at verò ùt ærumnis & calamitatibus oppreſſum , poteſt illud odio habere : quod quidem odium oritur ex amore erga ſe, non quidem amore proſecutionis , ſed fugæ , ùt ibi diximus. Nec inconvenit , quòd ſecundùm diverſos aſpectus oderit , & amet ſuum eſſe, ſicut nec repugnat , quòd Deus eumdem hominem amet, út talem, & oderit, ùt peccatorem.

DUBIUM II.

AN , ET QUOMODO METUS CAUſet involuntarium?

14 SEcunda cauſa involuntarii eſt metus , qui , licèt in ſe ſit intrinſecus , cauſatur objectivè à terribili , & extrinſeco objecto , quod ipſi proponitur agrediendum. Illum ſic definit D. Th. 1. 2. q. 41. *paſsio, qua refugimus malum , cui reſiſti non poteſt.* Hic autem metus alius eſt in virum cadens conſtantem , alius in virum inconſtantem , pro quorum intelligentia academiam accurre tropologicam.

*** *** ***
*** ***
***

PRIMA CONCLUSIO.

METus non facit involuntarium ſimpliciter. Rationem reddit D. Thom. 1. 2. q. 6. art. 6. in corp. dicens : *Unumquodque enim ſimpliciter eſſe dicitur , ſecundùm quòd eſt in actu; ſecundùm autem quòd eſt in ſola apprehenſione , non eſt ſimpliciter , ſed ſecundùm quid.* Nunc ſic; ſed ea , quæ per metum , & ex metu aguntur , habent eſſe in actu , actuque ſunt volita (nam mercium projectio in mare ex metu mortis, defactò verificatur , & defactò à voluntate intenditur :) ergo ſunt voluntaria ſimpliciter. Quod autem voluntas nollet eam projectionem, quandò defactò projiciuntur merces , ſolùm arguit nolitionem ſecundùm quid : quia nolitio illa in ſola manet apprehenſione , quandò in re voluntas vult practicè contrarium. ¶ Confirmatur : quia volitio projectionis mercium eſt efficax , nolitio verò inefficax ; ſed quod efficaciter eſt volitum , eſt ſimpliciter voluntarium , ſi cum eo , quod inefficaciter eſt nolitum , comparetur: ergo talis projectio ex metu facta, eſt ſimpliciter voluntaria. Ex his patet jam

SECUNDA CONCLUSIO:

15 METus facit mixtum ex voluntario , & involuntario. Ratio : nam hoc verificatur , quandò , quod fit , partim eſt juxta , & partim contra inclinationem voluntatis ; ſed hoc contingit

in operante ex metu, ùt patet in projectione mercium, ut salvetur vita: nam mercium conservatio secundùm se est juxta inclinationem; prout verò morti obnoxia domini, est contra illam: ergo facit metus mixtum ex voluntario, & involuntario. Nec in hoc intelligas esse simul duos actus voluntatis, unum voluntarium, involuntarium alterum, nec esse unum ex duobus resultans, sicut resultat unus color ex commixtione plurium colorum; sed quòd, unus cùm sit, dicitur voluntarius simpliciter: quia defactò eligitur à voluntate, & ponitur in esse, & dicitur involuntarius secundùm quid, quatenùs difficulter fit, & contra inclinationem, & amorem merces conservandi.

ARGUMENTA CONTRA UTRAMQUE conclusionem.

16 OBs. 1. contra primam: Metus gravis excusat à culpa, ùt si quis ex metu gravi non jejunaret, nec audiret Sacrum, sed hoc non alia ratione, nisi quia reddit simpliciter involuntariam omissionem: ergo ruit conclusio. Concessa maj. negatur min: Ratio enim cur à culpa fit immunis non jejunans, non est omisio involuntaria, sed quia leges humanæ, & aliquæ divinæ non obligant cum detrimento gravi observari.

17 Obs. 2. Plures contractus ex metu celebrati, à jure invalidantur: signum est ergo esse involuntarios. Resp. concesso ant. negando conseq. nam tales contractus, ateneto jure naturali, validi, & voluntarii sunt. Ius autem positivum rationabiliter potuit illos irritare in bonum Reipublicæ, & ut plena libertas servetur, & injuria propulsetur.

18 Obs. 3. contra secundam conclusionem: In eo qui ex metu gehennæ legem Dei servat, observatio non est mixta ex voluntario, & involuntario, estò observans habeat suam qualemqualem repugnantiam: ergo metus non facit tale mixtum. Ant. prob. nam, si esset mixta ex voluntario, & involuntario, ita vellet observantiam, ùt conducentem ad salutem æternam, quòd simul nollet eam secumdùm se: si autem nollet eam, peccaret; sed falsum est peccare ex metu operantem inferni, út constat ex Trid. sess. 6. can. 8. anathemate multanctè eum, qui Attritionem ex metu gehennæ condemnet: ergo signum est metum non facere mixtum ex voluntario, & involuntario.

Resp. nostram assertionem solùm tunc habere locum, quandò objectum, quod ex metu eligitur, est malum secundùm se, sicut mercium projectio; quandò verò secundùm se est bonum, ùt observatio legis divinæ, quæ in omni eventu bona est, vel fuga à tauro aliquem insequente, vel ab alio imminente malo, quæ ex se justa, & rationabilis est, optimè componitur metus cum omnimoda voluntate, & sine commixtione involuntarii.

DU-

DUBIUM III.

UTRUM CONCUPISCENTIA CAUSET involuntarium.

19 TErtia causa involuntarii est concupiscentia, de qua D. Thom. 1. 2. q. 6. art. 7. in corp. sic ait : *Dicendum est, quòd concupiscentia non causat involuntarium, sed magis facit aliquid voluntarium: dicitur enim aliquid voluntarium ex eo, quòd voluntas in id fertur : per concupiscentiam autem voluntas inclinatur ad volendum id, quod concupiscit, & ideò concupiscentia magis facit ad hoc, quòd aliquid sit voluntarium, quàm quòd sit involuntarium.* Quod & ratio suadet : tum quia concupiscentia excitat voluntatem, ut majori cum conatu feratur voluntas in objectum. Tum quia, dum voluntas conformatur cum appetitu sensitivo, uterque tunc mutuò se corroborant, ut in idem conspirent bonum, & amandum, & consequendum.

20 Sed alia ex parte ipse D. Thom. ibidem ad 3. ait, quòd *si concupiscentia totaliter cognitionem auferret, sicut contingit in illis, qui propter concupiscentiam fiunt amentes, sequeretur, quòd concupiscentia voluntarium tolleret.* Et quæst. 77. art. 7. ait : *Quandoquè verò passio non est tanta, quòd totaliter intercipiat usum rationis ::: Undè* (concludit) *talis passio non totaliter excusat à peccato* : Et in argum. *sed contra* expresè ait, quòd *passio diminuit peccatum* : ergo diminuit etiam voluntarium. Quomodò verò hæc conferenda loca cum primo, ubi asserit concupiscentiam augere voluntarium?

21 Facilis est negotii respondere, si cum ipso ibidem q. 34. art. 1. & 2. supponatur, non omnem passionem, vel concupiscentiam esse malam, sicut nec omnem esse bonam. De aliquibus Stoicorum refert in corp. art. 2. quòd posuerunt, omnes delectationes esse malas; Epicurei econtra omnes esse bonas asserebant : & utrumque improbat Sanctus in corp. art. 1. ibi : *Dicendum est, aliquas delectationes esse bonas, & aliquas esse malas:::Est quædam delectatio bona, secundum quòd appetitus superior, aut inferior requiescit in eo, quod convenit rationi ; & quædam mala ex eo, quòd quiescit in eo, quod à ratione discordat, & à lege Dei.* Et concludit: *Cùm concupiscentiæ bonarum operationum sint bonæ ; malarum verò malæ, multò magis delectationes &c.* En tibi concupiscentiam tum bonam, tum & malam. Et quidem, si in irascibili parte admittimus justam iracundiam cum Propheta personante Psalm. 4. *Irascimini, & nolite peccare* ; quare & in concupiscibili concupiscentiam honestam denegaverimus? Ex his ergo statuitur

NOSTRA CONCLUSIO.

22 COncupiscentia justa, temperata, & rationalis nedum tollit voluntarium, verùm & illud auget. Constat hoc ex D. Thom. suprà n. 19. relato, & ex rationibus ibi expositis. Concupiscen-

centia verò discordans à ratione, & à lege Dei, nedum minuit voluntarium, si immoderata sit, sed & totaliter tollit illud, si vehemens adeò sit, ut rationem excæcet, vel extinguat, ùt constat ex ipso D. Thom. num. laud. antecedenti. En quomodò ejus conciliantur testimonia. Et nihilominus prob. hæc secunda pars ratione (postquam probavimus primam) nam eò plus, vel minus sunt voluntariæ operationes, quò plus, vel minús fortior, clariorque ratio eas præcedat, atque dirigat; atqui concupiscentia circa malum obnubilat, enervat, & non rarò extinguit lumen rationis: ergo minuit, & fortè in totùm tollit voluntarium. Major deducitur ex definitione voluntarii.

23 Minor prob. eleganti, & apposito testimonio S. P. N. Joannis à Cruce, qui lib. 1. Ascensus in Mont. c. 8. sic ait: *Lo tercero, que hacen en el alma los apetitos, es, que la ciegan, y obscurecen: porque assi como los vapores obscurecen al ayre, y no dexan lucir al Sol: ò como el Espejo tomado del paño no puede recibir en sì serenamente el bulto: ò como en el agua embuelta en cieno no se divisa bien el rostro, del que en ella se mira, assi el alma, que està tomada de los apetitos, segun el entendimiento està entenebrecida, y no dà lugar para que ni el Sol de la razon natural, ni de la sabiduria de Dios sobrenatural la embistan, è ilustren de claro: Y assi dice el Real Propheta David, hablando à este proposito: Comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui ut viderem.* Quid eximius, quid efficacius pro nostra assertione roboranda argumentum? Quæ in contrarium agunt, omittuntur: quia non ea sunt, ut ex dictis non facilè dehiscant; nec ita doctrinalia, ut sine illis sufficiens hujus materiæ intelligentia non posideatur.

DUBIUM IV.

UTRUM IGNORANTIA CAUSET INVOluntarium?

24 QUarta, & ultima causa involuntarii est ignorantia. Hæc est triplex, scilicèt, antecedens, concomitans, & consequens. Prima est, quæ antecedit actum voluntatis taliter, quòd, si non præcederet, opus non fieret, v. g. occidit homo hominem, putans esse feram, quem tamen non occideret, si ignoranter non operaretur. De hac ergo ignorantia antecedenti asserimus causare, involuntarium simpliciter. Sic D. Thom. 1. 2. q. 6. art. 8. ibi: *Dicendum, quòd ignorantia habet causare involuntarium ea ratione, qua privat cognitione, quæ præexigitur ad voluntarium.* In quibus verbis loquitur expresè de ignorantia antecedente, ùt legenti textum constabit. Ratio autem est, quia *contrariorum eadem est ratio à contrario*, atqui cognitio est causa voluntarii: ergo carentia cognitionis, seu ignorantia erit causa involuntarii. Ehinc oritur, hanc ignorantiam excusare omninò à pèccato (imò & à censuris) quia de ratione peccati est esse voluntarium, & de ratione censuræ

ſuræ ſupponere peccatum.

25 Ignorantia concomitans eſt (inquit D. Thom. relatus) *de eo, quod agitur; tamen etiam ſi ſciretur, nihilominus ageretur*, v. g. occidit homo hominem, putans eſſe feram, quem tamen occideret, ſi ſciret eſſe hominem. ¶ De hac ergo ignorantia concomitante afferimus cum D. Thom. ibidem, non facere involuntarium, tollere verò rationem voluntarii ita, ut nec ſit voluntarium, nec involuntarium. Non facit ex una parte involuntarium: ad hoc enim opus eſt, ut ſit contra inclinationem voluntatis, quod non tunc verificatur, quia potiùs eſt juxta illam: eſt enim voluntas in tali diſpoſitione, ut æquè prompta ſit, ut hominem, ac ut beluam feriat. Tollit ex alia voluntarium: ad hoc enim præexigitur cognitio, quæ non datur; ergo nec eſt voluntarium, nec involuntarium.

26 Dices: Inter voluntarium, & involuntarium non datur medium: ſunt etenim contradictoria: ergo unum ex duobus daretur in prædicto caſu. Diſt. ant. inter voluntarium, & involuntarium negativum non datur medium, conc. ant; & involuntarium poſitivum, nego ant. quoad primam partem, & diſt. quoad ſecundam: ſunt etenim contradictoria, ſi involuntarium ſumatur negativè, conc; ſi poſitivè, nego ant. & conſeq. Non eſt idem involuntarium poſitivè, ac non voluntarium negativè: petra enim eſt non voluntaria, & tamen nequit dici involuntaria: quia non eſt ſubjectum capax voluntarietatis, nec involuntarietatis: hoc enim eſt proprium naturæ intellectivæ: ideò inter voluntarium, & non voluntarium non eſt medium: Omne enim ens eſt voluntarium, vel non voluntarium; eſt verò medium inter voluntarium, & involuntarium poſitivè tale, v. g. petra: hæc enim nec eſt voluntaria, nec involuntaria, ùt dictum eſt. Exemplum eſt ad manum in irrationali, quod, ſi ſumatur negativè, hoc eſt pro non rationali, non eſt medium inter ipſum, & rationale: quia nihil eſt in mundo, quod non ſit, vel rationale, vel non rationale; ſi verò ſumatur poſitivè, hoc eſt, pro animali irrationali, ſic datur medium: quia petra, v. g. nec eſt animal rationale, nec irrationale. Et ratio horum eſt, quia ſic non ſunt contradictoria: hæc enim verſari debent non inter ea extrema, quæ poſitivè ſunt, ſed inter ea, quorum unum eſt, & alterum non eſt, v. g. inter hominem, & non hominem.

27 Ignorantia conſequens eſt (inquit ipſe D. Thom. ibi) *in quantùm ipſa ignorantia voluntaria eſt.* Et eſt duplex, alia ſcilicèt afectata, quandò quis non vult ſcire, ut benè operetur; alia negligens, quandò ſcilicèt neſcitur, quod ſciri poteſt, & debet. ¶ De hac ergo utraque ignorantia conſequente inquit D. Thom. quòd non cauſat involuntarium ſimpliciter: quia, qui vult media ad aliquem finem, vult & finem; ſed ignorans voluntariè obligatio-

gationem, v. g. audiendi Sacrum, ne ipsum audiat, vult medium ne audiat, scilicèt ignorantiam : ergo vult non ejus auditionem : erit ergo hæc voluntaria simpliciter ; erit verò etiam involuntaria secundùm quid, in quantùm, si sciret obligationem, eam impleret, & in animi erat præparatione ad hoc, ut, si sciret, defactò audiret. Qui sic ignorat obligationem, non excusatur à peccato in non adimpletione illius, sed potiùs in illam incidit malitiam, de qua Regius ait Psaltes : *Noluit intelligere, ut benè ageret*, Psalm. 35.

28 Ex hucusque dictis hanc sumatim colliges doctrinam, scilicèt, ex quatuor titulis tolli sic vel sic voluntarium, scilicèt ex violentia, & ex metu, concupiscentia, & ignorantia, quorum duo primi ab extrinseco, duo verò ultimi ab intrinseco influunt in involuntarium.

TRAC-

TRACTATUS XVIII.

DE BONITATE, ET MALITIA.

DE actibus humanis, quantùm ad rationes transcendentes, & fundamentales, quæ sunt ratio voluntarii, vel involuntarii, liberi, vel necessarii, egimus hucusque. Nunc de rationibus in eis fundatis, scilicèt, bonitate, & malitia, seu de ipsis actibus moraliter sumptis sequitur agendum cum D. Thom. 1. 2. à q. 18. Pro quo sit

DISPUTATIO PRIMA

DE CONSTITUTIVO MORALITATIS.

MOralitas (transmissis aliorum placitis erga ejus intelligentiam, & explicationem) consistit in quodam modo accidentali superaddito entitati, & libertati actus, ratione cujus dicit specialem habitudinem transcendentalem ad objectum, ùt subjectum regulis rationis, vel ad ipsam rationem seu legem. Sic communiter Thomistæ. Pro requisitis verò ad eam statuendam, & fusiori explicatione, in quo consistat: sequens dicamus.

DUBIUM I.

QUID REQUIRATUR AD MORALITATEM actus humani: & in quo moralitas consistat?

CONCLUSIO I.

1 AD moralitatem omninò requiritur libertas. Sic D. Thom. 1. 2. q. 18. art. 9. ibi: *Si non procedit à ratione deliberativa::: talis actus non est propriè loquendo moralis.* Prob. 2. rat. Non est actus moralis, qui non est per regulas morum dirigibilis, eisque subjicibilis; sed actus necessarius non est sic dirigibilis. Hæc min. prob. actus necessarius jam est directus, & subjectus ad unum quid determinatum esse:

esse: út quid ergo directio, & subjectio regulis morum, si vel sine illis, vel cum illis talis, & non alius debet esse?

ARGUMENTA CONTRA HANC PRIMAM conclusionem.

2 OBs. 1. D. Thomam, qui sæpenumerò intelligit actum moralem in actu humano, & voluntario, & pro eodem eos reputat; atqui datur actus voluntarius, qui liber non sit, út constat ex tract. ant. disp. 1. dub. 2. n. 12. Et itidem humanus actus, qui necessarius est, ùt amor beatificus: ergo etiam dabitur actus moralis absque libertate. Resp. ad argum. D. Thomam quoties confundit actum humanum, & voluntarium cum morali, intellectum iri de actu humano voluntario, & perfecto in statu viali, qui numquam adeò est necessarius, ut non retineat aliquam speciem libertatis, per quam in esse morali constituatur.

3 Obs. 2. Ipsum D. Thomam in 3. dist. 18. q. 1. art. 2. ad 2. ubi de amore Christi erga Deum asserit fuisse meritorium: ergo & moralem; sed in solutione ad 5. asserit fuisse necessarium quòad exercitium: ergo non opus est libertate ad moralitatem. Resp. concesso enthimemate, dist. subjunctam: asserit fuisse necessarium quoad exercitium amorem erga Deum secundúm se, conc; secundùm quòd Deus est ratio diligendi creaturas, subdist. quoad exercitium amandi præcisivè, conc; determinatè ad hunc, vel illum actum, nego sub minorem, & conseq. Ut amor Christi esset moralis, & meritorius, sufficiebat eum esse liberum in amando Deum, ùt est ratio diligendi creaturas, & per hunc, vel illum actum præcisivè, & non determinatè, vel coactè per hunc, & nullum alium: nam prout sic jam verificabatur esse Dominum suorum actuum, & consequenter liberum in illorum elicientia, & ipsos proindè esse meritorios. Vide N. Paulum tr. 9. disp. 2. à n. 7.

4 Obs. 3. Amor beatificus est moralis, tum quia est conformis rectæ rationi, tum quia habet omnem, & majorem perfectionem, quàm amor viæ, qui moralis est; sed amor beatificus non est liber: ergo esse liberum non prærrequiritur ad esse morale. Resp. negando maj. quia ad esse morale non sat est quælibet bonitas, sed illa quæ ex subjectione, vel conformitate cum lege, vel ratione reportat jus ad præmium, vel fit laudabilis: quod non verificatur de amore beatifico, ut pote necessario, & ideò non est moralis; sed tamen est perfectior, quàm amor viatoris ob majorem perfectionem, qua objectum Deus repræsentatur sibi amandum.

CONCLUSIO II.

5 MOralitas non consistit in entitate actus, aut in ejus libertate, nec in denominatione extrinseca, neque in entitate rationis. Quoad duas primas partes deducitur hæc conclusio ex D. Thom.

1.

1. 2. q. 18. art. 4. ubi distinguit bonitatem moralem actus ab ejus entitate, & libertate: & art. 7. ubi asserit species moralitatis esse differentias accidentales actus physicè sumpti.

Prob. 1. tatione quoad entitatem: nam actus secundùm entitatem physicam habet diversum specificativum, ac secundúm quòd est moralis: ergo esse morale, in esse entitativo non consistit. Ant. prob. actus secundùm entitatem specificatur ab objecto secundùm se, præcisivè à regulis morum; moralitas verò ab ipso, ùt subjecto illis: ergo habet diversum specificativum. Nec obstat, quòd tam entitas, quàm moralitas dirigantur per rationem: est enim differentia, quòd cognitio dirigit actum út moralem cum respectu ad regulas morum; secus verò actum secundùm entitatem.

6 Prob. 2. Quoad eamdem partem: nam sæpenumerò contingit, quòd actus physicus invariatus quoad entitatem transeat de non esse ad esse moralem, vel econtra, & de esse sub una specie morali ad esse sub alia: ergo signum est, moralitatem non consistere in esse physico. Ant. prob. quoad singulas partes: nam in primis idem actus iracundiæ v. g. in principio indeliberatus, si continuetur cum advertentia, transit de non esse ad esse moralem. Deindè idem numero actus charitatis in B. V. M. & in Angelis continuatus à statu viali usque ad beatificum fuit juxta plures Theologos, dúm vialis, moralis, quia liber, & dúm beatificus, non moralis, quia necessarius. Et licèt idem numero non esset, si tamen esset idem in specie, adhuc verificatur transire de esse ad non esse morale, retenta eadem specificè entitate. Demùm, si quis tempore prohibito inciperet comedere carnes, & continuaret tempore licito, eamdem eliceret actionem physicam, mutata tamen moralitate malitiæ in moralitatem bonitatis, quæ sunt distinctæ specie: ergo tenet ant. quoad omnes partes.

7 Quòd autem moralitas non consistat in libertate (licèt eam prærequirat) patet ex identicis, vel similibus rationibus expensis erga entitatem: est enim libertas modus entitatis pertinens ad ordinem physicum, ex quo oritur, quòd invariata libertate, potest actus transire de una in aliam moralitatem, út contingit in incipiente comestionem carnis tempore prohibito, & continuante illam tempore licito. Potest etiam actus moralis crescere, non crescente libertate, ùt si ex duobus æquali libertate præditis, alius eleemosynam út decem, alius ùt viginti elargiatur. Potest demùm actus esse liber, & non esse moralis, si indifferens sit secundùm suam speciem, út infrà dicemus: ergo non consistit moralitas actus in ejus libertate.

8 Quòd verò nec consistat moralitas in denominatione extrinseca (quæ erat pars tertiæ conclusionis) prob. quia denominatio moralis, cùm non sit nihil, sed denominatio vera & realis, in aliquo debet recipi subjecto intrinsecé; sed in nullo

lo propriùs, quàm in actu. Hæc minor prob. ex communi modo concipiendi, ſtyloque loquendi: non enim vocamus potentiam moralem, licèt ſit cauſa moralitatis, nec communiter dicimus objectum morale, licèt objectivè, & motivè tale ſit, nec minus nominamus legem moralem: hæc enim, ſi talis dici poteſt, ſemper eſt bona; moralitas verò propria tum bona, tum mala poteſt eſſe. Econtra verò de actibus humanis ore pleno, & cum omnimoda proprietate dicimus eſſe morales: ergo in nullo propriùs ſubjecto recipitur hæc denominatio intrinſeca: ergo non conſiſtit moralitas in denominatione actibus extrinſeca.

9 Denique prob. quòd moralitas non ſit ens rationis: hoc enim tantùm habet eſſe objectivè in intellectu; moralitas verò verè realiter, & independenter ab ulla intellectus operatione inſidet in actibus humanis: qui quidem abſque ulla fictione intentionali dicuntur à parte rei boni, vel mali: ergo non fictitiè. Ex quibus omnibus patens eſt

TERTIA CONCLUSIO.

10 MOralitas conſiſtit, ùt in proœmio jam præmiſimus, in quodam modo accidentali, non abſolutè abſoluto, nec relativo prædicamentaliter, ſed relativo tranſcendentaliter, ſuperadditoque entitati, & libertati actus. Quòd hic modus ſit relativus ſaltim tranſcendentalis, patet: nam moralitas, ſicut nec actus in quo eſt, nequit intelligi ſine reſpectu ad potentiam, à qua deſcendit, & ad objectum, ad quod tendit: ergo &c. Quòd verò non ſit prædicamentalis, oſtenditur: tum quia relatio prædicamentalis non ſuſcipit magis, & minus, ſicut moralitas. Tum quia relatio prædicamentalis petit terminum realiter exiſtentem, non verò moralitas, quæ ſæpè eſt bona, vel mala per reſpectum ad objectum poſsibile. Tum demùm, quia relatio prædicamentalis non dicit pro expreſſo bonitatem, & perfectionem, ſicut illam dicit moralitas, dum actus bonus eſt: ergo hæc non conſiſtit in relatione prædicamentali. Nunc ſic; ſed nec in entitate, libertate, denominatione extrinſeca, nec fictitia, ùt probatum eſt ſuprà; ergo à ſufficienti partium enumeratione, in dicto modulo relativo tranſcendentali conſiſtere, dicendum eſt.

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRA hanc tertiam concluſionem.

11 OBſ. 1. D. Thomam in 2. diſt. 40. q. 1. art. 1. ibi: *Dividuntur interiores actus voluntatis per bonum, & malum, ſicut per differentias eſſentiales*: ergo bonitas, vel malitia morales non accidunt entitati, ſed adſunt illi tamquam ſpecies eſſentiales. Facilè ad hoc reſpondetur, D. Thomam loqui in his verbis de actu non phyſicè ſumpto, ſed moraliter, hoc eſt, ut ſubjecto regulis morum: quo pacto nil mirum, ſi in bonum,

&

& malum dividatur essentialiter divisione, quæ apud Logicos accidentis in accidentia nuncupatur.

12 Obs. 2. Posita libertate, ponitur moralitas, & econtra; signum ergo est inter se non distingui, sed ipsas per se ipsas reciprocè constitui. Resp. primò neg. ant. quia datur actus liber, & non moralis, ùt patet in actibus indifferentibus secundùm speciem, imò & indifferentibus per accidens in individuo, ùt suo infrà dicemus loco. Resp. 2. permisso ant. neg. conseq. quia etiam risibilitas, & rationalitas dicuntur ad convertentiam, & data una, datur & altera; & tamen altera per alteram non constituitur essentialiter: ergo nec &c.

13 Obs. 3. Moralitas in habitibus moralibus, ùt in virtutibus, & vitiis, non distinguitur ab eorum entitatibus: ergo nec in actibus. Ant. colligitur ex D. Thom. 1. 2. q. 54. art. 3. docente, quòd prædicti habitus distinguuntur essentialiter penes bonum, & malum; sed hoc ipsum dicitur de moralitate: ergo hæc ab eorum non distinguitur entitate. Resp. neg. paritatem: habitus enim virtutis (& idem dic de vitioso) ad hoc est institutus, & ad hoc est sua entitas, ut determinatè respiciat bonum: ideò in ipso non distinguitur moralitas ab ejus entitate; actus verò primariò est institutus, ut respiciat objectum secundùm naturæ bonitatem physicam, quæ amabilis est præcisivè à subjectione regulis morum: & licèt talis actus videatur sequi debere ductum virtutis, à qua elicitur, ast & debet sequi potentiam voluntatis, in qua priùs attenditur ratio naturæ, quàm conceptus liberæ. Hujus veritatis testimonium est, quòd actus, ùt jam diximus, idem secundùm entitatem potest transire de bono in malum, vel econtra; secus verò habitus virtuosus, qui determinatè semper bonus est, semperque respiciens bonum, & non malum.

14 Obs. 4. Valor monetæ est moralis, & non physicus; sed hic valor nihil intrinsecum in moneta ponit, contentus pro sui constitutione cum denominatione extrinseca à voluntate Principis eam valorantis proveniente: ergo pariter in nostro casu. Resp. quòd moralitas valoris alterius est naturæ, quàm moralitas actuum humanorum: moneta enim nihil in se habet, cui intrinsecè, & ex se valor ille competat, sed totus ille in voluntatem extrinsecam Principis valorantis refundendus est; actus verò moralis (virtuosus v. g.) à sui principio oritur directus in objectum consonum rationi, & consequenter ipsum intrinsecè respiciens, ad quod terminatur, sicut principium etiam à quo oritur: hic autem respectus non expectat voluntatem extrinsecam ipsum ibi posituram, sed ante ipsam supponitur præpositus.

QUÆRES,

15 An objectum sit specificativum moralitatis? Quæsitum hoc ad innumeras pertinet materias, cujus resolutionem passim in toto hoc ope-

re invenies esse affirmativam: quia omne, quod est essentialiter respectivum, specificatur ab eo, quod per se primò respicit; atqui moralitas in conceptu consistit essentialiter respectivo sui objecti: ergo ab eo specificari debet. Id quod ipsum notabis in actu physicè sumpto respectivè ad objectum physicè acceptum.

16 Nec interest, quòd actus moralis respiciat etiam naturam, potentiam, habitum, & legem. Non inquâm: nam etiam actus physicus respicit naturam tamquam principium radicale, & tamen ab ipsa non specificatur, sed à principio proximo; & adhuc principium proximum (satisfit secundæ, & tertiæ parti) non specificat, nisi quatenús continet virtualiter, vel respicit objectum attingendum: Undè non ponit in numero cum principio dicto. Nec demùm lex potest actum specificare moralem: tum quia unus specie actus plures sæpè respicit leges specie distinctas, út líquet in furto, quod à legibus naturali, divina, & positiva prohibetur. Tum & econtra: quia actus specie distincti, ùt furtum, & restitutio eamdem respiciunt specie legem illud prohibentem, & hanc præcipientem: signum ergo est ab hac illos non specificari. Prætermittimus alia, tum in *pro*, tum in *contra*, quæ, quia communia, & sæpenumerò versata, non oportet ea reproducere.

DUBIUM II.

AN DETUR, ET IN QUO CONSISTAT moralitas objectiva?

CONCLUSIO I.

17 IN objectis moralium actuum danda est moralitas objectiva. Hæc assertio communis est apud Theologos, eamque Magister Angelicus eorum D. Thomàs supponit 1. 2. q. 18. art. 2. in *sed contra*. Prob. breviter: nam actus morales specificantur ab objectis, ùt supponimus ex dubiolo in calce dubii antecedentis appositio: ergo erunt & ipsa moralia sicut actus: nam specificare actum, ùt moralem, est tribuere illi in genere causæ formalis objectivæ moralitatem: quòd si ea careat objectum, quomodò illam actui dare poterit? ¶ Confirmatur: Actus moralis est bonus, quia bonum est objectum; & itidem malus actus est, quia objectum malum est, juxta illud. Osee 9. *Facti sunt abominabiles, sicut ea, quæ dilexerunt*: & quod ait D. Thom. relatus: *Malitia operationis est secundùm objecta mala, quæ homo diligit*: ergo eamdem suo modo habet objectum moralitatem, atque actus ad illud terminatus. Sed

18 Dices: Deus est objectum odii; & tamen in Deo nequit esse moralitas objectiva mala: ergo ruit conclusio. Alii sic, alii verò sic ad hoc respondent argumentum. Nos breviter dicimus, quòd sicut Deus non est malus; & tamen út malus

odio

odio habetur, quia sic aprehenditur, sic etiam non est in eo realiter moralitas objectiva mala; sed tamen, quæ in illo aprehenditur, odio habetur, eaque est, quæ actum specificat odii, non quidem per modum prosecutionis, sed per modum fugæ illam attingentem.

SECUNDA CONCLUSIO.

19 MOralitas objectiva *proxima* non est pura denominatio extrinseca à lege proveniens, sed est expresio quædam intrinseca objecto per modum habitudinis transcendentalis ad legem. Hanc tenent sententiam plures Thomistæ, ùt Joan. à S. Thom. Gonet, NN. Salm. & alii extra Scholam D. Thomæ: & illi omnes, qui peccata non distinguunt ex diversitate præceptorum, sed motivorum, ratione quorum prohibentur. Et prob. 1. quoad primam partem: sequeretur enim, quòd actus moralis respiceret legem tamquam sui specificativum formale, cùm in objecto nihil reale intrinsecum reperiret, undè speciem sumeret, atqui à lege nequit actus specificari moralis: tum propter suprà dicta n. 16. Tum quia, si actus morales specificarentur à lege, vel præcepto, sequeretur, quòd omnes actus boni nullam haberent aliam bonitatem, quàm obedientiæ: sicut omnes actus mali nullam aliam malitiam haberent, quàm inobedientiæ: siquidem ratio *sub qua*, quæ est *præcipi*, eadem esset in omnibus objectis, licèt aliàs hæc essent materialiter diversa; sed hoc admitti nequit: ergo nec quòd præceptum, vel lex actus specificent morales.

20 Prob. 2. Moralitas legis, vel præcepti semper bona est, & ad bonum tendens, etiam dum prohibent malum; atqui moralitas objecti sæpè est mala, ùt videtur in furto, & mendatio: ergo nequit hæc ab illa desumi nec extrinsecè. ¶ Explicatur: Volitio, & nolitio furti sunt actus specie diversi in genere moris, sed illarum diversitas nequit sumi à denominatione extrinseca legis. Hæc prob. minor: denominatio extrinseca à lege proveniens eadem est, & de genere boni: ergo nequit refundere diversitatem specificam malitiæ in prædictos actus.

21 Prob. conclusio quoad secundam partem: Moralitas objecti non consistit in denominatione extrinseca à lege proveniente, ùt probatum manet, nec in entitate omninò absoluta: dicit enim conformitatem, vel deformitatem ad legem, vel à lege; nec in relatione prædicamentali, cùm nec moralitas actus consistat in ea, út diximus n. 10. sed præter hæc nihil excogitari potest, in quo consistat, nisi expresio, sive relatio intrinseca transcendentalis ad legem: ergo in hac consistere debet. Sed

QUÆRES:

22 Num hæc expresio, sive relatio transcendentalis, in qua consistit moralitas objecti, distinguatur ab entitate hujus, sitve aliquis modus accidentalis ipsi superadditus,

sicut diximus de moralitate actus? Resp. indistinctam esse ab entitate objecti, consistereque in intrinseca subjicibilitate, quam ab intrinseco, & essentialiter dicit objectum, ut à lege præcipiatur, vel prohibeatur, quæ subjicibilitas, connotando actualem directionem, vel imperium legis, constituit objectum actu illi subjectum, & in ratione objecti moralis. Ratio est prima, quia nulla est assignabilis causa producens talem modum accidentalem: ergo non consistit in illo. Ant. prob. non est Legislator: quia hic nihil ponit in re ex hoc, quòd illam imperet, aut prohibeat; nec est voluntas subditi: hæc enim medio suo actu solùm ponit in objecto esse volitum, hoc autem esse volitum est denominatio purè extrinseca, sicut esse cognitum: ergo dicendum erit, quòd est indistincta ab entitate objecti; addente verò de connotato legem ipsum sibi subjicientem.

23 Ratio est secunda: quia moralitas habitus, & potentiæ est indistincta ab utriusque entitate: ergo idem dicendum erit de objectiva moralitate: principium enim, & objectum sibi correspondent, sicut agens, & finis. Ant. quoad habitum constat ex n. 13. & quoad potentiam patet: nam eò ipso, quòd concipiamus entitatem potentiæ legi subjicibilem, si superaddatur actualis impositio legis, ipsam sibi subjiciens medio imperio, habemus in illa principium actus moralis, seu principium moraliter operativum; sed subjectio activa legis nihil intrinsecum producit in potentia sibi subjecta, sicut diximus de Legislatore: ergo sola entitas potentiæ connotans legem dirigentem eam, vel sibi subjicientem, constituet eam in ratione moralis.

24 Studiò diximus in conclusione *Moralitas objectiva proxima*, ut intelligatur, præter hanc, aliam dandam esse moralitatem remotam, atque fundamentalem, quæ consistit in natura objecti ex se consona, vel disona rationi, sunt enim plura objecta, quæ ex suapte indole, & ante omnem legem congeniant, vel dissident cum natura intelligibili: & ex hac convenientia, vel discordia sumpsit Deus titulum, ut vel ea præciperet, (v. g. amare ipsum) vel ea prohiberet, (v. g. non mentiri.) Undè hæc moralitas objectiva, cùm præcedat legem prohibentem, sumenda erit ab ipsa natura, seu entitate objecti, quatenùs dicit convenientiam, vel disconvenientiam ad naturam rationalem, vel intelligibilem, quæ loco legis sufficitur, ut hæc moralitas in objectis ante legem statuatur.

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRA secundam conclusionem.

25 OBS. 1. Nihil est aliud objectum esse morale, quàm esse per legem regulabile, & per actum moralem attingibile; sed nec lex regulans producit aliquid intrinsecè in objecto, quod regulat, nec actus volens facit in illo plusquàm esse volitum, quod est denominatio extrinseca, sicut parietem esse visum: ergo per solam de-

denominationem extrinsecam erit objectum regulatum, & volitum, ac per consequens morale. Resp. quòd, licèt nec lex, nec actus moralis ponant aliquid intrinsecum in objecto, posita tamen lege, resultat, vel quasi resultat relatio intrinseca conformitatis, vel deformitatis cum illa, cujus mille extant exempla in nostra sententia id parificantia, & præter alia, communiora sunt in specie Angelica, in actu libero Dei, & in materia prima, de quibus idem cum proportione diximus in suis respectivè locis.

26 Obs. 2. Habitudo, quam objectum dicit ad rationem, vel naturam rationalem, non est quid intrinsecum: ergo nec, quam dicit ad legem, vel præceptum. Ant. prob. nam talis habitudo advenit, & discedit per hoc, quòd lex, quæ quid extrinsecum est, imponatur, vel deponatur, út contingit in auditione Missæ, quæ de se bona est, & accedit ad rationem, si lex interdicens non imponatur; discedit verò ab ea, si interdictum promulgetur: ergo signum est, hanc relationem esse accidentalem, & distinctam, sicut de moralitate actus suprà diximus

Resp. ad argum. neg. ant. ad cujus probationem dicimus, id ipsum, quod de moralitate proxima relativè ad legem, asserendum esse de moralitate remota respectivè ad naturam rationalem, quin obstet mutatio conformitatis, vel deformitatis cum ratione juxta legis, vel interdicti impositionem, vel depositionem: hæc enim solùm arguit, quòd adsit, vel desit conformitas, vel deformitas quoad denominationem, vel connotationem, non verò quoad entitatem, út patet in omnibus connotationibus. Undè auditio Missæ quoad entitatem conformis est rationi potentialiter; expectat verò connotationem legis non interdicentis eam, ut actù conformetur, & actú sit moralis: imò dicit etiam ex parte suæ entitatis deformitatem; expectat verò legem connotare interdicentem: quia non est impossibile, (nec novum dicere) dicere idem duas relationes oppositas, si duos connotet terminos formaliter distinctos.

27 Itaque Petrus est similis Paulo, & dissimilis equo, imò simul est similis Petro secundùm naturam specificam, & dissimilis secundùm numericam. Et quod plus est, per eandem albedinem nunc est similis Paulo, si connotet hunc album, & postea dissimilis, si connotet ipsum denigratum. Igitur similiter dicendum erit de auditione Missæ secundùm diversas connotationes. ¶ Hæc dicimus speciatim de auditione Missæ, & aliis, quæ regulantur per legem positivam: nam illa objecta, quæ, quia ex suapte sunt natura bona, & mala, præcipiuntur, vel prohibentur, ùt amare Deum, & non mentiri, hæc, cùm præcedant legem, non expectant connotationem ejus, ut bona, vel mala dicantur fundamentaliter, sed eorum genium, & indoles ex se, & præcisivè ab omni accidentali addito petunt esse moralia re-

motè, seu radicaliter : nec enim permittunt in se variationem essendi jam bona, jam mala, sicut auditio Missæ ex variatione legis jam jubentis, jam obstantis ; sunt quipè quantùm ad hoc invariabilia.

DUBIUM III.

QUÆNAM SIT REGULA moralitatis?

CONCLUSIO PRIMA.

28 QUamvis natura rationalis possit dici radicaliter lex moralitatis, non tamen formaliter : Undè numquam D. Thom. vocat eam regulam formalem. Eum sequuntur communiter Thomistæ, & prob. Nam, si natura rationalis esset regula formalis, ante omnem legem esset actus moralis, & peccatum ; sed hoc est falsum. Prob. 1. hæc min. ex Apost. 4. ad Rom. ibi : *Ubi non est lex, nec prævaricatio* : & c. 7. *Peccatum non cognovi nisi per legem* ; sed ante legem jam est natura rationalis : ergo hæc non sufficit ad moralitatem peccati. Prob. 2. ex D. Aug. qui super illud Psalm. 118. *Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ*, sic ait : *Nulla est autem prævaricatio sine lege : nullum est igitur sine lege peccatum.* Prob. 3. ex D. Ambr. lib. 1. de Parad. c. 8. ibi : *Non enim consisteret peccatum, si interdictio non fuisset* : ergo non sufficit pro regula formali natura rationalis.

29 Prob. 4. rat. Nam, si ante legem esset peccatum, quia objectum esset dissonum naturæ rationali, nullum esset discrimen inter malitiam physicam, & moralem : utraque enim æquè reluctaretur naturæ rationali ; ex quo sequeretur, quòd error invincibilis, qui physicè opponitur naturæ rationali, esset moraliter culpabilis ; sed hoc prorsus falsum est : ergo & ea falsa est, ex qua id sequitur, sententia.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

30 P. Suarez, Vazq. Arriaga, & alii sentiunt contrarium, asserentes, odium Dei, mendacium, & alia id genus, quæ quia mala, sunt prohibita, habere pro regula formali suæ moralitatis naturam rationalem ante omnem legem, & dictamen rationis. Pro quibus obs. 1. ex illa ab omnibus admissa distinctione peccatorum, quorum aliqua sunt mala, quia prohibita : & alia prohibita, quia mala : ergo hæc ultima út minùs sunt mala ante legem : quæ ideò illa prohibet, quia mala præsupponit; sed ante legem non est alia regula formalis præter naturam rationalem: ergo hæc est illorum regula formalis.

Resp. dist. ant. quoad secundam partem : sunt prohibita quia mala formaliter, nego : quia mala fundamentaliter, conc. ant. & nego conseq. sub dist. data. Est dicere, quòd illa oppositio physica, quam mala dicunt ad rationalem naturam, ante omnem legem constituit eam in ratione mali fundamentaliter moralis, quatenùs præstat fundamentum,

tum, exigitque, ut à lege prohibeantur æterna: qua ſuppoſita prohibitione, tranſeunt à fundamentali, & radicali ad moralitatem actualem, & formalem.

31 Obſ. 2. Fingatur hypotheſis, quòd Deus nec juberet amorem ſui, nec prohiberet ſui odium: adhuc ſic eſſet amor ejus laudabilis, & odium vituperabile; ſed tunc nec probitas amoris ſumeretur à conformitate cum lege, nec pravitas odii à deformitate cum illa: ergo à natura rationali: ergo hæc eſt regula formalis. Reſp. neg. maj. nam tunc nec probitas, nec pravitas eſſent moraliter tales, ſed tales phyſicè juxta, vel contra naturam rationalem, & fundamentaliter contra legem: & ideò non eſſet, nec una formaliter laudabilis, nec altera formaliter vituperabilis; præberent verò fundamentum ad utrumque reſpectivè.

32 Obſ. 3. Actus miſericordiæ, & juſtitiæ, & aliarum virtutum, in quibus Deus liberè operatur, ſunt boni moraliter; qui tamen non ſunt tales ex conformitate cum aliqua lege, cùm Deus ſuccumbat nulli: ergo non omnis moralitas ſumitur à lege. Reſp. conceſſa maj. neg. imbibitam minorem: nam in Deo pro lege ſufficitur dictamen ejus rationis, cum quo ejus conſonant operationes, & hoc abſque ſubordinatione, vel imperfectione: quia tam dictamen, quàm operatio ſunt idem realiter, & ab eodem elicita ſuppoſito.

33 Obſ. 4. Actus conſilii ſunt boni moraliter; & tamen nullam recognoſcunt legem pro regula: ergo illam recognoſcent in natura rationali. Reſp. conceſſa maj. diſt. min. nullam recognoſcunt legem abſolutam, conc; conditionatam, nego min. & conſeq. Quamvis non ſit lex abſolutè imperans opera conſilii, eſt tamen lex jubens, ut, caſu quo operemur, operemur benè; & per conformitatem ad hanc ſumitur moralitas in operibus conſilii. Vide NN. Salm. in præf. diſp. 1. à n. 77.

34 Obſ. 5. Auditio Miſſæ ex pravo fine conformatur cum lege; & tamen non eſt bona moraliter: ergo conformitas cum lege non regulat moralitatem bonam. Conceſsis maj. & min. diſt. conſeq. Conformitas cum lege præcipiente bonitatem moralem non regulat hanc, nego; cum lege ſolùm præcipiente ſubſtantiam operis præciſivè à modo, vel fine impletionis, conc. conſeq. Eſt dicere, quòd ſunt leges non curantes de fine, contentæ cum eo, quòd id fiat, quod mandatur, nihil providentes circa finem *propter quem*: & talia opera, ſi malum reſpiciant, eſtò conformentur cum lege, non ſunt bona moraliter: quia non ſufficit ad bonitatem moralem conformitas cum lege utcumque, ſed cum lege præcipiente talem bonitatem, quod non verificatur in auditione Miſſæ, ſaltim (præocupatur objectio) quantùm ad bonitatem ex fine, quidquid ſit quantúm ad bonitatem ex attentione interna, inter quas hæc eſt differentia, quòd bonitas orta ex attentione præcipitur ſaltim in-

directè : quia pertinet ad substantiam operis humano modo facti; at verò, estò operari propter aliquem finem, etiam sit proprium operantis rationaliter, non tamen determinatè propter bonum, sed vel per bonum finem, vel malum.

SECUNDA CONCLUSIO.

35 LEX æterna est prima (non tamen proxima, sed remota) regula moralitatis, seu actionum humanarum, & licèt non ita prima, nec remota, etiam est prima regula lex divina positiva, vel humana. Regula verò proxima est dictamen rationis. Sic Doctores Angelicus, & Subtilis, hic quodlib. 18. infrà E: Ille 1. 2. q. 71. art. 6. ibi : *Regula voluntatis humanæ est duplex, una propinqua, & homogenea, scilicèt ipsa humana ratio ; alia verò prima regula, scilicèt lex æterna, quæ est quasi ratio Dei.*

36 Prob. 2. ratione quoad primam partem : Nam Deus in omni linea est, & debet esse causa prima : ergo sicut in linea efficientis est prima causa efficiens, sic linea regulantis debet esse prima regula. ¶ Prob. 3. Nam prima regula debet esse indefectibilis ; sed hoc nulli potest competere creaturæ : ergo soli Deo. ¶ Quoad secundam partem prob. nam sive lex æterna, sive humana non dirigunt humanam voluntatem, nisi medio dictamine rationis intimante eas voluntati: ergo ipsum erit proxima, & immediata regula. Nulla extat sententia oppositа contra hanc conclusionem, & solùm refert hoc solvendum

UNICUM ARGUMENTUM.

37 OBS. Accesus Jacob ad Liam non suam uxorem, putans esse suam, scilicèt Rachelem, fuit bonus moraliter ; sed hujus bonitatis nequivit esse regula lex æterna. Hæc minor prob. Lex æterna regulat medio dictamine rationis, quod est participatio illius; sed error ille non potuit esse participatio verissimæ legis æternæ : ergo nec ista regula proxima prædicti illius actus boni moraliter.

Resp. ad argum. Concessa maj. neg. min. ad cujus prob. concedo itidem maj. & dist. min. error tam practicè, quàm speculativè talis nequit participare legem æternam, conc; speculativè solùm acceptus, nego min. & conseq. Explicatur: quamvis prædictus error non fuerit verus speculativè, fuit tamen verus practicè : quia verè prudentia, & consequenter lex æterna dictant, quòd operemur id, quod bonum, vel obligatorium nobis apparet, maximè quandò nulla obviàm fit nobis cogitatio, vel remorsus in contrarium. Undè dictamen proximè dictans, quod illa remotè dirigit, conformatur cum ipsa : si autem cum ea conformatur, non obstabit, quominùs illius sit participatio.

DU-

DUBIUM IV.

UTRUM IDEM ACTUS POSSIT SIMUL, vel successivè esse bonus, & malus moraliter?

38 SUpponas primò actum, qui est idem numero in esse moris (hoc est unam habens moralitatem) non posse esse simul, nec successivè bonum, & malum, & in hoc sensu intelligendus est D. Thom. dum 1. 2. q. 20. art. 6. ait: *Si ergo accipitur unus actus, prout est in genere moris, impossibile est, quòd sit bonus, & malus.* Difficultas est de eodem actu physicè, positne habere in se duas moralitates, unam quæ sit bona, & alteram, quæ mala? ¶ Supponas 2. eamdem actionem exteriorem respectu diversorum posse simul dici bonam, & malam: nam actio, qua servus eleemosynam largitur ex mala voluntate, prava est, & tamen ùt imperata à Domino est bona. ¶ Supponas 3. eamdem actionem externam posse esse successivè bonam, & malam, ùt si (inquit D. Thom. relatus) *in aliquo actu continuo* (v. g. in elargitione eleemosynæ) *feratur intentio ad bonum, & postea ad malum.* Dubium ergo est circa actum internum tam simul, quàm successivè, & circa externum simul.

CONCLUSIO I.

39 IDem numero actus nequit esse simul bonus, & malus moraliter. Sic plures, & graves AA. Thomistæ, & Suaristæ, út à S. Thoma, Suarez, Vazquez, Lezana, Curiel, &c. Prob. 1. ex D. Thom. in 2. dist. 38. quæst. 1. art. 4. ad 4. ibi: *Dicendum, quòd cùm aliquis vult dare eleemosynam propter inanem gloriam, hic est unus actus voluntatis, & hic totus est malus, licèt non ab omni eo, quod in eo est, habet malitiam.* Prob. 2. ex ipso 1. 2. q. 19. art. 2. ad 2. ubi docet, quòd velle bonum obiectum, quandò fieri non debet, non est velle bonum: ergo sufficit una mala circunstantia, ut totam bonam massam boni operis corrumpat: ergo non possunt simul conjungi bonitas, & malitia in eodem actu. Id quod firmat dictum illud D. Dionisii: *Bonum ex integrâ causâ, malum ex quocumque defectu.*

40 Prob. 3. rat. Actus, qui à prudentia non dictatur, nequit esse bonus; sed actus, qui ex aliqua claudicat parte, non dictatur à prudentia: ergo nequit esse bonus. Major est certa, minor prob. prudentia non dictat aliquid faciendum, nisi attentis, circunspectis, & approbatis ùt bonis omnibus circunstantiis temporis, loci, finis &c. Et non sic procedere, inquit D. Thom. 2. 2. q. 53. art. 4. computatur inter peccata opposita prudentiæ, & appellatur *inconsideratio*: ergo quælibet ex his si desit circunstantia, non dictatur actus à prudentia: ergo non est bonus.

41 Prob. 4. rat. Eatenùs idem actus esset bonus, & malus, quatenùs in hoc complexo, *danda est eleemosyna ex fine pravo*, daretur bonitas ex objecto, seu opere bono, &

ma--

malitia ex pravo fine ; sed hoc fieri nequit. Hæc minor suadetur : nam actus dictans illud opus (aliàs bonum) non illud dictat faciendum, nisi propter illum pravum finem , & út subordinatum illi (ita ut deficiente pravo fine , eleemosyna non fieret) sed actus subordinatus pravo fini non est bonus. Hæc prob. minor , siquidem talis debet esse actus , qualis ratio *sub qua* illum terminans ; ratio autem *sub qua* illum terminans non est eleemosyna utcumque , sed ipsa út connotans finem pravum , sine quo non daretur; sed prout connotans pravum , nequit esse proba : ergo nec actus ad illam terminatus. Hucusque dicta idem probant pro actu exteriori , cúm hic non aliam habeat moralitatem, quàm participat ab actu interno.

OPPOSITA SENTENTIA

42 DEfenditur à Cajet. Lorca , & aliis tam intra, quàm extra Scholam D. Thom. pro quibus obs. 1. ipsum 1. 2. q. 18. art. 4. ibi ; *Nihil prohibet actioni habenti unum prædictarum bonitatum deesse aliam , & secundùm hoc contingit , actionem , quæ est bona secundùm speciem, vel secundùm circunstantias, ordinari ad finem malum , vel econverso.* Idem docet 1. 2. q. 73. art. 2. scilicèt nullum peccatum esse adeò pravum , ut non retineat aliquam rectitudinem , qua possit magis , ac magis privari , & fieri pejus , & pejus. Et q. 114. art. 10. ad 2. docet , obstetrices Ægiptias remuneratas fuisse propter mendacium saltim præmio temporali , quod absque aliqua concomitante bonitate incredibile videtur: ergo possunt juxta D. Thom. bonitas , & malitia in unico concomitari actu.

Resp. D. Thomam satis expressè stare pro nostra sententia , cùm immediatè post primum horum testimonium hæc addat : *Non tamen est actio bona simpliciter , nisi omnes bonitates concurrant : quia quilibet singularis defectus causat malum , bonum autem ex integra causa , út Dionisius dicit* : Sensus ergo D. Thomæ est , quòd res, quæ ex omni aspectu non est bona, bona non est simpliciter , hoc est, non habet omnes bonitates , quas prudentia hìc & nunc dictat. Dices: Ergo saltim habebit aliquam , vel erit bona secundúm quid. Dist. conseq. erit bona secundúm aliquam bonitatem signatè , secundùm speciem, vel quantùm est ex expecifica ratione objecti , conc ; exercitè , & in individuo , nego conseq. Est dicere , quòd objectum bonum est secundùm se , nisi à circunstantiis vitiaretur : & quia magis , & magis vitiatur , magis , & magis pejus fit, quin ob hoc retineat defactò , & exercitè aliquam rectitudinem , qua magis privetur , sed per majorem remotionem à rectitudine signata, quam aliàs potest habere objectum , dicitur pejus & pejus : Et ad hanc intendunt solutionem verba D. Thom. in prædicto testimonio : *Contingit actionem , quæ est bona secundùm speciem,* & non dicit secundúm individuum, seu exercitè : per quod patet ad secundum.

43 Ad 3. respondet ipse D. Thom.

Thom. 2. 2. q. 110. art. 3. ad 2. ibi : *Dicendum , quòd obstetrices non sunt remuneratæ pro mendacio , sed pro timore Dei* (qui alter actus est) *& benevolentia , ex qua processit mendacium. Undè signanter dicitur Exod. 1. Et quia timuerunt obstetrices Deum , ædificavit eis domos. Mendacium postea sequens non fuit meritorium.*

44 Obs. 2. Pravitas finis non potest privare objectum, v. g. eleemosynam, bonitate, quam ex se habet : ergo compati potest simul hæc cum illa. Ant. prob. moralitas ex objecto non dependet à moralitate ex fine : Undè videmus, quòd unus, & idem actus habet unam bonitatem ex objecto, & aliam ex fine, út siquis daret eleemosynam ex motivo pœnitentiæ ; quis ab hoc actu tollat bonitatem charitatis propriam objecti , propter bonitatem pœnitentiæ , quæ est à fine ? ergo idem dicendum erit de bonitate objecti, si conferatur cum pravitate finis.

Resp. ad argum. quòd pravitas finis nequit privare bonitate objectiva fundamentali , & secundùm speciem , vel in actu signato ; potest tamen , & debet privare bonitate morali & exercita ; nam hæc substernitur in actu exercito malitiæ ex fine , illique subordinatur: Quodlibet autem tale est in esse morali, sicut id , propter quod est. Exemplum nos non premit : quia bonitas ex fine non opponitur cum bonitate ex objecto , sed potiùs ambæ confoventur ; non sic privatas finis , & bonitas objecti , quæ verè opponuntur , & ideò una prævalet alteri, illa scilicèt , quæ subordinat alteram, quæ subordinatur.

45 Obs. 3. Potest quis eodem actu , & circa idem objectum duos fines simul intendere inadæquatos, & non subordinatos ; unus quorum pravus , alius probus sit in esse moris. En testimonium D. Thom. 1. 2. q. 1. art. 3. ad 3. id persuadens. *Hoc ipsum , quod est occidere hominem , quod est idem secundùm speciem naturæ , potest ordinari sicut in finem, in conservationem justitiæ , & ad satisfaciendum iræ. Et ex hoc erunt diversi actus secundùm speciem moris : quia uno modo erit actus virtutis , & alio modo erit actus vitii* : ergo.

Hoc argumentum , si attentè perpendatur , se ipsum solvit, atque deserit : loquitur enim D. Thom. de eodem actu *secundùm speciem naturæ* , hoc est , de eodem specificè in esse naturæ , non de eodem numero , de quo est præsens concertatio. Undè solùm convincit, judicem per eumdem in specie physica actum velle utrumque finem : hoc autem per duos actus numero diversos , & non simul habitos : quia repugnat in sententia inconcusa D. Thom. voluntatem nostram posse simul , & eodem actu velle plura út plura , hoc est , non subordinata. Quæ doctrina ex his colligitur, quæ Sanctus immediatè addit , scilicèt : *Et ideò nihil prohibet actus* , (actus inquit in plurali : ergo sunt út minus numero distincti) *qui sunt iidem secundùm speciem naturæ , esse diversos secundùm speciem moris , & econverso* : ergo loquitur de pluribus, non de uno actu.

46 Obs. 4. Elargitio eleemosy-

næ

næ ex pravo fine oritur à virtute morali misericordiæ : ergo est bonus moraliter , aliàs est pravus ex pravo fine ; ergo. Ant.prob. qui sic eleemosynam elargitur , adauget habitum elargiendi , & oppositum retinendi vitium vincit : ergo signum est à virtute oriri misericordiæ morali. Resp. negando ant. quia omnis virtus operatur ex dictamine prudentiæ juxta Arist. qui sic virtutem definit 2. Ethic. *Habitus electivus, ùt prudens determinaverit.* Prudentia autem non dictat eleemosynam , nisi recto ex fine : quòd autem augeatur habitus, vel oppositus vincatur , potest oriri à talibus actibus non directè , & positivè , sed negativè , & indirectè, quatenús per actus elargiendi, adhuc ex pravo fine , tolluntur aliqua impedimenta , quæ antea obstabant facili elargitioni. Undè solùm verè, positivè , & directè augetur habitus vitii , scilicèt , cupiditas inanis gloriæ.

47 Obs. 5. Potest quis malè uti virtutibus , út innuit D. Thom. 2. 2. q. 57. art. 1. loquendo de justitia , & loquendo de fide q. 47. art. 3. ad 1. Sed tunc actus ex virtute nequit non esse bonus , nec ex usu malo potest non esse malus : ergo. Resp. (missis aliis documentis pro virtutibus intellectualibus , & Theologalibus , quæ ad præsentem non pertinent tractatum) fatendo, posse quidem nos uti malè virtutibus affectivis , & moralibus , si istæ sumantur objectivè , v. g. si ex earum possessione superbiamus (nam & peccatum objectivè sumptum occasio virtutis solet esse , v. g. pœnitentiæ , & humilitatis) at verò virtutibus, ùt sunt principia , quo in sensu debet intelligi argumentum (vel nihil probabit) non possumus uti malè , nisi suam essentiam invertentes , quæ juxta D. Aug. à D. Thom. laud. 1. 2. q. 55. art. 4. sic definitur : *Qua benè vivitur , qua malè nemo utitur.*

48 Obs. 6. Potest quis adultus ex inani baptizari gloria (non læthali , sed veniali) qui aliàs peccato mortali non succumbit , & verè intendens baptizari , qui in casu actus bonus est ; affert enim gratiam , sed aliàs malus ex fine , ergo &c. Idem potest objici argumentum in eo, qui ex fine pravo martyrium subiret. Resp. ad 1. Actum volendi baptizari ex inani gloria pravum esse, & non probum , quin obstet gratiam ad eum subsequi : hæc enim non causatur ab illo actu , sed à Sacramento , si ex una parte non ponatur obex peccati læthalis ad causandam illam , & aliàs adsit per modum conditionis intentio seria recipiendi. Aliter respondetur ad casum martyrii : hoc enim , si non ordinetur ad finem alicujus virtutis, malum erit , & juxta aliquos Theologos malum grave : quia copiam suæ vitæ prodigus agit , qui sic illud subit.

CONCLUSIO II.

49 IDem numero actus physicus potest transire successivè de bono in malum moraliter. Non intendimus , quòd hoc de omni verificetur actu : nam certum est, amo-

amorem , & odium Dei , & alios id genus actus talem non ſufferre tranſitum. Ad veritatem verò noſtræ aſſertionis ſufficit , ſi de aliquo id verificari poteſt. Hanc noſtram amplectuntur ſent. Cajet. Vazq. NN. Salm. & alii contra Suarez , à S. Thoma , & alios. Et prob. 1. ex D. Thom. qui 1. 2. q. 19. art. 1. docet , ſic ſe habere actum voluntatis ad bonum , & malum , ſicut actus intellectus ad verum , & falſum ; ſed idem numero actus intellectus continuatus poteſt eſſe nunc verus , nunc falſus , ùt ſi, ſedente Petro , mentaliter dicas : *Petrus ſedet* , & hæc ipſa aſſertiva cognitio continuetur uſque ad tempus , in quo non ſedet : ergo pariter de actu voluntatis id dicendum venit. Et q. 88. art. 4. ait : Peccatum veniale *fieri mortale poteſt tripliciter intelligi ::: quamvis actio ſecundùm naturam* (hoc eſt phyſicè) *ſit continua*: ergo etiam poterit tranſire de bono in malum : par enim eſt ratio , ſi rectè perpendatur.

50 Prob. 2. rat. nam bonitas, & malitia ſunt accidentia communia reſpectu actus phyſici voluntatis, qui tamquam ſubjectum eas reſpicit, út probavimus dub. 1. à n. 5. hujus diſput. ergo poterit eas , licèt contrarias , ſucceſsivè habere , ſicut paries nunc albedinem , nunc nigredinem , & aqua nunc frigus , nunc calorem. ¶ Prob. 3. Tunc actus phyſicus poteſt eſſe idem numero, quandò continuò idem phyſicum reſpicit objectum ; ſed poteſt fieri , quòd idem phyſicè objectum , durante uno numero actu , varietur moraliter , ùt patet in comeſtione carnis incepta tempore prohibito, & continuata tempore licito : ergo etiam actus. Sed

Dices : actum comedendi carnem ,duplici aſsignato tempore , eſſe duplicem : nam primus regulatur per prudentiam , & ſecundus per imprudentiam : ergo quid mirum , ſi varietur moralitas ? Reſp. quòd , quidquid ſit de judicio practico, (quod etiam poteſt teneri , eſſe idem phyſicè) actus voluntatis phyſicè poteſt idem numero continuari; vult enim idem numero phyſicè objectum , & quòd judicium ſit diſtinctum , ſi tamen idem phyſicè dictat , idem phyſicè numero actus correſpondet ei ex parte voluntatis.

DISPUTATIO II

DE MORALITATE EX CIRcunſtantiis.

1 CIrcunſtantiam intelligimus in præſenti illam bonitatem , & malitiam accidentales, quæ ſubſtantiali bonitati , vel malitiæ objecti ſuperadveniunt. Non quidem ſemper , & per ſe , ſed aliquandò, & per accidens : undè ratio inobedientiæ , ingratitudinis , infidelitatis , & id genus aliæ , quæ omnes, ſemperque malitias comitantur , non ſunt objectum hujus diſputationis: quia ſunt rationes tranſcendentes, ab omni peccato inſeparabiles. Sunt verò aliæ , quæ ratione loci , temporis , perſonæ , finis , modi , cauſæ , modò adſunt, modò deſunt à ſubjecto , quæque ſub hoc continentur exametro:

Quis,

Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodò, quandò. De quibus sit

DUBIUM I.

UTRUM OMNIS ACTUS HUMANUS habeat aliquam moralitatem ex circunstantiis?

CONCLUSIO PRIMA:

2 OMnis actus moralis, sive internus, sive externus, habet aliquam ex circunstantiis moralitatem. Ita contra Durandum Philosophus à D. Thoma 1. 2. q. 18. art. 3. relatus, Mag. sent. Scotus, & communiter Theologi. Et ratio est : quia numquam actus est talis, quem non variæ circunstent occasiones temporis, loci, personæ, vel majoris intensionis, majorisve durationis, ratione quarum actus sit melior, vel peior, quàm præcisivè consideratus ab illis. Quod confirmat actus physicus, de quo docet D. Thom. relatus, quòd præter propriam suæ naturæ perfectionem, semper acquirit aliam, & alias, quæ ex accidentibus sibi cohærentibus adveniunt : ergo. Sed contra hæc

3 Obs. 1. Contingere potest, ut aliquis actus fiat in minima intensione, & duratione : ergo tunc saltim non habebit moralitatem ex circunstantiis. Prætermisso ant. nego conseq. nam præter has duas circunstantias sunt & aliæ, ùt personæ, finis, intentionis, &c. quas omnes in minimo esse gradu bonitatis, vel malitiæ, moraliter impossibile esse credideris.

4 Obs. 2. D. Thom. 1. 2. q. 19. art. 2. ubi expressè docet, bonitatem voluntatis ex solo dependere objecto, & non ex circunstantiis ; *aliorum verò actuum* (inquit) (hoc est, aliarum potentiarum) *bonitas, & malitia potest secundùm diversa attendi* ; ergo non omnis humanus actus ex circunstantiis superinduit aliqualem moralitatem. Hoc argumentum, in cujus solutione multùm multos insudare, atque fatiscere notamus, parvi ponderis nos ducimus : non enim D. Thom. negat, ex circunstantiis actum voluntatis sumere aliquam moralitatem accidentalem, sed, ùt inquit in argum. *Sed contra : ex circunstantiis, in quantùm hujusmodi actus* (voluntatis) *non habet speciem* (& per speciem stat pro famosiori species essentialis.) Undè, quod negat est, quòd à circunstantiis accipiat actus speciem essentialem, non verò aliqualem speciem moralitatis accidentalem. Cujus contrarium accidere potest in actibus aliarum potentiarum, qui non tam ad rem, quantùm ad circunstantiam rei attendunt. Habes exemplum in muliere meretrice, cujus voluntas fertur in casum fornicarium, ùt in obiectum, à quo suam desumit speciem essentialem, & tamen potentia appetitiva divitiarum, has inhians vehementer, non ab obiecto secundùm se, sed ab ipsis divitiis specificatur possidendis, quarum cupiditati deservire facit voluntatem luxuriandi.

CON-

CONCLUSIO SECUNDA:

5 NUlla est circunstantia, quæ actui non conferat aliquam bonitatem, vel malitiam. Sic communiter Theologi, quorum est ratio: quia actus accipit bonitatem, & malitiam ab omni eo, quod in objecto dicit specialem conformitatem, vel deformitatem cum regulis morum; sed nulla est circunstantia in objecto, quæ non ipsi superaddat aliquam conformitatem, vel deformitatem moralem. Patet hæc minor per aliquas discurrendo circunstantias; nam illa *Quis* in Sacerdote luxuriante, quis dubitet superaddere supra lasciviam sacrilegium? Illa *Quid* in furante Calicem, quis neget superaddere furto etiam sacrilegium? Illa *Cur* in furante propter lasciviendum, quis neget furto superaddere lasciviam? Et sic de reliquis: ergo tenet conclusio. Sed

6 Obs. Potest accidere, quòd circunstantiæ minuant moralitatem objecti, út si fureris ex bono fine, v. g. dandi eleemosynam, minùs peccaveris, quàm si ex pravo id faceres fine: ergo non semper superaddunt circunstantiæ. Resp. ad hoc, conclusionem nostram non in hoc niti, quòd quælibet circunstantia superaddat, hoc est augeat, sed quòd ratione cujuslibet circunstantiæ correspondeat actui humano aliqua moralitas augens, vel minuens ratione objecti, quod dicens majorem, vel minorem conformitatem, vel deformitatem ad, vel contra legem, est minus, vel magis conforme, vel difforme intra lineam suam objectivam.

DUBIUM II.

AN SUPERVENIENTE BONITATE FINIS, subsistat in actu bonitas objecti?

7 QUia circunstantia finis est inter alias præcipua, de illa speciatim quæritur, sed resolutio ad omnes generatim extenditur. Difficultas non est de fine operis, seu intrinseco; nam sic eadem est bonitas finis, atque objecti, ùt si quis eleemosynam largiatur propter amorem Dei: Est autem de fine extrinseco operis, seu de fine operantis, ùt si quis eleemosynam eroget ad satisfaciendum pro peccatis, an, inquirimus, præter bonitatem ex fine, subsistat bonitas ex objecto?

SENTENTIA D. THOMÆ

8 EST affirmativa, communisque inter Theologos, uno dempto Vazquezio, eamque expressè docet D. Thom. 1. 2. q. 18. art. 4. 6. & 7. in corp. ubi ait, loquendo de malitia: *Ille, qui furatur, ut mœchetur, committit duas malitias in uno actu*: ergo idem dicendum est cum proportione, si de bonitate sermo sit. ¶ Prob. 2. rat. Actus eleemosynæ, v. g. propter satisfactionem peccatorum, diversam habet conformitatem cum regulis morum, ac ipsa secundùm se,

&

& præcisivè à satisfactione : ergo habebit etiam diversam bonitatem. Ant. prob. quia ex parte eleemosynæ conformatur cum regula legis dictantis proximi subsidium ; ex parte verò finis cum regula legis à Confessario impositæ : ergo diversas habet conformitates.

9 Et confirmatur : quia actus eleemosynæ in casu posito elicitivè est à virtute misericordiæ ipsum eliciente ; imperativè verò à virtute pœnitentiæ illum præcipientis , & ideò dixit D. Thom. 2. 2. q. 4. art. 3. ad 1. *Nihil prohibet unum actum à diversis habitibus informari , & secundùm hoc ad diversas species reduci*; sed hoc ipso , quòd quælibet virtus influat in aliquem actum, debet illi communicare suam respectivè perfectionem , & conformitatem, ratione quarum influit , ùt in omni est videre genere causarum: ergo debet actus ab illis diversas bonitates sibi acquirere.

10 Probatur 3. Nam actus eleemosynæ , & jejunii ob satisfactionem, diversam habent difficultatem superandam, út ex se patet : ergo signum est , quòd præter bonitatem satisfaciendi , in qua coæquantur, habent aliam in elargiendo , & jejunando , quæ se tenet ex parte objecti. ¶ Et quidem ex sententia opposita multa consequuntur absurda. Primum , quòd Christus nullam virtutem aliam exercuerit præter charitatem , cùm omnia propter Patrem summè dilectum operatus fuerit. Secundùm , quòd contritio numquam à virtute oriatur pœnitentiæ: quia semper actu ordinatur in finem charitatis. Tertium (omissis aliis) charitatem non esse formam aliarum virtutum : quia , si ipsa dirigente illas in suum finem , cessat bonitas, & meritum aliarum , quem effectum operabitur in sua tam sublimi informatione , & directione ? Ergo &c.

AUDIAMUS CONTRARIUM UNICUM Vazquezium.

11 OBS. 1. D. Thomam 1. 2. q. 18. art. 6. ubi expressè docet , actum interiorem voluntatis specificari à fine , sicut ex objecto : & quòd finis *propriè est objectum actus interioris voluntarii*: ergo ab objecto nullam speciem habet: quia, si aliquam , hæc esset essentialis ; hanc autem non : quia eam habet ex fine : ergo nullam ex objecto. Resp. ad argum. quòd actus voluntatis (in exemplo v. g. adducto eleemosynæ propter satisfactionem) est duplex : alius imperans, & internus , & hic quidem finem respicit per se , & ab eo specificatur ; secundariò verò , & per accidens objectum eleemosynæ ad satisfactionem consequendam : quia per accidens hoc præ alio eligit medium. Alius est actus imperatus , & exterior , seu respiciens actionem exteriorem, qui media virtute misericordiæ exercetur , primò & per se respicit subsidium pauperis , & secundariò , seu per accidens finem satisfactionis : quia eleemosyna per accidens ad satisfactionem ordinatur. Undè uterque actus suam habet respectivè moralitatem cum differentia dicta. Sensus verò D. Thom.

so-

solúm est, quòd actus voluntatis imperans non sumat suam primam moralitatem ex objecto; non verò negat, quòd secundam, & accidentalem ab eo accipiat, sicut econtra de actu imperato dictum est.

12 Obs. 2. Electio, ùt electio, specificatur à fine in esse moris: ergo non habet aliam bonitatem, quàm à fine. Conseq. patet: quia, si aliam haberet, esset ab objecto, & consequenter primariam: quia specificaretur ab illo. Ant. est NN. Salmanticenses, qui sæpenumerò illud affirmant. Posset responderi, quòd in ipsa electione sunt duæ expresiones, nempè electionis relativè ad finem, & sic specificatur ab illo; & intentionis relativè ad objectum, & sic ab hoc sumit speciem. Meliùs tamen cum N. Paulo hìc n. 24. potest negari antecedens sine præjudicio NN. Salmanticensium doctrinæ, qui in hac parte problematicè procedunt. Undè sicut in esse physico electio specificatur à medio, uti diximus suprà tract. 16. disp. 1. dub. 2. sic etiam in esse moris, id ipsum, licet, affirmes.

DUBIUM III.

AN ACTUS EXTERNUS ADDAT ACTUI interno aliquid bonitatis, vel malitiæ?

13 PEr actus externos eos intellige, qui ab aliis potentiis distinctis à voluntate eliciuntur: & in duplici considerantur differentia; alii quorum à potentiis internis sive ad partem cognoscitivam, sivè affectivam pertinentibus, eliciuntur; alii verò à sensibus, vel membris externis fiunt, & de his omnibus procedit difficultas. Circa quam prima extrema sententia tenet, in solis actibus per voluntatem elicitis intrinsecam reperiri bonitatem, aut malitiam. Sic Curiel cum aliis. Secunda, & itidem extrema, in omnibus actibus etiam membrorum externorum, admittit intrinsecam moralitatem. Sic Scotus quodlib. 18. art. 3. cum tota sua antiqua, & recenti Schola, út refert Mastrius famosus Scotista. Tertia, & media distinguit inter potentias internas, & externas: & de primis affirmat, de secundis negat. Sic omnes, ùt in plurimùm, Thomistæ, quos sequuntur Suar. Vazq. & alii ex Societate recentiores cum NN. Salm. tract. de peccatis disp. 10. dub. 1. cum quibus sit

ASSERTIO I.

14 ACtiones sensuum, & membrorum externorum non sunt intrinsecè formaliter bonæ, vel malæ, sed ùt summùm denominantur extrinsecè tales à bonitate existente in voluntate, aliisve potentiis. Prob. 1. quoad actiones sensuum externorum ex D. Th. 1. 2. q. 50. art. 3. ad 3. ubi docet; sensus externos non esse susceptivos habituum: *quia*, inquit, *secundùm dispositionem suæ naturæ ordinantur ad actus determinatos, sicut & membra corporis, in quibus non sunt habitus, sed magis in viribus imperantibus motum ipsorum*; atqui actionibus membrorum

denegat D. Thom. moralitatem intrinſecam, út ſtatim videbimus: ergo & actionibus ſenſuum externorum eſt renuenda.

15 Prob. 2. rat. nam actus potentiæ viſivæ, v. g. non ſunt intrinſecè liberi: ergo nec intrinſecè boni, vel mali. Conſeq. liquet. & ant. prob. viſus (idem dic de aliis ſenſibus) ſolúm dependet ab imperio voluntatis quantùm ad applicationem materiæ, vel objecti videndi per ipſum, ſemel verò applicatus viſus ad objectum, etiam renuente voluntate, operabitur, illudque videbit: ſignum ergo eſt, quòd non ſuccumbit abſolutè imperio voluntatis: ergo actus ejus non ſunt intrinſecè liberi. Hæc ratio æquali, vel potiori titulo militat in actionibus vegetativis. Imò & in ſenſu communi, ſi neceſſariò operatur quandò ſenſus operantur externi, & his non operantibus, ipſe nec operatur; ſi verò in operando, ab eis non dependeat, dicendum eſt de illo, quod de ſenſibus internis mox dicemus.

16 Quoad operationes membrorum externorum, quæ eſt ſecunda pars concluſionis, prob. 1. ex D. Thom. q. 74. art. 2. ibi: *Omne, quod eſt principium voluntarii actus, eſt ſubjectum peccati; ſed membra* (inquit ibidem ad 3.) *non ſunt principia actuum, ſed ſolùm organa: undè & comparantur ad animam movent em, ſicut ſervus, qui agitur, & non agit*: ergo membra non ſunt ſubjectum peccati: ergo nec eorum actiones intrinſecè malæ. ¶ Confirmatur: Sola illa potentia juxta D. Thom. relatum poteſt eſſe principium boni, & mali, quæ poteſt eſſe ſubjectum virtutis, aut vitii; ſed membra externa juxta eumdem relatum num. 14. non ſunt ſubjectum virtutis, & vitii: ergo nec principium boni, & mali.

17 Prob. 2. Si actio externa eſſet bona intrinſecè, aliquam adderet bonitatem intrinſecam actui interno voluntatis; ſed hoc falſum eſt. Hæc min. prob. Si aliquid boni adderet, quantò actio externa major eſſet, plus adderet bonitatis; ſed & hoc eſt falſum, ſiquidem æquè bona eſt parva eleemoſyna pauperis, ac magna divitis, ſi æquè bona ſit utriuſque voluntas, ut tenet Gloſa ordin. in 2. ad Corinth. c. 8. n. 11. inquiens *Qui multum dat dives, & qui parum pauper, ſi æqua voluntas eſt, æqualem habent mercedem*: ergo actio exterior, quantò major eſt, non facit meliorem actum internum.

18 Prob. 3. Solus ille actus eſt intrinſecè bonus, vel malus, qui intrinſecè eſt voluntarius, & liber; atqui actus membrorum externorum non ſunt intrinſecè tales. Prob. minor: actus membrorum comparantur ad voluntatem noſtram, ſicut actiones noſtræ ad Deum, reſpectu cujus non ſunt actiones, ſed effectus; ſed effectus extrinſeci voluntatis noſtræ non ſunt intrinſecè voluntarii, ſed ſolummodò extrinſecè: cùm de ratione voluntarii ſit, quòd ſit ab intrinſeco principio, hoc eſt, per modum exercitii intrinſeci illius: ergo tenet minor. Maximè: quia de ratione actionis intrinſecè voluntariæ eſt, quòd ſit vitalis, recipiaturque intrinſecè in principio, à

quo

quo elicitur ; actiones autem membrorum , quippequæ formaliter transeuntes , non in ipsis membris, sed in passo recipiuntur externo.

SATISFIT ARGUMENTIS CONTRA PRIMAM conclusionem.

19 OBS. 1. D. Augustinum 13. de Trinit. c. 5. ubi ait : *Mala voluntate , vel sola, quisque miser efficitur , sed miserior potestate , qua desiderium malæ voluntatis impletur.* Ecce peccatorem infeliciorem , si externè opere compleat, quod voluntate intendit , quàm si sola voluntate , sine opere tamen, id intenderet ; ergo actio externa superaddit aliquam malitiam: Resp. ex D. Thom. 1. 2. q. 20. art. 4. concedendo , miseriorem fieri hominem ex actione externa, non quia hæc superaddat malitiam , sed quia actus voluntatis fit pejor , vel quia plus intenditur , vel plus durat, vel multiplicantur actus usque ad executionem : vel demùm , quia est complementum actus interni , superaddens saltim denominationem mali extrinseci à malo provenientis voluntatis intrinseco.

20 Obs. 2. Omissio voluntaria in causa est formaliter peccatum in se , juxta à nobis dicenda tr. 20. de peccatis disp. 2. dub. 1. & tamen non est voluntaria intrinsecè, sed extrinsecè , hoc est à causa voluntaria extrinseca : ergo licèt actiones membrorum , vel etiam sensuum externorum non sint liberæ intrinsecè , poterunt esse bonæ , vel malæ intrinsecè.

Resp. dist. maj. Omissio voluntaria est formaliter peccatum in se à se , hoc est intrinsecè , nego; in se ab alio , hoc est extrinsecè, conc. maj. & min. & nego conseq. Idem quod de actionibus externis hìc , dicimus loco citato de omissione , hoc est , quòd hæc , licèt sit formaliter peccatum in se , non verò à se , hoc est intrinsecè , sed extrinsecè , hoc est à voluntate antecedente , quæ voluit omissionem, & ideò argumentum potiùs confirmat , quàm infirmat conclusionem: quia quantùm ad hoc non recognoscimus disparitatem , nec illam recognoscunt NN. Salm. tr. 13. disp. 5. n. 59. & 120. ubi ex professo hanc versant materiam. Sed

21 Instas: ergo, si omissio (idem dicito de actu) solùm est in causa voluntaria , solúm in causa erit formaliter peccatum , & non in se, contra ea , quæ in de peccatis tr. 20. disp. 2. dub. 1. defensabimus. Conseq. patet : quia eo modo aliquid est malum , quo est voluntarium ; sed omissio solùm in causa est voluntaria : ergo in causa solùm erit formaliter peccatum. Resp. neg. conseq. ad cujus probat. dist. maj. Eo modo est aliquid malum intrinsecum , quo est voluntarium, conc ; malum extrinsecum , nego maj. & concessa min. nego conseq. Fatemur , quòd moralitas intrinseca sequitur ductum voluntarii : & ideò sicut omissio solúm in causa est voluntaria , solúm in causa potest dici mala , loquendo de malitia fundata in voluntarietate ; at verò præter moralitatem fundatam

in voluntarietate, est & alia desumpta à lege prohibente omissionem: & hæc moralitas, licèt aliàs extrinseca, nequit dici, quòd est talis in causa, sed quòd est in se talis à lege illam actu prohibente. Undè quandò dicimus loco citato, quòd omissio est *in se* formaliter peccatum, non intendimus per ly *in se* ponere in omissione intrinsecè peccatum, sed excludere, quòd sit solùm *in causa* peccatum, cùm revera sit etiam à lege illam inhibente, sicuti est quodlibet aliud peccatum.

22 Obs. 3. sequitur ex conclusione, quòd si actio externa non addit malitiam actui interno, executio mali non est sacramentaliter confitenda; hoc autem nequit dici: ergo &c. Resp. quòd executio non quia mala intrinsecè, sed quia mala extrinsecè, & complementum extrinsecum mali intrinseci, confitenda est. Sed & præcipuè: quia præceptum Domini est, & hoc sufficit.

23 Obs. 4. Actui externo correspondet aliquod præmium saltim accidentale: ergo & aliqua bonitas moralis. Ant. probat D. Ber. Epist. 77. de Martyribus, Virginibus, & Doctoribus, quibus non data est aureola respectiva præcisè propter actum purè affectivum, sed propter effectivum facinus martyrii, virginitatis, & doctoratus operæ completorum: ergo. Resp. aureolam respectivam nominatis, non propter facinus externum, sed propter internum heroicè volens, imperans, aggredienſque externum, & cum ipso continuatum, fuisse donatam, dependenter tamen ab hoc externo, velut à conditione sine qua non.

24 Obs. 5. Censuræ non fulminantur nisi contra actus, qui sunt intrinsecè peccata; sed solùm fulminantur contra externos: ergo hi sunt intrinsecè mali. Concessa maj. nego min. quia Censuræ non fulminantur contra actus externos, sed contra internos manifestatos in externis. Undè quantumvis mali sint externi ex objecto, si tamen non præcedit malitia interna, non cadunt sub Censura; sicut econtra, nec purè interni sine externa conditione executionis mulctantur Censura: quia de occultis non judicat Ecclesia.

25 Obs. 6. Diversum quid mali prohibent præcepta sextum, & septimum, ac nonum, & decimum; sed hæc ultima solùm prohibent actus internos non luxuriandi, nec furandi: & duo prima actus exteriores ejusdem materiæ: ergo vel nihil prohibent hæc in actibus exterioribus, vel addunt malitiam ad malitiam interiorem. Resp. ad argum. quòd ab omnibus præceptis prohibetur malum internum, & externum; quia verò materia sexti, & septimi est naturæ humanæ appetibilior: & ipsa natura in defectu consecutionis valdè proclivis est ad concupiscendum, quod difficile videt consequendum: ideò hæc superadduntur duo ultima præcepta ad concupiscentias præcavendas, quæ si voluntariè admittantur, atque per phantasiam volutentur, facilè continget, ut concupiscentia inhiet,

&

& consequatur efficientiam.

ASSERTIO II.

26 ACtus appetitus sensitivi, intellectus, & aliorum sensuum internorum, ùt phantasiæ, æstimativæ, & memoriæ, sunt capaces bonitatis, & malitiæ intrinsecæ, atque ideò illas addunt ad bonitatem, & malitiam internam voluntatis. Prob. 1. ex D. Thom. qui 1. 2. q. 74. art. 2. ait: *Non solùm voluntas potest esse subjectum peccati, sed omnes illæ potentiæ, quæ possunt moveri ad suos actus, vel ab eis reprimi per voluntatem, & eadem etiam potentiæ sunt substantia* (hoc est subjectum) *habituum moralium bonorum, vel malorum*; atqui in intellectu recipiuntur velut in subjecto prudentia, & imprudentia, & in appetitu irascibili iracundia, & timiditas, & virtutes eis oppositæ: In concupiscibili demùm castitas, & temperantia, & vitia eis contraria: ergo sunt subjectum bonitatis, & malitiæ. Et ideò ipse D. Thom. 1. 2. q. 50. art. 3. ad 3. ait: *In ipsis interioribus viribus sensitivis possunt poni aliqui habitus*; atqui habitus, si est virtuosus, debet influere in bonitatem moralem; si autem vitiosus, in malitiam: ergo hanc superinduent actus harum potentiarum, eamque addent actibus internis voluntatis.

27 Prob. 2. rat. quia nulla ex nominatis est potentia, quæ non subdatur imperio voluntatis ita, ut, positis omnibus requisitis, non possit saltim aliquoties à voluntate impediri, ne operetur. Undè intellectus potest à voluntate præpediri, ne in intelligendo exerceatur, irascibilis potentia, ne irascatur, concupiscibilis, ne concupiscat, & sensus possunt interni, ne suas vires exerant, imaginando, cogitando, reminiscendo, sed potiùs, ut ab his vacent exercitiis, imperari: ergo omnes hæ potentiæ subduntur imperio voluntatis.

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRA secundam assertionem.

28 OBJ. 1. Potentia locomotiva etiam subditur imperio voluntatis; & tamen non est capax bonitatis, & malitiæ: ergo ruit ratio conclusionis ultima. Resp. conced. maj. & nego min. cum conseq. quia potentia locomotiva non distinguitur in meliori intelligentia D. Thomæ à parte cognoscitiva, & appetitiva: Undè non est mirum, quòd subdatur imperio voluntatis. Vide ipsum 2. contra Gent. cap. 28. ubi sic ait: *Non movet anima brutalis, nisi per sensum, & appetitum: nam virtus, quæ dicitur exequens motum, facit membra esse obedientia imperio appetitus. Undè* (membra) *magis sunt virtutes perficientes corpus ad moveri, quàm virtutes moventes.* Et 1. p. q. 75. art. 3. ad 3. ibi: *Vis motiva exequens motum est, per quam membra corporis redduntur habilia ad obediendum appetitui, cujus actus* (scilicèt virtutis motivæ) *non est movere, sed moveri.* Si verò oppositum (quod etiam est probabile) teneatur, resp. neg. maj. quia id ipsum venit de po-

potentia locomotiva dicendum, quàm quod de reliquis externis manet dictum; & ideò jactus homo ex alta rupe, præceps (voluntas velit, nolit) usque ad centrum corruit.

29 Obs. 2. D. Thomam, qui 1. 2. q. 74. art. 4. docet, peccatum mortale non posse esse in sensualitate: quia hoc consistit in deordinatione circa ultimum finem, quem non respicit sensualitas: ergo actus interni sensitivi non sunt morales. Resp. D. Thomam loqui de sensualitate secundùm se, prout præscindit ab imperio voluntatis, sine quo sepænumerò solet operari, ùt in subitis casibus, vel in somnis, non verò de illa per voluntem manuducta, & regulata. Sed replicabis, et

30 Obs. 3. Sequitur ex his, quòd malitia partis sensitivæ sit distincta à malitia voluntatis; & consequenter duplex peccatum confitendum, quod admitti nequit: ergo nec assertio. Dist. sequelam majoris: distincta malitia methaphysicè, conc; distincta moraliter in ordine ad confessionem, nego sequel. majoris, minorem sub data dist. & conseq. Non nos urget præceptum divinum confiteri omne, quod est peccatum methaphysicè: aliàs teneremur confiteri numeratim viginti, vel triginta cogitationes impuras, quæ sine interruptione morali, nec retractatione haberemus in dimidio temporis minuto, quod nec esset possibile, nec ullus cordatus admittit; & tamen nullus negat, quamlibet earum esse methaphysicè peccatum mortale; quia habet quidquid requiritur ad illud constituendum, & complendum.

31 Obs. 4. Solùm actus voluntatis sunt intrinsecè voluntarii, & liberi: ergo solúm ipsi sunt morales intrinsecè; secus verò actus alterius à voluntate potentiæ. Ant. prob. nam solùm actum voluntatis præcedit judicium indifferens, necessarium ad libertatem; actus verò sensitivos præcedit judicium sensus, quod est determinatum: ergo. Dist. ant. solúm actus voluntatis sunt liberi elicitivè, conc; imperativè, nego ant. & conseq. Ad ejus probationem dist. ant. solúm actum voluntatis præcedit judicium indifferens primariò & immediatè, conc; secundariò & participativè, nego ant. & conseq. Solutio patet ex terminis, & ex hucusque dictis.

DISPUTATIO III.

DE INDIFFERENTIA ACTUS HUMANI.

1 INdifferentia actus humani alia est ad meritum, & demeritum vitæ æternæ: & hanc dari tam secundùm speciem, quàm secundùm individuum, nullus cordatus potest dubitare, qui animadvertit in peccatore multa bona opera, quæ nec merentur præmium, nec supplicium æternum. Alia est indifferentia ad bonum, vel malum moraliter sumptum: & hæc est argumentum hujus tertiæ disputationis, & quod de ea dictum fuerit, intelligendum est de indifferentia quantùm ad meritum, vel demeritum

tum temporale: hoc enim est passio in quarto modo boni, vel mali operis.

DUBIUM I.

UTRUM ALIQUIS ACTUS HUMANUS sit indifferens secundùm speciem?

2 IDem quod inquirimus, & resolverimus de actibus, vel operibus, de verbis etiam propter identicam rationem dictum, atque resolutum esse volumus. ¶ Supponendum est primò dari actus, imò omnes actus ex genere suo esse indifferentes. Sic expresè D. Thom. in 2. ad Annibal. dist. 40. art. 3. ibi: *Actus aliquis potest tripliciter considerari; uno modo ratione sui generis, & sic omnis actus est* indifferens: quia ex hoc, quòd est actus, non habet quòd sit bonus, vel malus.

3 Supponimus 2. repugnare, quòd actus aliquis supernaturalis sit ex suo objecto indifferens. Sic communiter Theologi: tum quia nullum objectum supernaturale est indifferens, vel si aliquod sit, illud assignetur. Tum quia omnis actus supernaturalis ordinatur ad salutem æternam propriam, vel alienam, in quo expresè bonitas apparet, & consequenter indifferentia omninò disparet. ¶ Supponimus itidem 3. nullum dari habitum, sive naturalem, sive infusum, ex sua specie indifferentem. Sic D. Thom. 1. 2. q. 54. art. 3. ubi habitum operativum humanum adæquatè in bonum dividit, & malum. Sic etiam Philos. cap. de qualit. Ubi habitum genericè sumptum definit per hoc quod est: *Qualitas disponens subjectum benè, vel malè ad suam naturam.*

CONCLUSIO NOSTRA.

4 DIcendum est, dari quidem aliquos humanos actus indifferentes secundùm speciem, seu ex suo objecto specificativo. Prob. 1. ex D. Aug. qui lib. 2. de Serm. Domini in Monte cap. 18. sic ait: *Sunt quædam facta media, quæ possunt bono, vel malo animo fieri: de quibus judicare temerarium est.* Et quidem, si ex objecto forent determinatè mala, vel bona, liceret nobis sine temeritate de illis judicare: ergo sunt indifferentia. ¶ Confirmat 1. idem D. Hieron. in Epist. 89. ad S. Aug. ubi ait: *Bonum est continentia, malum luxuria: inter hæc datur medium, ùt ambulare.* ¶ Confirmat 2. D. Thom. 1. 2. q. 18. art. 8. ubi expresè tenet nostram sententiam, & ponit exemplum in *levare festucam de terra, ire ad campum, & hujusmodi: & tales actus* (concludit) *secundùm speciem sunt indifferentes.*

5 Prob. 2. rat. Actus sunt quale objectum, quod respiciunt; sed sunt objecta, quæ nec mala sunt, nec bona. Hæc min. prob. Sunt objecta, quæ nec præcipiuntur fieri, nec fieri prohibentur; sed hujusmodi nec sunt bona, nec mala, siquidem esse aliquid bonum, vel malum, desumitur vel per conformitatem cum lege, vel per recessum ab ea, & ea, quæ nec præcipiuntur, nec prohibentur, nullum dicunt accessum ad legem, nec re-

ceſſum ab ea : ergo nec ſunt bona, nec ſunt mala ſecundùm ſpeciem.

OBJECTIONES SOLVUNTUR.

6 OBſ. 1. Bonum, & malum opponuntur privativè, ſeu contradictoriè ; ſed inter duo contradictoria non datur medium : ergo nec actus indifferens medians inter bonum, & malum. Reſpondet D. Thom. q. 2. de *Malo* art. 5. ad 3. negando maj. quia *bonum* (inquit) *& malum in moralibus opponuntur contrariè, & non ſecundùm privationem, & habitum.* Inter contraria autem; quis neget, poſſe dari indifferens medium? Itaque aliud eſt eſſe bonum, & non bonum morale, aliud eſt eſſe bonum, & malum morale. Nihil eſt in rerum natura, quod non ſit bonum, aut non bonum morale, quia ſunt contradictoria, & ex contradictoriis unum, vel aliud eſſe debet; at plura ſunt in rerum natura, quæ nec ſunt bona, nec mala moraliter, v.g. petra, lignum, &c. Ergo ſignum eſt, non opponi contradictoriè, ſed contrariè.

7 Obſ. 2. Bonum, & malum comparantur ad voluntatem, ſicut verum, & falſum ad intellectum; ſed nulla eſt propoſitio, quæ non ſit vera, vel falſa : ergo nullus eſt actus adhuc ſecundùm ſpeciem, qui non ſit bonus, vel malus. Reſpondet D. Thom. relatus ad 9. *quòd verum, & falſum opponuntur ſecundùm ens, & non ens : : : Undè, ſicut nec inter eſſe, & non eſſe eſt medium; ita neque inter verum, & falſum.* Bonum autem, & malum, ùt modò diximus, opponuntur contrariè. Undè in forma reſp. diſt. maj. ita ſe habet bonum, & malum privativè tale, hoc eſt, malum coincidens cum non bono, ſicut verum, & falſum, conc; bonum, & malum poſitivè tale, neg. maj. & conceſſa min. nego conſeq.

8 Obſ. 3. Omnis actus moralis reſpicit objectum ùt honeſtum, vel delectabile ; ſi honeſtum, jam eſt bonus : ſi delectabile, malus eſt: ergo nullus eſt indifferens. Reſp. conceſſa maj. neg. min. quoad ſecundam partem : nam delectabile ex ſe, ùt ſuprà tr. 17. diſp. 3. n. 21. diximus, non eſt malum morale, ſi temperatum ſit, & rationale; & cùm aliàs ex ſe non ſit ſæpè bonum morale, quia non cadit ſub lege, ſequitur, quòd nec erit bonum, nec malum morale.

9 Obſ. Vel actus ordinatur in bonum finem, & ſic erit bonus, vel in malum, & ſic erit malus: ergo medius, ſeu indifferens nequit eſſe. Hoc argumentum ſolùm probat, quòd in individuo nullus eſt actus, qui non ſit bonus, vel malus, ratione ordinationis bonæ, vel deordinationis malæ, quod admittimus. Dicimus verò, quòd aliqui actus ſunt, qui ex ſuo objecto, ſicut ſunt indifferentes, ut ſint boni, vel mali, ita ſunt indifferentes, ùt in bonum, vel malum finem ordinentur ; & tales ſunt, quorum in concluſione meminimus. Undè in forma ſi reſpondeatur, diſtinguendum eſt inter actus in individuo, & actus ſecundùm ſpeciem: & de illis concedendum eſt, nullum

dari,

dari, qui non ordinetur benè, vel malè; negandum verò de actibus ſecundùm ſpeciem: nam iſtorum plures ſunt ex ſe indifferentes ad ordinationem, vel deordinationem.

10 Obſ. 5. Nulla eſt ſpecies, cujus non ſint aliqua individua; ſed nullum datur individuum, quod non ſit bonum, vel malum: ergo nec ſpecies actus, ſeu actus ſecundùm ſpeciem, qui non ſit bonus, vel malus. Hoc argumentum petit examen ſpeciale: ad quod reſolvendum diſcutimus ſequens

DUBIUM II.

AN DETUR ACTUS INDIFFERENS IN individuo?

11 ACtum eſſe indifferentem dupliciter intelligi poteſt, vel per ſe, vel per accidens. Per ſe erit indifferens, ſi attento ejus objecto, & circunſtantiis, cùm aliàs ſit exercitè exiſtens, nihil in ſe habet bonitatis, vel malitiæ. Per accidens verò erit indifferens, quandò ex parte objecti, & ejus comitum, aliqua eſt bonitas, vel malitia: quia tamen operans laborat ignorantia, vel ſententiam ſequens illorum, qui dicunt, actum in illis circunſtantiis eſſe indifferentem, putat ſe operari indifferenter: quia nullam putat legem frangere, nec ullam cuſtodire, tunc equidem actus erit indifferens: quia ex una parte bonus non eſt ex defectu honeſti finis, ùt ſupponitur; ſed aliàs nec malus: quia operans laborat ignorantia, vel operatur ſe accommodans ſententiæ probabili, & fortè probabiliori in ſenſu ſuo: ergo indifferens erit ſaltim per accidens actus ille. Undè quantùm ad hanc partem admittimus, & ſupponimus ſententiam affirmativam cum Scotiſtis, Suar. NN. Salm. hìc diſp. 7. dub. 2. n. 46. contra Ioan. à S. Thoma, Ferre, & alios. Sed

12 Dices: Ex actibus indifferentibus, ſi per accidens darentur, generaretur habitus operandi indifferenter; atqui omnis habitus operativus humanus eſt bonus, vel malus, & nullus eſt indifferens juxta dicta n. 3. ergo tales etiam debent eſſe actus illum generantes. Reſp. neg. maj. non enim ex omnigena actuum repetitione habitus naſcitur, ſed ex illis, qui ſpecialem difficultatem in objecto reperiunt devincendam. Ex cujus defectu ex actibus vivendi juſtè in communi non generatur habitus: quia anima rationalis ad ſic vivendum in communi, (& abſentibus difficultatibus in particulari) eſt apprimè diſpoſita, facilèque, ut actus eliciat, inclinatur: quod idem reſpectu actuum indifferentium fieri eſt dicendum. Præterquamquòd omnis habitus diſponit ſubjectum benè, vèl malè: habitus autem indifferentes non benè, neque malè moraliter animam diſponerent: ergo repugnat dari.

Tota ergo, & præcipua difficultas eſt, denturne actus indifferentes per ſe, & in individuo, præciſivè ab ignorantia, & ſententiæ affirmativæ ſequela? Circa quam Thomiſta, & Scotiſta hinc indè congrediuntur contrarii, aſſerente

hoc

hoc cum ſuo ſubt. Mag. in 2. diſt. 41. & alibi locorum, D. Bonav. Arriaga, Oviedo, & aliis; negante verò illo cum ſuo Angel. Mag. Suar. Sanchez, & aliis: Cum quibus ſit

NOSTRA THOMISTICA SENtentia.

13 NUllus datur per ſe actus humanus indifferens in individuo. Prob. 1. ex illo Matth. 12. *Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui non colligit mecum, diſpergit*: quaſi nullus actus ſit medius inter placere, & diſplicere Deo. Prob. 2. ex Eccleſiaſtes ult. *Cuncta, quæ fiunt, adducet Deus in judicium.* Ubi D. Hieron. *quidquid à nobis*, inquit, *geſtum eſt, ſtabit ſub judice, & ancipitem expectabit ſententiam*; atqui actus indifferens nullam, nec proſperam, nec adverſam ſententiam expectabit: ergo talis non datur actus: Confirmatur hoc ex Matth. relato ibidem: *Omne verbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die judicii*: Super quæ, & Pſalm. 16. ſic ait Hieron. *Si de verbis otioſis redditur ratio ¿quantò magis de operibus, quæ majoris momenti ſunt?* Et quidem, ſi aliquid majori titulo deberet eſſe indifferens, eſſet verbum, aut opus otioſum, (de quo dixit Origenes Homil. 1. in Pſalm. 38. *Eſt ſermo otioſus, quòd neque boni, neque mali aliquid agit*:) quia, ſi otioſum non ſit, aliquam convenientiam, vel diſconvenientiam rationalem afferet, undè ſit bonum, vel malum; ſed de otioſis affirmat Evangelium, eſſe judicanda: ergo quia bona ſunt, vel mala: ergo non indifferentia.

14 Prob. 3. ex Aug. qui lib. de peccatorum meritis, & remiſſione cap. 18. ſic ait: *Mirum, ſi poſſit in medio quodam conſiſtere, & nec bona, nec mala ſit ::: ¿Quis verò dubitet, voluntatem nullo modo juſtitiam diligentem, non modò eſſe malam, ſed etiam peſſimam voluntatem?* In hunc loquendi, atque ſentiendi modum conſpirant SS. PP. Proſperus, Fulgen. Baſil. Greg. Hilar. Chryſoſt. Bern. Theophil. & alii à NN. Salm. laudati in præſ. diſp. 7. dub. 2. n. 16. & 21. Sed audiamus pro omnibus D. Thom. qui 1. 2. q. 18. art. 9. ſic ait: *Cùm enim rationis ſit ordinare, actus à ratione deliberativa procedens, ſi non ſit ad debitum finem ordinatus, ex hoc ipſo repugnat rationi, & habet rationem mali; ſi verò ordinetur ad debitum finem, convenit cum ordine rationis, undè habet rationem boni: neceſſe eſt autem, quòd ordinetur, vel non ordinetur ad debitum finem: Undè neceſſe eſt omnem actum hominis à deliberativa ratione procedentem, bonum eſſe, vel malum.* En tibi auctoritatem ſimul, & rationem.

15 Prob. 4. alia: ¿Nam vel operatio humana eſt cum plena deliberatione, vel ſine illa? Si ſine illa, abs re eſt præſentis difficultatis: nam, deficiente advertentia, indubium eſt, actus nec eſſe bonos, nec malos, imò nec propriè humanos eſſe. Si cum illa, ¿iterúm requiro, vel ſit juxta primam inclinationem naturæ rationalis, quæ finem reſpicit honeſtum, vel non? Si

juxta

juxta illam est, bonus est; si non est, ergo defectuosus est: quia omnis operatio cujuscumque lineæ, etiam physicæ, quæ non egreditur juxta primam naturæ inclinationem, deficiens est. Undè, si calor operaretur, & non calefaceret (ad quod primò inclinatur) monstruosa diceretur ejus operatio, sicut defectuosa esset operatio artificialis, quæ primam artis regulam desereret: ergo operatio humana, atque deliberata vel bona, vel mala est, at indifferens non est.

AUDIANTUR SCOTISTÆ.

16 OBS. 1. D. Hieron. n. 4. relatum, ubi insuper addit: *Sive illa feceris, sive non feceris, nec justitiam habebis, nec injustitiam*: ergo indifferenter operaberis. Ad hoc, & alia SS. Patrum testimonia resp. ipsos loqui de operibus, quantùm est ex parte objecti, vel secundùm speciem sumptis, non verò in individuo acceptis, vel in praxi positis; aliàs, si prout jacent intelligenda essent verba; etiam si ex fine honesto fierent, quæ ex sua specie sunt indifferentia, non essent bona, quod nemo ullus admittit.

17 Obs. 2. Omnis species petit ad sui conservationem aliquod individuum; sed dantur actus indifferentes secundùm speciem, hoc est, species actuum indifferens, ùt dubio probavimus antec. ergo datur etiam aliquod indifferens individuum talis speciei indifferentis. Retorqueo argum. Natura humana secundùm se indifferens est, ut sit in Petro, vel Paulo: ergo hæc natura sic indifferens debet reperiri in aliquo individuo; consequentia nequam: Similiter ergo in nostro casu.

Deindè resp. in forma dist. maj. Omnis species petit aliquod individuum participans eam quoad prædicata essentialia & positiva, conc; participans eam quoad accidentalia, & negativa, nego maj. & dist. min. dantur actus indifferentes secundùm speciem, & hæc indifferentia convenit eis essentialiter, nego; ratione status accidentalis ipsi speciei, conc. min. & nego conseq. Explicatur: esse speciem indifferentem ad bonitatem, vel malitiam, non est prædicatum positivum, & essentialiter ei conveniens, sed accidentale, & negativum conveniens ei ratione status abstractionis: individua autem solùm desumunt ab specie prædicata essentialia. Undè adveniente statu contractionis, tollitur talis indifferentia accidentalis, & succedit determinatio ad bonum, vel malum: Cùmque determinatio ex diametro opponatur indifferentiæ, non poterit hæc participari ab ullo individuo determinato, sed quinimò, quia hoc est determinatum, debet indifferentia prior relegari.

18 Obs. 3. Nullum est præceptum (vel assignetur) dirigendi omnia opera nostra in honestum finem, nec possibile videtur, quòd ad omnes, maximè communes, & minutissimas operationes attentionem adhibeamus, ut eas sic rectificemus; sed aliàs malæ non erunt: quia nullum frangitur præceptum;

ergo

ergo indifferentes. Resp. neg. ant. Hoc enim præceptum imponit nobis natura rationalis, media prudentia, cui dictare incumbit, ut finem inspiciamus rectum in omnibus nostris operationibus, quippè distinctis ab irrationalibus. Difficultas autem sic dirigendi non est adeò ingens, sicut picturatur ab arguente: ¿ vel enim operans advertit ad illas communes operationes, vel non? Si non, ut frequenter fit, vel ex earum minutia, vel frequentia manebunt indifferentes *per accidens*, quod planè admittimus. Si verò advertit, ex hoc ipso, quòd sunt parvi momenti, non erit difficile eas vel omittere, vel in finem honestum ducere.

19 Obs. 4. Potest dari omissio indifferens in individuo, v. g. audiendi Missam tempore feriali: ergo & actus. Patet conseq. quia necessariò, vel regulariter omissionem aliquis præcedere debet actus. Ant. prob. In primis illa omissio non est bona, cùm sit privatio actus boni; sed aliàs nec mala: quia non instat præceptum indifferens: ergo. Resp. neg. ant. quia omissio sequitur ductum actus ipsam præcedentis, qui nequit esse indifferens: ¿ vel enim illam omissionem in rectum ducit finem, vel non? Si primum, bonus; si secundum, malus est actus præcedens; ergo non indifferens: ergo nec omissio ad eum consequuta.

QUÆRES,

20 Num indifferentia, quam supra dub. 1. admittimus secundùm speciem, constituat tertiam speciem moralitatis, distinctam à bonitate, & malitia? Dispersi sunt AA. circa hoc quæsitum, quod nostro judicio parvi est momenti: & ideò parvi temporis spatio, quod in ejus resolutionem insumatur, dignum reputamus. Resp. negativè, & colligitur ex D. Thom. 1. 2. q. 18. art. 5. ad 4. & 8. Prob. hac brevi, & irrefragabili ratione; nam indifferentia, si constituit novam moralitatis speciem, debet determinare suum genus, scilicèt actum humanum, de quo diximus suprà num. 2. ex D. Thom. esse indifferentem ad bonitatem, vel malitiam; sed indifferentia, de qua loquimur, est etiam ad bonitatem, & malitiam: ergo malè poterit determinare suum genus, quod hanc ipsam patitur indifferentiam: ergo nequit esse species illius.

TRAC-

TRACTATUS XIX.

DE VIRTUTIBUS.

POST duos ultimos tractatus de actibus humanis, quos ex genere diximus ex D. Thom. disp. antec. n. 2. esse indifferentes, in his duobus ultimis de bonis, & de malis determinatè agere decrevimus, scilicèt, de Virtutibus in præsenti, & de peccatis in sequenti. Sit ergo

DISPUTATIO PRIMA

DE NATURA VIRTUTUM.

DE Virtutibus agit D. Thom. 1. 2. q. 55. cujus vestigia prementes, aliqua de illis prò nostro modulo versabimus; alia omittentes, non tam Theologum agentibus necessaria, quàm tropologicum versantibus propriora.

DUBIUM I.

AN VIRTUS HUMANA SIT ESSENTIALITER habitus?

1 HAbitum sic definiunt ex Philos. & D. Thom. N. Complut. abrev. in Log. disp. 15. q. 3. *Qualitas, secundùm quam res benè, vel malè se habet, difficilè mobilis.* Cujus explicationem supponimus digestam, & ampliùs, si opus sit, discendam ex his, quæ novissimè docet N. Gavinus tom. 2. disp. 3. q. 5. ibi vide, ne acta iterum agamus.

SENTENTIA D. THOMÆ.

2 VIrtus humana est essentialiter habitus. Est contra Scotum in 1. dist. 17. q. 2. §. *quantùm ad*, qui habitus in genere, ait, non contrahitur per virtutem, seu per bonitatem tamquam per rationem essentialem, sed tamquam

per

per rationem accidentalem relativam ad prudentiam, vel naturam, ita ut ex habitu, & bonitate habitus resultet, juxta ipsum, unumquid per accidens, quod vocatur virtus, sicut ex pariete, & albedine unumquid per accidens, quod vocatur album. Prob. 1. ex D. Aug. lib. 1. de Moribus Ecclesiæ cap. 6. ubi ait : *Virtutem nihil aliud esse essentialiter, nisi habitum, & quasi sapientis animæ qualitatem* : Et lib. 83. q. 81. definit sic virtutem : *Habitus animi rationi consentaneus* : Et lib. 2. de lib. arb. sic : *Bona qualitas* : si autem qualitas est, non erit relatio, ùt vult Scotus. Idem colligitur ex D. Thom. 1. 2. q. 55. per totam : & quæst. præced. art. 3. ubi habitum dividit per bonum, & malum, seu per virtutem, & vitium, tamquam per differentias essentiales.

3 Prob. 2. rat. Habitus juxta Philos. est qualitas benè, vel malè disponens subjectum, difficilè mobilis ab illo ; sed hoc facit virtus, ut animam benè disponat tam in ordine ad se, illam ornans, & decorans, quàm in ordine ad operationem, expediens potentiam, ut ea, quæ difficilia sunt captu, vel executioni reluctantia, facilè calleat, & promptè operetur : ergo est habitus. Est, inquàm, habitus, & non solùm dispositio: Tum quia objectum virtutis natum est firmitatem præstare : Tum quia principia, & causæ virtutis sunt naturæ firmæ, & fortè invariabilis, ùt patet in principiis scientiæ, & in fine virtutes ad operandum movente, quæ invariabilia sunt, & non, nisi ex debilitate subjecti ad malum valdè proclivis, deficeret virtus semel in subjecto recepta : ergo meretur hæc nomen, & rationem habitus.

ARGUMENTA SCOTI.

4 Obs. 1. Philosophum 7. physic. text. 17. ibi : *Virtus autem omnis, & vitium ad aliquid sunt* : ergo habitus in ratione virtutis constituitur per *ad aliquid*, hoc est, per relationem ; sed relatio accidit habitui, qui est qualitas, sicut albedini qualitati accidit relatio similitudinis : ergo virtus non est essentialiter habitus. Hujus objectionis facilis est solutio, dicendo, quòd virtus est relatio, non prædicamentalis, & secundùm esse, sed secundùm dici, hoc est, transcendentalis, consistens essentialiter in entitate absoluta, ad quam aliàs sequitur respectus ad aliud, v. g. ad prudentiam, vel naturam rationalem.

5 Obs. 2. Bonitas, & malitia sunt differentiæ accidentales actui, ùt diximus tract. ant. disp. 1. dub. 1. n. 5. ergo etiam respectu virtutis. Solutionem hujus argumenti vide ibidem num. 13. Sed replicabis, et

6 Obs. 3. Actum non esse essentialiter bonum, vel malum : ex hoc intulimus loco citato, quòd separatur bonitas, vel malitia ab entitate actus ejusdem, physicè manentis ; sed hoc fit in habitu malo: ergo etiam in habitu bono, seu virtute potest fieri. Major est certa,

&

& prob. min. Nam Judæus, qui ante mortem Christi per virtutem Religionis sacrificia Deo libabat juxta ritum suum, eadem facilitate, & consequenter ex eodem habitu poterat post mortem Christi sic libare, non tamen ex eadem virtute : nam post mortem non esset Religio, sed superstitio sic sacrificare. En ergo, deficiente ratione virtutis, non defeciſſe rationem habitus, seu facilitatis : ergo respectu habitus accidens est esse virtutem.

Resp. Concessa maj. neg. min. ad cujus probationem dicimus, quòd Judæus, nisi ex invincibili ignorantia excusaretur, post mortem Christi non Religionem, sed superstitionem exerceret ; hanc tamen non per habitum antiquum, cujus facilitas jam amissa est : quia post mortem Christi longè à facilitate, difficultatem non modicam experiretur Judæus in sacrificando, stimulis conscientiæ contrarium dictantis pressus, & contentus : si autem contra hos operans, sacrificare nihilominus auderet, facilitas, quam experiretur, esset materialis ad actus externos, qui sub virtute intrinsecè non cadunt eliciendi. Hæc autem facilitas ortum haberet ex eo, quòd impedimenta extrinseca ad sic operandum externè remota fuere per frequentiam, qua ante mortem Christi ritè sacrificare consueverat.

7 Obs. 4. D. Thomam, qui 1. 2. q. 65. art. 2. docet, virtutes morales non posse permanere sine prudentia, nec hanc sine charitate : ex quo sequitur, quòd amissa gratia, amittuntur omnes virtutes ; sed non est credibile, quòd amittantur in ratione habituum inclinantium ad faciliter plura opera exercenda : ergo deficient in ratione virtutis : ergo hæc accidit habitui : potest enim adesse, & abesse ab illo.

Resp. D. Thomam solùm intendere, quòd, deficiente charitate, deficiunt virtutes naturales in ratione virtutum formatarum : quia deest charitas informans, & ordinans eas, non verò, quòd absolutè deficiant quoad alios actus bonos connaturaliter elicitos, & finem naturaliter respectum : & adhuc quantùm ad actus sic per charitatem ordinatos, & formatos, non deesse virtutes morales naturales quoad entitatem, sed quoad connotationem charitatis rectificantis subjectum in quo sunt ; quæ connotatio ad charitatem necessariò requiritur, præter entitatem virtutum, ut istæ formatæ dicantur, & simpliciter virtutes.

QUÆRES I,

8 Quæ sit causa efficiens virtutes, seu habitus virtuosos ? Hoc, & sequens quæsitum per modum plus doctrinæ, quàm controversiæ, discusioni exponimus : quia ex una parte eorum resolutio utilitatem parit, & ex alia contentione scholastica non opus ducimus exagitanda. Ad quæsitum ergo resp. quòd habitus virtutis effectivè producitur per actus illius potentiæ, in qua virtus recipitur, non autem per actus potentiæ nudè sumptæ, sed quatenùs

hæc

hæc per potentiam superiorem actuatur, & illustratur. Ratio primæ partis est: quia nihil certius apud omnes Scholasticos, quàm quòd habitus generantur ex repetitione actuum; sed nulli aptiores, quàm illi, qui eliciuntur à potentia, in qua recipitur virtus, quique respiciant idem formale objectum, ac ipsa virtus: ergo per illos producitur.

9 Ratio secundæ partis est: quia, cùm intellectus passibilis sit ex se potentia pura ad habendos habitus, opus est, quòd isti diverso modo generentur, ac recipiuntur in intellectu (ne dicatur, quòd idem, & secundùm idem sit movens, & motum): cùm ergo tales habitus recipiantur in intellectu nudè sumpto, oportet, quòd non ab ipso nudè sumpto producantur, sed ab ipso actuato, & illustrato per potentiam ipso superiorem, quod dissertè expressit D. Thom. quæst. unic. de virt. art. 9. in corp. & ad 11. ubi ait: *Habitum, maximè virtuosum, produci ex inclinatione, quam potentia superior relinquit in inferiori, in ordine ad habitum ipsius potentiæ inferioris, regulatum à superiori.* Et 1. 2. q. 63. art. 2. ad 3. ait: *Sic igitur actus humani, in quantùm procedunt ex altioribus principiis, possunt causare virtutes acquisitas humanas*: ergo.

10 Si verò scire desideres, quæ sit hæc potentia superior, per quam intellectus sic actuatur & illuminatur? potest responderi primò, esse virtutem divinam, quæ in necessariis numquam deficit, vel Angelicam intelligentiam ad hujusmodi munus destinatam. Sed resp. 2. ex D. Thom. q. de virtut. laudata in corp. quòd hæc potentia superior est intellectus agens, non quia perfectior sit passibili, vel possibili, sed quia quasi superponitur ipsi illum actuans, & illuminans: est enim medium, inquit, per quod intellectus passibilis *reducitur in suam perfectionem.* ¶ Modum autem, quo incipit, & consumatur hæc productio habituum, explicat ipse D. Thom. ibidem ad 11. dicens, *quòd primus actus elicitus à potentia facit aliquam dispositionem, & secundus actus inveniens materiam dispositam, adhuc eam magis disponit, & tertius adhuc amplius: & sic ultimus actus agens in virtute omnium præcedentium, complet generationem virtutis, sicut accidit de multis guttis cavantibus lapidem.*

QUÆRES II.

11 Utrum virtus humana efficiat aliquid in actibus, & quid sit? Scotus, consentaneus ad suam sententiam suprà n. 2. explicatam, docet, virtutem in quantùm talem non esse operativam: quia prout sic est relatio, de cujus ratione non est operari. Suarez, & alii tenent solùm concurrere virtutem ad entitatem actus: quia moralitatem denominationem extrinsecam esse rentur. Nos verò cum NN. Salm. in hoc tract. disp. 1. dub. 3. dicimus, virtutem concurrere effectivè ad actum virtuosum, non quidem secundùm se, seu secundùm suam entitatem nudè sumptam, sed prout modos fundat moralitatis, facilitatis, & quoscumque alios ad

ordinem pertinentes moralem. Quoad primam partem prob. ex D. Aug. qui lib. de bono conjug. cap. 12. ait : *Virtutem esse habitum , quo aliquid agitur* : & ex D. Thom. 1. 2. q. 55. art. 2. ubi ait : *De ratione virtutis humanæ est , quòd sit habitus operativus.* Et ratio id suadet: quia actus morales evadunt similes virtuti morali , idemque illi, ac ista respiciunt objectum formale : ergo signum est , istam in illos influere : quia omnis formalitatis repertæ in effectu alia similis in causa debet inveniri , & nulla similior , quàm quæ invenitur in virtute.

12 Secunda pars prob. ex Philos. 2. Ethic. cap. 5. dicente : *Potentias esse, per quas sumus potentes irasci, & misereri ; sed habitus , quibus benè, & malè* : ergo non ad entitatem , sed ad bonitatem , & malitiam concurrit habitus virtuosus , vel vitiosus. Constat etiam ex D. Thom. in 4. dist. 49. art. 2. quæstiunc. 2. ad 2. ibi : *Actus ergo secundùm substantiam principium est naturalis potentia , sed secundùm formam suam* (hoc est , bonitatem, malitiam , & aliam hujusmodi) *principium est habitus.* Nec ex hoc tibi subrepat , quòd potentia non concurrat activè ad moralitatem ; concurrit quidem per modum potentiæ , relinquens habitui concursum per modum virtutis proximæ, non absimili modo , quàm de intellectu diximus in de visione disp. 3. dub. 4. Ratio nostræ assertionis est : quia virtus non debet concurrere cum potentia ad eam rationem, ad quam potentia non eget virtute; sed ad substantiam actus sufficit potentia , ergo ad eam non concurrit nudè sumptam habitus.

13 Ad eam , inquâm , nudè sumptam non concurrit habitus virtuosus ; concurrit verò ad eam, prout fundat modos ad moralitatem pertinentes (quæ erat tertia pars nostræ assertionis) quæque sic probatur : quia moralitas est modus intrinsecus actui ; sed generaliter modus non attingitur , nisi ad attingentiam fundamenti ; ergo priusquam habitus producat modum moralitatis , debet ad entitatem actus concurrere ; sed non ad eam secundùm se , & nudè sumptam , út probatum est : ergo ad eam, saltim prout modum fundat moralitatis. ¶ Adde, quòd ad causam , ad quam pertinet producere rem fundatam , pertinet etiam producere fundamentum, ùt fundamentum est illius : & ideò Deus non concurrit ad malitiam fundatam in actu peccaminoso : quia non concurrit ad materiale peccati, prout fundat illam : ergo si econtra habitus concurrit ad moralitatem fundatam in entitate actus , concurrit etiam ad entitatem , út fundantem eam. Sed

14 Obs. 1. contra hæc : Actus producunt habitum , & sunt ipso perfectiores ob majorem actualitatem : ergo nequeunt actus ejusdem speciei , estò numero distincti, produci ab habitu , qui ipsis imperfectior est. Facilè hæc dissolvitur objectio , dicendo , quòd actus , & habitus possunt considerari secundùm tendentiam specificam ad objectum : & hoc pacto non differunt

ſpecie, nec in uno ſupra alium recognoſcitur exceſſus. Poſſunt etiam conſiderari, prout habitus dicit permanentiam, quam non dicit actus, & prout actus dicit actualitatem ultimam, quam non dicit habitus: & hoc modo ſumpti ſunt cauſæ inſtrumentales ſe mutuò cauſantes ita, ut actus in virtute potentiæ ſuperioris producat permanentiam habitus, & habitus in virtute Dei actualitatem actus, in quo repugnantia nulla eſt. Sed replicabis, et

15 Obſ. 2. Ex hucuſque dictis ſequitur, quòd tota virtus, & ratio proxima agendi in actum moralem eſt virtus, & non potentia; ſed hoc adverſatur ex una parte rationi: quia potentia per ſe ſolam habet virtutem proximam ad entitatem actus, & defactò ſe ſola illam producit: ex alia communi Thomiſtarum placito, qui in hoc diſtinguunt habitus ſupernaturales à naturalibus, quòd illi ſunt tota ratio agendi, iſti verò non: ergo non eſt admittendus hujuſmodi concurrendi modus in habitu ad moralem actum producendum.

Concedunt ſequelam NN. Salm. in præſ. diſp. 1. à n. 59. quia moralitas eſt abſolutè quid excedens proportionem potentiæ inferioris, quæ ideò indiget motione virtutis ſuperioris ad virtutis actum producendum: ob quam rationem lumen gloriæ eſt ratio proxima agendi. Hæc tamen doctrina, niſi reſtringatur, mille poteſt obnubilari objectionibus. Una pro omnibus eſt, quòd lumen eſt tota ratio agendi proxima; quia non ſolùm elicit viſionem proximè, prout eſt ſupernaturalis, ſed & ſecundùm omnem excogitabilem rationem; atqui hoc non fit in præſenti caſu: diximus enim n. 12. quòd ad entitatem actus non concurrit virtus: ergo inter lumen gloriæ, & habitum moralem paritas non tenet quantùm ad rationem virtutis proximæ totalis.

16 Dicimus ergo cum ipſis Salm. quòd habitus virtutis eſt etiam virtus proxima agendi, ſed non reſpectu omnium, ſed eorum, ad quæ potentia non poteſt ſe extendere; cúmque reſpectu actuum ſupernaturalium potentia ad nihilum illorum poſsit ſe extendere per modum virtutis proximæ propter rationes tract. dicto expoſitas: ideò concurrit, út totalis ratio ad totalem, & integrè ſumptam entitatem actus ſupernaturalis; econtra verò: quia in præſenti potentia ex ſe habet virtutem proximam, ut actum attingat ſecundùm entitatem nudè ſumptam, ideò illam non attingit per modum virtutis proximæ habitus virtuoſus. Eſt & alia diſparitas, quòd in viſione beata nullus eſt conceptus, quem ratio ſupernaturalis non tranſcendat, ùt diximus ibidem num. 32. Ideò potentia intellectus, qui naturalis eſt, ad nihilum illius poteſt proximè concurrere; aſt in noſtra reſolutione nedùm moralitas non tranſcendit per entitatem actus, verùm nec de ejus eſt eſſentia, ſed utique modus accidentalis ad eam ſubſecutus: ergo poterit potentia eſſe virtus proxima ſubſtantiæ actus moralis, quamvis intellectus in viſione beata

ta

ta proximè ad nihilum concurrat illus.

DUBIUM II.

UTRUM SIT DE RATIONE VIRTUTIS consistere in medio?

17 MEdium aliud est rei, aliud rationis : hoc consistit in eo, quòd virtus ea operetur medietate, ut rationi conformetur hìc, & nunc, &, attentis omnibus circunstantiis, dictanti quid per excessum, quid per defectum sit fugiendum, & in qua mediocritate sit sistendum : & hoc maximè contingit, quandò ex parte objecti non est fixa mensura tantitatis, in qua virtus debet operari: nam tunc medium, quod ratio inspirat, debet sequi. Medium rei est, quod ex parte objecti ponitur tamquam quid fixum, à quo recedere exorbitat à medietate objecti, vel rei, quæ proponitur appetenda, exequendave: & hujusmodi est objectum justitiæ, quod in tantitate determinata solet consistere rei debitæ, vel furatæ, v. g. decem, vel viginti. His suppositis, proponitur

SENTENTIA COMMUNIS THEOLOGORUM.

18 DIcendum est, quòd semper virtus moralis versari debet circa medium rationis, seu rationi consonum; & aliquandò etiam circa medium rei, ùt in materia justitiæ, quandò est determinata, ùt modò diximus. Est communis Scholasticorum consensus, & prob. 1. ex eorum Angelico Principe 1. 2. q. 64. art. 1. 2. & 3. ubi idem, quod de virtutibus moralibus, asserit etiam de intellectualibus esse intelligendum. Affert D. Thom. in testimonium hujus thesis illud Philos. 2. Ethic. ubi ait : *quòd virtus moralis est habitus electivus, in medietate existens.* Ex quo concludit Sanctus in corp : *undè manifestè apparet, quòd virtus moralis in medio consistit.* Prob. 2. ex D. Hieron. in cap. 10. Eccles. ibi : *Virtutes in medio sunt, & nimietas in vitio est.*

19 Prob. 3. rat. De ratione virtutis est ordinare eam habentem in bonum rationi consentaneum; sed æquè discordat à ratione, recedere à medio per excessum, ac per defectum : ergo ponere in medio excessus, & defectus, est proprium virtutis. Major est certa, minor prob. in comedente, qui æquè discedit à bono vitam conservandi, sive nimis, sive nihil commedat: ergo æquè discordat à ratione &c.

20 Ab hac regula excipe virtutem justitiæ, quandò versatur circa determinatam materiæ tantitatem : nam tunc, licèt justitia consistat in medio, extrema tamen ambo non sunt vitiosa : quia numquam per excessum peccat satisfaciens, saltim per se, ùt, si debens decem, reddat mille ; poterit peccare forsan, quia bona, aliis muneribus debita, delapidat, vel ex alio titulo accidentali, non tamen ex titulo plus debito reddendi ; sed adhuc tunc virtus justitiæ consistit in medio, quia in excessum numquam influit, est enim talis excessus effectus, vel

charitatis, vel largitatis, vel prodigalitatis; differt verò à reliquis virtutibus per hoc, quòd harum extrema sunt vitiosa; virtutis verò justitiæ econversò non ambo, sed unum est vitiosum: extremum enim per excessum vitio non laborat, saltim per se: & ideò mediat justitiæ virtus inter extrema non vitiosum, & vitiosum; semper tamen mediat, & in medio consistit: nam si deficitur, peccatur contra ipsam, si verò exceditur, licèt fortè peccetur, non verò contra ipsam: undè solùm exercetur hæc virtus in reddendo justum medians inter excessum, & defectum, quorum unum est vitiosum, & alterum licèt fortè sit vitiosum, at non est saltim contra ipsam justitiam.

UNICO, ET PRINCIPALI SATISFIT argumento.

21 OBS. Ideò defendimus, virtutem consistere in medio, quia versatur inter excessum, & defectum; sed etiam virtutes Theologales versantur inter excessum, & defectum, & tamen juxta D. Thom. 1. 2. q. 64. art. 4. in medio non consistunt: ergo falso nititur conclusio nostra fundamento. Prob. minor: Tum quia fides discedit ab excessu credendi in Deo quaternitatem personarum, & à defectu credendæ earum unitatis: Tum quia spes versatur inter præsumptionem, quæ in nimia sui confidentia, & desperationem, ob quam nec multùm, nec parum vita æterna speratur consequenda: Tum demùm, quia omnes tres virtutes Theologicæ debent per prudentiam regulari, ùt non semper, vel in qualicumque tempore debeant earum actus exerceri, sed sic, vel sic, nunc, vel tunc, quandò, & quomodò expediat animæ sine detrimento corporis, vel aliorum munerum, quæ homini incumbunt adimplenda: ergo inter defectum versantur, & excessum.

22 Resp. concessa maj. nego min. quoad primam partem; ad cujus primam probationem dicimus, quòd quaternitas, & unitas Personarum non sunt propriè extrema fidei: Extrema propriè essent credere Trinitatem nimis, vel nihil; at in credendo quaternitatem, & unitatem Personarum fides non exercetur circa idem nec materialiter, nec formaliter objectum; non quidem materialiter: quia objectum materiale, scilicèt quaternitas, vel unitas est distinctum à Trinitate; non formaliter: quia deest formalis ratio credendi, scilicèt divina revelatio. Econtra fit in virtute, v. g. temperantiæ, in qua saltim objectum materiale, hoc est, comedere escam, vel esca comedenda, est idem respectu comedentis, sive excessivè, sive parcissimè, sive mediocriter manducet. Undè argumentum urgeret quidem, si in credendo Trinitatem probaret excessum, quod non est ita, sed quinimò peccatum est in non credendo nec parum, nec multum Trinitatis, sed quaternitatem, vel unitatem, quod jam est objectum nedùm formaliter, verùm & materialiter distinctum à Trinitate.

Ad

23 Ad secundam probationem respondet D. Thom. 2. 2. q. 17. art. 5. *Quod spes non habet medium, & extrema ex parte principalis objecti* (hoc est, objecti formaliter sumpti) *quia divino auxilio nullus potest nimis inniti; sed quantum ad ea, quæ confidit aliquis se adepturum, potest ibi esse medium & extrema, in quantùm vel præsumit ea, quæ sunt supra suam proportionem, vel desperat de his, quæ sunt sibi proportionata*: Quod in summa est ponere extrema in objecto materiali, quod speratur, non verò in ratione formali objecti sperati. ¶ Ad tertiam resp. solummodò probare, quòd in exercitio, vel non exercitio virtutum Theologalium medio utendum est, juxta quod dictaverit prudentia; at semel quòd hæ virtutes sese circa Deum exerceantur credendum, sperandum, vel amandum, nequit dari medium: quia mensura illas regulans est Deus, objectum infinitum, cujus attingentia numquam per excessum exhauritur. Sed

24 Replicabis: ergo idem dicendum erit de virtutibus Pœnitentiæ, & Religionis, scilicèt, media non admittere, seu in medio non consistere: siquidem attingentia Dei út colendi, satisfaciendive, etiam est inexhauribilis: quia quantúmcumque adoretur Deus, vel illi satisfiat, numquam quantum debetur satisfiet, numquam quantum meretur adorabitur. Sed hoc non admittitur: ergo nec primum de theologalibus virtutibus. Resp. neg. conseq. Ut enim diximus tract. 4. disp. 1. dub. 3. n. 18. circa finem ex D. Thom. ibi laud. aliquæ sunt virtutes morales, quæ suas respiciunt operationes tamquam objectum, seu materiam circa quam: atque id genus sunt Religio, & Pœnitentia, quæ non respiciunt Deum út objectum, sed illa operationem, hoc est cultum Dei; hæc satisfactionem Deo dandam. Hinc est, quòd, cùm Deus non sit mensura illarum, sed aliquid finitum: hoc finitum, scilicèt operationes, sub mensura cadit, & regula prudentiæ nostræ. Hac verò mensura deficiente, potest homo peccare, si vel non satisfaciat, nec Deum collat quantúm prudenter possit; vel plusquam potest, debetque, citra Regulas prudentiæ satisfaciat, vel adoret.

DUBIUM III.

AN QUIS POSSIT UTI MALÈ virtute.

25 INter definitiones virtutis præclarior, atque famosior illa est, quam ex D. Aug. affert. D. Thom. 1. 2. q. 55. art. 4. *Bona qualitas mentis, qua rectè vivitur, & qua nullus malè utitur, quam Deus in nobis sine nobis operatur.* Ex quibus verbis hæc ultima sunt pro virtutibus supernaturalibus intelligenda: & ideò pro virtute in communi definienda ea omittit D. Thom. q. 1. de virtut. art. 2. ut tam virtuti naturali, quàm supernaturali adaptari possit definitio præsens virtutis, de qua non dubitamus posse aliquem malè uti, si de usu loquamur objectivo, út inquit D. Thom. 1. 2.

citat. ad 5. *puta* (ait) *cùm malè sentit de virtute , cùm odit eam, vel superbit de ea.* Difficultas est circa usum formalem , an hic malus esse possit? Versaturque circa virtutes morales, ex quarum intelligentia poterit non nihil inferri , quid de intellectualibus , & Theologicis tenendum sit.

CONCLUSIO:

26 VIrtus moralis nullo potest modo producere per se , nec per accidens malitiam formalem in actu. Est communis contra Cajet. Lorcam , & alios , asserentes, posse virtutem vitiari ex aliqua prava circunstantia , & sic saltim per accidens influere in malitiam actus. Prob. assertio quoad utramque partem : nulla causa potest terminos transilire sui formalis specificativi , nec per se , nec per accidens , maximè si Deus nequit suplere defectum ejus , nec illam elevare , ut extra suum specificativum operetur , ùt verè non potest in malitiæ productione ; sed proprium , adæquatum , & formale objectum virtutis est bonum : est enim & ipsa *bona qualitas* : ergo nequit per se , nec per accidens tendere in objectum malum sub ratione mali ; atqui verè tenderet in illud , si usus ejus formalis (hoc est actus ejus) malus esset : ergo hic malus non potest esse per se , nec per accidens. Argumenta , quæ objici possunt , facilè dissolves , si ea consulas , quæ diximus , tum tract. 14. disp. 1. dub. 12. ubi inquiritur: *an actus fidei infusæ possit esse malus* ? Tum tract. 18. disp. 3. n. 3. ubi resolvitur , nullum dari habitum moralem indifferentem , si autem virtus posset malè influere , esset in malum , vel bonum indifferenter se habere.

DISPUTATIO II

DE SUBJECTO VIRTUTUM.

SUbjectum virtutum aliud est remotum , & de hoc non est præsens disceptatio : supponimus enim esse suppositum humanum, Angelicum , vel etiam Divinum , út diximus tract. 4. disp. 1. dub. 2. num. 12. aliud est proximum , & de hoc est

DUBIUM I.

AN INTELLECTUS HUMANUS SIT subjectum virtutum?

1 SUpponimus ex D. Thom. 1. 2. q. 56. art. 1. subjectum immediatum virtutum non esse substantiam animæ , sed potentias operativas : quia , cùm virtutes sint ad operandum destinatæ, quem etiam respiciunt finem potentiæ , ideò in his opus est , ut illæ immediatè recipiantur: quia in unum ambæ scopum collimant. Econtra gratia habitualis : quia ad dandum animæ esse supernaturale est instituta : In illa , & non in potentiis recipitur immediatè. ¶ Ante resolutionem nota , virtutem intellectualem aliam esse *secundùm quid*, illam scilicèt , quæ sine ordine , nec de-

pen-

pendentia à voluntatis affectu operatur ; aliam *simpliciter* talem , illam nempè , quæ ex voluntatis motu in finem honestum , & moralem ordinatur , & operatur. Quibus præmissis , sit

NOSTRA CONCLUSIO.

2 INtellectus secundùm se, & præcisivè à motione voluntatis, est subjectum virtutum *secundùm quid* talium ; prout verò motus à voluntatis affectu in finem honestum ejus operationes ordinante, est etiam subjectum virtutum simpliciter talium , sive in ordine morali constitutarum. Utraque pars expressè constat ex D. Thom. 1. 2. q. 65. art. 3. Ex cujus doctrina breviter suadetur : nam virtus *secundùm quid* talis est , quæ facit subjectum eam habentem bonum *secundùm quid*, v. g. bonum Logicum, bonum Grammaticum , bonum Artificem , non verò bonum absolutè , & simpliciter : nam ad hoc accedere debet affectus voluntatis rectificans subjectum , illudque in finem dirigens honestum , regulisque morum conforme , quod accidit bono Logico , & bono Grammatico : potest enim homo esse bonis Logicus , & tamen non esse homo bonus ; atqui primam harum virtutem non potest negari reperiri in pluribus optimis Logicis, & pessimis hominibus, & à pio motu voluntatis deviantibus : ergo debet recipi in intellectu secundùm se, præcisivè ab ordinatione recta voluntatis. Aliundè etiam certum est, plures homines virtute esse præditos prudentiæ , fidei , & aliis intellectualibus , quæ ex pio affectu voluntatis moventur ad operandum justè, & juxta regulas morum : & ideò boni simpliciter dicuntur : ergo non est homini negandum esse, subjectum saltim remotum harum virtutum simpliciter talium ; atqui non est aliud, quod proximum dici possit præter intellectum : ergo hic erit earum subjectum.

3 Contra primam conclusionis partem nihil momentosum sese offert objiciendum. Contra secundam verò dices : hæc si ita sint , specificabuntur virtutes intellectuales ab objectis honestis , quod longè abest à ratione : debent enim pro objecto habere aliquod verum attingendum : ergo ruit quoad hanc partem conclusio. Nec valet respondere , quòd quatenùs à motu dependent voluntatis , respiciunt bonum honestum , & per illud specificantur, & constituuntur in ratione virtutum simpliciter talium ; non valet, inquâm , nam hic respectus non extrahit illas à linea intellectuali , cujus objectum adæquatum est verum: ergo non tenet responsio.

4 Resp. substinendo solutionem inter arguendum datam. Et ad instantiam dicimus, & fatemur, virtutes intellectuales , etsi à voluntate moveantur , non extrahi à linea intellectiva : undé & objectum verum debet esse; sed nec potest negari,quòd verum , quod attingunt , est honestum, & cum regulis morum conformatum. Quid inde ? ¿Nonne quia verum contrahatur per verum honestum , verum esse desinit ? Mi-

nimè, ſicut nec verum contractum per verum ſcientificum verum eſſe definit, ſed eſt verum determinatum, quod aliàs eſſet commune. Sic ergo hoc verum honeſtum, quod aliàs eſſet verum ùt ſic, fit verum honeſtum ex ordinatione voluntatis in rectum finem: & hoc ipſum verum, ùt honeſtum, eſt quod ſpecificat prædictas virtutes ſimpliciter tales. Eſt ſummatim dicere, quòd veritas eſt, quæ illas ſpecificat; non verò qualiſcumque veritas, ſed veritas honeſta.

DUBIUM II.

UTRUM VOLUNTAS IN ORDINE AD proprium bonum indigeat virtute, cujus ipſa ſit ſubjectum?

5 CIrca bonum alienum indubium eſt, dari in voluntate virtutes morales, út patet in juſtitia, quæ bonum reſpicit proximo applicandum: & potiori titulo circa bonum ſupernaturale excedens proportionem potentiæ naturalis. Circa verò bonum proprium naturale prima ſententia, quam D. Bonav. Scotus, ejuſque ſequuntur Diſcipuli, eſt affirmativa. Secunda, quam D. Thomas, ejuſque amplectuntur ſequaces, eſt

NOSTRA CONCLUSIO.

6 DIcendum eſt, in voluntate humana nullum dari habitum virtutis ad attingendum bonum proprii ſuppoſiti. Sic D. Thom. 1. 2. q. 56. art. 6. ex cujus ſic probatur doctrina: Nulla potentia indiget habitu ad id attingendum, quod ex una parte eſt juxta ſuam inclinationem, & ex alia eſt proportionatum ſuæ ſpheræ; ſed tale eſt reſpectu voluntatis bonum proprii ſuppoſiti, licèt ſit morale: ergo non indiget virtute. Minor ſupponi debet, & major prob. In tantùm indigeret potentia virtute illam comittante, in quantùm adeſſet aliqua difficultas devincenda; ſed, ſuppoſita proportione cum objecto, & inclinatione ad illud, non apparet talis difficultas ſaltim ex parte potentiæ: ergo nec motivum, ut in ipſa recipiatur talis habitus.

SATISFIT OBJECTIONIBUS.

7 OBſ. 1. Intellectus nequit voluntati faciliter, & expeditè proponere bona propria ſuppoſiti, niſi media virtute ſuperaddita, ſcilicèt ſyndereſi, quæ propriè eſt habitus: ergo nec voluntas ea amore proſequi ſine ſimili virtute ad ea eam inclinante. Conſeq. patet: quia non minus intellectus, quàm voluntas proportionatur cum talibus objectis, nec minus proſpicit intellectus, quàm voluntas pro bono ſuppoſiti, à quo uterque dimanat: ergo.

Reſp. ex D. Thom. quæſt. unica de virtut. art. 5. ad 3. Conceſſo antec. nego conſeq. & paritatem: nam intellectus ex defectu ſpecierum, & illuſtrationis, quam ab intellectu emendicat agente, non oritur à principio cum debita pro-

por-

portione ad operandum, imò cum ſumma difficultate ad intelligendum, quam ut vincat, opus eſt tum miniſterio ſenſuum, ut ſpecies habeat, tum elevatione intellectus agentis, eas ſtudiosè ordinantis, producentiſque ſyndereſim, qua confortatus poſsit promptè, & expeditè dictare voluntati; quæ econtra à ſui initio nata eſt propenſa in ſuum bonum diligendum, & ſine ulla voluntatis agentis, nec alterius additamenti neceſsitate, nec difficultate, ut operetur circa illud.

8 Obſ. 2. Voluntas eſt indifferens ad bonum, & ad malum proprium: ergo, ut vincat in bono malum, indiget aliqua virtute eam expediente ad bonum. Reſp. conceſſo antec. neg. conſeq. quia, adhuc adhibita virtute, erit voluntas indifferens, & tamen non opus eſſe alia virtute, concedet nobis arguens: ergo indifferentia non eſt titulus, ut habitus ſuperaddatur voluntati.

9 Obſ. 3. Ubi eſt ſpecialis vincenda difficultas, aliqua opus eſt virtute ad illam ſuperandam; ſed ſæpè ex actibus vitioſis generatur habitus vitioſus contra bonum proprium, difficilis quidem qui à voluntate eradicetur; ùt patet in ebrioſis, & laſcivientibus hominibus proprii corporis robur ſic frangentibus: ergo opus eſt ùt minùs tunc aliqua virtute eradicante talia vitia. Reſp. diſt. maj. ubi eſt difficultas intrinſeca ex parte potentiæ operantis, conc; extrinſeca, & ex parte extrinſeci impedimenti, nego maj. & min. Nam illud vitium, quod habitualiter videtur reſidere in voluntate contra bonum proprium, non eſt intrinſecum voluntati, ſed impedimentum extrinſecum, quod opponunt paſsiones inferioris partis ſenſitivæ, & inordinatæ, quæ, ſi vincantur per contrarias virtutes in eadem ſenſitiva parte ſubjectatas, ſtatim convalet voluntas ſine obſtaculo habitus vitioſi in ea recepti, propenditque ſine difficultate in operationem circa bonum proprium.

10 Obſ. 4. Si rectè proſpiciatur hæc materia, omnes virtutes morales, quæ reſident in voluntate, ùt humilitas, obedientia, temperantia, juſtitia &c. in bonum proprium collimant ſuppoſiti humiliantis ſe, obedientis &c. quia omnes earum actus nonnihil boni reportant eos elicienti; & tamen ad hoc bonum reportandum ponimus virtutes: ergo falſo nititur concluſio fundamento. Reſp. ex his virtutibus, & aliis annumerandis, alias ſubjectari in parte ſenſitiva, de quibus nobis non eſt ſermo; alias reſpicere bonum proximi; alias bonum ſupernaturale; alias non eſſe propriè virtutes, quod totum eſt extra chorum pſallere præſentis controverſiæ. Vel demùm dic, noſtrum aſſertum eſſe intelligendum, quandò voluntas ſine incommodo ſpeciali ſui ipſius poteſt bonum proprium ſibi reportare; ſi verò incommodum obſtet ſpeciale, ùt fortè verificatur in humiliando ſe inferiori, ſubjiciendo ſe æquali, quibus in caſibus voluntas patitur injuriam non utendi ſuo jure, ne ab alio parvipendatur, vel ſubjiciatur, quod non

leve

leve est incommodum, & naturæ humanæ exossum: in his ergo opus esse virtutibus simpliciter talibus, v. g. humilitate, obedientia &c. admittere non renuimus.

QUÆRES I.

11 Utrum appetitus corporeus sit subjectum virtutis moralis? Hujus quæsiti resolutionem habes tract. antec. disp. 2. dub. 3. præcipuè à num. 26. Et nihilominus, ut alicui objectioni illic omissæ obviam fiat, hìc illud reproducimus, & affirmativè respondemus contra Scotum, D. Bonav. & alios cum D. Thom. ejusque Discipulis. 1. 2. q. 56. art. 4. ibi: *Dicendum est, quòd irascibilis, & concupiscibilis dupliciter considerari possunt. Uno modo secundùm se, in quantùm sunt partes appetitus sensitivi, & hoc modo non competit eis, quòd sint subjectum virtutis. Alio modo possunt considerari in quantùm participant rationem* (in cujus sensu quæsitum hoc procedit) *per hoc, quòd natæ sunt obedire rationi, & sic irascibilis, vel concupiscibilis potest esse subjectum virtutis humanæ.*

12 Ratio est: quia certum est (experientia teste) appetitus corporeos sæpè habituari ad vivendum secundùm rationem, & se attenperandum in usu cibi, potus, veneris, & aliorum id genus objectorum; sed hæc habituatio non est propria membrorum externorum, quæ ad unum solùm sunt determinata; nec etiam voluntatis: nam hæc non indiget virtute ad bonum proprium suppositi, ad quod sæpè respicit prædicta habituatio: ergo in appetitu corporeo recipitur. Sed

13 Obs. 1. D. Thomam relatum art. 5. ubi docet, quòd habitus, qui in sensibus internis ponuntur derivati ex potentiis superioribus, non sunt verè virtutes: ergo pariter, siqui in appetitu recipiuntur corporeo, non erunt virtutes simpliciter tales. Resp. ex D. Thoma ibidem, disparitatem esse in eo, quòd de ratione virtutis simpliciter talis est consumari in potentia, ubi residet: operationes autem sensuum internorum hoc habent, quòd non sunt termini ipsorum: tendunt enim, ut intellectui inserviant, ubi eorum processus terminatur; non sic operationes appetitus corporei, quæ verè sunt termini, ubi ultimatè quiescit homo, appetens delectari, vel irasci virtuosè, ùt videre est in actu fortitudinis, vindictæ justæ, temperantiæ &c.

14 Obs. 2. de ratione virtutis est esse habitum electivum, & in illa residere potentia, quæ actiones suas habet in sua potestate, illasque dirigit in finem honestum, quod totum exorbitat à potentia sensitiva irrationali, quæque prout talis à brutis non distinguitur; ergo non potest subjectum esse virtutis moralis. Resp. ex D. Thom. in 3. dist. 33. q. 2. art. 4. quòd, licèt appetitus sensitivus prout talis, & prout excludit suboriri, & subordinari principio rationis, & libertatis, quo pacto non exprimit distinctionem à brutali, non habeat conditiones in argumento recensitas, ut subjectum sit virtutum; prout verò participat

illas

illas à ratione, & libertate (quo in sensu procedit præsens difficultas) habet per participationem, quod potentiæ superiores intellectus, & voluntas habent principaliter.

QUÆRES II.

15 Utrum eadem virtus moralis possit subjectari in diversis potentiis? Supponimus, eamdem numero virtutem non posse. Inquirimus de eadem specie, v. g. de duabus humilitatibus numero distinctis? Resp. negativè: nam virtus, quæcumque illa sit, debet respicere objectum formale illius potentiæ, in qua residet, ab illoque specificari; sed objecta distinctarum potentiarum sunt formaliter diversa: ergo ab illis nequit sumi species duarum virtutum ejusdem speciei. Et quidem ex contrario dicendi modo sequeretur, quòd virtutes ejusdem speciei in potentiis speciei diversæ traherent has ad attingenda objecta talium virtutum: cùmque hæc solo numero distinguerentur, sic & ipsæ potentiæ (aliàs diversæ speciei) attingerent objecta numero diversa, & extra sphæram suæ lineæ, quod tamen est falsum: quia potentia, quacumque informetur forma, etiam supernaturali, qualis est Lumen gloriæ, numquam agit extra suum objectum proprium, saltim extensivum. Sed

16 Obs. 1. Virtus debet existere in illa potentia, in qua exercetur, vel est actus talis virtutis; sed contingit, quòd in duabus potentiis sit actus ejusdem specificè virtutis: ergo & eadem specie virtus in illis potest recipi. Minor sola dubitabilis prob. Nam juxta D. Thom. 2. 2. q. 83. art. 1. Oratio est actus intellectus, & simul est actus Religionis juxta ipsum ibi art. 3. non utcumque, sed elicitivè, út ipse tenet in 4. dist. 15. q. 4. art. 1. quæstiunc. 2. sed Religio juxta omnes Thomistas est virtus voluntatis: ergo, ut exerceatur in intellectu, & possit dici, quòd oratio est actus intellectus, debet etiam recipi in intellectu Religio.

Pro solutione hujus difficultatis vide tract. 14. disp. 1. dub. 2. n. 30. & nihilominùs resp. in forma dist. maj. Virtus debet recipi in ea potentia in qua exercetur elicitivè, conc; in qua exercetur imperativè, nego maj. & dist. min. actus Religionis recipitur in duabus potentiis: actus elicitus, & imperatus, conc; elicitus præcisè, nego min. & conseq. Est dicere, quòd virtus Religionis residet in voluntate, in qua exercetur per actum devotionis in illa elicitum; ex hoc tamen actu devotionis derivatur in intellectum quidam modus, per quem oratio, quæ secundùm se est indifferens, imperatur, & ordinatur, ut in finem Religionis, hoc est, in Dei cultum dirigatur. Undè non sequitur, quòd idem actus eliciatur ab eadem Religione in diversis potentiis, sed quòd eadem Religio eliciat devotionem (quæ dicitur oratio initiativè) in voluntate, & imperet orationem consumatam in intellectu, & ab intellectu eliciendam,

dam, per quod sufficienter conciliantur auctoritates D. Thomæ cum nostra conclusione.

17 Obs. 2. Humilitas, studiositas, fortitudo, liberalitas virtutes, nedùm in voluntate, verùm & in parte sensitiva, juxta plures, recipiuntur: Ecce ergo easdem virtutes in diversis recipi potentiis. Facilè resp. quòd, si verè tales virtutes, præter voluntatem, respiciunt etiam út subjectum appetitum sensitivum, hoc tamen erit, quia tales virtutes specie distinguuntur, sicut ipsæ potentiæ, in quibus collocantur: licèt enim ab omnibus illis respectivè idem objectum attingatur humilitatis, liberalitatis, fortitudinis &c. attamen sub altiori, & specificè distincta ratione à virtutibus residentibus in voluntate superiori, ac à residentibus in parte inferiori. Pro cujus fusiori explicatione vide NN. Salm. in præs. à n. 52. & in suo appositè dispositio arbore virtutum, verbo uniuscujusque virtutis ex annumeratis.

DUBIUM III.

AN DENTUR VIRTUTES MORALES supernaturales, quæ in appetitu subjectentur corporeo?

18 VIrtutes supernaturales illæ sunt, de quibus verificatur tota definitio virtutis suprà data disp. antec. dub. 3. n. 25. *Bona qualitas mentis, qua rectè vivitur, quæ nullus malè utitur, quam Deus in nobis sine nobis operatur.* Per quæ ultima verba intellige, ipsas esse per se à Deo infusas, non verò à nobis acquisitas. *Per se inquàm*, ut secernantur à præsentis controversiæ argumento illæ virtutes naturales, quæ per accidens possunt à Deo infundi, quæque respiciunt objectum naturale. Et hujusmodi fuere juxta comune Theologorum placitum omnes habitus scientiæ, & virtutes morales naturales, quæ cum Adamo cognatæ sunt, ipsas Deo infundente in ipsum ab exordio vitæ suæ, quin eas per ipsum expectaret acquirendas: erat enim omnium Proto-Parens hominum, quos aliter ab initio instruere, & regere non posset. Igitur non de his, sed de aliis virtutibus moralibus, & supernaturalibus inquirimus, v. g. de castitate, obedientia, humilitate supernaturalibus, quæ per se petunt infundi à Deo: quia respiciunt objectum supernaturale, hoc est, directum in finem charitatis supernaturalem, an, scilicet, dentur, recipianturque in appetitu corporeo? Sit ergo

PRIMA CONCLUSIO.

19 DIcendum est, quòd virtutes morales supernaturales essentialiter distinctæ ab acquisitis, & Theologicis sunt possibiles, & defactò dantur. Ita D. Thom. 1. 2. q. 63. art. 3. & alibi, cum D. Antonino, cæterisque suis discipulis, & D. Bonav. ac pluribus recentioribus, ùt Suar. Vazq. &c. contra Scotum in 3. dist. 36. quæst. unic. quem omnes sequuntur Scotistæ, & Nominales; quorum sen-

ten-

sentiam varii variè inurunt Auctores, qui apud N. Paulum hìc videri possunt n. 30. & NN. Salm. hìc disp. 3. n. 1. Ratio primæ partis ex eo constat, quòd non repugnat objectum virtutum moralium supernaturalium, seu per se infusarum: ergo nec repugnat dari virtutes supernaturales morales. Conseq. manifestè patet, & ant. prob. Non repugnat bonum honestum castitatis, obedientiæ, & humilitatis in finem dirigi supernaturalem, & quòd hæc amentur bona propter Deum finem ultimum in linea supernaturali; (vel ostendatur repugnantia) sed sic sumpta sunt objectum virtutis supernaturalis: siquidem nulla potentia naturalis potest illa sub hac attingere ratione: ergo tenet antec.

20 Confirmat hoc D. Thom. eleganti testimonio q. de virtutibus art. 10. ad 8. ubi loquens de temperantiis infusa, & acquisita, ait, quòd *conveniunt in materia: utraque enim est circa delectabilia tactus, sed non conveniunt in forma effectus, vel actus ::: nam temperantia infusa exquirit medium* (hoc est objectum) *secundùm rationes legis divinæ, quæ accipiuntur ex ordine ad ultimum finem. Temperantia autem acquisita accipit medium secundùm inferiores rationes in ordine ad bonum præsentis vitæ.* En D. Thomam utramque virtutem, infusam, & acquisitam admittentem ex diverso modo attingendi idem objectum materiale; formaliter verò ex diverso fine distinctum.

21 Secunda pars nostræ assertionis, ad minùs in virtute pœnitentiæ, patens est; siquidem hæc virtus ex una parte est moralis; aliundè debet supernaturalis esse; & contrarium sensum damnat Innocenc. XI. prop. 57. ergo jam datur (& non solum potest dari) virtus aliqua moralis supernaturalis. Propter hoc Franciscus Felix, Eximius Scotista, postquam suam, & sui Mag. Subtilis statuit sententiam nostræ contrariam, pavidus de ejus veritate, sic præloquitur tract. de Virt. cap. 3. diff. 3. n. 8. *Sed est dubium principale in hoc puncto: an nostra sententia probabilis sit?* Quod dubium etiam excitant Vazq. Curiel, Gran. & alii. Si ergo præter pœnitentiam naturalem ex motivo naturali (licèt non aptam Sacramento Pœtitentiæ) datur etiam supernaturalis ex motivo supernaturali; ¿quidni etiam, præter Religionem, obedientiam, & humilitatem ex motivo naturali, dabuntur Religio, Humilitas, & Obedientia supernaturales ex motivo supernaturali, maximè in creatura elevata per gratiam ad finem supernaturalem?

OBJICITUR OBJECTIONIBUS SCOTI.

22 OBJ. 1. Non sunt multiplicanda entia sine necessitate; sed nulla est necessitas ponendi virtutes morales supernatules. Hæc prob. min. tum quia sufficiunt naturales per charitatem imperatæ, & in Deum finem supernaturalem ordinatæ: tum quia, ut in hunc finem ordinentur homo, ejusque virtuosæ operationes, suppetunt virtutes Theologicæ. Tum quia nulla virtus moralis respicit bonum honestum, per se connexum cum bono ultimo divino: ergo nul-

la

la est necessitas ponendi eas. En præcipuum Scoti, & Scotistarum asylum. Ad quod

Resp. Concessa maj. neg. min. ad cujus primam respondetur probationem, verum esse virtutes naturales morales per charitatem ordinari in finem supernaturalem : hoc autem obit munus charitas, mediis aliis virtutibus moralibus supernaturalibus, quæ correspondent naturalibus, ut expressè colligitur ex D. Thom. q. de Virtut. art. 10. ad 4. ibi : *Cum charitate autem simul infunduntur aliæ virtutes : undè actus virtutis acquisitæ non potest esse meritorius, nisi mediante virtute infusa* : quid clarius? Per quod patet ad secundam.

23 Ad tertiam, simulque ad duas iterum præcedentes, resp. necessitatem ponendi virtutes has infusas præter acquisitas, ex hoc oriri, quòd bonum honestum, per istas appetitum, est finis intermedius improportionatus cum ultimo fine supernaturali. Ipsum verò bonum per infusas attactum, licèt non sit tam immediatè connexum, sicut illud, quod actualiter, & immediatè per charitatem refertur in Deum, est tamen in ordine supernaturali collocatum, proximèque aptum ut recipiat actualem, & immediatam in Deum referentiam, quod utique deficit honesto bono attacto per virtutes acquisitas, & ideò sufficitur hoc munus per infusas.

24 Obs. 2. Si darentur virtutes infusæ supernaturales, daretur etiam pro ipsis exercendis præceptum speciale, & consequenter specialis obligatio aperiendi in confessione omissionem impletionis ; sed nec nobis constat de tali præcepto, nec talis accusatio auditur unquam: ergo signum est non dari has virtutes.

Resp. concessa maj. neg. min. quia ùt minùs nobis constat expressè dari præceptum de virtute pœnitentiæ. Sed & de Religione non obscurè constat ex illo Lucæ 4. *Dominum tuum adorabis, & illi soli servies*: & cùm servire Deo transcendat per omnia genera virtutum, omnes fortè in hoc precepto continentur. Per ly *adorabis* legitur in Deut. cap. 6. & 10. *Timebis* : timor autem filialis valde affinis est charitati, correspondetque spei juxta NN. Salm. in Arb. virt. n. 19. erit erg. de linea supernaturali. Et ne ly *servies* disjungatur â sensu verbi antecedentis, de servitio filiali, & præ amore Dei exercendo, in eodem ordine erit intelligendum. Et quidem ; si timorem Dei, & alia dona Spiritus-Sancti, quæ habitus sunt supernaturales, nequit sine censuræ nota negari in fidelibus justis insidere, & maximè in illis, qui metam perfectionis attingerunt : qua doctrinæ consequentia id de Virtutibus nedum negatur factum, verum & esse impossibile affirmatur?

25 Quantùm ad obligationem confitendi respondetur, non omnia quæ methaphisicè sunt peccata, esse expressè confitenda, aliàs qui per horæ spatium mille cogitationes impuras consensas voluntariè, & physicè distinctas, sine verò retractatione, nec morali interruptione apud se ipsum volutaret, totidem peccata con-

confiteri deberet : quia quælibet cogitatio methaphysicè est peccatum distinctum , quod tamen non fit, nec tantum gravamen oportet imponi confitentibus. Sic ergo ; fatemur peccantem contra humilitatem, Religionem , & alias virtutes supernaturales , earum frangere methaphysicè respectiva præcepta : quia reipsa , & implicitè volens gratiam amittere , vult etiam omnibus ejus comitibus privari ; at verò , quia hæc omissio non est pro expresso volita, & aliàs patens est Confessario , qui facilè potest illam animadvertere, si reflectat , sufficit confiteri defectum obedientiæ , vel Religionis v. g. in qua confessione continetur quidquid contra omne deliquerit præceptum naturale , vel supernaturale colendi , & obediendi.

26 Obs. 3. Assuetus vitiis , etiam post conversionem , experitur gravem , & æqualem difficultatem in compescendo passiones, ac ante illam: signum ergo est , per receptionem gratiæ non recipere virtutes ad resistendum infusas. Resp. quòd licèt virtus infusa non præstet ad resistendum facilitatem extrinsecam , quæ consistit in remotione impedimentorum ex repetitione peccatorum in anima remanentium , tribuit verò facilitatem intrinsecam , consistentem in eo, quòd elevet potentiam ad actus perfectos , & completos in sua linea : quibus , licèt cum difficultate , vincit tandem impedimenta, & conservat gratiam. Undè videmus, quòd ante justificationem peccator ex vi earundem tentationum passim labebatur ; post justificationem verò , etiam auctis tentationibus ex Dei permissione , rarò labitur , vel nunquam.

SECUNDA CONCLUSIO.

27 APpetitus sensitivus potest esse subjectum virtutis infusæ. Est contra Scotum nullam admittentem virtutem in parte sensitiva subjectari , sed omnes in intellectu , & voluntate recipi. Prob. rat. In illa debent virtutes recipi potentia , ubi suum consumant , & perficiunt actum ; sed multæ virtutes infusæ , v. g. fortitudo, & temperantia perficiunt , & consumant suum actum in parte sensitiva. Hæc minor prob. fortitudo, & temperantia acquisitæ terminant , & consumant suum actum in parte sensitiva : ergo etiam fortitudo , & temperantia infusæ. Ant. est certum , & conseq. prob. Ideò acquisitæ terminant suum actum in parte sensitiva ; quia ad hujus passiones compescendas destinantur ; sed idem respiciunt scopum virtutes infusæ , sola cum differentia , quòd illæ ex motivo honesto humano , hæ verò ex titulo honesto divino procedunt: ergo si illæ , & istæ terminabunt, & consumabunt suum actum in parte sensitiva. Sed contra , et

28 Obs. 1. ea ipsa argumenta, quæ suprà n. 12. & 13. opposuimus contra receptionem virtutis acquisitæ in appetitu corporeo. Deindè obs. 2. Si hujusmodi virtutes reciperentur in appetitu sensitivo , in illo exercerent suos actus supernaturales ; sed in appetitu sensitivo

actus

actus nequeunt exerceri supernaturales : sunt enim passiones (sic eos vocat D. Thom. 1. 2. q. 22. art. 3.) quæ objectum naturale respiciunt , v. g. cibum , & naturalem comestionem : ergo nequeunt in illo exerceri.

Resp. 1. concedendo , quòd in appetitu corporeo virtutes exercent se supernaturaliter , hoc est, per actus supernaturales : nec in hoc adest inconveniens , sicut nec adfuit in eo , quòd unio hypostatica Corporis Christi ad Divinitatem in triduo mortis esset corporea , simul & supernaturalis , & talis est etiam præsentia sacramentalis Christi Domini in Hostia consecrata : & licèt objectum sit naturale materialiter, est verò supernaturale formaliter, quatenùs propter finem respicitur supernaturalem. Potest etiam 2. responderi , & fortè melius, quòd actus talium virtutum solùm sunt modaliter supernaturales, ad distinctionem actuum virtutum Theologalium; istæ enim cùm respiciant objectum quoad substantiam supernaturale, tales sunt earum actus ; illæ verò cùm respiciant objecta entitativè naturalia , solùm producunt in actu modum rectitudinis in finem supernaturalem , vel entitatem actus ùt fundantem talem modum.

QUÆRES I.

29 Utrum virtutes morales in esse perfecto habeant connexionem necessariam inter se , & cum prudentia ? Est inquirere , utrum virtutes morales ita sint inter se mutuò à se ipsis dependentes , ut qui unam in gradu perfecto possidet , omnes simul habeat opus sit ; at verò qui una sola ex illis careat, nullam perfectè habere intelligatur? Prima sententia est Scoti in 3. dist. 36. q. 1. ejusque Assectarum hanc negantium connexionem. Secunda est D. Thom. 1. 2. q. 65. art. 1. cum omnibus ejus Discipulis , cumque D. Bonav. Suar. & pluribus aliis. Cum quibus sit

NOSTRA CONCLUSIO:

30 VIrtutes morales naturales , si perfectè possideantur , necessariò inter se , & cum prudentia connectuntur. Prob. 1. ex D. Ambr. l. 5. in Luc. ibi : *Connexæ sibi sunt , concatenataque virtutes, ut qui unam habuerit , plures habere videatur.* Secundò ex D. Greg. 22. Moral. cap. 1. ibi : *Una itaque virtus sine aliis , aut omninò nulla est, aut imperfecta.* Tertiò ex Aug. l. 6. de Trinit. cap. 4. *Virtutes , quæ sunt in animo humano , nullo modo separantur ad invicem.* Quartò ex D. Thom. relato , ibi : *Perfecta autem virtus moralis est inclinans in bonum opus benè agendum : & sic accipiendo virtutes morales , dicendum est , eas connexas esse, ùt ferè ab omnibus ponitur.* Undè Tulius , Gentilis licèt , dicit in 2. Tuscul. q. q. *Si unam virtutem confessus es te non habere , nullam necesse est habiturum.*

31 Prob. 5. rat. Et in primis quantùm ad prudentiam : quia omnis virtus in tantùm benè , & perfectè operatur , in quantùm non solùm

lùm in bonum fertur operandum, ſed in *bonum benè*, út inquit dudùm D. Thom. ſed benè nulla operatur, niſi inſpectis omnibus circunſtantiis loci, temporis, perſonæ &c. quas prudentiæ interſt dictare: ergo omnes virtutes perfectæ habent connexionem cum prudentia, & dependentiam ab illa. Deindè, quòd & inter ſe ſic connectantur, patet: nam, ut virtutes perfectè operentur, opus eſt, ut promptè, & expeditè exerceantur: hoc autem difficile eſt, vel impoſsibile, ſi à contrariis validis impugnentur; ſed non poſſeſſis omnibus virtutibus, hæc pugna, & altercatio non poteſt deficere: & exemplum demus in muliere caſta, quæ, ſi aliàs cupiditate fertur divitiarum, vel virtute caret fortitudinis, venundabit forſam propter illarum poſſeſsionem ſuam puritatem, vel illam minis ſuccumbet, aut ſaltim difficulter eam conſervabit. Econtra homo amator paupertatis, & divitiarum ſpernator, ſi ſtimulis carnis facilè conſentit, divitias quæret, ſed & eas fortè furabitur, vel út minùs difficulter à furando ſe abſtinebit, ut ſuis indulgeat impuris deſideriis: & hac methodo poteſt de aliis, & ſingulis virtutibus judicium ferri: ſignum ergo eſt ſummæ, & neceſſariæ connexionis omnium ab omnibus virtutibus, ſi in ſtatu ſumantur perfecto.

QUÆRES SECUNDO.

32 Utrum dona Spiritus-Sancti ſint habitus à virtutibus etiam infuſis diſtincti? Dona dari Spiritus-Sancti in hominibus juſtis, út de fide tenet commune Theologorum placitum, colligiturque ex pluribus Sacræ paginæ locis, quos eruditiſſimè congerit Sapientiſsimus Ioannes à S. Thoma, nulli ſecundus in agendo, diſſertandoque de illis. Sufficiat pro omnibus illud ad Epheſ. 4. *Aſcendens Chriſtus in altum ::: dedit dona hominibus.* Quibus accedit Eccleſiæ teſtimonium, quæ in Hymno Spiritus Sancti ſic eorum perſonat realitatem. *Tu ſeptiformis munere.* Et iterum: *Da tuis fidelibus in te confidentibus ſacrum ſeptenarium*: ergo verè exiſtunt in Eccleſia hæc dona; aliàs hæc peteret, quod non datur fidelibus. Hocce ſeptenarium ſeptem gratiæ, & ſpecialia complent beneficia, ſcilicèt *Sapientia*, *Scientia*, *Intellectus*, *Conſilium*, *Fortitudo*, *Pietas*, *atque Timor*. Quarum quatuor prima ad intellectum pertinent imbuendum; tria verò poſteriora ad appetitum tendunt perficiendum.

33 Supponendum eſt (id quod aliqui de fide tenent aſſerendum) prædicta dona eſſe ſupernaturalia: quod patet tum ex miris effectibus, quos in Apoſtolis cauſarunt in locutione linguarum, in converſione Gentium, in patratione tot miraculorum &c. Tum quia aliàs non haberentur út ſpecialia beneficia, quæ in ſupernaturalitate vincerentur à virtutibus communibus infuſis cujuslibet animæ, etiam in gradu remiſſo juſtæ. Et quidem, ſi naturalia forent, de illis aliquam mentionem face-

facerent Philosophi, qui licèt Ethnici, fuere aliàs speculatores expertissimi in indagando, & referando arcana naturalia : Hæc autem dona nec per somnium cognovere : ergo signum est evidens, ea super omnem naturam supervolare creatam. Difficultas est, sintne habitus ? Et habitus à reliquis virtutibus infusis distincti ? Circa primam partem aliqui rati sunt negativè contra D. Thom. 1. 2. q. 68. art. 3. Circa verò secundam Scotus cum suis Asseclis negat ; & D. Thom. cum suis affirmat. Cum quibus sit

PRIMA CONCLUSIO:

34 SEptem dona Spiritus-S. sunt habitus, non verò actus, nec dispositiones transeuntes. Prob. 1. ex illis Isaiæ 11. verbis : *Requiescet super eum Spiritus Domini* : & ex illo Ioan. 14. *Apud vos manebit, & in vobis erit* : quæ verba sonant consistentiam habitualem, & non visitationem transilientem : ergo. Prob. 2. auctoritate, & rat. D. Thom. 1. 2. q. 68. art. 3. ubi ait, quòd *dona sunt quædam perfectiones hominis, quibus disponitur ad hoc, quòd homo benè sequatur instinctum Spiritus-S. Manifestum est autem ex supradictis.* (En rationem ipsius à paritate) *quòd virtutes morales perficiunt vim appetitivam.* Et art. 4. in corp. sic ait : *Sicut autem vires appetitivæ natæ sunt moveri per imperium rationis, ita omnes vires humanæ natæ sunt moveri per instinctum Dei.* Nunc sic ; sed ad vires appetitivas perficiendas in ordine ad sequendum ductum rationis ponimus virtutes, quæ sunt habitus : ergo ut vires humanæ promptè, & expeditè sequantur ductum, & motionem Spiritus-S. dona, quæ sint habitus, ponantur opus erit.

SECUNDA CONCLUSIO.

35 DOna Spiritus-S. distinguuntur realiter, & specificè ab omnibus virtutibus, tum per se infusis, tum naturalibus. Sic expressè D. Thom. 1. 2. q. 68. art. 1. ubi id ipsum, quod nos inquirit, & resolvit. Prob. rat. ex ejus doctrina deducta : habitus, qui à diversis specificè regulantur principiis, diversa respiciunt objecta; sed dona Spiritus-S. regulantur per diversa specificè principia, ac omnes virtutes ; istæ enim à principio intrinseco, hoc est, à ratione, vel prudentia regulantur ; dona verò ab extrinseco principio, hoc est, à Deo inspirante : ergo hæc diversificantur ab illis specificè. Major liquet in virtutibus per se infusis, & per se acquisitis, quæ licèt habeant idem objectum materialiter, quia verò virtutes infusæ regulantur per prudentiam infusam, & per naturalem acquisitæ, objectum istarum est formaliter distinctum ab illarum : ergo potiori, vel pari titulo distinguentur dona ab utrisque : quia objectum illorum est saltim formaliter distinctum : est enim hoc inspiratio Spiritus-S. ùt audienda, & fideliter obedienda.

Nec

36 Nec valet opponere, quòd actus charitatis Mariæ Virginis in via (in piissima, pluriumque sententia) fuit idem numericè, ac in Patria ; & tamen per diversa regulatus principia : nempè in via fidem, in Patria Lumen : ergo fallit major syllogismi. Non inquàm : quia fides, & Lumen in idem veniunt computandum principium : est enim fides vicegerens, seu Luminis vicaria, pro quo illa subrogatur in hac vita. Principale autem, & ejus substitutum non refundunt regulationem specificè distinctam : quia unum est alterum in repræsentatione.

Explicit hìc virtutum materia, quæ, si pro meritis ejus esset peragenda, nunquam esset terminanda ; si verò pro necessitate scholarium, ut quantum fas est, sapiant, & non plus sapiant, quàm oportet sapere, hæc dixisse sufficiant, quæ in Dei laudem cedant, ejusque Matris, & Virginis Mariæ, omniumque Sanctorum per infinita sæculorum sæcula. Amen.

TRACTATUS XX.

DE PECCATIS.

D. Thomas 1. p. q. 14. art. 10. quærit, utrum Deus cognoſcat mala, ſive peccata ? Et reſpondet in corp. *Per hoc ipſum, quod Deus cognoſcit bona, cognoſcit etiam mala, ſicut per lucem cognoſcuntur tenebræ. Undè dicit Dion. 7. cap. de Divin. nomin. Quòd Deus per ſemetipſum tenebrarum accipit viſionem, non aliundè videns tenebras, quàm à lumine.* Vidimus nos tract. præcedenti Lumen in virtutibus : jure ergo in hoc agimus de peccatis, quæ tenebræ ſunt, ſi cum virtutum luce comparentur, ut in lumine iſtarum caliginem capiamus, quantum fas eſt, illorum. Si autem lux illarum non ſufficiat, adeamus ad lucem, Ducemque D. Thomam, cujus facem inſequentes aberrare non poſſumus : cujus veſtigia prementes, obſcura quæque pervadimus.

DISPUTATIO PRIMA

DE PECCATIS IN COMMUNI.

TRactatum hunc in quatuor diſſecabimus diſceptationes, quarum prima eſt in hoc titulo propoſita : ſecunda de peccatis magis in particulari, ùt omiſsionis, commiſsionis, & originali : tertia de peccato veniali : & quarta de pœnis peccatorum. Et ſic finem imponimus huic trienniali curſui Theologico, qui Deo, Optimo, Maximo primum, ùt par erat, locum dedit ; peccato verò moſtruo, infando, execrabili, & peſsimo ultimam ſedem, opus eſt, aſsignet.

DU-

DUBIUM I.

AN VITIUM PROPRIE CONTRARIETUR virtuti, tam acquisitæ, quàm infusæ?

1 COntraria sic à Philos. 10. Meth. cap. 6. definiuntur: *Quæ sub eodem genere maximè distant, & eidem subjecto insunt, à quo mutuò se expellunt.* Quærimus, an virtus, & vitium hoc pacto contrarientur?

CONCLUSIO PRIMA.

DIcendum est, quòd vitia, quæ directè recedunt à motivo virtutis acquisitæ, directam dicunt cum hac oppositionem. Sic omnes Theologi cum D. Thom. 1. 2. q. 71. art. 1. qui & inquirit, & resolvit id ipsum, quod hìc nos, ibi in corp. *Secundùm id, quod est directè de ratione virtutis, opponitur virtuti vitium.* Hoc autem ùt minùs de virtute est verificandum acquisita: nam de infusa major est difficultas apud omnes. Ratione prob. Nam in primis virtus, & vitium continentur non solùm sub eodem genere remoto qualitatis, sed & sub proximo (de quo intelligenda est definitio) scilicèt habitus moralis. Deindè differentiæ sunt bonum, & malum, quæ sub dicto genere maximè distant: insunt etiam eidem subjecto, scilicèt appetitui, vel voluntati, à quibus invicem expelluntur ita, ut in gradibus intensis, & perfectis, nequeant conjungi: ergo verè, & directè opponuntur.

OCURRITUR ARGUMENTIS CONTRA hanc primam conclusionem.

2 OBs. 1. Ex Philos. 10. Meth. text. 17. ibi: *Unum uni tantum est contrarium*; sed plures virtutes opponuntur uni vitio, v. g. justitia, & liberalitas avaritiæ: & similiter duobus vitiis una tantùm opponitur virtus, v. g. liberalitas prodigalitati, & avaritiæ: ergo signum est, non esse verè opposita. Concessa maj. dist. min. plures virtutes opponuntur uni vitio (& econtra) opponuntur inadæquatè sumpto, concedo; adequatè, nego min. & conseq. Estò avaritia sit unicum vitium, habet tamen diversas rationes, ipsam adæquantes, scilicèt tollere alienum, & sic opponitur justitiæ, & retinere, quod expendere oportet, vel debetur, & sic opponitur liberalitati. Et idem intellige cum proportione de una virtute opposita, secundùm duas rationes ipsam constituentes, duplici vitio, ita, scilicet, ut unius vitii, vel virtutis extremum adæquatum sint duo extrema dicto modo inadæquata.

3 Obs. 2. Dato uno contrario, & aliud debet dari, vel assignari, ùt docet Philos. 10. Meth. Sed datis aliquibus vitiis, non assignantur virtutes oppositæ: nam juxta D. Thom. 2. 2. q. 144. art. 1. Verecundia non est virtus; est tamen vitium inverecundia. Et juxta ipsum 2. 2. q. 155. art. 1. continentia non est virtus; & tamen incontinentia vitium est: ergo non assignantur virtutes contrariæ vitiis. Hoc argumen-

mentum solùm probat, quòd dentur aliqua vitia, quæ non habent contrarium, quod sit virtus rigorosè talis ex defectu alicujus conditionis, ùt contingit in exemplis allatis; adhuc tamen opponuntur rigorosè, & strictè cum illis semivirtutibus: inclinant enim istæ in actus rigorosè contrarios actibus vitiorum, quidquid sit, quòd non sint illæ tam completè virtutes, sicut sunt vitia in sua linea, ex eò quòd plus requiritur ad bonum, quàm ad malum.

4 Obs. 3. Contraria maximè inter se distant; hoc autem non verificatur in liberalitate, quæ mediat inter prodigalitatem, & avaritiam: quia medium non distat maximè ab extremis, sed mediat inter ea: ergo. Dist. min. liberalitas mediat materialiter inter prodigalitatem, & avaritiam, conc; formaliter, nego min. & distincta similiter imbibita, nego conseq. Liberalitas non est medium formale: nam hoc participat aliquid de extremis, & est aliquid eorum, ùt videtur in colore medio, vel tertio ex duobus extremis resultante; virtus verò nihil communicat de extremis: quia nec est prodiga, nec est avara, & magis distat ab extremis, quàm extrema distant inter se: extrema enim præter convenientiam in esse habitus, conveniunt in esse vitii; virtus verò solùm in esse habitus cum illis convenit: undè ipsa virtus est propriè, & formaliter extremum oppositum ambobus extremis secundùm diversos ad ipsa respectus.

CONCLUSIO SECUNDA:

5 VItia contra motivum procedentia supernaturale, non opponuntur propriè, & directè virtutibus infusis. Sic NN. Salm. in præs. disp. 1. contra plures, & graviſsimos AA. Ratio: quia hujusmodi vitiis, & virtutibus duplex deest conditio ad contrarietatem rigorosam, una quarum est, eidem subjecto inesse; altera mutuò ab eodem se expellere. Prob. hæc causalis quoad primam partem: nam virtus infusa recipitur in potentia obedientiali; vitium verò in potentia naturali, quæ sunt formaliter diversæ: ergo vera est pars isthæc. Quoad secundam patet in justificatione impii, v. g. assueti multis malis, qui cum receptione gratiæ, & virtutum infusarum, & fortè satis intensarum, adhuc remanent habitus vitiosi in tota sua intensione: ergo non mutuò expelluntur. Contrarium fit, inquit D. Thom. 1. 2. q. 65. art. 3. ad 2. in virtutibus acquisitis: *Quia per exercitium actuum, quo acquiruntur, tolluntur etiam contrariæ dispositiones.*

OCURRITUR ARGUMENTIS CONTRA hanc secundam conclusionem.

6 OBs. 1. D. Thom. 2. 2. q. 129. art. 6. ad 2. ibi: *Spes quidem directè opponitur desperationi, quæ est circa idem objectum.* Et 1. 2. q. 73. art. 4. ad 3. ait. quòd charitati non opponitur directè qualecumque odium, sed odium

Dei:

Dei: ergo contradicit D. Thomæ noſtra aſſertio. Contradicit etiam rationi: hæc enim dictat, quòd habitus tendentes circa idem oppoſito modo objectum, opponantur directè: hoc autem fit in exemplis adductis: ergo. Explico auctoritatem D. Thom. Spes opponitur deſperationi directè aliquomodò, ſeu ſecundùm quid, conc; directè ſimpliciter, nego ant. & conſeq. Ut detur oppoſitio directa ſimpliciter, requiritur, quòd omnes verificentur conditiones ſuprà aſſignatæ: quarum una deeſt in præmiſsis exemplis, ſcilicèt, eſſe in eodem formaliter ſubjecto; ſed, quia aliæ quidem dantur, remanet oppoſitio, licèt directa, non tamen abſolutè, ſed ſecundùm quid talis. Per quod ſatisfit utrique exemplo, & rationi ſuperadditæ. Sed contra, et

7 Obſ. 2. cum Godoy in 1. 2. diſp. 15. n. 34. Gratia, & peccatum opponuntur directè, licèt illa recipiatur in potentia obedientiali, & hoc in potentia naturali: ruit ergo ſolutio, & ratio concluſionis. Reſp. quòd, ſi de peccato actuali loquitur Godoy, abs re nobis opponitur loquentibus de oppoſitione inter habitus virtuoſum, & vitioſum, & ſupponentibus ex dictis tract. 13. diſp. 3. dub. 4. n. 28. actuale peccatum ſolùm indirectè opponi gratiæ habituali; ſi verò de peccato habituali, & gratia ſit objectio, oppoſitio non eſt contraria poſitivè, quam ſuprà definivimus, & de qua loquimur, ſed contraria privativè: quia peccatum habituale conſiſtit in privatione gratiæ.

DUO EX DICTIS COROLLARIA.

8 EX dictis infer 1. quòd ùt minùs indirectè opponi debent vitia contra motivum ſupernaturale cum virtutibus infuſis: tum quia, út perpetuò docet D. Thom. advenientibus virtutibus infuſis, vitia tantùm ſuperſtant per modum diſpoſitionis, & in via corruptionis. Tum quia tendunt in eadem objecta aliquomodò oppoſita, vel in idem ſub modis aliquomodò oppoſitis, ut inductivè oſtendi poſſet. ¶ Infer 2. idem judicium latum iri, proportione ſervata, de vitiis ex motivo naturali relativè ad virtutes infuſas. Et eſt ratio: quia rectitudo naturalis, cui hæc vitia opponuntur, ſubordinatur rectitudini virtutis infuſæ: ergo, ſi directè contrariantur virtuti naturali, ſaltim indirectè debent ſupernaturali contrariari.

INQUIRES.

9 Utrum peccata venialia repetita deſtruant virtutem acquiſitam ſibi oppoſitam? Reſp. affirmativè, ſi peccata ſint venialia ex genere ſuo. Undè eſt, quòd plura venialia repetita virtutem corrumpant veracitatis in mendace. Prob. repetitio mentiendi generat habitum vitioſum hujus lineæ, ſicut repetitio verum proferendi generat habitum veracitatis; ſed habitus verum dicendi nequit non deſtruere habitum mentiendi: ergo peccata venialia repetita deſtruunt oppoſitam virtutem.

Diximus, *si peccata sunt venialia ex genere*: si enim talia sint ratione parvitatis materiæ, ùt furta levia, dicimus contrarium. Et est ratio: quia hujusmodi peccata minuta sunt in genere suo quid incompletum, & imperfectum; sed virtutes eis contrapositæ sunt completæ, & perfectæ in genere virtutis: ergo non possunt ita eis contraponi, ut eas vincant, corrumpant, vel expellant. Econtra peccata venialia ex genere suo sunt in illo completa: quia ex se, & in sua linea non admittunt majorem perfectionem, nec completionem; si quandò verò mendacium v. g. sit mortale, non est in ratione talis, sed ratione injustitiæ, defectus charitatis, vel alterius malitiæ sibi adjunctæ.

DUBIUM II.

AN OMNIA VITIA SINT CONTRA NATURAM hominis, ùt rationalis est?

10 IN ly *omnia* nedum intelligas vitia à motivo naturali, verùm & à supernaturali recedentia. In ly verò *contra* de contrarietate loquimur, non in rigore quæstionis præcedentis, sed prout coincidit cum repugnantia, aut dissonantia naturæ rationali; & additur, út *rationalis est*, ut secernatur ab ipsa, ùt sensitiva est; de qua etiam ad calcem quæstionis nonnihil dicemus.

PRIMA RESOLUTIO.

11 VItia opposita virtutibus acquisitis sunt contra naturam rationalem. Ita prætermissis aliis PP. D. Aug. lib. 3. de lib. arb. cap. 13. ibi: *Omne vitium, eò quòd vitium est, contra naturam est.* Et D. Thom. 1. 2. q. 71. art. 2. & q. 94. art. 3. ad 2. ubi ait: *Natura hominis potest dici, vel illa, quæ est propria hominis: & secundùm hoc omnia peccata, in quantùm sunt contra rationem, sunt etiam contra naturam.* D. Thomam consequuntur cæteri Theologi.

12 Prob. rat. Vitium est mala dispositio naturæ, ùt rationalis est: ergo contra eam est. Ant. prob. tum quia virtus est bona illius dispositio: ergo mala econtra vitium. Tum quia vitium reddit hominem infirmum, & ad bona sui corporis, & animæ commodum non rarò pigrum, & socordem, quod in natura sana, & integra non haberet locum. Tum quia vitium est contra lumen, seu dictamen rationis, quod est forma, per quam natura, ùt rationalis, operatur: ergo erit contra ipsam, sicut, quia frigiditas est contra calorem, per quem ignis operatur, est etiam contra naturam ignis. Tum quia vitium impedit bonum honestum, quod est conforme, & juxta inclinationem naturæ rationalis: ergo erit difforme, seu contrarium ipsæ naturæ. Quod autem tale bonum sit naturæ rationali consonum, præter rationem naturalem, docet D. Thom. 1. 2. q. 94. art.

3.

3. in corp. ibi : *Naturalis inclinatio ineſt cuilibet homini ad hoc , quòd agat ſecundùm rationem : & hoc eſt agere ſecundùm virtutem*: ergo contrarium erit agere ſecundùm vitium : ergo erit contra ejus inclinationem.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

13 OBſ. 1. illud Sap. 12. ubi dicitur : *Quoniam nequam eſt natio eorum , & naturalis malitia ipſorum* : ergo juxta , non contra illorum naturæ inclinationem. Breviter, & appoſitè reſpondet D. Thom. quæſt. unic. de Verit. art. 8. ad 16. quòd malitia eorum erat naturalis, in quantúm erat in conſuetudinem reducta , prout conſuetudo eſt altera natura.

14 Obſ. 2. Peccatum non eſt naturæ violentum , cùm potiús petat eſſe voluntarium : ergo non eſt contra ejus inclinationem. Reſp. conceſſo antec. neg. conſeq. quia inter violentum , & contrarium , ingens intervenit diſcrimen : illud enim eſt ab extrinſeco , etiam nolentem cogente , opponiturque voluntario ; contrarium verò eſt ab intrinſeco , & compatitur cum voluntario , út videtur in projiciente merces in mare , cujus actio contraria eſt naturæ , & tamen eſt voluntaria , & non violenta ; non ergo ex eo , quòd vitium non ſit violentum , ſequitur non eſſe contrarium.

15 Obſ. 3. Id , quod plures amant , & ſequuntur , videtur eſſe juxta , non contra naturam eorum; ſed homines, út in plurimùm, amant vitium , & pauciſsimi virtutem : ergo hæc contra , illud verò juxta naturam eſſe videtur. Reſp. homines plures ſequi vitium , quàm virtutem , non eſt , quia vitium conſonet naturæ , ſed quia fugere illud, & ſequi virtutem magnæ fatigationis prætio comparatur. Hæc autem fatigatio non oritur à natura , út rationalis eſt , ſed ab ipſa út vitiata per originale peccatum.

16 Obſ. 4. Multa ſunt peccata , quia ſunt prohibita : ergo hæc non poſſunt dici contraria naturæ: quia , quod contrarium eſt naturaliter , independenter à prohibitione extrinſeca debet eſſe tale. Reſp. quòd , ſemel quòd ſint prohibita, fiunt naturæ contraria : quia natura dictat obtemperare præcipienti , & prohibenti.

17 Obſ. 5. Homo indiget virtute ad proſequendum bonum honeſtum , út ſupponimus : ergo ſentit difficultatem circa illud : nam ad vincendam illam datur virtus : ergo non habet inclinationem in illud; ſed aliâs habet inclinationem , & non habet difficultatem in malum : ergo hoc non opponitur ei. Reſp. conceſsis antec. & conſeq. prima, diſt. ſecundam : non habet inclinationem perfectam , & completam , conc; imperfectam , & incompletam, nego conſeq. ſecundam , & diſt. tertiam: habet inclinationem , & non difficultatem in malum , ipſa út rationalis eſt , nego ; ipſa út vitiata , vel ſecundùm partem ſenſitivam , præciſivè à ſubordinatione ad rationem , conc. conſeq.

Eſt dicere , quòd homo , præciſ-

ſivè

sivè à vitio peccati originalis, & rebellionis partis sensitivæ, non indigeret virtute ad non peccandum: quia naturaliter ad hoc inclinat; suppositis verò peccato, & rebellione, indiget illa, non ut vincat difficultatem ex parte ipsius, sed ut obstacula prosternat sibi obviantia ex parte sensitiva, sicut obsidens arcem contingit non idigere virtute alterius, ut capiat illam ex defectu inclinationis suæ; indiget verò ob arduitatem difficultatum suæ inclinationi rationali oppositarum. Undè oritur, quòd natura rationalis præpedita à parte sensitiva, prona in malum post, & per peccatum originale, non habet in bonum inclinationem completam, & perfectam: quia non coadjuvatur, imò obsistitur ei à parte sensitiva, cujus contrarium fit (tacita præcluditur objectio) in lapide, qui, quia habet inclinationem undequaque completam ad movendum se deorsùm, numquam assuefieri potest ad supernum motum. Quia verò natura rationalis solùm habet inclinationem incompletam in bonum, potest assuefieri vitiis, eorumque esse subjectum receptivum.

18 Obs. 6. Principium ex se indifferens ad actus oppositos, non magis inclinat ad unum, quàm ad alium; sed natura humana, quippè libera, indifferens est ad bonum, & ad malum: ergo non dicit inclinationem ad illud, & oppositionem ad istud. Resp. neg. maj. quia ad indifferentiam sufficit posse utrumque extremum amplecti, quidquid sit, quòd unum sit alteri prædilectum, vel unum respiciat ùt amicum, alterum ùt inimicum, & contrarium.

19 Obs. 7. Natura rationalis fertur necessariò quoad specificationem in terminum suæ naturalis inclinationis, sed non sic fertur in virtutes: videmus enim sæpè à vitiis trahi, & virtutes odio habere: ergo. Dist. maj. fertur necessariò natura, ùt rationalis est, & quantúm est ex se, conc; per accidens, hoc est, ùt vitiata, & út difficultatibus succumbens, nego maj. & dist. similiter minori, nego conseq. Solutio patet ex terminis, maximè si cum supradictis hucusque conferatur.

SECUNDA CONCLUSIO.

20 ETiam vitia recedentia à motivo, seu præcepto supernaturali, opponuntur naturæ rationali. Prob. 1. ex DD. Aug. & Thom. relatis n. 11. Et in super adde, quod hic ait 2. 2. q. 10. art. 1. ad 1. scilicèt, quòd infidelitas, prout opponitur virtuti infusæ, est contra naturam: ergo. Prob. 2. rat. Hujusmodi vitia sunt prava dispositio naturæ: ergo contra eam. Ant. prob. tum quia per ea natura infirma redditur & debilis haud minùs, quàm per alia vitia. Tum quia virtus infusa est bona, & propitia dispositio animæ: ergo vitium ei oppositum mala erit, & contraria. Prob. 3. Quia hæc vitia opponuntur dictamini rationis dictanti, parendum esse ea prohibenti: ergo & naturæ rationali, cujus est dictamen rationale.

SOL-

SOLVUNTUR CONTRA HANC CONclusionem argumenta.

21 OBſ. 1. D. Thomam 1. 2. q. 71. art. 6. ad 5. ubi docet, peccatum convenientiùs definiri per eſſe contra legem Dei æternam, quàm per eſſe contra naturam : nam primo modo comprehendit plura peccata, (v. g. contra fidem) quæ non ſunt contra rationem naturalem : ergo procedit concluſio contra D. Thom. Reſp. hoc ſolúm probare, quòd meliùs definitur peccatum per eſſe contra legem Dei æternam : quia ſub hac comprehenditur lex ſupernaturalis, cui directè opponitur vitium, de quo loquimur : quod tamen non tollit, quin & indirectè opponatur naturæ rationali. Cùm enim directè virtutem offendat ſupernaturalem, quæ ſecunda eſt naturæ ; indirectè & hanc offendat, opus eſt. Undè D. Thom. ſolúm negat, quòd hujuſmodi vitium opponatur directè naturæ rationali, non verò indirectè.

22 Obſ. 2. Virtutes infuſæ non ſunt juxta, ſed ſupra naturam rationalem : Undè nec ſunt illi debitæ, nec dicit natura inclinationem ad illas : ergo vitia oppoſita non erunt contra illam. Reſp. quòd, licèt virtutes infuſæ non ſint debitæ naturæ rationali ; at negari nequit eſſe valdè conſonas, & proficuas : ergo vitia contraria erunt illi valdè diſſona, & nociva : impediunt enim, ne natura perficiatur, & ſubordinetur perfectè talibus virtutibus. Sed replicabis, et

23 Obſ. 3. Si, quia virtutes infuſæ ſunt conſonæ naturæ, oppoſita vitia ſunt contra illam : ergo quia Lumen gloriæ eſt animæ valdè conſonum, fides, quæ opponitur Lumini, erit animæ contraria; hoc dici nequit : ergo nec primum. Reſp. diſparitatem eam eſſe, quòd vitia, & virtutes opponuntur tamquam perfectum, & imperfectum poſitivum ; fides verò, & Lumen tamquam perfectum, & magis perfectum, & ideò fides perficit naturam, & Lumen magis perficit eam, utraque verò virtus perficit, nulla inficit naturam : ergo nec illi contrariatur.

24 Obſ. 4. Natura rationalis, quippè non pertingens ad ordinem ſupernaturalem, nec præcipit virtutes infuſas obſervare, nec prohibet vitia contrapoſita : ergo nec erunt hæc ipſi contraria. Diſt. ant. non præcipit, nec prohibet natura nudè ſumpta, tranſeat : ſuppoſita notitia ordinis ſupernaturalis, & in illo per elevationem collocata, nego ant. & conſeq. Solutio eſt clara, explicatione non indiga.

QUÆRES

25 Utrum vitia, & peccata ſint contra naturam ſenſitivam, in qua recipiuntur ? Supponimus 1. non opponi, ſi de natura loquamur ſenſitiva, prout communis eſt homini, & bruto, ùt ex ſe patet. Supponimus 2. verè opponi prout actu ſubordinatur naturæ rationali : quia & huic etiam opponuntur. Dubium eſt,

est, ¿an opponantur naturæ sensitivæ ante actualem hujus subordinationem ad rationem per hoc præcisè, quòd nata est subordinàri illi, seu secundùm quòd habet aliquid speciale in homine, quod non habet in bruto? Et in hoc sensu resp. affirmativè cum communi Theologorum consensu. Et est ratio: quia talis natura nata est obedire rationi, & ex se (præcisivè saltim à contagio originali) inclinationem dicit ad se conformandum cum ratione: ergo dicit oppositionem cum vitiis, quæ oppositionem dicunt cum ratione. Sed

26 Oppones illud Genes. 8. *Sensus, & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua*: & illud ad Galat. 5. *Caro concupiscit adversus spiritum*; quod & Philos. 2. Ethic. confirmat dicens: *Ut homo fiat studiosus, oportet, ut servet se à vitiis, in quæ maximè natura inclinat*, quod de natura saltim sensitiva debet intelligi. Idem tradit D. Thom. 1. p. q. 63. art. 4. ad 2. ubi ponit in natura sensitiva naturalem inclinationem ad inordinatas passiones: ergo istæ non illi opponuntur. Sed hæc, & alia innumera id genus argumenta solùm probant, quòd natura ùt vitiata dicit inclinationem ad concupiscibilia pro materiali sumpta, quæ regulariter sunt peccata, vel obnoxia peccato, non verò ex se, nec ad concupiscibilia, prout rationi contradicunt.

*** *** ***
*** ***
***

DUBIUM III.

AN ACTUS IN RATIONE BONI, AUT mali, excedat simpliciter habitum?

27 SUpponimus 1. quòd in esse entis actus, & habitus mutuò se excedunt ob majorem actualitatem unius, & majorem permanentiam alterius. Supponimus 2. quòd in eadem linea entis, si habitus conferatur cum actu adæquato, hoc est, cum omnibus ejus actibus, quos elicere potest, simpliciter superabitur ab his, ob majorem horum actualitatem, quæ absolutè excedit permanentiam habitus; si verò cum actu inadæquato, hoc est, cum aliquo actu particulari trutinetur, hunc simpliciter excedet: quia præter illum continet alios, qui excessus est super excessum actualitatis actus. Difficultas ergo non versatur sub hac entis ratione, sed sub ratione boni, & mali.

SIT CONCLUSIO:

28 ACtus superat absolutè, & simpliciter habitum in bonitate, & malitia morali. Sic communiter Theologi cum D. Thom. 1. 2. q. 71. art. 3. aliisque in locis apud NN. Salm. videndis hìc disp. 3. dub. unic. Prob. 1. auctoritate, & ratione ipsius in *sed contra*. ibi: *Pro actu vitioso*, inquit, *aliquis justè punitur; non autem pro habitu vitioso, si non procedat ad actum*:

ergo

ergo actus vitiosus est pejor, quàm habitus vitiosus.

29 Prob. 2. Actus excedit potentiam in ratione mali : ergo & habitum vitiosum : quia hic non est indifferens ad bonum, & malum, sicut est potentia. Ant. prob. tum ex Arist. 9. Meth. cap. 10. ubi loquens de bono relativè ad potentiam, sic ait : *Actus verò melior est* ; loquens verò de malo sic : *Necessè autem est in malis actum esse deteriorem potentia.* Tum quia actus determinatè est bonus, vel malus ; potentia verò indifferenter. Tum quia potentia solùm in potentia est bona, vel mala, hoc est, secundùm quid ; actus verò in actu, hoc est simpliciter : ergo.

30 Prob. 3. Actus excedit simpliciter potentiam in ratione boni, & mali : ergo etiam habitum in malitia, & bonitate. Consequentiam probo (antecedens deindè probaturus) ideò actus, (malus v. g.) excedit potentiam in ratione mali: quia est magis actualis, magisque, quàm ea, determinatus ad malum; sed etiam excedit habitum in actualitate, & determinatione. Hæc minor quantùm ad actualitatem nota est ; quantùm ad determinationem verò prob : quia determinatio actus est talis, ut nedum afferat malitiam signatam, & in actu primo, sicut illam affert habitus, qui sæpenumerò otiosus est in malignando, sed & malitiam essentialiter in exercitio positam, quod quidem exercitium accidentale est habitui; atqui determinatio exercita, & in actu secundo major est, quàm signata, & in actu primo : ergo major est determinatio ad malum in actu, quàm in habitu malo. Antecedens nunc prob. ex Arist. 9. Meth. c. 10. ubi, postquam probat potentiam esse indiferentem ad bonum, & malum, sic concludit : *actus verò melior est.* Et de actu malo sic ait : *necessè autem est in malis actum deteriorem esse potentia*, quid clarius? ergo.

31 Prob. 4. ex illo : *Propter quod unumquodque est tale, & illud magis* ; sed habitus est propter actum, tamquam propter finem, juxta Philos. 2. de Cœl. c. 3. ibi : *Unumquodque, quorum est opus, gratia operis* : ergo actus erit magis bonus, vel malus, quàm est habitus.

OBJECTIO IN OBJECTIONES.

32 OBs. 1. Omnis causa efficiens, si est principalis, debet vel excedere, vel saltim adæquare effectum suum ; sed habitus est causa principalis actus boni, vel mali : ergo illum ad minùs adæquabit. Resp. conc. maj. dist. min. habitus est causa principalis actus, secundúm tendentiam specificam in objectum, conc; secundúm expressionem ultimæ actualitatis, & actus secundi, nego min. & conseq. Si autem quæras, quæ sit causa principalis majoris bonitatis, & malitiæ repertæ in ultima actualitate, seu actu secundo? Resp. quòd bonitatis causa principalis Deus est, habitu solùm per modum instrumenti concurrente.

33 Contra. Dices : ergo bonitas

tas illa non erit meritoria, quia non est voluntaria : causa enim voluntaria à se principaliter se moveat est opus : & non sat est , si solùm instrumentaliter agatur. Resp. ad meritum sufficere , quòd habitus concurrat ad substantiam actus , secundùm quam est voluntarius quoad primam expressionem , qua supposita , etiam secunda , scilicèt , actualitas potest dici voluntaria , & meritoria in causa , seu fundamento: Pro quo vide à nobis dicta tr. 2. disp. 3. dub. 3. n. 19.

34 Si verò loquamur de actu malo , ille malitiæ excessus tribuendus est formaliter subjecto , in quo recipitur , scilicèt actui. Cùm enim macula eò fœdior sit , quò venustiorem vestem inficiat , venustior autem , hoc est , perfectior sit actus quoad entitatem , quàm habitus : ideò macula turpior apparet in actu , quàm in habitu. ¿ Et quæ causa , inquires , causabit efficienter hanc majorem turpitudinem ? Ipse herclè habitus : quia tota malitia , quæ est in habitu , est etiam in actu ; ast verò in actu explicat totam suam vim , ut in subjecto perfectiori , capaciorique illius : quia talis solet esse effectus formalis alicujus formæ , qualis est capacitas subjecti ad recipiendum talem formam. Undè dixit D. Thom. lib. 5. de regim. Princ. cap. 64. *Macula est turpior in veste alba.* Vide pro his simile suprà tr. 15. n. 69.

35 Obs. 2. Potentia peccandi excedit actum malum : ergo etiam habitus ob similem rationem. Ant. prob. quia causa prima in aliquo genere excedere debet omnia sub tali genere contenta ; sed potentia peccandi est causa prima in genere mali moralis : ergo &c. Tum quia prima causa in aliquo genere est etiam ultimus finis illius ; sed finis potior illis est , quæ sunt ad finem: ergo &c. Resp. argumentum tenere solùm in causa prima de genere perfectionis : quia operatur propter se , & ideò Deus perfectissimus est ; at causa prima de genere mali non est propter se ipsam , sed propter defectum in actu : Undè potentia peccandi non sistit in se , sed ad operationem ordinatur defectuosam eliciendam : & ideò nec est absolutè causa prima , sed secundùm quid.

36 Obs. 3. Sicut habitus est propter actum , sic actus est propter objectum : ergo sicut actus est melior , vel pejor habitu , sic objectum erit melius , vel pejus actu; hoc autem dici nequit , (aliàs objectum esset dignius , quàm actus, pœna , & gloria) ergo nec primum. Resp. dist. ant. sicut , & sicut, nego ; sicut , & secus , conc. ant. & nego conseq. Hæc est differentia inter actiones immanentem , & transeuntem , quòd hæc ad objectum, seu passum transit , in ipso recipitur , & quiescit , ùt in fine , quem quærit , & invenit ; actio verò immanens non sic : licèt enim attingat objectum externum , non tam quærit hoc esse cognitum , vel amatum , quàm illud noscere , vel amare , vel illud sibi mentaliter unire. Hinc est , quòd objectum non est finis actus immanentis , de quo loqui-

quimur, sicut actus est finis habitus: ergo actus non est propter objectum: ergo non urget illud: *propter quod unumquodque est tale.* ¶ Dices: ergo actus erunt propter se ipsos finaliter, cùm & objectum in actus ordinetur. Dist. conseq. propter se ipsos nudè sumptos, nego; concretivè acceptos ad suppositum per ipsos perficiendum, atque delectandum, conc. conseq. Solutio expositione non indiget.

37 Obs. 4. Sequitur primò ex conclusione, actum bonum moralem superare gratiam habitualem, quia ordinatur hæc ad illum, quod tamen falsum est: cùm gratia, excepta unione hypostatica, omnia nedùm physicè, verùm & moraliter excedat. ¶ Seq. 2. actum naturalem superare substantiam ob similem rationem (*unumquodque enim*, inquit axioma, *est propter suam operationem*) quod verum non est: quia substantia ab accidenti naturali superari nequit: ergo ruit conclusio. ¶ Resp. ad 1. neg. conseq. & hujus causalem, scilicèt, gratiam ordinari ad actum, cùm non ad hunc, sed ad dandum esse supernaturale primariò ordinetur. Et idem dicito ad secundum: quia & substantia esse respicit primariò, non operationem. Axioma verò intellige de gratia, & substantia reduplicativè út operatrices sunt, seu quatenùs suas concernunt proprietates, & potentias, mediis quibus operantur; non de ipsis substantialiter acceptis.

DUBIUM IV.

UNDE PECCATORUM SUMATUR SPECIFICA DISTINCTIO?

CONCLUSIO I.

38 PEccata commissionis distinguuntur specie morali, & essentiali penes diversa objecta, seu motiva, vel, quod in idem recidit, penes diversos fines proximos intrinsecos. Sic contra Subt. Doct. pluresque ejus Discipulos Doct. Angel. cum suis 1. 2. q. 72. art. 1. ubi expressè tenet hanc nostram sententiam: *Actus* (inquit in sed contra) *per objecta distinguuntur: ergo etiam peccata secundùm objecta specie distinguuntur.* Ex quibus verbis sic formatur ratio probativa: Actus voluntarii, prout ad genus pertinent physicum, ab ipsorum distinguuntur objectis: ergo etiam ipsi secundùm quod ad genus pertinent morale. Conseq. sola difficilis prob. Ideò ant. verum est: quia distinctio specifica in relativis sumitur ab eo, quod per se respicitur; sed peccata commissionis per se respiciunt objecta, & motiva ipsorum (quamvis enim ex attingentia objecti resultet privatio rectitudinis, hæc verò non per se, sed per accidens, & præter intentionem advenit operantis: quia *nemo*, inquit Dion. 4. de Divin. nom. *ad malum intendens operatur*) ergo peccata specificantur ab objectis.

ARGU-

ARGUMENTORUM SOLUTIO CONTRA hanc primam conclusionem.

39 OBS. 1. D. Thomam in 4. dist. 16. q. 3. ad 2. quæstiunc. 3. ubi ait, quòd circunstantia dat actui speciem, estò non sit per se intenta, út contingit in vas sacrum furante: ergo actus non ab eo, quod per se respicit, specificatur. Resp. ad argum. quòd circunstantia in dicto casu, sicut accidit actui, sic non tribuit ipsi speciem essentialem, de qua loquimur, sed accidentalem, de qua D. Thom. loquitur, quod & nos concedimus.

40 Obs. 2. Qui ex ignorantia vincibili occidit hominem, putans esse cervum, committit homicidium; & tamen non intendit per se illud: ergo ruit ratio conclusionis. Resp. rationem nostram intelligendam esse pro his, quæ per se sunt peccata; homicidium verò in hoc casu solùm est per accidens peccatum, & ideò nil mirum, si per se non sit intentum. Sed replicabis, et

41 Obs. 3. Nedum in peccato homicidii nuper tacto, verúm & in reliquis, ùt in plurimum, peccatorum generibus non intenditur per se peccatum, si verum est Dionisii dictum: *Nemo ad malum intendens, operatur*: ergo non respicit per se peccans nec peccatum, nec objectum peccaminosum; non ergo ab hoc specificatur. Resp. quòd, si loquamur de actibus in linea physica, non intenditur per se peccatum in omnibus peccatis (exceptis aliquibus, in quibus reflectitur volitio supra ipsam malitiam) in esse verò morali, cùm operetur voluntas omnibus inspectis, unum quorum est malitia, verè illam vult voluntas, & cùm in hac morali linea non præcedat alia, quàm hæc volitio, potest hæc dici prima, & directa (licèt respectu physicæ sit secundaria) & consequenter per se intendens ad malitiam, à qua specificabitur. Quòd autem aliæ sint actiones, quæ reflexè malitiam intendant, solùm probat specialem in his titulum, ùt à suo specificentur objecto, & quòd, deficiente hac reflexa volitione, deest illis ratio specialis ipsorum constitutiva, & distinctiva ab aliis in esse morali. Ex his

INFERES I,

42 Peccata cordis, oris, & operis, illa scilicèt, quæ incipiunt in corde prosequuntur in ore, & consumantur in opere, út si quis in adulterium interiùs consentiret, illud per amatoria verba solicitaret, atque opere consumaret, non distingui specie, sed solùm secundùm diversos gradus peccati ejusdem incipientis in corde, progredientis in ore, & sistentis in opere. Ita D. Thom. 1. 2. q. 72. art. 3. & ratio ipsius est: quia ex eodem procedunt motivo, quod est specificativum peccatorum. ¶ Inferes 2. Peccata ab eadem virtute recedentia per excessum, & defectum, specie inter se differre, v. g. intemperantiam, quæ procedit ex nimio amore delectationum sensibilium, & insensibilitatem (quæ

etiam

etiam temperantiæ opponitur) ex nimio horrore , vel odio earumdem ; & ratio est eadem : quia, scilicèt , licèt virtus à qua deviant, sit eadem , motiva verò , scilicèt, amor , vel odium, sunt diversa.

CONCLUSIO SECUNDA.

43 SOla diversitas præceptorum non diversificat specie peccata , nec ea multiplicat. Sic contra Scotum , & plures ejus Discipulos , & Navar. in Summa c. 11. n. 4. D. Thomas 1. 2. q. 72. art. 6. ad 2. ubi sic concludit : *Undè secundùm diversa præcepta legis non diversificantur peccata.* Prob. rat. Nam peccans respicit præceptum tamquam terminum , quem desinit , & *à quo* per aversionem recedit ; objectum verò tamquam terminum , *ad quem* per conversionem accedit,& tendit, appetit ; sed actiones , & motus non specificantur à termino *à quo*, sed *ad quem* , út patet in motu physico , cui NN. Complut. abrev. in Phis. disp. 22. q. 2. hoc assignant distinctivum specificum : ergo ab hoc, non à præcepto debet motus pravus, seu peccatum specificari. ¶ Confirmatur : Diversitas legum præcipientium eumdem actum justitiæ , non multiplicat , nec infert actus bonos specie distinctos , aliàs idem actus justitiæ reddens creditori , quod ipsi debetur , à pluribus imperatus legibus plures specie distinctos actus bonos argueret , quod nemo dixit: ergo idem dicendum erit respectu peccatorum.

ARGUMENTORUM SOLUTIO.

44 OBs. 1. Peccatum opponitur legi ; sed contrarium uni tantum est contrarium: ergo, si præcepta multiplicantur, peccata etiam , quæ contraria sunt præceptis , multiplicentur opus erit. Concessis præmissis , dist. conseq. si præcepta multiplicentur , non solùm ex subjecto , sed & ex objecto , conc; si præcisse ex subjecto , nego conseq. Non sufficit subjecta , hoc est, Legislatores esse diversos , sed insuper opus est , quòd ex diversis objectis , seu motivis leges ferant, ut peccata inferantur specie distincta ; si verò ex uno tantùm motivo plures ferant leges , út Divinam, Naturalem , Positivam omnes istæ una sola sunt formaliter quantúm ad oppositionem cum peccato,& sic verificatur , quòd : *unum uni tantum est contrarium.*

45 Obs. 2. Præcepta v. g. Divina , & humana distinguuntur specie, & non aliundè nisi ex motivis imperandi (vel assignetur aliud) ergo optimè poterit sumi distinctio specifica peccatorum ex distinctione præceptorum. Resp. concesso antec. quoad primam partem , dist. quoad secundam : non aliundè nisi ex motivis intrinsecis , seu objectis imperatis , nego ; nisi à motivis , seu finibus extrinsecis , conc. ant. & nego conseq. Aliundè specificantur actus morales , & aliundè leges eos præcipientes ; istæ specificantur à fine extrinseco Legislatoris , qui finis operantis solet dici ; illi verò ab ob-

jecto imperato, quod finis intrinsecus, seu finis operis vocatur. Undè idem in specie objectum imperatum à lege divina, & humana, cùm sit unus finis intrinsecus, potest ad diversos, & extrinsecos fines terminari, v. g. in furto, in cujus prohibitione lex divina amicitiam inter Deum, & hominem intendit; lex verò humana amicitiam, & concordiam hominum inter se: & de his finibus extrinsecis verificatur parœmia communissima: *Finis præcepti non cadit sub præcepto.*

46 Ex his deduces, omittentem jejunare in vigilia alicujus Sancti Apostoli, aliàs tempore Quadragesimæ incidentis, non duplex, sed unum commitere peccatum: quia unicum motivum intrinsecum respicit utrumque præceptum, nempè macerationem carnis. Si verò, ultra hæc duo precepta, instaret aliud ex pœnitentia Sacramentali ortum, aliud adderetur peccatum; quia, præter afflictionem carnis, aliud subesset motivum intrinsecum illud imponendi, scilicèt satisfactionem pro peccatis subjectis confessioni, atque istius integritatem.

47 Obs. 3. Motus physicus sæpè specificatur à termino *ad quem* cum respectu, & connotatione ad terminum *à quo*. Ita ut unus numero terminus *ad quem* specificet diversos specificè motus. Ut si ponamus in medio turris fenestram, quæ una cùm sit, per respectum ad terram terminat ascensum; prout verò connotat culmen turris, terminat descensum, qui sunt motus specificè distincti: ergo poterit similiter idem objectum imperatum, quod est terminus *ad quem* per connotationem ad diversa præcepta, quæ sunt terminus *à quo*, sic specificare peccata. Resp. neg. paritatem: quia sunt motus aliqui physici, qui petunt per se diversa media, per quæ fiat transitus, & tales sunt ascensus, & descensus; at peccata omnia conveniunt in modo, & medio accedendi, & terminandi se ad terminum prohibitum, quod est velle illum, cùm sit malus, & ideò non opus est, respiciant diversa media, nec terminum *à quo* specificè distincta, ipsumque formaliter distinguentia.

CONCLUSIO TERTIA.

48 PEccatum commissionis, & omissionis, ex eodem motivo procedentia, non distinguuntur specificè. Ita expressè D. Thom. 1. 2. q. 72. art. 6. ad 2. ibi: *Et sic præcepta affirmativa, & negativa non pertinent ad diversas virtutes, sed ad diversos gradus ejusdem virtutis, & per consequens non oportet, quòd contrarientur diversis peccatis secundùm speciem.* Et in *sed contra* sic ait: *In eadem specie peccati invenitur omissio, & commissio: avarus enim & aliena rapit, quod est peccatum commissionis, & sua non dat, quibus dare debet* (intellige titulo justitiæ) *quod est peccatum omissionis: ergo omissio, & commissio non differunt specie.* Et ratio est: quia licèt methaphysicè omissio, & commissio plusquam genere distinguantur, sicut esse, & non esse; attamen in esse morali, in cujus sensu loquimur, habent idem objectum for-

formale, nempè damnum tertii: ergo idem etiam erit peccatum pro formali. Hoc autem potiori titulo intellige de actu, qui est causa omissionis, quamque eum semper præcedere suprà tr. 17. disp. 1. dub. 3. jam diximus.

49 Et confirmatur exemplo peccati commissionis, in quo tam malitia positiva, quàm privativa, unicam speciem moralem pravitatis constituunt: quia idem respiciunt motivum formale: ergo pariter, &c. Exemplo etiam celebrantis cum vestibus indebitis, vel insolitis, & sine debitis, nec solitis, qui licèt diversis materialiter modis procedat contra præceptum debitè celebrandi, nempè omittendo vestes debitas, vel superinduendo insolitas: quia tamen hujusmodi omissio, & commissio idem objectum formaliter respiciunt, idem sunt formaliter, & moraliter peccatum. Exemplo demùm facientis malum, & omittentis bonum ex eodem motivo, v. g. committentis furtum, & ab ejus commissione se non abstinentis, in quibus commissione, & omissione unum est formaliter peccatum: ergo.

50 Dices: ergo omittens diligere Deum, dum instat præceptum diligendi, & illum odio habens, unicum committet peccatum in specie, si ex unico motivo omittit, & committit, quod incredibile videtur. Resp. quòd motiva omissionis, & commissionis secundùm se sunt duo, per accidens verò concommittantur: quia per accidens est, quòd omittens dilectionem Dei, moveatur ex odio erga ipsum; per se tamen diversa sunt motiva omittendi dilectionem, & odiendi Deum: nam omittere respicit bonum sibi apprehensum omittenti, odisse verò malum Deo volitum: sed quia hoc ultimum intendunt committens, & omittens in casu argumenti, prout jacet, unicum erit utriusque peccatum in specie; secus verò contingit út in plurimúm. Reliqua solves argumenta, si motiva quæras (quæque facilè invenies) distincta, ùt sæpè commissio, & omissio distinguantur specie, de quo non loquimur casu, sed servata in commissione, & omissione motivi identitate.

DUBIUM V.

AN OMNIA PECCATA SINT ÆQUALIA: Et supposita inæqualitate, undè hæc sumatur?

51 PEccatum nulli dubium est, quin secum afferat carentiam rectitudinis debitæ. Cùm autem hæc carentia consistat in non esse; & non esse nullam videatur admittere latitudinem: non enim unus mortuus, si verè mortuus est, plus caret vita altero commortuo, nec unus cæcus alterum excedit cæcum in non habendo visum; ex hac potissimùm ratione, & paritate, missis aliis titulis, vocaverunt multi in dubium, ¿ sitne unum altero peccato peccatum pejus? Et ex his illi maximè, qui adhuc peccatum commissionis per puram constituunt privationem: cujus opinionis fuere Stoici, inquit D. Thom. 1. 2. q. 73.

art. 2. *Quam Tulius prosequitur in Paradoxis, quòd omnia peccata sunt paria. Et ex hoc etiam* (addit) *derivatus est quorumdam Hæreticorum error, qui ponentes omnia peccata esse paria, dicunt etiam omnes pœnas inferni esse pares.*

52 Pro cujus clariori intelligentia notandum est ex ipso D. Thom. ibidem, quòd privatio est duplex: *alia simplex, & pura privatio, quæ consistit quasi in corruptum esse, sicut mors est privatio vitæ, & tenebra est privatio luminis, & tales privationes non recipiunt magis, & minus: quia nihil residuum est de habitu opposito* ::: *Est autem* (prosequitur) *alia privatio non simplex, sed aliquid retinens de habitu opposito, quæ quidem privatio magis consistit in corrumpi, quàm in corruptum esse, sicut ægritudo, quæ privat debitam commensurationem humorum, ita tamen, quòd aliquid ejus remaneat, alioquin non remaneret animal vivum; & simile est de turpitudine, & aliis hujusmodi. Hujusmodi autem privationes recipiunt magis, & minus ex parte ejus, quod remanet de habitu contrario.* His præscitis, sit

PRIMA, ET DE FIDE CONCLUSIO.

53 PEccata non sunt æqualia, sed aliis alia graviora. Constat expressè ex illo Joan. 19. *Qui tradidit me tibi, majus peccatum habet.* Id ipsum ex aliis passim constat testimoniis Scripturæ, atque Sanctorum PP. Prob. rat. D. Thom. relati: Peccatum non est privatio consistens in corrupto esse, sed in corrumpi; sed inter privationes hujusmodi potest dari inæqualitas, ùt constat ex D. Thom. ejusque exemplis: ergo quòd sit privatio non est ratio, ne detur inæqualitas. Major prob. nam peccatum est privatio commensurationis debitæ cum ratione; sed ratio non totaliter destruitur per illud: ergo signum est, illud non esse privationem totalem, consistentem in corrupto esse, sed partialem, consistentem in corrumpi, & consequenter admittentem imparilitatem. Sed

54 Obs. argumentum quidem non contemptibile, imò id, cujus solutio multorum ingenia nonnihil fecit insudare. Ratio quare peccatum opponitur rationi, est, quia opponitur debitæ rectitudini; sed hæc oppositio, & privatio rectitudinis non consistit præcisè *in fieri*, seu *in corrumpi*, sed *in facto*, hoc est, *in corrupto esse*. Hæc min. prob. hæc privatio est totalis ita, ut nullum residuum bonitatis supersit destruendum (aliàs peccans simul esset bonus, & malus) ergo consistit in corrupto esse: ergo est totalis: ergo non admittit magis, & minus, nec inæqualitatem.

Multifariàm ad hoc respondent argum. Auctores. Nos verò perdoctos NN. Salm. in præs. disp. 9. §. 3. insequentes respondemus, concessa maj. neg. min. cujus probationis maj. nego, & distinguo imbibitam probationem: esset peccans malus, & bonus positivè, nego; & bonus negativè, id est, non omnifariàm malus, conc. imbibitam, & nego consequentiam. Non est idem, esse bonum positivè in ea materia, in qua aliquis est positivè malus, ac esse negativè bonum. Primum qui-

quidem repugnat ex dictis tr. 18. disp. 1. dub. 4. Secundum verò ita fieri potest, ut fieri aliter non possit: nam esse bonum negativè (in subjecta materia) idem est, ac non esse summè malum, vel non esse ita malum, ut pejus esse non possit. Undè sicut possibile est, aliquid esse malum, & non esse omnimodè, vel summè malum, ita est possibile, quòd aliquis sit malus, & negativè bonus. Et ratio est: quia numquam peccans ita scelestè, nefariè, & flagitiosè operatur, ut non praviùs, & nefariùs operari possit, vel ex majori connatu in operando, vel ex praviori fine, vel ex pluribus nefandis circunstantiis, quæ numquam omnes defactò (quidquid sit de possibili) in aliquod conspirant peccatum incrasandum ita, ut hoc magis ac magis coaggerari non possit. Et húc se retulit Phil. 4. Ethic. c. 5. dum dixit, nullum peccatum esse malum in summo. Et D. Thom. q. 2. de malo art. 9. in corpore, quòd in eo, qui inordinatè comedit, nunquam omnis possibilis deformitas in comedendo actu contingit.

SECUNDA CONCLUSIO.

55 Dicendum est secundò: peccatum, quod ex objecto gravius est, posse simpliciter in esse morali superari ab alio inferiori ratione circunstantiarum intra eamdem aggravantium speciem. Studiò diximus *in esse morali*: quia in malitia essentiali, & præcisivè ab hominum æstimatione, seu physicè, vel methaphysicè sumpta, supponimus, ùt certum, nullam speciem inferiorem, quantumcúmque in sua linea increscat, posse cum alia superiori, quantùmcumque in sua decrescat, coæquari. Diximus etiam *intra eamdem speciem*: quia æquali supponimus certitudine, quòd, si speciei essentiali alia accidentaliter gravior, atque pravior superveniat, út furto materia sacra, v. g. Calicis, poterit tunc peccatum ex objecto inferius aliud ex objecto superius superare. Undè estò rapina sit ex objecto gravius peccatum, quàm furtum, si verò furtum sit rei sacræ, superabit hoc rapinam.

56 Prob. rat. fundamentali: Illud est peccatum gravius, quod graviori mulctatur pœna; sed contingit, ut peccatum, quod ex objecto est inferius, graviori mulctetur pœna, quàm aliud illo superius. Hæc min. prob. & patet in furto, cui ex objecto minor debetur pœna, quàm perjurio intenso v. g. út quatuor; & tamen potest crescere furtum in infinitum, vel ratione intensionis, vel ratione quantitatis, & tunc majorem mereri pœnam, quàm perjurium: ergo. ¶ Quod ampliùs ostenditur: quia, mille si ponas homicidia, graviorem merentur pœnam in æstimatione prudentum (¿ quis hoc inficiatur?) quàm unicum, & fortè subitum, licèt grave, perjurium; & tamen hoc gravius ex objecto est, quàm homicidia: ergo tenet nostra assertio.

57 Obs. 1. D. Thomam 1. 2. q. 73. art. 3. ubi docet, malitiam illam, quæ ex objecto sumitur, esse prin-

principalem comparativé ad desumptam ex circunstantiis. Et 2. 2. q. 163. malitiam peccati originalis Adæ tantúm secundúm quid, non verò simpliciter fuisse gravissimam ex circunstantia personæ. Et q. 2. de malo, gravitatem provenientem ex circunstantiis, quæ non mutant speciem, non posse adæquare illam, quæ sumitur ex objecto: ergo.

Ad primum, & tertium ex D. Thom. resp. mentem illius solúm esse, gravitatem ex objecto esse primam, & magis essentialem, utpotè fundamentum, & quasi substantiam cujuslibet alterius subsequentis, non verò esse majorem in esse morali, in cujus loquimur sensu. Ad secundum resp. 1. illud solúm probare, peccatum Adami non fuisse simpliciter gravissimum, non verò id de omni peccato dicendum esse. Resp. 2. D. Thomam per ly *secundùm quid* solùm intendere, quòd peccatum Adæ non fuit gravissimum ex omni capite: quia non fuit tale ex objecto, sed solúm ex subjecto, & in hoc sensu non fuisse gravissimum simpliciter. Ast verò tanta fuit gravitas ratione subjecti, ut licèt simpliciter physicè non fuerit gravissimum, fuit verò simpliciter moraliter.

58 Obs. 2. Species inferior, quantùmcumque crescat, pariari nequit cum superiori: non enim homo, quantumvis perfectior, æquari potest cum minimo Angelo, nec animal irrationale v. g. Leo, licèt perfectissimum, cum homine minimo: ergo nec peccatum inferius, quamvis summè aggravatum, cum peccato superiori. Resp. argumentum solùm tenere in esse physico, non verò in morali, nec in hominum æstimatione, propter superiùs dicta.

TERTIA CONCLUSIO.

59 Dicendum est, illud esse peccatum gravius, quod præstantiori opponitur virtuti. Sic contra Vazquez, & alios, communiter Thomistæ cum D. Thom. 1. 2. q. 73. art. 4. & q. 2. de malo art. 10. ubi ait: *Gravitas ergo peccati, quam habet ex specie sua, attenditur ex parte objecti, sive materiæ: & secundùm hanc considerationem gravius peccatum dicitur ex suo genere, quod majori bono virtutis opponitur.*

60 Ratione prob. Illud est peccatum pejus, cujus objectum magis dissonat rationi; sed objectum peccati oppositi virtuti superiori magis dissonat rationi, quàm oppositi virtuti inferiori. Hæc min. prob. objectum virtutis superioris magis quadrat, placetque rationi, quàm objectum inferioris, ùt per se notum est: ergo econtra objectum peccati oppositi altiori virtuti magis dissonat, displicetque rationi, quàm objectum peccati oppositi inferiori virtuti: *quia contrariorum eadem est ratio à contrario*, inquit repetita parœmia. Undè, sicut virtus per accessum ad objectum rationi conformius altior est; peccatum per recessum ab eo vilius erit. Nunc sic; sed eo pari modo opponitur peccatum virtuti, ac hujusce objecto: nam per, & secundùm objectum grandis, vel mi-

minuta virtus est: ergo de primo ad ultimum peccati tantitas ex virtutis oppositæ tantitate metienda est.

ARGUMENTA SOLVUNTUR CONTRA hanc tertiam conclus.

61 OBs. 1. D. Thomam 2. 2. q. 118. art. 7. ad 1. Et 1. 2. q. 84. art. 4. ad 1. ubi dicit: Non oportere, *quòd principalia vitia opponantur principalibus virtutibus*: ergo ruit conclusio. Resp. D. Thom. per principalia vitia non intelligere graviora, sed vitia capitalia, quæ non, quia capitalia, sunt graviora, & ideò nec præstantiores esse virtutes, quæ ipsis opponuntur.

62 Obs. 2. Ipsum 1. 2. q. 73. art. 2. ad 3. ubi ait, quòd, etiam si virtutes essent pares, non sequeretur vitia esse paria: ergo idem. Resp. D. Thom. ùt ex ipso in 1. 2. q. 66. art. 1. & 2. constat, non esse intelligendum de paritate specifica virtutum (quæ semper, ait ibi, est inæqualis) sed de ipsis prout informantur prudentia; & ait esse pares, quatenús æqualiter crescunt cum sua proportione ad incrementum rationis, & prudentiæ eas regulantis, cum quo stat, quòd ratione inæqualitatis specificæ inferant in peccatis sibi oppositis æqualem inæqualitatem.

63 Obs. 3. D. Chrys. Homil. 68. ubi ait, quòd avaritia est majus peccatum, quàm furtum, & rapina; & tamen virtus, cui opponitur avaritia, scilicèt, liberalitas, major non est justitiæ virtute, cui furtum opponitur, & rapina: ergo. Resp. Sanctum de avaritia loqui concretivè ad injustitiam, quæ ùt in plurimùm avaritiam committatur.

64 Obs. 4. D. Thom. 2. 2. q. 135. art. 1. ad 3. ubi ait, illiberalitatem esse pejus peccatum, quàm parvificentiam; cùm tamen magnificentia, quæ parvificentiæ opponitur, major sit virtus, quàm liberalitas, cui illiberalitas objicitur: ergo. Resp. quòd illiberalitas ideò est pejor, quàm parvificentia, quia illa hanc includit, & non econtra. Undè illiberalis nihil habet de magnifico; parvifaciens verò parum habet de illo: ergo illiberalitas nedùm opponitur liberalitati, sed & magis magnificentiæ, quàm parvificentia contrariatur, & ideò pejor, quàm hæc, illa est.

65 Obs. 5. Idololatria, ùt colligitur ex glosa Levit. 15. est gravissimum peccatum, & idem ibi dicitur in Isaiæ 18. de blasphemia; & tamen neutrum horum opponitur maximæ virtuti, scilicèt charitati, sed Fidei, & Religioni, quæ inferiores sunt virtutes; ergo. Resp. Idololatriam, & blasphemiam non ratione talium, sed quia ùt in plurimùm afferunt secum odium Dei, vel maximum periculum in illud incidendi, dicuntur pessima peccata, ac proindè charitati contrapositа, quæ maxima omnium virtus est.

66 Obs. 6. Intemperantiæ peccatum excedit peccatum timiditatis juxta D. Thom. 2. 2. q. 142. art. 3. & tamen fortitudo, cui timiditas est contraria, major virtus est, quàm temperantia, cui intemperantia contradicit; ergo. Resp. dist.

maj. (& explic. D. Thom.) excedit , attenta ratione ſua ſpecifica, & eſſentiali , nego ; attentis aliis circunſtantiis , quæ timiditatem, non verò intemperantiam committantur, conc. maj. & min. & nego conſeq. Solent timidi adeò timore præpediri mortis , vel alterius gravis imminentis mali , ut ipſorum voluntarietas nonnihil minoretur : & cùm peccatum creſcat, vel decreſcat in gravitate ad incrementum, vel decrementum voluntarii , ex hoc titulo , non verò ex ſe , timiditas levius ſolet eſſe peccatum.

67 Sed dices : Timiditas ex genere ſuo eſt veniale peccatum , intemperantia verò ſæpè eſt mortale: ergo reſponſio fallit. Ant. prob. in luxuria , quæ intemperantia eſt , & mortale ex genere eſt : ergo. Diſt. hoc ultimum (& per hoc ſatisfit præmiſsis) eſt mortale ex genere intemperantiæ , nego ; ex adjuncto intemperantiæ, conc. conſeq. In omni peccato intemperantiæ venereæ adjungitur peccatum injuſtitiæ, vel alteri virtuti oppoſitum , v. g. in adulterio injuſtitia contra legitimum conſortem : in ſtupro contra virginem , vel parentes ejus : in ſimplici fornicatione contra prolem , quæ ex ſuppoſitione generationis jus quaſi juſtitiæ contra generantem allegat, ut procreetur , & educatur , quod tamen extra Matrimonium , licèt per accidens impleri poſſet , per ſe verò periculum patitur ingens omiſſionis , & ideò ſemper prohibetur. Ehinc oritur , quòd intemperantia ſolet aliquandò , & per accidens majus eſſe peccatum , quàm timiditas, non verò per ſe.

68 Obſ. 7. Prudentia eſt virtus præſtantiſsima , & ùt minùs præſtantior , quàm temperantia ; & tamen peccatum oppoſitum prudentiæ, ſcilicèt inconſideratio, non eſt majus , quàm intemperantia : ergo. Reſp. nil mirum hoc eſſe , cùm intemperantia , & omnia peccata, præter rationem ſpecificam , includant etiam rationem imprudentiæ , ùt docet D. Thom. 2. 2. q. 119. artic. 3.

69 Obſ. 8. Superbia eſt graviſsimum peccatum juxta D. Thom. 2. 2. q. 162. art. 6. & tamen humilitas ei oppoſita non eſt maxima virtutum : ergo &c. Ipſe ſibi D. Thom. ſatisfacit ibidem ad 2. dicendo , non intelligendam eſſe hanc ſuperbiæ graviſsimam malitiam ex objecto , quod taxativum eſt majoris , vel minoris gravitatis ſpecificæ, ſed ex conjunctione ad alia peccata , *quatenùs aliis* , inquit, *peccatis magnitudinem præſtans : nam per hoc , ipſum infidelitatis peccatum gravius redditur, ſi ex ſuperbiæ contemptu procedat , quàm, ſi ex ignorantia , vel infirmitate proveniat.*

70 Obſ. 9. Ex concluſione ſequitur , quòd etiam peccatum illud eſt pejus , quod præſtantiori actui opponitur virtutis , quàm actui oppoſitum ignobiliori ; hoc autem eſt falſum. Hæc min. prob. nam dilectio inimici præſtantior eſt actus amici dilectione ; & tamen odium amici pejus eſt odio inimici juxta D. Thom. 2. 2. q. 27. art. 7. ergo falſa eſt ſequela majoris. Reſp. ad argum. cum ipſo D. Thom. ibidem,

quòd

quòd dilectio amici ſubſtantialiter, & ſpecificè præſtantior eſt dilectione inimici (& ideò odium illius pejus eſt) per accidens verò ratione majoris difficultatis, & dilectionis Dei, quam arguit in amante, dilectio inimici præſtantior dici ſolet.

71 Obſ. 10. Beneficium non recognoſcere gravius eſt peccatum, quàm illud non rependere, juxta D. Thom. 2. 2. q. 107. art. 2. & tamen beneficium rependere melius eſt, quàm illud recognoſcere: ergo non reſpondet meliori actui virtutis pejor actus peccantis: ergo nec meliori virtuti peccatum pejus. Reſp. quòd ideò beneficium non recognoſcere eſt pejus, quia includit etiam non rependere, & alienat ab hoc actu, non verò præciſivè ab hac omiſsione.

72 Obſ. 11. Fidem profiteri coram Tyranno mortem comminanti, melius eſt (¿ quis hoc dubitet?) quàm profeſsio illius ſine comminatione; & tamen eſt minus peccatum negare illam coram Tyranno, quàm hoc abſente: ergo idem. Reſp. quòd negare fidem, abſente comminante, ſolùm eſt gravius accidentaliter, quatenùs negans poſsidet majorem ad non negandum libertatem, non verò ex ſuapte natura.

73 Reliqua ſolves argumenta, ſi concluſsionem ſic intelligas, ut in comparatione peccatorum cum peccatis cætera ſint paria: nam, ſi paria non ſunt, vel quia inferius peccatum adjungitur alteri ſuperiori, vel minuitur libertas in inferiori, & non in ſuperiori, vel peccatum inferius non opponitur objecto primario virtutis ſuperioris immediatè, vel directè: his in caſibus poteſt fieri contrarium in concluſione ſtabilito. Et ratione hujus ultimi, odium proximi, eſtò optimæ virtuti charitatis opponatur, non eſt peſsimum peccatum: quia non opponitur directè objecto primario charitatis: eſt enim proximus tantùm objectum ſecundarium. Vide D. Thom. 1. 2. q. 73. art. 4. & 2. 2. q. 39. art. 2. ad 3.

DISPUTATIO II.

DE PECCATIS COMMISSIONIS, & omiſsionis.

1 PEccatum commiſsionis eſt, quod directè opponitur præcepto negativo, ùt furtum, & fornicatio, quæ his contraponuntur: *non furaberis*, *non mœchaberis*. Econtra peccatum omiſsionis præceptum reſpicit affirmativum, cui contradicit, út omiſsio audiendi ſacrum huic; *audies Miſſam omnibus diebus feſtis*. De utroque argumentum ſumimus in hac diſput. peragendum; ſed ab hoc ultimo incipiendo, pro illo inſtituimus

DUBIUM I.

AN OMISSIO, QUÆ TANTUM EST voluntaria in cauſa, ſit in ſe formaliter peccatum?

2 CIrca præſentem difficultatem triplex militat ſententia, quarum prima tenet, ſolùm eſſe

esse culpam in ipsa omissionis actualitate, hoc est, quandò actù omittitur, quod præcipitur. Pro hac referri solent Altisiod. Marsil. & D. Thom. 2. 2. q. 79. art. 3. ad 3. Secunda defendit, solùm imputari culpam, quandò causa præponitur, non verò quandò omisio subsequitur. Ex quo infert, omissionem non peccatum, sed peccati effectum esse. Hanc tenent graves AA. ùt D. Bonav. Gabriel, Vazq. Mastrius, & alii ex omni Schola DD. Tertia demùm inter duas mediat, vel potiùs ambas amplectitur, asseritque nedúm in causa, verúm & in omissione causata peccatum esse. Ita communiter Thomistæ, út Cajet. Soto, Godoy &c. Et ex Jesuitis Suarez, Valentia, Sanchez, & alii.

3 Pro perspicua intelligentia nota 1. actum illum positivum præcedentem, & causantem omissionem, nedúm esse formaliter, & intrinsecè peccatum, verúm & unum, & idem esse peccatum, ac omissionem in æstimatione humana, quidquid sit in esse physico, vel methaphysico. Prima pars est communis contra AA. primæ sententiæ. Et secunda constat ex praxi confessionum, quæ sufficienter integrantur, si quis solúm sic confiteatur: Omisi audire sacrum culpabiliter.

4 Supponendum est 2. non omne opus incompatibile cum impletione præcepti affirmativi esse causam omissionis: nam, si quis habens propositum efficax non audiendi Sacrum, somno se traderet, tunc dormitio non, sed propositum causaret omissionem. ¶ Sed contra primò: siquem, habentem propositum efficax furandi, horteris ut furetur, verè & tu peccaveris: ergo pariter in primo casu. Resp. neg. conseq. nam suadens furtum, hoc haberet malum pro objecto intento; dormiens verò econtra. ¶ Contra 2. si Sacerdos navigans, post decretum efficax non recitandi in tota navigatione, projiceret Breviarium in mare, peccaret in projectione. Similiter proponens efficaciter non restituere, si bona dilapidet, vel amico donet, peccatum peccat novum, quia impedit restitutionem: ergo similiter in casu suppositionis. Est disparitas in præsenti, quòd projiciens in mare, & bona dilapidans, non solúm obsistunt adimpletioni præcepti de præsenti, sed & ponunt obicem, ne, deposita prima, & prava voluntate (quam deponere post aliquod longum tempus est valdè verosimile) & tunc etiam possint adimplere; quod in dormiente, & omittente Missam ob parvitatem temporis haud facilè continget. His suppositis, exponitur

SENTENTIA D. THOMÆ.

4 DIcendum est, omissionem actus præcepti voluntariam esse in se formaliter peccatum, & non solùm effectum peccati. Sic D. Thom. pluribus in locis. Lege pro omnibus illum 2. 2. q. 79. art. 3. ad 3. ibi: *Undè dicendum est, quòd omisio incipit ei imputari in culpam, quandò fuit tempus operandi;*

vandi ; tamen propter causam præcedentem , ex qua omissio sequens redditur voluntaria. ¶ Ratione jam probatur: nam omissio voluntaria in causa opponitur formaliter præcepto affirmativo : ergo est in se formaliter peccatum. Ant. prob. tum quia sicut lex per se præcipit auditionem Sacri , ita per se prohibet omissionem illius : ergo sicut auditio per se conformatur cum lege , ita omissio ei opponitur per se. Tum quia legi aliquid debet esse , quod per se , & ratione sui opponatur ; sed hoc non est actus causans omissionem , cùm hic non per se , sed quia est causa omissionis , prohibeatur : ergo erit omissio oppositа per se.

6 Prob. 2. Ad hoc , ut aliquid sit peccatum , satis est , si ex una parte præcepto refragetur , & ex alia sit voluntarium in causa ; sed hoc adamusim fit in casu omissionis Sacri ex somno voluntariè sumpto : ergo. Minor quoad primam partem patet ex num. antec. & quoad secundam admittitur ab adversariis. Major verò prob. sed & patet ex pluribus exemplis : nam , siquis se inebriat , ipsa ebrietas est peccatum , & tantùm est voluntaria in causa. Si Clericus projiciat Breviarium in mare , nedùm peccat projiciens , verùm omnibus diebus , in quibus omittit , estò omissio solùm sit voluntaria in causa. Propinans venenum , nedùm peccat dum propinat , verùm & dum mors ex porrectione resultat : quia causa fuit voluntaria : ergo tenet major.

7 Prob. 3. Nam , si virgo se somno tradat , prævidens esse defloranda (quod vitare potest) nedum peccat , dum somno indulget, verùm etiam quandò à somno possidetur , atque defloratur ; sed in hoc casu defloratio solùm est voluntaria in causa : ergo voluntarium in causa sufficit , ut omissio sit formaliter peccatum. Major prob. (cætera patent) peccatum virginis est stuprum consistens in amissione irreparabili virginitatis , quæ (inquit Angelicus Doct.) 2. 2. q. 152. art. 3.) non amittitur irreparabiliter nisi per stuprum effectivè commissum ; sed effectivè non committitur , nisi quando à somno possidetur : ergo tenet major.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

8 OBJ. 1. D. Thom. 2. 2. q. 154. art. 5. ibi : *Sic igitur patet , quòd nocturna pollutio numquam est peccatum , sed quandoquè est sequela peccati præcedentis.* Et ibidem q. 150. art. 1. ait : *Dicendum , quòd ebrietas dupliciter potest accipi : uno modo prout significat ipsum defectum hominis, qui accidit ex multo vino potato : ex quo fit , ut non sit compos rationis. Et secundùm hoc ebrietas non nominat culpam , sed defectum pœnalem consequentem ex culpa.* Et hoc probat ibi ad 2. dicens: *quia defectus ille rationis , in quo ebrietas consistit , involuntarius est* ; sed eadem est ratio in omissione voluntaria audiendi Sacrum propter somnum voluntariè carptum: ergo.

Resp. ad primum testimonium D. Thom. hujus sensum esse , quòd pollutio in somnis numquam est *per se* peccatum : quia *per se* so-

ſolùm eſt quædam naturalis evaquatio, haùd ſecus quàm ſudor, in quo nihil apparet oppoſitum rationi. Per accidens verò, quandò homo utitur ſomno ùt inſtrumento ad illicitam libidinem capiendam, erit peccatum, quod initium habuit in vigilia, & conſumationem in ſomno. Undè non utcumque tunc pollutio eſt ſequela peccati, ſed ſequela peccaminoſa, ſicut peccatum, ad quod ſequitur: quia talis, qualis cauſa, debet eſſe effectus. ¶ Et per hoc reſpondetur ad ſecundum, ſi dicas, quòd ebrietas ſecundùm ſe non nominat culpam, hoc eſt, non eſt culpa: quia ſecundúm ſe tantùm eſt defectus conſequens ex culpa originali (qui quidem in ſtatu juſtitiæ originalis deeſſet) Per accidens verò, & prout oritur ex inordinata, & voluntaria concupiſcentia, ebrietas eſt formaliter peccatum, út ibidem docet D. Thom. in fine corp. articuli.

9 Obſ. 2. Quod non eſt voluntarium in ſe, non eſt peccatum in ſe; ſed omiſsio, de qua loquimur, non eſt voluntaria in ſe, ſed in cauſa: ergo ſic, & non in ſe, erit peccatum. Ad hoc reſp. argum. pari modo, ac alteri nobis objecto ſuprà tract. 18. diſp. 2. dub. 3. n. 10. loquendo de actu externo. Ibi vide, ne acta iterúm agamus.

10 Obſ. 3. Quod eſt liberum in cauſa (v. g. omiſsio mali in eo, qui vitat occaſionem) non eſt meritorium in ſe, ſed in cauſa: ergo idem dicendum erit de omiſsione, quantùm ad eſſe peccaminoſam. Reſp. negando paritatem: quia plus requiritur ad bonum, quod ex integra coaleſcit cauſa, quàm ad malum, quod ex quocumque reſultat defectu.

11 Obſ. 4. Ad impoſsibile nemo tenetur; ſed omittens Sacrum, dum actu dormit, impoſsibile eſt, quòd vitet omiſsionem: quia deficit operatio voluntatis: ergo pro tunc, & prout tunc non tenetur: ergo neque prout tunc tranſgreditur præceptum, nec committit peccatum. Reſp. conceſſa maj. diſt. min. impoſsibile eſt, quòd vitet in ſenſu compoſito dormitionis, conc; in ſenſu diviſo illius, neg. min. & conſeq. Eſt dicere, quòd, licèt cum actuali dormitione non poſsit componi actualis Miſſæ auditio, adhuc omittens peccat: quia, quòd non poſsit eas componere, eſt voluntarium in cauſa. Undè adhuc tunc tenetur ex parte legis: quia hæc, ſicut prohibet omiſsionem, prohibet etiam cauſam voluntariam ejus, quod non eſt impoſsibile præcipere: quia poſsibile eſt non ponere cauſam, ex qua ſequitur omiſsio.

12 Obſ. 5. Si, quia omiſsio eſt in cauſa voluntaria, eſſet in ſe formaliter peccatum; etiam ſi pœniteret, qui cauſam dedit omiſsioni (v. g. recitandi, ex projectione Breviarii in mare) peccaret tempore omiſsionis, quia ſemper eſſet voluntaria in cauſa illa omiſsio; ſed hoc nequit dici: ergo nec id, exquo ſequitur aſſertum. Nego ſequelam, & probationem imbibitam diſt. ſemper eſſet voluntaria in cauſa phyſicè, conc; moraliter, nego imbibitam, & conſeq. Non ſat eſt, ut

omiſ-

omissio sit peccatum, quòd physicè sit causata ab actu voluntario, sed insuper & opus est, ut moraliter perseveret voluntas prima intendens omisionem. Hæc autem perseverantia moralis solúm verificatur interdiù non retractatur prima intentio: quòd si pœniteat, quasi interit, & omninò cessat ipsa, & cum ipsa peccatum in ejus voluntarietate priùs fundatum.

13 Obs. 6. Sequitur 1. ex conclusione, eum qui ex causa voluntaria, v. g. infirmitate ultrò contracta, impediretur audire Missam, totidem commiteret peccata, quot Missas in decursu fortè longi temporis omitteret, quod videtur durum. ¶ Sequitur 2. peccata, quæ consistunt in verbis, v. g. blasphemiæ contra Deum, vel injuriæ contra proximum prolata ab ebrio, huic esse imputanda tempore ebrietatis, si prævisa, & voluntaria fuere in causa, quod nimis gravosum esse apparet. ¶ Sequitur 3. imputanda esse detrahenti, nedúm peccata immediatæ detractionis, sed & remotæ: illius scilicèt, vel illarum omnium detractionum, quæ ex prima posset in posterúm devenire: quia in causa sunt voluntariæ, quod nimis rigidum videtur; ergo non est admittendum, ex quo sequitur assertum.

14 Aliqui has negant sequelas alii illas admittunt: & his nos impræsentiarum adhærentes asserimus, quòd præter rationes efficaces, quæ illas suadent admittendas, nullum in earum admisione recognoscimus inconveniens. Et prob. quia omittens illas Missas, proferens blasphemias, vel injurias, detrahens cum prævisione tum proximæ, tum remotæ infamiæ contra proximum, verè vult hæc, quæ verè mala sunt; sed velle, quod malum est, peccatum est: ergo peccat in ipso velle: ergo etiam in ipso omittere Missas, blasphemias proferre, & injurias inferre. Patet hæc conseq. tum quia objectum illius *velle* sunt omittere, proferre, & inferre: ergo si *velle* hæc est peccare, potiori titulo hæc erunt peccata: *quia propter quod unumquodque est tale.* Tum quia ideò dormiens tempore unicæ Missæ peccat: quia omisionem vult ex mala procedentem voluntate; sed etiam voluntariè infirmans plures omittit Missas, & similiter voluntarius ebrius plures blasphemias profert, & injurias infert ex pessima provenientes voluntate: ergo peccabit in omnibus. Sed

15 Dices: quantúm ad primam ex tribus partem disparem esse rationem inter dormientem, & infirmantem voluntariè: quia hic, non ille, extrahitur à lege; non inquàm: quia æquè non potest uterque illam implere: ergo si, quia infirmans non potest implere, extrahitur à lege, etiam ab illa dormiens extrahetur, quod non admittitur. Et si iterum dicas, quòd dormiens conservat vires intrinsecas, non verò infirmans, & ideò dormiens non extrahitur à lege, licèt non possit ab extrinseco implere illam, secus verò infirmans. Contra: nam etiam incarceratus conservat vires intrinsecas, quas ab extrinseco exe-

exerere impeditur, ne Missam audiat; & tamen ei imputatur in culpam, si prævidens hanc omissionem, delictum incurrit, undè incarceretur, & Missam non possit audire, út tradunt hìc N. Paulus n. 16. & NN. Salm. mor. tractat. de Censur. cap. 3. n. 72. ergo vel ìdem dicendum est de infirmante voluntariè, vel in hoc secundo casu non peccat incarceratus, quod neutiquam admittimus. Suffragantur huic nostræ responsioni Illust. Godoy, & Doctissimus Ferre, laudantes pro se, & nobis D. Thomam 1. 2. q. 77. art. 7. in corp. ubi expressè ait de insaniente voluntario, quòd *imputatur ei actus ad peccatum: quia est voluntarius in sua causa, sicut etiam de ebrietate dictum est::: quæ est*, inquit ad 3. *quædam corporalis infirmitas.*

16 Sed ex hac doctrina duræ, inquiunt aliqui, & penè intolerabiles subsequuntur angustiæ pœnitentibus. Prima: quòd sic infirmans innumeris implicaretur scrupulis: quia ex una parte omissio esset voluntaria, & peccaminosa, & ex alia, quot in omittendo Missarum auditionem peccata essent, explicare non posset; cùm, quantùm temporis perduraret infirmitas, omninò esset ignotum, nec in voluntate, qua infirmatus fuit, id determinavit, nec potuit. Sed hæc levissima nobis videntur obstacula, ut responsionem desinamus præmissam: confitens enim, qui sic deliquit: *peccavi infirmus tali, vel tali infirmitate voluntaria, prævidens omissionem Missæ*: optimè, & completè ab omnibus invadentibus scrupulis expeditur, atque extricatur: quia ex circunstantiis subjecti, infirmitatis, & prudentium inquisitionum Confessarii potest hic sufficienter numerum peccatorum, si non physicum, moralem saltim aperire, vel inferre: & hæc est praxis trita, & inconcussa omnium pœnitentium in dicendo, & Confessariorum in audiendo.

17 Secunda esset angustia, quòd, si infirmus voluntarius contineretur intra legem, anxius esset, & nimia suffocatus cura, & fortè cum vitæ dispendio, vitandi infirmitatem, ut vitaret peccatum: sed quis non videat has propemodum exaggeratas angustias, cùm illarum medella ad manum promptè sese offerat? Quid ergo? Pœniteat severè, vel (melius) de infirmitate voluntariè contracta sacramentaliter expietur, & ex tunc, nec est sub lege infirmans, nec omittit voluntariè moraliter auditionem Missæ, nec ad aliud tenetur, quàm ad solicitandam valetudinem mediis illis prudentibus, quæ natura postulat, & conscientia omni infirmanti præscribit. Haud secus, quàm, qui projecit Breviarium in mare, si vult non continuare peccata, quæ jam incepta sunt in prima voluntate, & in omissione consumanda erant, conteratur, vel illam fructuosè confiteatur: Et ex tunc nec est sub lege, neque sub peccato. Et, ut numerum omissionum explicet, sufficit, si confiteatur projectionem Breviarii, prævisionem omittendi, navigationis durationem, & alias circunstantias, quæ Confessarium de qua-

qualitate, & quantitate numerali, quantum moraliter est fas, notificent omissionum subsequentium.

18 Pariformiter respondemus ad illud de blasphemiis, & injuriis, quòd scilicèt, essent peccata in actuali prolatione, etiam tempore ebrietatis carptæ cum voluntate, & prævisione illa proferendi. Tum quia sic docet D. Thom. sup. relatus: Tum quia nemo ullus negat, quòd se inebrians ex voluntate blasphemandi, vel injuriandi, peccabit peccatum blasphemiæ, & injuriæ; sed hæc peccata consumantur in actuali prolatione haud secus, quàm voluntas non audiendi Missam in actuali omisione: ergo verè sunt illa peccata in actuali ebrietate voluntaria, sicut ista in actuali voluntaria dormitione.

19 Tertia est angustia, quòd, qui proximum detraheret coram quatuor v. g. teneretur investigare omnia peccata, quæ ex illa prima detractione voluntaria resultarent, quatenús primi auditores divulgarent infamiam aliis, & hi aliis &c. Sed quid in hoc angustiæ sit, pœnitùs ignoramus: ¿ vel enim prævidit detrahens extensionem suæ detractionis, & ad quot auditores se posset protendi? Si non prævidit sufficit confiteri: Coram quatuor discerpsi famam proximi. Si prævidit, confiteatur: sic detraxi prævidens, quòd pluribus aliis, vel cuncto populo subveniret notitia injuriæ injustè contra proximum illatæ; cui confessioni, si aliqua superaddantur quæsita ex parte Confessarii pro qualitate rei, subjecti, temporis, & populi, integrabitur perfectè Confessio, & cessabunt angustiæ figuratæ, & ponderatæ confitentis. Hunc modum respondendi, ùt probabiliorem ducimus, atque in praxi sequendum reputamus, & maximè hacce tempestate, in qua probabilitatem probabilioritati posponi commonemur.

DUBIUM II.

AN IN PECCATO COMMISSIONIS detur carentia rectitudinis debitæ, seu malitia privativa?

20 SUpponunt omnes, in peccato commissionis dari carentiam rectitudinis: & in dubium vertunt, ¿ an hæc carentia sit privatio (hoc est, carentia rectitudinis debitæ in subjecto capaci?) ¿ anve sit negatio (hoc est, carentia rectitudinis non debitæ in subjecto capaci, vel incapaci?) Supponunt item, saltim in potentia peccatrici adesse privationem rectitudinis debitæ: ¿ quis enim in dubium vocet, quòd ipsa operari debet rectè? Iterúm supponunt, quòd actui (odii Dei v. g.) physicè non debetur rectitudo, imò physicè, & methaphysicè ipsi repugnat esse rectum, & ùt summùm secundúm genericum conceptum dicit ad esse rectum indifferentiam, minimè exigentiam. Difficultas ergo est de debito morali orto ex lege. Et adhuc sic, non id quærimus de carentia gratiæ, virtutum, & donorum; cúm hujusmodi formæ non in actu recipiantur, sed in anima, vel potentiis

ejus

ejus. Est ergo controversia de carentia rectitudinis actui debitæ. ¶ Hanc carentiam esse negationem tenent Suarez, ejusque communiter socii; esse verò privationem tuentur communiter Thomistæ, quorum subscribunt voto plures Scotistæ, cum quibus sit

NOSTRA CONCLUSIO.

21 DIcendum est, in peccato commissionis (claritatis ergò in odio Dei) dari privationem moralem rectitudinis debitæ. Sic frequenter D. Thom. præsertim 1. 2. q. 71. art. 6. ibi: *Habet actus humanus, quòd sit malus, eò quòd caret debita commensuratione*: Et q. 72. art. 1. ad 2. loquens de peccato commissionis, ait, quòd non est pura privatio, *sed est actus debito ordine privatus*: Quid expresius? ¶ Prob. rat. Tunc datur in actu carentia rectitudinis debitæ moraliter, quandò lex præcipit, ut conformetur cum lege, & defactò non conformatur: sed lex jubet divina, & naturalis non odisse Deum, quandò actu odio habetur: ergo caret actus odii Dei debita ex lege rectitudine, & consequenter est in illo privatio, de qua loquimur.

OBJECTIONIBUS SATISFIT.

22 PRivatio petit exerceri in subjecto capaci illius formæ, cujus est privatio; sed odium Dei incapax est alicujus rectitudinis: ergo non ipsi debetur: ergo non datur in eo privatio, sed negatio. Concessa maj. dist. min. odium Dei incapax est rectitudinis, secundùm conceptum specificum, conc; secundùm genericum, subdist. secundùm conceptum genericum à parte rei sumptum, conc; præcisivè sumptum, nego min. & consequentias subillatas. Contra, replicas: Sed, licèt secundùm conceptum genericum præcisivè sumptum sit capax, non tamen debetur ipsi: ergo non adest privatio. Prob. min. secundùm conceptum genericum dicit indifferentiam ad rectitudinem, vel malitiam: ergo non dicit exigentiam: ergo non debetur ei rectitudo: ergo nec est in illo privatio.

Hoc est ingens, & fortè unicum argumentum contrariæ sententiæ: ad cujus instantiam, in qua præcipua est difficultas, resp. dist. ant. dicit indifferentiam physicam, conc; indifferentiam moralem, nego ant. & dist. primum consequens: non dicit exigentiam physicam, conc; moralem, nego conseq. & consequentias subillatas. Debitum morale sufficiens ad privationem moralem non petit, quòd actus physicus secundùm suam ultimam differentiam, nec specificam sit rectus, sed quòd genericè, & præcisivè sumptus contrahatur per esse rectum: & est in summa dicere, quòd eo ipso, quòd operetur homo, tenetur operari rectè: & cùm reapse operetur, cùm odio Deum habet, & tunc non rectè operetur, sequitur; quòd operatio odii Dei, quæ aliàs est mala, privatur bonitate, non quam ex se possit habere, sed quam

ex

ex lege deberet posidere. Sed replicabis, et

23 Obs. 2. Carentia rectitudinis in illo conceptu actus odii debet recipi, qui est subjectum deformitatis; sed subjectum deformitatis est actus odii Dei, non secundùm gradum genericum (nam sic est indifferens) sed secundùm specificum: ergo secundùm hunc debet ei convenire carentia rectitudinis. Nunc sic; sed actui odii secundúm gradum specificum penitùs repugnat rectitudo: ergo carentia illa non erit privatio, sed negatio. Urget quidem hæc instantia: sed tamen resp. quòd, cùm dicimus, in odio Dei secundúm conceptum differentialem non esse privationem, imò esse repugnantiam, nollumus absolutè negare illi privationem rectitudinis, & illam solùm actui præcisivè sumpto concedere (nam quæstio non est de actu genericè sumpto, qui nec est bonus, nec est malus, sed de peccato commissionis, qui determinatè malus est.) Asserimus ergo, quòd actui odii differentialiter sumpto non debetur rectitudo ratione sui, sed ratione actus genericè sumpti ipsum committantis, & quem debet voluntas humana contrahere per differentiam bonam, & non malam: sed, quia sic eum non contraxit, resultat privatio rectitudinis debitæ in ipso conceptu specifico, non ratione sui, sed ratione generici sibi coadjuncti, & identificati: quia, quod convenit uni ex duobus identificatis, convenit etiam alteri, saltim aliquomodò, hoc est moraliter.

DUBIUM III.

UTRUM IN PECCATO COMMISSIONIS detur malitia positiva?

24 IDem est inquirere: *in quo consistat peccatum commissionis pro formali?* Si, enim, non affert malitiam positivam, consistet utiquè in privatione, vel negatione; si verò illam affert, cùm sit prima, & principalis, in ea opus est consistat. Circa præsentem difficultatem duplex, & satis est probabilis sententia: Prima est affirmativa, quam tenent NN. Salm. referentes plures ex triplici Schola, Thomistica, Jesuitica, & Scotica. Secunda est negativa, quam tuentur ex Thomistis Bañez, Ferre, & alii. Ex Jesuitis Suar. Valentia, & alii. Ex Scotistis Scotus ipse dist. 35. cum plurimis ejusdem familiæ, contra quos sit

NOSTRA CONCLUSIO.

25 DIcendum est, in peccato commissionis dari malitiam positivam. Prob. 1. ex Jerem. 2. ibi: *Duo mala fecit populus meus: me dereliquerunt* (ecce malitiam privativam) *& foderunt sibi cisternas, cisternas, dissipatas.* (Ecce malitiam activam, positivamque) Prob. 2. ex D. Thom. 2. 2. q. 6. art. 2. ad 2. ubi duplicem tradit solutionem suadentem nostram assertionem. Primò enim ait: *Dicendum, quòd deformitas actus est de ratione speciei ipsius actus.* Adversarii autem, sicut negant in peccato commissionis malitiam

positivam, sic etiam negant rationem speciei moralis. Secundò ibidem respondet: *vel dicendum, quòd deformitas non solùm importat privationem debitæ formæ, sed etiam contrariam dispositionem.* Hæc autem contraria dispositio vel debet esse positiva, vel nihil addit secunda propositio adversativa supra primam, quæ privationem jam admittit: ergo.

26 Prob. 3. ex ipso q. 2. de Malo art. 5. ad 3. ibi: *Dicendum, quòd bonum, & malum in moralibus opponuntur contrariè, & non secundùm privationem, & habitum*: ergo præter privationem rectitudinis aliquid debet in malo admitti, ut oppositio sit contraria, & non contradictoria. Expresiùs declamat Sanctus hanc nostram sententiam q. 1. de Malo art. 1. ad 12. ibi: *Bonum, & malum non sunt differentiæ, nisi in moralibus, in quibus malum* (intende) *positivè aliquid dicitur.* Id ipsum suadet 1. 2. q. 18. art. 5. ibi: *Manifestum est autem, quòd bonum, & malum diversificant speciem.* Et paulò suprà dixerat: differentiam boni, & mali desumi per ordinem ad objectum; adversarii autem constituunt peccatum per puram privationem, vel negationem, nec admittunt speciem in malo, nec hujus speciem concedunt, imò strenuè negant ab objecto sumi: ergo sentiunt contra D. Thom.

27 Prob. 4. rat. Ante privationem rectitudinis datur in malo malum positivè tale, hoc est, tendentia positiva in malum: ergo tenet nostra assertio. Prob. ant. Malum in ratione talis specificatur ab objecto, ùt dissono rationi, & legi: ergo dicit tendentiam positivam ad illud, sicut omnis actio dicit eam. Ant. prob. 1. ex D. Thom. 1. 2. q. 72. art. 6. in corp. ibi: *In peccatis est duplex differentia, una materialis, & alia formalis: materialis quidem attenditur secundùm naturalem speciem actuum peccati; formalis autem secundùm ordinem ad unum finem proprium, quod est objectum proprium. Undè inveniuntur aliqui actus materialiter specie differentes, qui tamen formaliter sunt in eadem specie peccati: quia ad idem ordinantur: sicut ad eamdem speciem homicidii pertinet jugulatio, lapidatio, & perforatio, quamvis actus sint specie differentes secundùm speciem naturæ.* Ubi, ùt vides, duas ponit species D. Thom. unam ad lineam physicam, aliam ad moralem pertinentem, & de hac asserit, ab objecto sumi moraliter malo. Prob. 2. quia objectum nedum in linea physica terminat actum voluntatis physicum, verùm & in morali actum ejus ùt moralem; sed, quia terminat physicum, hunc specificat in linea phisica: ergo, quia terminat moralem, hunc in morali specificabit.

28 Dices: Ex ore adversariorum, malum ab objecto malo non specificari: quia *nemo intendens in malum operatur*, inquit Dion. à D. Thom. sæpè laud. ergo non specificatur ab eo. Sed contra est: tum quia malitia actus mali dependet à malitia objecti mali: & quidem non est excogitabile aliud causæ genus, sub quo dependeat, nisi causæ formalis extrinsecæ, & specificativæ: ergo. Tum quia actus peccaminosus non dicitur talis præcisè, quia

sit

sit non volitio rectitudinis debitæ, sed etiam, quia est volitio objecti prohibiti, & priùs est hoc, quàm illud : quia ex volitione positiva objecti prohibiti nascitur nolitio rectitudinis debitæ ; sed positiva volitio specificatur ab objecto : ergo. Undè maxima Dionisii solùm regit in physico, non in ordine morali : & ideò dixit D. Thom. q. 1. de Malo art. 1. ad 4. *In moralibus magis, quàm in naturalibus, malum contrarium bono dicitur : quia moralia ex voluntate dependent : voluntatis autem objectum est bonum, & malum.*

29 Prob. 5. Odium Dei, v. g. opponitur directè legi huic negativæ : *Non oderis Deum* : ergo per aliquid positivum : nam sicut legi affirmativæ, v. g. *Deum ama*, opponitur directè peccatum omissionis per aliquid negativum, scilicèt, per illum non amare, sic etiam legi prædictæ negativæ opponi debet directè peccatum commissionis per aliquid positivum, scilicèt, odio ipsum prosequi. Et, licèt in hac odiosa prosecutione adsit etiam omissio dilectionis, vel rectitudinis debitæ, hæc tamen adest indirectè : nam, quod directè prohibetur, est odium Dei positivum, ex cujus commissione subsequitur indirectè carentia rectitudinis. Et quidem (en aliam rationem) peccatum commissionis debet, ùt tale, ab omissionis peccato, út tali, distingui, & ipsi contraponi : ergo sicut peccatum omissionis est fractio legis per omissionem, seu carentiam actus, sic peccatum commissionis debet esse fractio legis per aliquem actum positivum ipsi positivè resistentem.

30 Prob. 6. Bonum, & malum moralia, & ùt talia opponuntur oppositione propriè contraria ; sed hæc, ad differentiam contradictoriæ, inter duas versatur formas positivas : ergo nedùm bona, verùm & mala quid erit positivum. Ant. constat tum ex Philos. cap. de oppos. ubi ait : Ita opponi bonum, & malum, studiosum, & vitiosum, justitiam, & injustitiam, sicut album, & nigrum, dulce, & amarum ; atqui hæc ultima per formas contrariantur positivas : ergo & prima. Tum ex verbis D. Thom. q. 1. de Malo suprà relatis, quibus hæc subjungit : *Sic ergo actus voluntatis in quantùm fertur in malum, recipit rationem, & nomen mali : & hoc malum contrariatur* (intende) *propriè bono.* Quid nobis propitius ! Ex quibus sic : bonum, & malum morale contrariantur propriè juxta Philos. & D. Thom. relatos ; sed hæc contrarietas non potest versari inter subsstracta, seu subjecta, vel entitates bonitatis, & malitiæ : ergo inter istas formaliter conceptas. Minor sola difficilis prob. nam volitio comedendi carnes prohibitas, & non prohibitas, in subsstracto eadem est specificè : est enim volitio comedendi, & consequenter nequit esse contraria : ergo solùm erit contrarietas in bonitate, & malitia formaliter sumptis, & in tali subsstracto receptis.

31 Prob. 7. concluso, evertendo oppositum contrariorum munimentum, scilicèt, quòd, si peccatum commissionis quid esset positivum,

tivum, Deus illud causaret sub ratione mali; sed sequela hæc omninò falsa est: ergo ruit eorum ratio. Minor prob. stat, quòd aliquid positivum malum sit, & tamen à Deo causetur, non secundùm explicitum mali, sed secundùm implicitum entitatis: ergo idem dici potest de peccato commissionis. Ant. prob. tum in fundamento, seu causa malitiæ privativæ, quod aliquid positivum est (aliàs privatio fundaretur in alia privatione, & hæc in alia sine fine) sed Deus nequit hoc causare fundamentum, út fundamentum est malitiæ: ergo út minùs causat illud secundùm expræssionem entitatis. Tum in vitio, quod, ùt tale est, malum est, & tamen causatur à Deo, ùt ens est. Tum in errore actuali, vel habituali. Tum in potentia peccandi, quæ omnia aliquid positivum sunt, & tamen non sub omni ratione à Deo causantur, sed unicè sub illa, quæ non dedecet efficientiam Dei: ergo idem pariter dicere licebit de peccato commissionis.

OBVIAM FIT NOBIS VENIENTIBUS obviàm.

32 OBs. 1. D. Thomam 1. 2. q. 71. art. 6. ubi explicat *quod quid* est peccati per hæc verba: *Respondeo dicendùm, quòd sicut ex dictis patet, peccatum nihil aliud est, quàm actus malus humanus, quòd autem actus aliquis sit humanus habet ex hoc, quòd sit voluntarius: quòd sit malus habet ex eo, quòd caret debita commensuratione*: ergo in ratione mali (in quo loquimur sensu) constituitur per privationem. ¶ Et confirmatur 1. ex D. Dion. cap. 4. de Divin. nomin. ibi: *Peccatum non est aliquid existens, aut inexistens, sed privatio boni.* ¶ Confirmatur 2. ex Damasc. lib. 2. de fide cap. 4. ubi ait: Peccatum nihil esse aliud, quàm privationem, & absentiam boni, sicut tenebræ sunt orbitas lucis. ¶ Tertiò ex D. Aug. tract. 1. in Joan. ubi exponens illud Ioan. 1. *Et sine ipso factum est nihil*, per ly *nihil* intelligit peccatum: quia peccatum, inquit, *est nihil*: ergo &c.

Resp. prænotando differentiam inter malum simpliciter, & malum secundùm quid. Illud est tale, quòd undequaquè est malum, & ideò pugnat cum bono universali, & hujusmodi sunt privatio, vel negatio, in queis nihil undecumquè boni apparet; Hoc verò est tale, quòd in se bonum quidem est, est verò malum respectivè ad aliud. Utrumque liquet in aqua calida, in qua privatio frigiditatis debitæ, quippè quæ nihil est, & nulli bona, est malum simpliciter; calor verò, cùm sit bonus, & ens, non est malum absolutè, sed secundùm quid, & comparativè ad aquam, cui oppidò physicè objectatur. Ex his resp. ad præjacta Sanctorum PP. testimonia, quòd, dum ipsi explicant essentiam peccati per privationem, aut nihil rectitudinis, intelligendi sunt de peccato, secundúm quòd est malum simpliciter, & simpliciter in omni linea, scilicèt, secundùm privationem, est verò peccatum ultra privationem (quam ex consequenti

ti dicit, & quæ ſolùm illud explicat deſcriptivè, non quidditativè ſtrictim) malum ſimpliciter, non in omni linea, ſed in morali, & hoc eſt malitia poſitiva, quæ, quia nulli bona in eſſe morali, dicitur ſimpliciter mala in hac linea: quia verò identificat ſibi in linea phyſica rationem entis, quæ quid eſt bonum, ideò non dicitur mala ſimpliciter in omni linea. Aſt verò, cùm malitia poſitiva ſit prima, & fundans negativam, ideò per hanc explicatur diffinitivè eſſentia peccati commiſsionis; per privativam verò ſolúm definitur à SS. Patribus deſcriptivè.

33 Obſ. 2. D. Thomam 1. p. q. 49. art. 1. ad 3. ibi: *In rebus voluntariis defectus actionis à voluntate actu deficiente procedit, in quantùm non ſubjicit ſe actù ſuæ regulæ.* Et in 2. ad Annib. diſt. 35. quæſt. unic. art. 4. ibi: *Deformitas peccati cauſatur ex voluntate ſecundùm defectum, qui eam conſequitur, ſecundùm quod eſt ex nihilo.* Et per hunc explicant modum PP. ùt Dionyſ. Aug. & Anſel. efficientiam peccati, dicentes, non efficientiam, ſed deficientiam eſſe dicendam: neque enim peccatum recognoſcit cauſam efficientem, ſed deficientem; ſed ſicut cauſa efficiens aliquid efficere debet poſitivum, ſic deficiens aliquid merè defectivum, ſeu privativum: ergo tale eſt peccatum commiſsionis. Reſp. Sanctos PP. loqui de peccato commiſsionis ſecundùm quòd defectus eſt rectitudinis, vel conformitatis cum lege, non ſecundùm quòd effectus eſt poſitivus, ad quem ſequitur, & in quo fundatur defectus negativus. Replicabis, et

34 Obſ. 3. Peccatum, út tale, reſpicit voluntatem creatam, ùt primum, & unicum ſui principium; ſed non eſt primum illius principium, ùt efficiens, ſed ùt eſt deficiens. Hanc probo min. Tum quia aliàs darentur (quod abſit) duo prima principia efficientia. Tum quia ſub ea ratione voluntas creata eſt cauſa peccati, ſub qua à Deo nullimodè dependet, ſed ſolùm à Deo non dependet ùt deficiens eſt: ergo ſolùm, ùt deficiens eſt, eſt primum principium peccati.

Ad argum. reſp. conceſſa maj. nego min. ad cujus primam dic probationem, quòd non repugnat duo eſſe prima principia efficientia, quandò unum eſt in ordine ad dandum eſſe entitati fundamentali, & alterum ad cauſandam aliquam deformitatem poſitivam dependentem ab efficientia entitatis, in qua fundatur: nam ex hac dependentia infertur, quòd efficientia deformitatis non eſt omninò prima, quippè quæ ſupponit aliam primam, ad quam Deus ùt prima cauſa cum ſecunda concurrit. Per quod patet ad ſecundam: nam ita creatura eſt prima cauſa peccati non dependens à Deo quantùm ad deformitatem, ùt talem, ut ſimul dependeat ab ipſo quantúm ad entitatem, in qua deformitas fundatur, quod eſt non eſſe abſolutè primam.

35 Obſ. 4. Voluntas, ùt actu peccans, per quid conſtituitur? ¿Per purum *efficere*, vel per purum *deficere*, vel per utrumque ex æquò,

& in recto ? Non per *efficere* purum : nam *efficere* peccatum, nequit non esse deficere. Nec per utrumque in recto : quia unum est quid positivum ; alterum negativum, & consequenter summè inter se distincta, atque distantia ab eo, quòd in unum, & idem confluant constituendum : ergo dicendum erit, quòd constitui debet insolidùm per *deficere* purum. Resp. eligendo tertiam dilemmatis partem : nam, licèt *efficere*, & *deficere* purè privativè sumpta sint maximè distincta ; *deficere* tamen positivè est idem cum *efficere* positivo, & tale est *deficere* in peccato commissionis, in quo non deficitur utcumquè, & per meram omisionem, sed deficitur per positivam commissionem. Cum hoc tamen stat, quòd privatio rectitudinis, quæ non est *deficere* activè, sed defectus ex ipso resultans, coincidensque cum carentia, non intret in recto ad constituendam positivè peccantem voluntatem, sed quasi indirectè, & præsupponens deficere activum, ex quo oritur, & in quo fundatur privativum.

36 Obs. 5. Si malitia daretur positiva in peccato commissionis, Deus esset causa illius, quod & dici horret : ergo & defendi multò magis id, ex quo sequitur. Sequela prob. Implicat essentiam dari, quæ verè essentia sit, & à Deo non sit; sed, si peccatum pro formali est quid positivum, est vera essentia: ergo debet esse à Deo. Major prob. quælibet vera essentia creata est participata ab essentia per essentiam, quæ est Deus : ergo debet esse ab eo. Resp. omnem quidem essentiam in esse physico esse à Deo ; si verò loquamur in esse morali, non quamlibet essentiam produci à Deo, nisi quæ bona est. Nec obstat dicere, quòd omnis essentia, etiam moralis, est creata : quòd si creata est, participata ab essentia per essentiam : Hoc enim solùm verificatur, quandò essenria bona est: quia tunc stat ly *participata* pro vera, & positiva participatione ; si verò mala essentia sit, ly *participata* non quod sonat est, sed est quod sonat participatio negativa, hoc est, non esse essentiam per essentiam, & illimitatam, sed essentiam finitam, & à finita causa, & positivè deficiente causatam.

Reliqua solves argumenta, si oculos retroagas, & tom. 1. tract. 4. hujus operis consulas disp. 3. dub. 5. ubi plura ad hunc invenies locum concernentia, quæ, si altè calleas, innumeras potiùs obnubilantes, quàm demonstrantes dilues objectiones: ex quarum solutione manebit hæc absolutissimè evisçerata materia.

INFERES I

37 Ex dictis, quòd etiam potentia peccandi quid est positivum; aliàs esse positivum peccati commissionis non recognosceret causam sui productivam ; út ex se patet. ¶ Sed obs. plures SS. PP. potentiam peccandi impotentiam vocantes. Suppetat pro nunc referre D. Ansel. in Prol. cap. 7. ibi : *Qui sic potest* (id est peccare) *non potentia potest, sed impotentia*, & Theophil. ad Marc. 1.

Dici-

Dicimus itaque peccatum non esse potentiæ, sed infirmitatis. Ad hæc, & alia resp. SS. Patres solùm intendere, quòd potentia peccandi non est potentia perficiens, ornans, aut extollens eam habentem, sed potiùs inficiens, deprimens, & fœdans eam possidentem; & ideò magis illi quadrat nomen impotentiæ, quàm potentiæ: quia potentia út in plurimum perficit, sicut impotentia inficit.

INFERES II,

38 Moralitatem, prout est prædicatum superius ad bonam, & malam esse genus rigorosum: quia ex una parte differentiæ sunt positivę, & ex alia illa præscindit ab istis, atque æquè descendit ad ipsas, quod, & non ampliùs satis est, út tamquam genus univocum descendat, & contrahatur per illas. Hoc autem, opus est, intelligas (quantúm ad differentiam malam) de moralitate mala hucusquè dicta, hoc est de positiva, & per modum commissionis, non verò si loquamur de privatione ipsam committante, vel de malitia per modum omissionis, cùm nulla sit superior ratio, quæ possit æqualiter descendere ad inferiora, quorum unum positivum, aliud negativum est: *uam, quæ sotietas* (inquit Apost. 2. ad Corinth. 6.) *luci ad tænebras?* Nulla herclè: quia una aliquid; altera nihil est: ergo pariter in nostro casu.

DUBIUM IV.

IN QUO CONSISTAT ESSENTIA PECcati originalis?

39 PEccatum originale aliud est originans, illud scilicèt, quod Parens noster primus commisit Adamus; aliud est originale originatum, quod, nempè, nos contraximus, quodque effectus est originantis. De hoc ergo, non de primo, essentiam discere, & discutere, in quo consistat, nunc conamur: de quo etiam D. Thom. agit 1. 2. q. 28. & in primis ¶ Supponimus primò, aliquid intrinsecè traduci ex peccato Adami ad ejus posteros (excepta B.V. Maria) quòd verè habeat rationem peccati. Hæc suppositio est de Fide, constansque tum ex Psalm. 50. ubi dicitur: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.* Quod nequit intelligi de conceptione peccaminosa, út inquit D. Thom. 4. contra Gent. cap. 50. Cùm David ex legitimo fuerit habitus Matrimonio. Tum ex Apost. ad Rom. 5. ibi: *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.* Quo utitur testimonio Trident. sess. 5. Can. 2. ut contra hæreticam pravitatem hanc stabiliat veritatem.

40 Supponimus 2. peccatum originale esse verè peccatum, verèque nobis voluntarium; & contrarium alii erroneum, alii temerarium, alii-

que improbabile asserunt asserere; Nos verò, & hæreticum formaliter esse, saltim quoad primam partem, assentimur, constatque ex Trid. relato Can. 5. ibi: *Si quis per Jesu-Christi Dñi. nostri gratiam, quæ in Baptismate confertur, reatum originalis peccati remitti negat, aut etiam asserit non tolli totum id* (intende) *quod veram, & propriam peccati rationem habet.... anathema sit.* Quod autem sit & voluntarium patet: est enim dignum pœna æterna damni, ùt fides docet: si ergo dignum pœna, voluntarium erit.

41 Ast quomodò, inquiris, voluntarium est, si non est propria voluntate commissum, nec contractum? Resp. esse voluntarium non physicè, sed moraliter procedens, atque descendens in nos per alienam voluntatem, in qua veluti in capite erant nostræ retroactæ, & ita convolutæ, & confœderatæ, ut voluntas capitis reputaretur & nostra moraliter. Cùm enim Deus magis contineat in sua potestate hominum voluntates, quàm isti in sua suas, út sæpè repetit D. Aug. potuit transferre, & quasi convocare in prima primi hominis conditione omnes omnium hominum voluntates in voluntatem sui capitis Adami ad hoc, ut, si iste averteretur à Deo per comestionem fructus ex ligno vetito, censerentur & ejus filii similiter aversi voluntariè voluntate capitis, in quo erant moraliter convocati, & quasi compromissi. Et quidem, si auctoritate Regis, vel Principis, voluntas pupilli, & minoris cencetur voluntas Tutoris, & Curatoris, & votum emissum à capite Reipublicæ reputatur emissum ab omnibus Civibus, ita ut omnes obliget, quasi illud personaliter emitterent, vel quasi una sit omnium voluntas in capite, & in membris: ¿ quarè Deus non æquali, sed & ampliori gaudebit potestate?

42 Ut autem Adamus esset caput nostrum morale, non satis fuit, quòd primus omnium in generatione, & omnium esset parens utcumquè, aliàs etiam peccata cujuslibet Patris in eius filios transferrentur, quod dixit nullus, & multò minus, si caput contemplemur Adamum, quantùm ad bona supernaturalia admittenda, vel amittenda ex sua legis observatione, vel transgressione: sicut enim ex hoc, quòd esset primus, nullam habuit potestatem faciendi copiam suæ gratiæ in posteros, sic nec habuit transmittendi in illos culpam suam, nisi Deus ultra primam generationem illius, caput etiam morale ipsum constitueret, & cum ipso, & omnibus in ipso fœdus, sive pactum feriret ut, si Adam obediens mandato suo esset, gratiam originalem in omnes posteros transfunderet, sin autem illam ab omnibus abstraheret, ejusque maculam omnibus transmitteret: & in hunc sensum adducunt sacri sacræ paginæ Speculatores illud Osee 6. *Ipsi autem sicut Adam transgressi sunt pactum.*

43 Supponimus 3. ùt de fide certum contra Luteranos, & Calvinum lib. 3. instit. cap. 1. Peccatum originale non esse concupiscentiam, sive fomitem peccati (consisten-

sistentem in concupiscendo bona sensibilia sine subjectione rationi, imò cum positiva ipsius reluctantia) hanc enim concupiscentiam, atque inordinationem (saltim inclinantem) sensit, & fassus est regnare in membris suis Apostolus, etiam dum à peccato erat originali mundatus: Audi ipsum ad Rom. 7. *Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ.* Et idem contingit in renatis per Baptisma, in queis peccatum omninò aufertur; inclinatio verò in malum semper est superstes. Undè Trident. sess. 5. Can. 5. declarat, prædictum fomitem non esse peccatum nominandum, *sed* (verba sunt ejus) *quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat.*

44 Supponimus 4. Contra Pighium Catherinum, & Salmeron disp. 46. in cap. 5. ad Rom. Peccatum originale non consistere in peccato actuali Adami extrinsecè omnes homines denominante peccatores ita, ut unum sit in omnibus, & unicuique non sit proprium, & intrinsecum. Sic cæteri, præter nominatos, Theologi: quòd & colligitur ex Trid. rel. Can. 3. dicente de peccato Adæ, quod *propagatione, non imitatione transfussum omnibus inest unicuique proprium.* Ubi nedùm innuit esse intrinsecum per ly *inest*, verum & multiplicari in omnibus denotatur per ly *unicuique proprium.* Et ideò sententia Catherini in Expurgatorio, verbo *Ambrosius Catherinus*, ùt periculosa in fide jussa est aboleri. Undè eadem certitudine tenendum est cum communi Theologorum plausu, idem specie peccatum habituale transfussum fuisse nobis, ut nobis insit habitualiter. Difficultas verò est ejus essentiam indigitare.

45 Supponimus 5. justitiam originalem in Adamo non fuisse aliquem habitum substantialiter distinctum à gratia habituali, quæ nunc nobis communicatur, sed eamdem esse specificè, & solùm modaliter distinctam, quatenùs, scilicèt, ratione cujusdam excelentis, & efficacis modi superadditi plenè subjiciebat animam cum omnibus suis viribus, & virtutibus imperio rationis, & hoc medio, Auctori suo, tum in naturali, tum in ordine supernaturali illam dirigenti. Undè ratione hujus modi superadditi gratia originalis radicabat nedum virtutes infusas, & dona, quæ nunc nostra, verùm & alias perfectiones, appetitum sensitivum sine ulla rebellione spiritui subjicientes, corpusque, quod impresentiarum nonnihil aggravat animam, immortale reddentes, atque infirmitatum, aliarumque, quas nunc patitur, expers ærumnarum.

46 Hæc autem gratia originalis sic modificata, quamvis aliàs excellens, & mirifica, non tamen ea fuit, ut Adamum in gratia confirmaret, ùt de gratia B. V. Mariæ communicata in primo instanti suæ conditionis, & Apostolis à die Pentecostes diffussa contigisse piè credimus, sed ita ipsum muniens, & decorans, ut tamen relinqueret ejus libertatem expeditam, ut bonum, vel malum sequeretur, & exequeretur, út fides docet, & experientia visum est. Quæ omnia expressè

tra-

tradit D. Thom. Opusc. 2. cap. 186. & 187. His præmissis, sit

NOSTRA CONCLUSIO.

47 Dicendum est, peccatum originale consistere adæquatè, & essentialiter in privatione voluntaria justitiæ originalis, sumptæ quoad effectus ejus primarios, út sanctificare, amicum Dei facere, huicque illum amicabiliter subjicere; non verò quoad effectus secundarios, ortos ex illo modo superaddito plenè subjiciente spiritui corpus, & appetitum sensitivum. Et ut ab hac secunda parte ex nunc jam expediamur, illa in primis sic prob. Supposito, quòd in privatione debet peccatum originale consistere, illa privatio debet illud constituere, quæ non remanet, postquam tale peccatum est per novam gratiam expiatum; sed privatio gratiæ quoad effectus secundarios adhuc remanet post gratiam de novo acceptam: videmus enim, quòd post baptismalem gratiam adhuc superstat fomes peccati, rebellis est appetitus sensitivus, & corpus corruptioni, & mortalitati subjacet: ergo in privatione talium effectuum non consistit peccatum originale.

48 Explicatur 1. Si peccatum originale consisteret essentialiter in privatione gratiæ originalis quoad effectus secundarios, stante peccato originali, staret etiam privatio talium effectuum: illo autem deficiente, deficeret etiam privatio illorum; sed hoc est falsum: nam peccato originali per Baptisma ablato, adhuc remanet privatio talium effectuum; nempè plenæ, atque perfectæ dominationis animæ supra partem rebellem sensitivam, & immortalitatis corporis: ergo in hac privatione non potest consistere peccatum. ¶ Ampliùs explicatur: Privatio, & forma mutuò se respondent; atqui forma, gratia scilicèt originalis, accidentaliter dicit prædictos effectus secundarios (est enim talis gratia ejusdem speciei, ùt suprà num. 45. diximus, cum nostra, quæ sine illis datur (ergo privatio gratiæ originalis, (si in ea consistit peccatum originale) accidentaliter debet esse privatio talium effectuum: ergo non potest per hanc essentialiter constitui.

49 Quòd autem peccatum originale consistat in privatione gratiæ originalis quoad effectus primarios, prob. 1. per exclusionem aliorum sensuum circa ejus constitutionem essentialem. Et in primis non potest consistere in reatu ad pœnam, ùt vult Scotus in 4. dist. 14. §. *Dico ergo*, quem sequuntur gravissimi Scotistæ, licèt alii sic, alii verò sic hunc explicant reatum. Deindè nequit consistere in peccato actuali Adæ, ùt non retractato, neque condonato; moraliter verò, & intrinsecè perseverante in suis posteris, út communiter sentiunt Recentiores Societatis, in cujus sensu explicant plures, & vindicant Salmeron n. 44. præcitatum. Nec etiam consistit in habitu, seu termino physico positivo relicto in nobis ex peccato actuali Adæ, ùt sentiunt aliqui Thomistæ. Nec iterùm consistit

fistit in carentia conformitatis ad legem, út vult Curiel cum aliis; sed præter has nulla est ratio, per quam rationabiliùs judicemus, peccatum originale fore constituendum, quàm privatio justitiæ originalis quoad effectus hujus primarios: ergo in hac consistere debet.

50 Prob. ergo major quoad primam partem, scilicèt, peccatum originale non consistere in reatu ad pœnam: nam, vel hic reatus sumitur pro deputatione extrinseca Dei ad pœnam, vel pro merito, seu condignitate peccati ad ipsam; sed nullo ex his modo sumptus reatus constituit peccatum originale. Hæc min. quoad utramque partem prob. 1. ex Decreto Pii V. incipiente: *Ex omnibus* edito 1. Oct. an. 1567. in quo damnatur propositio 56. Michaelis Baji, quæ hæc erat: *In peccato duo sunt, actus, & reatus: transeunte autem actu, nihil manet nisi reatus, sive obligatio ad pœnam.* Hoc autem videtur asserere contraria sententia, quia, transacto peccato actuali Adæ, succedere debet peccatum habituale originale; Hoc autem juxta ipsam nihil est aliud, quàm reatus ad pœnam: ergo transacto actu, nihil remanet aliud, quàm reatus, quod est cum damnata propositione coincidere. Undè est, quòd plures Thomistæ, Jesuitæ, & quod plus est, Scotistæ in damnata Baji propositione hanc comprehendi sententiam asseverant: qua de causa illam sequi renuunt.

51 Prob. 2. minor quoad primam partem: Nam peccatum originale de genere mali esse debemus consiteri; sed deputatio extrinseca Dei ad pœnam quid bonum est, quippè quod non distinguitur ab actu justitiæ Dei punitivæ: ergo in hac consistere repugnat. ¶ Confirmatur 1. quia adhuc supposito peccato originali, posset Deus pro suo libito illud non in pœnam æternam ordinare: quis hoc neget? ergo signum est, illud in tali ordinatione non consistere. ¶ Confirmatur 2. Deus ordinat peccatorem ad pœnam propter culpam: ergo supponit culpam constitutam ante pœnam: ergo nequit ordinatio culpam constituere, sed illam præsupponere.

52 Ex his jam suadetur secunda pars minoris primi syllogismi, scilicèt, quòd nec consistere debet originale peccatum in merito, seu condignitate ad pœnam: nam dignitas pœnæ est passio, seu proprietas peccati, sicut dignitas ad gloriam proprietas boni operis: ergo sicut dignitas ad gloriam supponit bonum opus adæquatè constitutum, ita reatus, seu dignitas intrinseca ad pœnam debet culpam supponere constitutam: ergo non poterit illam constituere.

53 Prob. 2. conclusio per exclusionem secundæ sententiæ propugnantis, peccatum originale consistere in ipso peccato actuali Adæ non retractato, sed moraliter intrinsecè juxta Illust. Godoy, physicè verò intrinsecè juxta alios perseverante. Prob. inquam 1. ex D. Thom. in 2. dist. 42. in expositione textus, ubi ait: *Dicendum, quòd macula est medium inter actum peccati & reatum,*

qua-

quasi effectus actus, & fundamentum reatus. Quibus in verbis loquitur D. Thom. de macula ex peccato actuali personali derelicta, atque hanc esse effectum actus peccati : ergo non constituitur, licèt causetur, per talem actum ; sed eadem instat ratio pro macula relicta ex peccato originali : ergo idem dicendum erit ac de illa.

54 Prob. 2. eadem pars ex Trident. sess. 5. can. 3. ubi de peccato originali ait, quòd *ineſt unicuique proprium.* Si autem actus ipse Adæ peccaminosus esset intrinsecè in nobis omnibus, non uniuscujusque proprius, sed omnibus, ùt communis designaretur unus actus. ¶ Prob. 3. eadem pars : quia peccatum originale debet esse subjectivè in peccatore, & illum intrinsecè denominare peccantem ; sed peccatum actuale Adæ solùm hunc recognovit subjectum, & ipsum denominavit intrinsecè peccatorem (nisi dicamus, in multiplici recipi subjecto peccatore, quod implicat) ergo nequit nos intrinsecè denominare peccatores. ¶ Confirmatur exemplo denominationis justi, quæ, quia significat statum, & modum fixè in illum permanendi, non potest ex aliqua antecedenti operatione, quæ jam transiit, devenire ; sed non minùs constituit statum infelicem peccatum originale, quàm justificatio felicem : ergo idem ac de illo, de hoc dicendum erit.

55 Prob. 3. conclusio per exclusionem tertiæ sententiæ asserentis, peccatum originale constitui per aliquem terminum *positivum*, & habitualem, relictum ex peccato actuali Adami, & in nobis physicè receptum: Non est assignabilis causa talis termini : hic ergo non datur. Ant. prob. Causa termini positivi deberet esse aliquid positivum in Adamo peccante, ùt capite morali omnium peccatorum ; sed hoc dici nequit : nam Adamus constitutus, & institutus est in caput omnium morale per ordinationem extrinsecam divinam, & purè moralem translationem nostrarum voluntatum ; quod quidem nihil physicum intrinsecum positivum est positivè potens influere in prædictum terminum : ergo. Si autem dici velit, quòd ipsa extrinseca Dei deputatio est causa termini positivi, in quo consistit peccatum originale, hoc erit (quod & reri horret) Deum constituere Auctorem peccati originalis. Aliud est, si hoc privatio sit, cujus causa physicè efficiens est Adamus, ùt infrà nùm. 79. dicemus : quia, cùm prout sic sit quid privativum, petit non tam principium effectivum, quàm defectivum : & ad hoc producendum, cùm nihil sit, sufficit substantia Adami, ùt facta ex nihilo, & aliàs connotans deputationem capitis moralis : quia prout sic non tam efficienter, quàm deficienter concurrit.

56 Confirmatur : Peccatum Adæ non produxit per se, & immediatè talem positivum terminum ; sed aliàs nec medio semine à se deciſſo, & per seminalem propagationem in posteros transfuſſo, tamquam instrumento virtutem secum afferente ad producendum talem terminum. Hæc

min.

min. probatur, & major probabitur: si in semine Adami, sic in posteros transfusso, contineretur talis virtus, hæc esset decissa ab ipso Adamo, ùt causa principali; sed hanc ille non habuit. Prob. hæc min. & simul major argumenti, paritate desumpta ex Angelis, de quibus diximus tr. 12. disp. 2. dub. 3. præcipuè n. 32. (& consequenter de omni creatura) quòd nullum effectum (saltim positivum) possunt causare per virtutem propriam intra terminos, & subsantiam alterius rei spiritualis: ergo multò minus Adam, nec ejus peccatum actuale potuit talem positivum terminum causare in subsantia nostræ animæ.

57 Prob. 4. conclusio per exclusionem sententiæ quartæ tenentis, peccatum originale in privatione consistere conformitatis ad legem, distincta quidem à privatione justitiæ originalis. Hæc privatio chimerica videtur: ergo non est admittenda. Prob. ant. duplex solummodò conformitas cum lege erat in Adamo in statu justitiæ originalis: ergo, commisso peccato originali, duplex solummodò privatio resultaret: ergo eamdem duplicem, & non aliam privationem debemus admittere in nobis tale peccatum contrahentibus. Ant. prob. In statu justitiæ originalis solùm erat conformitas cum lege in illo actu, quo Adam se primò in Deum convertit, moraliter perseverans, & conformitas habitualis cum eadem lege, media gratia originali, vel assignetur alia à Curiele nobis contrario: ergo tenet ant. Consequentia prima videtur certa, & secunda innegabilis; nam easdem, quas passus est Adam personaliter privationes, patimur nos originaliter: ergo, si ille solúm duplicem illam passus est privationem, solúm & nos totidem patimur, & non plures privationes. Nunc sic; sed neutra earum est, quam intendit hæc sententia: ergo aliam chimæricam adinvenit. Prob. min. subsumptam; in primis non est privatio conformitatis actualis: nam sicut hæc tantúm erat moraliter perseverans, sic etiam privatio ipsi succedens debet esse moralis; cùm tamen sententia nobis contraria propugnet privationem physicam habitualem, sicut culpa originalis verè, & physicè inest nobis, sed aliàs nec est privatio conformitatis habitualis: nam hæc conformitas erat ipsa gratia originalis: ergo privatio respondens erit carentia gratiæ originalis; sed nullimodè admittit hæc sententia, quòd in privatione gratiæ originalis consistat peccatum originale: ergo in nulla ex assignatis privationibus consistit; cùmque alia assignabilis non sit: ergo chimærica est, quam intendit hæc sententia.

58 Confirmatur: aptior est privatio gratiæ originalis, quàm privatio dictæ conformitatis ad constituendum peccatum originale: ergo in illa, non ista consistat opus est. Ant. prob. aptior forma ad constituendum felicem statum gratiæ originalis est originalis justitia: ergo aptior privatio ad statum constituendum infelicem peccati originalis erit privatio originalis justitiæ. Conseq. patet, tum quia *contrariorum eadem est ratio*; à contra-

trario : tum quia peccatum destruit originale , quod adstruit originalis gratia ; sed hæc primariò , & proximè constituit Adamum amicum Dei, & mediatè , seu radicaliter , hoc est , mediis virtutibus dicit conformitatem cum lege : ergo per illius, & non per hujus privationem aptiùs constituitur originale peccatum.

59 Prob. 5. & summatim conclusio à sufficienti partium enumeratione : Peccatum originale non consistit in reatu pœnæ , ùt constat ex n. 50. nec consistit in peccato actuali Adami , ùt physicè , vel moraliter in nobis posteris intrinsecè perseverante , út constat ex n. 53. nec in aliquo termino positivo , & habituali in nobis ex peccato Adami relicto , ùt constat ex n. 55. nec demùm in privatione conformitatis cum lege , ùt constat ex n. 57. sed præter has nulla est assignabilis ratio (vel illa indigitetur) per quam rationabiliús judicemus, peccatum originale esse constituendum , quàm privatio justitiæ originalis : ergo in hac debet consistere. Nunc sic ; sed non in hac secundúm effectus secundarios gratiæ originalis , út constat ex n. 47. ergo in illa quoad effectum primarium , ipsi & gratiæ omnium habituali communem.

60 Prob. 6 conclusio ex Trid. sess. 5. Can. 2. ubi peccatum originale dicitur *mors animæ* ; sed mors animæ est privatio vitæ animæ , & vita animæ est gratia quoad effectum primarium : ergo in hujus privatione debet consistere. ¶ Confirmat 1. id ipsum D. Anselm. lib. de Concep. Virgi. cap. 26. ibi : *Hoc quod peccatum originale dico , aliud intelligere nequeo in ipsis infantibus , nisi ipsam justitiæ debitæ nuditatem* ; sed nuditas justitiæ originalis in idem venit cum privatione illius : ergo. ¶ Confirmat 2. D. Aug. qui teste, D. Th. q. 4. de Malo art. 1. argum. 11. ait : *Peccatum originale est carentia originalis justitiæ.* ¶ Confirmat 3. ipse D. Thom. 1. 2. q. 82. art. 3. ubi ait : *sic ergo privatio originalis justitiæ, per quam voluntas subdebatur Deo , est formale in peccato originali.* Et q. 3. de *Malo* art. 7. in corp. *In peccato originali est aliquid formale , scilicèt, carentia justitiæ originalis.* Quid expresius ? ergo &c.

61 Prob. 7. Juxta commune Theologorum placitum , etiam eorum , qui nobis objiciuntur , id ipsum asserendum est de constitutione peccati originalis habitualis , ac de constitutione peccati habitualis personalis , sed peccatum habituale personale constituitur , juxta D. Th. per carentiam gratiæ habitualis personalis : ergo peccatum originale per carentiam originalis gratiæ. Minor prob. ex ipso in 4. dist. 18. q. 1. art. 2. quæstiunc. in argum. *sed contra* , ubi loquens de peccato nostro personali , hæc habet (inter alia ad rem non contemnenda) *Macula* hoc est peccatum habituale) *sine gratia non aufertur : ergo macula non ponit aliquid positivum in anima.* Et in corp. sic ait : *Ipsa macula , quantùm in se est , non ponit de essentia sua nisi privationem gratiæ.* Idem docet alibi sæpè : ergo vera est minor.

62 Prob. 8. ratione à priori : Pri-

Privatio juſtitiæ originalis in parvulis infantibus habet rationem culpæ; ſed non perſonalis, ùt ex ſe patet: ergo originalis. Prob. maj. duobus ſolùm opus eſt, ut aliquid habeat rationem culpæ; eſſe, ſcilicèt, ſaltim moraliter voluntarium, & rationi rectæ contrarium; ſed hæc duo verificantur in carentia juſtitiæ originalis inſontium parvulorum. Hæc min. prob. nam in primis peccatum originale nullus Catholicus negat eſſe moraliter voluntarium: ergo etiam privatio, quæ ipſum juxta omnes comitatur; ſed aliàs rationi refragatur, ¿ quid enim rationi diſſonantius, quàm eſſe animam voluntariè à Deo averſam, & amicitiæ ejus eſſe exortem? ergo tenet minor. ¶ Nec valet dicere, quòd etiam privationes conformitatis cum lege, (& effectus cujuslibet ſecundarii) ſunt voluntariæ, & diſſonæ rationi; & tamen in illis non conſiſtere aſſeruimus n. 47. & 57. Non, inquàm, valet: quia id genus privationes vel ſunt ad iſtam ſubſecutæ, vel ineptæ, ut per ipſas peccatum originale conſtituatur, ùt ibidem demonſtravimus: ergo.

ARGUMENTORUM ENODATIO.

63 OBſ. 1. D. Auguſtinum lib. de nuptiis, & concup. cap. 26. Et lib. contra Julian. cap. 8. & ſerm. 14. de verbis Apoſt. ubi ait: Se nihil aliud invenire in peccato originali, niſi reatum: ergo in hoc conſiſtit peccatum originale. Reſp. S. Doct. uſum fuiſſe in his verbis communi ſtylo loquendi; cùm, enim, tranſacto peccato, nihil ad ſenſum videamus profectus, niſi pœnam, quæ ſupereſt patienda, paſsim dicimus: Heu! ¿ Quid utilitatis ex peccato retuli? Herclè nihil, niſi ſubeundas pœnas. Et hoc oritur ex difficili cognitione puræ privationis, quæ, quia nihil habet entitatis, vix, vel difficilè cognoſci poteſt, adeò ut D. ipſe Aug. lib. 3. de peccat. mort. & remiſſ. c. 4. ingenué fateatur atris nebulis obvolutam eſſe mentem ejus circa intelligentiam peccatorum.

64 Obſ. 2. D. Thom. 1. 2. q. 82. art. 1. ad 1. ubi loquens de peccato originali, concludit dicens, quòd *non eſt privatio pura, ſed habitus corruptus.* Et ibidem ad 2. comparat peccatum originale cum actuali in hoc, quòd hoc eſt inordinatio actus; illud inordinatio naturæ; ſed inordinatio illius affert, juxta noſtram ſententiam, malitiam poſitivam: ergo etiam inordinatio iſtius. ¶ Urget D. Thom. q. 28. de verit. art. 6. in corp. ubi expreſsè ait de peccato habituali perſonali, quo cum contulimus ſupra originale, quòd *aliquid ponit* (poſitivum) *& non ſolùm abſentiam gratiæ.* ¶ Idem 1. 2. q. 113. art. 1. docet, quòd omnis juſtificatio impii eſt motus, prout diſtinguitur à ſimplici mutatione; ſed motus prout ſic verſatur inter terminos poſitivos: ergo, dum quis à peccato tranſit originali ad gratiam, à termino poſitivo, & non præciſsè à privatione, tranſit ad ſtatum gratiæ.

Hæc quidem urgerent D. Thomæ

mæ teſtimonia, niſi ejus mentem aliundè nobis ſuffragari expreſsè jam conſtaret, & niſi in ipſo loco nobis objecto ex q. 28. de verit. peccatum conferret habituale cum umbra corporis opaci, quæ nedúm nihil lucis eſt, verúm & nihil poſitivum; ſed verò, ſicut umbra ita eſt nihil poſitivum, ut tamen connotet illud, ſcilicèt, interpoſitum corpus opacum, ſic etiam carentia gratiæ originalis ita eſt privatio, ut ſimul afferat connotativè (non verò in recto) actum præteritum interpoſitum peccati originalis præcedentis, & hoc, & non aliud intendit D. Thom. Audiatur ipſe ibidem: *Sicut ergo ablatio umbræ importat non ſolùm remotionem tenebræ; ſed remotionem corporis impedientis, ita remiſsio culpæ non ſolùm importat ablationem abſentiæ gratiæ, ſed ablationem impedimenti gratiæ, quod erat* (intende) *ex actu peccati præcedente*: Per quod patet ad urgentiam. Ad primum argumenti teſtimonium dic ſimiliter, peccatum eſſe habitum corruptum, non ſecundúm quod dicit in ſe formaliter in recto, ſed ſecundúm quod dicit in obliquo, & de connotato: quia ex privatione gratiæ natura ſenſitiva, quæ quid eſt poſitivum, habitualiter caret fræno, ne fideliter, & faciliter ſuccumbat rationi, quæ habitualis effrænatio modum imitatur habitus, ſeu vitii poſitivè talis, & hoc innuit ly *habitus corruptus*.

65 Ad 2. ejuſdem loci teſtimonium reſp. D. Thomam non conferre peccatum originale cum actuali quantùm ad hujus eſſe poſitivum, ſed quantùm ad eſſe inordinatum. Ad ultimum ex 1. 2. reſp. D. Thomam ibi non vocaſſe juſtificationem abſolutè motum, ſed habere *rationem* (hoc eſt, modum) *motus*, ob aliqualem (non omnimodam) ſimilitudinem, in hoc ſtantem, quòd, ſicut in motu rigoroſo dantur quatuor termini, ſcilicèt, forma, quæ generatur, & forma, quæ corrumpitur, & inſuper carentia, quæ erat formæ generandæ, & carentia, quæ eſt formæ amiſſæ; ita in juſtificatione quatuor itidem interveniunt termini, nempè eſſe gratiæ, quæ infunditur, & eſſe peccati, quod aufertur, & iterùm non eſſe gratiæ, quæ erat ante ejus infuſionem, & non eſſe peccati, quod eſt, dum gratia infunditur.

66 Obſ. 3. cum Scoto: Tranſacto actu meritorio, nihil remanet, præter deputationem ad gloriam: ergo, tranſacto peccato, nihil eſt reliquum præter reatum ad pœnam: ergo in hoc conſiſtit originale peccatum. Reſp. neg. ant. nam, tranſacto merito, reſultat major gratia intrinſeca, & jus intrinſecum purè morale ad majorem gloriam, ad quod ſequitur deputatio extrinſeca ad illam.

67 Obſ. 4. cum Recentioribus Societatis: Præciſsè, intellecto peccato actuali non retractato, & moraliter perſeverante, intelligitur peccator habitualis: quia, illo ſic intellecto, jam peccator intelligitur inimicus Dei, & dignus pœna æterna: ergo in peccato actuali non retractato, & non in privatione conſiſtit tam peccatum habituale perſonale,

nale, quàm originale. Resp. neg. ant. nam juxta Trid. relatum n. 54. peccatum originale semel contractum, inest unicuique proprium, & intrinsecè, ita ut physicè, & non purè moraliter denominet eos peccatores: ergo non satis est perseverantia moralis actus non retractati, nec condonati.

68 Obs. 5. Macula peccati venialis consistit in hominem pecasse, non retractasse, nec Deum condonasse, & perseverantia illius morali: ergo etiam macula peccati læthalis. Nego ant. nam juxta dicenda à nobis disp. seq. dub. 1. macula venialis unicè consistit formaliter in recto in carentia fervoris charitatis.

69 Obs. 6. Intentio consecrandi physicè præterita, & moraliter permanens, sufficiens est ad conficiendum Sacramentum: ergo pariter actus peccaminosus moraliter perseverans, ad constituendum peccatum habituale. ¶ Confirmatur: Ut quis dicatur in humanis ab alio verè offensus, sufficit offensa physicè præterita non retractata, nec satisfacta, nec condonata: ergo idem cum proportione sufficiet, ut quis dicatur habitualiter maculatus. Ad primum nega paritatem: quia, transacta physica intentione consecrandi, nihil physicum remanet, in quo physicè persistat ipsa; at, transacto peccato actuali Adæ, permanet peccator physicè talis per peccatum reale, & physicum, út jam diximus ex Conc. Trid. Ad secundum similiter dicimus, quòd offensa in offenso nihil reale ponit; sed id est solùm, quod prudens hominum ponit æstimatio; at in contrahentibus peccatum originale, etiam sublata hominum aprehensione actuali, vel etiam posibili, semper inest realis, & physica denominatio peccatorum.

70 Obs. 7. Peccatum originale nostrum est ejusdem rationis cum peccato actuali Adæ; sed hoc peccatum fuit quid positivum: ergo etiam nostrum originale. Confirmatur: Ideò peccatum actuale Adæ fuit quid positivum, quia fuit peccatum commissionis: fuit enim comestio illicita, fuit etiam conversio positiva ad creaturam (& non solúm aversio à Creatore;) sed peccatum habituale habet habitualiter, quod habet actualiter actuale: ergo, si hoc fuit positivum, erit & illud.

71 Resp. ad argum. dist. maj. Est ejusdem rationis moraliter, conc; physicè, neg. maj. & concessa min. nego conseq. Ad convenientiam moralem inter duo, non opus est, quòd utrumque extremum positivum sit. Undè sicut, actus causans omissionem, diximus suprà dub. 1. n. 3. quòd est idem moraliter, non physicè cum omissione per ipsam causata, sic etiam peccatum actuale originale originans, est idem moraliter cum peccato habituali originali originato, non verò physicè: quia inter id, quod est, & id, quod nihil est, nulla physica conventio, seu univocatio dari potest. ¶ Ad confirmationem concessa maj. nego min. & conseq. Nam, licèt illa regula: *quod facit actus actu, facit habitus*

bitus habitualiter, regat in habitibus positivis; fallit verò in habitibus privativis: nam ex hoc, quòd sunt privatio, excludunt à se omnem rationem positivam, & solùm conveniunt cum actu in hoc, quòd est privare, seu excludere formam; discriminantur verò in modo: nam actus positivè, habitus verò privativè excludit illam.

72 Obs. 8. Privatio gratiæ originalis est pœna: ergo non est culpa. Ant. est D. Thom. pluribus in locis, sed præcipuè in 2. dist. 33. q. 2. art. 1. ad 2. ubi expressè ait, quòd *privatio gratiæ non habet rationem culpæ, sed pœnæ.* Idem exprimit q. 28. de verit. art. 6. in corp. ergo &c. Dist. ant. privatio gratiæ originalis adæquatè sumptæ est pœna, nego; inadæquatè accepta, conc. ant. Cujus probationem ex D. Th. ipse ipsam explicat, subjungens immediatè: *Nisi in quantùm ex voluntate est*, quasi dicat, quòd, cùm de ratione pœnæ sit esse involuntariam, & de ratione culpæ voluntariam esse, privatio gratiæ non est culpa, *nisi in quantùm ex voluntate est.* Cùmque privatio gratiæ originalis non possit non esse voluntaria, indè est, quòd nec possit non esse culpa. Est ergo & culpa, & pœna sine implicatione, si secundùm diversos circunspiciatur respectus. Et ne sine respectu ad doctrinam D. Thomæ loqui videamur, lege illum q. 1. de Malo art. 4. ad 1. ubi sic ait: *Idem secundùm diversa potest esse culpa, & pœna, non tamen secundùm idem.*

Pro cujus ampliori explicatione nota, quòd, sicut gratia duo confert bona, quorum unum dici potest bonum Deo, quia trahit creaturam amicabiliter ad Deum, eamque ei tradit, ut possideat; aliud bonum creaturæ, quatenus huic trahitur, & traditur Deus, qui est maximum ejus bonum, sic in carentia gratiæ, qualis est peccatum originale, duo sunt nobis mala contemplanda: alterum, quòd est abjicere à creatura Creatorem, qui erat bonum creaturæ, & sub hac ratione privatio habet rationem pœnæ, quia est involuntaria: nullus enim orbari vult bono proprio ipsius, sicut nullus vult pœna aliqua mulctari: alterum, quòd est tollere à Creatore creaturam, quam tenere erat aliquomodò bonum Deo: & sub hac ratione privatio gratiæ habet rationem culpæ: est enim hæc sublatio voluntaria. Ex quibus sequitur, quòd privatio gratiæ secundùm utriusque boni abjectionem habet respectivè rationem culpæ, & pœnæ; sed culpæ priùs & primariò: quia ad culpam venit pœna, & non econtra. Undè in omnibus locis (inquit N. Paulus hìc n. 150.) in quibus D. Thom. attribuit privationi gratiæ rationem pœnæ, attribuit etiam rationem culpæ, ùt constat ex variis testimoniis, quæ latè, & fideliter referunt NN. Salm. in præsenti n. 129. Sed replicabis, et

73 Obs. 9. In actu bono nequeunt conjungi, adhuc secundùm diversa munera, ratio meriti, & ratio præmij: ergo nec in privatione gratiæ ratio culpæ, & ratio pœnæ. Resp. neg. conseq. & paritatem:

quia

quia actus meritorius hoc habet, quod non habet privatio peccaminosa, esse, scilicèt, totum, & secundùm omnem rationem voluntarium, ac proindè totum & secundùm omnem illam debet esse à voluntate illum eliciente, & cùm præmium sit à præmiante, ideò expectat retributionem præmii ab agente extrinseco. At verò carentia pecaminosa non tota est à voluntate: habet enim in se ipsa rationem pœnæ, quæ petit esse involuntaria, & ideò non expectat, ut aliundè veniat pœna: quia per ipsam culpam secundùm rationem involuntariæ, quæ ipsam comitatur, punit Deus illam, quod in bono non contingit: quia, cùm totum sit voluntarium, non reperitur in ipso duplex ratio, una quarum correspondeat creaturæ benefacienti, & altera Creatori ipsam præmianti.

74 Obs. 10. Peccatum originale expiatur per Baptismum; sed per illud non aufertur privatio justitiæ originalis: ergo in hac non consistit illud. Minor prob. per justitiam originalem erat pars sensitiva plenè subjecta rationi; sed experientia nobis constat, quòd Baptismate recepto, adhuc illa pars perstat rebellis, & effrenata: ergo signum est, non auferri in illo privationem gratiæ originalis. Concessa maj. primi syllogismi, dist. min. per illud non aufertur privatio justitiæ originalis quantùm ad hujusce effectus secundarios, conc; quantùm ad primarium, in quo consistit essentialiter peccatum originale, nego min. & conseq. sub dist. simili. Solutio patet ex dictis nn. 45. & 47. quos legesis.

75 Obs. 11. ab inconvenientibus: sequitur enim 1. quòd peccata specie diversa non sint danda, cùm privatio justitiæ, in qua consistit, eadem sit in specie, sicut una est in specie forma, cujus est privatio. ¶ Sequitur 2. quòd, qui committit peccatum gravius, præhabens minorem gratiam, minùs peccatum committat, quàm qui præhabens majorem gratiam committit minus peccatum: quia iste privatur majori gratia: quo quid absurdius? Ergo ruit conclusio. Resp. ad utrumque, quòd, licèt gratia sit una in se ipsa, fundat verò per modum radicis eminentis conformitatem ad diversas leges, ùt ad legem non occidendi, non furandi. Fundat etiam diversas actuum rectitudines ad diversas virtutes pertinentium: Undè per furtum expellitur gratia, secundùm quòd fundat rectitudinem justitiæ: per mendacium, secundùm quòd fundat veritatis rectitudinem, & sic de aliis. Ehinc est, quòd à gratia sic accepta sumitur major, vel minor, eadem, vel diversa specie privatio illius. Sumitur etiam ab ipsa ùt connotante diversas causas, hoc est, diversos actus causantes privationem, ùt inquit D. Thom. 1. 2. q. 86. art. 1. ad 6. quod parificat in umbra, *quæ est* (inquit) *privatio luminis ex objecto alicujus corporis, & secundùm diversitatem corporum diversificantur umbræ.*

COROLLARIA QUEDAM.

76 EX dictis sequitur 1. peccatum nostrum originale

le originatum, & originale originans Adami esse ejusdem speciei, quia utrumque ab eodem numero causantur actu, seu peccato actuali illius. Sed

77 QUERES: ¿ quasdam deformitates habuit peccatum primum Adæ? Resp. Primam fuisse superbiæ. Ita NN. Salm. hìc disp. 16. dub. 6. cum pluribus PP. & Theologis contra Scotum in 2. dist. 21. q. 2. asserentem, primam speciem peccati illius fuisse inordinatum amorem erga uxorem. Et prob. tum ex illo Eccli. 10. ibi: *Initium omnis peccati est superbia*: tum ex Tob. 4. ibi: *In ipsa* (id est superbia) *initium sumpsit omnis perditio.* Quæ verba de peccato Adami ad nos traducto exponunt D. Aug. 14. de Civit. Dei cap. 13. D. Thom. 2. 2. q. 163. art. 1. & alii PP. Tum ex modo, quo ipsos Diabolus ad peccandum provocavit, dicens: *Eritis sicut Dii* (Gen. 3.) Tum ex eo quòd Deus Parentes nostros ironicè laudavit, dicens: *Ecce Adam, quasi unus ex nobis factus est.* Ex quo patet, propriam excellentiam, quæ objectum est superbiæ, eos ad labendum subegisse.

78 Fuerunt etiam in peccato Adæ deformitates inobedientiæ, & gulæ, ùt patet ex Gen. 3. ibi: *Quia audisti vocem uxoris tuæ, & comedisti de ligno, ex quo præceperam tibi, ne comederes.* In quibus verbis utraque exprimitur & gulæ, & inobedientiæ deformitas. Quæ inobedientia nedùm fuit transcendentalis, in omnique peccato inventa, sed & propria, & specialis: quo in sensu illam explicat D. Thom. 2. 2. q. 163. art. 1. ad 1. Audi D. Greg. Homil. 10. in Evang. *A regione enim nostra, superbiendo, inobediendo, cibum veritum gustando, discessimus*: Et quidem, si inobedientia non esset specialis, sufficeret dixisse: *Superbiendo, & veritum gustando.* Alias deformitates vel non habuisse prædictum Adæ peccatum, vel si quas habuit, sphæram venialium non transiliisse, piè, & congruenter credimus.

79 Sequitur 2. Adam per suum peccatum fuisse causam efficientem peccati nostri originalis. Et est ratio: quia peccatum nostrum aliquam debet recognoscere causam efficientem; sed hæc Deus non est, ùt supponi debet, nec parvuli insontes, quippèqui incapaces utendi propria voluntate ad influendum in illud: ergo fuit utique Parens noster primus. ¶ Sed quæres, ¿an physicè, an purè moraliter influxerit? Resp. non hoc, sed primo concurrisse modo, hoc est physicè. Ita plures Theologi, quos referunt, & sequuntur NN. Salm. hìc disp. 14. dub. 3. cum Gonet disp. 7. art. 3. Et ratio est: quia omnis effectus physicus petit pro sui produtione physica phisicam & causam: sed peccatum originale, ùt sæpè ex Trid. diximus, verè, & physicè *inest nobis*: ergo physicè fuit à sua causa, scilicèt peccato Adæ effectum. Sed

80 Dices: ¿Quomodò peccatum Adæ, quod fuit actus transiens, & non impræsentiarum existens, potuit tunc, & potest nunc esse causa physica efficiens peccatum nostrum à suo originatum? Videtur ergo, non

ipsum

ipsum fuisse, imò & nullam physicam causam in ipsius esse influxum præstitisse. Respondeat D. Thom. 1. 2. q. 83. art. 1. in corp. ubi sic ait: *Peccatum ergo originale.... fuit quidem in ipso Adam, sicut in prima causa principali.... in semine autem corporali... sicut in causa instrumentali, eò quòd per virtutem activam seminis traducitur peccatum originale in prolem simul cum natura humana.* Ex quibus constat verbis, quòd, licèt Adæ peccatum non existat in se formaliter, existit tamen virtualiter in virtute à se decisa & de semine in semen per cunctos ejus posteros generaliter transfusa. Vide D. Thom. q. 4. de *Malo* art. 1. ad 9.

DISPUTATIO III.

DE PECCATO VENIALI.

DE veniali peccato agit D. Thom. 1. 2. q. 89. per sex articulos: & licèt N. Paulus disputationem non dicet specialem ejus cognitioni, & discussioni, sed de eo partim disput. 2. hujus tract. dub. 5. partim per modum Appendicis ad calcem disputationis tertiæ, partim etiam tract. 14. de Justificatione impii per modum secundi additamenti ad disp. 1. perdoctè (sed aliàs dispersim) agat; nobis tamen ea omnia, quæ sejuncta sunt, in unam, quæ tertia est ordine, disputationem visum est congruentiùs colligere, ne vagari tenentur Lectores, ut unum, quod est peccatum veniale, in tot tamque distis locis inveniant disseminatum, & disruptum. Sit ergo

DUBIUM I.

IN QUO CONSISTAT MACULA PECcati venialis?

1 QUæsitum hoc excitat N. Paulus tract. 14. ad calcem disp. 1. dub. 2. Appendice. Ante decisionem supponendum est, quòd, sicut ex peccato actuali gravi resultat peccatum habituale, quòd maculam vocamus, non modò forinsecùs tegentem pulchritudinem gratiæ, verùm eam omninò delentem, atque destruentem, sic ex peccato actuali veniali resultat etiam in anima quædam macula, non tollens quidem gratiam, sed eam extrinsece fœdans, & ùt sic dicamus, deflorans puritatem animæ, quam à gratia habet, quatenùs fervidum conatum in exercendis virtutibus, ne ebuliat, impedit, atque retardat, ratione cujus peccator manet sordidus, squalidus, turpis, & fœdatus, non quidem fœditate simpliciter, sed secundùm quid tali, ùt innuit D. Thom. 1. 2. q. 89. art. 1. In quo ergo consistat hæc macula venialis, quærimus in præsenti? Circa quam difficultatem Jesuita sentit, peccatum út præteritum, non retractatum à peccatore, nec condonatum à Deo, esse essentialiter prædictam maculam. Scotista in reatu ad pœnam illud consistere defendit. Thomista verò in privatione fervoris, atque nitoris gratiæ stare, strenuè propugnat, & talis est sententia, et

CONCLUSIO NOSTRA:

2 DIcendum est, maculam peccati venialis in carentia fervoris consistere charitatis. Sic D. Thom. pluribus in locis, sed præcipuè 1. 2. relata, & in 4. dist. 16. q. 2. art. 2. quæstiunc. 1. ad 1. ibi: *Macula potest esse dupliciter: uno modo per privationem pulchritudinis; & sic in veniali non manet aliqua macula, quia non tollit gratiam, quæ est animæ decor. Alio modo per hoc, quòd pulchritudo, quæ est gratiæ, impeditur, ne exteriùs appareat: sicut per pulverem pulchritudo faciei fœdatur: & talis macula est in veniali, qua impeditur decor gratiæ, ne in actibus exteriùs ostendatur.* Et ad 2. addit: *Dicitur autem fervor charitatis per similitudinem, secundùm quòd ad exteriora quodammodò ebulliendo refunditur. Ex illa enim parte, qua veniale committitur, charitatis fervor non apparet.*

3 Prob. 2. ratione, aliorum sensa rejiciendo: In primis non consistit macula venialis in peccato præterito præcisè, aliàs etiam post remissionem esset superstes: quia & tunc verificatur fuisse peccatum; sed aliàs nec in illo simul cum non esse retractatum, nec condonatum. Hæc minor. prob. Tum quia non retractatio, nec condonatio respiciunt út sui objectum peccatum veniale, quod non retractatur, nec condonatur (sicut retractatio, & condonatio præsupponunt illud;) sed nec actus, nec carentia actus possunt suum objectum constituere, sed illud præsupponere: ergo in peccato præterito cum dictis duabus negationibus, nequit macula consistere venialis. Tum, quia illa non condonatio est peccati, non sui ipsius: ergo aliud est ipsa, aliud est peccatum: ergo hoc non est illa: ergo illa non constituit hoc. Tum exemplo maculæ peccati originalis, de qua suprà disp. ant. dub. 4. n. 67. diximus, per hujusmodi duas negationes non posse constitui: ergo &c.

4 Deindè, quòd nec etiam consistat macula venialis in deputatione ad pœnam, prob. Tum quia, maculam hujusmodi, nulli est dubium, esse malam; pœna verò, & multò magis deputatio ad illam, bona quidem est: ergo nequit in hac bonitate illa consistere malitia. Tum ex rationibus suprà disp. ant. dub. ult. n. 50. contra similem peccati originalis constitutionem jam expensis: ergo. Nec consistit hæc macula in aliquo alio positivo, ùt puta, habitu vitioso, vel dispositione prava: nam utrumque remanet, adhuc remissa, & sublata culpa venialis: ergo in illo hæc non consistit. Nec iterùm in privatione charitatis, saltim quoad partem; aliàs multiplicatis venialibus, tandem charitas expiraret. Nec demùm in privatione aliarum virtutum: istæ enim, cùm sint passiones gratiæ, hac non deficiente, debilitari poterunt, non deficere. Nunc sic; sed præter has rationes, nulla est (vel assignetur illa) in qua congruentiùs possit dici consistere maculam venialem, quàm in privatione nitoris, & fervoris gratiæ: ergo in hac illa consistit.

DUO-

DUOBUS SATISFIT ARGUMENTIS.

5 OBſ. 1. D. Thomam 3. p. q. 77. art. 2. ad 3. ibi : *Animæ inducitur macula , uno modo per privationem decoris gratiæ per peccatum mortale : alio modo per inclinationem affectus inordinatam ad aliquid temporale , & hoc ſit per peccatum veniale.* Ecce veniale peccatum habituale per aliquid poſitivum conſtitutum , nempè *inclinationem affectus inordinatam* : quæ inclinatio utiquè poſitiva eſt : ergo. Reſp. aliud eſſe vitium , ſeu habitum vitioſum, aliud eſſe peccatum habituale: vitium enim, etiam tranſacto peccato, eſt ſuperſtes , ùt videtur in magno peccatore, qui recenter converſus , adhuc ſentit ſe vehementer in malum inclinatum. Et de hac , vel ſimili inclinatione loquitur D. Thom. in allegato teſtimonio ; non de alia, in qua conſiſtat macula peccati venialis.

6 Obſ. 2. Ex noſtra ſequi ſententia maculam peccati venialis recipi in gratia , & charitate , cujus fervore privat , cùm privatio recipienda ſit ubi , qua privat , forma: ſed ſequela indigna eſt, quæ concedatur , aliàs venuſtiſsima gratia denominaretur maculata : ergo non debet admitti, ex qua id ſequitur, concluſio noſtra. Pro hoc ſolvendo argumento , vide quid in ſimili reſpondemus caſu ſuprà tract. 13. de juſtific. diſp. 3. dub. 3. num. 26. Pro aliis ſolvendis remittimus Lectorem ad diſp. præc. dub. ultimo, in quo agitur de macula peccati originalis , cum qua nonnihil pariatur macula venialis.

DUBIUM II.

QUA SIT OPUS FORMA AD REMISſionem venialium.

CONCLUSIO.

7 AD remiſsionem venialium non ſufficit Attritio ſupernaturalis ex terminis , ſeu ex ſuis meritis : nam exiſtens in læthali ſomno poteſt quidem atteri ſupernaturaliter , & tamen tunc non remitti poſſunt : quia deeſt gratia, ſine qua nullum vel veniale remitti poteſt peccatum. Nec ſufficit retractatio virtualis per aliarum virtutum exercitium : hoc enim medium longè inferius eſt attritione , quæ retractatio eſt formalis , per quam tamen veniale non remittitur.

8 Eſt ergo forma expellens formaliter venialia , vel contritio perfecta , vel amor charitatis, vel attritio ſupernaturalis *elicita à juſto* ex imperio charitatis , & ad venialium directa expiationem ; vel demùm attritio ſupernaturalis cum Sacramento pœnitentiæ , quo in caſu duplici concurrit modo ad illam ; primo effectivè , tamquam pars Sacramenti cauſantis gratiam in illo gradu fervidam , ut expellat veniale in illo , in quo erat privatio fervoris illius. Et itidem *formaliter* (in quo ſenſu procedit quæſtio præſens) quatenùs vel perſeverat formaliter uſque ad inſtans incluſivè juſtificationis , vel virtualiter in ſuo effectu,

scilicèt gratia causata à Sacramento, ut optimè explicant NN. Salm. tr. 14. de justific. impii disp. 2. dub. 8. n. 333. postquam alium, & alios pertentant modos resolvendi. Quantùm ad primam partem contritionis perfectæ, nulli dubium est, sufficere pro venialium remissione, cum & pro mortalium satis sit. Quantùm ad secundam charitatis, constat ex D. Thom. q. 7. de *Malo* art. 11. in corp. & ad 9. ibi : *Remittitur ergo in Purgatorio peccatum veniale, quantùm ad culpam virtute gratiæ... prout exit in actum charitatis detestantis veniale peccatum.* Et art. seq. loquens de remissione illius in hac vita, sic ait: *per fervorem charitatis* (quid clarius?) *peccata venialia remittuntur.* Quantùm ad attritionem conjunctam Sacramento, etiam patet : ¿ si enim hæc satis est sic sumpta pro mortalium expiatione, quare non & pro venialium? Maximè cùm huc veniat appositè illud sæpè repetitum : *homo ex attrito fit contritus.*

9 Quoad Attritionem justi ex imperio charitatis elicita, probatur: quia prout sic est virtualiter contritio, vel actus charitatis : fertur enim, qui atteritur in Deum finem supernaturalem, & super omnia dilectum ex motivo charitatis ; aliundè dirigitur ad detestationem peccati venialis : ergo, si actus valet contritionis, & charitatis ad illius remissionem, valebit etiam Attritio in virtute operans illarum : quia quodcumque in alterius virtute substituens operatur, id ipsum virtute alterius efficit, quod principalis causa per se ipsam efficeret. ¶ Nec est par ratio pro actibus aliarum virtutum ex imperio operantium charitatis : quia ex una parte non sunt dolor formalis, sicut est attritio ; ex alia nec virtualis : quia hoc est proprium actus formalis charitatis : ergo, cùm nullum remitti possit peccatum sine pœnitentia seu dolore formali, vel virtuali, ùt tradit D. Thom. 3. p. q. 87. art. 2. sequitur &c.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

10 OBS. 1. D. Thomam in 4. dist. 21. art. 3. quæstiunc. 1. in fine corp. ibi : *Culpa venialis in eo, qui cum gratia decedit, post hanc vitam dimittitur per ignem Purgatorii* : ergo aliud, præter assignata, medium est venialium remissivum, scilicèt pœna, cùm hæc applicata tollat illa. Resp. ex ipso D. Thom. ibidem subjungente sequentia : *quia pœna illa aliqualiter voluntaria, virtute gratiæ habet vim expiandi culpam omnem.* En gratiæ virtutem expiantem à culpa. Dicitur verò pœnam virtute gratiæ dimittere : quia pœna simul cum gratia purgant adæquatè, gratia quidem à culpa, pœna à reatu ipsius culpæ.

11 Obs. 2. Si ad remissionem venialis non sat esset inflictio pœnæ condignæ, homo, in gehennam missus, propter venialia in æternum plecteretur : quia, stante veniali non dimisso, semper ad eum sequeretur, ùt passio, reatus ad pœnam; sed hoc videtur incredibile : ergo. Resp. dist. sequelam: plecteretur per accidens in æternum, conc; per se, nego sequelam. Solutio tibi patebit,

si

si dub. 3. disputationis consulas sequentis, ubi hæc difficultas propriam habet sedem.

12 Obs. 3. Trid. sess. 14. c. 5. docens, à venialibus multifariam mundificari peccatorem (& non solùm per charitatem, vel contritionem) ergo. Resp. Tridentinum tantùm intendere, quòd plura sunt sacramentalia media ad venialia remittenda, quatenùs per illa confert Deus auxilia, ut justus exerat vires charitatis, quæ peccata expellant venialia.

13 Obs. 4. Omne contrarium per suum exulat à subjecto contrarium; sed veniale mendacium opponitur directè veracitati: ergo per actum hujus exulabit à subjecto. Probat nimis, & ideò nihil argumentum, scilicèt, peccatum grave luxuriæ per actum gravem continentiæ à peccatore exulare, quod concedet nullus. Resp. magis requiri ad constructionem, quàm ad destructionem, maximè quandò destructio est naturalis subjectivè, & terminativè supernaturalis, cadensque sub potestate destruentis; constructio verò est tum subjectivè, tum terminativè supernaturalis & supra potestatem destruentis ùt, in præsenti. Itaque actus veritatis posset quidem physicè naturaliter destruere mendacium naturaliter sumptum, si non esset conjunctum cum offensa Dei, quæ terminativè est supernaturalis, quæque maximè fervori charitatis contraponitur.

14 Hìc nota, quòd, cùm dicimus actus charitatis, contritionis, & attritionis esse formas venialium expulsivas, non sic intelligas, ut formæ sint directè, formaliter immediatè venialium expulsivæ, sed mediatè, hoc est, producendo vel per modum dispositionis proximæ, vel per modum partis Sacramenti Pœnitentiæ, gratiam, quæ formaliter immediatè, in quantùm fervida, expellat privationem fervoris. Id ipsum dicimus de ipsa secundum se, quantùm ad expulsionem peccati læthalis habitualis, quod per actum charitatis, vel contritionis non expellitur directè, sed per ipsam gratiam. Consonat hæc doctrina cum à nobis tradita tr. 13. disp. 3. de justific. dub. 4. ubi diximus, quòd sola gratia est forma directè, & formaliter expellens privationem sui. Si verò ùt fervida sumatur, expellet etiam privationem fervoris sui ipsius.

15 Obs. 5. Martyrium purgat ab omni vel veniali labe juxta D. Thom. 3. p. q. 87. art. 1. ad 2. quòd si non mundaret, liceret nobis pro Martyribus orationes in Deum fundere, ut ab illa mundarentur, contra dictum D. August. *Injuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre.* Idem intelligit communis Ecclesiæ sensus de Baptismo ritè, & fructuosè susceptо: ergo aliqua, vel aliquæ præter prædictas formas emundant à venialibus. Resp. Martyrium, & Baptismum solummodò merendo, vel producendo auxilia, quibus charitas ferveat, & fervoris privationem expellat, expellere venialia, minimè verò per modum formæ directè remissivæ eorum. Quòd si quandò pro illo tunc fervor non excite-

citetur charitatis, in primo instanti separationis animæ prorrumpet hæc in actum fervidum incompatibilem cum eis, tum quantùm ad culpam, tum quantùm ad omnimodam pœnam illis debitam.

DUBIUM III.

QUÆ SIT PRIMARIA, ET FORMALIS differentia peccati venialis à mortali?

16 MOrtale peccatum indè tale dicitur, quòd, cùm gratia vita sit animæ, hancque per peccatum amittamus mortale, mortem ipsius causat, quia ipsius vitam de medio tollit. Veniale verò indè nuncupatur tale, quòd, cùm sit levis, & non mortiferus animæ morbus, facilè sanatur media venia à Deo faciliùs, quàm pro mortalibus obtenta, attentis ejus misericordia, & nostra miseria.

17 Quàm plura assignantur inter læthale, & leve peccata ab Auctoribus discrimina. Primum est, quid mortale est mors animæ; veniale est ejus infirmitas levis. Secundum est, quòd mortale opponitur gratiæ, & charitati, illasque destruit; veniale verò solúm fervori ipsarum, sine tamen illarum destructione. Tertium est, mortale deordinare voluntatem, avertendo illam ab ultimo fine, vel à mediis per se conducentibus ad illum; veniale verò à mediis, quæ per se non conducunt, nec necessariò perducunt ad illum possidendum. Quartum, quòd peccatum mortale est *contra legem*, & veniale *præter legem*. Quin obstet, dari legem contra veniale, v. g. mendacium: nam per ly *præter legem* non intendimus non esse, út sonat, contra legem, sed quòd vel lex non sit simpliciter talis: quia ejus observantia non est simpliciter necessaria ad ultimum finem assequendum, vel quòd, licèt sit simpliciter lex, v. g. non delectandi se morosè in turpitudine; peccatum verò veniale non opponitur simpliciter illi ex defectu plenæ cognitionis, vel ex remissa in cogitando resistentia. Hoc intelligimus in præsenti per esse *præter legem*.

18 Præter hæc aliud addit subt. Dr. in 2. dist. 21. litt. B. (quod non admittimus, nec ejus Discipuli ad litteram sonantem, sed ad sensum, in quo nobiscum consentiat, illum explicant) scilicèt, quòd mortale est contra præceptum, & veniale contra consilium. Contra consilium vellet fortè dicere, vel quia non est contra præceptum simpliciter tale, vel quia non opponitur simpliciter illi, út jam diximus. Tot inter discrimina; quod, investigamus, sit principale, per quod mortale, & veniale distinguantur?

SIT NOSTRA CONCLUSIO.

19 PRimaria, & formalis differentia peccati venialis à mortali stat in eo, quòd mortale simpliciter, veniale verò secundúm quid est contra legem. Ita plures Thomistæ, quos inter Gonet, Medina, Albarez, & NN. Salm. in præs. disp. 19. n. 13. Prob. illa

est

est primaria differentia inter duo, quæ immediatior est generi, in quo ambo conveniunt ; ratio autem, in qua conveniunt genericè, vel quasi genericè veniale peccatum, & mortale, est in esse contra Legem Dei, sed huic generi, quod immediatiùs adjungitur, sunt differentiæ essendi sic, vel sic contra legem, hoc est, simpliciter, vel secundùm quid (vel assignetur aliud) ergo per has discriminantur differentias.

20 Dices 1. Discriminari peccata hæc potiùs per hoc, quòd peccatum læthale gratiam destruit, secus verò leve. Sed contra : nam, quòd peccatum læthale destruat, & leve non destruat gratiam, oritur ex hoc, quòd primum est contra legem simpliciter, secus verò secundum : ergo potiùs, & priùs est sic opponi legi, quàm gratiæ : ergo in prima primariò consistere debet oppositione, non in secunda. Sed replicabis, et

21 Dices 2. Peccatum læthale per suam primariam rationem opponitur gratiæ, & charitati : ergo per hanc oppositionem primariò debet à veniali secerni. Resp. aliud esse primariam rationem opponi gratiæ, aliud hanc oppositionem esse primariam : sicut aliud est ratio primaria caloris, aliud, quòd hæc primariò frigori opponatur. Undè, sicut in calore ratio primaria opponitur frigori, hæc autem oppositio non est de conceptu primario ipsius, sic ratio primaria culpæ læthalis est privare actu, vel habitu gratia. Oppositio autem cum illa non est prima : quia ortum habet ab alia præcedente, scilicèt, à contraventione legis : ergo hæc est prior, & consequenter primaria ratio distinguendi leve peccatum à læthali.

22 Dices 3. Prima, & essentialis differentia debet sumi ab eo, quod primò, & per se respicit actus humanus; sed quod primò, & per se respicit actus læthalis, est objectum : ergo ab hoc quod respicit, & non à lege, cui contradicit, sumi debet differentia ejus à veniali. Resp. in idem venire, quòd differat per respectum ad objectum, quàm quòd per oppositionem ad legem : nam objectum non utcumque est ratio specificandi, & distinguendi actum moralem, sed prout est sub lege, & accedit ad eam, vel ab ea sic, vel sic recedit.

QUÆRES I:

23 Qualis sit differentia radicalis inter peccata leve, & læthale? Ante resolutionem nota, peccatum aliud esse ex genere leve, ùt verbum otiosum, aliud leve ex parvitate materiæ, út levis detractio, aliud ex imperfecta deliberatione, út cogitatio turpis à semisopito habita. Ex quibus dicimus, quòd hæc duo ultima habent radicem distinguendi se à læthali in ipsa parvitate materiæ, quam respiciunt, vel in imperfecta animadversione malitiæ : quia ex hoc, quòd sit materia parva, vel cognitio semiplena, oritur quòd opponantur legi tantùm secundùm quid.

24 Circa verò differentiam inter peccata levia ex genere, & læthalia, audi D. Thomam in 2. dist.

42.

42. q. 1. art. 4. cujus verba huic respondent absolutissimè quæsito. ibi: *Quandò aliquis peccat in his, sine quibus rectè servatis, non remanet subjectio hominis ad Deum, & fœdus humanæ societatis, tunc est peccatum mortale ex genere::: Sicut patet, quòd non potest homo debitè Deo esse subjectus, si Deo non credit, sive ei obediat, & hujusmodi. Similiter etiam societas humanæ vitæ servari non posset, nisi unicuique servaretur, quod suum est: & ideò furtum, & aliæ species justitiæ sunt peccata mortalia ex genere::: Ea verò, sine quibus societas humana servari possit, non faciunt peccatum esse mortale ex genere, quamvis etiam actus deformis sit: sicut superfluus ludus, & aliquid ejusmodi, & alia dicentur venialia ex genere.* ¿Quid ad rem opportunius? Sileant ergo aliæ præter hanc rationes pro discriminando radicitùs peccato veniali ex genere suo à læthali.

QUÆRES II:

25 An malitia venialis, & læthalis essentialiter, & specificè distinguantur? Et an divisio peccati in grave, & leve sit generis in species? Ad primum resp. affirmativè cum Cajet. Gonet, NN. Salm. & aliis: colligiturque ex D. Thom. qui 1. 2. q. 88. docet, veniale non posse fieri mortale, nisi per aliquid, quod mutet speciem. Idem repetit 2. 2. q. 110. art. 4. ad 5. & art. 6. ubi ait, quòd, quandò peccatum mortale ex genere fit veniale ex defectu plenæ libertatis, solvitur species, hoc est, fit alterius speciei: sentit ergo, venialem & læthalem culpam intra eamdem non posse contineri speciem, licèt aliàs materia circa quam sit eadem specie materialiter accepta.

26 Prob. 2. ratione: quia peccatum mortale privat Deum ratione ultimi finis, & hominem, ne illum consequatur, facitque dignum pœna æterna; peccatum verò veniale nullum horum habet effectum, sed ab eis longè, & specificè diversos, ùt ex dictis constat: ergo specificè distinguuntur. ¶ Prob. 3. quia peccatum mortale habet differentiam specificè diversam à veniali, scilicèt, esse simpliciter contra legem, quæ specie distinguitur ab esse secundùm quid tantùm contra illam: ergo.

27 Ehinc patet ad secundum quæsitum resolutio, quæ negativa est, & solùm esse asserit divisionem analogi in analogata. Sic colligitur ex D. Thom. in 2. dist. 42. q. 1. ad 3. ubi confert divisionem peccati in veniale, & mortale, cum divisione entis in substantiam, & accidens; constat autem, hanc esse analogi in analogata, & non generis in species: ergo talis est etiam divisio peccati in veniale, & læthale. Ratio etiam id suadet: quia conceptus superior peccati, qui consistit in esse contra legem, descendit inæqualiter ad sua inferiora, nempè mortale, & veniale: alterum namque contravenit illi simpliciter, alterum secundùm quid; sed hoc est proprium analogorum, ùt ajunt NN. Complut. abrev. in Log. disp. 11. q. 1. ergo. Sed contra

28 Dices: peccatum veniale in Scrip-

Scriptura, & passim apud PP. dicitur absolutè, & sine addito peccatum: ergo est tale simpliciter. Concesso antec. nego conseq. Ut veniale absolutè dicatur peccatum, sufficit, quòd malitia sit ei vera, & intrinseca: ut autem simpliciter dicatur, requiritur ultrà, quòd hæc vera malitia contraeat simpliciter legem, vel sit talis comparativè ad læthalem. Sicut quantitas absolutè dicimus quòd est ens, & tamen solúm est ens secundúm quid: quia ad hoc sat est, si ratio entis verè, & intrinsecè in ea reperiatur. Ut autem sit, & dicatur simpliciter ens, requiritur, quòd sit tale etiam comparativè ad substantiam.

DUO ARGUMENTA CONTRA QUÆSITUM hoc secundum.

29 OBs. 1. D. Thomam 1. 2. q. 72. art. 5. ad 1. ibi: *Unde nihil prohibet in eadem specie inveniri aliquod peccatum mortale, & veniale, sicut primus motus in genere adulterii est peccatum veniale.* Et q. 18. art. 11. inquit: *Tollere alienum in magna, vel parva quantitate non diversificat speciem peccati.* ¿ Quid clarius contra nos? ergo. Resp. D. Thom. in his loqui testimoniis de convenientia in specie materialiter sumpta, non formaliter accepta. Vel loqui de convenientia in specie reductivè, quatenùs veniale propter sui incompletionem reducitur ad speciem læthalis. Vel dic pro secundo testimonio, de parva loqui, & magna quantitate intra materiam gravem, dummodò non sit excessus notabiliter aggravans: quia de hoc instat specialis difficultas, quæ non est propria præsentis instituti.

30 Obs. 2. Arist. in prædicam. dicentem, magnum, & parvum non differre specie: ergo nec distinguuntur in ratione objecti. Resp. ipsum loqui de magno, & parvo in linea physica, in qua magna, vel parva quantitas, magnus, vel pavus homo non differunt specie; at in esse moris magnum differunt, & parvum: quia hoc (v. g. furtum leve) non obviàm fit ultimo fini, quem tamen illud tollit affective à Deo.

DUBIUM IV.

AN PECCATUM VENIALE, QUOD HOMO primò perveniens ad usum rationis committit, possit esse veniale?

31 SUb aliis verbis solet hoc dubium excitari. *An, scilicèt, peccatum veniale hominis non justificati possit esse cum solo originali?* Studiò dicimus *non justificati*: si enim præcesserit Baptismum, vel actus charitatis perfectus, jam abest peccatum originale, cum quo veniale conjungatur. Sub his etiam inquiritur ¿ *An puer primò perveniens ad usum rationis, teneatur sub mortali in Deum se convertere?* Sed in idem recidit trinus conquærendi modus, si accuratè res introspiciatur.

32 Per instans primum rationis ne aliquod intelligas methaphysicum, & indivisibile momentum, in quo homo acquirit usum rationis, sed ali-

aliquod morale instans, durans aliquandiù abusque primis, & imperfectis crepusculis rationis adusque illius perfectam completionem, in qua homo, producto jam syndereſi, possit inter bonum discernere, & malum, & quodnam ex his amandum sit, quodnamve fugiendum. In hoc autem spatio plures interveniunt actus, quorum primus est cognitio, & judicium speculativum boni in communi, ad quod sequitur amor illius respondens cognitioni; qui actus nec potest esse malus: quia est primus, deservienſque, ut intellectus ponatur in actu, & ideò à primo motore est eliciendus specialiter, sicut de Angelis diximus tr. 12. disp. 3. dub. 4. nec ita bonus, ut ad actum pertingat charitatis perfectæ; aliàs omnis homo necessariò converteretur in Deum in primo instanti usus rationis, quod nemo ullus dicit.

33 Post hos actus, intellectus syndereſi ductus, & adjutus format judicium discretivum de eo, quòd *bonum est amandum*, & *malum est fugiendum*. Et quidem, si practicè sic dictat, & efficaciter movet voluntatem, effectivè hæc in Deum convertetur vel explicitè, si eum in se formaliter noverit, & amaverit, vel implicitè, si in bono honesto formaliter cognito, & amato Deum virtualiter amet, & cognoscat. De utraque nobis erit sermo conversione, modò utraque vera sit, & efficax. ¶ Scire quoto ætatis anno prima lux appareat rationis, non cadit sub regula fixa: nam alii (& hoc contingit frequentiùs, ùt confirmat experientia) septimo jam utuntur ratione: alii celeriùs, alii latiùs, juxta uniuscujusque acumen, conversationem cum peritis, vel educationem Magistrorum, & Parentum. In quibus circunstantiis magna est inter pueros disparitas, eaque, ut ex D. Greg. tradat D. Thom. in 4. dist. 27. q. 2. art. 2. ad 2. puerum quemdam ante septenium raptum fuisse ad inferos ex parentis manibus, propter quoddam peccatum blasphemiæ in tam tenera commissum ætate, cùm tamen alii etiam post septenium non noverint malitiam.

34 Circa præsentem difficultatem duplex extat opposita sententia: Prima affirmat, quam defendunt Scholæ Seraphica & Jesuitica, quæ, si procedant consequenter, negare tenentur puerum, cùm primùm ad usum pervenerit rationis, teneri se convertere in Deum per amorem illius efficacem sive implicitum, sive explicitum. Secunda negat, quam expressè tenet D. Thom. 1. 2. q. 89. art. 6. & cum eo omnes ejus Discipuli, qui unanimes consentiunt teneri quempiam, cùm primùm sit ratione illuminatus, ea uti, Deumque diligere modo dicto.

SENTENTIA D. THOM.

35 *Dicendum* (verba sunt D. Thom. dudùm relat.) *quòd impossibile est, quòd peccatum veniale sit in aliquo cum originali peccato absque mortali.* Ex quo manifestè sequitur, quèd puer, cùm primùm ratione usus fuerit, non possit veniaLiter

liter delinquere : sic enim conjungeretur veniale cum mortali. *Cujus ratio est* (prosequitur Sanctus) *quia antequam ad annos discretionis perveniat, defectus ætatis prohibens usum rationis, excusat eum à peccato mortali. Undè multò magis excusat eum à peccato veniali, si committat aliquid , quod sit ex genere suo tale. Cùm verò usum rationis habere incœperit , non omninò excusatur à culpa mortalis , & venialis peccati , sed primum , quod tunc homini cogitandum occurrit , est deliberare de se ipso : &, siquidem se ipsum ordinaverit in debitum finem per gratiam , consequetur remissionem originalis peccati ; si verò non ordinet se ad debitum finem , secundùm quòd in illa ætate est capax discretionis , peccabit mortaliter , non faciens quod in se est.* Quibus verbis nihil addere audemus , quod non obumbret ejus claritatem.

36 Nihilominus tamen volumus, si quem pungat scrupulus super illa verba : *multò magis excusat à veniali*, hunc ab illo pellere. Cogitabit enim quis inverso fore intelligendam ordine hanc propositionem : quia valet hæc : *excusatur quis à peccato veniali : ergo multò magis à mortali*; at verò hæc : *excusatur à mortali: ergo multò magis à veniali* , est omninò falsa, út videtur in hoc exemplo : Tepidus est quis in resistendo tentationi impuræ ; valetne dicere : *excusatur à mortali : ergo multò magis à veniali* ? Neutiquam : ergo prædicta locutio D. Thomæ vel falsa est, vel indiget explicatione. Intendit ergo D. Thomàs , quòd , si puer in illo primo crepusculo rationis non noverit malitiam peccati mortalis , quæ pergrandis est , multò minus noverit malitiam venialem , quæ tenuis est , & ideò multò magis excusabitur à veniali : út si dicamus de visu corporeo , quòd , si ingentem molem , vel montem non videat, multò minus in æquali distantia videbit formicæ parvitatem. Hoc ergo intendit D. Thom. non verò, quòd ex terminis , & cum æquali rationis discretione circa veniale , & mortale , hoc est , si æquè cognoscibile proponatur utrumque , si à mortali excusatur , multò magis à veniali.

37 Quòd autem homo , cùm primùm accedit ad rationis usum, teneatur in Deum se convertere, prob. ex illo Zach. 1. *Convertimini ad me , & ego convertar ad vos.* Quod præceptum , cùm sit affirmativum, non debet intelligi obligare , nisi tempore determinato ; atqui nullum aptius , quàm dum homo primò aperit oculos rationis , ut videat aliquomodò Deum , & discernat inter bonum , & malum. Hæc min. prob. quia præceptum hoc coincidit cum illo Matth. 22. *Hoc est maximum, & primum mandatum : Diliges Dominum Deum tuum* : & cum illo ejusdem 6. *Quærite ergo primùm Regnum Dei, & justitiam ejus* ; sed primum mandatum primum locum , primumque tempus præ omnibus præceptis petit sibi jure optimo dicandum : ergo in illo tenetur homo se convertere. Quod parificatur in Angelis , qui in primo suæ plenæ libertatis instanti sub mortali tenebantur Deum diligere perfectè , & efficaciter : quod quia multi facere neglexerunt, in æternum ruerunt.

Prob.

38 Prob. 2. ratione ipsius Sancti à posteriori, in argumento sed contra, quæ sic se habet: Si quis cum solo veniali, & originali moreretur, non esset locus in altera vita destinatus sic è vita decedentibus; (vel assignetur) hoc autem est ingens inconveniens: ergo non est admittenda, ex qua id sequitur, assertio. Sequela ostenditur: Loci pro ex hac vita migrantibus sunt Cœlum, Purgatorium, Sinus Abrahæ, Limbus, & Infernus; sed nullus ex his assignari potest congruens pro illis receptaculum. Hæc min. prob. Non Cœlum, in quod nihil coinquinatum intrat. Non Purgatorium, quod juxta Trid. sess. 6. can. 30. solùm pro animabus justis, quæ non plenè pro reatu pœnæ in hac vita solverunt, destinatum est. Non Sinus Abrahæ, quem solis Sanctis Patribus, adventum expectantibus Christi, constat fuisse designatum. Non Limbus pueris originali peccato infectis, sed aliàs à veniali labe mundis personali, accommodatus. Nec demùm Infernus solummodò damnatis, gratiaque per peccatum læthale personaliter commissum privatis præparatus: ergo nullus est locus cum solo veniali, & originali ex hac vita migrantibus respondens: ergo talis peccatorum conjunctio ùt chimærica rejicienda est.

ARGUMENTIS RESPONDETUR.

39 OBS. 1. D. Thomam in 2. dist. 42. q. 1. art. 5. ad 7. ibi: *Si ponatur per impossibile mori aliquem cum veniali, & solo originali, tunc satis puniretur sensibili pœna in inferno, & pœna illa esset æterna.* Idem tradit q. 5. de *Malo* art. 2. ad 8. ergo assignabilis est locus pro morientibus cum veniali solùm, & originali peccatis. Hoc argumentum probat, alienam esse à mente D. Thom. sententiam contra nostram D. Thomam objicientem: inquit enim D. Thom. *Si ponatur per impossibile*: ergo defactò id impossibile reputat. Si autem admittatur hypothesis, tunc quidem assignetur infernus: quia esset alia providentia, de qua non loquimur nunc, sed de præsenti, in qua nulla probatur ratione dari talem locum, quidquid sit, quòd dari non repugnet: Et quidem, si defactò non datur, manifestè infertur, nec dari nunc talem peccatorum conjunctionem.

40 Obs. 2. Præceptum conversionis in instanti morali usus rationis est voluntariè imaginatum, & impositum, vel ostendantur testimonia Scripturæ, vel Sanctorum Patrum illud dari expressè asseverantium; herclè non apparent: ergo non datur: ergo hac ex causa concluso non probatur. Resp. hoc præceptum satis demonstrari ex illo jam relato: *Diliges Dominum Deum tuum &c. Hoc est maximum, & primum mandatum*: quod, utì primum, primum etiam locum, & tempus debet sibi adjudicare. Constat etiam expressè ex D. Thom. qui in hac materia (mitto alias) si non primam, paulò minus à prima meretur inter SS. Patres fidem magnam.

41 Obs. 3. Tale conversionis præceptum in tam immatura, tene-

ra-

raque ætate videtur nimis durum, & gravoſum: ergo non eſt admittendum. Reſp. neg. ant. Non enim jubetur puero illud adimplere præceptum, niſi quo poteſt modo: &, út inquit D. Thom. n. 35. relatus: *ſecundùm quòd in illa ætate eſt capax.*

42 Obſ. 4. Plures viri doctiſſimi ſcientia magna, & conſcientia timorata decorati, hoc neſciunt præceptum, imò negant illud dari: quomodò ergo pueruli illud, ut impleant, ſcient? Si autem legem ignorant, nec illa obligat, nec illi, quam ignorant legem poſſunt obſervare, & conſequenter nec peccare, dicente Apoſtolo ad Rom. 7. *Peccatum non cognovi, niſi per legem: ergo.* Reſp. ad argumentum, ignorantiam plurium Doctorum hoc negantium præceptum, ſpeculativam ſolùm eſſe; practicè enim, ſine reflexione aliqua Academicorum more elicita, omnibus intimatur ad uſum rationis pervenientibus prædicta lex, quæ nihil eſt aliud, quàm ipſum lumen naturale, & practicum rationis, ſyndereſi jàm illuminatum, dictans, quòd bonum ſit amandum, & malum ſit fugiendum. De quo lumine dixit David Pſalm. 4. *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine.* Et hac lege D. Ambr. l. 5. de Parad. c. 14. *Non inſcribitur, ſed inaſcitur: nec aliqua lectione percipitur, ſed proſluo quodam naturæ fonte in ſingulis exprimitur.* Unde piè creditur plures nedum Sanctos primæ claſis, verùm, & alias inferioris ſortis animas fideliter hoc præceptum ad præſtitutum tempus impleſſe.

43 Obſ. 5. (& quidem ingens, & quaſi inſuperabile argumentum) ¿ Converſio illi prima debet eſſe ſupernaturalis, vel ſolúm naturalis? Si hæc, non ſufficit ad deſideratam juſtificationem, media qua peccatum expellatur originale. Si ſupernaturalis, hæc eſt impoſsibilis in pueris illis, qui apud atheiſtas naſcuntur, & Gentiles, quique notitia omninò, & invincibiliter carent Dei Auctoris ſupernaturalis; & tamen juxta concluſionem tenentur ſe ad Deum convertere, quòd ſi ſecus, peccant læthaliter; hæc autem cum recta ratione, nec cum ſuavi Dei providentia non cohærent: ergo non eſt admittenda, ex qua ſequuntur, noſtra aſſertio.

Reſp. ad hanc (graviſsimam inter omnes contra noſtram concluſionem difficultates invadentes) quòd, ſi puer in illa prima ætate reperiatur ſufficienter educatus, debet media notitia Dei Auctoris ſupernaturalis in ipſum ſe convertere efficaciter; quòd ſi non faciat, peccat graviter, quia operatur contra lumen rationis, quod adjutum inſtructione Magiſtrorum dictat, inſtatque, ne præceptum hoc, quod practicè repræſentatur ſibi grave, tranſgrediatur. Quòd ſi naſcens inter Ethnicos careat notitia ſupernaturali, non tamen carebit naturali lumine dictante, ut bonum faciat, & malum fugiat, & propoſitum efficax eliciat numquam delinquendi. Cui ſi obediat practicè, implicitè ſe convertit in Deum converſione naturali: & licèt hæc non ſit diſpoſitio proxima ad converſionem ſupernaturalem, Deus, qui etiam

perversis hominibus sua non denegat auxilia ad conversionem, *certissimè credendum est* (inquit D. Thom. q. 14. de Verit. art. 11. ad 1. loquendo de homine in sylvis enutrito, qui casus est identicus cum objecto nobis) *quòd ei :::: vel per internam inspirationem revelaret ea, quæ necessaria sunt ad credendum, vel aliquem Fidei Prædicatorem ad eum dirigeret, sicut misit Petrum ad Cornelium*, & per hæc media conversionem eliceret efficacem, & salubrem, ut gratiam reciperet, & peccatum originale à se expelleret.

44 Obs. 6. In instanti primo morali usus rationis (quod plura includit physica instantia) potest puer peccare solummodò venialiter : ergo conjunget veniale cum originali peccato. Ant. prob. homo adultus semisopitus, vel semiebrius potest adhuc circa materiam gravem leviter delinquere ex imperfecta, vel semiplena delicti cognitione. ¿ Quis ergo prohibeat, quòd & puer in primo, vel secundo ex illis physicis instantibus contentis in morali, semiplenè advertat ad malitiam, & sic intendens operetur, & delinquat? Herclè non intelligitur disparitas inter utrumque casum : ergo, si semisopitus peccat venialiter, quia imperfectè novit culpam, peccabit etiam puer semicognoscens, quia eadem operatur imperfectione cognoscendi ; vel, si læthalitèr delinquit, culpabilior erit puerulus, quàm adultus vir cum æquali operans defectu cognoscendi : quo quid absurdius?

Resp. disparitatem assignando inter utrumque casum, quæ in eo stat, quòd semisopitus jam priùs intraverat in statum moralem, hoc est, in classem moraliter operantium, media plena, atque perfecta cognitione peccati, habita aliàs dum somno, vel ebrietate non fuerat præpeditus : ex illa autem perfecta cognitione derelictum est quasi semen, ex quo pullulat imperfecta præsens cognitio ; sed licèt imperfecta, est tamen intra lineam moralem : quia ab agente est in linea morali constituto : Indè est, quòd ei in culpam saltim levem imputatur consensus in malum imperfectè cognitum. Puer autem interdiú media perfecta, & plena cognitione boni, & mali non intret in classem ordinis moralis, quidquid operatur, lineam physicam non excedit: quia non præsupponit notitiam plenam, & moralem mali, undè hæc imperfecta ortum habeat. Quandò autem acquirit perfectam objecti cognitionem, jam tunc tenetur statim, & quàm primùm conversionem elicere perfectam, quam si omittit, læthaliter delinquit : Undè non relinquitur locus, neque tempus, ut veniale peccatum læthali præponatur. Nec ex hoc sequitur, quòd cum æquali imperfecto modo cognoscendi culpabilior sit puerulus, quàm vir : negatur enim suppositum, scilicèt, sit æqualis modus : siquidem hic in adulto semisopito cadit supra virum moraliter, licèt imperfectè, operantem ; in puero verò cadit vel suprà hunc adhuc lineam physicam in operando non transcendentem, vel si lineam attin-

tingit iam moralem, est cum plena notitia, & objecti cognitione.

DUBIUM V.

UTRUM HOMO IN STATU JUSTITIÆ originalis potuerit venialiter peccare?

45 PUtaverit quis forsan, rationem dubitandi ex eo oriri, quòd status innocentiæ, & dignitas personæ in eo constitutæ peccatum, aliàs veniale, aggravaret usque ad grave. Hanc verò existimationem rejicit tum D. Thom. 1. 2. q. 89. art. 3. in C. dicens: *Hoc etiam non est intelligendum, quasi id, quod nobis est veniale, esset sibi mortale propter altitudinem sui status.* Tum, quia dignitas personæ, nisi aliàs interveniat aliqua specialis circunstantia, ùt votum, vel tertii grave præjudicium, aut scandalum, non extrahit peccatum à sua specie venialis. ¶ Circa præsens quæsitum duplex est sententia, altera, quam sequuntur Scotus, Gabr. Suarez, & Amicus asserens, esse communem Scholasticorum extra Scholam D. Thomæ, affirmat; negat verò hic cum suis cunctis Discipulis, asseverans etiam, hanc suam, & nostram sententiam commune fuisse Theologorum placitum.

CONCLUSIO.

46 DIcendum est, hominem in statu innocentiæ carere potentia intrinseca ad peccandum venialiter in sensu composito talis status. Prob. 1. ex D. Aug. à D. Thom. relato in argum. *sed contra.* ibi: *Neque oberat quidquam* (loquitur de statu felicissimo innocentiæ) *quòd voluntas bona adipisceretur; neque inerat, quòd carnem, animamve hominis feliciter viventis offenderet.* Nunc sic; sed, si peccare posset homo venialiter, nonnihil eum offenderet hæc miseria: ad illam enim sequeretur condignitas ad pœnam, & pœnalitas aliqua ad condignitatem contra rationem illius felicissimæ vitæ: ergo non potuit sic peccare. ¶ Prob. 2. quia, si semel homo peccare posset venialiter, posset etiam bis, & pluries, ita ut habitum generaret labendi in peccata venialia, quæ nequirent non debilitare potentissimam virtutem gratiæ originalis, saltim ab extrinseco, ut perfectè subjugaret sibi partem inferiorem, undè tot mala, quot casus incurreret sic peccans, contra faustam, & jucundissimam illius status sortem, quod alienum est ab illo, & à ratione: ergo &c. Hucusquè probatum est à posteriori.

47 Prob. 3. à priori: Status innocentiæ originalis erat summa ordinatio corporis ad animam, & istius in Deum finem supernaturalem; sed peccatum veniale hanc inverteret ordinationem: supponeret enim rebelionem partis inferioris superiorem debellantis, imò & subigentis, ne in Deum tenderet finem ultimum: ergo esset ruina illius felicissimi status; sed non posset status innocentiæ ruere sine peccato lethali: esset enim enorme, quod pateretur homo, nocumentum: er-

go peccaret læthaliter, & non ſolùm venialiter. Explicatur : In hoc diſtinguitur peccatum leve à læthali, quòd hoc eſt circa, & contra Deum finem ultimum ; illud verò circa, & contra media, quæ neceſſaria non ſunt per ſe ad finem aſſequendum ſupernaturalem, út ſuprà diximus n. 16. In ſtatu autem innocentiæ tota illa ſubjectio partis inferioris ad ſuperiorem illuc collimabat, ut Deum finem ultimum reſpiceret, tamquam objectum peculiare : ergo defectus venialis ſubjectionis non ſiſteret in mediorum illicita attingentia, ſed & interceptaret, út ſic dicamus, tendentiam circa finem ultimum, in quo ſtat peccatum læthale : ergo non eſſet præciſsè veniale.

OPPOSITA SENTENTIA.

48 OBſ. 1. Potuit Adamus (fecit etiam) peccare læthaliter ; ergo & venialiter: quia plus potens in una linea, poteſt etiam minùs. Diſt. ant. potuit in ſenſu compoſito gratiæ originalis, nego ; in ſenſu diviſo, hoc eſt, illam deſtruendo, conc. ant. & nego conſeq. Non negamus in ſtatu innocentiæ potentiam abſolutè venialiter peccandi, imò ſupponere debemus, quòd poſt lapſum gravem potuit Adamus in veniale incidere peccatum, quod ſignum eſt habuiſſe priùs potentiam. Quod negamus eſt, potuiſſe in ſenſu compoſito gratiæ originalis, hoc eſt, eam conſervando venialiter peccare. Peccatum enim læthale, licèt ſimul cum gratia originali compati non valeat, poteſt tamen illam expellere, quo in caſu ſuccedit alius ſtatus cum infelicitate læthali compatibilis, quod non ſic eſſet, ſi veniale ſolùm committeretur peccatum : cum enim hoc eſſet compatibile cum gratia, eſſet ſic peccans felix ſimul & infelix: felix ratione ſtatus excludentis omnem infelicitatem, & infelix ratione venialis peccati infelicitatem non modicam inducentis : omnimoda autem felicitas contradictoriè pugnat cum aliqua infelicitate, ùt ex ſe patet.

49 Obſ. 2. poſſet Deus prohibere noſtris primis Parentibus eſum pomi ſolúm ſub veniali : ergo tunc poſſent venialiter delinquere. Diſt. conſeq. poſſent venialiter delinquere, ſupponendo aliud mortiferum peccatum, conc ; aliter, nego conſeq. Abſolutè poſſent primi Parentes ſolùm venialiter peccare circa materiam abſtinentiæ : cùm verò, attenta illa providentia, hoc fieri non poſſet, niſi per fractionem præcepti operandi cum reſpectu, & ſubordinatione ad ultimum finem, quod grave quidem eſt : ideò priuſquàm veniale, jam læthale præſupponi commiſſum, opus eſſet.

50 Obſ. 3. In ſtatu innocentiæ homo erat liber in ſe abſtinendo à veniali, v. g. levi mendacio : cujus ſignum eſt, quòd in tali continentia mereretur : ergo potuit illud proferre, & conſequenter venialiter peccare. Reſp. ſtare optimè libertatem, & meritum in non mentiendo, quamvis non ſit poſsibile mentiri. Exemplum vide in Angelis,

lis, qui in primo instanti non potuerunt peccare, & tamen fuerunt liberi, & meruere. Idem & in Apostolis conspice, & Joanne Baptista in gratia confirmatis, qui liberi fuerunt, & meruerunt abstinendo se à læthalibus peccatis, quæ tamen committere non potuerunt: quia, licèt liberi non fuerint ad peccandum, vel non peccandum, hoc est, quoad specificationem, fuerunt tamen liberi quoad exercitium operandi illud bonum, vel illud omitendi, saltim in sensu divisо præcepti: sic ergo in præsenti. Pro cujus latiori indagatione vide à nobis dicta tr. 12. de Ang. disp. 3. dub. 4.

QUÆRES:

51 Utrum Angelus possit solùm venialiter peccare? Loquimur de Angelo extra, vel ante beatitudinis statum, & suppositа elevatione ad finem supernaturalem: nam, quòd ipse in puris naturalibus creatus non possit graviter peccare, nec leviter (quia est ab intrinseco impeccabilis directè contra legem naturæ) latè ostendimus tract. 12. disp. 3. dub. 2. Affirmant peccare posse venialiter Scotus, Suar. Vazq. & alii plures contra plures (imò communiter) Thomistas, quos referunt NN. Salm. hìc in Comment. ad D. Thom. 1. 2. q. 89. art. 4. Cum quibus sit

NOSTRA CONCLUSIO.

52 ANgelus extra beatitudinis statum peccare non potest venialiter, sed omne ejus peccatum debet esse mortale. Sic expressè D. Thom. relatus; cujus ratio est: quia nihil potest Angelus inordinatè appetere, nisi cum ordine expresso ad finem ultimum; cùmque omne peccatum contra finem ultimum grave esse debeat, in hoc enim distinguitur à levi, quòd hoc versatur circa media, & in eis sistit, ùt diximus suprà n. 18. ergo sequitur, quòd omne ejus peccatum grave esse debeat. Majoris reddit rationem D. Thom. in corp. quia Angelus non est discursivus, sicut nos, à principiis, seu finibus procedens ad conclusiones seorsim sumptas, diversisque cognitionibus, sed unico ictu, & intuitu attingit illas in illis, & prout sunt in illis, & propter illa, ita ut quæcumque attingit, ea attingit *sub ordine finis* (verba sunt ipsius) *propter hoc ex natura sua habent, quod non possit esse in eis* (id est in Angelis) *deordinatio circa ea, quæ sunt ad finem, nisi simul fit deordinatio circa ipsum finem, quod est per peccatum mortale.* ¿ Quid expressius? ergo tenet minor. Sed contra hæc

53 Obs. Angelus non est coactus, neque determinatus ad considerationem sui ultimi finis particularis, qualis est Deus: ergo potest operari præcisè circa media, sistendo in illis, in quo solùm esse potest veniale peccatum. Resp. fatendo, Angelum non esse determinatum quoad exercitium considerationis sui ultimi finis particularis. In suppositione verò quòd liberè exerceatur circa media, quæ sunt ad finem, manet

net determinatus ad attingentiam finis, & operandi *sub ordine illius*: quod si facere negligat, graviter contra finem ultimum peccat. Quod totum ex sua summa pendet actualitate, ratione cujus unico tangit intuitu & finem, & media circa illum in illo.

DISPUTATIO IV.

DE PŒNIS PECCATORUM.

COndignitas ad pœnas est passio, ùt sæpè diximus, peccati: &, sicut ad hoc sequitur illa jure ad illius discussionem, sequitur discussio istius, in qua (sicut & in quo ista radicatur) insuperabiles sese objiciunt difficultates attingendæ, quas, sicut peccatum læthale sine gratia vinci nequit, sic sine gratia speciali, quam à Deo humiliter, & enixè petimus, sed & eam speramus, superare non confidimus.

DUBIUM I.

AN PECCATUM ACTUALE SECUNDUM malitiam possit habere rationem pœnæ?

1 ANte resolutionem prænotanda est differentia inter reatum (qui à reo etymologicè dicitur) culpæ, & reatum pœnæ. Ille nihil est aliud, quàm ipsum peccatum habituale, quod, quandiú durat, facit, & denominat peccatorem reum suæ malitiæ: quia sub ipsa tenetur, & obstringitur privatus gratia, vel fervore gratiæ: & hic reatus est effectus primarius peccati. Reatus pœnæ est condignitas, meritum, seu debitum ad pœnam subeundam: & est duplex; alius intrinsecus, & est ipsa condignitas ad pœnam intrinsecè & connaturaliter afficiens culpam: alius extrinsecus à Legislatore, pœnam qui taxat culpis, proveniens; & hic non tam dignitas, debitum, vel meritum est, quàm divina ordinatio activa extrinsecè deputans ad pœnam peccatorem. Hujusmodi reatus primo modo sumptus est effectus secundarius, tamquàm passio, subsecutus ad culpam. Secundo verò non distinguitur ab actu divinæ ordinationis ad pœnam peccatorem destinantis.

2 Nota insuper, effectum secundarium à nobis assignatum, scilicèt, dignitatem intrinsecam ad pœnam (quique indistinctus est ab ipsa culpa, sicut dignitas ad gloriam indistincta est à gratia) non esse intelligendum de quocumque reatu, seu dignitate, sed de illis solùm, quæ respiciunt pœnam subeundam æternam: nam reatus pœnæ temporalis, qui reliquus est post remissionem culpæ hìc, vel in purgatorio solvendus quousque integrè pro culpis satisfiat, omninò distinctus (quod probat separatio) est à culpa. Tuncque forma, ratione cujus justificatus dicitur reus pœnæ temporalis, est ordinatio passiva orta à jure, quod habet Divina justitia infligendi pœnam, ut sibi satisfiat.

3 Nota demùm, quòd peccatum potest habere rationem pœnæ se-

ſecundùm ipſum antecedentia, concomitantia, & ſubſequentia. Primo modo habent rationem pœnæ permiſsio peccati, & ſubſtractio auxiliorum, ne labatur ſubſtĕtantium. Secundo modo afflictio, moleſtia, & laſsitudo peccati commiſsionem circunſtantes. Tertio detrimenta in vita, honore, & divitiis, quæ nonnullies peccatum ſubſequuntur. Difficultas reſtringitur ad peccatum ipſum, non habituale (de quo diximus jam diſp. 2. dub. ult. à n. 72.) ſed actuale; an ſcilicèt malitia ejus rationem pœnæ habere poſsit? Affirmant D. Bonav. Scotus, Suar. Gabr. & alii. Negant D. Thom. & omnes ejus Diſcipuli: cum quibus ſit

NOSTRA CONCLUSIO:

4 Dicendum eſt, peccatum per ſe, hoc eſt, ſecundùm ſuam malitiam peccati actualis non poſſe habere rationem pœnæ. Sic D. Thom. 1. 2. q. 87. art. 2. ubi rationem reddit in corp. *Peccatum enim* (inquit) *per ſe conſideratur, ſecundùm quòd egreditur à voluntate: ſic enim habet rationem culpæ: de ratione autem pœnæ eſt, quòd ſit contra voluntatem. Undè manifeſtum eſt* (concludit) *quòd peccatum per ſe loquendo nullo modo poteſt eſſe pœna peccati.* ¶ Prob. 2. quia de ratione pœnæ eſt, eſſe reparativam culpæ, peccatum verò ſecundùm malitiam, longè à reparando, deſtruit bonum: ergo nequit peccatum eſſe pœna.

5 Prob. 3. quia omnis pœna debet eſſe juſta, honeſta, à Deoque tamquam ab Auctore, & juſto Judice taxata, & definita, ordinataque ad finem rectum, ſcilicèt reparandi culpam; ſed culpa nullimodè eſt bona, honeſta, nec ad finem rectum per Deum, vel creaturam ordinabilis, nec ad ſui reparationem dirigibilis, cùm prout ſic eſſet ſibi oppoſita, atque ſua ratio eſſendi eſſet cauſa non eſſendi: ¿ quo quid abſurdius? Ergo, &c.

OPPOSITA ARGUMENTA.

6 Obſ. 1. illud ad Rom. 1. *Tradidit illos* (peccatores) *Deus in deſideria cordis eorum, in immunditiam.* &c. Et illud Pſalm. 68. *Appone iniquitatem ſuper iniquitatem eorum.* Et illud ad Rom. 9. *Quem vult, indurat*; ſed hæc peccata in pœnam ſonant dari peccatorum: ergo ipſa peccata pœnæ ſunt. Ad hæc reſp. teſtimonia de antecedentibus, concommitantibus, & ſubſequentibus à Deo inflictis nocumentis, vel pœnalitatibus permiſsis intellectum iri; non verò de peccatis ipſis.

7 Obſ. 2. D. Aug. lib. 1. Confeſſ. cap. 12. ibi: *Juſsiſti Domine, & ſic eſt, ut pœna ſit ſua ſibi omnis inordinatus animus.* Item D. Thomam q. 1. de *Malo* art. 4. ad 2. ubi concedit ipſam peccati deformitatem eſſe & peccati pœnam. Idem probat 1. 2. relata dudùm, ubi inter ea, quæ habent rationem pœnæ enumerat ipſam ſubſtantiam actus mali, *quæ afflictionem*, inquit, *inducit*: ergo. Reſp. ex his ultimis verbis inferri, prædictos SS. PP. non de peccato

ſubjectivè ſumpto loqui, ſed de ipſo effectivè conſiderato, hoc eſt, de amaris effectibus ex peccato derelictis, & cauſatis, quatenùs afflictionem inducunt in ea commitente, tum ex peccato habituali, quod ab actuali cauſatur, & conſiſtit in privatione gratiæ, quæ ſimul culpa eſt habitualis, & maxima pœna, utì diximus dub. ult. diſp. 2. Tum ex remorſu conſcientiæ, qui jam ex tunc vel eſt vermis, vel ſemen illius, qui in gehenna perpetuò radet viſcera damnatorum; vel demùm ex eo, quòd unum peccatum eſt cauſa aliorum pectatorum, quatenùs demeretur auxilia Dei, quæ, ne labatur in illa fulcimentum ſunt.

8 Obſ. 3. Ipſa deformitas peccati eſt contra naturam rationalem, & conſequenter contra rationalem voluntatem, quæ naturaliter in bonum propendit honeſtum: ergo non eſt ita voluntaria, ut non poſsit rationem pœnæ obtinere. Reſp. diſt. antecedentis ſequelam: deformitas eſt contra rationalem voluntatem ſecundùm inclinationem hujus phyſicam, nego; ſecundùm moralem, conc. ant. & nego conſeq.

Explicatur: duplex eſt inclinatio noſtræ voluntatis: alia terminata ad bonum phyſicum proprii ſuppoſiti præciſivè ab ordine morali, & morum regulis, & hæc eſt primaria, & eſſentialis, utpotè orta ex viſceribus animæ ſecundùm ſe ſumptæ: alia reſpicit honeſtum bonum, & morale (quæ ideò dicitur moralis) & hæc eſt quodammodò ab extrinſeco participata, inditaque ab Auctore naturæ ad regulandos humanos actus juxta præſcriptum rationis, quæ per æternam, & indefectibilem operandi normam, à qua deſcendit, regulatur. Et, licèt hæc inclinatio ſit inſeparabilis à natura rationali, non tamen dicitur ita eſſentialis & primaria, ſicut prima, quippèquæ ab extrinſeco, ùt ſic dicamus, manuducitur directore. Hinc dicimus, & fatemur, quòd deformitas peccati eſt quidem diſconveniens voluntati rationali ſecundùm inclinationem moralem; non verò ſecundùm phyſicam, ſecundùm quam voluntariè fertur in bonum proprii ſuppoſiti, licèt aliàs prohibitum. Ut autem aliquid habeat rationem pœnæ, non ſatis èſt, quòd ſit involuntarium, ſeu difforme moraliter, ſeu rationaliter, ſed &, quòd ſit phyſicè, requiritur, quod non verificatur in malitia, quæ, licèt diſſonet rationi, non verò naturæ præciſivè ab illa, & ideò eſt juxta illam, & ideò eſt voluntaria, & ideò nequit eſſe pœna.

9 Obſ. 4. Non eſt de ratione pœnæ, quòd ſit involuntaria: ergo falſo nititur fundamento reſolutio. Ant. prob. mortificationes voluntariæ pœnæ ſunt, & in pœnam ſumuntur peccatorum: ergo non eſt de ratione, &c. ¶ Confirmatur: Nam, ſi quis prævidens ſui mortem in pœnam homicidii, hoc committat, mors ſui, ad hoc crimen ſecuta, pœna eſt, & tamen eſt voluntaria ſaltim in cauſa: ergo. Reſp. ad argum. ſimul & confirmationem juxta immediatè dicta, quòd, licèt hujuſmodi pœnæ non ſint contra voluntatem rationalem, út moralem, quæ eas

verè

verè voluit sive in se, sive in causa : sunt tamen contra voluntatem secundùm inclinationem physicam, quæ semper in bonum propendit proprii suppositi, cui physicè sumpto nec mortificationes, nec mors ob mortem pronuntiata placet minimè. Aliter respondet juxta D. Thom. q. 1. de *Malo* art. 1. quòd, licèt istæ pœnæ dicantur actualiter voluntariæ, semper tamen sunt contra voluntatem habitualiter : quia habitualiter semper eis reluctatur, & hoc sat est, ut pœnæ dici possint.

10 Obs. 5. Dolor, & tristitia damnatorum est malum naturæ juxta D. Greg. Nisen. à D. Thom laud. 1. 2. q. 39. art. 1. Ergo habent rationem pœnæ ; sed hæc pœna est voluntaria : nam voluntariè dolent, & tristantur : ergo non est de ratione pœnæ esse involuntariam. Resp. ex D. Thom. relato ad 1. dolorem, & tristitiam secundùm se non esse malum naturæ, sed objectivè, quatenùs scilicèt eorum objectum est valdè pœnale, & oppidò pugnat cum natura. Et ideò ait 1. p. q. 64. art. 3. ad 3. *Dolore* (inquit) *de malo pœnæ attestatur bonitati naturæ, cui malum opponitur.* Et idem tradit 1. 2. q. 39. artic. 1. ad 2. Undè mirum non est, quòd voluntarii sint actus doloris ; & tristitiæ: Hæc intellige loquendo de dolore, qui cum tristitia coincidit animæ patientis. Si verò de eo loquamur, prout passio est appetitus sensitivi, sic & involuntarius, & itidem pœnalis est.

11 Obs. 6. Privatio gratiæ, in qua consistit peccatum habituale, est voluntaria ; & tamen pœna est : ergo non pugnat pœna cum esse voluntariam. Resp. in præsenti nos non loqui de peccato habituali, pro quo adest ratio specialis, quam visurum remittimus Lectorem ad disp. 2. hujus tract. dub. ult. à n. 72.

DUBIUM II.

AN PECCATUM MORTALE CONDIGNÈ mereatur pœnam infinitam & æternam.

12 STudiò utitur titulus terminis *infinitam*, *& æternam*, ut duo inquiri intelligantur. Primum ¿ an peccatum læthale mereatur pœnam infinitam intensivè? Secundum ¿ an illam mereatur infinitam in extensione, hoc est, in æternum duraturam? ¶ Supponimus, animas ex hac vita in peccato læthali decedentes statim, regulariter loquendo, in Infernum descendere æternaliter cruciandas. Hæc est de Fide, & eadem supponimus certitudine, eas, quæ in Limbo recluduntur, in sempiternum hunc inculturas esse locum, & lacum. Difficultas est, ¿ an peccatum mortale habeat ex se condignitatem ad pœnam infinitam, & æternam ? Negat prima sententia quoad utramque partem. Ita aliqui, quos tacito citat nomine D. Aug. lib. 21. de Civit. Dei. cap. 11. Affirmat secunda quoad ambas. Ita aliqui, quorum sententiam probabilem ducit Suar. Affirmat, & negat tertia sententia ; scilicèt peccatum mereri pœnam æternam, minimè verò infinitam. Hanc te-

tenent communiter Scholastici cum NN. Salm. hìc disp. 17. dub. 3. & 4.

PRIMA CONCLUSIO.

13 PEccatum mortale non est dignum pœna infinita in intensione. Sic D. Thom. 1. 2. q. 87. art. 4. in *sed contra* : ubi expressè sententiæ contradicit adversæ, & simul reddit hanc (ùt suam) rationem ; *Quia secundùm hoc omnium peccatorum pœnæ essent æquales: non enim infinitum est infinito majus.* ¶ Prob. 2. rat. quia in peccato duplex malitia consideratur, aversio, scilicèt, à bono summo, & conversio ad imum bonum ; sed ùtraque est finita: tum quia in subjecto recepta limitato: tum quia utraque à termino specificatur finito, conversio quidem à bono commutabili, à versio verò à rectitudine conversionis, qua privat, atque utraque finitis : ergo &c.

14 Prob. 3. & primò quoad rationem conversionis ad bonum commutabile : Conversio ad Deum summum bonum est intensivè finita : est enim creaturæ finitæ : ergo potiori titulo conversio ad bonum imum. Secundò quoad rationem aversionis: Aversio à Deo consistit in privatione conversionis ad Deum ; sed hæc privatio non est infinita : ergo nec aversio. Prob. minor : privatio visionis beatificæ major est privatione prædictæ conversionis, & nihilominis illa non est infinita : ergo nec ista. ¶ Adde : Conversio ad Deum non est infinitè meritoria : ergo nec aversio à Deo erit infinitè demeritoria.

15 Obs. 1. D. Thom. relatum in corp. ubi expressè ait, quòd peccatum ex parte aversionis à Deo est infinitum : & inferiùs addit : *Ex parte igitur aversionis respondet pœna damni, quæ etiam est infinita* : ergo &c. Resp. D. Thomam, ne sibi sit contrarius, qui paulò antè negat infinitatem, ne omnes sint æquales pœnæ, intelligendum esse de peccato, & pœna infinitis secundùm quid extrinsecè, & terminativè, quatenus terminus, à quo illud recedit, & ista privat, infinitus est, non simpliciter intrinsecè, & subjectivè. Sed replicabis, et

16 Obs. 2. In peccato læthali datur ratio offensæ, quæ in nostra est sententia gravitatis simpliciter, & non tantùm secundùm quòd infinitæ : ergo merebitur pœnam simpliciter infinitam. Resp. pœnam respondere malitiæ peccati, quæ finita est; offensæ verò satisfactionem, ùt expressè docet D. Thom. in 4. dist. 46. q. 1. art. 3. ad 6. ibi : *Pœna propriè loquendo respondet culpæ secundùm inordinationem* (hoc est, malitiam) *quæ in ipsa invenitur, non verò secundùm dignitatem ejus, in quem peccatur*, id est, secundùm offensam ; & nihilominus loco satisfactionis pro parte offensæ mulctatur creatura pœna inferni, quæ, cùm non possit esse infinita intensivè ratione subjecti finiti, commutatur in pœnam infinitam extensivè, hoc est, æternam, ùt ipse D. Thom. tradit loco laud.

SE-

SECUNDA CONCLUSIO.

17 DIcendum est secundò, peccatum mortale mereri condignè pœnam æternam. Prob. 1. rat. D. Tom. 1. 2. q. 87. art. 3. Culpa læthalis est irremisibilis per se: ergo etiam ejus pœna interminabilis: quia reatus pœnæ tandiù perstat, quandiú reatus culpæ. Ant. prob. gratia est unicum principium, per quod culpa mittitur foras; sed gratia in æternum est sublata: ergo in æternum culpa manet irremisibilis. ¶ Prob. 2. alia ipsius ratione deducta ex ipso 3. contra Gent. cap. 144. qui graviter, etsi momentaneè, offendit Regem hominem, dignus est, qui perpetuò ab ejus exulet præsentia, & gratia, imò & mulctetur morte, quæ semper, & perpetuò quantùm ad vitam durat temporalem & caducam: ergo, qui offendit Regem Regum, jure optimo perpetuus exul à patria, & gratia illius debet esse, imò & morte absolutè perpetua opus est mulctetur.

18 Prob. 3. ex ipso alia ratione contenta in loco n. 16. relato: Peccatum, út offensa, est infinitum, petens satisfactionem infinitam: ergo etiam petit pœnam infinitam, saltim indirectè (hoc est, æquivalentem satisfactioni, cujus loco pœna subrogatur) sed pœna infinita in intensione repugnat in subjecto limitato: ergo applicanda saltim est pœna infinita in duratione. ¶ Prob. 4. ex ipso 1. 2. q. 87. art. 3. ad 1. ibi: *Nulli dubium est, quin pro æterno peccato æterna pœna debeatur*; sed peccatum læthale est hujusmodi: nam hoc peccans peccatum, in primis ponit rationem ultimi finis in bono commutabili, quam aufert à Deo: deindè, qui præponit talem finem, voluntatem habet perpetuò eidem adhærendi juxta D. Greg. à D. Thom. laud. loco proximè relat. ibi: *Iniqui voluissent sine fine vivere, ut sine fine potuissent in iniquitatibus permanere*: ergo peccatum, quantúm est ex parte peccantis, æternum est: ergo & pœna debet esse æterna. ¶ Prob. 5. ex ipso laud. contra Gent. Actus charitatis, licèt brevissimus, præmium æternum meretur de condigno: ergo & actus lethalis erit condignus pœna sempiterna.

OBJECTIONES SOLVUNTUR CONTRA secundam conclusionem.

19 OBs. 1. Pœna coæquari debet culpæ; atqui hæc finita est tum intensivè, tum extensivè: ergo & pœna finita debet esse. Concessa maj. nego min. quoad secundam partem ex D. Greg. dudúm laud. juxta quem peccatum æternum est in affectu peccatoris. Et quidquid sit de hoc, æternum etiam est, in quantùm irremisibile est, hoc est, non habens undè redimatur, quippè quod perpetuò privans gratia, unico principio ejus redemptionis: ergo falsum est, quòd absolutè sit finitum extensivè, cùm prout sic dicat extensionem perpetuò perstituram.

20 Obs. 2. Sequitur ex conclu-

sio-

ſione quòd, ſi læthaliter peccans meretur pœnam æternam, mereatur (quod non admittimus) etiam infinitam. Prob. hæc ſequela: actus charitatis in infinitùm creſcens, & protenſus, eſſet non ſolùm æternus, ſed & infinitus intenſivè: ergo idem dicendum erit de pœna in æternum duratura. Reſp. 1. non tenere paritatem: quia actus charitatis, ùt inquit argumentum, ſemper eſſet creſcens, & conſequenter magis, ac magis intenderetur; pœna autem damnatorum numquam creſcit, nec intenditur, ſaltim eſſentialiter. Reſp. 2. actum charitatis numquam ad durationem æternam poſſe pervenire actu, ſeu cathegorematicè, ſed út ſummúm in potentia, & ſyncathegorematicè. Ex quo ſequitur, numquam ad infinitam intenſionem fore perventurum: nam quandocumquè illa taxaretur, ſemper finita actu inveniretur: quia ejus intenſio finiebatur in illo gradu, in quo tunc temporis taxatio, ſeu graduatio inquirebatur. Undè caſus eſt chymæricus, & impoſsibilis, & ex impoſsibili quodlibet, vel potiùs nihil probè ſequitur.

DUBIUM III.

UTRUM PECCATO VENIALI PŒNA æterna correſpondeat per ſe, vel per accidens?

21 NEgat quoad utramque partem Scotiſta cum ſuo Subt. Doctore in 4. diſt. 21. q. 1. §. *In iſta quæſt.* Mediat verò Thomiſta cum ſuo Angel. Doctore 1. 2. q. 87. art. 5. ad 3. D. Bonav. Suar. Vazq. & NN. Salm. hìc diſp. 17. n. 73. quatenús negat punitionem æternam reſpondentem veniali culpæ ratione ſui, & per ſe; affirmat verò illam dari per accidens, hoc eſt, ratione conjunctionis ad mortale peccatum. Hæc eſt noſtra ſententia, et

CONCLUSIO.

22 VEniale peccatum per ſe non meretur pœnalem cruciatum in æternum, illum autem patietur venialiter peccans, ſi ante ſatisfactionem ejus moriatur in peccato mortali, non ratione ſui, ſed per accidens ex defectu gratiæ illud remiſsuræ. Prima pars prob. ex D. Thom. q. 7. de *Malo* art. 10. ubi ait: *Veniale peccatum non meretur pœnam æternam ex ſpecie ſua, neque ex parte inhærentiæ ad ſubjectum: quia non privat gratia.* Ex quibus ſic formatur ratio: Quod non tollit amicitiam Dei, non mulctatur pœna æterna; tale eſt peccatum veniale: ergo &c. Major eſt certa, & minor prob. Tum, quia hæc eſt una ex differentiis inter peccatum leve, & læthale, quòd illud non, hoc verò privat amicitia Dei. Tum quia aliàs peccatum leve, leve non eſſet, cùm maximæ perfectionis forma privaret, nempè gratia: ſi autem dicatur, quòd leve peccatum non privat gratia, & vel ſic meretur pœnam æternam, erit ſimul merens gloriam ratione gratiæ, & gehennam ratione ſuæ malitiæ: ¿ Quo quid intolerabilius?

Se-

23 Secunda pars prob. ex D. Thom. qui perpetuò illam docet, sed maximè 1. 2. q. 87. art. 5. ad 3. & q. 7. de *Malo* art. 10. in corp. ibi : *Per accidens fit irremissibile* (peccatum veniale) *peccato mortali conjunctum , in quantùm est in subjecto privato gratia : & sic per accidens* (quid expressius ?) *punitur pœna æterna.* Rationem reddit in 4. dist. 21. q. 1. art. 2. quæstiunc. 3. ibi : *In illis autem qui damnantur , non potest aliqua pœna dimitti , neque aliquis reatus tolli, cùm careant charitate , per quam & culpa purgatur , & reatus tollitur ::: Et propter hoc æternaliter damnati de venialibus punientur.* Ex quibus

24 Probatur jam ratione : Repugnat pœnam tolli , culpa , & affectu ad culpam superstantibus ; sed damnati à culpa numquam expiantur , at illam semper cum obstinato affectu respiciunt. Minor hæc prob. quoad primam partem : Peccator numquam à culpa expiatur nisi media gratia , cùm sine illa nullus efficiatur actus sic bonus , ut conducat ad salutem ; atqui gratia longè à finibus abest damnatorum: ergo hi numquam expiantur à venialibus. Prob. quoad secundam : Quod semel voluntas vult , & non retractat , semper illud vult , saltim habitualiter ; atqui damnati non retractant, nec retractare possunt levia peccata , cúm hoc sine auxilio repugnet specialis gratiæ : ergo semper illa respiciunt obstinato affectu: & ideò de Diabolo , cujus naturam , & conditionem damnati superinduunt , dicitur in Joan. 3. *Quoniam ab initio Diabolus peccat* : si ergo ab initio semper peccant, damnati semper , & ab initio æquum est puniantur.

SOLUTIO ARGUMENTORUM.

25 OBS. 1. contra primam partem : Peccatum veniale est offensa Dei ; sed offensa Dei est simpliciter infinita juxta dicta tom. 2. tr. 7. disp. 1. dub. 2. ergo & infinita in duratione debet esse ejus pœna. Resp. dist. maj. Est offensa levis , & secundúm quid, conc ; gravis , & simpliciter talis, nego maj. & dist. min. Offensa gravis est simpliciter infinita , conc; levis, nego min. & conseq. Offensa levis non privat Deum ratione ultimi finis , per cujus privationem infinitas regulatur offensæ gravis: ideò non est infinita , sicut ista.

26 Obs. 2. Major est offensa levis contra Creatorem , quàm gravis contra creaturam ; sed gravis offensa illata creaturæ meretur pœnam æternam : ergo & levis contra Deum. Resp. concessa maj. dist. min. offensa gravis contra creaturam meretur pœnam æternam, prout est contra creaturam, nego; prout in ipsa offenditur graviter Creator juxta illud Matth. 25. *Quandiù fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis* , conc. min. & nego conseq. Solutio est clara , explicatione non indigens.

27 Obs. 3. Quodlibet opus bonum in gratia , & in gratiam Dei factum , meretur vitam æternam: ergo omne malum in peccato commissum æternam itidem merebitur &

pœ-

pœnam. Nego conseq. & paritatem: nam gratia influens in omne opus bonum communicat ei suam dignitatem, & condignitatem; non sic peccatum læthale, cujus nullus est influxus in veniale.

28 Obs. 4. contra secundam partem: Peccatum veniale per se solius est pœnæ temporalis dignum; sed conjunctio ad mortale illud non auget, nec majus facit ejus meritum: ergo nunquam debet pœna solvi æterna. Resp. veniale non puniri in æternum propter conjunctionem ad mortale, tamquam illud augens, sed tamquam gratiam impediens, ut culpa remittatur, & pœna solvatur.

29 Obs. 5. Deus, juxta communem Theologorum parœmiam, ultra condignum præmiat, & citra condignum punit; ex nostra verò contrarium sequitur sententia: nam peccatum veniale ultra condignitatem punitur, dum ex se solùm temporalem meretur pœnam, & per accidens illi applicatur æterna: ergo non tenet conclusio. Respondet D. Thom. q. 7. de *Malo* art. 10. ad 7. *Quòd pœna peccati venialis, etiam cùm in Inferno punitur, mittigatur quantùm ad acervitatem*: vel, ùt inquit N. Paulus hìc, mittigatur, quatenùs pœna sensus minor, quàm quæ merebatur, applicatur.

30 Obs. 6. Quamvis hucusque dicta peccato veniali non remisso quoad culpam veniant applicanda; ast verò, si remissa culpa fuit, & solùm pœna supereſt solvenda (ùt contingit in eo, qui ante læthalem casum commisit venialem, cujus culpa fuit remissa, pœna verò non soluta; & idem intellige de peccato mortali jam remisso, non verò integrè satisfacto) In hoc ergo casu durum, & de benigna Dei conditione, quòd credatur, indignum esse videtur, sic culpam jam remissam Deum in æternum puniturum: ergo absolutè prolata non tenet conclusio.

Resp. probabile esse in via D. Thom. tam peccatum mortale, quàm veniale priùs remissa quoad culpam, conjunctaque in Inferno cum mortali, non illic punienda fore pœna æterna. Vide D. Thom. in 4. dist. 22. q. 1. art. 1. ad 5. ubi refert aliquos dicentes, pro pœna residua peccati læthalis jam remissi, quæ soluta non fuit, in æternum esse puniendos condemnatos, desumpta paritate ab his, qui propter peccata venialia puniuntur in æternum. Contra quos sic insurgit D. Thom. *Sed hoc non videtur simile: quia veniale ideò in Inferno æternaliter punitur, quia semper manet, cùm non sit ibi aliquid, quod culpam delere possit, sed pœna ex hoc ipso, quòd solvitur, expiatur: Et ideò alii dicunt, quòd pœna, cujus est aliquis debitor, post culpam remissam in Inferno punietur temporaliter. Nec propter hoc sequitur, quòd sit in Inferno redemptio: quia pœna, quæ solvitur, non redimitur. Nec est inconveniens, quòd quantùm ad aliquid accidentale pœna Inferni minuatur usque ad diem judicii, sicut etiam augetur*: sentit ergo D. Thom. remissa semel peccata non puniri in æternum, sed solùm residuum pœnæ solvi, quod priùs non fuerat solutum. Æquè tamen pro-

probabile, vel etiam probabilius videtur contrarium sensum apud ipsum D. Thom. in 4. dist. 21. suprà relat. n. 23. ubi postquam asserit, quòd damnatis nulla dimittitur pœna, & nullus tollitur reatus, hæc addit: *Et ideò culpa venialis in eis semper manebit, vel reatus ejus* (perpende) *si etiam ante peccatum mortale, veniale dimissum fuisset quantùm ad culpam, manente reatu.* Ecce D. Thomam pro contraria æquè, imò & plus expressum sententia. ¿ Quid ergo dicendum? Dicendum, vel mutasse ipsum sententiam, vel (meliùs) ipsum in hac fuisse parte problematicum, in quo & nos ipsum immitatur, & nostram assertionem ad sola venialia in hac vita non remissa contrahimus.

DUBIUM IV.

¿ *AN CUILIBET PECCATO MORTALI debeatur pœna sensus, & damni: Et an pœna damni sit in omnibus æqualis?*

31 DUplex est in Inferno pœna sustinenda; alia *damni*, sic dicta à *demendo*, quatenùs *demit* aliquid damnatis, eos privando visione clara Dei, ad quam jus aliquod ex Divina ortum dicebant promissione; alia pœna est *sensus* consistens in cruciatu positivo, qui propriè afligit sensum, ab istoque percipitur; sed, quia etiam torquet substantias purè spirituales, per translationem etiam illarum passioni accomodatur pœna sensus. Duplicis hujus pœnæ ratio est: quia, cùm in peccato duplex etiam reperiatur malitia, alia, qua creatura à summo bono recedit; & alia, qua ad imum, & commutabile accedit, congruum est, ut primæ harum respondeat in Inferno pœna damni, privans illo bono, à quo peccator voluntariè recessit; secundæ verò pœna sensus afligens hunc: quia inordinatè ad bonum commutabile accessit. His suppositis sit nostra, et

PRIMA CONCLUSIO:

32 CUilibet peccato læthali respondet duplex explicata pœna, damni, scilicèt, & sensus. Sic communiter Theologi cum D. Thom. 1. 2. q. 87. art. 4. cujus ratione sic probatur: In peccato est duplex malitia, scilicèt, aversio à Creatore bono summo, & conversio ad creaturam, bonum imum commutabile, juxta illud Jerem. 2. 13. *Duo enim mala fecit populus meus: me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt sibi cisternas* &c. ¿ Quid ergo pro hacce duplici commissa pravitate? illud Apoc. 18. 7. *Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum, & luctum.* Per tormentum intelligi potest cruciatus sensitivus (vel ei æquivalens in spiritibus) respondens que sensualibus, vel similibus deliciis, & per luctum planctus, & ululatus sempiternus ex amissione boni sempiterni in sempiternum per damnatos emissus. Quod & ratio dictat, & justitia, ut sic aversio à bono increato per aversionem ab illo sempiternam puniatur, & conver-

versio ad bonum creatum per conversionem, & alligationem perpetuam ad aliquid creatum plectatur: ergo tenet conclusio.

33 Dices: Ex hac sequi conclusione, quòd peccato puræ omissionis non correspondeat pœna sensus: quia sic peccans non adhæsit ullæ creaturæ, sed ùt summùm non obtemperavit Creatori: ergo ratio non urget conclusionis. Resp. 1. neg. suppositum: non enim in moralibus admittimus puram omissionem. Resp. 2. quòd adhuc, si illam ultrò permittamus, adest in peccato omissionis saltim interpretativa conversio ad bonum commutabile, quatenùs voluntas relinquens Deum inobediens, ex hoc ipso convertitur ad se, & ipsum Deo nolle obtemperare, sibimet esse complacere interpretamur.

SECUNDA CONCLUSIO.

34 Pœna damni inæqualis est in omnibus damnatis. Sic plures, & gravissimi ex omni Schola Theologi: estque valdè consentanea doctrinæ D. Thomæ. Prob. rat. Pœna sensus est inæqualis: ergo & damni pœna. Ant. admittitur, & conseq. prob. Ideò pœna sensus est inæqualis, quia & inæqualia sunt peccata; atqui ratio hæc æquè militat in pœna damni, imò & magis urget: quia correspondentia pœnæ ad culpam, maximè in principaliori pœna, qualis est damni, debet splendere: ergo hæc etiam debet esse impar in damnatis.

35 Prob. 2. In conversione ad Deum datur ingens inæqualitas ex majori, vel minori ad eum fervido accessu: ergo in aversione etiam à Deo dabitur imparilitas magna ex majori, vel minori impio recessu; sed ad majorem fervorem accedendi ad Deum per conversionem, sequitur intensior visio illius: ergo ad majorem conatum recedendi ab eo fortior, & terribilior cruciatio instabit ex carentia visionis illius. ¶ Prob. 3. (& simul tacita intercipitur obviatio:) Non obstante, quòd læthale peccatum est privatio totalis gratiæ, sunt peccata imparia in ratione gravitatis, út ostensum est disp. 1. dub. 5. ergo non obstante, quòd sit privatio omnimoda visionis claræ Dei, erunt peccata in ratione aversionis inæqualia, sed aversioni respondet pœna damni: ergo & hæc erit inæqualis.

ARGUMENTA SOLVUNTUR CONTRA secundam conclusionem.

36 Contrariam tenent sententiam Durand. Palud. Vazq. quem plures socii comitantur cum Ferre. Obs. 1. D. Th. 1. 2. q. 73. art. 2. ubi docet, privationem totalem, seu in *facto esse*, non admittere magis, & minus; sed pœna damni ex privatione oritur, vel est ipsa privatio totalis, & in *facto esse* gloriæ essentialis: ergo non erit major in aliis, & in aliis minor: erit ergo æqualis. Item ipse D. Thom. 3. p. q. 71. art. 3. ad 1. docet, carentiam visionis non sus-

ſuſcipere magis & minus: ergo inæqualis nequit eſſe.

Diſt. (vel explico) maj. ex D. Thom. deſumptam: non admittit magis, nec minús extenſivè, conc; intenſivè, nego maj. & diſtincta ſimiliter min. nego conſeq. Sermo D. Thom. tantùm eſt de privatione relativè ad formam, cujus eſt privatio: nam, cùm forma una ſit & ſimplex, nullam in ſe admittit extenſionem, & conſequenter nec privatio ſub hoc reſpectu admittit illam; ſi verò relativè, vel conotativè ad majora, vel minora peccata conſpiciatur, ſic admittit magis, & minus, juxta vel ipſorum pluralitatem, vel majorem, aut minorem intenſionem illa commitentis, & hoc vocamus ſuſcipere magis, vel minus intenſivè. ¶ Poteſt etiam dici privationem intendi per hoc, quòd per plura, gravioraque peccata majora admoventur impedimenta, ne ad Deum accedat peccator condemnatus, ſicque plus ab eo videndo removetur, haud ſecus, quàm plus cæcus dicitur, qui oculis erutis nihil videt, quàm qui illos habens, aliquo tamen morboſo humore loborat excæcatus; quo utitur exemplo D. Thom. in 2. diſt. 42. q. 2. art. 5. in noſtræ ſolutionis robur, & confirmationem. Sed dices, et

37 Obſ. 2. Graviora, vel plura peccata connotata non poſſunt majorem inducere intenſionem in privationem, ſi ſemel forma, cujus eſt privatio, magis & minùs in ſe ipſa non admmittit: ergo ruit & concluſio, & dudúm data ſolutio. Ant. prob. nequit quis dici magis mortuus, nec magis vita carens, qui per plura, quàm qui per unum inflictum vulnus mortiferum occubuit. Item (& eſt exemplum D. Thom. 1. 2. q. 73. art. 2. in corp.) *non eſt magis tenebroſa domus, ſi lucerna ſit operta pluribus velaminibus, quàm ſi ſit operta uno ſolo velamine, totum lumen intercludente*: ergo pariter non eſt privatus magis lumine gloriæ, & ipſa gloria, qui per plura, quàm qui per unum ſolùm velamentum, id eſt mortiferum peccatum, additum in illam intercludit.

Reſp. ad argumentum neg. ant. cujus probationis duo exempla non urgent, ſi ſolutionem reproducamus nuper datam. Dicimus ergo, quòd, licèt forma, qua privant tum plura vulnera, & graviora, tum velamina lucem occludentia, non admittat magis, & minus; aſt negabile non eſt, quòd corpus pluribus transfoſum ictibus mortiferis, vel fortè ex illis calamitosè diſcerptum, plus à vita habita, vel habenda ſe elongat ob ingentiora obſtacula, illam habere prohibentia. Et ſimiliter, ¿ quis plura velamina plus, quàm unum impedire neget, ne domus lumen hauriat, cùm, ut illam excipiat, plura obviantia impedimenta interponantur, quæ ideò plus illam ab habenda luce elongant? Herclè non magis quis privatur Curia Regia, (ſi ad incolatum in ea perpendamus) per unam, quàm qui per mille leucas exulat ab ea: & tamen dicitur magis exul, magisque illa privatus, ſi ad diſtantiam, &

impedimentum majus in mille, quàm in una leuca repertum attendamus. Huc iterùm venit exemplum D. Thomæ suprà relati super cæco sine oculis, vel cum illis impeditis nihil videnti: idem ergo dicendum erit in casu, de quo loquimur.

QUÆRES I:

38 ¿Anne animæ in Purgatorio patientes, pœnam etiam damni subeant? Resp. affirmativè ex D. Thom. in 4. dist. 21. q. 1. art. 1. quæstiunc. 3. ibi: *In Purgatorio erit duplex pœna: una damni, in quantùm, scilicèt, retardantur à divina visione, &c.* Ratio est: quia prædicta dilatio pœna est: est enim mala, & disconveniens animabus; sed non est malum culpæ: ergo pœnæ: atqui non pœnæ sensus: ergo damni.

Dices: Pœna damni in pœnam est aversionis à Deo, cui aversioni in Purgatorio non est locus, ergo nec tali pœnæ. Resp. quòd licèt actu non sint animæ prædictæ à Deo aversæ, cùm verò pœna debita aversioni antiquæ positivæ, vel negativæ, quæ potuit esse æterna, non fuerit integrè soluta, commutatur in pœnam damni temporalem, quæ consistit in retardatione à visione clara Dei.

QUÆRES II:

39 Quid sentiendum sit de animabus SS. Patrum in sinu Abrahæ detentis? Resp. quòd, cùm in illum non adirent locum, nisi post exquisitam, & adæquatam purgationem suorum delictorum tum venialium, tum læthalium, non est credendum, pœnam damni eam subjisse, quam animæ in Purgatorio patiuntur, sed aliam remissiorem secundùm quid talem, ex dilatione ortam videndi Deum, quem indesinenter potiundum sperabant, & ardentissimè totis viribus amabant. Nec contra hanc est pœnam culparum remissio, & pœnarum integra solutio: quia, licèt SS. Patres in hac vita per Fidem in Christum, & in Purgatorio per solutionem pœnarum à reatu culpæ originalis, & actualium, imò & à reatu pœnæ actualium fuissent relebati; reatus verò pœnæ originalis culpæ non fuit omninò eradicatus, & avulsus, út videtur in parvulis insontibus, qui, vel Baptismo recepto, semper aliquam pœnam luunt ex originali culpa contractam, nempè mortem, morbum, & ærumnas temporales.

DUBIUM V.

QUO PACTO DÆMONES TORQUEANTUR ab igne corporeo?

40 DÆmones, & sæparatas animas ab igne corporeo pati, patet ex illo Matth. 25. *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis ejus.* Accedunt innumera SS. Patrum in idipsum sensa conspirantia, quibus obviam ire tamquam in Fide erroneum rejiciunt communiter Scholastici. Audiatur pro omnibus D. Aug. 21. de Civit. Dei cap. 10. ubi ait: *Miris, veris tamen, modis posse incorporeos spiritus pœna corporalis ignis affligi, accipientes ex ignibus*

pœ-

pœnam, non dantes ignibus vitam. Lepida, dignaque Auguſtini ſententia! Non tamen hos miros, & veros determinat modos, quibus corpus agat in ſpiritum, & ſpiritus patiatur per corpus; nec Auctores Neophiti in unum adunantur ſenſum. Horum enim Bachon. N. calorem, ait, ſpiritalem in Dæmonibus receptum ipſos torquere. Scotus in 4. diſt. 44. q. 1. quem ſequuntur plures, ait, pœnam conſiſtere in ſpecie repreſentante ignem, vel in ipſa ignis intellectione ab ipſo immediatè in Dæmonibus cauſata. Alii Scotum alegant docentem in 4. diſt. 50. art. 3. Spiritus torqueri ab igne cauſante in patientibus triſtitiam ei ſimilem, quam anima in combuſtione corporis ſibi adjuncti experitur. Sic etiam plures Recentiores. Suarez tenet, pœnam hanc conſiſtere in quadam qualitate ab igne impreſſa ſpiritum defœdante, ejuſque ſubſtantiam deformante contrapoſitivè ad nitorem, & pulchritudinem, quam gratia juſtis conciliat. Demùm (omiſsis aliis opinandi viis) D. Thom. cum ſuis communiter Diſcipulis docet, conſiſtere in alligatione Spiritus ad ignem corporeum. Et hæc eſt

NOSTRA CONCLUSIO.

41 DIcendum eſt, Dæmones (idem intellige de animabus à corporibus ſejunctis) à gehennali igne torqueri per hoc, quòd hic tamquam inſtrumentum divinæ virtutis eos ſibi alligat, invitoſque conſtringit vinculis æternis, & tamquam in carcere contentos impedit, ne ſuas vires exerant, nec operationes extra illud unum, infimum, & abjectiſsimum objectum exerceant. Hæc eſt præcipua, & expreſſa mens D. Thom. pluribus in locis, ſed præcipuè quæſt. de Anima art. 21. ubi inter alia, hæc ait: *Ignis ille, in quantùm virtute Divina detinet animam alligatam, agit in animam, ùt inſtrumentum Divinæ juſtitiæ.* Et infrà: *Maxima ergo afflictio damnatorum erit ex eo, quòd à Deo ſeparabuntur: ſecunda verò ex eo, quòd rebus corporalibus ſubdentur, & infimo, & abjectiſsimo loco.*

42 Conſonat aſſertio nostra pluribus ſacræ paginæ ſententiis: nam in Epiſt. Canon. Judæ Apoſt. ſic dicitur: *Angelos, qui non ſervaverunt ſuum principatum, vinculis æternis ſub caligine reſervavit.* Et in Epiſt. 2. Petri, 2. *Deus Angelis peccantibus non pepercit, ſed rudentibus Inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos*: Et in Apoc. 20. *Aprehendit Draconem, & ligavit eum per annos mille; & miſsit eum in abyſſum, & clauſit.* Quæ loca difficilè adaptari poſſunt, niſi æternæ ligationi, & incarcerationi Dæmoniorum &c.

43 Prob. 2. rat. Nam hujuſmodi detentio, & alligatio ad ignem corporeum in primis eſt poſsibilis (nam ſi Dæmones inferiores ſæpè alligantur virtute ſuperiorum, ¿quis virtuti Dei, igni gehennali communicatæ, hanc deneget vim alligativam?) ſed aliàs eſt oppidò afflictiva Dæmoniorum: ergo danda eſt illi ratio pœnæ ſenſus reſpectu illorum. Minor probatur & conſequentia probabitur: Alligatio hæc cogit Dæmones ad illum ſordidum locum num-

quam deferendum, & illum veluti perpetem carcerem incolendum, quique eò est gravior, quò strictior: undè & compelluntur eorum potentiæ, ne ubi, & quo velint modo exerceantur; sed hoc nequit non esse summa afflictio naturæ spirituali, quæ nata est libera, & capax absolvendi se ab omni loco corporeo, & circa quæ vult objecta operandi, vel operationem retrahendi: ergo vera est minor, quæ ultrà ex doctrina confirmatur D. Thom. in Addit. q. 7. art. 3. ubi ait: *Hoc superadditur igni corporeo: : : quòd sic detinet spiritum, & ita efficitur ei pœnalis, retardans eum ab executione propriæ voluntatis, ne, scilicèt, posset* (Spiritus) *operari ubi vult, & secundùm quod vult*: ergo &c.

44 Prob. nunc conseq. stante quòd hujusmodi alligatio sit Dæmonum oppidò afflictiva, nullum aliud excogitari potest tormentum congruentius, quàm illa ad pœnam sensus constituendam: ergo in illa consistit. Prob. ant. per exclusionem aliorum in limine quæstionis memoratorum. Et in primis calor spiritualis, ùt ajebat N. Bachonius, nequit sic spiritus torquere; tum quia apud omnes omnis calor est corporeus. Tum quia nulla est in spiritu qualitas, cujus sit corruptivus, vel nocivus talis calor: ergo ruit hæc sententia. Deindè nec ignis torquet Dæmones per speciem sui emissam, vel intellectionem à se in intellectu Dæmonum causatam. Tum quia Dæmon ab initio sui habet species omniũ ad hoc Universum pertinentium: ergo non recipit aliquam ab igne. Tum quia intellectio est adæquatè actio vitalis, & ab intrinseco orta intelligentis: ergo non ab agente extrinseco causata. Nec demùm torquet Dæmones, út inquit Suarius, qualitas ab igne producta spiritum fœdans, & deformans: hæc enim deformatio, & deturpatio, ut fieret, aliquid de pulchritudine Angelica naturali tolleret, vel supernaturali; hoc autem fieri nequit: quia quantúm ad naturalem inquit Dionis. cap. 4. de Divin. nomin. *Naturalia dona manserunt in Angelis integra, & splendidissima.* Undè retinent eamdem substantiam cum eisdem intellectu, & voluntate, in quibus consistit substantialis, & naturalis pulcritudo. Quantum verò ad supernaturalem, hæc sicut solùm provenit à gratia, sic solùm per peccatum expellitur mortale. Nunc sic; sed præter hos nullus est special is notæ modus torquendi Dæmones, nisi alligatio supradicta: ergo in hac consistit tortura sempiterna eorum.

QUÆRES,

45 ¿An hæc alligatio Dæmonum importet aliquam formam realem in ipsis causatam? Cujus sit prædicamenti, si causatur? Et ubi recipiatur? Resp. ad primam affirmativè: quia omni actioni reali, maximè transeunti, qualis est ab igne elicita, respondet aliquis effectus realis in passo. Ad secundum resp. esse accidens: quia revera accidit subjecto patienti: & cùm ipsius sit nocivum, & malè dispositivum, pertinebit ad speciem qualita-

litatis primam. Ad tertium resp. recipi immediatè tam in potentiis, quàm in subſtantia Dæmonum. Quoad primam partem ratio eſt : quia ipſi cruciantur per hoc, quòd compelluntur ad operandum, quod non vellent, &, ne, quod vellent operari, operentur, comprimuntur : ergo recipitur in potentiis, quæ immediatè ſunt operativæ. Quoad ſecundam eſt ratio : quia in primis danda eſt pœna ſenſus, quæ magis ad torquendum ſubſtantiam ſpiritualem conducat ; ſed immediata afflictio magis conducit, út per ſe patet, quàm mediata, & aliàs non repugnat dari : quia alligatio nedum ordinatur ad operationes coercendas, verùm ad ſubſtantiam in hoc præ illo loco continendam: contentio autem hæc, quippè paſsiva, non eſt operatio : ergo afficit, & afligit immediatè Dæmonum ſubſtantiam.

ARGUMENTA.

46 OBſ. 1. D. Thomam in 4. diſt. 44. q. 3. art. 3. quæſtiunc. 3. ad 4. ubi ait: *Dicendum, quòd ignis non agit in animam per modum influentis, ſed per modum detinentis* ; atqui inſtrumentum non præciſsè detinet, ſed verè influit: ergo gennalis ignis non eſt inſtrumentum Dæmones dicto modo crutians. Reſp. D. Thom. mentem non eſſe, ignem non influere inſtrumentaliter in Dæmonum torturam, cùm oppoſitum expreſsè doceat loco à nobis laud. n. 41. ſed quòd non influat alterando, vel corrumpendo in modum, quo accidentia phyſica in corruptibilibus ſubſtantiis operantur, ſed detinendo quantùm ad locum, & reſtringendo quantùm ad operandum.

47 Obſ. 2. Nequit ignis elevari ad Dæmones torquendos : ergo in casùm nititur concluſio. Ant. prob. Non eſt aſsignabilis virtus prævia, nec virtus elevans tormentorum productiva : ergo nequit elevari. Ant. prob. quoad primam partem : ignis aliam non exercet actionem, quæ prævia queat eſſe, quàm calefactionem, cujus incapax eſt ſpiritus recipiendæ : ergo non eſt aſsignabilis. Quoad ſecundam oſtenditur : talis virtus elevans debet eſſe ſpiritualis, quippè ſpiritualis effectus productiva ; ſed ignis nequit recipere accidens ſpirituale, ſicut nec ſpiritus corporale : ergo.

Ad argumentum reſpondet D. Thom. 3. p. q. 62. art. 4. ad 1. quòd virtus ſpiritualis nequit eſſe in corpore per modum virtutis permanentis, & completæ ; poteſt verò eſſe per modum ipſum moventis, *in quantùm corpus* (inquit) *moveri poteſt ab aliqua ſubſtantia ſpirituali ad aliquem effectum ſpiritualem inducendum.* Eſt tamen differentia inter ſubjectum ſpirituale reſpectu accidentis corporei in ipſo recipiendi, & ſubjectum corporeum reſpectu ſpiritualis accidentis, quòd hoc, út inferius, poteſt elevari ratione potentiæ obedientialis ad recipiendum in ſe virtutem operatricem ; illud verò, quippèquod ſuperius in operando, nequit deprimi in hac linea, út in ſe quid corporeum operativum recipiat : continet enim in

se superiorem in operando virtutem; potest verò subjici prædictæ formæ, sive qualitati, quæ ex una parte spiritualis est, & ex alia ad patiendum est, non ad operandum. Quoad actionem præviam dicimus, non requiri eam esse propriè talem, sed sufficit, quòd sit similis ei, quod salvatur per hoc, quòd ignis habeat aptitudinem, ut cum spiritu passuro conjungatur. Sic N. Complut. in Phys. disp. 12. n. 63.

48 Obs. 2. Sequitur ex conclusione, Dæmones, qui apud nos hanc nostram circumeunt Regionem ad nostram ex Divina providentia exercitationem, à pœna absolvi sensus, cùm, quandiu hàc discurrunt, non alligentur abjectissimo gehennali loco, in quo cæteri cruciantur. Item sequitur, quòd animæ in Lymbo residentes aliquam sensus pœnam sustineant, cùm illinc nequaquam exire valeant, sed quinimò illic perpetuò incarcerentur; neutrum est dicendum: ergo nec id, ex quo sequitur, erit admittendum. Resp. ad primum, aliud esse quòd Dæmones hìc existentes non alligentur igni tartareo proximè operanti, aliud, quòd ipse ignis ab ipso inferno non possit operari usque ad extremam, & altiorem superficiem terræ. Primum est verum, secundum autem falsùm: potest enim ignis ille, ùt instrumentum divinæ virtutis, agere in distans, & alligare Dæmones, nedùm in inferno loco terræ, quod est illius centrum, verùm & in superno, quod est nostrum habitaculum, eosque in terra, in aqua, vel in aëre æquali pœna, æqualique violentia ac in illo carcere vinctos continere. Ad secundum respondet sequens

DUBIUM VI.

AN PUERI CUM SOLO ORIGINALI decedentes puniantur pœna sensus? An ex pœna damni aliquem dolorem sentiant? Et an fruantur beatitudine naturali?

49 SUpponendum est primò, mortem, & ærumnas hujus vitæ pœnam esse culpæ originalis. Ratio est: omnes quippè effectus culpæ originalis habent rationem culpæ, vel pœnæ; atqui mors, & ærumnæ præsentis vitæ sunt effectus illius, juxta illud ad Rom. 5. *& per peccatum mors*: non tamen sunt malum culpæ, quippè à Deo sunt: ergo malum pœnæ. Undè dixit D. Thom. q. 5. de *Malo* art. 4. *Secundùm fidem tenendum est, quòd mors, & omnes hujusmodi defectus præsentis vitæ sunt pœna peccati originalis.* Sed

50 Obs. 1. Pœna debetur transgressioni præceptorum, sed in decedentibus cum solo peccato originali nulla transgressio præcedit: ergo & nulla pœna succedit. Resp. quòd, semel ac peccatum originale sit verè peccatum, aliqua pœna dignum est, sive positiva, sine negativa: & licèt ad istarum primam opus sit actuali transgressione, ad secundam verò habitualis sola sufficit: hæc enim, cùm voluntaria sit, affert aversionem à Deo, & ad hanc sequitur subtractio gratiæ, gloriæ,

riæ, & plurium auxiliorum, quæ verè pœnæ sunt, sed verò gratia pura est, ea conferre, etiam si privatio voluntariæ gratiæ non præcederet.

51 Obs. 2. Mors, & aliæ ærumnæ sunt defectus naturales contrahendi, etiam in statu naturæ puræ à peccato exemptæ originali: ergo non sunt pœna istius. Nego conseq. quia status justitiæ originalis exemptus erat ab his calamitatibus, & in pœnam peccati sunt contractæ. In statu verò puræ naturæ non in pœnam, sed in conditionem naturæ fragilis erant prædictæ miseriæ refundendæ.

52 Obs. 3. Remissa culpa adæquatè, remittitur ei & pœna correspondens; sed per Baptismum remittitur culpa originalis adæquatè, & tamen remanent prædictæ ærumnæ: ergo istæ non sunt pœnæ. Resp. quòd, licèt culpa per Baptismum adæquatè remittatur, non tamen totalis pœna solvitur: undè nec recuperatur gratia originalis ùt talis. Deus autem, qui gratiosè confert gratiam habitualem, justissimè etiam aliquam exigit ulteriùs pœnalem, & personalem solutionem.

53 Obs. 4. Pro culpa æquali, æqualis exigitur & pœna; sed culpa originalis æqualis est in omnibus; inæquales verò sunt labores, & ærumnæ: ergo signum est has pœnas non esse. Resp. quòd Deus nulli applicat pœnam meritum excedentem: quia verò conditio est ejus citra condignum punire, plures minus, quàm merentur, affligit; undè oritur inæqualitas pœnæ non quoad debitam per se, sed quantùm ad id, quod per accidens adjungitur ipsi, ùt infrà magis explicabimus.

54 Supponendum est secundò, *fomitem* peccati (alio nomine *concupiscentiam* nuncupatum, quemque Apostolus appellat *peccatum*, non quia peccatum sit, *sed quia*, ùt inquit Trid. *ex peccato est, & ad peccatum inclinat*) esse pœnam peccati originalis. Constat hæc veritas ex sess. 5. cap. 5. & ideò tamquam de fide est tenenda. ¶ Sed dices: Pœna est à Deo; concupiscentia verò à Deo non est: quia inclinat ad peccatum: ergo ruit suppositio. Resp. quòd sicut in peccato originali est substratio gratiæ, quo pacto est pœna, & à Deo, & datur esse voluntariam, quo pacto est culpa, & à creatura: sic etiam concupiscentia, prout est appetitus secundùm se, & præcisivè ab inordinatione, in quo cum brutis convenit homo, bona est, & à Deo est; at verò, ùt est voluntariè inordinata, sic culpa est, & à sola est creatura: Undè habet rationem culpæ, & pœnæ secundùm diversas inspectiones.

55 Tertiò supponendum est, pueros in Limbo residentes pœnam damni in æternum subituros esse, quæ consistit in carentia visionis: quia carent gratia, quæ ad illam opus est, præcedat. Difficultas est, an ex tali pœna aliquem dolorem sentiant, vel molestiam positivam? Multifariàm opinantur circa hoc punctum AA. inter quos erravit aliquis, putans pueros nullam esse pas-

ſuros pœnam damni, aut ſenſus, ſed ipſos quadam faciali, licèt non intuitiva, ſed abſtractiva Dei præſentia perpetuò eſſe potituros. Alii putant, pueros poſitiva pœna ignis fore crutiandos, quibus ex parte adhæret Illuſt. Godoy hìc diſp. 38. n. 40. nos verò omninò diſſentimus. Alii nullam illos, aſſerunt, paſſuros eſſe pœnam ſenſus; ſed verò aliquam eſſe ſenſuros mœſtitiam, aut dolorem ex privatione perpetuæ viſionis beatificæ. Alii demùm, quorum ſententiæ & nos ſubſcribimus, negant dictis pueris omnem triſtitiam, & dolorem poſitivum ortum ex pœna damni, & potiori titulo ſenſus. Sic Mag. ſentent. in 2. diſt. 33. D. Thom. ibidem q. 2. art. 1. & q. 5. de *Malo* art. 2. & 3. Scotus, & Suarez, quos quatuor communiſsimos Magiſtros ſequuntur omnes, út in plurimùm, eorum reſpectivè Diſcipuli. Cum quibus ſit

NOSTRA PRIMA RESOLUTIO.

56 PArvuli in Limbo degentes nullam ſenſus pœnam experiuntur poſitivam. Ratio eſt D. Thom. in de Malo laud. quia pœna, inquit, proportionetur culpæ opus eſt, non ſic proportionatur pœna ſenſus culpæ originali: quia hæc ſine delectatione ſenſus eſt contracta: ergo non reſpondet ipſi amaritudo per ſenſum experienda: tum quia pœna ſenſus datur propter converſionem actualem ad bonum commutabile, quam certum eſt in pueris non fuiſſe actualem, neque perſonalem: ergo &c.

57 Prob. 2. rat. ejuſdem D. Thom. ad Annibal. diſt. 33. q. 2. art. 4. Nam peccato, quod eſt per voluntatem naturæ, & non perſonæ, ſolùm debetur pœna, quæ ad conditionem ſequitur naturæ, & non perſonæ; atqui peccatum originale eſt defectus naturæ infectæ, non verò perſonæ: ergo ſolùm debetur ei pœna naturæ propria, cujuſmodi ſunt infirmitas, mors, & aliæ hujus vitæ ærumnæ, non verò pœna ignis, quæ propria non eſt naturæ infectæ, ſed perſonæ peccantis.

ARGUMENTA CONTRA HANC concluſ.

58 OBſ. 1. Parvuli in hac vita puniuntur pœna ſenſus propter peccatum originale, cujus effectus ſunt morbi, & mors: ergo & in alia opus eſt ut ſimiliter patiantur, niſi dicatur feliciores in illa, quàm in hac, eſſe futuros, quod non eſt veroſimile: ergo ruit aſſertio. Reſp. ex D. Thom. q. 5. de *Malo* duplicem eſſe pœnam diſtinguendam; aliam, quam Deus per ſe determinat, & appellatur hæc *pœna taxata*; alia eſt, quæ per accidens ſuperadvenit, & eſt pœna ſequens naturæ conditionem, quam appellat D. Thom. *concomitans*. Exemplum adeſt apud nos: taxat Iudex humanus contra aliquem in pœnam magni criminis, ut ab eo funditus eruantur oculi: hæc quidem eſt pœna per ſe taxata, & intenta; ſed quia huic ſuperveniunt ærumnæ multæ, út paupertas, deſpectus, & infamia, dicuntur iſtæ

pœ-

pœnæ per accidens, & *concomitantes*. Hujuſmodi ergo ſunt ærumnæ, & calamitates, quas pueri in hac patiuntur vita: ſed quia accidentales ſunt, poſſunt deficere in altera vita ex defectu cauſarum ipſos alterare, vel corrumpere potentium.

59 Obſ. 2. Peccatum veniale punitur pœna ſenſus: ergo & originale, quia hoc gravius illo eſt. Nego conſeq. licèt enim originale ſuperet veniale in privatione gratiæ, ſecus verò involuntarietate, & delectatione perſonali, cui ratione ſuæ deordinationis reſpondet pœna ſenſus.

60 Obſ. 3. Pœna ſenſus conſiſtit in alligatione ad ignem, vel alium ſordidum locum cum violenta detentione apud illum; ſed pueri in Limbo alligantur loco infimo, inferno damnatorum proximiori, & à Cœlo Beatorum diſtantiori, & velint nolint (quod indicat violentiam:) ergo pœnam experiuntur ſenſus. Reſp. quòd parvuli non ſic alligabuntur loco illi, ut non poſſint ſuas operationes ad alia, & alia divertere loca pro ſuo libito: nec compellentur operari, quod, nec quo nollent modo, ſed quinimò attenta diſpoſitione univerſi, maximè poſt diem judicii, illic ultrò ſiſtere appetent, ubi à divina deſtinatur providentia, & ſic liberè operabuntur prout ſpatium illius laci, & loci, & ſpecies, quæ illis concedantur, ſibi permiſerint.

61 Obſ. 3. Ergo gaudebunt pueri haud ſecus, quàm Beati, dote impaſsibilitatis, ſi nihil ſenſus pœnæ in æternum perpeſuri erunt, quod incredibile videtur: ergo &c. Reſp. hanc eſſe differentiam inter pueros, & Beatos, quòd hi ratione formæ intrinſecæ pœnis reſiſtentis, erunt impaſsibiles; non ſic pueri, ſed ex defectu agentis ipſos alterantis, & multò plus ipſos corrumpentis.

62 Obſ. 4. ex D. Thom. in 4. diſt. 46. q. 2. art. 2. quæſtiunc. 1. ibi: *Pro peccato originali ſecundùm rigorem juſtitiæ non ſolùm debetur naturæ pro pœna carentia viſionis divinæ, ſed etiam ipſius anihilatio*: ergo & pœna ſenſus, quæ minor eſt, cùm hæc ad anihilationem patientis dirigatur. Reſp. ad argum. quòd anihilatio impropriè pœna dicitur, cùm hæc ſubjectum ſupponat, quod puniatur; anihilatio verò longè ab hoc in nihilum redigit illud. Ut ſummùm verò poteſt dici pœna negativa, ſeu pœna damni: eſt enim carentia bonorum omnium, ſine verò aliqua mœſtitia, vel dolore; & ideò gravior eſt pœna ſenſus poſitiva, ùt probat illud Matth. 26. *Bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille.* Nec eſt verum quòd pœna ſenſus, de qua loquimur, tendat ad deſtructionem ſubjecti: eſt enim æterna, & conſequenter ſubjectum debet afficere exiſtens in æternum.

63 Obſ. 5. Peccatum originale in ratione offenſæ & ſatisfactibilis, eſt ſimpliciter infinitum: ergo etiam in ratione punibilis infinitum erit; ſed infinitæ punibilitati omnis pœna correſpondet: ergo & ſenſus. Diſt. primum conſeq. erit etiam infinitum in ratione punibilis negativè, conc; poſitivè, ſubd. ſi ſermo ſit de originali originanti, conc; ſi

si de originali originato, nego conseq. Peccato personali fatemur respondere ratione infinitæ offensæ quamlibet pœnam positivam etiam infinitam, (quæ tamen ratione subjecti finiti limitatur quantùm ad intensionem, ùt tenet D. Thom. in 2. dist. 42. q. 1. art. 5. ad 2.) cùm verò peccatum originale originatum non per propriam personam sit commissum, sufficit ei pro pœna proportionata negativa consistens in privatione gratiæ, & gloriæ in sempiternum. Sed replicabis, et

64 Obs. 6. ergo peccatum parvulorum non punit Deus (contra commune Theologorum axioma) citra condignum. Hanc probo conseq. quia in primis pœna damni ipsis applicata adæquatè respondet culpæ originali per carentiam Dei sempiternam; sed aliàs nullam merentur pœnam sensus; in quo ergo stat hæc gratiosa Dei condonatio pœnæ? Resp. in hoc stare, quòd peccatum originale dignum est anihilatione, ùt suprà diximus ex D. Thom. quod nonnihil est pœnæ saltim negativæ, quam tamen non applicuit.

SECUNDA RESOLUTIO.

65 PUeri cum solo decedentes peccato originali non patientur aliquem dolorem positivum, mœstitiamve ratione privationis visionis beatificæ. Prob. 1. ex D. Thom. q. 5. de *Malo* art. 3. ubi hoc ipsum inquirit, quod & nos, & expresè respondet negativè. Prob. 2. ratione ipsius: quia nullus dolet de malo, quod non cognovit, nec de bono placet, quod ignorat; sed pueri, de quibus loquimur, nec malum cognoverunt, quod committerent, nec bonum cognoscunt, quod appetant: ergo nec possunt de illo dolere, quia commisso, nec de hoc tristari, quia amisso. Major est certa: minor quoad primam partem patet: quia sine cognitione, nec habitudine ad peccandum decesserunt. Quoad secundam constat: quia carent habitu fidei ipsos notificante de bono amisso, & nunquam recuperando: hoc enim bonum, quippè supernaturale, lumen exigit, ut cognoscatur, supernaturale, quo certè carent parvuli: ergo tenet minor quoad utramque partem.

66 Prob. 3. ratione desumpta Ex D. Thom. in 2. dist. 33. art. 2. quia cordatus nullus dolet de amissione boni illius, quod possidendum non sperat, nec proximam ad illud potiundum habet aptitudinem, paritate desumpta ex rustico, qui, si prudens sit, minimè tristatur, si non ipse in Regem, vel Imperatorem assumatur, sed pueri insontes, estò se fortè cognoscant beatitudine orbatos esse supernaturali, nunquam tamen in se recognoscunt habere, vel habuisse proximam, ut illam consequantur, aptitudinem: ergo minimè de illa non habita, nec umquam habenda contristantur.

67 *Nec potest dici* (inquit prælaud. D. Thom.) *quòd fuerunt proportionati ad vitam æternam consequendam,*

dam, quamvis non per actionem suam, tamen per actionem aliorum circa eos: quia potuerunt ab aliis baptizari, sicut multi pueri ejusdem conditionis baptizati vitam æternam consequuti sunt. Hoc enim est superexcedentis gratiæ, ut si aliquis sine actu proprio præmietur: undè defectus talis gratiæ non magis tristitiam causat in pueris decedentibus non baptizatis, quàm in sapientibus hoc, quod eis multæ gratiæ non fiant, quæ in aliis similibus factæ sunt. Sed

68 Obs. contra hanc conclusionem D. Aug. in Enchirid. c. 93. ibi: *Mitissima pœna est pœna puerorum, qui cum solo originale decesserunt.* Quam mitissimam pœnam admittit (quippè quam explicat) D. Thom. in 4. dist. 45. q. 1. art. 2. quæstiunc. 3. ad 2. ergo, licèt mitem, revera aliquam patiuntur parvuli pœnam; atqui hæc pœna non est damni, cùm hæc gravissima quidem sit, nec pœna sensus, ùt ex communi diximus Theologorum placito n. 56. ergo aliqua erit mæstitia, dolorve ex amissione ortus gratiæ, & gloriæ.

Respondet ipse D. Thom. q. 5. de *Malo* art. 1. ad 3. quòd, licèt pœna damni gravissima sit respectivè ad bonum, quo privantur parvuli, est tamen mitissima relativè ad debitum personæ, quod cúm nullum sit ex parte creaturæ ad felicitatem æternam, ehinc est, quòd carentia illius in pueris, qui aliàs prudenter in appetendo operabuntur, nullam tristitiam in ipsis pariet, nec dolorem: quia *pœna*, inquit ibi D. Thom. *tantò est gravior, quantò id, quod subtrahitur, est magis proprium, & connaturale ei, cui subtrahitur: sicut magis diceremus puniri hominem, si auferretur ei patrimonium suum, quam si impediretur, ne perveniat ad Regnum, quod ei non debetur. Et per hunc modum dicitur esse mitissima omnium pœnarum sola carentia visionis, in quantùm visio Divinæ Essentiæ est quoddam bonum omninò supernaturale.* Reliquæ objectiones contra hanc conclusionem, licèt difficultate non vacent, tamen non tam inexpugnabilem argumentorum aciem parant contra illam, ut ex hucusque dictis facilè non possint debellari, atque prosterni.

TERTIA RESOLUTIO.

69 PUeri cum solo decedentes peccato originali nec potiuntur, nec potientur aliqua beatitudine naturali. Resolutio hæc conformior est sacræ paginæ, Conciliis, & SS. Patribus. Sed, quia exponi possunt de beatitudine loquentes supernaturali, nulla, est digna, quæ mulctetur censura sententia Catherini hanc pueris concedentis beatitudinem. Prob. 1. ex Eccl. 2. ubi dicitur: *Si ceciderit lignum ad Austrum, aut Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit*: id est perpetuò erit: Cúm ergo pueri ex nunc, & maximè à die ultimo judicii finalis in Limbum cadant, ùt colligitur ex D. Anselm. de Conceptu Virg. c. 22. ibi: *Post diem judicii nullus erit Angelus, aut homo, nisi aut in Regno Dei, aut in Inferno.* Hinc est, quòd in Limbo, ubi semel sint depositi, perpetuò sint mansuri,

suri, quod cum libertate, & perjucunda vita beata naturali non cohæret.

70 Prob. 2. rat. Beatitudo naturalis est incompatibilis cum quolibet peccato afferente privationem gratiæ; sed hanc affert peccatum originale: ergo, illo qui laborant, impossibile est, quòd beentur naturaliter. Major prob. Tum quia beatitudo naturalis cum summa miseria non cohæret; sed hanc infert miseriam carentia gratiæ: ergo &c. Tum quia beatitudo naturalis juxta sententiam Philosophi, & Theologorum, consistit vel in cognitione Dei Auctoris naturalis, vel in illius dilectione efficaci, & super omnia prædictam inferente cognitionem; sed dilectio hæc incompatibilis est cum carentia gratiæ voluntaria: hæc enim affert aversionem à Deo voluntariam, nedúm ùt Auctore supernaturali, verùm & naturali; dilectio verò prædicta conversionem perfectam ad Deum, Auctorem naturalem: ergo repugnat in pueris talis beatitudo naturalis.

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRA tertiam, & ultimam hujus, & omnium tractatuum conclusionem.

71 OBS. 1. D. Thomam in 2. dist. 33. q. 2. art. 2. ad finem. ibi: *Dicendum, quòd quamvis pueri non baptizati sint separati à Deo quantùm ad illam conjunctionem, quæ est per gloriam, non tamen ab eo sunt separati, imò sibi conjunguntur per participationem naturalem bonorum: & ita etiam de ipso gaudere poterunt naturali cognitione, & delectatione*: sed in naturali Dei cognitione, & delectatione consistit beatitudo naturalis, maximè si comitetur illam implicitum, vel explicitum propositum in perpetuum non peccandi, quod supponere debemus in pueris, & certè habitum, & fideliter implendum: ergo vera est sententia contraria, quam tenent Catherinus, Albert. Piphius, & novissimè Amicus, quamque Salmeron probabilem ducit, & probabiliorem vocant Martinez, & alii Recentiores. (Et quidem, licèt non probabiliter, valdè tamen nobis verosimilis videtur, & juxta suavem, & benignam Dei providentiam, qui intellectum donavit omnibus, & voluntatem, ut ipsum primò cognoscant, ut potè primum, & principale cognoscibile inter omnia noscibilia in linea naturali, ad quam cognitionem, utpotè primam, & inter naturales maximam, maxima delectatio naturalis sequenda esse videtur) sed nihilominus

Resp. concedendo quidem cum D. Thom. in parvulis aliquam Dei naturalem cognitionem, & delectationem, sed non eam, quæ ad beatitudinem sufficiat naturalem constituendam: hæc enim exigit talem Dei dilectionem, ut excludat aversionem à Deo etiam naturalem, quod fieri nequit, nec compati cum habituali aversione à Deo, tum ut Auctore supernaturali, tum ùt naturali, quam importat miser status, in quo pueri orbati degunt gratia in sempiternum. Nec propositum numquàm peccandi probat aliquid: non enim illud oritur à dilectione

ef-

efficaci Dei ſuper omnia, nec ab aliqua forma intrinſeca in illum erumpente, ſed ex eo, quòd nullum contrarium ſeſe ipſis objiciet devincendum, neque provocans; ne rectitudinem rationis ſequantur in operando per intellectum, & voluntatem.

72 Obſ. 2. Non obſtanti peccato originali, concedit Deus parvulis plura bona in illis manſionibus fruenda: nam in primis, quantùm ad animam habebunt à Deo plures ſpecies plurium objectorum naturalium, ùt docet D. Thom. in 2. diſt. 33. q. 2. art. 2. in corp. Ad haſce ſequitur, ùt diximus ſuprà, delectatio aliqua, eaque, ut nullam aliam appetant, nec ambiant, nec, quia non conſequantur majorem, contriſtantur. Inſuper nullam patientur moleſtiam, dolorem incutientem poſitivè: & quòd plus eſt, impeccabiles erunt in perpetuum: Nec fomes illic peccati ad agonem provocabit contentioſum. Quantùm ad corpus etiam habebunt poſt diem judicii corpora integra, & perfecta, quæ haberent, ſi ad adultam ætatem pervenirent, ùt tenet D. Thom. in Addit. q. 86. art. 1. Hæc autem demùm corpora erunt impaſſibilia, & immortalia; Quid ergo ultrà deſiderari poteſt ad beatitudinem naturalem ſtatuendam?

Reſp. unum ultrà deſiderari, quod eſt ſuper omnia deſiderabilia naturæ rationali, eſſe ſcilicèt Deo charam, vel ſaltim ab eo non averſam, ùt Auctore naturali; at verò anima labe infecta originali, longè ab eſſe charam Deo, vel non eſſe ab illo averſam, út Auctore naturali, poſitivè reperitur averſa ab illo in utraque linea naturali, & ſupernaturali. Undè omnia, quæ in argumento recenſentur, ùt ſummùm probant id, quod ex D. Thom. n. 71. jam conceſsimus, aliquam ſcilicèt cognitionem, & delectationem, quæ, licèt ſit illius miſeri incolatus haud contemnendum gaudium, & ſolamen, nunquam tamen ad culmen perfectæ beatitudinis perventurum naturalis. Et hæc pro hoc, & omnibus ſatis ſint tractatibus totius hujus Curſus triennalis; in quibus, & ex quibus

Sacroſanctæ, & individuæ Trinitati, Crucifixi Domini Noſtri Jeſu-Chriſti Humanitati, Beatiſsimæ, & glorioſiſsimæ, ſemperque Virginis Mariæ fœcundæ integritati, Sanctis Patribus noſtris Eliæ, & Eliſeo, Seraphicæ Virgini, & Matri noſtræ Sanctæ Thereſiæ à Jeſu, èjuſque fideliſsimo Coadjutori, & Filio primogenito Sancto Joanni à Cruce, & omnium Sanctorum Univerſitati ſit ſempiterna laus, honor, virtus, gloria ab omnibus, qui his vacent ſcriptis, nobiſque, qui ea ſcripſimus, remiſsio omnium defectuum, & errorum: in quorum correctione regulæ indefectibili Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, ejuſque reſpectivè Sapientiſsimis Miniſtris, & prælatis libentiſsimè ſummittimur.

FINIS.

INDEX

INDEX

LOCORUM EX SACRA SCRIPTURA EXCEPTORUM, quæ in hoc continentur

TOMO TERTIO.

EX GENESI.

3. ERitis ſicut Dii. pag. 452. n. 77.
Ibid. Quia audiſti vocem uxoris tuæ, & comediſti de ligno, ex quo præceperam tibi ne comederes. pag. 452. n. 78.
Ibid. Ecce Adam quaſi unus ex nobis factus eſt. ibid. n. 77.
4. Sub te erit appetitus ejus, & tu dominaberis illius. pag. 330. n. 3.
8. Senſus enim, & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua. pag. 412. n. 26.

EX EXODO.

1. Et quia timuerunt obſtetrices Deum, ædificavit eis domos. pag. 363. n. 43.
33. Loquebatur autem Dominus (*cum Moyſe*) facie ad faciem ſicut ſolet loqui homo ad amicum. pag. 201. n. 14.

ER LIBRO NUMERI.

23. Non eſt Deus quaſi homo, ut mentiatur. pag. 124. n. 49.

EX LIBRO TERTIO REGUM.

18. Uſquequò claudicatis in duas partes? Si Dominus eſt Deus ſequimini eum, ſi autem Baal, ſequimini illum. Et non reſpondit populus ei verbum. pag. 280. n. 33.

EX TOBIA.

3. Pro certo habet, &c. pag. 135. n. 78.
4. In ipſa (*id eſt ſuperbia*) initium ſumpſit omnis perditio. pag. 452. n. 77.

EX JOB.

15. Non credit (*damnatus*) quòd reverti poſit de tenebris ad lucem. pag. 493. n. 50.

EX PSALMIS.

4. Iraſcimini, & nolite peccare. pag. 345. n. 21.
Ibid. Signatum eſt ſuper nos lumen vultis tui Domine. pag. 465. n. 42.
6. Salvum me fac propter miſericordiam tuam. pag. 184. n. 23.
17. Deus meus adiutor meus, & ſperabo in eum. pag. 183. n. 18.
18. In cuſtodiendis illis retributio multa. pag. 220. n. 19.
Ibid. Delicta quis intelligit ab occultis meis munda me, & ab alienis par-

parce ſervo tuo. pag. 64. n. 88.
26. Credo videre bona Domini in terra viventium. pag. 135. n. 79.
30. In te Domine ſperavi. pag. 194. n. 55.
31. Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates: & quorum tecta ſunt peccata; Et: Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum. pag. 68. n. 7.
33. Timentes autem Dominum non minuentur omni bono. pag. 262. num. 139.
35. Noluit intelligere ut benè ageret. pag. 348. n. 27.
36. Non vidi iuſtum derelictum. pag. 262. n. 139.
50. Amplius lava me. pag. 252. n. 110.
Ibid. Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea. pag. 439. n. 39.
Ibid. Cor mundum crea in me Deus. pag. 62. n. 82.
68. Appone iniquitatem ſuper iniquitatem eorum. pag. 471. n. 6.
70. Cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me. pag. 250. n. 106.
81. Ego dixi: Dii eſtis, & filii excelſi. pag. 49. n. 39. & pag. 54. n. 57.
83. Cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum. pag. 207. n. 31.
Ibid. Gratiam, & gloriam dabit Dominus. pag. 60. n. 74.
90. Suſceptor meus es tu, & refugium meum, Deus meus ſperabo in eum. pag. 183. n. 18.
92. Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis. pag. 118. n. 33. & pag. 158. n. 143.
108. Salvum me fac propter miſericordiam tuam. pag. 184. n. 23.
115. Credidi propter quod loquutus ſum. pag. 135. n. 79.
Ibid. Omnis homo mendax. pag. 23. n. 70. & pag. 114. n. 20.
Ibid. Dirupiſti (*Domine*) vincula mea. pag. 67. n. 3.
118. Quia ſperavi in ſermonibus tuis. pag. 184. n. 23.
Ibid. In judiciis tuis ſuperſperavi. ib.
Ibid. Inclinavi cor meum ad faciendas juſtificationes tuas in æternum, propter retributionem. pag. 289. n. 36.
Ibid. Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ. pag. 358. n. 28.
138. Nimis honorificati ſunt amici tui Deus. pag. 198. n. 4.

EX PROVERBIIS.

8. Ego diligentes me diligo. pag. 49. n. 39. & pag. 51. n. 47. & pag. 199. n. 5.
10. Univerſa delicta operit charitas. pag. 78. n. 33.
11. Mortuo homine impio, nulla erit ultra ſpes. pag. 193. n. 50.
13. Spes, quæ differtur, afligit animam. pag. 181. n. 13.
16. Hominis eſt animam præparare. pag. 27. n. 85. & pag. 32. n. 102.
24. Si deſperaveris lapſus in die anguſtiæ: imminuetur fortitudo tua. pag. 192. n. 48.
Ibid. Septies enim cadet juſtus. pag. 21. n. 66.

EX ECCLESIASTE.

9. Neſcit homo utrúm amore, an odio dignus ſit. pag. 64. n. 86.

11. Si ceciderit lignum ad auſtrum aut aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit. pag. 491 n. 69.
Ult. Cuncta, quæ fiunt adducit Deus in judicium pro omni errato ſive bonum, ſive malum. pag. 216. n. 5. & pag. 378. n. 13.

EX CANTIC.

8. Lampades ejus (ſcilicèt charitatis, inquit D. Thom.) lampades ignis, atque flamarum. pag. 204. n. 23.

EX LIBRO SAPIENTIÆ.

3. Spes illorum immortalitate plena eſt. pag. 194. n. 54.
Ibid. Deus tentavit eos, & invenit illos dignos ſe. pagin. 126. n. 5.
7. Infinitus enim theſaurus eſt hominibus, quo qui uſi ſunt, participes facti ſunt amicitiæ Dei. pag. 198. n. 4.
8. Et ut ſcivi, quoniam aliter non poſſum eſſe continens, niſi Deus det, & hoc ipſum erat ſapientia ſcire cujus eſſet hoc donum. pag. 18. n. 53. & pag. 24. n. 72.
11. Miſſereris omnium quia omnia poteſt, & diſſimulas peccata hominum propter pœnitentiam. pag. 68. n. 7.
12. Quoniam nequam eſt natio eorum, & naturalis malitia ipſorum. pag. 409. n. 13.
13. A magnitudine ſpeciei, & creaturæ cognoſcibiliter poteſt Creator eorum videri. pag. 3. n. 5.

EX ECCLESIASTICO.

1. Timor Domini expellit peccatum pag. 89. n. 67.
10. Initium omnis peccati ſuperbia. pag. 452. n. 77.
15. Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit illum in manu conſilii ſui. pag. 330. n. 3.
19. Qui credit citò, levis corde eſt. pag. 157. n. 141.
31. Qui potuit tranſgredi, & non eſt tranſgreſſus, facere mala & non fecit pag. 219. n. 14. & pag. 220. n. 18. & pag. 222. n. 24.

EX ISAIA.

11. Requieſcet ſuper eum Spiritus Domini. pag. 402. n. 34.
43. Ex quo honorabilis factus es in oculis meis, & glorioſus ego dilexi te. pag. 40. n. 6.
65. Invenerunt, qui non quæſierunt me. pag. 29. n. 91.

EX JEREMIA.

2. Duo enim mala fecit populus meus, me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt ſibi ciſternas, ciſternas diſipatas. pag. 433. n. 25. & pag. 497. n. 32.
26. In veritate enim miſit me Dominus ad vos, ut loquerer in auribus veſtris omnia verba hæc. pag. 122. n. 43. & pag. 135. n. 78.
31. Converte me, & convertar. pag. 32. n. 100.

Ult.

Ult. Thren. Converte nos Domine ad te, & convertemur. ibid.

EX EZECHIELE.

14. Ego Dominus decepi prophetam illum. pag. 125. n. 51.
18. Si autem impius egerit pœnitentiam ::: Omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor ::: Si autem averterit se justus à justitia sua, & fecerit iniquitatem ::: omnes justitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur. pag. 250. n. 103. & pag. 264. n. 147.
36. Faciam ut in præceptis meis ambuletis, & judicia mea custodiatis, & operemini. pag. 97. n. 4.

EX OSEA.

6. Ipsi autem sicut Adam transgressi sunt pactum. pag. 440. n. 42.
9. Facti sunt abominabiles, sicut ea quæ dilexerunt. pag. 354. n. 17.

EX JOELE.

2. Præstabilis est (*divina misericordia*) super malitia (*hominum*) pag. 67. n. 4.
Ibid. Reddam vobis annos, quos comedit locusta, & bruchus. pag. 263. n. 144.

EX ZACHARIA.

1. Convertimini ad me ::: & convertar ad vos. pag. 27. n. 85. & pag. 31. n. 99. & pag. 92. n. 78. & pag. 463. n. 37.

EX MATHÆO.

1. Abrahan genuit Isaac. pag. 191. n. 47.
5. Diligite inimicos vestros. pag. 200. n. 9.
Ibid. Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Nonne & publicani hoc faciunt? pag. 234. n. 60.
6. Receperunt mercedem suam. pag. 255. n. 122.
Ibidem. Dimitte nobis debita nostra. pag. 21. n. 66.
Ibidem. Nemo potest duobus Dominis servire :: Non potestis Deo servire, & Mammonæ. pag. 280. n. 33.
Ibidem. Quærite ergo primùm Regnum Dei, & justitiam ejus. pag. 463. n. 37.
7. Petite, & dabitur vobis. pag. 32. n. 100.
10. Quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ tantùm in nomine discipuli :: non perdet mercedem suam. pag. 235. n. 64. & pag. 254. n. 116.
11. Non surrexit inter natos mulierum major Joanne Baptista. pag. 229. n. 46.
Ibid. Ipse est Elias, qui venturus est. ibidem.
12. Qui non est mecum contra me est, & qui non colligit mecum, dispergit. pag. 378. n. 13.
Ibid. Omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die judicii. pag. 378. n. 13.

16. Beatus es Simon Bar-jona, quia caro, & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus, qui in cœlis eſt. pag. 112. n. 14.

Ibid. Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam :: & tibi dabo claves Regni Cœlorum. pag. 147. n. 115.

Ibid: Et portæ inferi non prævalebunt adverſus eam. pag. 150. n. 123.

19. Si autem vis ad vitam ingredi, ſerva mandata. pag. 220. n. 19.

Ibid. Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quàm divitem intrare in Regnum Cœlorum. Auditis autem his diſcipuli mirabantur valdè dicentes : Quis ergo poterit ſalvus eſſe ? Aſpiciens autem Jeſus dixit illis : apud homines hoc impoſsibile eſt, apud Deum autem omnia poſsibilia ſunt. pag. 183. n. 19.

20. Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno. pag. 221. n. 20.

22. Erunt ſicut Angeli Dei in Cœlo. pag. 223. n. 28.

Ibid. Diliges Dominum Deum tuum: hoc eſt maximum, & primum mandatum. pag. 209. n. 37. & pag. 463. n. 37.

25. Quandiù feciſtis uni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtis. pag. 477. n. 26.

Ibid. Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui præparatus eſt Diabolo, & Angelis ejus. pag. 482. n. 40.

Ibid. Juſti autem ibunt in vitam æternam. pag. 297. n. 21.

26. Bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille. pag. 62. n. 62.

Ibid. Etiamſi oportuerit me mori tecum, non te negabo. pag. 11. n. 33.

Ult. Ego vobiſcum ſum uſque ad conſumationem ſæculi. pag. 150. n. 122.

EX MARCO.

13. De die autem illo (*judicii*) vel hora nemo ſcit, neque Angeli in Cœlo, neque Filius. pag. 126. n. 54.

15. Deſcendat nunc de cruce, ut videamus, & credamus. pag. 188. n. 33.

Ult. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit ; qui verò non crediderit, condemnabitur. pag. 89. n. 66.

EX LUCA.

1. Ipſe præcedet ante illum in ſpiritu, & virtute Eliæ. pag. 229. n. 46.

4. Dominum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies. pag. 398. n. 24.

7. Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. pag. 64. n. 88. pag. 78. n. 33. & pag. 88. n. 65.

11. Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud. pag. 48. n. 34.

16. Rogo ergo te Pater, ut mitas eum in domum Patris mei.... ne & ipſi veniant in hunc locum tormentorum. pag. 174. n. 191.

17. Cùm feceritis omnia, quæ præcep-

cepta ſunt vobis, dicite : ſervi inutiles ſumus : quod debuimus facere, fecimus. pag. 216. n. 8.
22. Confirma fratres tuos. pag. 147. n. 115.
24. O ſtulti, & tardi corde ad credendum. pag. 158. n. 141.
Ibid. Obtulerunt ei. (*Chriſto*) partes piſcis aſsi, & favum mellis; & cùm manducaſſet &c. pag. 195. n. 58.

EX JOANNE.

1. Et ſine ipſo factum eſt nihil. pag. 436. n. 32.
Ibid. Gratia, & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt. pag. 81. n. 76.
Ibid. Ecce qui tollit peccatum mundi. pag. 67. n. 3.
3. Niſi quis renatus fuerit. pag. 62. n. 82.
Ibid. Ut omnis qui credit in ipſum non pereat. pag. 89. n. 66.
6. Nemo poteſt venire ad me niſi pater... qui miſsit me traxerit eum. pag. 28. n. 87. pag. 29. n. 93. & pag. 99. n. 10.
Ibid. Ex vobis unus diabolus eſt. pag. 49. n. 39.
7. Vos aſcendite ad diem feſtum hunc, ego autem non aſcendo. pag. 126. n. 54.
10. Non peribunt in æternum, & non rapiet eas quiſquam de manu mea. pag. 97. n. 4.
13. Vos mundi ſtis. pag. 64. n. 88.
14. Ego ſum :: veritas. pag. 124. n. 49.
Ibid. Apud vos manebit, & in vobis erit. (Spiritus S.) pag. 402. n. 34.
Ibid. Qui diligit me diligetur à Patre meo. pag. 92. n. 78.
Ibid. Si quis diligit me ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diligit eum. pag. 49. n. 39. & pag. 88. n. 65. & pag. 199. n. 5.
15. Sine me nihil poteſtis facere. pag. 29. n. 92. & 93.
Ibid. Jam non dicam vos ſervos... vos autem dixi amicos. pag. 198. n. 4.
16. Gaudium veſtrum nemo tollet à vobis. pag. 299. n. 28.
Ibid. Pater amat vos, quia vos me amaſtis. pag. 92. n. 78.
17. Hæc autem eſt vita æterna, ut cognoſcant te ſolum Deum verum. pag. 297. n. 21.
19. Qui me tradidit tibi majus peccatum habet. pag. 420. n. 53.
20. Niſi videro :: non credam. pag. 188. n. 33.
Ibid. Quia vidiſti me Thoma credidiſti. pag. 141. n. 96.
21. Paſce oves meas. pag. 147. n. 115.
Ibid. Hic eſt diſcipulus ille, qui teſtimonium perhibet de his, & ſcripſit hæc, & ſcimus, quia verum eſt teſtimonium eius. pag. 122. n. 43. & pag. 135. n. 78.

EX ACTIBUS APOST.

2. Certiſsimè ergo ſciat domus Iſraël. pag. 135. n. 78.
7. Vos ſemper Spiritui S. reſiſtitis pag. 98. n. 7.
10. Remiſsionem peccatorum accipere per nomen eius omnes, qui credunt in eum. pag. 78. n. 33.

EX APOSTOLO AD ROMANOS.

1. Accepimus gratiam :: ad obediendum fidei. pag. 162. n. 153.
Ibid. Tradidit illos Deus in desideria cordis eorum in immunditiam pag. 471. n. 6.
Ibid. Invisibilia enim ipsius à creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. pag. 3. n. 5.
2. Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt. pag. 5. n. 12.
4. Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam. pag. 135. n. 79. & pag. 191. n. 46.
Ibid. Ei autem, qui operatur, merces non imputatur secundùm gratiam, sed secundùm debitum. pag. 221. n. 20.
Ibid. Ubi enim non est lex, nec prævaricatio. pag. 358. n. 28.
Ibid. Contra spem in spem credidit. pag. 191. n. 46.
5. Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt. pag. 439. n. 39. & pag. 486. n. 49.
6. Stipendia peccati mors. pag. 231. n. 51.
Ibid. Gratia autem Dei vita æterna. pag. 217. n. 9.
7. Peccatum non cognovi nisi per legem. pag. 358. n. 28. & pag. 465. n. 42.
Ibid. Jam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum, pag. 68. n. 8.
Ibid. Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati... infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. pag. 23. n. 72.
8. Ipse enim spiritus testimonium reddit spiritui nostro quòd sumus filii Dei. pag. 65. n. 90.
Ibid. Si autem filii, & heredes. pag. 46. n. 31.
Ibid. Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam. pag. 217. n. 10.
Ibid. Spe salvi facti estis. pag. 89. n. 67.
Ibid. Quod videt quis, quid sperat. pag. 195. n. 58.
Ibid. Certus sum quia neque mors, neque vita &c. poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Jesu. pag. 65. n. 90.
9. Quæ vult indurat. pag. 471. n. 6.
Ibid. Voluntati autem ejus (*nempè Dei*) quis resistit. pag. 341. n. 7.
10. Corde enim creditur ad justitiam. pag. 162. n. 153.
Ibid. Quomodò invocabunt in quem non crediderunt. pag. 177. n. 200.
11. Si autem gratia jam non ex operibus, alioquin gratia jam non est gratia. p. 1. n. 1.
13. Qui diligit proximum, legem implevit. pag. 18. n. 53.
Ibid. Plenitudo ergo legis est dilectio. pag. 49. n. 39.

AD CORINTHIOS I.

1. Factus est nobis (*Christus*) sapientia à Deo , & justitia , & sanctificatio , & redemptio. pag. 48. n. 35.
2. Quod oculus non vidit , nec auris audivit , nec in cor hominis ascendit. pag. 231. n. 52.
3. Unusquisque autem videat, quomodò superædificet. Fundamentum enim aliud nemo potest ponere præter id , quod positum. pag. 118. n. 33.
4. Sed neque me ipsum judico... qui autem judicat me , Dominus est. Nihil enim mihi conscius sum. pag. 64. n. 88.

Ibid. Quis enim te discernit ? pag. 30. n. 94.

Ibid. Per Evangelium ego vos genui. pag. 62. n. 82.

10. Fidelis autem Deus , qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis. pag. 25. n. 76. & pag. 26. n. 87.

Ibid. Sive ergo mâducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite. pag. 7. n. 18. & pag. 240. n. 76.

12. Alteri fides in eodem spiritu. pag. 108. n. 1.
13. Si :: Charitatem autem non habuero nihil sum :: Si tradidero corpus meum , ita ut ardeam, charitatem autem non habuero , nihil mihi prodest. pag. 51. n. 47. pag. 88. n. 65. & pag. 231. n. 51.

Ibid. Charitas numquam excidit. pag. 321. n. 16.

Ibid. Cùm autem venerit quod perfectum est , evacuabitur quod ex parte est. pag. 145. n. 103.

Ibid. Nunc autem manent fides, spes, & charitas , tria hæc , major autem horum est charitas. pag. 177. & pag. 209. n. 37. & pag. 311. n. 67.

15. Non ego autem , sed gratia Dei mecum. pag. 32. n. 104.

Ibid. Per hominem mors , & per hominem resurrectio mortuorum. Et sicut in Adam omnes moriuntur , ita & in Christo omnes vivificabuntur. pag. 84. n. 49.

Ibid. Seminatur in corruptione, surget in incorruptione : seminatur in ignobilitate , surget in gloria: seminatur in infirmitate, surget in virtute : seminatur corpus animale , surget corpus spiritale. pag. 306. n. 49.

Ibid. Abundantes in opere Domini semper , scientes quòd labor vester non est inanis in Domino. pag. 189. n. 37. & pag. 263. n. 144.

EX SECUNDA AD CORINTH.

1. Supra modum gravati sumus, supra virtutem :: Ut non simus fidentes in nobis , sed in Deo. pag. 24. n. 72.
3. Non quòd sufficientes simus cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis , sed sufficientia nostra ex Deo est. pag. 29. n. 92. pag. 31. n. 98. & pag. 97. n. 4.
5. Per fidem enim ambulamus. pag. 173. n. 188. & pag. 177. n. 200.

6. Quæ ſocietas luci ad tenebras? pag. 84. n. 49.

AD GALATAS.

5. In Chriſto Jeſu neque circunciſio aliquid valet, neque præputium, ſed fides, quæ per charitatem operatur. pag. 231. n. 51. & pag. 234. n. 60.
Ibid. Caro enim concupiſcit adverſus Spiritum pag. 412. n. 26.
6. Nova creatura (loquitur de juſtificato.) pag. 62. n. 82.

AD EPHESIOS.

2. Creati (id eſt juſti) in Chriſto. pag. 62. n. 82.
4. Unus Dominus, una fides, unum baptiſma. pag. 147. n. 113. & pag. 148. n. 115.
Ibid. Aſcendens (*Chriſtus*) in altum :: dedit dona hominibus. pag. 401. n. 32.
Ibid. Induite novum hominem, qui ſecundùm Deum creatus eſt. pag. 62. n. 82.
5. Eratis enim aliquandò tenebræ, nunc autem lux in Domino. pag. 84. n. 49.

AD PHILIPENSES.

2. Omnes, quæ ſua ſunt quærunt, non quæ ſunt Jeſu Chriſti. pag. 284. n. 45.
3. Noſtra autem converſatio in Cœlis eſt. pag. 200. n. 8.

AD COLOSSENSES.

1. Gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum. pag. 216. n. 5.

AD THESSALONICENSES I.

2. Gratias agimus Deo:: quoniam cùm accepiſſetis à nobis verbum auditus Dei, accepiſtis illud non ùt verbum hominum, ſed (ſicut eſt verè) verbum Dei. pagin. 110. n. 9.

EX 2. AD THESAL.

2. Mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio. pag. 125. n. 51.

AD TIMOTHEUM I.

1. Finis autem præcepti eſt charitas. pag. 209. n. 37.

EX 2. AD TIMOTH.

1. Scio enim cui credidi, & certus ſum, quia potens eſt depoſitum meum ſervare. pag. 135. n. 78. & 79. & pag. 193. n. 51.
4. Repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die juſtus judex. pag. 216. n. 5.

AD HEBRÆOS.

2. Conteſtante Deo ſignis, & portentis. pag. 126. n. 55.
6. Non enim injuſtus Deus, ut obliviſcatur operis veſtri boni, & dilectionis, quam oſtendiſtis in nomine ipſius. pag. 263. n. 144.
Ibid.

Ibid. Impoſsibile eſt mentiri Deum. pag. 124. n. 49.
9. Chriſtus ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata. pag. 67. n. 3.
11. Eſt autem fides ſperandarum ſubſtantia rerum, argumentum non apparentium. pag. 107. n. 1. & pag. 173. n. 188.
Ibid. Credere enim oportet accedentem ad Deum quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit. pag. 109. n. 5. & pag. 135. n. 80. & pag. 177. n. 200. & pag. 192. n. 47.

EX EPIST. JACOBI.

1. Voluntariè enim genuit nos verbo veritatis. pag. 62. n. 82.
2. Dæmones credunt, & contremiſcunt. pag. 166. n. 168. & pag. 173. n. 178.
Ibid. Fides ſine operibus mortua eſt. pag. 89. n. 66.
4. Scienti igitur bonum facere, & non facienti, peccatum eſt illi. pag. 325. n. 27.

EX D. PETRO 1.

4. Charitas operit multitudinem peccatorum. pag. 68. n. 7. pag. 78. n. 33.

EX 2. D. PETRI.

1. Ut per hæc efficiamini divinæ conſortes naturæ. pag. 42. n. 17.
Ibid. Habemus firmiorem profeticum ſermonem, cui benè facitis attendentes quaſi lucernæ lucenti in caliginoſo loco, donec dies eluceſcat. pag. 122. n. 43. & pag. 140. n. 93. & pag. 143. n. 103.
2. Deus Angelis peccantibus non pepercit, ſed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos. pag. 483. n. 42.

EX 1. EPIST. D. JOANNIS.

1. Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus. pag. 23. n. 7.
3. Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut Filii Dei nominemur, & ſimus. pag. 48. n. 37.
Ibid. Et omnis, qui habet hanc ſpem in eo, ſanctificat ſe, ſicut & ille ſanctus eſt. pag. 89. n. 67.
Ibid. Omnis, qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit, quoniam ſemen ipſius in me manet, & non poteſt peccare, quoniam ex Deo natus eſt. pag. 45. n. 26. & pag. 85. n. 53.
4. In hoc eſt charitas: non quaſi nos dilexerimus Deum, ſed quoniam ipſe prior dilexit nos::: Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos. pag. 91. n. 75.
5. Si teſtimonium hominum accipimus, teſtimonium Dei maius eſt. pag. 112. n. 14.

EX EPIST. CATHOLICA B. JUDÆ.

Angelos verò, qui non ſervaverunt ſuum principatum, ſed dereliquerunt ſuum domicilium, in iudicium magni diei vinculis æternis ſub caligine reſervavit. pag. 483. n. 42.

EX APOCALIPSI.

2. Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod eſt in Paradiſo Dei mei. pag. 222. n. 25.

Ibid. Eſto fidelis uſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. pag. 211. n. 20.

Ibid. Vincenti dabo manna abſconditum, quod nemo ſcit, niſi qui accipit. pag. 65. n. 89.

18. Quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum, & luctum. pag. 479. n. 32.

20. Apprehendit Draconem::: & ligavit eum per annos mille, & miſit eum in abyſum, & clauſit. pag. 483. n. 42.

21. Non intravit in eam (in Celeſtem Jeruſalem) aliquod coinquinatum. pag. 67. n. 4.

22. Et omne maledictum non erit amplius (id eſt in Cœlo) pag. 301. n. 35.

Ibid. Qui juſtus eſt, juſtificetur ampliùs. pag. 252. n. 110.

Ibid. Merces mea mecum eſt, reddere unicuique ſecundùm opera ſua. pag. 254. n. 116.

INDEX

RERUM, ET VERBORUM, QUÆ IN HOC CONtinentur Tomo tertio.

A

ACcidens poteſt radicare alia accidentia. pag. 52. n. 52.

Actiones humanæ omnes ſunt propter finem, vel propter media; cætera verò agentia irrationalia, licèt non operentur *propter*, operantur tamen *circa* illum intentum à ſuperiori intelligentia. pag. 276. n. 21. & pag. 319. n. 10.

Actu primario deficiente, deeſt & ſecundarius ſpei, qui eſt ſperare alteri beatitudinem. pag. 118. n. 34. ſed non econtra. ibid. n. 35. pag. 195. n. 57.

Actus charitatis non expellit formaliter directè peccatum habituale. pag. 76. n. 30. ¶ In hypotheſi verò, quòd non penderet eſſentialiter à gratia, expelleret quidem, ſed non directè. pag. 81. n. 42.

Actus charitatis, & contritionis diſponunt, & præcedunt ad gratiam, à qua etiam procedunt. pag. 90. n. 70.

Actus charitatis Dei, & proximi ſpecificè diſtinguuntur. pag. 274. n. 16.

Actus charitatis in infinitum licèt creſcant, numquam tamen charitatem facient actu infinitam. pag. 476. n. 20.

Actus contritionis qualiter tollat rationem offenſæ paſsivæ? Vide *contritio*.

Actus fidei infuſæ nequit eſſe moraliter malus. pag. 169. n. 175. Imò nec actus juſtitiæ. p. 172. n. 181.

Actus omnes moraliter boni in juſto ſunt meritorii de condigno vitæ æternæ. pag. 238. n. 72.

Actus remiſsi non augent phyſicè gratiam, at quando? pag. 265. à n. 150.

Actus ſubiti, & ſemiplenè animadverſi poſſunt mereri ſubitum augmentum gratiæ. pag. 267. n. 152.

Actus omnes, & ſolùm humani, ſunt propter finem. pag. 275. n. 18.

Actus humanus nullus datur, qui non ſit propter finem, vel circa media. pag. 276. n. 21. Imò nullus eſt, qui non reſpiciat finem ultimum. pag. 289. n. 62.

Actus unicus ad duas pertinere poteſt ſpecies, alteram eſſentialem, accidentalem alteram. pag. 279. n. 31.

Actus liber, & neceſſarius non diſtinguuntur ſpecificè. pag. 300. n. 32. & 33. & pag. 336. n. 20.

Actus non ſpecificantur à principiis: pag. 322. n. 18. Niſi hæc ſint proxima, & tunc quomodo? pag. 354. n. 16.

Actus aliquis, ſaltim indirectus, requiritur ad quamlibet omiſsionem voluntariam. pag. 323. n. 21.

Actus liberi Dei ſunt boni moraliter per conformitatem ad ejus dictamen rationis. pag. 359. n. 32.

Actus conſilii ſunt boni moraliter per conformitatem ad legem univerſalem operandi benè, ſuppoſito quòd operemur. ibid. n. 33.

Actus idem numero nequit eſſe ſimul bonus, & malus moraliter. pag. 361. n. 39. Poteſt verò eſſe talis ſucceſivè. pag. 364. n. 49. ¶ Nullus eſt actus moralis, quem aliquæ non comitentur circunſtantiæ. pag. 366. n. 2. ¶ Actus, vel actiones ſenſuum, & membrorum externorum non ſunt intrinſecè formaliter boni, nec mali, ſed ùt plùs extrinſecè. pag. 369. n. 14. Sunt verò boni, vel mali moraliter actus intellectus, & aliarum potentiarum internarum. pag. 373. n. 26. ¶ Actus ſupernaturalis nequit eſſe indiferens, ſed determinatè bonus. pag. 375. n. 3. ¶ Actus verò naturales dantur indifferentes ſecundùm ſpeciem. ibid. n. 4. Non verò in individuo. pag. 378. n. 13.

Actus, & habitus qualiter ſe mutuò cauſent? deſignatur. pag. 386. n. 14. Et qualiter ſe mutuò excedant. pag. 412. n. 27. ¶ Excedit quidem ſimpliciter in eſſe morali actus habitum. ibid. n. 28.

Adam in prima ſui conditione habuit fidem. pag. 177. n. 200. ¶ Qualiter fuit caput noſtrum factus. pag. 440. à n. 41.

Æqualitas meriti de condigno cum præmio eſt moralis, non phyſica. pag. 218. n. 12. & 13.

Amicitia vera, & ſtricta datur inter Deum, & hominem per charitatem. pag. 198. n. 4. Eſt autem hæc amicitia excellentiæ, non æquiparantiæ. pag. 200. n. 10. & 11. ¶ Datur etiam inter duos homines, licèt alter ſit injuſtus. pag. 199. n. 7. ¶ Tres conditiones ad veram aſsignantur amicitiam. ibid. n. 5. ¶ Datur amicitia vera inter tres Divinas Perſonas. pag. 201. n. 12.

Amare, & honorare non ſunt idem formaliter. pag. 203. n. 19.

Amor Dei ſuper omnia tum naturalis, tum ſupernaturalis. Vide: *Deus.*

Amor Dei, alius amicitiæ, alius eſt concupiſcentiæ. pag. 8. n. 22. Et rurſus amor amicitiæ, alius perfectus, alius imperfectus eſt. ibid.

Amor Dei erga prædeſtinatum major eſt, quàm erga reprobum, licèt actu maior ſit gratia reprobi, quàm gratia prædeſtinati. pag. 39. n. 4.

Amor concupiſcentiæ proprius ſpei theologalis reſpicit creaturam ùt finem *cui*, Creatorem verò ut *cujus gratia.* pag. 179. n. 7.

Amor amici præſtantior eſt ex ſe amore inimici; per accidens ratione difficultatis eſt inferior. pag. 424. n. 70.

Angeli in prima ſui conditione habuerunt fidem. pag. 177. n. 200.

Angeli quandò, & quomodò meruerunt? pag. 225. n. 33.

Angeli habent dotes glorioſas, licèt non ea proprietate, ac homines. pag. 305. n. 48.

Angelus, ſi extra ſtatum ponatur beatitudinis, nequit peccare venialiter tantùm. pag. 469. n. 52.

Anni-

Annihilatio juxta præſentem providentiam in nulla creatura verificatur. pag. 62. n. 81.

Anima eſt corporea *ùt quo*. pag. 28. n. 89.

Animæ Purgatorii qualiter augentur in gratia, & purgantur à venialibus. pag. 226. n. 36. ¶ Patiuntur etiam pœnam damni. pag. 482. n. 38.

Antecedens, & conſequens præceptum diligendi Deum explicantur. pag. 13. à n. 41.

Appetitus corporeus poteſt eſſe ſubjectum virtutis. pag. 394. n. 11. Etiam ſupernaturalis: pag. 391. n. 27.

Apprehenſæ legi, etiamſi realiter non ſit, parendum eſt. pag. 132. n. 70.

Arduum, vel arduitas, in quo conſiſtat, explicatur. pag. 181. n. 12. Pertinet ad objectum ſpei tamquam conditio eſſentialialiter requiſita. pag. 182. n. 14. & 16. & pag. 184. n. 21.

Aſſenſus fidei compatitur cum evidentia in atteſtante. pag. 133. n. 74.

Attributa Dei (ſicut & ipſe Deus) ſunt objectum primarium ſpei Theologicæ. pag. 178. n. 2. & 3.

Attritio purè naturalis nequit diſponere adhuc remotè ad gratiam habitualem, niſi intrinſecè ſupernaturalicetur. pag. 34. n. 110.

Auxilium, ſeu gratia actualis efficax definitur, & explicatur. pag. 101. n. 16.

B

BEati non habent fidem. pag. 173. n. 186. ¶ Non appetunt majorem gloriam, quàm reſpondentem gratiæ, ſicut nec homuncius veſtem gigantis. pag. 301. n. 34. ¶ Sunt ab intrinſeco impeccabiles. ibid. n. 36.

Beatitudo tam naturalis, quàm ſupernaturalis hujus vitæ conſiſtit in operatione intellectus. pag. 211. n. 42. ¶ Diffinitur, & dividitur in procœmio. Diſp. 2. de Beat. pag. 289. & dub. 1. n. 1. ¶ Conſiſtit in actu intellectus, connotato verò, vel comitante illum actu voluntatis. pag. 292. n. 8. ¶ Eſt ab intrinſeco inamiſsibilis. pag. 297. n. 22. ¶ Datur in hac vita beatitudo ſupernaturalis (imperfecta verò) conſiſtens in contemplatione Dei. pag. 310. n. 65. ¶ Dabilis eſt etiam in hac vita beatitudo naturalis, & in quo conſiſtat? pag. 311. n. 68. & pag. 314. n. 75. ¶ Beatitudo hæc, licèt per ſe primò ſit ſpeculativa, per ſe verò ſecundò practica debet eſſe. ibid. n. 76.

Bona temporalia qualiter ſub merito cadant theologico? pag. 261. n. 139. & pag. 262. n. 140.

Bonum, & malum in moralibus opponuntur contrariè non contradictoriè. pag. 434. n. 26. & pag. 135. n. 30.

C

CAusa effectivè meritoriè destruens Dei offensam assignatur. pag. 76. n. 29.

Causa æquivoca ùt minùs æquat effectus perfectionem, si sit adæquata, non aliter. pag. 211. n. 43. ¶ Causa debet in suos actus, & effectus transferre illas formalitates, & perfectiones, secundùm quas illos causat. pag. 334. n. 17. ¶ Causa efficiens virtutes assignatur. pag. 383. n. 8.

Causans rem fundatam, causat ejus fundamentum. pag. 385. n. 13. ¶ Causa prima mali in esse talis est potentia peccandi, & tamen in esse mali non excedit actum. pag. 414. n. 35.

Causalitas mutua. pag. 244. à n. 88.

Character perseverat in damnatis. pag. 175. n. 193.

Charitas definitur, & assignatur ejus objectum *quod*, *& quo*. pag. 197. à n. 1. ¶ Est vera, & stricta amicitia inter Deum, & hominem. pag. 198. n. 4. Imò, licèt amans homo justus, & amatus homo injustus sit. pag. 199. n. 7. ¶ Sub triplici titulo, & respectu amat proximum illam habens. pag. 202. n. 15. ¶ Non potest minus. pag. 204. n. 23. ¶ Est virtus specialis, & simplex. pag. 208. n. 34. ¶ Est perfectior fide tam theologicè, quàm methaphisicè, hoc est, tam in esse virtutis, quàm entis. pag. 209. n. 37. ¶ Est plenitudo legis, finis istius, maximum præceptum, & maxima virtutum omnium. ibi. n. 37. & 38. ¶ Est ratio formalis merendi ita, ut sine ejus ordinatione actuali (formali, vel virtuali) meritum non sit. pag. 234. n. 60. ¶ Ejus minimus actus, cæteris paribus, excedit præstantissimam aliarum virtutum. pag. 237. n. 68. ¶ Charitas remissior sæpè ex circunstantiis durationis, continuationis &c. operatur intensiùs intensiori. pag. 238. n. 70. ¶ Respicit Deum, & creaturas diversis specificè actibus. pag. 274. n. 16. ¶ Charitas patriæ est dos animæ glorioſæ, explicata nomine *comprehensio*, quæ non est actus, sed habitus. pag. 305. n. 46. & 47. Ejus actus, licèt in infinitum crescant, numquam actu infinitam faciunt charitatem. pag. 476. n. 20.

Christo Domino non accomodantur dotes glorioſæ. pag. 305. n. 48.

Censuræ non incurruntur, nisi internè, & externè delinquatur. pag. 372. n. 24.

Certitudo nulli est essendi in gratia. pag. 63. n. 86.

Circunstantiæ actus moralis describuntur. pag. 365. n. 1. ¶ Semper aliquæ illum comittantur. pag. 366. n. 2. ¶ Nulla est, quæ illi aliquam non addat bonitatem, vel malitiam. pag. 367. n. 5. ¶ Accedente moralitate ex fine, non cessat moralitas objecti. ibid. n. 8.

Claritas corporis glorioſi (idem tene

ne de reliquis dotibus glorioſis) non eſt ſupernaturalis, ſed naturalis. pag. 308. n. 57.
Color in ſententia aliquorum (non in noſtra) ſolùm eſt objectum materiale viſus, & lux formale. pag. 272. n. 11.
Concupiſcentia non omnis eſt mala, ſed vel mala, vel bona. Si bona adauget voluntarium, ſi mala minuit, imò omninò aliquandò deſtruit illud. pag. 345. à n. 19. & pag. 376. n. 8.
Condemnati carent fide ſupernaturali. pag. 173. n. 187.
Confirmatio in gratia diſtinguitur à dono perſeverantiæ. pag. 38. n. 125.
Connexorum non ex eo, quòd unum attingatur, & aliud attingi opus eſt. pag. 248. n. 101.
Conſcientia erronea à duplici judicio poteſt provenire, alio ſpeculativo, alio practico. pag. 130. n. 67.
Conſecratio de nulla hoſtia in particulari poteſt ùt de fide certa affirmari. pag. 151. n. 125. ¶ Conſecratio mala numquam poteſt eſſe, niſi ùt ſummùm ejus actio prævia. pag. 172. n. 183.
Conſilii actus ſunt boni moraliter: quia conformantur legi generali operandi benè, ſuppoſito quòd operemur. pag. 359. n. 33.
Contradictoria debent eſſe inter extrema poſitivum, & negativum, non inter poſitivè talia, ùt rationale, & irrationale. pag. 347. n. 26. & pag. 376. n. 6. & 7.
Contrarium non eſt idem, ac violentum. pag. 409. n. 14.
Contraria definiuntur. pag. 405. n. 1.
Contrarii habitus compatiuntur in eodem ſubjecto, ſi ſunt operativi, non verò ſi formaliter purè ſunt ſpeculativi. pag. 87. n. 60. & pag. 144. n. 104.
Contritio deſtruit effectivè moraliter per modum meriti, & ſatisfactionis rationem offenſæ paſsivæ Dei. pag. 76. n. 29. & pag. 245. n. 92.
Corporeum ſubjectum V. *Subjectum.*
Corporeus debet eſſe omnis calor, & numquam ſolùm ſpiritualis. pag. 484. n. 44.
Creatio perfectior eſt eductione cæteris paribus, ſecus ſi imparia ſint. pag. 63. n. 84.

D

DÆmones torquentur per alligationem ſpiritus ad ignem corporeum. pag. 483. n. 41. ¶ Carent fide ſupernaturali. pag. 173. n. 187.
Damnati qualiter puniantur in inferno? pag. 483. n. 41. ¶ Voluntariè dolent de pœna involuntaria. pag. 317. n. 5. & pag. 473. n. 10.
Demonſtratio in eſſe objecti non eſt ratio attingendi alias ſecundas intentiones, ſed ſolùm in eſſe rei. pag. 273. n. 13.
Delectatio alia bona, alia mala eſt. Vide *Concupiſcentia.*
Deſiderium diſtinguitur à ſpe. pag. 182. n. 15.
Deus poteſt amari ab homine ſuper om-

omnia tum ùt author naturalis, tum út author ſupernaturalis. pag. 8. n. 21. ¶ Non denegat aliquam lucem, & auxilia pervenienti ad uſum rationis. pag. 15. n. 44. ¶ Plús amat prædeſtinatum cum minori gratia, quàm reprobum cum majori. pag. 39. n. 4. ¶ Non poteſt in aliqua linea aliquid ſubſtantialiter perfectius producere. pag. 59. n. 71. ¶ Si neceſſariò operaretur creatura, non eſſet libera. pag. 104. n. 23. ¶ Deum methaphyſicè repugnat loqui falſum. pag. 124. n. 49. Et uti reſtrictione purè mentali. ibi. n. 50. ¶ Nec patrare poteſt miracula in confirmationem falſæ doctrinæ. pag. 126. n. 55. Sed nec errorem aliquem adhuc ſpeculativum infundere. pag. 128. n. 62. ¶ Continet virtualiter humilitatem, obedientiam, &c. non verò errorem pro formali. pag. 129. n. 65. ¶ Deus ſolus cum & ejus attributis eſt objectum *quod* primarium ſpei theologicæ. pag. 178. n. 2. ¶ Dei actus liberi ſunt boni moraliter per conformitatem ad ſuæ dictamen rationis. pag. 359. n. 32. ¶ Deus cauſat malum poſitivum morale ſub ratione entis. pag. 435. n. 31. ¶ Cognoſcit peccatum, & quomodò? tr. 20. in proœmio. pag. 404.

Dictamen practicum, & evidens credibilitatis præire debet omni actui fidei. pag. 158. n. 143. Ejus verò evidentia ſolùm eſt moralis. pag. 160. n. 149.

Diſpoſitio nulla eſt hominem proximè diſponens ad gratiam. pag. 28. n. 87. Imò nec remotè. pag. 29. n. 91. ¶ Diſpoſitiones ad gratiam vide : *Juſtificatio.*

Diſpoſitiones ad formam, licèt ſint diverſi prædicamenti ac iſta, debent tamen ejuſdem eſſe lineæ naturalis, vel ſupernaturalis. pag. 157. n. 139.

Dona Spiritus S. dantur, & numerantur. pag. 401. n. 32. Sunt ſupernaturalia. n. 33. Sunt habitus, non diſpoſitiones tranſeuntes, nec actus. pag. 402. n. 34. Deſcribuntur ex D. Thom. ibid. Diſtinguuntur ab omnibus virtutibus tum naturalibus, tum ſupernaturalibus. n. 35. Illorum objecta. ibidem.

Dos animæ glorioſæ definitur, & explicatur. pag. 304. n. 44. Tres ſunt ejus dotes, *viſio*, *comprehenſio*, & *fruitio*. n. 45. Ex his viſio, & fruitio habent rationem habitus, comprehenſio verò neutrum eſt, ſed ſolùm habitudo quædam ad finem poſſeſſum. n. 46. Communicantur Angelis, licèt minus propriè, non verò Chriſto Domino. pag. 305. n. 48.

Dotes corporis glorioſi aſsignantur. pag. 306. n. 49. Dimanant tamquam proprietates à gloria animæ n. 51. Sunt qualitates intrinſecè inhærentes corpori. pag. 307. n. 55. Non ſunt ſupernaturales, ſed naturales. pag. 308. n. 56.

E

EBrius, qui prævidit, ſe interfecturum, vel injurias, aut plaſphemias prolaturum, peccat tempore mortis, vel effectivè prolationis. pag. 429. à n. 13.
Electio ſpecificatur à mediis. pag. 273. n. 14. & pag. 369. n. 12.
Elias (S. P. N.) in Paradiſo terreſtri collocatus habet ſtatum meritorium. pag. 221. n. 37. & 38. ¶ Habet æqualem cum B. Joanne Baptiſta virtutem, & meritum. pag. 229. n. 46.
Erronea conſcientia. Vide *conſcientia.*
Error non eſt idem, ac ignorantia veritatis. pag. 128. num. 63. & 65. Nec continetur virtualiter in Deo, ſicut obedientia, & humilitas. pag. 129. n. 65.
Evidentia in atteſtante Deo non pugnat cum aſſenſu fidei. pag. 134. n. 74.
Exiſtimatæ legi (aliàs nullæ) parendum eſt. pag. 132. n. 70.

F

FAlſus aſſenſus nequit per fidem divinam elici. pag. 131. n. 68.
Fervor charitatis duplex eſt, alius eſſentialis, accidentalis alius. pag. 207. n. 31.
Fides divina definitur. pag. 107. n. 1. ¶ Habet pro objecto primario *quod* Deum ſub ratione Dei. pag. 108. n. 3. ¶ Ejus objectum formale *quo* eſt veracitas divina per modum actus primi, & revelatio per modum actus ſecundi. pag. 112. n. 13. Minimè verò ſi revelatio ſit privata. pag. 118. n. 31. ¶ Non poteſt fides elicere aſſenſum falſum. pag. 131. n. 68. ¶ Aſſenſus ejus non pugnat cum evidentia in atteſtante. pag. 134. n. 74. Pugnat verò cum actu ſcientiæ ſimul habito. pag. 141. n. 92. Et eandem habent pugnam inter ſe habitus fidei, & ſcientiæ, vel luminis gloriæ. pag. 143. n. 102. ¶ In viſione beata excidit habitus fidei. n. 103. ¶ Non repugnat conjungi ſimul habitum fidei cum actu ſcientiæ, vel viſionis, nec habitum ſcientiæ, ſive lumìnis cum actu fidei. pag. 145. n. 107. ¶ Repugnat verò, quòd habitus, vel actus fidei conjungatur cum opinione. pag. 146. n. 110. ¶ Habitus fidei (idem tene de actu) eſt entitativé ſupernaturalis. pag. 154. n. 132. ¶ Eſt prior, dignior, perfectiorque, quàm ſpes. pag. 191. n. 47. ¶ Nequit eſſe ejus actus moraliter malus. pag. 169. n. 175. ¶ Fides, & charitas in primo inſtanti conditionis B. Mariæ, & Angelorum qualiter ſe mutuò præceſſerunt? pag. 241. n. 79. ¶ Fides, & ſpes ſemel amiſſæ poſſunt ſine gratia recuperari medio aliquo auxilio ſuperno. Imò & poſſunt intenſiores eſſe, quàm eſt gratia. pag. 252. n. 109. ¶ Fides, & lumen gloriæ opponuntur, non tamquam perfectum, & imperfec-

fectum, ſed tamquam perfectum, & magis perfectum. pag. 411. n. 23.

Filiatio Dei eſt effectus ſeparabilis à gratia. pag. 87. n. 59.

Finis eſt *cujus gratia cætera ſiunt*; vel *appetibile propter ſe*. pag. 269. n. 1. ¶ Diviſio ejuſdem. ibidem ¶ Triplex cauſa finalis triplici appoſitè cauſæ comparatur efficienti. pag. 279. n. 30. ¶ Fines duos totales ſimul habere hominem repugnat. pag. 280. n. 33. ¶ Finis peccatoris tam formaliter, quàm habitualiter talis eſt omne bonum proprium, etiam divinum, ordinando verò illud in ſui ipſius commodum. pag. 283. n. 42. ¶ Finis ultimus alius eſt poſitivè talis, ut ſi omnia ſibi ſubordinet, & ipſe nulli; alius negativè, ut ſi nec ordinetur alteri, nec omnia ordinentur ſibi. pag. 286. n. 52. ¶ Finis ultimus ſimpliciter, hoc eſt poſitivè talis, in peccante venialiter eſt Deus. ibid. n. 53.

Fomes peccati, in quo conſiſtat. pag. 440. n. 43. ¶ Habet rationem pœnæ. pag. 487. n. 54.

Fundamentum ùt tale, cauſatur à cauſa, quæ rem cauſat fundatam. pag. 385. n. 13.

G

GEnus perfectius ſolùm arguit majorem perfectionem in ſuis inferioribus, quandò comparatio fit inter genus, & genus ejuſdem lineæ, ſecus ſi diverſæ. pag. 57. n. 66. ¶ Genus nobilius non infert majorem perfectionem in omnibus ſuis inferioribus, quàm genus ignobilius in omnibus ſuis. pag. 212. n. 45.

Gratiæ ethimologia, & explicatio. p. 1. n. 1. & ibi differentia inter gratias naturalem, & ſupernaturalem.

Gratia ſpecialis ad quæ ſit opus opera hominis: Vide *Homo*.

Gratia habitualis eſt aliquid creatum intrinſecè receptum in anima. pag. 38. n. 1. In *anima*, nòn in potentiis. pag. 40. n. 7. ¶ Non eſt ſubſtantia, hanc verò imitatur. pag. 4. n. 11. ¶ Eſt participatio phyſica, & formalis naturæ divinæ. pag. 43. n. 19. Non verò adæquatè: quia non participat gratia conceptus infinitæ, actus puri &c. pag. 44. n. 21. ¶ Ex natura ſuapte (non ex deputatione extrinſeca) reddit hominem juſtum, amicum &c. pag. 45. n. 28. & pag. 47. n. 32. ¶ Eſt entitativè ſupernaturalis. pag. 54. n. 57. ¶ Eſt ſimpliciter perfectior forma ſubſtantiali, & vel Cœlos, & Angelos excedit. pag. 56. n. 62. ¶ Semper eſt eadem ſpecificè, & ſubſtantialiter, licèt ſic, vel ſic modificetur. pag. 58. n. 69. Nec divinitùs poteſt dari alia gratia ſpecificè perfectior. n. 70. ¶ A nullo agente phyſico creato poteſt produci principaliter. pag. 60. n. 74. ¶ Non fit per creationem, ſed per eductionem. p. 61. n. 79. ¶ Hanc habere gratiam nullus certò ſcit; poteſt verò certò moraliter con-

jectare. pag. 63. n. 86. ¶ Per ſolam hanc gratiam, & ſecluſo omni extrinſeco favore, juſtificatur impius. pag. 69. n. 11. ¶ Opponitur contradictoriè (in anima elevata) cum peccato mortali. pag. 74. à n. 24. ¶ Subjectum, in quo gratia & peccatum recipiuntur, aſſignatur. pag. 74. n. 26. ¶ Nulla forma præter gratiam habitualem expellit formaliter peccatum. pag. 78. n. 49. ¶ Qualiter inter ſe hæc duo opponantur? pag. 407. n. 7. ¶ Requiritur hæc gratia ad juſtificationem in ſtatu naturæ puræ. pag. 94. n. 82. ¶ Opus eſt ea in omni ſtatu, & providentia ad merendum. pag. 231. n. 51. Imò & ad merendum de congruo n. 53. ¶ Ipſa verò ſub nullo cadit merito. pag. 244. n. 87. ¶ Ut remiſsivam offenſæ Dei nullus homo alteri mereri poteſt. pag. 247. n. 98. ¶ Non augetur phyſicè ſtatim per actus remiſſos. Aſt quando? pag. 265. n. 150.

Gratia actualis, quid, & quotuplex? pag. 96. à n. 1. ¶ Datur hæc gratia ſufficiens, & ſeparata ab efficaci? pag. 97. n. 5. ¶ Gratia actualis (ſeu auxilium) efficax definitur, & explicatur, pag. 101. à n. 16.

Gratia conſumata addit ſupra non conſumatam modum quemdam illam inamiſsibilem facientem. pag. 298. n. 26.

Gloria beatorum pugnat cum fide viatorum. pag. 143. n. 103.

H

HAbitus definitur. pag. 381. n. 1. ¶ Habitus contrarii, quinam compatiantur in eodem ſubjecto? pag. 87. n. 60. & pag. 144. n. 104. ¶ Habitum fidei non repugnat conjungi cum actu viſionis, vel ſcientiæ, nec habitum viſionis cum actu fidei. pag. 145. n. 107. ¶ Habitus ſupernaturales non augentur phyſicè ex repetitione actuum, ſed ut ſummùm moraliter, vel remotivè. pag. 156. n. 138. ¶ Habitus, & actus qualiter ſe mutuò cauſent? pag. 385. n. 14. ¶ Non opus eſt voluntati habitu aliquo ad bonum inſequendum, & aſſequendum proprii ſuppoſiti. pag. 392. n. 6. ¶ Habitus, & actus qualiter ſe mutuò excedant? pag. 412. n. 27. ¶ in eſſe boni, & mali exceditur habitus ab actu. ibid. n. 28.

Hæreticus non habet fidem infuſam. pag. 175. n. 194.

Homo lapſus, (vel etiam in ſtatu naturæ puræ) poteſt ſine gratia ſpeciali noſcere omnes veritates naturales diviſivè ſumptas. pag. 3. n. 5. Non verò collectivè acceptas. n. 8. ¶ Poteſt etiam (& hoc tene de fide) ſine gratia ſantificante, vel etiam ſine fide aliquod opus bonum efficere. pag. 4. n. 11. Imò id poteſt ſine gratia aliqua adjuvante adhuc naturali quamvis vincenda obſtet aliqua tentatio, modo levis. pag. 5. n. 12. & pag. 7. n. 19. ¶ In ſtatu naturæ puræ poſſet homo

homo potentia conſequenti diligere Deum ſuper omnia. pag. 9. n. 25. in ſtatu verò naturæ lapſæ poteſt quidem ſic Deum diligere potentia antecedenti, non verò conſequenti. pag. 12. n. 36. ¶ Homo lapſus habet præceptum antecedens, non verò conſequens, diligendi Deum ſuper omnia, ſed tamen peccat ſi tunc non diligit eum. pag. 13. à n. 41. ¶ Perveniens ad primum uſum rationis recipit à Deo aliquam lucem, qua Deum, ſi velit, noſcat, atque diligat. pag. 15. à n. 44. ¶ Poteſt tamen ſic lapſus omnia implere præcepta naturalia diviſivè ſumpta, & hoc ſine ſpeciali gratia. pag. 17. n. 49. Non verò collectivè accepta. pag. 18. n. 55. Et idem tene de homine juſtificato, quantùm ad præcepta ſupernaturalia. pag. 21. n. 64. & quantùm ad omnia venialia per totam vitam non committenda. n. 65. ¶ Nec poteſt itidem homo lapſus gravem vitare tentationem ſine gratia ſpeciali. pag. 23. n. 71. ¶ Nequit etiam per vires proprias diſponi ad gratiam recipiendam. pag. 28. n. 87. Imò nec remotè. pag. 29. n. 91. ¶ Nec meretur merito de congruo per opera bona gratiam, ſed út ſummum merito impropriè tali. pag. 33. n. 107. ¶ Homo juſtus nequit in finem uſque perſeverare ſine gratia ſpeciali. pag. 35. n. 112. ¶ Tenetur homo ex præcepto charitatis ſe, & omnia ſua in Deum ordinare, & qualiter hoc fiat? pag. 240. n. 76. ¶ Homo juſtus quandò teneatur juſtificari? ibid. n. 77. ¶ Nequit ullo modo mereri reparationem futuri ſui lapſus. pag. 249. n. 103. & pag. 250. n. 104. ¶ Homo lapſus, ſi juſtificetur, recuperat gratiam in illa identica intenſione, quam ante lapſum habebat. pag. 251. n. 108. ¶ Homo conſtat libero arbitrio. pag. 330. n. 3. ¶ Homo in ſtatu juſtitiæ originalis nequit venialiter peccare. pag. 467. n. 46.

Honor, & amor non ſunt idem formaliter, ſed conſecutivè tantùm. pag. 203. à n. 18.

Hoſtia hæc eſt conſecrata, de nulla in particulari certò de fide poteſt affirmari. pag. 151. n. 125.

I

IDololatria, quare dicatur graviſſimum peccatum. pag. 423. n. 65.

Ignorantia non in idem recidit ac error. pag. 128. n. 63. & 65. ¶ Eſt triplex, antecedens, concomitans, & conſequens; & quæ ex his cauſet involuntarium? pag. 346. à n. 24.

Impetratio eſt valde diſtincta à merito. pag. 251. n. 106.

Inclinatio naturæ rationalis in malum, qualiter componatur cum oppoſitione cum illo? pag. 409. n. 17. ¶ Inclinatio creaturæ eſt duplex alia univerſalis in Deum, vel bonum commune propendens inſequendum, alia particularis in bonum intendens particulare, &

hæc illi cedit, & ſubſternitur. pag. 339. n. 2.
Incontinentia ex ſe eſt veniale, & minus peccatum, quàm timiditas, per accidens, & ratione adjuncti eſt gravius. pag. 424. n. 67.
Indifferentia, alia eſt ad meritum, & demeritum, & hæc verè datur in peccatore, qui ſæpè in operando benè, nec meretur, nec demeretur; alia eſt ad bonum, vel malum morale, & hanc dari in actibus ſecumdùm ſpeciem admittunt omnes, dari verò in individuo nos reiicimus Thomiſtæ. pag. 374. n. 1. &. pag. 378. n. 13.
Individuum ſolùm ſumit de ſpecie prædicata poſitiva, & eſſentialia, non verò negativa, & accidentalia. pag. 379. n. 17.
Infidelis negativus tangitur. pag. 16. n. 45.
Infirmans voluntariè, prævidens omiſsionem debiti; peccat in ipſa omiſsione, ſeu tempore omiſſionis. pag. 429. n. 13.
Innocentiæ ſtatus, vide *Juſtitia originalis.*
Inſtans primum rationis, qualiter ſit intelligendum? pag. 461. n. 32.
Intermedia quid ſint, & quotupliciter ſumantur? pag. 276. n. 22.
Intellectus humanus eſt ſubjectum virtutum. pag. 391. n. 2.
Intemperantia. V. *incontinentia.*

J

JOannis (S. P. N.) à Cruce elegans teſtimonium excæcationem comprobans intellectus ex prædominio paſsionum. pag. 346. n. 23.
Judicium formans erroneam conſcientiam, aliud eſt ſpeculativum, aliud practicum. pag. 130. n. 67. ¶ Judicium ſpeculativum pertinet ad actum primum voluntatis; judicium verò practicum ad actum ſecundum, ſicut præmotio. pag. 331. n. 8. & pag. 338. n. 29. Judicium evidens credibilitatis (implicitum, vel explicitum) præire debet ante omnem actum fidei. pag. 158. n. 143. Ejus verò evidentia ſolùm eſt moralis. pag. 160. n. 149. ¶ Hoc judicium, ſi eſt practicum (ſecus dic de ſpeculativo) eſt ſupernaturale. pag. 168. n. 171. Ejus principium eſt habitus fidei, non auxilium tranſiens. ibid. n. 172. & pag. 169. n. 173.
Juſtificationis definitio ex Trid. pag. 46. n. 31. ¶ Juſtificatio alia eſt per modum ſimplicis mutationis, ùt in B. V. Maria, Angelis, & Adamo; alia ab ſtatu culpæ in ſtatum gratiæ motus. pag. 66. n. 1. In hac verè, & propriè remittuntur peccata. n. 2. Et non per formam extrinſecam, ſed media gratia intrinſecè inhærente. pag. 67. n. 5. ¶ Imò implicat in terminis remitti ea per extrinſecam condonationem. pag. 71. n.

17. ¶ Ad juſtificationem aliquæ requiruntur diſpoſitiones, & quænam ? pag. 88. n. 63. & pag. 90. n. 70. ¶ Ad illam in ſtatu naturæ puræ opus eſt gratia habituali. pag. 94. n. 82.

Juſtitiæ actus nequit eſſe malus. pag. 172. n. 181.

Juſtitia alia eſt ſtricta, alia ſtrictiſſima. pag. 215. n. 2.

Juſtitiæ virtus conſiſtit in medio. pag. 387. n. 20.

Juſtitia originalis deſcribitur, quæque non diſtinguitur eſſentialiter à gratia habituali. pag. 441. n. 45. ¶ Hæc juſtitia non confirmavit Adamum in gratia. ibid. n. 46. ¶ In illiús ſtatu nequit homo peccare venialiter. pag. 467. n. 46. ¶ In ſtatu hoc homines nec mortem, nec ærumnas aliquas hujus præſentis vitæ experirentur. pag. 480. n. 49. & 51.

L

LEgi purè exiſtimatæ parendum eſt. pag. 132. n. 70.

Leges ſpecificantur à finibus extrinſecis ; actus verò ab intrinſecis. pag. 417. n. 45.

Lex non ſpecificat actus morales. pag. 354. n. 16. & pag. 417. n. 43.

Liberalitas ſolùm materialiter (non formaliter) eſt extremum inter prodigalitatem, & avaritiam. pag. 406. n. 4.

Libertas definitur. pag. 329. n. 1. & pag. 330. n. 5. Datur in homine lapſo. ibid. n. 3.

Libertas in creatura nulla eſſet, ſi Deus neceſſariò operaretur. pag. 104. n. 23.

Libertas eſt neceſſaria ad merendum. pag. 219. n. 14. Sed verò ſatis eſt libertas quoad exercitium. ibid. n. 17. Eſt itidem ad moralitatem neceſſaria. pag. 349. n. 1. ¶ Libertas contrarietatis non tam dicit perfectionem, quàm fragilitatem. pag. 220. n. 18. Undè nec eſt de eſſentia libertatis. pag. 302. num. 40. ¶ Libertas, & neceſsitas non diſtinguunt ſpecificè actus voluntatis. pag. 300. n. 32. & 33. ¶ Dividitur in libertatem contradictionis, & contrarietatis. pag. 332. n. 10. Sola verò libertas contradictionis eſt eſſentialiter libertas. ibid. n. 11. ¶ Libertas eſt ratio intrinſeca nedùm potentiæ liberæ, verùm & ejus actibus. pag. 334. n. 17. ¶ Libertas non eſt entitas, nec pars entitatis actuum, ſed modus intrinſecus illorum. pag. 335. n. 20. Contrarium fit in moralitate objectorum. pag. 356. n. 22.

Lumen gloriæ eſt dos animæ glorioſæ, quæ explicatur nomine *viſio* ; non autem eſt actus, ſed habitus. pag. 305. n. 46. & 47. ¶ Opponitur fidei non tamquam perfectum imperfecto, ſed tamquam magis perfectum minús perfecto. pag. 411. n. 23.

Lux ſola in ſententia aliquorum eſt objectum formale viſus, color verò ſolum materiale, in noſtra verò lux, & color ſunt formale. pag. 272. n. 11.

M

MAgnanimitatis objectum, in quo ab objecto ſpei diſcernatur? pag. 184. n. 21.
Maria Virgo ex privilegio ſingulari cuncta per totam vitam vitavit venialia. pag. 22. n. 66. ¶ Ejus merita, & magnalia ſupra omnium creaturarum erecta. pag. 228. à n. 43.
Mala fundamentaliter ſunt talia, quæ prohibentur quia mala. pag. 358. n. 30. & 31.
Malum, & bonum in moralibus opponuntur contrariè, non contradictoriè. pag. 434. n. 26. & 30.
Martyr meretur coronam martyrij, non ante, nec poſt mortem, ſed in ipſo mori. pag. 226. n. 34. Et non per ſolam voluntatem, ſed per executionem. pag. 372. n. 23.
Maternitáte Dei, nec ipſe poteſt aliam perfectiorem producere. pag. 59. n. 71.
Media út talia habent ſuam intrinſecam bonitatem. pag. 270. n. 2. Etiam deficiente fine, habent bonitatem, ſi non exercitè, ſignatè verò & eſſentialiter talem. n. 6. ¶ Non ſpecificant voluntatem, ſunt verò ejus objectum materiale. n. 9. ſpecificantque electionem. pag. 273. n. 14.
Medium aliud eſt rei, aliud rationis. pag. 387. n. 17. ¶ Medium non admittimus (in natura elevata) inter gratiam, & peccatum, ſeu inter eſſe juſtam, & injuſtam. pag. 74. n. 24. 25. & 26.
Meritum aliud de condigno, aliud de congruo. pag. 214. n. 1. Et rurſus hoc aliud proprium, improprium aliud. pag. 231. n. 53. Et pag. 243. n. 85. ¶ Meritum omne negarunt dari Luterus, & Calvinus; & aliqui Catholici meritum de condigno non admiſerunt. pag. 215. n. 3. & 4. ¶ Meriti æqualitas cum præmio eſt moralis, non phyſica. pag. 218. n. 12. & 13. ¶ Requiritur (& eſt de fide) libertas ad meritum. pag. 219. n. 14. Sufficit verò libertas quoad exercitium. n. 17. ¶ Meritum datur, etiamſi opera fiant ex præcepto, vel etiamſi fiant ex metu; non verò ſi fiant cum ſemiplena deliberatione. pag. 220. n. 19. ¶ Opus eſt ad meritum bonitate morali, & inſimul pacto Dei. pag. 221. n. 20. Actu etiam poſitivo, ita ut omiſſio pura mali non ſufficiat. ibid. n. 20. & 21. Et demùm gratia, ſine qua nec divinitús dari poteſt meritum adhuc de congruo. pag. 231. n. 51. & 53. ¶ Meritum, & præmium non repugnat metaphyſicè in eodem coexiſtere inſtanti, ſi verò præmium ſit eſſentiale non ita ſit iuxta communem providentiam. pag. 224. n. 30. ¶ Ad meritum iuxta præſentem providentiam requiritur ſtatus viæ. n. 31. ¶ Meritum Angelorum qualiter ſe habuit? n. 33. ¶ Non opus eſt ad meritum virtute aliqua ſpeciali, quia per actus omnium traſcendit ſine difficul-

cultate nova. pag. 233. n. 58. Opus tamen eſt influxu actuali, (formali, vel virtuali) charitatis. pag. 234. n. 60. Ita ut non ſat ſit habitualis. pag. 242. n. 83. ¶ Meritum aliarum à charitate virtutum ſolius præmii accidentalis eſt creditor, ſi verò per charitatem ordinentur, duplex erit in eis meritum. pag. 237. n. 68. Imò triplex. pag. 243. n. 84. ¶ Nequit homo mereri alteri homini gratiam adæquatè ſumptam. hoc eſt ùt offenſæ remiſsivam, poteſt verò inadæquatè acceptam. pag. 247. n. 98. ¶ Meritum juſti nequit mereri reparationem futuri ſui lapſus. pag. 249. n. 103. ¶ Meritum diſtinguitur multifariàm ab impetratione. pag. 251. n. 106. ¶ Merita mortificata poſt reparationem reviviſcunt quantùm ad ſubſtantiam. pag. 263. n. 144. Et quantùm ad augmentum gratiæ, & gloriæ. pag. 251. n. 108. ¶ Omnia opera bona moraliter juſti merentur de condigno augmentum gratiæ. pag. 253. n. 113. Nulla verò merentur perſeverantiam finalem. pag. 259. n. 131. merentur verò bona temporalia, & qualiter? pag. 261. n. 139. ¶ Merita remiſsiora gratia non hanc cauſant phyſicè, & ſtatim; at quando? pag. 265. n. 150.

Metus Definitur à D. Thom. pag. 343. n. 14. ¶ Non facit involuntarium ſimpliciter. Ibidem; facit verò ſecundùmquid, ſeu mixtum ex voluntario, & involuntario. ibid. n. 15.

Miſſericordia Dei præſuppoſitivè ſolùm concurrit ab objectum formale ſpei. pag. 185. n. 23.

Moralitas peccati qualis ſit? pag. 86. n. 57. ¶ In quo conſiſtat moralitas, & quæ ad ejus opus ſint requiſita? In procœmio Diſp. & pag. 349. n. 1. pag. 350. n. 5. & pag. 352. n. 10. ¶ Moralitas objectiva non conſiſtit in denominatione extrinſeca, ſed in reſpectu intrinſeco ad legem. pag. 355. n. 19. Hæc moralitas non diſtinguitur entitativè ab objecto, ſicut moralitas actuum ab iſtis. pag. 355. à n. 22. ¶ Moralitas eſt genus rigoroſum reſpectu differentiarum boni, & mali. pag. 439. n. 38.

Mors, & aliæ hujus vitæ ærumnæ pœna ſunt peccati originalis. pag. 486. n. 49. & 51.

Mortificationes voluntariè ſumptæ, quomodò voluntariæ dicantur, ſi contra placitum eas ſubeuntis ſunt? pag. 472. n. 9.

Mutua cauſalitas. pag. 244. à n. 88.

N

NAtura humana in quintuplici potuit ſtatu conſtitui, de facto verò in triplici ſolùm conſtituta eſt, ſcilicèt juſtitiæ originalis, corruptæ, & reparatæ. pag. 2. n. 2. & 3. ¶ Natura ſpecifica non contrahitur per individuam cum prædicatis negativis accidentalibus, ſed cum poſitivis eſſentialibus. pag. 379. n. 17.

Negatio, vel omiſsio pura, nil meretur, ſed opus eſt ad id actu po-

positivo. pag. 223. à n. 21. usque ad 27. ¶ Negatio; à privatione in quo distinguatur? pag. 431. à n. 20.
Nutritio, augmentatio, & aliæ operationes vegetabiles non exercentur in gloria. pag. 309. n. 58.

O

OBjectum primarium fidei *quod*, & *quo*: vide *Fides*. ¶ Objectum *quod*, & *quo* spei: vide *Spes*. ¶ Objectum primarium *quod*, & *quo* charitatis est Deus cum omnibus suis perfectionibus, secundarium verò creaturæ. pag. 197. n. 1. ¶ Objecta, quæ infra nos sunt, nobiliori sunt modo in anima; quàm in se ipsis, econtra ea, quæ supra animam sunt. pag. 210. n. 39. ¶ Objectum materiale aliud est per se tale, aliud per accidens, & explicantur. p. 272. n. 9. ¶ Objectum specificat actus morales, & qualiter principium eos specificet? pag. 354. n. 15. & 16. & ¶ Objecta actuum moralium habent suam moralitatem. ibid. n. 17. Quæ indistincta est ab entitate objectorum. pag. 355. n. 22.
Oculus non glorioſus potest naturaliter videre claritatem corporis glorioſi. pag. 307. n. 53. ¶ Videbit corpora glorioſa (in gloria) ad omnem qualemcunque distantiam; & ad minorem non glorioſa. pag. 310. n. 63.
Odium semper causatur ex aliquo amore. pag. 324. n. 24. ¶ Odium erga Deum, & omissio eum diligendi ex eodem motivo sunt idem specificè peccatum, non verò secumdùm se. pag. 419. n. 50.
Omissio, si non est voluntaria, potest esse indifferens, hoc est, nec bona, nec mala. pag. 223. n. 26. ¶ Omissio voluntaria non datur sine aliquo actu ad ipsam directè, vel indirectè terminato. pag. 323. n. 21. Voluntaria in causa est in se formaliter peccatum. pag. 426. n. 5. ¶ Omissio non est voluntaria, si desit debitum, vel præceptum non omittendi. pag. 328. n. 36.
Opera omnia justi, si sint bona moraliter, sunt meritoria de condigno vitæ æternæ. pag. 238. n. 72. ¶ Reviviscunt per justificationem, si mortificata priùs fuere. pag. 263. n. 144.
Opinio pugnat cum fide tam quo ad habitum, quàm quoad actum. pag. 145. n. 110.
Oratio initiativè talis est actus voluntatis, & religionis; consumata verò est actus intellectus. pag. 395. n. 16.
Ordinatio in Deum per charitatem triplex, scilicèt, formalis, virtualis, & habitualis. pag. 233. n. 57.
Origenes effutivit asserens damnatos aliquandò esse redimendos. pag. 193. n. 50.
Originalis describitur justitia. pag. 441. n. 45.

P

PArticipatio, quid, & quotuplex ſit ? pag. 42. à n. 17. ¶ Participationes formales qualiter participatum repræſentent ? pag. 44. n. 24. ¶ Participatio formalis prædicati Divini inferioris infert majorem perfectionem in participante, quàm virtualis, eſtò ſit hæc prædicati ſuperioris. pag. 212. n. 46.

Paſsiones non omnes ſunt pravæ. pag. 345. n. 21. ¶ Paſsiones concupiſcentiæ, ſi ſint juſtæ, & rationales, nedum tollunt, ſed quin potiùs adaugent, voluntarium ; ſi verò à lege deviant, nedum minuunt, ſed & aliquando omninò deſtruunt illud. ibid. n. 22.

Paulus (D.) probabile eſt, quòd viderit Deum intuitivè medio habituali lumine gloriæ, & probabile, quòd ſolo actuali ſuperno auxilio. pag. 144. n. 105.

Peccata qualiter remittantur. Vide *Juſtificatio*. ¶ Peccatum, & gratia in anima elevata opponuntur contradictoriè. Et in qua potentia recipiatur, utrumque aſsignatur. pag. 74. n. 24. 25. & 26. ¶ Peccatum aliud actuale, & aliud eſt habituale, & in quo utrumque conſiſtat ? pag. 76. n. 28. ¶ Habituale non expellitur formaliter per actum charitatis. pag. 76. n. 30. ¶ In hypotheſi verò, in qua charitas non penderet eſſentialiter à gratia, indirectè expelleretur peccatum per actum charitatis. pag. 81. n. 42. ¶ Peccatum habituale, vel actuale, nequit conjungi cum gratia in eodem ſubjecto. pag. 83. n. 49. & pag. 407. n. 7. ¶ Peccatum ; aliàs ens phyſicum, qua moralitate ſit morale ? pag. 8. n. 57. ¶ Peccatum, quò fœdius eſt, eò præſtantiori opponitur virtuti. pag. 211. n. 44. ¶ Peccata non omnia, quæ methaphyſicè ſunt talia, confitenda ſunt. pag. 398. n. 25. ¶ Peccata, quæ directè recedunt à motivo virtutis acquiſitæ, dicunt cum hac oppoſitionem directam. pag. 405. n. 1. ¶ Unicum peccatum ſolet diverſas contraire virtutes, ſi inadæquatè illas reſpiciat. ibid. n. 2. ¶ Peccata oppoſita virtutibus acquiſitis ſunt contra naturam rationalem. pag. 408. n. 11. Idem intellige de oppoſitis virtutibus ſupernis. n. 20. ¶ Quomodò peccata ſint contra naturam, ſi hæc prona eſt in ea. pag. 410. n. 17. ¶ Opponuntur etiam peccata naturæ ſenſitivæ *humanæ*. pag. 411. n. 25. ¶ Peccata comiſsionis diſtinguuntur ſpecie pœnes diverſa objecta, ſeu motiva, vel (quod idem eſt) pœnes diverſos fines proximos, ſeu intrinſecos, quos reſpiciunt. pag. 415. n. 38. ¶ Peccata cordis, oris, & operis circa idem objectum non diſtinguuntur ſpecie. pag. 416. n. 42. Non diſtinguuntur peccata ſpecificè ex ſola præceptorum differentia. pag. 417. n. 43. ¶ Peccatum commiſsionis non diſtin-

gui-

guitur ſpecie morali ab omiſsionis, ſi utrumque ex eodem motivo ſit procedens (v. g. furari, & non reſtituere.) pag. 418. n. 48. & pag. 426. n. 3. ¶ Peccata non ſunt æqualia, ſed aliis alia graviora. pag. 420. n. 53. ¶ Peccatum ex objecto gravius poteſt ab alio inferiori ſuperari in eſſe morali ratione alicujus circunſtantiæ intra eandem ſpeciem aggravantis. pag. 421. n. 55. ¶ Peccata, quò graviora, præſtantiori opponuntur virtuti. pag. 422. n. 59. ¶ Peccata commiſsionis, & omiſsionis deſcribuntur. pag. 425. n. 1. ¶ Peccata commiſsionis afferunt privationem moralem rectitudinis *debitæ*. pag. 432. n. 21. ¶ Afferunt etiam poſitivam malitiam, in eaque conſiſtunt eſſentialiter, & non in negatione. pag. 433. n. 25. ¶ Peccatum mortale non meretur pœnam infinitam intenſivè. pag. 474. n. 13. Meretur verò illam extenſivè, id eſt, in æternum duraturam. pag. 475. n. 17.

Peccata venialia diſponunt, non tamen cauſant lapſum in peccatum grave. pag. 206. n. 30. ¶ Si ſunt venialia ex genere ſuo, deſtruunt virtutem oppoſitam, ſecus, ſi ſint ratione parvitatis materiæ. pag. 407. n. 9. ¶ Macula peccati venialis explicatur, & eam in carentia fervoris charitatis conſiſtere defenſatur. pag. 454. n. 1. & 2. ¶ Peccatum veniale, & mortale explicantur, & quare dicantur talia. pag. 458. n. 16. Diſcriminantur in eo quòd mortale ſimpliciter, veniale verò ſecundùm *quid* ſolùm contradicunt legi. pag. 458. n. 19. ¶ Peccatum veniale aliud eſt ex genere, aliud ex parvitate materiæ, aliud ex ſemiplena advertentia: & aſsignatur radicalis ratio diſcriminis eorum à lethali. pag. 459. n. 23. & 24. ¶ Peccatum veniale ſpecificè diſtinguitur à lethali. pag. 460. n. 25. ¶ Diviſio in peccatum lethale, & veniale non eſt generis in ſpecies, ſed analoga. n. 27. ibid. ¶ Peccatum veniale punitur per accidens pœna infinita. pag. 476. n. 22. ¶ Non eſt offenſa infinita. pag. 477. n. 25. ¶ Semel remiſſum in hac vita æquè probabile eſt apud D. Thom. puniendum, ac non puniendum eſſe in inferno in æternum. pag. 478. n. 30.

Peccatum originale aliud eſt originans, aliud eſt originatum. pag. 439. n. 39. ¶ Verè eſt tale, & intrinſecè inhæret nobis, atque verè eſt nobis voluntarium. pag. 40. n. 39. 40. 41. & 44. ¶ Non eſt fomes, ſed cauſa iſtius. n. 43. ¶ Conſiſtit in privatione voluntaria juſtitiæ originalis ſumptæ quòad effectus primarios, non verò quòad ſecundarios. pag. 442. n. 47. ¶ Hæc privatio eſt culpa, ſimul atque pœna. pag. 450. n. 72. Peccatum noſtrum originatum, & originans Adami ejuſdem ſunt ſpeciei. pag. 451. n. 76. Peccati originantis deformitates aſsignantur. pag. 452. n. 77. ¶ Per hoc peccatum fuit Adam cau-

cauſa efficiens phyſica, & principalis (& nedum moralis) peccati noſtri originalis; & hoc fuit, & fit medio ſemine, tamquam virtute inſtrumentali, in qua perſtat virtualiter cauſa principalis. ibid. n. 79. & 80.

Perfectum in aliqua linea nec divinitùs admittit aliud ſubſtantialiter perfectius. pag. 59. n. 71.

Perſeverantiæ donum diſtinguitur à confirmatione in gratia. pag. 38. n. 125. ¶ Perſeverantia finalis quid ſit? pag. 258. n. 130. Non cadit, nec poteſt cadere, ſub merito. pag. 259. n. 131. Cadit verò ſub impetratione. pag. 260. n. 134.

Pia affectio præire debet aſſenſui fidei. pag. 167. n. 170. Ejus principium aſsignatur. n. 172.

Pœna damnatorum eſt involuntaria, dolor verò, & triſtitia propter talem pœnam ſunt voluntarii. pag. 317. n. 5. ¶ Pœna, & culpa in eodem poſſunt compati peccato habituali. pag. 450. n. 72. Non verò in actuali. pag. 471. n. 4. ¶ Pœna damnatorum alia damni, alia ſenſus eſt. pag. 479. n. 31. Et utraque correſpondet cuilibet peccato lethali. ibid. n. 32. ¶ Pœna damni haud æqualis eſt indamnatis. pag. 480. n. 34. Illa, quam patiebantur. SS. Patres in ſinu Abrahæ, non erat qualis fuit in Purgatorio, ſed aliqualis, & tenuior. pag. 482. n. 39. ¶ Pœna Dæmoniorum importat aliquam formam in ipſis ab igne cauſatam, receptamque in potentiis, & in ſubſtantia eorum. pag. 484. num. 45.

Pœnitentia ſine gratia non eſt ſatisfactoria. pag. 232. n. 56. ¶ Pœnitentiæ virtus habet pro objecto ſuum ipſius actum, ſcilicèt, ſatisfactionem. pag. 389. n. 24. Et à pari. pag. 108. n. 4.

Pontifex modernus pacificè regnans, de fide eſt, quòd ſit verus Pontifex. pag. 150. n. 122. ¶ Infallibilis eſt veritatis definiens ex cathedra. pag. 148. n. 115. Si ſit hæreticus, vel dubitatur, ſitne legitimus, per Concilium deponendus generale eſt. pag. 149. n. 119.

Potentia ad amandum ſuper omnia alia eſt antecedens (ſeu phyſica) alia conſequens, (ſeu moralis.) pag. 8. n. 23. ¶ Potentia locomotiva, vel operativa animalium non eſt iuxta D. Thom. membrum externum ſed potentiæ cognoſcitivæ, vel appetitivæ. pag. 373. n. 28. ¶ Potentia peccandi eſt quid poſitivum. pag. 438. n. 37.

Præceptum antecedens, & conſequens quid ſint? pag. 13. n. 41. & pag. 101. n. 15. ¶ Præcepta, quæ poſsit homo cum, vel ſine gratia implere ſpeciali. Vide: *homo.* ¶ Præcepta ſpecificantur à finibus extrinſecis, & remotis, actus verò ab intrinſecis, ſeu proximis. pag. 417. n. 45.

Præmium non eſt propriè effectus meritorum. pag. 179. n. 8. ¶ Præmium eſſentiale, & meritum non repugnat metaphyſicè in eodem inſtanti coexiſtere. Defactò verò non ita contingit. pag. 224. n. 30.

Primario deficiente actu, deesse debet secundarius. pag. 188. num. 34. Sed non econtra. n. 35.

Principium meriti non cadit sub merito. pag. 244. n. 88. ¶ Principia non specificant actus. pag. 322. n. 18.

Privatio à negatione in quo distinguatur? pag. 431. n. 20. ¶ Privatio rectitudinis *debitæ* datur in peccatis commissionis. pag. 432. n. 21.

Proximus trifariàm, seu ex triplici titulo amatur per charitatem. pag. 202. n. 15.

Pueri in limbo patiuntur perpetuò pœnam damni. pag. 487. n. 55. Nullam verò pœnam positivam sensus subeunt. pag. 488. n. 56. Imò nec ex pœna damni aliquam patiuntur mœstitiam, molestiam, vel dolorem positivum. pag. 490. n. 65. Sed verò nec gaudent, nec gaudebunt aliqua beatitudine naturali. pag. 491. n. 69.

R

REatus culpæ, & pœnæ explicantur. pag. 470. n. 1. ¶ Reatus, seu dignitas ad pœnam æternam est indistincta ab ipsa culpa, reatus verò culpæ ad pœnam temporalem (post remissionem culpæ.) V. g. ad purgatorium, quid distinctum est ab ea. ibid. n. 2.

Regula triplex assignatur pro guvernio Ecclesiæ. pag. 147. n. 113. ¶ Regula formalis moralitatis non est natura rationalis, sed ùt summùm radicalis. pag. 358. n. 28. ¶ Est ergo regula formalis prima, & remota lex divina (imò & lex humana, licèt minùs remota) proxima verò & formalis est dictamen rationis. pag. 360. n. 35.

Relationes divinæ sunt aliquomodò objectum spei theologicæ. pag. 181. n. 11.

Religionis virtus respicit ùt objectum *quòd* cultum Dei. pag. 108. n. 4. Et à pari. pag. 389. n. 24.

Religionis actus est oratio, non elicitus, sed imperatus. pag. 395. n. 16.

Revelatio per modum actus secundi est objectum *quo* formale fidei theologicæ. pag. 112. n. 13. ¶ Revelatio privata non facit objectum formale fidei. pag. 118. n. 31. Et quid sit revelatio publica? ibidem. ¶ Revelatio veritatis virtualiter contentæ in alia formaliter revelata (v. g. risibilitatis Christi) non facit hanc de fide credendam. pag. 119. n. 35. (Illam verò negans presumeretur hæreticus. ibidem.) Facit verò si formaliter contineatur, ut propositio particularis in universali. n. 36. ¶ Revelatio absolutè assertoria damnationis, & sine ulla conditione repugnat de potentia ordinaria, quòd alicui fiat à Deo, non verò de potentia absoluta. pag. 195. n. 59.

S

Sancti PP. in limbo ſummam afflictionem non videndi Deum abſorvebant in ſumma videndi Deum certitudine. pag. 182. num. 13. Erat eorum pœna multò remiſior quàm, quam in purgatorio patiebantur. pag. 482. n. 39.

Sanctos Canonizatos ſanctos eſſe verè, non eſt tenendum de fide, negans verò ita eſſe, ſuſpectus habendus eſt in fide. pag. 153. n. 130.

Scientiæ certitudo firmior eſt ſecundùm *quid*, hoc eſt, quoad modum claritatis, quàm certitudo fidei. pag. 131. n. 69.

Secundæ intentiones diſtinctæ à demonſtratione non ordinantur ad hanc in *eſſe objecti*; ſed in *eſſe rei*. pag. 273. n. 13.

Semiplena deliberatio non ſufficit ad meritum. pag. 220. n. 19. Et nihilominus tamen ea ſufficit aliquandò ad augmentum gratiæ ſubitum. pag. 267. n. 152.

Senſus externi exercent ſuas operationes in gloria, & potiori titulo interni; non verò potentiæ vegetativæ, ùt nutritio, augmentatio, &c. pag. 309. à n. 58. ¶ Ad quam diſtantiam percipiant ſua objecta in gloria? pag. 310. n. 63.

Species, non quia contineatur ſub genere ignobiliori, ignobilior eſt ſemper, quàm alia contenta ſub nobiliori, ſepè enim ſit contrarium. pag. 212. n. 45. ¶ Species moralis alia eſſentialis; alia accidentalis in eodem actu phyſico ſolet eſſe. pag. 279. n. 31.

Species non deſcendit ad individua cum ſuis prædicatis negativis, & accidentalibus, ſed cum poſitivis eſſentialibus. pag. 379. n. 17.

Species in eſſe intentionali non opponuntur. pag. 144. n. 104.

Specificativum actus eſt objectum. pag. 354. n. 15. Et qualiter ſpecificet, & non ſpecificet illum principium. pag. 322. n. 18. & pag. 354. n. 16. Et qualiter ſpecificet lex? pag. 459. n. 22.

Spes Theologalis definitur. pag. 177. n. 1. & pag. 193. n. 51. ¶ Reſpicit ut objectum *quod* primarium, tum Deum, tum ejus attributa in quantum bona poſſidenda, non verò creaturas. pag. 178. n. 2. ¶ Ejus objectum *quo* formale eſt omnipotentia in quantum auxiliatrix. pag. 183. n. 18. ¶ Actus ejus eſt amor concupiſcentiæ reſpicens creaturam ſperantem út finem *cui*, Deum verò ut finem *cujus gratia*. pag. 179. n. 7. ¶ Undè ſolùm ex parte finis *cui* eſt propriè actus concupiſcentiæ. pag. 186. n. 29. ¶ Non reſpicit præmium, quod propriè ſit effectus meritorum. pag. 179. n. 8. ¶ Diſtinguitur ſpes à deſiderio. pag. 182. n. 15. ¶ Non habet per ſe actum, quo alterius ſperet beatitudinem, niſi per accidens, caſu quo alter uniatur ſperanti per amorem ſpecialem. pag. 186. à n. 27. & 30. Hic autem actus erit ſecunda-

darius. pag. 188. n. 34. ¶ Est virtus strictè talis, & theologalis. pag. 189. n. 36. Sed non est perfecta, & quòad statum, nisi per charitatem informetur. pag. 190. n. 40. ¶ Distinguitur realiter à fide, & charitate. pag. 191. n. 45. ¶ Est autem minùs perfecta, & digna, posteriorque fide. ibid. n. 47. ¶ Recipitur in voluntate secundùm partem irascibilem. pag. 193. n. 50. ¶ Nequit dari sine fide. ibidem. ¶ Habet spes suam certitudinem de Deo posidendo, & qualis hæc sit? pag. 193. n. 51. ¶ Non datur in beatis. pag. 194. n. 53. Nec in eo, cui Deus de sua absoluta potentia revelaret iri damnatum. pag. 195. n. 60.

Spiritualis virtus nequit in corpore recipi permanenter, sed transeunter, & per modum moventis. pag. 485. n. 47.

Status, in quibus natura humana constitui potest, sunt quinque. pag. 2. n. 2. ¶ In quibus homo indiget speciali gratia. Vide *Homo.*

Subjectum receptivum formæ potest esse distinctum à receptivo passionum illius. pag. 41. n. 12. ¶ Subjectum immediatum virtutum non est anima, sed potentiæ: (est verò receptiva gratiæ ob rationem specialem.) pag. 390. n. 1. ¶ Est etiam receptivus illarum appetitus sensitivus. pag. 394. n. 11. Receptivus itidem virtutum infusarum, & supernaturalium. pag. 399. n. 27.

Subjectum corporeum potest elevari ad recipiendam virtutem supernaturalem, secus verò spirituale ad corporalem. pag. 485. n. 47.

Subtilitas corporis glorioſi non ei tribuit facultatem penetrandi se per alia corpora. pag. 307. n. 52.

Supernaturale quotupliciter sumi possit? pag. 54. n. 56. & pag. 153. n. 131. ¶ Supernaturales actiones elici possunt per appetitum sensitivum. pag. 400. n. 28.

Superbia, quare dicatur gravissimum peccatum? pag. 424. n. 69.

T

TEntatio gravis quid sit? pag. 23. n. 71. ¶ Nequit vinci sine Dei speciali gratia per hominem lapsum. n. 72.

Timor qualiter est virtus, & qualiter est vitium. pag. 190. n. 43.

V

VEnialia peccata, quæ sunt talia ex genere suo, destruunt virtutem oppositam, secus verò, si talia sunt ratione materiæ. pag. 407. n. 9. ¶ Venialium remissio fit non per meram attritionem, sed per hanc adjunctam imperio charitatis, vel Sacramento pœnitentiæ, vel per contritionem. pag. 455. n. 8. Hæ autem formæ non immediatè, sed mediatè expellunt venialia, quæ per solam gratiam fervidam expellun-

tur formaliter immediatè. pag. 457. n. 14. ¶ Veniale, ſi priùs in vita non fuit ſatisfactum, & damnetur, illud, qui commiſit, punietur in æternum in inferno. pag. 476. n. 22. ¶ Non eſt offenſa infinita. pag. 477. n. 25. ¶ Semel remiſſum quoad culpam in hac vita, æquè probabile eſt ex D. Thom. quòd punietur, quàm quòd non punietur in inferno ſine fine. pag. 478. n. 30. ¶ Veniale. Vide etiam *peccatum*.

Veracitas eſt pars potentialis juſtitiæ reſidens in voluntate. pag. 112. n. 13.

Veracitas divina per modum actus primi eſt objectum *quo* formale fidei. ibid.

Veritates omnes naturales non poteſt homo in ſtatu naturæ puræ, vel lapſæ cognoſcere collectivè, poteſt verò diviſivè. pag. 3. n. 5. & 8.

Veritas contenta formaliter in alia formaliter revelata facit objectum formale fidei; ſecus verò ſi ſolùm virtualiter contineatur. pag. 119. n. 35. & 36.

Violentia definitur, pag. 339. n. 1. Eam ſecundùm *quid* talem poteſt pati voluntas creata à Deo. n. 2. & 3. Poteſt etiam pati violentiam paſſivam per impreſſionem alicujus formæ, vel virtutis. pag. 340. n. 4. Et itidem poteſt eam pati in actibus ab ipſa imperatis, & per alias eliciendis potentias. ibid. n. 5. ¶ In operando verò, hoc eſt in volendo, nequit voluntas creata pati ullam violentiam adhuc ſecundùm *quid* talem à Deo. pag. 341. n. 7.

Violentum non eſt idem, ac contrarium. pag. 409. n. 14.

Virtutes ſupernaturales dimanant phyſicè à gratia. pag. 51. n. 49. ¶ A nullo agente creato poſſunt principaliter produci. pag. 60. n. 75. ¶ Virtus nulla requiritur ſuperaddita ad attingendum id, ad quod potentiæ ex ſuapte natura ſunt determinatæ. pag. 208. n. 35. ¶ Virtus, quò major eſt in ſe, infert majus in ſe peccatum. pag. 211. n. 44. ¶ Non eſt neceſſaria aliqua ſpecialis admerendum: nam mereri tranſcendens eſt, & proprium virtutum omnium. pag. 233. n. 58. ¶ Virtutes morales naturales, deficiente charitate, ſolùm deſunt in ratione formatarum, non quoad entitatem. pag. 383. n. 7. Earum cauſa efficiens indicatur. ibid. n. 8. Ipſæ etiam aliquid in actibus efficiunt. pag. 384. n. 11. ¶ Virtus moralis non eſt tota ratio agendi in actum. pag. 386. n. 16. Conſiſtit in medio. pag. 387. num. 18. Etiam virtus juſtitiæ. ibid. n. 20. Non verò Theologalis. pag. 388. n. 21. ¶ Ejus definitio. pag. 389. à n. 25. Extenſivè ad virtutem ſupernaturalem. pag. 396. n. 18. ¶ Virtute morali nemo poteſt male uti formaliter, ita ut ipſa influat in malum; poteſt verò ea uti malè paſſivè, ſeu objectivè ſumpta, ut ſi eam odio habeat. pag. 389. n. 25. & 26. & pag. 190. n. 42. ¶ Virtus intellectualis alia eſt ſimpliciter,

alia ſecundùm *quid* talis. pag. 390. n. 1. Et intellectus eſt ſubjectum utriuſque. pag. 391. n. 2. ¶ Virtus ſpecialis non eſt neceſſaria voluntati ad bonum proprii ſuppoſiti aſſequendum. pag. 392. num. 6. Niſi fortè ſine ſpeciali ſui incommodo illud aſſequi non poſsit. pag. 393. n. 10. ¶ Virtutes morales ſubjectantur in appetitu ſenſitivo. pag. 394. n. 11. ¶ Eadem in ſpecie virtus nequit in diverſis ſubjectari potentiis. pag. 395. n. 15. ¶ Quæ virtutes per ſe, & quæ per accidens infundantur? pag. 396. n. 18. ¶ Dantur virtutes morales ſupernaturales diſtinctæ à naturalibus, & theologicis. ibid. n. 19. ¶ Virtutes naturales morales ita ſunt inter ſe, & cum prudentia connexæ, & concatenatæ, ut qui unam in gradu poſsidet perfecto, omnes poſsideat; qui verò unam non, nullam in illo gradu habeat. pag. 400. n. 30. ¶ Virtus unica quando duobus opponitur vitiis, ſignum eſt eam ſumi inadæquatè reſpectu utriuſque. pag. 405. n. 2.

Viſio D. Pauli probabiliter fuit medio habitu luminis, ſed & probabile eſt, quòd medio auxilio tranſeunti. pag. 144. n. 105. Undè probabile eſt, quòd ejuſdem fuit ſpeciei cum viſione beatorum, & probabile contrarium. pag. 298. n. 25.

Viſio beata habet duas expreſsiones, aliam primariam videndi Deum, aliam ſecundariam poſsidendi eum. pag. 180. n. 10. ¶ Eſt ab intrinſeco inamiſsibilis. pag. 297. n. 22.

Vitium unicum, quandò opponitur pluribus virtutibus, ſumitur inadæquatè reſpectu cujuslibet. pag. 405. n. 2. ¶ Vitia ſunt aliqua, quorum oppoſitæ virtutes non ſunt ſimpliciter talès. ibid. n. 3. ¶ Vitia oppoſita directè motivis virtutum acquiſitarum dicunt cum eis directam oppoſitionem. ibid. n. 1. Oppoſita verò motivis ſupernaturalium non propriè, & directè cum his opponuntur. pag. 406. n. 5. Sed indirectè. pag. 407. n. 8. ¶ Vitium quid diſtinctum eſt à peccato habituali, ſive macula ex peccato actuali derelicta. pag. 455. n. 5. Vide ultrà verbo. *Peccatum.*

Unio intellectiva, & affectiva valdè ſunt diſtinctæ. pag. 294. n. 13.

Voluntarium definitur. pag. 316. n. 2. ¶ Non datur in creaturis inſenſatis; datur verò in brutis. pag. 318. n. 7. ¶ Voluntarium brutale convenit univocè cum humano in genere voluntarii. ibid. n. 8. ¶ Voluntarium neceſſarium verè eſt voluntarium, & perfectiùs, quam liberum. pag. 320. n. 12. ¶ Diviſio in voluntarium liberum, & neceſſarium non eſt generis in ſpecies, ſed ſubjecti in accidentia. pag. 321. n. 16. ¶ Voluntaria omiſsio dari nequit abſque aliquo actu intellectus ipſam præcedente. pag. 322. n. 19. Sed neque ſine aliquo actu voluntatis ipſam ſaltim indirec-

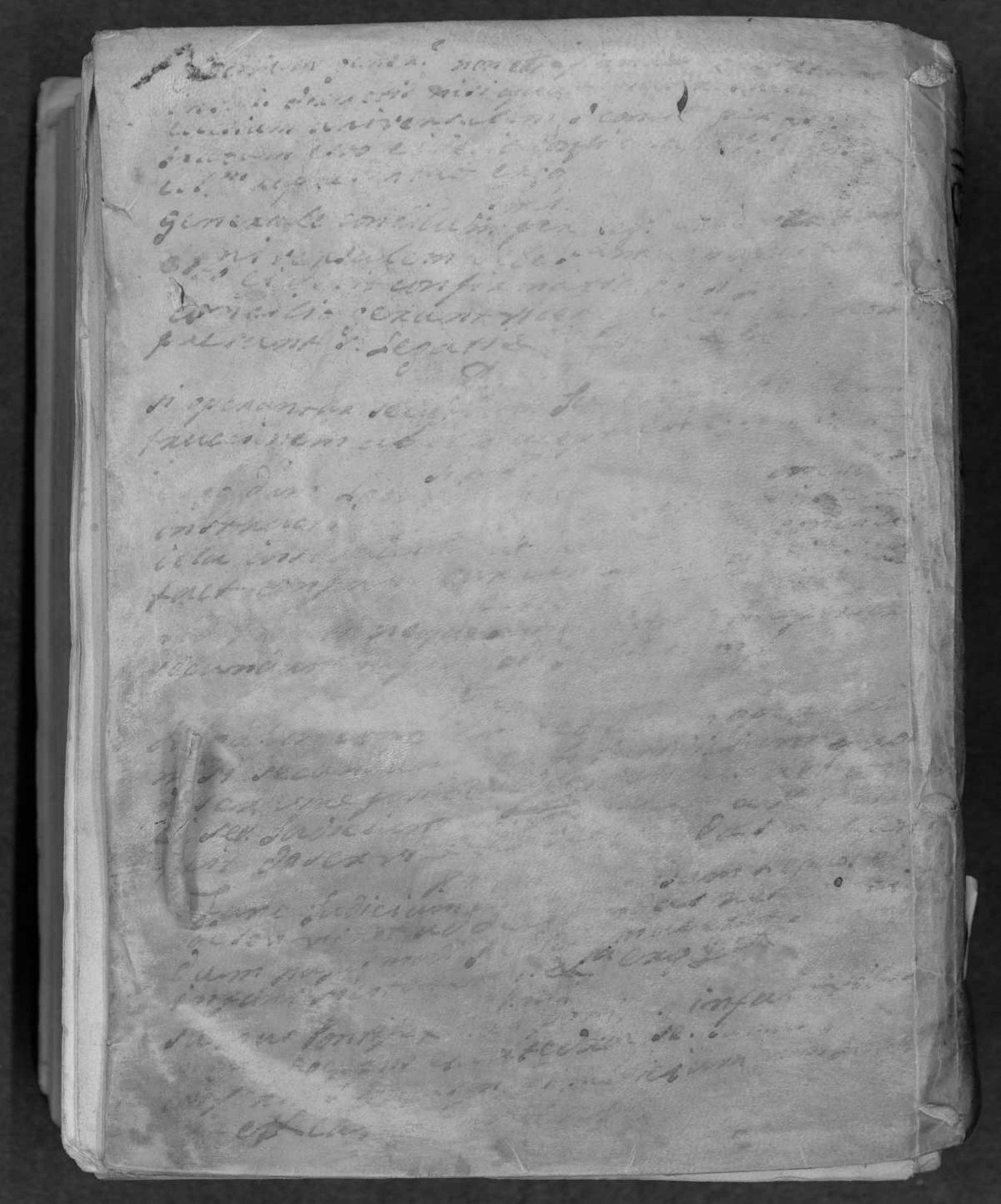
rectè intendente.. pag. 323. n. 21. ¶ Voluntarium liberum definitur. pag. 329. n. 1.

Voluntas est reflexiva, usque adeo, ut vel nolens, vult ipsum nolle. pag. 324. n. 25. ¶ Habet duplicem inclinationem in eo, quod est sibi bonum, aliam physicam, aliam rationalem, sive moralem. pag. 472. n. 8. ¶ Non eget virtute superaddita ad bonum proprii suppositi insequendum, & assequendum. pag. 392. n. 6. nisi aliquandò. pag. 393. n. 10. ¶ Voluntas viatoris necessitatur per se, & quòad specificationem circa bonum amandum in communi, non verò quoad exercitium. pag. 336. n. 22. Circa verò bonum in particulari à nullo (nec etiam à Deo) necessitatur ad amorem neque quoad specificationem, nec quò ad exercitium. pag. 338. n. 28.

FINIS.

REGISTRO DE LA PROPIEDAD INTELECTUAL - PALEN

gua, idem repetit Pater
Respicite Judiciorum,
rentiam. Deus dum de sol
nponit, quin á ne
eius Joannem.
tudinem

CURSUS
Trien.
Theol.
.3.

3.107